

Deze tekstuitgave is vervaardigd door medewerkers van de Stichting Vrijwilligersnetwerk Nederlandse Taal o.l.v. Nicoline van der Sijs en Hans Beelen. De tekstuitgave vormt een onderdeel van de elektronische Woordenbank Nederlandse Dialecten (eWND), op www.meertens.knaw.nl/dialectwoordenboeken/

{p.I}

Jan Pannekeet

Westfries

woordenboek

Stichting Uitgeverij Noord-Holland {p.II}

Jan Pannekeet

Westfries

woordenboek

Hoewel in het verleden enkele lijsten werden gepubliceerd met woorden en uitdrukkingen in Westfries dialect, ontbrak tot nu toe een woordenboek van lijviger omvang. De tijd drong: door allerlei omstandigheden raken alle streektaalen immers snel op hun retour.

Dr. J. A. Pannekeet, gepromoveerd op het onderwerp 'Woordvorming in het hedendaags Westfries' (1978) was tientallen jaren bezig met het verzamelen van de stof voor deze uitgave.

Dankzij de steun van Anjerfonds Noord-Holland en Dr. J. E. Baron de Vos van Steenwijkfonds kon uitgave in boekvorm worden gerealiseerd, waardoor Westfriezen (en zij niet alleen) nu kunnen kennisnemen van de rijkdom van deze streektaal.

STICHTING UITGEVERIJ NOORD-HOLLAND

WORMERVEER

ISBN 90-71123-01-4

{p.III}

WESTFRIES WOORDENBOEK

{p.IV}

WESTFRIES WOORDENBOEK

door

Jan Pannekeet

STICHTING UITGEVERIJ NOORD-HOLLAND {p.V}

Voor Truus en Carry {p.VI}

VERANTWOORDING

De constatering dat in ons land vele dialecten op hun retour zijn, dat ze steeds meer geïnfiltreerd worden door het zogenaamde A.B.N., is geenszins origineel. Daar staat echter tegenover, dat men voor dialecten die 'bedreigd' worden vaak een hernieuwde belangstelling en groeiende waardering toont.

Nostalgie is 'in', ook met betrekking tot taalgebruik dat herinneringen oproept aan 'die goeie, ouwe tijd'. Men kan onder andere wat het Westfries betreft opmerken, dat er de laatste jaren door velen en op velerlei wijzen naar wordt gestreefd dit dialect in woord en geschrift te etaleren of zelfs te propageren. Er blijkt weer een markt te zijn voor het streekeigene in het algemeen en voor de streektaal in het bijzonder. Bekende en minder bekende 'stukkiesskroivers' krijgen de kans zich serieus of schertsend, geestig of platvloers, uit te leven in regionale dag- of weekbladen, in dorps- of reclamekrantjes. Cabaretiers en conferenciers vinden voor hun Westfriesse repertoire doorgaans een gewillig gehoor. Talrijke

Westfriese of Westfries gekleurde romans en verhalen en verscheidene dito grammofonplaten hebben de weg naar de hongerige consument van het Westfries gevonden. Op meer ideële basis zijn particulieren of groepen actief om het dialect van hun gewest te bestuderen en vast te leggen of zelfs om het nieuwe impulsen te geven. Als één van hen ben ik jarenlang bezig geweest met het verzamelen, ordenen en beschrijven van Westfries idioom. Naast de talrijke woorden en zegswijzen die ik zelf in allerlei plaatsen optekende uit de Westfriesse volksmond, heb ik bij het samenstellen van dit Westfries woordenboek dankbaar geput uit bestaande woordenboeken of -boekjes, uit (nog) niet gepubliceerde woordenlijsten en uit allerlei geschriften waarin en zich bedient van een soort West-{p.6}fries of van Westfries gekleurd Nederlands.

Van de door mij geraadpleegde bronnen acht ik de volgende het meest representatief:

Westfriesse woorden, door J. de Vries Az. (1910. Dialect van Niedorp e.o.);

Het dialect van Drechterland door G. Karsten (1931-1934. Proefschrift);

Schets van het Westfriesse dialect door K. Kuiper (1952. Dialect van Warmenhuizen e.o.);

Mooi zoid door Jan Pannekeet (1971. Algemeen Westfries);

Hé, is dat Westfries? Door H. Langendijk (1971. Dialect van Spierdijk e.o.);

Niet uitgegeven woordenlijsten:

Algemeen Westfries: A. Smit;

Drechterlands Westfries: J. Roselaar; A. de Goede; J. Brander;

Andijks Westfries: P. Kistemaker;

Langedijks Westfries: D. Barten;

In dialect geschreven romans en verhalenbundels:

(Dialect van Hauwert e.o.): *Kloin Pittichie*, *De boerderai van Siewert Klomp*, *Jan Duim of aarsom mit de wiele*, alle door A. C. ter Horst-Hoekstra; *De glazen wagen* door Jan Koster;

(Dialect van Schagen e.o.): *Ommerebai Schagen* door H. Visser (particuliere uitgave);

Westfriesse schetsen door A. C. Bol-Denijs; *Efkes gloimen* door Nel Rentenaar-Bakker;

Bomen met buurman door Karel Dekker;

(Dialect van Aartswoud e.o.): *'t Blotebieneland* door T. P. Merkridd (letterkeer voor: Dirk Rempt);

(Dialect van Langedijk e.o.): *Trienke Boôd*, *De bullebak*, *Westfriesse Schetsen*, alle door F. Butter; *Dorpstraat* door Piet Modder;

(Dialect van Wervershoof e.o.): *Samen an de reed* door Theo Koomen;

(Dialect van Venhuizen e.o.): *De stikkebuul* door P. Ruitenbergh;

(Dialect van Wijdenes e.o.): *Van mense, sente en ketelkost...* door Nel van Laren-Zwupp;

Twei pittige moidjes door Jannie Ham-Dekker. {p.7}

Voor de overige bronnen verwijs ik naar de jaarboeken van 'West-Frieslands Oud en Nieuw', naar tien jaargangen van 'De Speelwagen' en naar de Westfries gekleurde romans van J. Visser-Roosendaal, Jac. Broersen, Ewout Speelman, (pseudoniem voor Fred Groot) en Trijntje Koorn-Baas.

Naar aanleiding van de hierboven genoemde bronnen merk ik nog het volgende op: niet alleen vindt men er woordmateriaal dat min of meer regionaal of zelfs lokaal beperkt is, bovendien bevatten ze ouder en jonger dialect. Daar komt nog bij dat de waarde van sommige bronnen twijfelachtig is. Zo hebben bijvoorbeeld de woordverzamelingen van J. Roselaar en A. de Goede een duidelijk particularistisch karakter. Bovendien heeft laatstgenoemde vrijwel alle woorden opgenomen uit *De Zaanse Volkstaal* door G. J. Boekenooien, zonder een scheiding te maken tussen Westfries en Zaanse.

Zoals ik reeds opmerkte, bestaan er binnen het Westfriesse taalgebied heel wat dialectvarianten, met name waar het de uitspraak en de woordenschat betreft. Het is echter een moeilijk en tijdrovend karwei om vast te stellen waar binnen West-Friesland bepaalde

uitspraakvarianten voorkomen, waar bepaalde woorden of zegswijzen worden gebezigd, welke betekenis(sen) zij hebben, welke nog gangbaar zijn enzovoort enzovoort.

Ik ben echter over deze bezwaren heengestapt, omdat mijn voornaamste doel was: het aanleggen van een zo veelzijdig en volledig mogelijke verzameling Westfries idioom. Bovendien: de tijd dringt. Veel van wat nu nog levend dialect is, kan reeds over enkele decennia verouderd zijn.

In overleg met de uitgever heb ik ernaar gestreefd een hanteerbaar, populair woordenboek te schrijven, waarin bijvoorbeeld een constante bronvermelding – zo die al mogelijk was – achterwege is gelaten. Wel heb ik, waar ik dit nodig of nuttig achtte, een nadere etymologische verklaring gegeven of trachten te geven. Ik heb – wederom gezien de opzet van dit boek – de {p.8} etymologieën zo beknopt mogelijk gehouden en voor nadere informatie verwezen naar bestaande woordenboeken, doorgaans het *Nederlands Etymologisch Woordenboek* (afgekort N.E.W.) door Jan de Vries en naar *De Zaanse Volkstaal* door G. J. Boekenoogen (aangeduid met de afkorting Boek.).

Hoewel men in de moderne dialectologie om respectabele redenen het samenstellen van woordenboeken propageert waarin het idiomatische materiaal is ondergebracht in zogenaamde woordvelden, heb ik bewust gekozen voor een ‘ouderwets’ alfabetische rangschikking, aangezien deze opzet m.i. de bruikbaarheid van het boek – met name ook voor vele niet-Westfriezen – bevordert.

De trefwoorden zijn consequent dialectisch gespeld. In vele gevallen zijn, wederom in alfabetische volgorde, één of meer uitspraakvarianten vermeld.

Talrijke van de in het ‘Westfries woordenboek’ opgenomen woorden zijn alleen qua uitspraak dialectisch. Ik heb mij bij mijn keuze laten leiden door de overweging, dat alleen die woorden vermeld dienden te worden welke zich – althans voor de niet-taalkundige – onttrekken aan vaste ‘uitspraakregels’. Daar bijvoorbeeld in het Westfries de Nederlandse ij of ei consequent klinkt als oi of a(a)i, de Nederlandse combinatie sch consequent als sk, heb ik deze ‘regelmatige’ uitspraakvarianten niet expliciet genoteerd.

In de regel is achter het trefwoord de woordsoort vermeld. De zelfstandige naamwoorden die in het enkelvoud voorkomen heb ik onderscheiden in de-woorden en/of het-woorden. De aanduiding mannelijk of vrouwelijk stuit op het grote bezwaar dat talrijke vrouwelijke woorden in het Westfries een voornaamwoordelijke aanduiding krijgen die voor mannelijke woorden geldt. Zo wordt bijvoorbeeld van een koe gezegd dat ‘hai’ moet kalven, van een vergadering dat ‘hai’ gauw afgelopen was enzovoort enzovoort. {p.9}

Alleen waar ik het nodig of nuttig achtte, heb ik een woord (woordgroep) in een toepasselijke zin gegeven. Gelijkgespelde woorden van verschillende herkomst of van verschillende woordklasse worden onderscheiden door Romeinse cijfers. In die gevallen waar – naar mijn bevinding – een woord(groep) op de een of andere wijze aan het verouderen is of reeds verouderd is, heb ik dat aangegeven met de afkorting ‘vero.’, of door middel van de omschrijving. Ter toelichting van de bepaling ‘op de een of andere wijze’ bedenke men het volgende: de klankvorm van het woord kan vero. zijn, bijvoorbeeld *vergetelek* in plaats van vergeetachtig; een betekenistoepassing kan vero. zijn, bijvoorbeeld *ofmake* = smerig maken; het woordgebruik kan vero. zijn, bijvoorbeeld *wapeling* in plaats van afwaswater, zeepsop.

Men zal in dit boek talrijke dialectwoorden aantreffen die men – zij het dikwijls met een andere uitspraak – eveneens vindt in andere Noordhollandse dialecten, met name in het Zaanse, het Waterlands, het Kennemers, het Wierings en het Tessels. Men raadplege hiervoor de volgende publikaties: *De Zaanse Volkstaal* door dr. G. J. Boekenoogen; *Drie Waterlandse*

Dialecten door Jac. Van Ginneken, *Wieringer land en leven in de taal* door J. C. Daan, *Het Tessels* door S. Keyser.

Naar ik hoop kan het ‘Westfries woordenboek’ tevens een aanvulling betekenen van de andere, hierboven genoemde, Noordhollandse dialecten.

Voor het specifieke idioom van Enkhuizen verwijs ik naar het *Enkhuizer woordenboek* door Sj. Spoelstra. In vele gevallen heb ik, ter vergelijking, verwezen naar het Fries, soms (eveneens) naar het Engels.

Vele voor het Westfries opgegeven woorden vindt men eveneens in algemeen Nederlandse woordenboeken. Iets anders is, dat het doorgaans alleen die woorden betreft, welke in het dialect één of meer betekenis-toepassingen hebben die niet algemeen Nederlands zijn. Ik heb ter onderkenning van dit ver-^{p.10}schijnsel de bepaling ‘ook’ laten voorafgaan aan de betekenisomschrijving(en). Een voorbeeld ter verduidelijking: *ofmake* w.w. Ook: 1. voortmaken, opschieten. | Je magge wel ofmake, de bus komt zô. 2. smerig maken (vero.) | Je moete je niet zô ofmake, ’oor!

Hoewel men officieel woordgroepen onderscheidt in spreekwoorden, uitdrukkingen (met en zonder werkwoordelijk element), vergelijkingen enzovoort, heb ik om praktische redenen dit onderscheid genegeerd en al deze groepen eensluidend aangeduid met de term ‘zegswijze’ (afgekort: zegsw.). Heeft het trefwoord van een zegsw. een meervoudsvorm, dan is deze vorm apart vermeld.

Ik wil deze inleiding besluiten met een hartelijk woord van dank aan de heer Joop van Diepen te Oosterblokker, die zo vriendelijk was mijn manuscript door te nemen en het te voorzien van kritische kanttekeningen en aanvullingen.

Voorts aan de heer Klaas Woudt te Zaandijk, die mij ter voorbereiding van de uitgave met raad en daad terzijde heeft gestaan, aan de Stichting Uitgeverij Noord-Holland te Wormerveer die het verschijnen van het ‘Westfries woordenboek’ mogelijk maakte, en voorts aan allen die mij bij de voorbereiding van dit boek op de een of andere wijze van dienst zijn geweest.

Ik hoop met dit werk niet alleen de autochtone Westfriezen, maar ook de ‘buitenpoorters’ een dienst te hebben bewezen. Mogelijk kan dit boek ook fungeren als gids voor onderwijsgevendenden die onder hun gehoor ook of vooral Westfrieze pupillen hebben.

Uiteraard besef ik, dat het ‘Westfries woordenboek’ niet ‘af’ is, dat het nog talrijke verbeteringen en aanvullingen behoeft. Vandaar dat ik mij houd aanbevolen voor welwillende op- en aanmerkingen.

Heiloo, voorjaar 1984

JAN PANNEKEET {p.11}

Lijst van afkortingen

aanw. vnw.	aanwijzend voornaamwoord
afk.	afkorting
afl.	afleiding(en)
barg.	bargoens
bep.	bepaald, bepaling
betr. vnw.	betrekkelijk voornaamwoord
bez. vnw.	bezittelijk voornaamwoord
bn.	bijvoeglijk naamwoord
Boek.	Boekenooien, ‘de Zaanse Volkstaal’
b.v.	bijvoorbeeld
bw.	bijwoord

comb.	combinatie
dial.	dialect(isch)
du.	Duits
eig.	eigenlijk
eng.	Engels
fig.	figuurlijk
fra.	Frans
fri.	Fries
lat.	Latijn
lett.	letterlijk
lw.	lidwoord
m.	mannelijk
mog.	mogelijk
mv.	meervoud
ned.	Nederlands
N.E.W.	'Nederlands Etymologisch Woordenboek' door Jan de Vries
o.	onzijdig
o.i.v.	onder invloed van
onbep. telw.	onbepaald telwoord
onbep. vnw.	onbepaald voornaamwoord
onr. w.w.	onregelmatig werkwoord
oorspr.	oorspronkelijk {p.12}
opm.	opmerking
pers. vnw.	persoonlijk voornaamwoord
samenst.	samenstelling(en)
st. w.w.	sterk werkwoord
tegenst.	tegenstelling
telw.	telwoord
v.	vrouwelijk
var.	variant
v.dw.	voltooid deelwoord
vgl.	vergelijk
vnw.	voornaamwoord
vrag. vnw.	vragend voornaamwoord
voegw.	voegwoord(elijk)
vz.	voorzetsel
wederk. vnw.	wederkerend voornaamwoord
wfri.	Westfries
WNT	Woordenboek der Nederlandse Taal
wsch.	waarschijnlijk
za.	Zaans
zegsw.	zegswijze
z.g.	zogenaamd
znw.	zelfstandig naamwoord {p.13}

WESTFRIES WOORDENBOEK {p.14}

{p.15}

A

Aagie, vrouwennaam. Zegsw. *'n Aagie*, een nieuwsgierig Aagje | Je moete niet zô'n Aagie worre, 'oor! – De toepassing van de naam is ontleend aan 'Het kluchtigh avontuurtje van 't Nieuwsgierigh Aeghje van Enkhuizen', in 1655 geschreven door de Amsterdamse dichter Jan Zoet.

aagies, nieuwsgierige Aagjes. Zegsw. *Aagies mit lange neuze*, afwimpelende reactie op de vraag naar de inhoud van een doos, een pakje e.d. | 'Wat zit er in dat pakkie, moe?' 'Niks, Aagies mit lange neuze!'

aai, znw. 't Ei. Zegsw. *'n Aai in 't gat hewwe*, op een plannetje broeden, – *'n Aai uitbroede*, zie vorige zegsw. – *'n Aai in z'n gat gaar kouke kenne*, 1. het smoorheet hebben. 2.

doodsbang of benauwd zijn. – *'t Aai is vuil*, plat voor: ze is zwanger. – *As 't aai peld is*, als de (boven)kleding uit is. | Ze loikt wel dik, maar as 't aai peld is, valt 't puur of. – *Z'n aai niet kwoit kenne*, met een probleem tobben, o.a. moeite hebben met zijn ontlasting; niet uit zijn woorden kunnen komen; geen gehoor vinden voor een voorstel. – *'t Aai het nou lang genog voor 't gat zeten*, het moet nu maar eens gezegd worden. – *Die weet niet weer ie z'n aai lêgge moet*, die loopt maar onrustig of doelloos heen en weer.

aaiere, eieren. Zegsw. *de boel van aaiere make*, de boel bederven, verprutsen. Eig. er een smeerboel van maken, doordat men de eieren stuk laat vallen. Vg. fri. Fan aeijen meitsje. – *Op aaiere loupe*, zeer voorzichtig lopen. – *De aaiere lêgge gekoukt voor je klaar*, je bedje is gespreid. – *Van goeie aaiere zet weze*, van een gezonde of degelijke familie stammen, – *'t Is aaiere of jonge (of de kip van 't nest)*, 1. er is altijd wel iets aan de had. 2. het levert altijd wel iets op. – *Kromme aaiere*, schertsend voor: drollen.

aaierestruis, znw. 't, de. Var. van eierstruif.

aakster, znw. de. Var. van ekster (vero.)

Aaltje, vrouwennaam. In het kinderrijmpje: *Aaltje zat op 'n paaltje, 't paaltje brak en Aaltje viel in de koeiekak*.

aalwerig, bn. Onhandelbaar, gemelijk (vero.). Zie WNT op aalwaardig en Mnl. Wdb. op aelwerich.

aans, **aas**. zie *aansen*, *aansens*, *aasen*, *aansens*.

aansen, **aansens**, **aasen**, **aansens**, bw. Aanstonds.

aansies, **aasies**, zie *aansen*, *aansens*, *aasen*, *aansens*.

aap, znw. dr. Aap. Zegsw. *voor aap staan*, voor gek staan – *Nou zel je 'n aap zien danse op 'n stikkebordje*, nu zul je wat zien, wat beleven. – *'n Gladde aap*, een slimmerik, een gladde vogel.

aapies, aapjes. Zegsw. *aapies mit kale gatjes (gatte)*, afwimpelende reactie op de vraag naar de inhoud van een doos, een pakje e.d. | 'Wat zit er in dat pakkie, moe?'... 'Niks, aapies mit kale gatjes'. – *Aapies mit vraagsteertjes*, zie de vorige zegsw.

aapslag, znw. de. Lamstraal, deugniet.

aapstien, zie *aapslag*.

aapstraal, zie *aapslag*.

aâr, samentr. van ander | Vraag 't maar an 'n aâr. – Dat komt de âre week wel. Vgl. fri. oar.

aardaker, znw. de. Eikel; knol (vero.).

aardig, bn. Ook: eigenaardig, zonderling. | Ze doet de leste toid zo aardig, ze loikt wel overspannen.

aâref, **aârlef**, samentr. van anderhalf. {p.16} Zegsw. *'t is net aâr(l)eve sent*, gezegd van een (echt)paar dat zeer ongelijk van lengte is. – *Aâr(l)eve sent en 'n vuurstien hewwe*, straatarm zijn.

aârefhoufd, **aârlefhoufd**, in de zegsw. *'n aâr(l)efhoufd*, (iemand met) een zeer groot hoofd, dik hoofd.

aâr...over. Na de volgende. | De âre week over begint de kermis.

aârs, samentr. van anders. | Weet je niks aârs? – Hai weet er aârs niet veul van of. Vgl. fri. oars. Zegsw. *aârs as aârs weze*, niet in zijn gewone doen zijn. – *D'r aârs nach aârs van worre*, er doodkalm of onverschillig onder blijven. – *Altoid wat aârs of aârs hewwe*, altijd iets bijzonders hebben.

aârsom, samentr. van andersom. Vgl. fri. oarsom. Zegsw. *de boel aârsom gooie*, een miskraam hebben. – *'t Is net aârsom*, het is het tegengestelde. – *De wiele aârsom gooie*, de zaak anders, beter aanpakken.

aârtje, znw. 't. Ander dingetje | Je moete 't verruile teugen 'n aartje.

aas, rekking van as = als | Aas je 't den ok maar doene!

aas, znw. de, 't. Aas in het kaartspel. Vgl. fri. it aes.

aasie, znw. 't. Aasje, kleinste gewicht in het oude gewichtenstelsel. Zegsw. *gien aasie wind*, geen zuchtje wind. Zie ook *eisie*.

abbelére, w.w. Appeleren, tegensputteren. Zie ook *teugenabbelére*. Vgl. fri. abbelearje.

Abbestad, mog. een var. van de onder Callantsoog gelegen buurtschap Abbestede, voorkomend in de zegsw. *Abbestad, zeuven huize en 'n varkesgat*, spottend gezegd van een gat, een gehucht.

Abraham, mannennaam. Ook: naam voor een speciale koek, vader Abraham voorstellende, bestemd voor de man die vijftig jaar wordt. Tevens naam voor een levensgrote, aangeklede pop die men doorgaans voor het huis plaatst van de man die vijftig jaar wordt.

achteling, achterling, znw. de. Soort grof brood bestaande uit acht (vier aan vier) aaneengebakken stukken, plat van vorm (vero.). Voorheen ook gelegenheidsgebak op Goede Vrijdag en op de dagen van de grote voorjaarsschoonmaak. Volgens Boek. heette dit brood oorspr. afterling of achterling, wsch. omdat het werd gebakken van het grofste gedeelte van het meel, dat bij het builen door het achterste en grofste gaas viel. Dat achte(r)ling een traktatie was, blijkt nog uit het oude rijmpje: *Bol of achterling op 't stik, dikke butter niet vergete, keis zôwat 'n vinger dik*.

achter, vz. en bw. Zegsw. *op achter komme*, lichamelijk of geestelijk ten achter komen. – *Op achter loupe*, 1. achterlopen (van een uurwerk). 2. achter het nieuws aankomen. – *Op achter weze*, ten achter zijn met betalen, met het werk e.d. – *'t Is makkeleker ien moil op achter te raken as ien streep op voor*, achterstand loop je snel op en haal je vaak moeilijk weer in.

achterankommertje, znw, 't. Zie *achterkommertje*.

achteranskoite, w.w. Achterblijven, treuzelen, de laatste zijn.

achteransteerte, w.w. Zie *achteranskoite*.

achteran in, achterin | Hai zit altoid achteran in de kerk.

achterbaaks, bn. Var. van achterbaks (vero.).

achterbint, znw. 't. Het touw dat over het achtereinde van een hooiponder wordt geslagen en aan de achterzijde wordt vastgesjord ten einde de vracht hooi van achteren vast te leggen.

{p.17}

achterdam, znw. de. Dam of damhek op de scheiding van achtererf en land. Zegsw. *hai ken beter de achterdam uit*, hij kan beter op het land gaan werken, zijn bedrijf in acht nemen, i.p.v. elders zijn tijd te verbeuzelen.

achterdeur, znw. de, in de zegsw. *hai is deur de achterdeur binnenkommen*, hij is niet welkom, o.a. gezegd van een vrijer. – *'t Is de achterdeur uit*, het is verspilling van tijd, geld of moeite.

achterdeurtje, znw. 't, in de zegsw. *'n achterdeurtje houwe*, zorgen voor een reserve, een uitwijkmogelijkheid.

achterdocht, znw. de. Ook: het achterna denken (vero.). Zegsw. *gien achterdocht hewwe*, niet dóór denken, onnadenkend of zorgeloos zijn (vero.).

achterdoffie, znw. 't. Achterdoftje, zitbankje achter in een roeibootje.

achteren, bijw. Zegsw. *van achteren*. 1. Aan de achterzijde. 2. Achteraf bekeken | Ik had 't van achteren beter niet doen kennen – *Van achteren koik je 'n koe in z'n kont (gat)*, woordspeling in de zin van 1. Het heeft weinig zin zich achteraf ergens over te beklagen. 2. De gebreken blijken pas achteraf.

achterend, znw. 't. 1. Het achterste deel van iets. 2. Het achterste gedeelte van het huis, waarin zich veelal een stookplaats, een pottenkast en een regenbak bevonden. In kleine huizen: het achterste der twee woonvertrekken.

áchteres, znw. 't. Achterhuis.

achterin, znw. 't. De koegang, de lange regel, plaats waar in een stolphoeve gedurende de staltijd de koeien staan.

achterkommertje, znw. 't. 1. Nakomertje. 2. Kind of dier dat slecht gedijt.

achterkousig, bn. 1. Achterbaks. 2. Achterdochtig. 3. Ouderwets, bekrompen. 4. Bleu, verlegen. 5. Achterhoudend, nalatig. Dit vero. woord is een afl. van het vero. achterkous, d.w.z. (ge)kous (fra, causer) of gepraat achter iemands rug. Dit achterbaks gepraat veronderstelt achterdocht, vandaar dat achterkousig ook achterdochtig kon betekenen. Wie achterdochtig was t.a.v. het nieuwe of onbekende, wie dus ouderwets of verlegen was, werd ook wel achterkousig genoemd. Tenslotte kon het woord gelden voor iemand die achterhoudend of nalatig was, o.a. met betalen. Vgl. fri. efterkoezich.

achterkret, znw. 't. 1. Neerlaatbaar achterschot aan een boerenwagen of bakwagen. Vgl. fri. efterkret. 2. Schertsend voor een (dikke) derrière | Wat het dat woif'n achterkret.

achterland, znw. 't. De achter de boerderij gelegen landerijen. Zegsw. *deer loit (zit) achterland*, daar zit geld, daar is de kans op een rijke erfenis of op een goede carrière.

achterlast, znw. de. Sterke aandrang tot ontlasting (vero.). Zegsw. *de sweerste last is achterlast*, het doen van zijn behoefte gedooft geen uitstel (vero.).

achterlastig, bn. Zegsw. *achterlastig weze*, sterke aandrang tot ontlasting hebbend (vero.).

achtermiddeg, znw. de. Late namiddag. Zegsw. *in (op) de achtermiddeg weze*, er (financieel) slecht aan toe zijn, aan lager wal zijn geraakt, op zijn retour zijn. De zegsw. duidt er eig. op, dat het al te laat is om nog orde op zaken te stellen.

achternei, bw. 1. Achterna | Hai liep m'n achternei. 2. Achteraf, naderhand | Achternei was ik er {p.18} bloid om dat ie niet kwam.

achterof, bw. 1. Achteraf gelegen, afgelegen | Hai weunt puur achterof 2. Achteraf, naderhand | Achterof was ik er bloid om.

achteroffie, znw. 't. Achterafje, afgelegen plaats. | Hai weunt op 'n achteroffie.

achterom (I), bw. in de zegsw. *achterom moetje deer niet komme*, gezegd van een rommelig huishouden. – *Achterom weunt gien volk*, als het voor het oog maar netjes is, de rest komt er minder op aan – *Achterom kroig je 'n dik stik*, gezegd door iemand die zo vrij is achterom te komen.

achterom (II), znw. 't. 1. Steeg, doorgang achter de woning. 2. Plaats waar in een stolphoeve het jonge vee wordt gesteld, korte regel of zoutkamer.

achteromsklomp, znw. de. Achterneef of -nicht (vero.). Misschien is de oorspr. vorm 'achteroomsklomp', wat zou kunnen betekenen: Klomp, aanhangsel, kind van een 'achteroom'.

achterspeen, znw. 't. De achterste, laatste speen of tepel. Zegsw. *an 't achterspeen lègge*, de ongunstige positie innemen, te kort gedaan worden. Vgl. *vóórspeen*.

achterst, znw. 't. Het achterste gedeelte. Zegsw. *'t achterst van z'n tong zien leite*, 1. alles vertellen wat men op zijn hart heeft. 2. een zo hoog mogelijke prijs bedingen.

achterstik, znw. 't. Ook: achterste perceel bouw- of weiland.

achtertein, znw. 't. Veterband waarmee een schaats van achteren wordt vastgebonden. Mog. is 'tein' hetzelfde woord als teen = twijg, hier om er iets mee vast te binden.

achteruit, znw. 't. 1. Achteruitgang (via de achtertuin). 2. Erf achter het huis of de hoeve, achtertuin.

achteruitje, znw. 't. Achtertuintje. | Ze hewwe 'n pittig achteruitje.

adel, znw. de, in de zegsw. *adel bai adel en stront bai de boer*, soort bij soort, standsverschil moet of zal er blijven.

af, zie *of* en de daarmee samengestelde woorden.

affekaats, znw. de. Zie *avvekaats*.

affie, uitroep van spijt, schrik of verbazing. | Affie, had ik dát maar weten!

afgront, verbastering van fra. *affront*, in de zegsw. *ientje 'n afgront andoen*, iemand beledigen, kwaad maken. De wfri. vorm is kennelijk o.i.v. 'afgrond' ontstaan.

afoin, tussenw. Enfin. Zegsw. *afoin, 'n koe is gien knoin*, schertsende aanvulling van of reactie op het (voortdurend) gebruik van 'afoin'.

after, vero. voor achter. Vlg. fri. *efter*, eng. *after*.

agrementje, znw. 't. Garnering van een japon. Uit fra. *agrément*.

akelek, bn. Var. van *akelig*. Vlg. fri. *akelik*, *aeklik*.

akelkontakel, znw.m. Zeeslak (vero.).

aker (I), znw. de. 1. Eikel (vero.). 2. Bloesem van de hazelnootboom (vero.). Zie voor de etymologie → N.E.W. onder *aker* (2).

aker (II), znw. de. Putemmer(tje). Uit lat. *aquarium*. Zegsw. *de aker in de bak valle leite*, (ongewenst) vader worden.

akker, znw. de. in de zegsw. *an 't end van de akker weze*, 1. Bek-af zijn. 2. Afgeleefd zijn. 3. Aan de bevalling toe zijn.

akkerdefalie, bastaardvloek.

akkerdemarie, bastaardvloek. Eig. *Sacré Marie* = Heilige Maria.

akkerdère, w.w. 1. Accorderen, overeenkomen. 2. Opschieten, overweg kunnen. {p.19}

akkeremente, verbastering van sacramenten. Zegsw. *as de akkeremente*, als de bliksem.

akkerkoppies, znw. mv. Oude (beschadigde) kopjes die men gebruikt bij het schaften op de akker.

aksie, znw. de. Ruzie. Uit lat. *actio*. Vlg. fri. *aksje*.

al (I), bw. Wel. | Ik mien van al. Vlg. ned. *al dan niet*.

al (II), vw. Als, indien. In bijzinnen van tijd of voorwaarde die geen extra nadruk hebben. | Al is 't twaalf uur, den luidt de klok. Al gaan je over, dan kroig je 'n nuwe fiets. Je kroige gien eten, al kom je te laat.

al-an, bw. Telkens weer. | Ze is al-an ziek.

alderand, alderhand, in de zegsw. *da's ok alder(h)and mit kip*, dat is een raar allegaartje.

Alder(h)and en nag gien koek, woordspeling in de zin van: het belangrijkste ontbreekt nog, er zijn nog geen resultaten. – 't Is 'n alder(h)and zootje, maar 't ken wel deur m'n goôtje, het is een raar allegaartje, maar ik lust het wel, ik kan het wel gebruiken.

alderasie, znw. de. Alteratie, opschudding. Uit fra. *altération*.

alderes, alders, bw. Al eens. De vorm is te herleiden tot *al een reis* = *al een keer*. Zegsw. 't *wordt alder(e)s wat*, het kan zo wel toe.

alderlangst, bn. en bw. Allerlangst. Zegsw. *op z'n alderlangst lègge*, languit liggen, in bed liggen.

aldernaarst, bn. en bw. Allernaarst, allerakeligst, heel erg. | 't Is aldernaarst koud.

aldeur, bw. Aldoor, telkens.

alével, bw. Evenwel, echter (vero.). De vorm is te herleiden tot *al evenwel*.

alewerig, zie *aalwerig*.

algedurig, zie *allegedurig*. Vlg. fri. *algeduerich*.

alhougertje, in de zegsw. *alhougertje doen*, over een touw springen dat na elke geslaagde sprong hoger wordt gehouden.

alhougertjese, w.w., Zie *alhougertje* doen. | We deeë op 't skoôlploin oftig alhougertjese.

alikruk, **alikrukkel**, znw. de. Alikruik.

allang al, bw. Al lang. | Hai is allang al thuis. Vóór een v.z. ontbreekt doorgaans het tweede 'al'. | Hai is al lang voor toid weggaan. Hai werkt allang bai die baas.

alle, onbep.telw. Ook: elke. | Hai komt hier alle weke. Ik gaan in alle geval mee.

allebés, znw. de. Aalbes.

allebésseboom, znw. de. Aalbessetrui.

allegaâr, onbep.telw. Allemaal. | Da's allegaâr van moin. Ze hadde allegaar bar veul skik had. Vgl. fri. *allegear(re)*. Het woord is te herleiden tot 'al te gader'. Vlg. eng. *altogether*.

allegaârtje, znw. 't., in de zegsw. *er 'n allegaartje van make*. 1. Het te bont maken, te veeleisend zijn. | Nou moet je d'r gien allegaârtje van make, je hewwe al twee koekies had. 2. Er de draak mee steken. | Je kenne mit jou nooit gewoon prate, jij make d'r altoid 'n allegaartje van.

allegedurig, bw. 1. Aldoor, voortdurend (vero.). | Hai komt allegedurig te laat. 2. Zo nu en dan, nog al eens (vero.). | Deer komt allegedurig vreemd volk over de vloer.

állek, bw. Eigenlijk, ook weer (vero.). | Hoe hiet ie állek? Het woord komt alleen voor in vraagzinnen. Het is te herleiden tot 'al gelijk', oorspr. in de zin van 'geheel en al'. Vlg. fri. *allyk*.

allemaar, bw. Alsmaar, steeds. | Loup toch niet allemaar voor m'n biene! {p.20}

allmachies, uitroep. | Allmachies, wat smaakt dat lekker!

allmachtig, bn. en bw. Ook: heel erg, buitengewoon. | 't Smaakt allmachtig lekker. Wat is 't hier 'n allmachtige grôte troep!

allmans, in de zegsw. *op allmans gezicht*, zo dat iedereen het ziet of kan zien. | Ik koup niet graag op allmans gezicht.

allmansbrulleft, znw. de. Bruiloft voor iedereen, voor mensen van allerlei rang en stand.

allmansmoidje, znw. 't. Allmansvriendinnetje.

allment, znw. 't. in de zegsw. *op 't allment moete*, vooruit moeten, zijn weg moeten vinden. Uit fra. *alignement*. Vlg. fri. *aljemint*.

allmeugendjes, uitroep. | Allmeugendjes, wat is 't hier donker!

alles, onbep.telw. Ook: in zijn geheel, allemaal. | Je moete die pere alles heêl leite. Zegsw. *alles het z'n mee en z'n teugen*, alles heeft zijn voor- en nadelen. – *Da's ok niet alles teg'loik*, dat is ook geen pretje, dat is ook je ware niet. – *Dat geeft ok niet alles teg'loik*, dat levert ook niet veel op. – *Alles komt t'recht, behalve de verzopen dubbeltjes (of je moete de kastelainsdochter trouwe)*, spotreactie op de opmerking, dat alles wel terecht zal komen.

alléskende, **alléskende an**, bw. Allengs, langzamerhand, geleidelijk (aan) (vero.). | D'r kwam alléskende (an) meer volk opperdan. De vorm is wsch. te herleiden tot 'allengskens (aan)'.

alletwei, onbep. telw. Allebei | Julle hewwe alletwei skuld.

allien, bw. en bn. Alleen, slechts.

alliendig, **allienig**, bw. Alleen, slechts. | Ik hew allien(d)ig maar zoid, dat ie op toid komme moet. Vlg. fri. *allinnich*.

alliens, koppeling van al iens + eveneens, in de zegsw. *'t is moin alliens*, het is mij om het even (vero.).

allies, var. van alles.

als, bw. Al. In verbandingen als: *als te veul*, *als te kloin*, enz.

alsans, bn. Allerhand, allerlei, (vero.). | Je zagge deer alsans peerde. De vorm is te herleiden tot 'al(s)hands'.

altemetteres, bw. Af en toe eens. | Hai kwam altemetteres efkes om 'n koppie. De vorm is te herleiden tot 'al te met een reis'.

altoôst, bw. Var. van altoos (vero.).

alweer, bw. 1. Ook weer. | Wat wou ik alweer zegge? 2. Alreeds. | Z'n jongste zeun is ok alweer trouwd.

alwээр-an, uitroep in de zin van: zo zie je maar weer. | Nou, alwээр-an, hai ken 't gewoon niet leite!

amandelbroôdjje, znw. 't., in de zegsw. 'n *amandelbroódjje mit kroôs*, schertsend voor een loempia.

ameri, zie *ameroitje* (vero.).

ameroitje, znw. 't, in de zegsw. *in 'n ameroitje*, in een oogwenk (vero.). | We wazze in 'n ameroitje weer verom. Het woord is een verbastering van 'Ave Maria(tje)', d.w.z. een weesgegreetje. Hier met de bedoeling: in de tijd die nodig is om een Ave Maria(tje) te bidden. Vlg. fri. amerij.

ampart, bn. en bw. 1. Apart. 2. Vreemd, zonderling. | Ik vind 't maar 'n ampart moidje. Hai doet de leste toid zô ampart.

amparteling, znw. de. Rare sinjeur, zonderling.

ampartighoidjes, znw. mv. 1. ongewone, bijzondere dingen. 2. Rare streken of kuren. | Hai het altijd van die ampartighoidjes as ie 'n borreltje op het.

ampartje, znw. 't. 1. Een bijzonder, zonderling persooitje. 2. Een afspraakje, een tête-a-tête. | Ik zou mit heur welders 'n ampartje hewwe {p.21} wulle, maar ze is al verkocht.

an, bw. en vz. Aan. Zegsw. *an weze*, 1. Zijn portie gehad hebben. 2. Zijn schuld betaald hebben. | Ik ben an bai de bakker. 3. Blut zijn. Vgl. fri. oan weze. – *D'r mee an weze*, het zat zijn, vermoeid zijn. Vlg. fri. der mei oan wêze – *Wat moet ik deer mee an*, wat moet ik daarmee aanvangen, hoe moet ik dat probleem oplossen? Vgl. fri. hoe moet ik der mei oan? – *Ientje an moete (wulle)*, iemand moeten of willen spreken. – *Deer moet je duur an*, dat moet je duur betalen. Vgl. fri. earne djür oan moatte. – 't *Ken lang an*, het kan lang aanhouden, het kan lang goed gaan. – *Deer is niks an*, 1. daar is niets aan te beleven. 2. Dat is niet moeilijk. – 't *Is dik an*, ze zijn dikke vrienden, ze hebben stevig verkering. – *Erges op an moete*, ergens naar toe moeten. – *Deer kè je van op an*, daar kun je zeker van zijn. – *Deer houwe we 't op an*, dat houden we voor afgesproken. – *D'r án wulle*, graag willen eten of drinken. – *Ik wul d'r nag niet an*, ik kan het nog niet geloven. Vgl. fri. it wol my net oan. – *Ik hew 't er nag van op an*, ik ben er nog verbaasd over, sta er nog versteld van, – 't *Gaat er deer leuk op an*, het gaat er daar vreemd aan toe. – *Dat is tot déér an toe*, dat daargelaten, dat is het ergste nog niet. – *Zô d'r an, zô d'r van*, zo gewonnen, zo geronnen. – *An en bespan (is twei)*, knikkerterm (vero.). De knikkers lagen 'an' als ze vast of vlak naast elkaar lagen, 'bespan' als de afstand tussen twee knikkers met uitgespreide duim en pink kon worden overspannen.

anbakke, w.w. Vastbakken. Vgl. fri. oanbakke. Zegsw. *dat zel anbakke*, dat zal nare gevolgen hebben. – *Je zelle nag anbakke*, gezegd tegen iemand die moeilijk uit zijn bed kan komen, die dus a.h.w. aan zijn bed vast zal bakken.

anbelange, w.w. Contaminatie van aangaan en (ouder ned.) belangen. | Wat moin anbelangt, kè je meegaan. Vgl. fri. oanbilangje.

anbinder, znw. de. 1. Materiaal dat dient om iets rondom vast te binden. 2. Dier dat (achter een kar of wagen) wordt aangebonden.

anbolle, w.w. 1. Aanballen of -klonteren. 2. Schertsend voor zoenen. Eig. de bollen of hoofden bij elkaar brengen.

andarse, w.w. Volop doorgaan met dorsen. Zegsw. *leit 'm maar andarse*, laat hem zijn gang maar gaan, laat hem maar prutsen.

andermans, in de zegsw. *andermans mallighoid koupe*, tweedehands rommel kopen.

andirke, w.w. Var. van opdirken. Lett. betekent opdirken: de buitennok van de bezaansmast d.m.v. dirken of touwen in de hoogte halen. Uit deze scheepsterm ontwikkelde zich die van opschikken, tooien.

andraaid, bn. Aangedraaid. Zegsw. *kort andraaid weze*, kort aangebonden zijn. Eig. gezegd van een (valse) hond die kort aan de lijn werd gedraaid of gebonden ten einde zijn bewegingsvrijheid te beperken.

andreiger, znw. de. Aandrager, opperman (vero.). Zegsw. *louf as 'n andreiger*, doodmoe zijn. – *Sweite as 'n andreiger*, hevig transpireren. – *Werke as 'n andreiger*, zeer hard werken.

andrinke, w.w. 1. Toedrinken, toasten. 2. Een bedrag dat men tegoed heeft d.m.v. drank 'aanmaken'.

aneerde, w.w. Aanaarden, jonge planten met aarde bedekken. {p.22}

aneerder, znw. de. (Hand)werktuig om aan te aarden.

aneerdmesien, znw. de/'t. Machine om aan te aarden.

áneize, w.w. Aanazen, een haak of vislijn van aas voorzien.

ang, ange, znw. de. Angst, vrees (vero.).

ange, w.w. Vrees aanjagen (vero.).

angaan, w.w. Aangaan, te keer gaan. | Hoor die joôs toch es angaan. Zegsw. *dat rit ging an*, die zaak ging door, die uitdaging werd aangenomen.

angetoeterd, bn. Deftig aangekleed, opgedirkt (vero.).

angroipend, bn. Ook: koud, kil, huiverig. | 't Is angroipend weer.

angroiperig, bn. Zie *angroipend*.

anhale, w.w. Ook: 1. Oplopen, aantrekken. | De proize hale puur an. 2. Overhoop halen, organiseren. | Wat hale julle nou weer an? 3. Aanwakkeren. | De wind haalt puur an. Zegsw. *drokte anhale*, van alles overhoop halen, organiseren.

anhang, znw. de. Ook: echtgenoot, echtgenote (+ kinderen). | Deer komt hai ok weer mit z'n anhang.

anhangerig, bn. Mistig, vochtig, kil. | 't Is anhangerig weer.

anhefte, w.w. Aanhechten (vero.).

anhoud, znw. de. Ook: steun, gezelligheid. | Ze het puur anhoud an d'r jongste moidje.

ánkemd, bn. Var. van *ankomd*, zie aldaar.

anker, znw. 't. in de zegsw. *an 'n gouwen anker lègge*, rijk getrouwd zijn (slechts weinig bewegingsvrijheid hebben).

ankleêuw, znw. de. Enkel (vero.). Lett. aanklauw.

anklouf, znw. de. Enkel (vero.).

ankoik, znw. de. Aankijk, voorkomen. | Berta het puur meer ankoik as Trien.

ankomd, bn. (Aan)komend. | Hai gaat ankomde week verhuize.

ankommeling, znw. de. Aannemeling; kind dat zijn belijdenis doet.

ankommend, bn. Aankomend. Zegsw. *ankommende maan*, wassende maan.

ankommend...over, na de komende. | Ankommende week over begint de kermis.

ankomst, znw. de, in de zegsw. *da's ok 'n ankost*, dat is ook een bezoeking.

ankorste, w.w. Ook: met een korstvuil bedekt worden. | Je biene loike wel ankorst.

anlègge, w.w. 1. Aanliggen. | We hewwe tot tien uur mooi anlegen. 2. Vastliggen, o.a. van biljartballen.

anloup, znw. de. Aanloop, ongeregeld bezoek. | Ze hewwe deer altoid 'n zoôt anloup.

anloupe, w.w. Aanlopen, mislopen, in de zegsw. *'t zel anloupe, de skeipe skreêuwe*, het wordt slecht weer.

anmake, w.w. Ook: 1. Een verbroken verkering herstellen. 2. Een bepaald bedrag (verplicht) aan vertering besteden. | In Broekerhaven maakte de vrachtvaarders twaalf stuivers an mit drank en mit 't rouken van 'n poip.

an mekáár, án mekaar. Aan elkaar, aaneen. In het w. fri, worden ned. samenst. met aaneen, ineen, opeen, uiteen enz. vrijwel altijd vervangen door de comb.: vz. + mekaar + w.w., zoals: an mekaar knoupe, de hande in mekaar slaan, alles op mekaar stapele, uit mekaar gaan enz.

annagele, w.w. Aanhouden, aandringen, o.a. met het bedingen van een prijs.

annemen, znw. 't. 1. Belijdenis. 2. Communiefeest. Zegsw. *Kloin annemen*, eerste H.

Communie. – *Groôt annemen*, plechtige H. Communie of {p.23} hernieuwing der doopbelofte, – *Goed van annemen weze*, 1. ontvankelijk zijn voor goede raad. 2. Vlug van begrip zijn.

annemer, znw. de. Ook: aannemeling(e).

annemersfeist, znw. 't. Aannemingsfeest.

annemerskleidje, znw. 't. Jurkje van de aannemeling(e).

annemersspul, znw. 't. Aannemingsbedrijf.

annomen, aangenomen, in de zegsw. *'t is gien aannomen werk*, er is geen haast bij.

anpakke, w.w. Ook: 1. Drinken aan de moederborst. | Dat wurm wul maar niet anpakke. 2. Groeien. | De koôlplante hewwe best anpakt.

anpikke, w.w. Knikkerspel waarbij men met knikkers op een stuiter moest mikken.

anpondere, w.w. Het met een ponder of ronde balk aansjorren van een vracht hooi op een wagen.

anpouke, w.w. Hard werken, opschieten.

anpunte, w.w. in de zegsw. *ientje anpunte*, iemand aanhouden om hem te spreken. – 'n *Segaar* ('n *poip*) *anpunte*, een sigaar (of een pijp) opsteken.

anrech, znw. de. Het, de aanrecht. | Je moete de anrech nag boene.

anrechte, w.w. Var. van aanrichten (vero.).

anroeper, znw. de. Aanzegger (vero.).

anròkke, w.w. Aanrukken of -trekken (van een touw).

ansasse, w.w. Aanzetten, ophitsen.

ansen, ansens, bw. Aanstonds.

anskafte, w.w. Aanschaffen.

anskiete, w.w. Ook: (op)jagen, gejaagd doen. | Niet zô anskiete, 'oor, deer ken ik niet teugen.

anskrouke, w.w. Aanschroeien, aan de pan vastbakken.

anslag, znw. de, in de zegsw. *anslag make*, 1. contact, verkering zoeken. 2. Vriendelijk bejegenen.

anslagstamper, znw. de. Rietdekkersgereedschap, t.w. een bakje om het riet schuin aan te slaan.

anstaan, w.w. Ook: aandringen, aanhouden. | Hai sting maar an, dat op slot ben ik maar mit 'm meegaan.

answêle, w.w. Bijeenharken van gemaaid gras, van hooi e.d.

antelle, w.w. Optellen, opleveren. | As je voor ien zô'n koôltje twei golden kroige, telt dat lekker an.

antikke, w.w. Ook: optellen, opleveren. | Dat tikt lekker an. Kennelijk wordt hier het aantikken van een kassa bedoeld.

an ... toe, tot (aan). | Hai liep an huis toe mit m'n mee. Hai bloift an zundeg toe. Vgl. fri. oan ... ta.

antoniushoofd, znw. 't. Hoofd dat alleen aan de zijanten nog haar heeft. Eig. hoofd zoals dat van een beeld van de H. Antonius.

antorne, w.w. 1. Aantrekken. 2. Hard werken, opschieten. | We magge wel antorne azze we vóór donker klaar weze wulle.

antoume, w.w. Aantrekken, aanzetten tot lopen of trekken. | 't Is 'n peerd dat goed antoumt. Vgl. toum = toom.

antrekkelek, bn. Ook: licht geroerd; eig. het zich aantrekkend (vero.). Vgl. fri. oantreklik.

antui, znw. de. Afl. van antuie, in de zegsw. *'t is 'n hêle antui*, het is een heel begin, een heel karwei.

antuie, w.w. (vero.). Zie **antuige**.

antuige, w.w. 1. In het tuig spannen. 2. Aanpakken, aansnijden, een begin maken. | Zelle we de taart maar es antuige?

anvalle, w.w. Ook: 1. Bevallen, aan-{p.24}staan. | As 't anvalt, mà je bloive. 2. Elkaar gemakkelijk kunnen vinden, gemakkelijk contact met elkaar krijgen. | Je kenne wel zien dat 't anvalt mit die twei. 3. Bevallig staan van kleding. | 't Is echt 'n jurk die anvalt. Vgl. ned. aanvallig, dat wsch. o.i.v. het Noordhollandse anvalle = bevallen, is ontstaan.

anverdan, bw. Weg, er op uit. | Murgan gane ze anverdan. De vorm is te herleiden tot 'aanwaard aan'.

anvliege, w.w. Ook: te veel worden, naar het hoofd vliegen. | Die drokte ken m'n soms anvliege. Zegsw. *'t vliegt je niet an*, je krijgt het niet cadeau, je moet je er voor inspannen.

anvlieger, znw. de. 1. Plotselinge bloedaandring. Vgl. **opvlieger**. 2. Duif die in een vreemd hok neerstrijkt.

anwaaier, znw. de. Oplawaai, oorveeg. | Hai kreeg m'n toch 'n anwaaier!

anwenst, znw. de/'t. Het aanwensel. | Nageleboite is 'n lilleke anwenst. Vgl. fri. oanwenst.

anzèg, znw. de. Het aanzeggen, het bekend maken van iemands overlijden (vero.).

anzette, w.w. in de zegsw. *'t zet niet an*, het is de moeite niet, het levert te weinig op.

anzitte, w.w. Zegsw. *mooi anzitte*, gezellig aanzitten. – *Don anzitte*, deftig aanzitten. – *Pree anzitte*, deftig aanzitten. Uit fra. paré. – *'t Zit er niet an*, er is geen geld, er is niets te halen of te verwachten.

ape, znw. mv. Apen. Zegsw. *ape zou je d'r mee vange*, gezegd m.b.t. een lastig, ondeugend kind.

apekoôl, znw. de. Schelvis van slechte kwaliteit die daarom gerookt werd (vero.).

appele, znw. mv. in de zegsw. *wie appele vaart, zel appele ete*, wie werkt, dient er voor beloond te worden of zal er voor beloond worden.

appelepent, znw. de. Appelpap of -moes. Zegsw. *da's gien appelepent*, dat is geen kleinigheid, geen pretje.

appelesien, znw. de. Appelsien, sinaasappel.

apteek, znw. de. Apotheek.

arendjes, bn. Nijdig, kwaad (vero.). Het woord werd opgegeven door de heer Barten te Noord-Scharwoude.

argewere, w.w. Argumenteren.

aresnaaier, znw. de. Arensnijder, klein zichtje waarmee men de korenaren afsneet.

ark, znw. de. Ook: afdak, aanbouwkje, hooiberg (vero.). Uit lat. arca = kist, kast.

arm, bn. in de zegsw. *zô arm as de luize (as de miere, as 'n rot)*, straatarm, – *As 'n arm mens es 'n lekker koppie het, dondert de koffiepot om*, het lijkt wel of een arm mens geen geluk mag hebben.

arme (I), znw. mv. in de zegsw. *van de arme onderhouwen worre*, armlastig zijn, onderhouden worden door een instelling voor armenzorg.

arme (II), znw. mv. in de zegsw. *mit de arme over de darne zitte*, luieren, nietsnuttan. | Je denke toch niet dat ie werk zoekt?! Hai zit liever mit de arme over de darne.

armebanke, znw. mv. Banken achter in de kerk waarvoor men geen plaatsgeld hoefde te betalen (vero.).

armebouw, znw. de. Perceel bouwland dat (door de kerk) gratis of tegen een geringe huurprijs beschikbaar werd gesteld aan een arm gezin (vero.).

armekas, znw. de, in de zegsw. *van de armekas trekke*, armlastig zijn, financiële (of andere) bijstand ontvangen van een instelling voor armenzorg. {p.25}

armelui's, in de zegsw. *armelui's pankoek en roikelui's ziekte stinke ve(e)r*, als armelui boven hun stand leven (b.v. door het eten van pannekoek) en rijkelui met ziekte of tegenslag te kampen krijgen, wordt daar weldra resp. afkeurend of met leedvermaak over gesproken.

armeluisloif, znw. 't, in de zegsw. *'n armeluisloif hewwe*, blij zijn met elk gedragen kledingstuk dat altijd past.

armemensepraat, znw. de. Opmerkingen of gesprekken die men typerend acht voor de mentaliteit van arme mensen.

armenier, znw. de. Iemand die 'armeniert'. Zie **armeniëre**.

armeniëre, w.w. Schertswoord dat aangeeft, dat men maar heel povertjes kan rentenieren en eig. armlastig is.

armeturf, znw. de. Turf die gratis of zeer goedkoop aan de armen werd verstrekt (vero.).

Zegsw. *armzalig as 'n zak armeturf*, zeer armzalig of armoedig. – *D'r bai zitte as 'n zak armeturf*, er lamlendig bijzitten. – *Verbeëlding hewwe as 'n zak armeturf*, veel verbeelding hebben, terwijl daartoe geen enkele aanleiding bestaat.

armpie-deur, gearmd. | Die twee loupe altoid armpie-deur.

arootjese, w.w. Schuilhokje spelen (vero.). Mogelijk schuilt in dit woord eng. on road = op weg, vooruit, weg wezen! In de kindertaal zou dan on road (uitgesproken als aroot) verkleind zijn tot arootje. Achter deze verkleinvorm kwam het achtervoegsel -se, waarmee men in het w. fri. allerlei w.w. kan vormen, dus: arootje -se. Vgl. o.a. peerdje -se, paardje spelen; skoôltje -se, schooltje spelen; skuilhonkie -se, schuilhokje spelen.

arrebaaier, znw. de. Arbeider.

arrebaaierspraat, znw. de. Opmerkingen of gesprekken die men typerend acht voor de mentaliteit van arbeiders.

arrejakkig, bastaardvloek. Een van de vele vloeken waaraan de vorm 'Here Jezus'ten grondslag ligt.

arremoed, znw. de. 1. Armoede. 2. Verdriet, hinder, zorg. Zegsw. *'n aâr z'n arremoed koupe*, tweedehands rommel kopen, – *Leit de arremoed de pest maar kroige*, laten we het er nog maar eens goed van nemen, – *Alle arremoed went*, zelfs aan armoede en gebrek kan men wennen. – *Erges arremoed over hewwe*, ergens zorgen over hebben. – *Erges arremoed van hewwe*, ergens hinder van ondervinden. – *Arremoed op stal, arremoed overal*, wie te weinig koeien op stal heeft, krijgt te weinig melk, te weinig mest enz., kan dus moeilijk rondkomen. – *De arremoed houdt je gnappies*, de armoede houdt je fatsoenlijk. – *De arremoed de voordeur in, de liefde de achterdeur uit*, armoede leidt gemakkelijk tot ruzie, tot het verkoelen of verbreken van relaties.

as, vw. 1. Als, indien. 2. Zoals.

asderantoe, bw. Heel erg; lett. als er aan toe. | 't Is zô koud asderantoe! Vgl. de vormen asserantoe en asterantoe.

asem, znw. de. Adem. Vgl. fri. azem. Zegsw. *achter z'n asem weze*, buiten adem zijn. Vgl. fri. efter azem wêze. – *Gien asem geve (kroige)*, geen antwoord geven (krijgen). – *Achter z'n asem skiete*, kwaad worden, zich opwinden. – *'t Skiet maar niet op m'n asem*, het wil me maar niet te binnen schieten. – *Lillek uit z'n asem stinke*, een veel te hoge prijs bedingen.

aseme, w.w. Ademen. Vgl. fri. azemje. {p.26}

asempie, in de zegsw. *gien asempie wind*, geen zuchtje wind.

ask, znw. de. Vero vorm van as (van een sigaar, van kolen enz.).

askighoid, znw. de. Asrommel (vero.). | Veeg die askighoid es van je broek.

askuil, znw. de. Kuil op het achtererf (bij de slootkant), dienend als stortplaats voor as en afval.

aslaad, znw. de. Aslade.

asseldoek, znw. de. Zie **hasseldoek**.

asserantoe, zie **asderantoe**.

assie (I), schertsend voor een aanstaande moeder; eig. verkleinvorm van a.s., uitgesproken als 'as'.

assie (II), asjeblijft.

assiedankie, znw. 't. Bedankje. Samentr. van assie = asjeblijft en dankie = dank je. | D'r kon gieniensen 'n assiedankie van of.

asserant, zie *asterant*, *astrant*.

asterant, **astrant**, bn. Astrant, brutaal, zelfverzekerd.

asterantoe, zie *asderantoe*.

asvarken, znw. de/'t. Asveger, stoffer (vero.).

atlast, znw. de. Zorg, verdriet (vero.). | Deer hei je gien atlast over te hewwen. Wsch. is de vorm ontstaan uit Atlas, de mythologische reus die de wereld moest torsen. Zie ook *hartlast*.

atter, znw. de/'t. Var. van etter (vero.). Vgl. fri. atter.

averóm, znw. 't. Omgeving, omtrek (vero.). | Ze kenne 'm in 't héle averom. Verbastering van fra. environs.

averóns, znw. 't. Zie *averom*.

avesére, w.w. Avanceren, vooruitgaan, opschieten. Zegsw. 't *aveseert as 'n luis op 'n teerde prezénning*, het schiet geen bliksem op. Lett. als een luis op een geteerd dekzeil.

avvekaat, znw. de. Advocaat. Zegsw. 'n *avvekaat van de stoel prate*, praten als Brugman.

awáár, zie *houwээр* en *hewwээр*.

awээр, zie *houwээр* en *hewwээр*.

azent, znw. 't. Aangezicht (vero.).

{p.27}

B

baaiegaâr, onbep. telw. Beide(n), allebei. Vgl. fri. beidegearre.

baaiere, w.w. Ook: 1. Slingerend of waggelend lopen. 2. Jakkeren, met onnodige drukte te werk gaan.

baaietwei, onbep.telw. Beide(n), allebei.

baaievanger, znw. de. Fig. voor kwaadaardig manwif.

baais, (onb. telw.) = beide. | Wou je keis of worst of (van) baais?

baaitje, znw. 't. Baaien hemd, borstrok (vero.).

baak, znw. de. Dikke, tweetandige, houten vork, verbonden met het hijstouw, gebruikt bij het bergen van hooi (vero.).

baakster, znw. de. Var. van baker. Vgl. fri. baekster.

baan, znw. de. Ook: 1. Gebaand pad. 2. Perceel met een bepaald gewas. | Hai het 'n beste baan tulpe.

baandere, w.w. 1. Met grote passen lopen. 2. Hard werken.

baantje, znw. 't. in de zegsw. *z'n baantje skoônprate*, zijn baantje schoonvegen, de schuld van zich afschuiven.

baas, znw. de. Ook: heer des huizes. | Is de baas nag thuis? Zegsw. *de baas van 't spul*, de baas, de leider. – *Z'n oigen baas weze*, eigen baas zijn, zelfstandig zijn.

baasknécht, znw. de. Meesterknecht.

babbel, znw. de. Zie *babbelaar*.

babbelaar, znw. de. Snoepgoed, zuurtje (vero.).

babbelebus, znw. de. Bus(je) voor het bewaren van babbels of zuurtjes (vero.).

baddere (I), w.w. Baden, een bad nemen.

baddere (II), w.w. Zie *battere*.

badding, zie *batting*.

bag, znw. de. Oorbel, sieraad (vero.). Uit fra. baque.

bagge, znw. mv. 1. Oorbellen, sieraden, (vero.). 2. De twee uitwassen aan de nek van het Hollandse varken (vero.). 3. Bloemen van de fuchsia (vero.).

baggie, znw. 't. Verkleinvorm van **bag**. Zie aldaar.

bah, in de zegsw. 't *bah weze*, het zat zijn. | Ik ben 't goed bah. – *D'r bah van weze*, er vies van zijn, het niet lusten.

bai, bw. en vz. Bij. Zegsw. *Deer zit niet veul bai*, gezegd van iemand die weinig begaafd is, verstandelijk beperkt is.

bai ... beneer, bij ... neer, naar beneden. | Hai loupt altoid mit 't heer bai 't houfd beneer. Hai donderde bai de wal beneer. De vorm beneer is ontstaan uit bai neer.

bai ... be-op, bij ... op, tegen ... op. | Hai kon temet niet bai doik be-op komme. De vorm be-op is ontstaan uit bai op.

bai dat, bovendien, daarenboven. | Ze het 'n pittig spaarsentje, bai dat is ze in kort ok nag an 't erf weest.

baidat, zie *bedát*.

baikomme, w.w. Ook: gebeuren (vero.). | Hoe komt dat zô bai?

bailangs, langs. | Je moete d'r niet te krap bailangs gaan. Vgl. fri. bylâns.

bai ... langs, bij ... aan, langs. | Wul je efkes bai Arie langs gaan?

bai ... op, bij op. Zegsw. *bai de wind op*, tegen de wind in.

baipakke, w.w. Ook: er bij zijn, opschieten. | Je magge wel baipakke, aârs is 'n aâr je op voor.

bai...toe, tot (aan). | De piepers benne bai de grond toe ofvroren. {p.28}

baispitte, w.w. Bijbetalen. | Z'n vader zei wel weer baispitte moete.

baispul, znw. 't. Bijgerecht, groente. Vgl. fri. byspul.

baitaaie, af en toe; lett. bij tijden. | Hai is baitaaie hillegaar in de war. Vgl. fri. bytiden.

bak, znw. de. Ook: 1. Kopje. 2. Schoteltje, o.a. in de comb. kom (kop) en bak(kie). 3.

Etensbak of -schotel. 4. Regenbak. Zegsw. *an de bak kenne*, kunnen beginnen met eten of met iets anders. | Ik hew honger, kenne we al an de bak? Azze waai uitspeuld benne, kenne julle an de bak. – *An de bak komme*, aan tafel komen om te eten. | Komme julle an de bak, joôs? – *An de bak moete*, aan het werk moeten. | We moste baitaaie ok seives nag an de bak.

bakbokkem, znw. de. Bakbokking.

baken, znw. de/'t. 1. Varken (vero.). Vgl. middelned. bake = (geslacht) varken of zij spek. Vgl. eng. bacon. 2. Kwajongen. | Zukke bake(n)s, ze verrinnewére de hêle boel.

baker, znw. de. in de zegsw. *de baker het er gien skuld an*, hij of zij is niet in de wieg gesmoord.

bakke, w.w. Bakken. Dit w.w. en de samenst. daarmee hebben in het wfri. vaak een zwak v.dw. | Ik hew altoid zelf brood bakt. Ik hew de eerappele maar opbakt. Zegsw. *te bakken nach te breiden weze*, onhandelbaar zijn, niet voor rede vatbaar zijn. – *De boel bakke lette*, de boel verwaarlozen, in de steek laten.

bakker, znw. de, in de zegsw. *beter an de bakker as an de meister*, je kunt je geld beter uitgeven aan de bakker dan aan de heelmeester, de dokter. – *De bakker bedankt hewwe*, overleden zijn. – *Deer is de bakker deurheen krogen*, gezegd van een brood vol gaten. – *Deer het de bakker z'n woif deurheen joegen*, zie de vorige zegsw.

bakkertje, in de zegsw. 'n *bakkertje mit 'n pluimpie*, soort jongensmuts (vero.).

baksille, znw. mv. Bacillen.

bakwagen, znw. de. Boerenwagen bestaande uit een grote houten bak op vier wielen.

bal, znw. de, in de zegsw. *de bal nag eres anslaan*, het er nog eens goed van nemen, de bloemetjes buiten zetten. De zegsw. is wsch. ontleend aan het aanslaan van een vat bier. De bal was een rubberen bal waarmee de pomp werd vastgezet. De suggestie dat 'de bal aanslaan' duidt op het maken van de eerste slag bij het kolfspel, lijkt mij minder aannemelijk.

balge, w.w. Onmatig eten, zwelgen (vero.). Eig. uitzetten als een balg.

balie, znw. de. Kleine houten tobbe of kuip. Zie ook: *pekbalie*.

baljare, w.w. Tieren, te keer gaan. Uit Spaans *baylar*, Italiaans *balare* = dansen.

balk, znw. de, in de zegsw. *an de balk jage*, publiek verkopen. De zegsw. herinnert aan de gewoonte de ‘verkopingsbrief’ aan een balk in de herberg te bevestigen. – *An de balk staan*, schulden hebben. Voorheen werden de verteringsschulden soms met een krijtje op een balk in de herberg aangetekend. – *Dat mag wel an de balk*, dat mag wel in de krant, daar hoor ik van op.

balke, w.w. Ook: 1. Loeien (van koeien). 2. Schreeuwen, luid zingen.

balle (I), znw. in de zegsw. *en de balle*, biljartterm die aangeeft dat de ballen in gunstige positie liggen. – *De balle!* tabee. | Nou, de balle, ’oor!

balle (II), w.w. Een bal- of dansavond bezoeken. | De moide benne te ballen nei Blokker.

ballingskop, znw. de. Ballastschop. {p.29}

bal, zie *bals*.

bals, bn. 1. Boos, driftig (vero.). 2. Bang, schuw, vooral gezegd van vogels die niet meer op een door mensenhanden aangeraakt nest durven terugkeren (vero.).

balstuterig, bn. Balsturig, moeilijk te besturen, ongezeglijk. | ’t Is ’n balstuterig peerd. De vorm ‘balstuterig’ is vero.

band, znw. de, in de zegsw. *van de band broken*, uitgelaten, door het dolle heen.

bande, znw. mv. Ook: de beide spieren aan weerszijden van de staartwervel van een koe.

bandeloos, zie *slapbandig*.

bang, bn. in de zegsw. *voor ’n bang gezicht*, voor een bagatel, een kleinigheid. | Je make je al drok voor ’n bang gezicht. *Zô bang as ’n weesie*, zo bang als een wezeltje, erg bang. – *Zô bang as ’n wicht*, doodsbang.

bangeskoiter, **bangeskoiterd**, znw. de. Bangerd, lafaard.

bangig, bn. Bangelijk. Vgl. fri. bangich.

banjer, znw. de. 1. Opschepper. 2. Moedig persoon. 3. Wilde rakker. 4. Pierewaaier. Het woord kan een samentr. zijn van banjerheer = banierheer. Een andere opvatting is, dat banjer ontstaan zou zijn uit Maleis banjak = veel.

banjere, w.w. 1. Met grote stappen lopen. 2. Ravotten. 3. Er op los leven, pierewaaien.

bank, znw. de. 1. Streep van wolken aan de horizon. 2. (Zit)bank, in de zegsw. *deur ’n bank*, door de bank, over het algemeen. – *In de bank gaan*, op de z.g. vrijersbank plaatsnemen (vero.). Voor paartjes die samen kermis vierden, werden voorheen in de herberg speciale banken neergezet.

bankig, bn. 1. Onregelmatig, bij bosjes verspreid. | ’t Gras komt bankig op. 2. Vlekkerig. | Je hewwe je gezicht bankig opmaakt.

bapje, znw. ’t. Slabbetje (vero.).

bappe, zie *bep*, *beppe*.

bar, bn. en bw. Ook: 1. Onvruchtbaar, dor (vero.). | ’t Is bar land. 2. Haveloos, kaal, versleten. | Die jas wordt puur bar. ’t Is ’n barre jas. Zegsw. *bar en boôds*, heel erg.

barg (I), zie *berg*.

barg (II), znw. de. Gesneden beer of big. Vgl. fri. baerch.

barmt, znw. ’t. Zie *barnt*.

barnnetel, znw. de. Vero. vorm van brandnetel.

barnt, znw. ’t. Schaamdeel van vrouwelijk vee. Zie voor de oorspr. betekenis Boek, onder ‘barnt’, waar o.a. wordt gewezen op verwantschap met ned. berm en op de vermoedelijk oorspr. betekenis ‘zwellend, verheffing’.

barrebaars, bw. 1. Barbaars. 2. Heel erg, zeer veel. | ’t Is barrebaars koud. We hewwe ’n barrebaarse skik had.

barrebier znw. de. Barbier, Kapper.

barreboks, znw. de. Barbier, kapper (vero.).

Barregórre, znw. Dial, uitspraak van Barsingerhorn.

barrel, znw. de/'t, 1. Minderwaardig mens, dier of ding; uitschot. | 't Is 'n barrel van 'n vent. Hoe kè je nou zó'n barrel koupe! 2. Afl. van het w.w. barrele, in de zegsw. *an de barrel weze*, aan de zwier zijn, losbandig leven.

barrele (I), znw. in de zegsw. *an barrele*, in stukken, finaal kapot. | Hai het alles an barrele sloegen.

barrele (II), w.w. Losbandig leven, pierewaaien.

barreleskeet, in de zegsw. *an de barreleskeet weze*, aan de diarree zijn, dun schijten (vero.). {p.30}

barrezét, znw. de. Ouderwetse grote duwslee. Uit fra. barouchet.

barst, znw. de. Bast, lichaam. | M'n hele barst doet zeer. Verkleinvorm: barsie. | Hai liep in z'n blôte barsie.

barste, w.w. Barsten. De vervoeging is: barste – borst – borsten.

barstjansen, in de zegsw. *op z'n barstjansen kroige*, op zijn bast, op zijn duvel krijgen (vero.).

barteas, znw. de/'t. Bijbouwsel, afdak aan boerenwoning (vero.). Vgl. middelned. bardesche = bordes, luifel. Oud fra. bretesche.

bartel, znw. de. Vero. vorm voor borstel.

basseroet, znw. de. Deugniet; wilde, gezonde rakker. Mog. uit fra. passeroute = vagebond. Zie 'Een taal van horen zeggen' door Enno Endt, blz. 39 en 124.

basseroete, w.w. Ravotten, kattekwaad uithalen.

batter, zie *batteraar*.

batteraar, znw. de, Iemand die weer en wind trotseert. Levenslustig kind dat altijd speelt, in plassen slaat of trapt en zich smerig maakt.

battere, w.w. 1. Weer en wind trotseren. Door sneeuw, modder, plassen e.d. lopen of hollen. 2. Jakkeren, met onnodige drukte te werk gaan. Mog. uit fra. battre.

battevier, znw. de. 1. Harde, ruwe kerel; lett. batavier. 2. Iemand die graag en uitbundig feest viert, pierewaaier.

batteviere, w.w. Uitbundig feest vieren, pierewaaien.

batting, znw. de. Zware plank, balk.

bazzeroet, zie *basseroet*.

bazzeroete, zie *basseroete*.

bebbordje, zie *bedsbordje*, *besbordje*.

bebekt, bn. Var. van gebekt. | Ze is goed bebekt.

beboere, w.w. Voor veeteelt, gras- of hooibouw gebruiken.

bebubbere, w.w. in de zegsw. *'t niet bebubbere kenne*, niet uitgebibberd kunnen raken van kou, schrik of angst.

bed, znw. 't, in de zegsw. *te bed lègge*, 1. in bed liggen | Hai loit al 'n uur te bed. 2. naar bed brengen. | Wul jij de kloine joôs efkes te bed lègge? – *Uit bed klappe*, bedgeheimen, intimiteiten verklappen. – *Dat bed zei ik wel skudde*, dat zaakje zal ik wel regelen, opknappen. – *'n Besleipen bed vinden*, zijn bedje gespreid vinden, – *Ze moet in bed*, ze moet weldra bevallen. – *Van bed of*, na het opstaan. | Ik begin van bed of eerst te broôdsnaaien. – *De moide van bed hale*, oud kermisgebruik, waarbij een jongeman het meisje met wie hij kermis vierde, 's morgens van bed kwam halen, hetgeen met veel gestoei en gelach gepaard ging.

bedaaie, w.w. Slagen, gelukken. Lett. bedijen. Vgl. *daaie*.

bedankies, znw. mv. in de zegsw. *breng je bedankies maar op 't kerkhof*, ik heb je bedankjes niet nodig.

bedare, w.w. Ook: belanden, terechtkomen. | Hai bedaarde mit z'n auto te water. Weet jij weer m'n pet bedaarde is? Vgl. fri. beda(e)rje.

bedát, bw. 1. Bijna. | Benne we d'r al bedat? 2. Onderhand, intussen. | Je magge wel gauw gaan, aârs is 'n aâr je bedat op voor. 3. Over een tijdje, tegen die tijd. | Bedat gaat de jongst ok op kamers, en den wordt oôs huis hillegaar te groot.

beddelanes, zie *beddelanings*.

beddelanings, znw. mv. Planken waarop de matras rust.

beddepisser, znw. de. 1. Pissebed, keldermot. 2. Voorheen als scheldnaam voor een boerenmeid (te Andijk). {p.31}

beddeplank, zie *bedsplank*, *besplank*.

bedderig, bn. in de zegsw. *bedderig weze*. 1. bedlegerig zijn. 2. Graag lang in bed liggen of vroeg naar bed gaan.

beddeskuif, znw. de. Schuif onder de beddeplank, o.a. gebruikt als opstapje (vero.).

beddestok, znw. de. Stok waarmee men de dekens op hun plaats deed, met name van een hoog bed (in de bedstee) (vero.).

beddeteek, znw. de. Beddetijk.

bedeerd, bn. Vermoeid (vero.). | Ik kroig er bedeerde ouge van.

bedeikelek, bn. Onzedelijk, bandeloos (vero.). Het woord is te herleiden tot 'baldadelijk', een vero. vorm van baldadig.

bedeidelig, bn. Zie *bedeidelek*. Het vero. bedeidelig gaat terug op 'baldadelijk', een vero. vorm van baldadig.

bedein, bn. Gedaan, aan kant. | De hêle was is al bedein.

bedekt, in de zegsw. *bedekt worre*, begraven worden (vero.).

bedelaar, znw. de, in de zegsw. *van arremoeed gaat de bedelaar kant*, ironisch gezegd van lieden die klagen van weelde. Lett. van armoe gaat de bedelaar netjes gekleed. – *Alles hewwe wat 'n bedelaar toekomt*, van alles voldoende hebben, tevreden zijn met wat men heeft. – *De jongste bedelaar moet de kurf dreige*, de jongste, de nieuweling in een gezelschap draait voor het zwaarste of minst prettige werk op.

bedelaarsbekkie, znw. 't, in de zegsw. *'n bedelaarsbekkie hewwe*, alles lusten, totaal niet kieskeurig zijn met eten.

bedelaarsdeken, znw. de. Lappendeken.

bedelaarsgezicht, znw. 't, in de zegsw. *'n bedelaarsgezicht hewwe*, een gezicht hebben dat past bij de meest verscheiden drachten of hoofddeksels.

bedelaarskoffie, znw. de. Oude, weer opgewarmde koffie met veel melk, soms ook gemengd met stroop.

bedelaarskoppie, znw. 't, Kopje 'bedelaarskoffie'.

bedelaarsloif, znw. 't, in de zegsw. *'n bedelaarsloif hewwe*, gezegd van iemand die elk gedragen kledingstuk kan gebruiken.

bedelaarsmaag, znw. de, in de zegsw. *'n bedelaarsmaag hewwe*, alles lusten, totaal niet kieskeurig zijn met eten.

bedelaartje, znw. 't. Zie *bedelaarskoppie*.

bedenk, in de zegsw. *in gien bedenken*, onder geen beding. | Je komme veneivend in gien bedenken de deur uit. De oorsp. zegsw. *luidde*, in gien beding = onder geen beding.

bedengst, znw. 't, in de zegsw. *in gien bedengst*, onder geen beding. Vgl. fri. *bitingst*. Mog. konden de vormen *bedenk* en *bedengst* ontstaan o.i.v. de zegsw. *geen denken aan*.

bederfelek, bn., in de comb. *bederfelek weer*, broeierig, nat en warm weer, waardoor o.a. etenswaren snel bederven.

bederve, st. w.w. Bederven. De vervoeging luidt: *bederve – bedorf/bedurf/bedierf – bedurven*.

bedést, bn. Bescheiden, ingetogen, verlegen. Uit fra. *modest*. Vgl. fri. *bidêst*.

bedevaart, in de comb. *te bedevaart*, ter bedevaart.

bediepe, w.w. De diepte bepalen; opdiepen. Zegsw. *'t niet bediepe kenne*, het niet kunnen opbrengen, betalen.

bedjedeken, in de zegsw. *nei bedjedeken gaan*, naar bed gaan.

bedjeveer, schertsend voor veren bedje, in de zegsw. *bedjeveer roept*, het is bedtijd (gezegd tegen kleine kin-^{p.32}deren, maar ook tussen volwassenen).

bedoen, w.w., in de zegsw. *'t niet bedoen kenne*, het niet afkunnen. – *Z'n oigen bedoen kenne*, zichzelf kunnen redden of bedruipen.

bedoening, znw. de. Bedrijf, boerderij. Zegsw. *'n leuke bedoening*, een raar gedoe; een vreemd huishouden.

bedompen, bn. Bedompt, muf. | Wat 'n bedompen kelder.

bedreutele, w.w. in de zegsw. *'t niet bedreutele kenne*, het niet af kunnen, het niet kunnen bijbenen. Lett. het niet kunnen bedrentelen.

bedritte, w.w. Bedrijten, beschijten, bevuilen. Zegsw. *z'n oigen niet bedritte leite*, niet met zich laten sollen, zich niet laten beledigen of belasteren.

bedrog, znw. 't, in de zegsw. *'t groôte bedrog is later*, de toekomst ontwikkelt zich doorgaans heel anders dan men wenst of verwacht.

bedroive, znw. mv. in de zegsw. *deur al die bedroive*, door al die drukte, door dat alles. | Wai zitte deur al die bedroive nou mit de gebakken pere. – *Onder de bedroive*, ondertussen. | Ik most onder de bedroive ok nag de joôs nei skoël brenge.

besbordje, **bedsbordje**, znw. 't. Plank in de bedstee waarop van alles werd neergezet, o.a. de po en medicijnen.

bedskòmmakersdag, znw. de. Dag waarop de bedden van schoon beddegoed worden voorzien.

bedskudde, w.w. De matras opschudden (en het bed opmaken). Zegsw. *te bedskudden gaan*, een (echtelijke) ruzie gaan bijleggen.

bedsplank, **besplank**, znw. de. Beddeplank. Zegsw. *'t is bai de be(d)splank of*, gezegd wanneer precies negen maanden na de trouwdag der ouders een kind wordt geboren. – *'t Is er ien van de be(d)splank*, zie de vorige zegsw.

bedstee, znw. de. Bedstee. Mv. bedstees, bedsteeë.

beer (I), znw. de. Snauw, grauw. Afl. van *bere*, zie aldaar.

beer (II), znw. de. 1. Mannelijk varken. 2. Beer. Zegsw. *(moeder)*, *de beer is los*, gezegd van iemand die kwaad wordt of het op zijn heupen krijgt. – *Erges 'n beer in zien*, ergens tegen op zien, ergens geen vertrouwen in hebben.

beer (III), znw. de. Mensendrek. Zegsw. *de bruine beer verzuipe*, zijn behoefte doen. Woordspeling met beer = drek en bruine beer (het dier).

beer (IV), znw. de. Steunbeer, muurtje (o.a. dienend als waterkering).

beerd, znw. de. 1. Baard. 2. Kafnaald van gerst.

beerdjese, w.w. Spelletje van vader en kind, waarbij de vader met zijn bebaarde wangen over het kindergezichtje strijkt. | Pa, doene we nag effies beerdjese?

beers, znw. de. Baars (vis).

beersie, znw. 't. Baarsje, in de zegsw. *'n beersie uitgooie om 'n skellevis te vangen*, een spiering uitgooien om een kabeljauw te vangen.

beerte, w.w. 1. De baard scheren. | Ik most m'n nag maar efkes beerte voor ik te kerk gaan. 2. Het teveel uitspruiten van plant- of pootgoed, zodat het aaneen gaat klitten. | Deur al die nattighoid op de bouw stane de pôters veuls te lang in de bakke. Ze beginnen al zô te beerten, dat je ze gieniensen meer mit de mesiene bouwe kenne.

beerze (I), w.w. Op baars vissen.

beerze (II), w.w. 1. Door water en slijk waden. 2. De boel bevuilen door het inlopen met vuile schoenen, ^{p.33}klompen, laarzen of sokken. Vgl. in dit verband het znw. *berzie*.

beëte, w.w. in de zegsw. *'t niet beëte kenne*. 1. het niet op kunnen. 2. het tempo van het eten niet kunnen volgen.

beetje, znw. 't, in de zegsw. *zô'n beetje stop je in je holle kies*, zo'n beetje eten is de moeite niet waard. – *'n Beetje volk*, *'n lekker leven*, o.a. gezegd van lekker eten dat men niet met velen hoeft te delen.

befietse, w.w. Fietsend kunnen bereiken of bijhouden. Zegsw. *ientje niet befietse kenne*, iemand niet kunnen volgen, begrijpen.

befrete, zie **beëte**.

befummele, w.w. Uit de plooi brengen door onhandig opvouwen.

begaafte, znw. de. Omvang, grootte, postuur (vero.).

begaaftheid, zie **begaafte**.

begaan, w.w. Ook: inhalen, te pakken krijgen. | Ik kon 'm nag net begaan. Zegsw. *er om begaan weze*, er om verlegen zijn.

begaddere, w.w. Vergaren, verzamelen.

begaffele, w.w. 1. Met een gaffel bijeenhalen of naar zich toe halen. 2. Binnenhalen, te pakken krijgen, verdienen. 3. Snel in orde brengen. | Dat zel ik wel effies begaffele. 4. Begrijpen, volgen. | Kè je m'n 'n beetje begaffele? Zegsw. *z'n oigen niet begaffele leite*, zich niet laten beetnemen, bedotten.

begeve, w.w. in de zegsw. *ze begeve m'n niks*, ze doen, interesseren mij niets.

begiere, w.w. in de zegsw. *z'n oigen begiere*, zich doodlachen.

begille, w.w. in de zegsw. *z'n oigen begille*, zich doodlachen.

begintje, znw. 't. Een klein begin. | Ik hew 'n begintje maakt mit pellen.

begist, bn. in de zegsw. *da's mond begist make*, dat is iemand lekker maken, vooral gezegd van een smakelijk gerecht dat slechts met mondjesmaat wordt opgediend, zodat het a.h.w. in de mond begint te gisten of te bruisen van verlangen naar meer.

begismakertje, znw. 't. Proefje van iets dat de begeerte naar meer opwekt.

beglouwe, w.w. Begluren.

begrieke, w.w. Zie **begriete**.

begrieme, w.w. Met vuile vingers betasten. Vgl. het eng. znw. grime = vuiligheid.

begriete, w.w. Land, dat van de griet of graskorst beroofd is, weer met gras bezaaien.

begrimmeld, bn. Groezelig. Vgl. eng. grimy = vuil, vies.

begrimmele, w.w. Met vuile vingers betasten, groezelig maken.

begroete, w.w. Zie **begriete**. Zie ook **groed** en **groet**.

begrôte, w.w. Ook: spijt hebben, verdrieten, door medelijden bewogen worden. | 't Ken m'n echt begrôte, dat z'n verkering uit is. Mog. is het woord een afl. van groot in de zin van: te groot, te zwaar worden om te dragen, zoals bezwaren een afl. van zwaar is. Dat het woord verwant zou zijn met nieuw hebreuws garotoh = spijt, lijkt mij minder aannemelijk, o.a. gezien het feit dat begroten in allerlei dialecten en ook in het fri. (bigreatsje) gangbaar is.

begrôtelek, bn. Spijtig, verdrietig, meelijwekkend. Vgl. fri. bigreatlik.

behaai, znw. 't. Lawaai, onnodige drukte, kale kak. Vgl. boeha en poeha.

behang, znw. 't. Behangsel; ook in samenst. als behangpapier, behangrol. Zegs. *z'n oigen achter 't behang plakke leite*, met zich laten sollen.

behappe, w.w. in de zegsw. *'t niet {p.34} behappe kenne*, 1. het niet kunnen afhappen. | Je kenne zô'n dikke piel meist niet behappe. 2. Het tempo van het (brood)eten niet kunnen volgen. 3. Het niet kunnen opbrengen of betalen.

beharde, w.w. Hard worden. | 't Beton moet nag efkes beharde. Vgl. fri. bihurdzje.

beheeftig, bn. in de zegsw. *beheeftig weze*. 1. gekweld worden. | Ik ben beheeftig van de jeuk (vero.) 2. Pafferig, onlekker zijn. | Ik hew zôveul eten, da'k hillegaar beheeftig ben (vero.). 3. Vreesachtig zijn, bang zijn om raak te grijpen. | Pak an, je loike wel beheeftig te wezen (vero.) 4. Nerveus, opgewonden zijn. | Wat bè je toch beheeftig, zit je wat dwars of zô?

(vero.) 5. Inhalig, veeleisend zijn. | Jij benne moin veuls te beheeftig (vero.) Het woord is, evenals behept, te vergelijken met middelned. behept = gekweld door. In de 17e eeuw komt de vorm beheft voor, verwant met beheften of behechten = vasthechten, vasthouden, verplichten tot.

behérebére, w.w. Regelen, bedisselen. | Ze mag graag alles behérebére.

behoine, w.w. Omheinen, begrenzen. Vgl. fri. biheine.

beisie, znw. 't. 1. Beestje. 2. Eigenaardig, vervelend persoon.

beist, znw. de/'t. Beest. Zegsw. (*de*) *beist weze*, de dupe zijn. – *D'r uitzien as 'n beist*, er haveloos of beestachtig smerig uitzien.

beiste, znw. mv. Ook: gebruikelijke aanduiding voor koeien. | Benne de beiste al op stal?

beize, w.w. Zie **boize**. Vgl. fri. biizje.

bejage, w.w. Achternajagen, zoeken, uitvoeren. | Wat moet jij hier bejage?

bek, znw. de, in de zegsw. *'n bek as 'n bakkersoven (as 'n bergdeur, as 'n hooiskuur, as 'n darsdeur)*, een grote of brutale mond. – *'n Skerpe bek hewwe*. 1. Scherp zijn in zijn uitlatingen. 2. Zeer kieskeurig zijn met proeven of eten. – *'t Mit 'n gekke bek zègge*, het schertsend, bij wijze van grap zeggen. – *Hai loit mit z'n bek open*, gezegd van een gemakkelijke stoot bij het biljarten. – *Je kenne 'n vette bek kroige*, loop naar de pomp.

bekalanzére, w.w. Bekeuren. Contaminatie van bekeuren en kalanzére. Uit fra. calenger.

bekarne, w.w. in de zegsw. *'t niet bekarne kenne*, het niet kunnen klaarspelen. Lett. niet kunnen klaarkomen met karnen.

békem, znw. 't. Brandende hoop stro, stoppels, takken e.d. Het woord is een dial. var. van baken. (Vgl. een vuurbaken).

békeme, w.w. 1. Stro, stoppels e.d. op de akker verbranden. 2. Een vreugdevuur ontsteken op de avond van koninginnedag (vero.).

béken, znw. 't. Zie **békem**.

békene, w.w. Zie **békeme**.

bekenne, w.w. Ook: herkennen. | Ik bekon 'm meist niet.

bekére, w.w. Dial. var. van mankeren.

bekérende, bn. Mankerende, ziek. | Hai is al 'n toid bekérende.

beklag, znw. 't, in de zegsw. *graag in beklag weze*, graag beklaagd worden. Vgl. fri. yn biklag wêze.

beklare, w.w. in de zegsw. *'t niet beklare kenne*, het niet kunnen klaarspelen (vero.).

bekleutere, w.w. Bedisselen, regelen.

beklôte, w.w. Klaarspelen. | Kè je 't 'n beetje beklôte?

bekloinze, w.w. Bekijken, klaarspelen. Uit bargoens beknijzen.

beknikkerd, bn. in de zegsw. *goed beknikkerd weze*, een goed stel hersens, een goede 'knikker' of kop hebben. | {p.35} Berend is goed beknikkerd.

bekoetele, w.w. 1. Rommelig, primitief of onhandig bezig zijn. | Leit 'm naar bekoetele. 2. Moederlijk verzorgen. | Ze mag 'm graag bekoetele. Zie ook: **koetele**.

bekoike, w.w. in de zegsw. *bekoik soches je woid of je bouw, smiddes of seives je vrouw*, wei- of bouwland ziet er – vooral als het gedauwd heeft – 's morgens op zijn voordeligst uit, maar een vrouw toont zich pas later op de dag op haar aantrekkelijkst.

bekolle, w.w. Beheksen, betoveren.

bekoren, znw. 't. Bekoring. Zegsw. *d'r gien bekoren van hewwe*, er geen trek of zin in hebben.

bekrombiene, w.w. in de zegsw. *'t niet bekrombiene kenne*, het niet kunnen klaarspelen of bijhouden. Vgl. **omkrombiene** en **ontkrombiene**.

bekroônder, znw. de. Bekroond dier, dier van uitzonderlijke kwaliteit.

bekuipe, w.w. in de zegsw. *'t niet bekuipe kenne*, het niet kunnen klaarspelen. Lett. niet kunnen klaarkomen met inkuipen.

bel (I), znw. de/'t. Ook: groot glas. | Geef moin maar 'n bel woin.

bel (II), znw. 't, Prul, lor, waardeloos mens, dier of ding. | 't Is 'n bel van 'n kirrel. Gooi dat bel maar in de vulllesbak.

belaaï, znw. o. Zie *beloid*.

belabbe, w.w. Beroddelen. Vgl. middelned. belabben = bevuilen.

belangroik, bn. Ook: belangstellend (vero.).

belastingbrief, znw. de, Belastingbiljet of -formulier. | Hei jij ok 'n belastingbrief kregen? Hei je die belastingbrief al invuld?

beleerd, bn. in de zegsw. *beleerd weze*, een gevoelige les gehad hebben.

belèg, znw. 't. (Brood)belegsel.

belègge, w.w. in de zegsw. *z'n woorde belègge as 'n peerd z'n skete*, schertsend voor: zeer afgemeten of lijsig praten.

bélie, znw. de. Deugniet. Mog. is het woord een verkorting van Belialskind = duivelskind.

belle, znw. mv. in de zegsw. *an belle*, aan flarden, finaal kapot. Vgl. *bel (II)*.

beloid, znw. 't, in de zegsw. *erges beloid bai hewwe*. 1. ergens behoefte aan hebben (vero.) | Ik hew beloid bai 'n aâr peerd. 2. ergens belang bij hebben (vero.) | Deer hew ik gien beloid bai. 3. ergens last van hebben, ergens hinder van ondervinden (vero.) | Ik hew beloid bai wintertône. Zie voor beloid in de zin van beleg = overleg, belang, hinder of last het Middelnederlands Woordenboek van Verdam. Vgl. fri. bilij.

beloinebézem, znw. de. Baleinen bezem.

belóórd, bn. 1. Balorig, chagrijnig. | Wat koik je toch belóórd. 2. Overstuur, radeloos. | Je zouwe d'r belóórd van worre asse ze je hêle huis leegroufd hewwe.

beloupe, w.w. Ook: 1. Lopend bereiken. 2. Bijhouden met lopen.

bels, znw. de. 1. Belgisch paard, zwaar gebouwd werkpaard. 2. Zware, logge vrouw.

beluie, w.w. 1. Beluiden. 2. Vertellen. | Weet je niks aârs te beluien?

belul, znw. 't. Benul (vero.) De vorm belul is de oudste en wsch. een afl. van vero. lul of lol = melodie(tje).

belze, w.w. Snel, gulzig drinken.

bemiereke, w.w. in de zegsw. *'t niet bemiereke kenne*, het niet kunnen zien of bekijken en het daardoor niet gedaan kunnen krijgen. | 't Is zuk priegelwerk, ik ken 't niet bemiereke.

benagele, w.w. 1. Met nagels of spijkers vastslaan. 2. Fig. op de kop {p.36} tikken, te pakken krijgen. | Hai weet altijd wel wat te benagelen.

benamelek, bw. Voornamelijk (vero.) Vgl. fri. binammentlik.

benaming, znw. de, in de zegsw. *in de benaming weze*, genoemd worden, onderwerp van gesprek zijn. | Hai is de leste toid puur in de benaming.

benauwd, bn. Ook: zuinig, gierig, bekrompen. | Ik vind 't maar 'n benauwde kirrel. Zegsw. *'n benauwd beetje*, een heel klein beetje. Vgl. fri. in benauwd bytsje.

benauwde, znw. 't. in de zegsw. *niet van dat benauwde, 'oor*, niet zo zuinig, niet zo bekrompen doen, hoor.

benauwdhedes, **benauwdhedens**, znw. mv. Gevoelens van benauwdheid. | Hai het de leste toid puur last van benauwdhede(n)s.

benedenen, in de comb. *nei benedenen*, dial. var. van: naar beneden.

beneer, bw. Zie *bai ... beneer*.

benepen, in de zegsw. *d'r benepen uitzien*, er bleek, zwak, ziekelijk uitzien. Het woord is de volt. deelwoordsvorm van (vero.) benijpen = benauwen, beknellen.

bengaals, in de zegsw. *bengaals drinke*, drinken als een tempelier.

beniér, znw. de, Dial. var. van manier.

benoupe, w.w. 1. Ontrieven, last bezorgen (vero.) | Ik houp, da'k je niet benoup. 2.

Bezuinigen, zich onthouden van (vero.) | Benoup je niet, d'r is genug. Het woord is een afl. van nopen = dwingen.

bentel, znw. de. Iemand die altijd op straat zwalkt, er altijd op uit is. Zegsw. *an de bentel weze*, op straat zwalken, er op uit zijn.

bentele, w.w. Op straat zwalken, er op uit zijn. Vgl. zuidned. bendele = in bendes rondzwerven.

bentelgat, zie *bentel*.

bentelkont, zie *bentel*.

bentelkonte, zie *bentele*.

bepaald, bw. Ook: hoogstwaarschijnlijk. | Ze zelle bepaald niet thuis weest hewwe.

bep, znw. de. 1. Grootvader, oude man (vero.) 2. Grootmoeder (vero.).

beppe, znw. de. Grootmoeder (vero.) Vgl. fri. beppe.

beppie, znw. 't. Oud wijfje; bemoeial. | Je moete niet zô'n beppie worre, 'oor. Vgl. fri. beppe = grootmoeder.

beraäie, w.w. Ook: berijden, dekken (door de stier).

beradde, w.w. Weer rad worden, herstellen van een ziekte.

berake, w.w. Bereiken, aanraken. | Ik ken 't net niet berake.

berechte, w.w. in de zegsw. *alles berechte en beslechte*, alles regelen, in orde maken.

beredde, w.w. Regelen, in orde maken. | Alles is al bered, 'oor.

beredder, znw. de. Zaakwaarnemer, hij die de zaak regelt. Vgl. fri. birêdder.

bereddere, w.w. Zie *beredde*.

bere, w.w. Mopperen, snauwen. | Wat loup je toch te beren! Vgl. fri. beare. Zegsw. *bere en boite*, grauwen en snauwen. Eig. brommen als een beer en bijtend spreken.

berehouwer, znw. de. Houder van een of meer dekberen.

Berend, znw. Barend, mannennaam.

berespek, znw. de/'t. Schertsend voor ontbijtkoek.

bereuring, znw. de. Beroering. Zegsw. *d'r gien bereuring van kroige*, er geen trek in krijgen.

berg, znw. de. Ook: hooiberg (binnen het vierkant van een stolphoeve).

bergdeur, znw. de, Deur naar de hooiberg.

bergmuurtje, znw. 't. Laag muurtje of fundering van hooiberg en vierkant. {p.37}

bericht, znw. 't, in de zegsw. *gien bericht, goed bericht*, maak je niet bezorgd: als er iets mis zou zijn, zou men dat wel bericht hebben.

berig, bn. Gezegd van een 'speelse' zeug die dus naar de beer moet.

beroerdighoid, znw. de. Beroerdheid, ellende. Zegsw. *om de beroerdighoid lache moete*, ondanks de narigheid of ellende moeten lachen.

berriese, w.w. Met een berrie vervoeren. | Doene julle 't bieteblad maar nei de skuit berriese.

bersie, znw. de. Smeerboel, rommel. Het woord is wsch. een afl. van een oud w.w. bersen dat o.a. jagen, onrustig heen en weer lopen van het vee betekent, waardoor het land vertrapt wordt en er een smeerboel ontstaat.

bersieboel, znw. de. Zie *bersie*.

berzie, zie *bersie*.

besasse, w.w. 1. Bespuwen, met speeksel besmeren. 2. Bepissen.

besause, w.w. 1. Van saus of jus voorzien. 2. Bepissen.

beschwietje, znw. 't. Biscuitje, een wfri. voorbeeld van hypercorrecte uitspraak (sch i.p.v. sk). Vgl. nog o.a. bioschoop, Heemscherk, schië, schoeter (scooter), neutemeschaat (nootmuskaat).

beseêuwe, w.w. 1. Verschrikken, verbleken (vero.) 2. Flauwvallen, bezwijmen (vero.) 3.

Bedaren, tot zichzelf komen (vero.) Het woord wordt wel gezien als een afl. van zee, waarbij wordt verwezen naar een oud woord verzeewd = zeeziek, ongesteld. Aannemelijker lijkt mij verwantschap met ned. beseffen. Zie voor de etymologie het N.E.W. onder beseffen.

besestigd, in de zegsw. *bè je besestigd*, ben je gek!

besjaggele, w.w. Var. van besjoegele. Vgl. fri. bisjaggelje.

besjoegele, w.w. Bedotten, minderwaardige zaken voor goede afgeven. Mog. is het woord een dial. var. van bargoens besjoemelen, dat herleid wordt tot du. – bargoens beschummelen, met wsch. de oorspr. betekenis van beschijten.

besjommele, w.w. Betalen, opbrengen. Uit bargoens bes(j)ommelen.

besjouwe, w.w. 1. Versjouwen, dragen. | Dat ken ik niet besjouwe in m'n ientje. 2. Bijbenen, volgen. | Kalm an, ik ken je meist niet besjouwe. 3. Opleveren, opbrengen. | Zo'n klein hoekie tulpe besjouwt niet veul.

beskaggere, w.w. Bijeenscharrelen, verzamelen, verdienen. | Hai weet altijd wel wat te beskaggen. Uit bargoens beschacheren of besjacheren = al sjacherend of handelend opdoen.

beskandelezère, w.w. Beschadigen, verwonden, verformfaaien. Het woord is te zien als een contaminatie van beschadigen en schandaliseren. Vgl. fra. scandaliser.

beskarrele, w.w. 1. Doen, ondernemen, uitvoeren. | Hai het in z'n leven van alles beskarreld. 2. Bijeenscharrelen, verdienen. | Hai het al 'n pittig duitje beskarreld. 3. Bedisselen, regelen. | Wie het dat nou weer beskarreld? 4. Opleveren, opbrengen. | Zo'n klein hoekie tulpe beskarreld niet veul.

besketen. bn. en bw. Bescheten. Zegsw. *besketen weze*, gierig of kreterig zijn. – *D'r besketen uitzien*, er bleek, ziekelijk, slecht uitzien. – *Dat komt besketen uit*, dat komt slecht uit, zeer ongelegen. – *Wat gaat dat besketen*, wat gaat dat onhandig. – *Ik wou da'k 't in 'n besketen doekie had*, ik ben er niet vies van, voor mij is het best {p.38} de moeite waard.

beskeure, w.w. Sterk trekken (biljarterm). | Die bal ken ik nooit beskeure. Zegsw. *Z'n eigen beskeure*, zich doodlachen.

beskiemanne, w.w. Klaarspelen. | Ik ken 't nooit alliendig beskiemanne. Het woord is een afl. van schieman, eerder schimman = schipman, tweede bootsman, vooral belast met de zorg voor voortuig en ankers.

beskiete, w.w. Ook: 1. Opschieten, vorderen. | 't Beskiet nag niet erg. 2. Opleveren, opbrengen. | Zo'n klein hoekie tulpe beskiet niet veul. 3. Indommelen. | Mit zuk bol weer beskiet je gauw.

beskiesel, beskietzel, znw. 't. Wandbetimmering (waarop behangsel wordt geplakt).

beskimmeld, bn. Ook: verlegen, onnozel. Deze betekenis kon wsch. ontstaan, doordat iemand die verlegen is, gauw bloost, dus een rode of roodachtige kleur krijgt, een kleur als schimmel. In het middelned. betekende schimmel: roest.

beskipperre, w.w. Klaarspelen, in goede banen leiden. Vgl. fri. beskipperje.

beskot, znw. 't. Schot, beschietzel, afsluiting. Zegsw. *gien beskot op je mond is erger as gien skotel op je deur*, maar raak roddelen of kletsen is een zeer kwalijke zaak.

beskôten, volt. deelw. van *beskiete* (zie aldaar). Zegsw. *beskôten weze*, slaperig zijn, ingedommeld zijn. – *D'r beskôten uitzien*, er bleek, ziekelijk uitzien.

beskranse, w.w. bekrassen.

beskranst, in de zegsw. *beskranst en bekurven*, vol krassen en kerven.

beskuit, znw. de/'t, in de zegsw. *'n bolle beskuit*, een halve zachte, een zonderling. Lett. een zacht geworden beschuit. – *'n Drouge beskuit*, een droogkomiek, een zeer nuchter persoon. – *'n Foine beskuit*, een kwezel. – *'n Zachte beskuit*, een zacht, temerig pratend iemand.

beskuitbolder, zie *bolder*.

beskuitepáp, znw. de. Beschuitpap.

beskúúl, znw. de. Bascule.

beslag, znw. 't. Ook: 1. Het totaal aan vee, aan koeien dat men bezit. 2. Aanslag, schimmel. | D'r zit puur beslag op de keis.

beslierte, w.w. in de zegsw. *'t niet beslierte kenne*, het niet kunnen klaarspelen, opbrengen.

beslingere, w.w. in de zegsw. *van alle beslingere en bedraaie (verdraaie)*, van alles verzinnen en verdraaien om zijn schuld te ontkennen of te bagatelliseren.

beslobbe, w.w. Bevuilen, met name door het inlopen met vuil schoeisel.

besloegen, bn. Beslagen. | De glaze benne besloegen.

besloffe, w.w. 1. Bijsloffen, bijbenen. 2. Fig. volgen, begrijpen.

besmettelek, bn. Ook: Gemakkelijk besmet of vuil wordend. | Wit is vezelf 'n besmetteleke kleur. Zegsw. *besmettelek weer*, weertype dat kritiek is voor het besmet raken van bepaalde gewassen.

besmulle, w.w. in de zegsw. *z'n oigen besmulle*, zich besmeuren of vuilmaken (vero.).

besoibele, w.w. Bedotten. | Ik leit m'n deur jou niet besoibele.

bessel, besseltje, znw. 't. Bestel(letje), oprijg of opnaaisel. Vgl. fri. bessel.

Bessepappers, znw. mv. Spotnaam voor de bewoners van Warmenhuizen, ontleend aan de naam van de carnavalsvereniging 'De Bessepappers'.

bessepent, znw. de. Aangemaakt bessennat, bessensap. Vgl. *appelepent*, {p.39} *bramepent*, *perepent*, *pruimepent* enz.

besseplokkerssiep, znw. de. Ronde, rieten mand gebruikt bij het bessenplukken. Zie ook *siep*.

Bessie, znw. Bijnaam voor het Hervormde Kerkje te Lutjebroek.

bestaan (I), w.w. in de zegsw. *mekaar niks bestaan*, helemaal geen familie van elkaar zijn.

bestaan (II), znw. 't, in de zegsw. *'t in z'n bestaan hewwe*, het in zijn aard of karakter hebben.

bestand, bn. Ook: bevrucht, drachtig. | 't Veersie is nag niet bestand. Zegsw. *den bè je wel bestand*, dan heb je je portie (tegenslag) wel gehad.

bestede, w.w. in de zegsw. *z'n oigen bestede*, zich als knecht of arbeider verhuren. – 't *Bestede wulle*, het wille opgeven of van zich afschuiven. – *Hai zal 't wel gauw bestede*, hij zal wel spoedig overlijden.

bestederstoid, znw. de. Tijd waarop men zich als knecht of arbeider bij een nieuwe baas verhuurde (vero.). Zie ook *Vrouwedag*.

bestek, znw. 't, in de zegsw. *erges bestek op hewwe*, ergens een oogje op hebben. | Hai het bestek op z'n buurmoidje. Vgl. fri. earne bistek op hawwe.

bestekje, znw. 't. Vroegertje. | In Opperdoes noeme ze 'n vroegertje 'n bestekje.

bestel, znw, in de zegsw. *in bestel hewwe*, in bestelling hebben. | Ik hew 'n nuwe trekker in bestel.

bestelle, w.w. Ook: 1. Het op stal staande vee voeren en verzorgen. | Ik zal nog efkes de koeie bestelle, den gaan ik te bed. 2. Regelen, verzorgen. | De brulleft is besteld. Hai je de kloine joôs al besteld?

besterd, znw. de. Iemand die of iets dat prima of groot in zijn soort is.

besterve, w.w. in de zegsw. *ik zou 't er besterve*, ik zou er doodgaan (van eenzaamheid, verveling e.d.). – 't *Besterve van skrik*, zich doodschrikken.

bestig, bn. Heel goed, prima.

bestoetele, w.w. 1. Regelen. 2. Onhandig te werk gaan.

bestoetere, w.w. Schikken; steunen, stutten (vero.).

bestoitje, znw. 't. Dial. var. van pasteitje.

bestoken, bn. in de zegsw. *bestoken toid hewwe*, beperkte of afgepaste tijd hebben. – 't *Was bestoken toid*, het was op het nippertje. Het woord is de volt. deelwoordsvorm van besteken = afsteken, afpassen.

bestroike, w.w. in de zegsw. *te bestroiken gaan*, naar de magnetiseur gaan om zich te laten bestrijken.

bestroiker, znw. de. Magnetiseur.

bestruk, znw. de. Iemand die graag alles regelt of bedisselt.

bestrukke, w.w. Regelen, bedisselen. Het woord betekent wsch. lett. bestrikken = met strikken versieren.

bestrukkele, w.w. Zie *bestrukke*.

bestuddere, w.w. Regelen, verzorgen, bedrijvig bezig zijn.

bestunneke, w.w. Regelen, verzorgen.

bestuntele, w.w. 1. Stuntelig, primitief werken. 2. Regelen, verzorgen.

besturme, w.w. Ook: Ondernemen, avonturen. | Hai het in z'n leven heël wat besturmd.

bestuur, znw. 't. Dial. var. van postuur.

bestvat, znw. 't. Oud gebruik uit de tijd dat een nieuwe (dorps)kastelein de jongelui een gezellige (mid)dag of avond aanbood, waarbij hij trakteerde of gereduceerde prijzen berekende. Het woord duidt op het {p.40} beste vat of 'patersvaatje' waaruit getapt werd.

bestvatte, w.w. Bestvat geven of er aan deelnemen (vero.). | We moete de âre week te bestvatten.

bestvatters, znw. mv. Deelnemers aan een bestvat (vero.).

besweer, znw. 't. Bezwaar.

besweiten, bn. Bezweet.

beswoike, w.w. Bezwijken. Zegsw. *mekaar niet beswoike*, niet van elkaars zijde wijken, altijd samen optrekken.

betakke, w.w. Aanpakken, ondernemen, uitvoeren. | Hai het al van alles betakt. Vgl. middelned. taken = beetpakken, en betaken = overmeesteren. Vgl. ook eng. to take.

betale, w.w. in de zegsw. *je moete de ien betale en de aâr geld geve*, je krijgt nergens iets voor niets.

betekene, w.w. in de zegsw. *dat zel betekene*, dat zal de moeite waard zijn, dat zal niet gering zijn.

betelle, w.w. Het totaal tellen. | Ik kon ze meist niet betelle.

beterder, bn. Dial. var. van beter. Andere voorbeelden van een 'dubbele' vergrotende trap zijn o.a. grôterder, lieverder, ouwerder. Het gebruik van deze vormen is echter niet algemeen.

beterskip, znw. de. Dial. var. van beterschap (vero.).

betiel, znw. de. Dial. var. van plateel.

betig, bn. Hongerig, eetlustig. | Je loike wel niet erg betig.

Betje, vrouwennaam, in de zegsw. *'n tante Betje*, een nieuwsgierig of bemoeiziek meisje. – *Nei tante Betje moete*, naar de w.c. moeten.

betoeft, bn. Gek, dwaas. Uit bargoens betoeft of betoegd.

betoeterd, bn. Gek. Eig. beteuterd. | Bè je hillegaâr betoeterd!

betoetere, w.w. Voor de gek houden, beduvelen.

beton, znw. 't, in de zegsw. *gewapend beton*, stampot van aardappelen en (witte) bonen, een stevige kost die a.h.w. als gewapend beton in je maag ligt.

betrape, w.w. Dial. var. van betrappen.

betrouwd, bn. Dial. var. van betrouwbaar. | 't Ois is nag niet betrouwd. Vgl. fri. bitroud.

beugel, znw. de. Zie *modderbeugel* en vlosbeugel.

beugele, w.w. Met de beugel werken.

beuke, w.w. Ook: 1. De armen kruiselings onder de oksels slaan ten einde koude handen warm te krijgen. 2. Kafnaalden van gerst dorsen (vero.).

beukenoôtje, znw. 't. Ook: Doorzichtige stuiter waarin een glazen beukenootje is aangebracht.

beuker, znw. de. Kleine, stevige knaap. Vgl. fri. beuker.

beukertje, znw. 't. Klein kind, kleuter.

beule, w.w. 1. Tobben, hard werken. 2. Plagen. 3. Mishandelen, kastijden.

beulpertaai, znw. de. Zwaar, afmattend werk.

beun, znw. de. 1. Houten verhoging, platform. 2. Losse houten vloer (o.a. voor een schuit). Zie ook *koeiebeun*. Vgl. du. Bühne. Zie voor de oorspr. betekenis het N.E.W. onder beun.

beundere, w.w. Timmeren, met veel geluid slaan (vero.).

beunhaasie, znw. 't. Jochie, kind.

beunoizertje, znw. 't. Zie *beunhaasie*.

beure (I), w.w. Ook: mannen, de baas zijn. Zie voor een zegsw. onder *bute*.

beure (II), w.w. Gebeuren. | D'r beure deer 'n zoôt ongelukke.

beurs, znw. de. Ook: groep, samenscholing van (gezellig) pratende mensen.

beurt, znw. de, in de zegsw. *'t zel je beste beurt niet worre*, pas op, je zult er van langs krijgen. – *Heur beurt is gaan*, ze {p.41} heeft de leeftijd bereikt waarop ze geen kinderen meer kan krijgen.

beurze, w.w. (Gezellig) pratend samenscholen.

beuzem, znw. de. Dial. var. van bezem (vero.).

bewaaie, w.w. Ondernemen, avonturen. Vgl. *besturme*. Zegsw. *van alles bewaaie wulle*, overal bij willen zijn, van alles willen aanpakken of ondernemen.

bewaarkoël, znw. de. Kool die in de schuur wordt opgeslagen en die aan het einde van de winter of in het vroege voorjaar wordt verkocht.

bewarme, w.w. Dial. var. van verwarmen. | Ik ken 't mit ien kachel best bewarme.

beweerd, bn. in de zegsw. *beweerd weze*, ongerust of angstig zijn. – *Deer bè je lillek mee beweerd*, daar zit je lelijk mee opgescheept, daar ben je lelijk mee behept.

bewere, w.w. Ook: waarmaken, bewijzen (vero.).

bevênte, w.w. Al ventend afgaan. | Hai beventte drie durpe.

bezandzeipsodemerakeld, in de zegsw. *bè je nou hillegaâr bezandzeipsodemerakeld*, ben je nu helemaal gek geworden. Kennelijk is de uitroep geïnspireerd op het keukenrekje met bakjes en vakjes voor zand, zeep en soda.

bezeêuwe, zie *beseêuwe*.

bezem, znw. de, in de zegsw. *da's voor de bezem*, dat is voor de eerlijke vinder, voor degene die de rommel opruimt. – *'n Bezem komt nooit van z'n oigen nei je toe*, je zult er iets voor moeten doen, het gaat niet vanzelf.

bezemskoôn, bn. in de zegsw. *ik ben bezemskoôn en uit de luize*, ik ben net klaar met het meest noodzakelijke huishoudelijke werk. 'Bezemskoon' duidt aan, dat de hinderlijkste rommel is opgeveegd, terwijl 'uit de luize' wil zeggen, dat de kinderhoofdjes ontluisd zijn.

bezemstaal, znw. de. Dial. var. van bezemsteel.

bezestigd, zie *besestigd*.

bezetting, znw. de, in de zegsw. *z'n oigen 'n bezetting skrikke*, zich doodschrikken.

bezonder, bn. 1. Bijzonder. 2. Zonderling, gek. | Ze is efkes bezonder.

bezonderhede, **bezonderhedens**, znw. mv. Bijzonderheden; vreemde dingen of zaken.

bezurgd, bn. Ook: 1. Zorgelijk (vero.). | Ze het 'n bezurgd leven had. 2. Zorgzaam (vero.). | Hai het 'n bezurgede vrouw.

biddag, znw. de. 1. Dag waarop rooms-katholieken verscheidene keren per dag naar de kerk gingen, met name als het Allerheiligste stond uitgestald. 2. Dag (zondag of weekdag) waarop in protestantse kerken werd gebeden voor een goede oogst, een goede visvangst e.d.

bidde, w.w. Bidden. De vervoeging luidt: bidde – bad/bidde – beden/bid. Zegsw. *'t is te bidden*, het is te wensen. – *Bidde en danke is twei*, bidden is niet uitsluitend om iets vragen. – *Te bidden gaan*, het rozenkransgebed gaan bidden t.g.v. iemands overlijden of op speciale dagen naar de kerk gaan om te bidden.

biels, znw. de. Zware balk, dwarslegger van de spoorbaan. Uit fra. bille.

bielze, znw. mv. van biels.

Biemster, znw. de. Beemster (droogmakerij). Zegsw. *je koike bai jou in 't hol van de Biemster*, gezegd als een meisje of vrouw zodanig zit, dat men haar in het kruis kijkt. – *In de Biemster is ôk 'n Middenweg*, woord-{p.42}speling als reactie op iemands opmerking een middenweg te willen kiezen.

bien, znw. 't. 1. Been. 2. Voet. 3. Visgraat. Zegsw. *An je bien*, verkocht, je zit er aan vast. – *Ze het 'n bien broken*, afwimpelende reactie op de vraag van kinderen wat hun moeder

mankeert, wanneer deze het bed moet houden, omdat ze op het punt staat te bevallen. – *Ze het 'n spoiker in d'r bien*, zie de vorige zegsw. – *Z'n bien (poôt) stoif houwe*, niet toegeven, koppig zijn of blijven. – *'t Bien is stik tussen die twee*, die twee hebben ruzie. – *Da's teugen 't zere bien*, dat is een opmerking of handelwijze die pijnlijk aankomt.

biene, znw. mv. van *bien*. Zegsw. *deer zitte de biene vast*, dat is nu net het probleem. – *Deer benne de biene zeer*. 1. Daar schuilt het probleem. 2. Daar hebben ze ruzie. – *Mit de biene in 't géren zitte*, (door eigen schuld) in een lastig parket zitten. – *Mit twee biene in ien kous (sok) zitte*, voor een moeilijke keus of beslissing staan. Vgl. fri. mit twa fuotten yn ien hoas. – *Van de biene (sokke) slaan*. 1. (Gulzig) opeten en -drinken. 2. Overhoop halen, omvergooien. – *Z'n biene benne nag maar nét koud*, hij is nog maar net overleden. – *Kouwe biene hewwe*. 1. Traag, lui zijn. 2. Zuinig of gierig zijn. – *Slappe biene hewwe*. 1. Besluiteloos zijn. 2. Dronken zijn. – *Op blôte biene*, op blote voeten. – *Mit de biene van huis lègge (zitte)*, met uitgestrekte benen liggen (zitten). – *Dat zel wel in de biene zakke*, dat zal wel niet doorgaan, dat zal zo'n vaart niet lopen. – *Je biene benne nag niet bai je gat of*, je kunt nog wel verder lopen, doorwerken, je houdt het nog wel een tijdje vol. – *De biene te woid zette*, teveel hooi op zijn vork nemen, teveel uitgeven of teveel financieel risico nemen. – *De molen loupt op blôte biene*, de molen draait zonder zeilen. – *Je hewwe nag jonge biene*, je bent nog jong, loop dus maar. – *'t Wild in de biene hewwe*. 1. Losbandig, uitgelaten zijn. 2. Gejaagd zijn, begerig zijn om te beginnen of vertrekken. – *De biene weer onder 't gat neme*, weer opstappen, vertrekken. – *De biene weer onder 't gat hewwe*. 1. Hersteld zijn van een ziekte. 2. Er financieel weer boven op zijn. – *Op z'n leste biene loupe*. 1. Er lichamelijk slecht aan toe zijn, afgeleefd zijn. 2. Bijna failliet zijn. – *Loup niet zô om m'n biene*, loop me niet zo voor de voeten. – *Da's biene wasse mit je sokke (kouse) an*, dat is nutteloos werk.

biendroug, bn. Door en door droog, kurkdroog.

bienebordje, znw. 't. Bordje waarop botjes en graten worden gelegd.

bienekussen, znw. 't. Peluw aan het voeteneinde van het bed.

bienepeul, znw. de, 't. Zie **bienekussen**.

bienerekke, w.w. De benen strekken, een stukje lopen na langdurig gezeten te hebben. | As ik 'n uur reden hew, wul ik wel efkes bienerekke.

bienewarmertje, znw. 't. Voetenwarmertje, bijslaapje bij wie men zijn koude voeten kan warmen.

bienewassers- en verskoônderstoid, znw. de. Tijd om te voeten te wassen en zich te verschonen.

bienewasserswater, znw. 't. 1. Water waarin men zijn voeten wast. 2. Schertsend voor slappe of slechte thee of koffie.

bienig, bn. 1. Benig. 2. Vol graten. | 'n Beers is 'n bienige vis.

bien-ophipper, znw. de. 1. Mager, langbenig, dartel persoon. 2. Bakvis. 3. Kale pronker. Ook de vormen {p.43} bien-opwupper en bieneppepper komen voor.

bientje, znw. 't. Beentje, voetje, graatje. Zegsw. *'n bientje in 't neuske hewwe*, nuffig, verwaand, zelfverzekerd zijn.

bientje-over, zie over-bientje.

bientje strengel, w.w. Stoeipartijtje waarbij men tracht elkaar beentje te lichten.

biesstil, bn. Bladstil. Lett. zo stil dat geen bies of rietstengel beweegt.

biest, znw. de. De eerste melk van een koe na het kalven (soms ook de eerste moedermelk). Men onderscheidde wel eerste, tweede en derde biest.

biestpankoek, znw. de. Pannekoek waarvan het beslag met biest is aangemaakt.

biete, w.w. Het uitzakken van het kanaal tussen schede en baarmoeder bij koeien, schapen en geiten, een verschijnsel dat vooral optreedt bij dieren die een jaar tevoren te zwaar gekalfd of geoid hebben. Mog. is het woord vergelijkbaar met oud-fri. beta = slaan, stoten.

bieteberg, znw. de. Bietenhoop. Zegsw. *de bieteberg opgaan*, het onderspit delven, zwaar in de problemen zitten, zijn einde tegemoet gaan.

bieteblad, znw. 't. Blad(eren) van (voerder)bieten. | Wai voere de koeie bei mit bieteblad.

bieter, znw. de. Dier dat aan het bieten 'lijdt'. Zie **biete**.

bieterôder, znw. de. Schopje gebruikt bij het rooien van bieten.

bietloif, znw. 't. Het naar buiten gezakte kanaal tussen schede en baarmoeder bij koeien, schapen en geiten. Zie **biete**.

big, znw. de/'t. De big.

biggehok, znw. 't. Ook: Schertsend voor kleuterschool of basisschool.

biggemerktang, znw. de. Kleine tang met ronde bek om biggen of varkens te ringen.

biggesnaaiër, znw. de. Biggensnijder, vakman of beunhaas die biggen of andere jonge dieren lubt of castreert.

biggevangens, znw. mv. Schertsend voor kromme benen of o-benen.

bik, znw. de. Ook: kiem, uitspruitsel.

bikke, w.w. Ook: 1. Uitspruiten. 2. Uitspruitsel verwijderen.

bikkel, znw. de/'t. Bot(je), met name schapebotje waarmee gebikkeld werd. Zie voor uitvoerige beschrijving van het oude bikkelspel het 'Woordenboek der Zeeuwse dialecten' door Ha. C. M. Ghijsen.

bikkelebaven, bn. in de comb. 'n *bikkelebaven houfdstel*, met schelpen versierd hoofdstel. Mog. is het woord een koppeling van 'bikkel' en 'baven'. Dit laatste woord kan een verkorting zijn van bavelaar = kunstig gesneden stukje ivoor of hout.

bikkerd, znw. de, in de zegsw. 'n *gare bikkerd*, een slimmerik, een gladde vogel.

bikkesement, znw. 't. Het eten, de kost. | Hai verdient goed z'n bikkesement.

bil (I), znw. de/'t. Ook: Dij, bovenbeen. Vgl. fri. bil. Zegsw. *op ien bil zitte*, op hete kolen zitten, gereed zitten om te vertrekken.

bil (II), znw. de. Dikke tak, dik stuk hout. Uit fra. bille. | We moste de dikste bille van die wilg maar ofzage.

bil-eivend, znw. de. Schertsend voor de (woensdag)avond wanneer een vrijer zijn meisje mocht bezoeken en met haar een tijdje 'bil aan bil' zat.

bille, znw. mv. van bil (I). Zegsw. *moet ik je bille bloôt zoeke*, moet ik je een pak voor je broek geven. – *De bille zelle bloôt moete*, de zaak zal in de open-{p.44}baarheid moeten komen, uitgezocht moeten worden. – *Mit de bille deur de broek weze*, failliet zijn. – *We zelle es zien wie de blankste bille het*, we zullen eens zien wie de beste, de sterkste is, wie aan het langste eind trekt. – *Wanneer smakke ze de bille bai mekaar*, schertsend voor: wanneer trouwen ze.

billekoek, znw. de. Pak op de billen. | Pas op 'oor, aârs kroig je billekoek.

billetikker, znw. de. Lange slipjas.

bink (I), znw. de. 1. Knaap. 2. Vrijer. | Ze het 'n leuke bink.

bink (II), znw. de, in de zegsw. *de bink steke (speule)*, spijbelen. Vgl. pinkiesteke.

binke (I), znw. mv. De jongens, de kinderen. | Benne de binke al te bed?

binke (II), w.w. Oud jongensspel dat op straat werd gespeeld.

binnemikke, in de zegsw. *binnemikke weze*. 1. Binnen zijn, thuis zijn. | We wazze net voor de bui binnemikke. 2. Zijn schaapjes op het droge hebben. Lett. is het woord een koppeling van 'binnen de mikken', d.w.z. binnen de steunbalken waarop het dak rust. Zie **mik (II)**. – *Binnemikke bloive*, thuis, binnenshuis blijven.

binnen, vz. en bw. in de zegsw. *binnen is binnen*, o. a. gezegd van geld dat men (met moeite) ontvangen heeft. – *Die binnen binne, binne binnen*, woorspeling met binnen en binne, var. van benne = zijn, in de zin van: wie zijn schaapjes op het droge heeft, is goed af. – *In binnen*, dial. var. van: binnen, binnenshuis. | *Bloive julle maar mooi in binnen speule*.

binnenblaar, znw. de. Ziekte bij runderen.

binnenen, dial. var. van binnen. | Hai was van binnenen hillegaâr rot.

binnenstik, znw. 't. Stuk land dat ligt ingeklemd tussen twee andere percelen, stuk land dat niet aan een vaarwater of weg ligt.

binnentas, znw. de. Binnenzak. | Ik hew 'n jas mit twee binnentasse.

binnenvetter, znw. de. Slachtdier dat meer binnenvet heeft dan men vermoedde. Zegsw. 'n (*stille*) *binnenvetter*. 1. Iemand die zwaarder is dan hij toont. 2. Iemand die rijker is dan men vermoedt. 3. Iemand die meer in zijn mars heeft dan men vermoedt. 4. Iemand die zijn gevoelens niet uit.

bint, znw. 't. Het touw waarmee het voer (vooral het hooi) voor en achter op de wagen wordt vastgesjord. Zie ook *vóórbint* en *achterbint*.

biske, znw. 't. Dial. var. van beetje. | Wou je nag 'n biske?

bit, znw. 't. 1. Zie *gebit*. 2. Paardebit. Zegsw. 't *bit op de kieze (tande) neme*. 1. Op hol slaan. Een paard dat schrikt, neemt het bit los in de bek en laat zich niet meer sturen. 2. Aan de slag gaan. 3. Kwaad worden, van leer trekken. – *Die moet krap op ('t) bit reden worre*, die moet strak worden gehouden, streng worden aangepakt. – *Die moet mit 'n strak bit reden worre*, zie de vorige zegsw.

blaii, znw. de. Blei (vis).

Blaaie, znw. mv. Spotnaam voor de bewoners van Oostwoud.

blaar, znw. de, in de zegsw. *da's een blaar van 't hart*, dat is een pak van het hart.

blaffe, w.w. Ook: zwaar hoesten. | Je blaffe wat of, rouk toch niet zô! Zegsw. *blaffe van de honger*, rammelen van de honger.

blain, zie *bloin*.

blaipoôt, znw. de/'t. 1. Grove, platte voet. Eig. zo plat als een blei. 2. Iemand die bij het lopen zijn voeten op een lompe manier neerzet. {p.45}

blaizaaig, bn. Met bloedblaren of -strepen op de zijden of flanken. | De honde wazze blaizaaig an de kante (W.F.O.N. 15,140). Zegsw. *blaizaaig van de honger*, flauw van de honger. Het woord luidde wsch. oorspr. 'blainzaaiig', waarin blain of bloin een dial. woord is voor (bloed)blaar.

blaker, znw. de. Ook: brandende hoop stro, lof of ander afval.

blakere, w.w. Ook: stro, lof of ander afval op het veld verbranden.

blakstien, in de uitroep: *de blakstien*, bliksems nog aan toe! Andere vormen zijn o.a. *bliksemstien*, *blikstien*, *blokstien*, *boksem*.

blare, znw. mv. in de zegsw. *as de blare van 't gat benne*, als de ergste pijn geleden is, als de ergste zorg voorbij is.

blauw, bn. en znw. in de zegsw. *blauw as potloôd*, stomdronken. – *Blauw weze*, (stom)dronken zijn. – *Blauw geve*, iemand als vrijer afwimpelen. – *Blauw kroige (hale)*, als vrijer afgewezen worden. – *Blauw en groen is boerefatsoen*, de kleuren blauw en groen waren representatief voor de boerenkleding en voor het ex- en interieur van de boerderij.

blauwbak, znw. de. Blauwe tegel.

blauwe, znw. mv. in de comb. *grôte blauwe*, soort blauwe pruim.

Blauwe Roigers, bijnaam voor de bewoners van Heer Hugowaard en van Hoogkarspel.

blauwtje, znw. 't. Ook: Blauwsel(tje). Zegsw. 'n *blauwtje bedekt 'n grauwte*, blauwsel moet de smerigheid van het wasgoed bedekken.

blè, znw. de. 1. Nuchter kalf. 2. Kinderachtig persoon. Zegsw. *nochteren blè*, gehakt van nuchtere kalveren, meer vlies dan vlees. Kennelijk is 'blè' een klanknabootsend woord, vergelijkbaar met blerren en blaten.

bleer, znw. de. Dial. var. van blaar (vero.).

blegrointje, znw. 't. Kleine steenpuist (vero.). Mog. was de oorspr. vorm: bloingrointje, samenst. van bloin = blaar en grointje = graantje, stipje.

bleik (I), znw. de. Bleekveld.

bleik (II), bn. in de zegsw. *bleik as karremelk (kerremelk)*, lijkbleek.

bleikskeet, znw. de. Iemand die erg bleek of wit ziet.

bleis, znw. de. 1. Blaas. 2. Zwakke koolplant met uiteenvallend hart (Warmenhuizen).

bleispoip, znw. de. Dial. var. van blaasbalg.

bleispoepe, znw. mv. Blaaspoepen, rondtrekkende (Duitse) muzikanten (vero.).

bleite, w.w. Dial. var. van blaten (vero.).

bleize, w.w. Blazen, hijgen. Het w.w. wordt zowel sterk als zwak vervoegd, nl. bleize – blies/bleisde – bleizen/bleisd/bleizen. Zegsw. *ik zou je bleize*, ik dank je feestelijk, mij niet gezien. – *Te bleizen gaan*, naar een repetitie of uitvoering van de fanfare gaan. – *Die is zô lillek, de katte bleize d'r nei*, die is verschrikkelijk lelijk.

bleizer, znw. de. 1. Blazer. 2. Blaasinstrument.

blèr, znw. de. 1. Schreeuw. 2. (Grote) mond. | Hai most zô nodig z'n blèr weer open hale. 3. Schreeuwer, schreeuwlelijk.

blèrk, znw. de. Zie *blèr*.

blèrke, w.w. Schreeuwen, huilen, blaten, luid zingen.

blèrre, w.w. Zie *blèrke*.

blester, znw. de. 1. Blaas, buil. Vgl. eng. blister. 2. Blaas. 3. Wal onder de ogen. Het woord is verwant met blazen, zwellen. {p.46}

blik (I), znw. de. Bliksemschicht.

blik (II), znw. 't. 1 Stofblik. 2. Blad op tafel voor kopjes en schoteltjes.

blikgat, znw. 't, in de zegsw. *blikgat hewwe (weze)*, pijn in zijn achterste hebben t.g.v. langdurig zitten. Eig. een ontveld gat hebben. Zie voor blik = ontveld het N.E.W. onder blikaars.

blikke, w.w. Ook: bliksemen, weerlichten.

blikken, znw. de. Blikken stoof.

blikkere, w.w. Ook: bliksemen, weerlichten.

blikken mánés, zie *blikmánés*.

blikmánés, znw. de/'t. Zwart vernis, zwarte lak. Verbastering van eng. black varnish = zwart vernis. In A'dam komt de vorm 'blakwannes' voor.

blikmánese, w.w. Met zwarte lak bestrijken.

bliksem, znw. de, in de zegsw. 'n malle bliksem, een guit of grapjas. – 'n Handige bliksem, een handig iemand. Soortgelijke combinaties van een bn + bliksem worden vaak voor de vuist weg gemaakt, b.v. 'n heite bliksem, 'n luie bliksem, 'n taaie bliksem enz. – *Voor malle bliksem staan*, voor gek staan. – *Loup nei de blauwe bliksem*, loop naar de pomp. – *Boekende bliksem*, boekweiten gort (in karnemelk gekookt), een gerecht dat a.h.w. snel als de bliksem te bereiden is. – *Boekende bliksem, drie ploffe (drie pruttels) gaar*, gezegd van boekweiten gort dat zeer snel te bereiden is.

bliksemstien, znw. de. Deugniet, lamstraal.

blinddoekiese, w.w. Spelletje spelen waarbij een kind geblinddoekt wordt.

blinde, bn. in de zegsw. *blinde snert*, snert zonder kluif, spek of worst. – *Blinde soep*, soep zonder balletjes of vlees. – *Blinde zegen hewwe*, stom geluk hebben.

blindemannetjese, w.w. Blindemannetje spelen.

bloed, znw. 't, in de zegsw. *bloed in z'n ore hewwe*, zelfrespect hebben. Het woord bloed komt als versterkende bepaling in allerlei gelegenheidssamenst. voor, zoals: *bloedduur*, *bloedgoil*, *bloedheit*, *bloedlink* enz.

bloedbloin, znw. de. Bloedblaar.

bloedgang, znw. de. Zeer snelle gang of vaart.

bloedprois, znw. de. Zeer hoge prijs.

bloedtoet, znw. de. Varken dat o.m. met bloed werd gevoerd.

bloedzeunis, znw. de. Trog waarin het bloed voor de 'bloedtoet' werd gedeponeerd.

bloeiërs, znw. mv. Bloeiende planten of bolgewassen, vooral gezegd van irissen die eigenlijk niet mogen bloeien, daar het de kweker om de bollen te doen is.

bloem, znw. de, in de zegsw. *de bloem loit er op*, gezegd van personen en produkten die er gezond, welvarend of smakelijk uitzien. | Ze is bedát voiftig, maar de bloem loit er nag op. De bloem loit op de keis.

bloemáán, znw. de. Blauwmaan, blauwe papaver, voorheen o.a. in Drechterland verbouwd.

bloemáánzeid, znw. 't. Blauwmaanzaad.

bloeme, w.w. Bloeien, bloemen krijgen. | De tulpe beginne te bloemen.

bloemekoppe, w.w. Bloemen (met name van tulpen) van de steel verwijderen.

bloemekoppersmessie, znw. 't. Mesje gebruikt voor het bloemen koppen.

bloemekopperstoid, znw. de. Tijd waarop de bloemen worden gekopt.

bloemekuil, znw. de. Op het land {p.47} gegraven kuil waarin de gekopte bloemen worden gedeponeerd.

bloemesnaaie, w.w. (Snij)bloemen snijden.

bloemetrekke, w.w. Bloemen in een kas vervroegd in bloei brengen.

bloemkoôl, znw. de. Bloemkool, o.a. in de comb. *bloemkoôl dekke*, het bedekken van de jonge vrucht met bloemkoolblad(eren). – *Bloemkoôl sjouwe*, het versjouwen van de bloemkool naar schuit of wagen. *Bloemkoôl snaaie*, het oogsten van de bloemkool door deze met een kapmes (zie: *koôlsabel*) van de struik te hakken.

bloemkoôlbak, znw. de. Bak waarin de bloemkool op de veiling wordt aangevoerd.

Afhankelijk van de grootte gaan er b.v. acht of zes bloemkolen in een bak. Vandaar dat men spreekt van: 'achies' en 'zessies'.

bloemkoôlbouwer, znw. de. Tuinder die hoofdzakelijk of uitsluitend bloemkool verbouwt.

bloemkoôltoid, znw. de. Oogsttijd van de bloemkool.

bloempap, znw. de. Zie *prol*.

bloese, w.w. in de zegsw. *ze begint al pittig te bloesen*, haar borsten beginnen zich al aardig te ontwikkelen gezien het opbollen van haar blouse.

bloeserók, znw. de. Een niet bij elkaar passende kop en schotel. Lett. blouse en rok.

bloesie, znw. 't. *Ze het (kroigt) al pittig wat in 't bloesie*, ze heeft (krijgt) al flinke borsten.

bloid, bn. Blij. Vgl. fri. blijd. Zegsw. *zô bloid as blik*, erg blij. Mog. staat blik hier voor blik = klein soort vis, en duidt de zegsw. op het vrolijk opspringen van deze visjes. Vgl. Boek.

bloide, znw. in de zegsw. *ze is in de bloide*, ze is in (blijde) verwachting.

bloin, znw. de. Blaar. Vlg. eng. blain.

bloiskip, znw. de. Blijdschap.

blok, znw. 't, in de zegsw. *d'r valt nag wel wat van 't blok*, er schiet nog wel iets over. Blok duidt hier op het hakblok van de slager. – *Voor 't blok zet worre*, voor een moeilijke keus of beslissing worden geplaatst. Blok duidt hier ofwel op het schandblok, ofwel op het blok onder de valbijl.

Blokdík, znw. de. Blokdijk, buurtschap onder Blokker.

blom, znw. de. Dial. var. van bloem.

bloôt, bn. en znw. in de zegsw. *de moide bloôt, de bloeme in sloôt*, gezegd als t.g.v. aanhoudend warm weer (als de meisjes dus schaars gekleed gaan) de (snij)bloemen (of andere gewassen) weinig waard zijn, zodat men ze a.h.w. wel in de sloot kan gooien. – *De vrouwe bloôt, de handel in noôd (in sloôt)*, zie de vorige zegsw. – *Hoe minder bloôt, hoe gauwer groôt*, ouderwets gezegde dat aangaf, dat men jonge kinderen warm moest kleden ten einde ze te beschermen tegen allerlei ziektes en kwalen, zodat ze voorspoedig konden opgroeien. – *Bloôt lègge*, zonder dek in bed liggen.

Bloôtpôte, znw. mv. Spotnaam voor de bewoners van Aartswoud.

Blôtebiene, Blôtebieneloupers, znw. mv. Zie *Bloôtpôte*.

Blôtebieneland, znw. 't. Spotnaam voor het dorp Aartswoud.

blôtebillegezicht, znw. 't. Bol, pafferig en bleek gezicht.

blouwe, w.w. (vero.). Zie **beuke**.

bobbe, w.w. Mokken, koppen.

bobbekop, znw. de. Koppig, stuurs persoon.

bobbekoppe, w.w. Zie **bobbe**.

bobbel, znw. de. Matten- of waterbies (lat. naam: *scirpus lacustris*). Mog. vormt dit woord het eerste lid van de {p.48} plaatsnaam Bobeldijk, wfri, uitspraak Bobbeldoik.

Bobbeldoik, znw. Dial. uitspraak van Bobeldijk.

bobber, **bobberd**, znw. de. Zie **bobbekop**. Zegsw. *de bobberd in hewwe*, de smoor in hebben, dwars of koppig zijn.

bobberig, bn. Koppig, stuurs, dwars.

bochel, znw. de, in de zegsw. *je kroige 'n vrouw mit 'n bochel*, gezegd als iemand bij het verschuiven van zijn stoel het vloerkleed doet opbollen of rimpelen.

bochele, w.w. Het ijs in bochten lopen, gammel lopen.

bocht, znw. de, in de zegsw. *er de bocht om lègge*, innig omhelzen.

bochte, w.w. 1. Doelloos of onrustig heen en weer lopen. 2. Zie **bochthippe**.

bochthippe, w.w. Bochten, touwtje springen.

bochthippers, znw. mv. Kinderen die aan het bochten zijn. Vgl. nog samenst. als bochthippersliedje, bochthipperstouw.

bochthippese, w.w. Zie **bochthippe**.

boeiskop, znw. de. Zie **boezemskoffel**.

boek, znw. 't. Ook: Geldboek, portefeuille.

boeke, znw. mv. Ook: langwerpige, op boekjes lijkende gouden of zilveren plaatjes, vastgesmeed aan resp. het gouden of zilveren oorijzer.

boekele, w.w. Ouderwetse manier van kaas maken volgens het door P. Boekel te Schagen uitgevonden procédé.

boekelkeis, znw. de. Kaas die bereid werd volgens het Boekel-procédé.

boekelskeure, znw. mv. Spleetvormige holtes in Edammer en Goudse kaas (vero.).

boekende, bn. Boekweiten, in de comb. *boekende bliksem*, boekweiten gort (in karnemelk gekookt). – *Boekende jenke*, zie boekende bliksem (vero.). – *Boekende koeke*, boekweiten koeken. – *Boekende meêl*, boekweiten meel.

boekepôte, znw. mv. Zie **boeke**. Pôte is hier het mv. van poôt in de oude betekenis van voorhoofd.

boekie, znw. 't. Ook: geldboekje, portefeuille. Zegsw. *boekie zoek weze*, 1. platzak zijn. Eig. het geldboekje is zoek. 2. Ten einde raad zijn, in de problemen zitten. Zie ook de verbasteringen **bokkie-zoek** en **bokkie-zoet**. Mog. is, doordat men zich de eig. betekenis niet meer bewust was, boekie-zoek vervormd tot bokkie-zoek, waaruit zich weer de vorm bokkie-zoet ontwikkelde.

boel, znw. de. 1. Boedel. 2. Boel, massa. 3. Rommelzooi. Zegsw. *van de boel of weze*, 1. de hele zaak verkocht hebben. 2. Failliet zijn. – *'n Uitsturven boel*, boedel zonder rechthebbende nabestaanden. – *De boel an 't zaai doen*, het bedrijf of de zaak opruimen, verkopen. – *Mit de boel bezet (anhaald) weze*, met de zaak opgescheept zitten, zich geen raad weten. – *'t Is een misse (foute) boel*, de zaak is mislukt, staat er slecht voor. – *'n Boel te kwaad weze*, veel schulden hebben. – *'n Goeie boel*, een rijke boedel of bedoening.

boéles, znw. de/'t. Boelhuis, publieke verkoping van een boedel.

boélese, w.w. 1. Een boelhuis bezoeken. | Moet je murgen nag te boélesen? 2. Op een boelhuis kopen. | Die klok hew ik boélest. 3. D.m.v. een boelhuis verkopen. Zie ook: **verboeese**.

boéleser, znw. de. Iemand die een boelhuis bezoekt of iets op een boelhuis koopt.

boelluif, zie **boenluif**. {p.49}

boelredder, znw. de. Hij die de publieke verkoping van een boedel regelt, executeur-testamentair. Vgl. fri. boelbirêdder.

boenbank, znw. de. 1. Houten bank of tafel waarop pannen, emmers e.d. worden geboend. 2. Slecht biljart. | Op zo'n boenbank speul ik gien meer.

boender, znw. de. Ook: ongeschilde, schoongeboende aardappel die zo gekookt werd.

boenluif, znw. de. Achterhuisje of overdekt rak waar geboend of gewassen werd.

boenstoep, znw. de. Stoep of steigertje waarop o.a. het melkgerei werd geboend (vaak met slootwater).

boenwal, znw. de. Zie **boenstoep**.

boer, znw. de. 1. Boer, veehouder. 2. Bouwboer, landbouwer. | Hai bouwt z'n tulpe bai 'n boer in de Meer (= Wieringermeer). 3. Lomp, ongemanierd persoon. Zegsw. *'n boer en 'n boerin hore de achterdeur (achterdam) uit*, boeren dienen op het land te werken. – *As 'n boer het, den het ie 't niet van 't verdienen, maar van 't niet uitgeven*, als een boer geld heeft, is dat vooral een gevolg van het feit, dat hij niet graag geld uitgeeft. – *'n Boer klapt voor de leste knaak de blare in z'n fleike*, een boer tracht bij het handelen het onderste uit de kan te krijgen. Het klappen duidt hier op het 'handje klap' van marktkooplui. – *De boer van de akker, de snoek weer wakker*, in het najaar wordt de snoek weer actief. – *Hai staat op z'n stik (stuk) as 'n boer op (in) z'n klompe*, hij is beslist niet tot andere gedachten te bewegen. – *'n Goeie boer*, ook: een rijke boer.

boerdereais, znw. mv. Dial. var. van boerderijen.

boere (I), znw. mv. in de zegsw. *de domste boere hewwe de dikste piepers (eerappele)*, het geluk is met de dommen. – *Boere en varkes worre gnortende vet*, boeren worden klagende rijk, zoals varkens knorrend vet worden. – *Leit de boere maar darse*, laat het werk of de zorgen maar aan anderen over, neem het er maar van. – *Twaalf boere en ien bon(g)sem, dertien stinkers*, krasse veroordeling der mentaliteit van vele boeren, waarbij 'stinkers' lett. en fig. kan worden opgevat. – *Je hewwe slechte boere en hêle slechte*, zie de vorige zegsw.

boere (II), w.w. Het boerenbedrijf uitoefenen. Zegsw. *boere mit oordeel is boere mit voordeêl*, wie (als boer) met overleg te werk gaat, zal daar de vruchten van plukken.

boere (III), w.w. Oprispen. Zegsw. *ze boere van boven en buffele van onder*, gezegd van ongemanierde lieden die tijdens of na de maaltijd boeren of winden laten.

boerebedtoid, znw. de. Vroeg tijdstip om naar bed te gaan, voorheen 's avonds om negen uur.

boerebône, znw. mv. Soort drank.

boerebônekom, znw. de. Kom waaruit 'boerebône' werd gedronken.

boerebougerd, znw. de. Erfbeplanting met fruitbomen.

boerebutter, znw. de. Boerenboter of roomboter, ook wel 'dikke butter' genoemd.

boeredezoin, znw. 't. Boerendozijn, spottend voor een dertiental.

boeredubbeltje, znw. 't. Spottend voor elf cent.

boeregeêltjes, znw. mv. Gele klinkertjes.

boeregoed, znw. 't. Boerenspullen.

boeregreip, znw. de, in de zegsw. *twei is 'n boeregreip*, aansporing om twee {p.50} koekjes, twee snoepjes e.d. te nemen. Vgl. *Twei is 'n Hoornse greip*.

boeregriet, znw. de. 1. Boerenmeisje. 2. Lompe meid.

boerehaaikneuter, znw. de. Boerenpummel.

boerehoedje, znw. 't. Strooien hoedje met gebogen opslagen die met katoen waren bekleed. Bij rouw waren de opslagen met zwart katoen bekleed.

boerehosklos, znw. de. Lomp of lomp lopend iemand.

boerehufter, znw. de. Boerenpummel.

boerekarhengst, znw. de. Boerenpummel.

boerekeis, znw. de. Boerenkaas, (vol-)vette kaas.

boerekeuk, znw. de. Binnenpret. Het woord keuk hangt wsch. samen met een oud w.w. keukele = kopje duikelen (van plezier), tuimelen. Vgl. wfri. kukele = tuimelen en de afl. kuuks = koddig, gek.

boerekiep, znw. de. Vrouwenhoofddeksel dat op de kap werd gedragen. De boerekiep of kiep was gewoonlijk versierd met twee banden die onder de kin bevestigd werden.

boereknecht, znw. de, in de zegsw. *boereknecht*, *boerehond*, zegsw. die herinnert aan de tijd dat een boerenknecht vaak een honds bestaan had.

boerekom-of, znw. de. Boerenafkomst. | Ze benne van boerekom-of.

boerekont, znw. de, in de zegsw. *dat past as 'n boerekont in 'n melkemmer*, dat past precies, dat komt prima met elkaar overeen.

boerekroitje, znw. 't, in de zegsw. *mit 'n boerekroitje skroive*, dubbel schrijven, teveel berekenen. Voorheen werd met een krijtje op een bord aangetekend hoeveel geld men verschuldigd was, terwijl ook met een krijtje in de stal werd aangetekend op welke tijd de koeien moesten kalven.

boerenachtegaal, znw. de. Schertsend voor kikker. Vlg. eng. Dutch nightingale = kikker; lett. Hollandse nachtegaal.

boereplaats, znw. de. 1. Boerderij, boerenhofstee. 2. Boerenbedrijf met de daarbij behorende gebouwen en landerijen. Zegsw. *'t Gaat niet om 'n boereplaats*, gezegd om aan te geven dat men niet te fanatiek moet spelen. b.v. bij het kaarten. – *Ze het 'n hêle boereplaats an d'r rokke hange*, ze is schatrijk, heeft een rijke bruidschat of erfenis te verwachten. – *Hai het 'n boereplaats verzopen*, hij heeft voor een enorm kapitaal aan drank uitgegeven. Eig. zoveel gedronken, dat hij failliet is gegaan en zijn boerderij is kwijtgeraakt.

boereploff, znw. de. Zie **boereplomp**.

boereplomp, znw. de. Polsstok. Zegsw. *springe mit de boereplomp (boereploff)*, met een aanloop polsstok springen, waarbij de stok dus in het water plompt of ploft.

boereprengel, znw. de. Zie **prengel**.

boererooie, w.w. Oud straatspel, gespeeld met straatklinkers.

boeresees, znw. de. Dial. var. van boerensjees. Sjees is vernederlandst uit fra. chaise = (tweewielig voertuig met een) stoel, zetel.

boereskos, znw. de. 1. Soort (volks)dans. 2. Pummel.

boerestolp, znw. de. Stolphoeve; boerenwoning.

boeretrien, znw. de. 1. Boerenmeid. 2. Lomp of ouderwets meisje.

boerewaai, znw. de. Wei of ondermelk die men bij de boer haalt.

boereweer, znw. 't. Groeizaam weer. {p.51}

boerewerkman, znw. de. Boerenknecht of boerenarbeider.

boerewitte, znw. mv. Ouderwetse, ronde, groen-witte pruimesoort.

boerig, bn. Boerachtig, boers. Vgl. fri. boerich.

boer-rolle, w.w. Door tegenslag of wanbeleid van de boerderij afraken. | Hai is al lang al boer-rolld. Zo zegt men o.a. ook: *hai is bouwer-rolld*, *hai is kasteloin-rolld* enz. Eigenaardig is het weglaten van het voegw. as = als.

boerskip, znw. de. Pachter, pachtboer (vero.).

boertjese, w.w. Boertjes laten.

boeskip, znw. de. Dial. var. van boodschap.

boesterig, bn. Onstuimig, stormachtig. | We hewwe al 'n week lang van dat boesterige weer. Mog. is het woord een dial. var. van poesterig, afl. van poeste = blazen (hier van de wind).

boet, znw. de. Schuur(tje), loods, meestal vrijstaand en van hout. Men onderscheidt o.a. de volgende boeten of boetjes: bouwersboetje, fietseboetje, veldersboetje, peerdeboet, skeipeboet, goiteboet, toeteboet, koëlboet. De oorspr. vorm was boed of boede. Het woord hangt samen met het w.w. bouwen. Zie het N.E.W. onder boedel, dat een afl. is van boed(e) of boet.

boete, w.w. Ook: Bijzaaien. | We magge welders bône boete.

boetje, znw. 't. Verkleinvorm van boet, in de zegsw. *'t is vol in 't boetje*, gezegd als in een kleine ruimte veel mensen bijeen zijn. – *In z'n boetje bloive*, zich buiten schot houden.

boezel, znw. de/'t. Boezelaar. Zegsw. *ze moet om de waaie boezel*, ze is in verwachting. – *Ze het 'n winkeltje onder d'r boezel*, ze heeft intieme omgang met allerlei mannen.

boezemskoffel, znw. de. Zie **boezemskop**.

boezemskop, znw. de. Houten schop met opstaande randen, o.a. dienend voor het leeghozen van een schuit of voor het verspreiden van gier over het land.

boeziés, znw. mv. de. Bougies. Zegsw. *hai is z'n boeziés kwoit*, platschertsend voor: hij is gecastreerd. Ook zegt men wel: *de ontsteking is er uit*.

bof, znw. de. Afl. van boffe = ploffen. Zegsw. *op 'n bof*, plots, abrupt. | Hai most op 'n bof remme.

boffe (I), w.w. Ploffen, bonzen.

boffe (II), w.w. Een koop breken, weigeren het gekochte in ontvangst te nemen en te betalen.

boffer (I), bofferd (I), znw. de. Iemand die weigert een koop gestand te doen.

boffer (II), bofferd (II), znw. de. Kleine, dikke pannenkoek waarin gist is gebruikt. Soms ook met krenten of rozijnen.

bofkont, znw. de. Geluksvogel.

bofkonte, w.w. Vero. Spel waarbij twee jongens een derde bij armen en benen opnamen en hem herhaaldelijk met zijn achterste op de grond of op een andere, voorovergebogen staande knaap lieten 'boffe' of ploffen.

boinze, zie **boize**.

boite, w.w. Bijten. Zegsw. *wat boit je*, wat zit je dwars.

boize, w.w. 1. Puffen van de hitte. 2. Jakkeren. opjagen, met onnodige drukte te werk gaan. 3. Opscheppen in houding of kleding. Vgl. fri. biizje, ned. bissen in 'kissebissen'.

bok (I), znw. de. Bok (dier); fig. voor schoolmeester. Zegsw. *'n bok an 't zeël hewwe*, waggelend lopen, dronken zijn. – *De bok is vet*, 1. het feest kan beginnen. 2. daar heb je de poppetjes aan het dansen. – *Den bè je bai de bok*, dan ben je slecht of duur af. – {p.52} *Die bok het z'n smeer had*, die is van een koude kermis thuisgekomen. – *Kauwe as 'n bok (aap) op knikkers*, zie **kauwe**. – *D'r óp zitte as 'n bok op 'n haverkist*, buitengewoon begerig of inhalig zijn, zeer fanatiek te werk gaan. – *Van bok op jasper springe*, van de hak op de tak springen. 'Bok' en 'Jasper' waren oorspr. namen van Zaanse molens. Vgl. Boek.

bok (II), znw. de. Slechte sigaar, oorspr. van de fa. Bock en Co te Havanna.

bok (III), bn. in de zegsw. *bok vrieze*, kapot vriezen, vooral gezegd van nog te velde staande gewassen. | De bloemkoôl is bok voren. Mog. is bok verwant met het w.w. beuken, plat slaan.

bokke (I), w.w. Mokken, koppig zijn (als een bok).

bokke (II), w.w. Dial. var. van bukken. Vgl. fri. bokje.

bokke (III), w.w. 'Bok' vriezen, kapot vriezen. Zie **bok (III)**.

bokke (IV), znw. mv. van bok(dier). Zegsw. *ouwe bokke hewwe harde hoorns*, oude lieden kunnen zeer koppig of eigenwijs zijn.

bokkem, znw. de. Bokking. Vgl. fri. bokkem. Zegsw. *'n harde bokkem*, een ijskoude persoon, iemand die nooit over pijn klaagt. – *'n Bokkem verdiene*, een pluimpje verdienen (vero.).

bokkenees, znw. de. Stijfkop, mopperaar.

bokkeneute, znw. mv. Pinda's.

bokkevergâring, znw. de. Spottend voor onderwijzersvergadering.

bokkie, znw. 't, in de zegsw. *bokkie weze*, de dupe zijn.

bokkie-zoek, zie boekie-zoek.

bokkie-zoet, zie boekie-zoek.

boks, znw. de. Broek (vero.).

bokse, w.w. Ook: opjagen, achter iemand aanzitten.

bol (I), znw. de. Wittebroodje, groot soort kadet, vaak voor een apart doel gebakken. Vgl. fri. bôlle. De 'bolle' werden warm gebracht en meestal gegeten met warme stroop en boter. Ze werden vooral geserveerd tijdens een begrafenismaal of tijdens de schoonmaak. Men onderscheidde naar vorm en bestanddelen o.a. knipbolle, krentebolle, pannebolle, plaatbolle, stroupbolle en trommelbolle.

bol (II), bn. Ook: 1. Vochtig-warm, broeierig. | 't Is bol weer. 2. Zacht, oudbakken. | Die koekies benne bol. 3. Week, koekerig. | 't Ois wordt bol. 4. Slap, drassig. | 't Is van dat bolle land. 5. Gek, halfzacht. | Doen toch niet zô bol. Vgl. fri. bol. Zie voor de etymologie van 'bol' het N.E.W. onder bol, 3.

bolbroek, znw. de. Planteziekte, vooral voorkomend bij uien.

bolder, znw. de. Beschuit dat éénmaal gebakken is. Het woord is een afl. van (op)bollen.

boldermes, znw. 't. Mes waarmee de bolder in tweeën (in een onder- en bovenkorst) werd gesneden.

bolk, znw. de/'t. Onvruchtbaar stuk land, stortplaats of aanplemping van afval, puin e.d. Het woord is als 't bolk vooral in De Streek gangbaar. Vlg. middelned. bloc, bolc = beloken of ingesloten land.

bolle (I), w.w. 1. Aanstaan, bevallen. | 't Bolt m'n niks. 2. Tegenstaan. | 't Begon 'm te bollen.

bolle (II), w.w. Het 5 à 6-jarig bovenhout van knotwilgen verwijderen of van andere bomen de zware takken afzagen.

bolle (III), znw. mv., in de zegsw. *om de warme bolle moete*, naar een begrafenis moeten. Voorheen werden tijdens het begrafenismaal warme bol-{p.53}len geserveerd. – *Ze loit de beste bolle voor 't venster*. 1. Ze heeft wel volle, bolle wangen, maar overigens is ze schraal. 2. Ze is zodanig gekleed, dat haar borsten goed opvallen. 3. Ze doet zich mooier voor dan ze in werkelijkheid is.

bolleboôs, znw. de. Ook: huisbaas (vero.). Mog. is het woord een var. van bollebuis, dat 'poffertje', maar ook 'goedig, dik (mans)persoon' betekent. Minder aannemelijk lijkt mij de suggestie dat het woord ontstaan zou zijn uit Hebreeuws ba'al habbajit = heer des huizes.

bollebouwer, znw. de. Bloembollenkweker.

bollebuisie, znw. 't. 1. Poffertje. 2. Goedig, dik mannetje. 3. Rare sinjeur. Het woord bollebuis is een koppeling van het bn. bol en van buis dat, evenals 'boos', tot een oud germaans woord behoort dat 'opblazen, zwellen' betekent.

bollebuisies, mv. van bollebuisie, o.a. in samenst. als bollebuisiespan, bollebuisieskraam. Zegsw. *dikke bollebuisies weze*, dikke vrienden zijn.

bollekraam, znw. de. Het totaal bezit aan bloembollen, aan variëteiten van bloembollen. Zegsw. *'n raaiende bollekraam hewwe*, geen (eigen) land hebben dat geschikt is voor bloembollenteelt, zodat men ieder seizoen land van anderen moet huren.

bolleland, znw. 't. Land waarop bloembollen worden geteeld of land dat geschikt is voor bloembollenteelt.

bollemaker, znw. de. (Tulpe)bol die veel bijbollen produceert.

bollepelderstoid, znw. de. Tijd waarin de (tulpe)bollen worden gepeld.

bollewagen, znw. de. Bakkerskar (vero.).

bollewies, znw. de. Soort peer, verbastering van fra. Bonne Louise (d'Avranche).

bolsteertje, znw. 't. (Paard of hond met een) gecoupeerd staartje. Zegsw. *d'r 'n bolsteertje van make*, met de Franse slag werken.

bom (I), znw. de. Bons. | Hai viel met 'n bom op de grond.

bom (II), bw. Meteen, plompverloren. | Hai zee er bom boven op, dat ie gien meer komme zou.

bombakkes, znw. de. Dial. var. van mombakkes.

bomme, w.w. 1. Een bommend geluid maken, bonzen. | Hai begon op de deur te bommen. 2. Botsen. | Hai bomde teugen m'n op.

bommel, znw. de. 1. Bengel, afsluitboom, spoorboom. 2. Lange dunne paal die dwars langs het sluithek van een weiland wordt gehangen of die in een stal ter afscheiding dient van twee naast elkaar staande paarden.

Bommeleskommel, gefingeerde plaatsnaam, in de zegsw. *nei Bommeleskommel om reipezeid*, schertsreactie op de vraag waar iemand naar toe gaat.

Bommelskonten, var. van Bommeleskommel.

bommerd, znw. de. Iemand die of iets dat groot of grof in zijn soort is. Zegsw. *'n bommerd mit geluid*, een kaas die bij het beklappen met de gesloten vuist niet goed klinkt.

bommere, w.w. Herhaaldelijk of aanhoudend bommen, bonzen. | Dat raam het de hêle nacht staan te bommeren.

bon, znw. 't. Afgesloten ruimte waarin de koeien worden gedreven om te worden gemolken. Vgl. *melkbon*. 2. Afgesloten deel van een dijk, in gebruik als wei- of hooiland. 3. Vak van een kast of van een viskaar. Het woord bon en de var. {p.54} bonne, bun(ne) in de betekenis van 'afgesloten ruimte' zijn verwant met beun. Zie voor de oorspr. betekenis het N.E.W. onder beun. Zegsw. *ze het 'n kind in 't bon*, ze heeft een kind aan de borst.

bône, znw. mv, in de zegsw. *de bône deur de braai roere*, gekke dingen doen. – *Bône zoeke*, bonen uitzoeken. – *Gêle bône*, dial. var. van bruine bonen.

Bône, znw. mv. Spotnaam voor de bewoners van Blokker.

Bônebeukers, znw. mv. Spotnaam voor de bewoners van Andijk.

bônehaalder, znw. de. Stok met hartvormig blad, dienend om een gleufje te maken voor het zaaïen van bonen (vero.).

bônepiksel, znw. 't. Uitgezochte slechte of halve bonen.

bôneskouf, znw. de. Bonenschoof. Zegsw. *d'r uitzien as 'n bôneskouf*, er slordig, haveloos, verfromfaaid uitzien.

bônestro, znw. 't. Stro van gedorste bonen.

bongel, znw. de. Dial. var. van bengel = paal. Vgl. *bommel*.

bongsem, **bonsem**, znw. de. Bunzing.

bongseling, **bonseling**, znw. de. Dial. var. van bunzing.

bonhek, znw. 't. Hek dat toegang geeft tot het bon of de melkplaats.

bonk, znw. de. 1. Iemand die of iets dat groot of grof in z'n soort is. | 't Is 'n bonk van 'n moid! 2. Grote, grove aardappel. 3. Bult, puist. 4. Brok, stuk. | Geef moin maar 'n bonk worst. 5. Grote hoeveelheid. | D'r staat 'n bonk wind. Hai het 'n bonk geld urven.

bonke, znw. mv. Bonken, brokken. Zegsw. *de bonke in z'n strot hewwe (kroige)*, een brok in zijn keel hebben (krijgen). – *De lucht zit vol bonke*, gezegd van een dikke, donkere wolkenmassa.

bonkel, znw. de. Zwerm (vero.) Het woord is een afl. van bonk. | Koik deer es wat 'n bonkel spreêuwe.

bonkerig, bn. Vol dikke, donkere wolkenmassa's. | De lucht is puur bonkerig.

bonkig, bn. Zie *bonkerig*. Vgl. fri. bonkich.

bon-of, bn. Goed af. Vgl. fra. bon = goed. | Jij benne maar bon-of.

bons, znw. de, in de zegsw. *(op) ien bons*, eensklaps.

bont, bn. in de zegsw. *van boven(en) bont*, *van onder(en) stront*, spottend gezegd van opgedirkte vrouwen of van lieden met veel verbeelding of kale kak.

bontje (I), znw. 't. Ook: katoenen voorschoot, soort boezelaartje van een fijnere stof en meer versierd dan een 'boezel' of 'slob' (vero.).

Bontje (II), veel gebruikte eigennaam voor een (kalf)koe.

boôd, znw. de. Dial. var. van boôdje.

boôdjē, znw. 't. Boodschap, bericht(je).

booi (I), znw. de. Dial. var. van bui.

booi (II), znw. de. 1. (Kwa)jongen. Vgl. fri. boai, eng. boy. 2. Flinke, forse knaap of meid. | Piet wordt al puur zô'n booi. 't Is 'n booi van 'n moid. Zegsw. *booi is baas (meister)*, er is geen orde, het is een rommelig huishouden.

booie, znw. Dial. meervoudsvar. van boois. Zie *booi*.

boôm, znw. de. 1. Samentr. van bodem. | 't Loit op de boôm van de skuit. 2. Dichte graszode, onderkorst van grasland. Vgl. fri. boom. Zegsw. *op de boôm skrape*, (bijna) door de voorraad heen zijn, platzak zijn.

boômhul, znw. m. Binnenmuts (vero.). {p.55}

boôn, znw. m. 1. Boon. 2. Boonvormig gezwel. Zegsw. *witte boôn*, schertsend voor rekrut of soldaat (vero.).

boôntjes, znw. mv. in de zegsw. *deer kè je je boôntjes nei (op) we(i)ke*, daar kan je donder op zeggen.

boôs, bn. en bw. Ook: heel erg. | 't Liep m'n boôs teugen, 2. Zeer slecht. | 't Is boôs weer. Vgl. fri. boas waer.

boôskip, zie *bôskip*.

boôtje, znw. 't. Ook: gouden of zilveren sluiting, bezet met edelstenen (vero.). Het bootje bevond zich tussen de twee zijstukjes van een (bloed)koralen halsketting, vlak onder de kin.

bor, bort, znw. 't. Borrelend geluid van de ingewanden, buikrommeling (vero.).

bord, znw. 't. Bord; plank. Zegsw. *an 't bord staan*, aangetekend staan op het bord aan of bij het gemeentehuis. – *Mit 'n bord voor z'n kop loupe*, kortzichtig, eigenwijs, hardleers zijn. – *Te borde*, vero. voor te berde.

borde, znw. mv. Etensborden, in de zegsw. *dubbel(d)e borde, maar gien ham*, gezegd m.b.t. lieden die zich rijker voordoen dan ze zijn.

bordewas, znw. de. Afwas, o.a. van etensborden.

bordewater, znw. 't. Afwaswater, o.a. voor etensborden.

bordig, bn. en bw. in de zegsw. *'t te bordig make*, contaminatie van het te bont maken en het te gortig maken.

bordjes, znw. mv. in de zegsw. *an de uithangende bordjes te zien*, afgaande op datgene wat men aan de buitenkant kan waarnemen. | *An de uithangende bordjes te zien*, boere ze deer pittig. De hier bedoelde bordjes waren wsch. planken of plankjes waarop de koopwaar buiten werd uitgesteld.

borendevol, dial. var. van boordevol.

borrel, znw. de, in de zegsw. *'n borrel in ienen*, *'n swavelstok in tienēn*, gezegd van iemand die enerzijds zeer royaal is (vooral als hij er zelf profijt van heeft), anderzijds echter overdreven zuinig is. De zegsw. duidt er lett. op dat men een borrel in één teug opdrinkt, maar een zwavelstokje (ouderwetse voorloper van de lucifer) tien keer tracht te benutten.

borrelpraat, borreltjespraat, znw. de. Dronkemanspraat, kletsboek, onzin.

bôrs, znw. de/'t. Varkenskluiven, schonkjes en bonkjes van het varken (vero.). Het woord wordt wel in verband gebracht met vero. borze (uit lat. ursus) = beer. Vgl. het N.E.W. onder bors.

borst, znw. de, in de zegsw. *de borst smere (zalve)*, een stevig borreltje drinken.

borstig, bn. in de zegsw. *borstig weze*. 1. Flinke borsten hebben. 2. Vol op de borst, verkouden zijn.

borstrok, znw. de/'t. De borstrok.

bos, znw. 't, in de zegsw. *'t gaat er of in 't bos*, het gaat er te keer, het moet niet gekker worden.

bosduvel, znw. de. Bosduivel, in de zegsw. *d'r bai loupe as 'n bosduvel*, er slordig, onverzorgd bijlopen.

bòske, w.w. 1. Jakkeren, opjagen. | De baas liep de hêle dag achter z'n volk an te bosken. 2. Ravotten. | Wat zien julle d'r verboefd uit, benne julle weer an 't bosken weest?

bòskere, w.w. Herhaaldelijk, aanhoudend 'boske', Zie **bòske**.

bòskip, znw. de. Boodschap. Vgl. fri. boadskip. Zegsw. *je hewwe hier gien bòskip*, je hebt hier niets te zoeken. – *Ik hew efkes 'n bòskip an je*, ik wil je even spreken. – *Die kè je om 'n bòskip sture*, die weet van wanten. – *Da's 'n kind (koind) om 'n bòskip sture*, dat moet wel verkeerd aflopen. – *Ze moet {p.56} om 'n bòskip*, ze moet (weldra) bevallen.

bòskleidje, znw. 't. Extra kleedje of juten zak, gebruikt als bescherming tegen het 'bòsse'. Zie **bòsse**.

bospeen, znw. de. Aan bossen gebonden peen(tjes).

bòsse, w.w. Vuile voeten op een schone vloer, een schoon kleed zetten, met vuile voeten binnen lopen.

bòssele, w.w. Herhaaldelijk, aanhoudend bòsse. Zie **bòsse**.

bot, bn. en bw. Ook: 1. Vlak bij, op of aan. | Hai weunt bot an de weg. 2. Onmiddellijk, dringend. | Hai zee d'r bot boven op, dat 't 'm niks skêle kon. Ik ben er bot om verlegen. 3. erg, zielig, sneu, spijtig. | Dat is toch te bot. Ik vind 't zô maar te bot om die stoele weg te doen.

botrois, znw. de. Vergeefse reis (vero.) Vgl. **dotrois**.

botte, w.w. Zie **spanbotte**.

bottere, w.w. Elkaar met sneeuwballen bekogelen (vero.).

botvreemd, bn. Totaal vreemd.

bougerd, znw. de. Boomgaard, doorgaans aanduiding voor het met (oude) vruchtbomen beplante boerenerf. De Westfrieze fruitkweker spreekt meestal van zijn tuin of fruittuin.

bougerte, w.w. Het ijs in 'bouge' of bochten, lopen, gammel lopen (Lutjebroek).

bougie, znw. 't. Pluimpje, goedkeuring. | Hai kreeg 'n bougie van meester. Wsch. staat bougie hier voor een buiginkje, als eerbetoon.

boum, znw. de. Boom. Zegsw. *de boum bloeit nag*, ze is nog vruchtbaar, kan nog kinderen baren.

boume, znw. mv. in de zegsw. *je kenne beter ouwe boume uitroeie as ouwe zede(n)s*, bepaalde zeden of gewoonten leiden een taai leven.

bouter, znw. de. 1. Ui met extra dikke steel maar zonder ontwikkelde vrucht. Vgl. **stoufsteerte**. 2. Ui die niet de gewenste platte vorm heeft. 3. Dubbele boterham (vero.).

bouw, znw. de. Bouwland, akker. | Hai is efkes de bouw uit. Zegsw. *hai zel wel de bouw uitgaan*, hij zal wel tuinder worden of tuindersknecht. – *Op de bouw werke*. 1. tuinder of tuindersknecht zijn. 2. Op de akker werken.

bouwe, w.w. 1. Verbouwen, kweken. | Hai bouwt enkeld eerappele. 2. Planten, poten, inzaaien. | We moete murgen te piepers bouwen. Zegsw. *bouwe om deêl*, produkten verbouwen met als afspraak dat een bepaald deel van de opbrengst ten goede komt aan degene die zijn bouwland beschikbaar stelt, terwijl de gebruiker het andere deel zal ontvangen. – *Bouwe om halven*, zie 'bouwe om deêl', waarbij in dit geval het bedoelde deel op de helft van de opbrengst is bepaald. In De Streek was het tot voor kort heel gebruikelijk, dat men (late) bloemkool 'om deêl' of 'om halven' verbouwde. – *Je moete bouwe wat om de wal droift*, je moet het komend seizoen juist die produkten verbouwen welke het afgelopen seizoen weinig of niets waard waren en dus a.h.w. in de sloot belandden. – *Te bouwen gaan*, ook: er op uit gaan om het bouwland te bekijken. – 'n *Sjekkje bouwe*, een 'shaggie' rollen.

bouwer, znw. de. Tuinder, kweker. Men onderscheidt o.a. de volgende typen 'bouwers': 'n *Foine bouwer*, tuinder die fijne, arbeidsintensieve produkten teelt, – 'n *Gnappe bouwer*, 1. tuinder die veel zorg aan zijn bedrijf besteedt, met name het onkruid goed bestrijdt. 2. tuinder {p.57} die een behoorlijk groot bedrijf heeft. – 'n *Grôve bouwer*, tuinder die grove, weinig arbeidsintensieve produkten teelt. – 'n *Ruige bouwer*, tuinder die slordig te werk gaat, die

weinig doet aan het onderhoud van zijn land en aan onkruidbestrijding. – 'n *Tuke bouwer*, tuinder die zeer veel zorg besteedt aan zijn bedrijf, aan het onderhoud van zijn materialen en van zijn land en aan het bestrijden van onkruid.

bouweraai, znw. de. 1. De verbouw of teelt. | Bloemkoël is op heden 'n beste bouweraai. 2. Het tuindersvak. | De bouweraai trekt gien jong volk meer. 3. Bouwland. | Hai het maar 'n paar bunder bouweraai.

bouwerman, znw. de. Tuinder. Mv. bouwerlui.

bouwer-rolle, w.w. Door tegenslag of wanbeleid van het tuindersbedrijf afraken. Vgl. *boer-rolle*.

bouwersboetje, znw. 't. Schuurtje op de akker, dienend als opslagplaats voor klein materiaal en als schaft- en schuilplaats. Vgl. *veldersboetje*.

bouwersklompe, znw. mv. Klompen die men bij het werk op de akker draagt.

bouwersmes, znw. 't. Oud mes (broodmes), o.a. gebruikt om modder of vuil onder het schoeisel weg te schrapen voor men in de schuit stapte of het huis binnenging.

bouwersskuit, znw. de. Schuit waarmee de tuinder naar de akker voer en waarmee hij materialen en produkten vervoerde.

bouwerssokke, znw. mv. Grove sokken die men droeg bij het werk op de akker.

bouwersstik, znw. 't. Dikke boterham die tijdens het schaften op de akker werd opgegeten.

bouwkrabber, znw. de. Spotnaam voor tuinder.

bouwrot, znw. de. Ervaren, zeer toegewijde tuinder.

bouwtoid, znw. de. Tijd voor het planten, poten en inzaaien.

boven-end, znw. 't. Ook: eerste of bovenste stallen waar doorgaans de beste koeien staan.

bovenkorst, znw. de. Zie *bolder* en *boldermes*.

bovenlicht, znw. 't. Raam boven de buitendeur van een huis of schuur.

bovenste, bn. in de comb. *bovenste koe*, zie *boven-end*. – *Koe van 't bovenste stal*, zie *boven-end*.

bòzze, w.w. Zie *bòsse*. Vgl. Boek. Zie ook: *poeze*.

bòzzele, w.w. Zie *bòssele*. Vgl. Boek. Zie ook: *ofbozzele* en *poezele*.

braaf, bn. en bw. Ook: maar net, juist. | 't Is braaf half vier. We wazze braaf thuis, toe 't begon te onweren.

braai, znw. de. Brij. Zegsw. *de braai over de mat(te) smere*. verkwistend zijn, onverantwoorde uitgaven doen. Lett. de brij over de stoelen met rieten zittingen smeren.

braaie, w.w. Breien. De vervoeging is: braaie – bree – breeën/breden. Zie ook de vorm '*braide*' als infinitief.

braaivolk, znw. 't. Spotnaam voor boerenvolk (dat dikwijls brij at).

braaizuipe, w.w. Brij of pap eten.

braam, znw. de. Braam, oneffen rand. Zegsw. *de braam is er of*, 1. het nieuwe is er af. 2. de beste puntjes zijn er af. 3. schertsend gezegd m.b.t. een meisje dat geen maagd meer is.

braid, Zie *braiend*.

braide, w.w. Dial. var. van breien. De vorm 'breiden' is ouder dan 'breien'.

braiend, bn. Dol, woedend (vero.). | Ze hewwe die braiende hond ofmaakt.

brak (I), bn. Ook: nors, stuurs (vero.). {p.58} Eig. kijkend alsof men een brakke, zoutachtige smaak in de mond heeft. Vgl. Boek.

brak (II), znw. de. 1. Jacht- of speurhond. Uit fra. *braque*. 2. Snuffelaar, iemand die op slinkse wijze achter een geheim tracht te komen. 3. Deugniet, wilde rakker, straatschuimer.

brakje, znw. 't. 1. Klein kind. 2. Nufje, viesneus.

brakke, w.w. Stoeien, ravotten (op straat). Afl. van het znw. *brak (II)*. Zie aldaar.

brakkerig, bn. Zie *brakkig*.

brakkie, znw. 't. Zie *brakje*.

brakkig, bn. Ziekelijk, zwak. Het woord is mog. verwant met breken, hier in de zin van: er gebroken uitzien.

bramenat, znw. de/'t. Bramensap.

bramepent, znw. de. Bramenpap.

brand, znw. de. Ook: paardeziekte. | 't Peerd het brand in z'n loif. Zegsw. *in de brand staan*.

1. in brand staan. 2. fig. smoorverliefd of zeer trouwlustig zijn. 3. zeer gehaast zijn. – *In de brand hewwe*, brandend hebben, stoken. | Hai had 'n poip in de brand. Hei je de kachel al in de brand? – *Brand is erger*, er gebeuren ergere dingen, maak je niet zo druk, trek het je niet zo aan. – *De brand zit er niet in*, er is geen haast bij, rustig aan. – *Uit de brand (bê je)*, wat een pech, wat zit je daar lelijk mee opgescheept. – *In de brand, uit de brand*, zinspelend op het feit, dat men soms uit de vergoeding voor zijn door brand verloren of beschadigde eigendommen voordeel trekt. – *Beter ien keer brand as drie keer verkasse*, steeds verhuizen kan zeer onaangenaam en kostbaar zijn.

brandenekel, znw. de. Dial. var. van brandnetel.

brandewoinskomp, znw. de. Brandewijnkomp.

brandewoinslepel, znw. de. Zilveren lepel waarmee men de brandewijn uit de grote zilveren of porseleinen brandewijnkomp schepte.

brandheit, bn. Zeer heet, vurig, wellustig.

brat (I), znw. de. Borat. | Haal efkes 'n kaartje brat.

brat (II), znw. de. 1. Smeerboel, smurrie. | Ruim jij die brat zélf maar op. 2. Grote hoeveelheid. | Hai het nag 'n brat wortele lègge. Vgl. fri. brot.

brat (III), bn. 1. Deftig, parmantig. | We hewwe brat anzeten. 2. Flink, stoer. | 't Is 'n bratte kirrel. Vgl. ned. prat, fri. brat. Zie ook Boek. onder brat (II).

bratte (I), znw. mv. in de zegsw. *bratte make*, een smeerboel maken, rommel maken.

bratte (II), w.w. Een smeerboel maken, rommel maken. | Niet zô bratte, 'oor.

breek, znw. de, in de zegsw. *voor de breek*, als reserve, achter de hand. | Koup maar 'n paar extra veters voor de breek. – *In elke stad 'n âre skat en thuis ien voor de breek*, gezegd van een ontrouwe minnaar of echtgenoot.

breems, znw. de. Soort horzel. Vgl. Boek.

breêuwe (I), w.w. Dial. var. van brouwen, met een huig-r spreken.

breêuwe (II), w.w. Breeuwen, naden in de huid van een vaartuig dichten. Zegsw. *Kouse (sokke) breêuwe*, kousen (sokken) stoppen.

breg, znw. de. Var. van brug. Zegsw. *'t voer loit in de breg*, het onheil is geschied. – *De ien loit de breg, de âr lout er over*, de een doet het zware of riskante (pioniers)werk, de ander profiteert ervan. {p.59}

breid, bn. Breed. Zegsw. *breid anzitte*, op zijn gemak en zelfbewust aanzitten. – *Zô breid as de Koepóórt*, erg breed en corpulent. Lett. als de Koepoort (oude stadspoort) te Enkhuizen en voorheen ook te Hoorn. | Zou ze de bus wel in kenne, ze is temet zô breid as de Koepóórt.

breide, w.w. Braden.

breidenmig, znw. de. Min, zwak persoontje. Lett. gebraden mug.

breidenvlois, znw. 't. Gebraden vlees.

breider, znw. de. 1. Flink, werklustig persoon. 2. Onooglijk, zwak persoontje of zwakke plant (vero.). 3. Verzameling uitwerpselen in een luier of broek waarmee een kind lange tijd ligt of rondloopt, zodat genoemde last a.h.w. gebraden wordt.

breist, **breidst**, znw. 't. Het breedste, in de zegsw. *'t brei(d)st komt achter(an)*, het venijn zit in de staart, de problemen komen achteraf nog wel.

breie, w.w. Dial. var. van brouwen, met een huig-r spreken. Vgl. fri. brije.

breke, st. w.w. Breken. De vervoeging luidt: breke – brak/brakke – broken. Zegsw. *breek je nek verzichtig*, schertsopmerking aan het adres van iemand die struikelt of dreigt te struikelen.

brem, znw. de. Kuch. Zie *bremme*.

bremer, zie *breems*.

bremese, w.w. Puffen, blazen, met onnodige drukte te werk gaan. Het woord is wsch. een afl. van *breems* = horzel en duidt lett. op het te keer gaan van het insect.

bremme, w.w. De keel schrapen, kuchen, hoesten. Vgl. fri. *brimme*.

bremzout, bn. Erg zout, zo zout dat men ervan 'bremt' of hoest.

brenge, onr. w.w. Brengen. De vervoeging luidt: *brenge* – *brocht/brong* – *brocht/brongen*. Vgl. fri. *bringe* – *brocht* – *brocht*. Zegsw. 'n *kalfje brenge*, een *kalfje baren*, voortbrengen.

bretaal, bn. Dial. var. van *brutaal*. Zegsw. 't is *bretaal*, het is sterk. Vgl. fri. it is *bretaal*.

bretelze, znw. mv. Bretels.

brief, znw. de. Ook: 1. Biljet, formulier. 2. Papieren zak(je), o.a. in samenst. als: hoedebrief, koekbrief, stikkebrief, suikerbrief, tebaksbrief, zuurtjesbrief.

briefjes, znw. mv. Briefjes. Zie voor een zegsw.: *inbrenge*.

briek, bn. 1. Bleek, ziekelijk, breekbaar. | Wat ziet ze d'r *briek* uit. 2. Zuur, gramstorig, verdrietig. | Wat *koik* je toch *briek*. Het woord is wsch. verwant met breken. Vgl. ook *brak* (I) en *brik*.

briekie, znw. 't. Zwak, ziekelijk kind of dier.

brieskend, bn. en bw. 1. Briesend. 2. Zeer, heel erg. | 't Is hier *brieskend* heit. De vorm *brieskend* is vero. Vgl. Boek.

brievebord, znw. 't. Aanplakbord aan of bij het gemeentehuis.

brievevraaier, znw. de. 1. Vrijer die slechts per brief zijn amoureuze gevoelens uit of durft te uiten. 2. Correspondentievriend.

brievevraaister, znw. de. 1. Vrijster die slechts per brief haar amoureuze gevoelens uit of durft te uiten. 2. Correspondentievriendin.

brievezak, znw. de. (Grote) papieren zak. | M'n hoed zit nag in die *brievezak*.

brik, bn. Zie *briek*.

brikkie (I), znw. 't. Zie *briekie*.

brikkie (II), znw. 't. Meevallertje, extraatje. Het woord is een afl. van breken. Zie het N.E.W. waar onder *brik* 1. wordt vermeld: nu ver-{p.60}ouderd 'brok van iets dat gebroken is, gruizel', ook 'geldstukken, geld'. Afl. van breken.

bril, znw. de. Bril. Zegsw. 'n *dikke bril hewwe*, stomdronken zijn.

briltje, znw. 't. Brilletje. Zegsw. 'n *briltje hewwe*, lichtelijk verheugd zijn.

bringe, w.w. Dial. var. van brengen.

bris, **brits**, znw. de. Achterste, derrière, in de zegsw. *ientje 'n goeie bri(t)s geve*, iemand een stevig pak op de billen geven.

brissig, bn. in de zegsw. *brissig weze*, graag willen zitten. Eig. 'britsig' afl. van *brits*.

brôdestant, znw. en bn. Dial. var. van protestant.

broed, znw. 't. Gebroed, broedsel. Vgl. fri. *brod*.

broede, w.w. in de zegsw. *goed broede*, goed onder de wol blijven, uitzielen.

broeder, znw. de. Ook: Soort jan-in-de-zak, meelspijs. Zegsw. 'n *broeder mit 'n pul*, broeder waarvan de kern niet gaar is. – *Hoornse broeder*, soort grote ronde koek met krenten en bestaande uit twee helften waartussen suiker en kaneel wordt gedaan. – *De broeder kon niet gaar*, woordspeling m.b.t. een jongeman die de opleiding voor broeder of frater had afgebroken.

broederzak, znw. de. Linnen zak(je) waarin de broeder wordt gekookt.

broei, znw. de. in de zegsw. *an de broei rake*, in broei raken, gaan broeien. | 't Hooi was an de broei raakt. – *Ik hew de broei niet in m'n boekie*, 1. het geld groeit me niet op de rug. 2. ik besteed mijn geld niet aan nutteloze zaken.

broeier, znw. de. 1. Kweker die in een kas o.a. tulpen vervroegd in bloei brengt. 2. (Tulpe)bol die door het 'broeien' in een kas vervroegd tot bloei komt. 3. Onruststoker, ellendeling. | Die broeier zoekt altijd rottigheid.

broeiig, bn. Dial. var. van broeierig.

broek (I), znw. de/'t. Moerasland. Het woord is mog. verwant met breken, eig. door water gebroken land. Een andere suggestie is, dat het teruggaat op een keltisch woord brog = streekland. Als element van plaatsnamen komt broek o.a. voor in Broek op Langedijk, Grootebroek, Lutjebroek enz.

broek (II), znw. de. 1. Broek, pantalon. 2. Gedeelte van het paardetuig dat het achterste van een paard omspant. Zegsw. *de broek heël houwe*, er financieel uitspringen, geen verlies lijden. – *De broek op de freethaak hewwe*, onbetamelijk veel eten. – *De broek moet welders skrobd worre*, je kunt niet altijd het heertje zijn. – *An de broek trekke*, terugkrabbelen, bakzeil halen. – *An de broek kroige*, een pak slaag krijgen, gevoelig verliezen. | Ze kregen mit 5-0 an de broek. – *Ientje de broek opbinde*, 1. iemand een pak rammel geven. 2. iemand de baas zijn, te vlug af zijn. – *Mit de broek of moete*, zijn behoeften moeten doen. – *Je kenne van moin je broek strooie*, je kunt van mij naar de pomp lopen. – *Zô kè je mit je broek wel paling vange*, met zoveel geluk kun je alles wel bereiken; door zo te redeneren is zelfs het onmogelijke te realiseren. – *Hoe wul je 'n broek make as je gien bille hewwe*, hoe wil je zonder (geld)middelen iets bereiken. – *Je moet je oigen broek maar ophale*, je moet jezelf maar zien te redden. – *Trek je broek maar uit en gaan maar op de poipe staan*, schertsreactie op iemands opmerking ergens niet bij te kunnen (m.b.t. de hoogte).

Broek, znw. Kortweg voor Broek op Langedijk. {p.61}

broekafzakkerig, bn. Zie **broekzakkerig**.

broeke, znw. mv. in de zegsw. *weer broeke benne, betale gien doeke*, het is usance dat een jongen de vertering van het meisje betaalt. 'Broeke' duidt hier op broekdragers of jongens, 'doeke' op meisjes die een doek of sjaal dragen.

broekeskoiter, broekeskoiterd, znw. de. Bangerik, lafaard.

broekhoest, znw. de. Schertsend voor diarree of 'winderigheid'.

broeklappe, broekelappe w.w. Broeklappen, in de zegsw. *'t is broek(e)lappen en géren toegeve*, gezegd van een karweitje dat slecht betaald wordt of van een onderneming waar voortdurend geld bij moet.

broekie, znw. 't. Broekje, in de zegsw. *achter 't gebreeën broekie lègge*, schertsend voor: naast zijn vrouw in bed liggen.

broekland, znw. 't. Moerasland.

broekzakkerig, bn. in de zegsw. *'t is broekzakkerig weer*. 1. 't Is broeierig weer. 2. Schertsopmerking aan het adres van iemand wiens broek (voortdurend) afzakt.

broesk, bn. Vero. vorm van broeds. Vgl. fri. brodsk. | We hewwe 'n paar broeske kippe.

broet, znw. de/'t. (Mensen)drek (vero.). Mog. is het woord verwant met broeden, hier in de zin van: wat in de vorm van uitwerpselen wordt uitgebroed. Daarnaast zou men aansluiting kunnen zoeken bij brui (in de betekenis van rommel), afl. van bruïen. Vgl. het N.E.W. onder brui. Zie ook de dial. var. bruut.

broetemmer, znw. de. Emmer waarin de uitwerpselen belandden, waarin men zijn behoefte deed (vero.).

broeze, w.w. Water geven met een gieter of spuit. Het woord is een afl. van broes = tuit met gaatjes. Zie N.E.W. onder broes.

broin, bn. 1. Zout. 2. Lelijk, kwaad. | Wat koik je broin. 3. Pittig, boeiend. Vgl. fri. brein, eng. brine.

broinzout, bn. Erg zout. Vgl. fri. breinsâlt.

brokke, znw. mv. in de zegsw. *mit de brokke zilte*, met de nare gevolgen zitten.

brom, znw. de, in de zegsw. *de brom in hewwe*. 1. mopperig zijn, de smoor in hebben. 2. dronken zijn.

brommer, **brommerd**, znw. de. Ook: 1. Bromvlieg. 2. Onrustige, bulkende koe. 3. Onvruchtbare koe.

brommertje, znw. 't. Wagentje waarvan de zijportieren tot de grond reikten en met een bok voor de koetsier (vero.).

broôd, znw. 't. in de zegsw. *op broôd gaan*, brood meenemen voor de middagpauze (op de akker of elders). – *Z'n meiste broôd al op hewwe*, op (ver) gevorderde leeftijd zijn. – *Weer (deer) je broôd is, is je vaderland*, je vaderland is daar waar je de kost kunt verdienen. – *As 't broôd van oigen deig is, moet je in de bakkerai bloive*, 1. worden er zaken besproken die voor jezelf van belang zijn, dan dien je er bij te zijn. 2. Eigen werk moet je niet aan anderen overlaten.

broôdbeleg, znw. 't. Broodbelegsel.

broôdeterstafel, znw. de. Tafel waaraan brood wordt gegeten; broodtafel.

broôdeterstoid, znw. de. Tijd voor het brood eten. Vgl. fri. brea-iterstiid.

broôdkaas, znw. de. Zie *kaas* en *stikkekaas*.

broôdkrummels, znw. mv. Broodkruimels. Zegsw. *de broôdkrummels beginne te steken*, 1. Gezegd als iemand kwaad wordt om een kleinig-{p.62}heid. 2. Gezegd als iemand aanmatigend is of zich voor zijn eenvoudige afkomst schaamt.

broôdsop, znw. 't. In melk geweekt (oud)brood.

broôdtafel, znw. de. Koude tafel, tafel waarop alleen brood geserveerd wordt.

bros, znw. de. Broche.

brôtestant, znw. en bn. Dial. var. van protestant.

bruid, znw. de, in de zegsw. *ze is de bruid op 't hippie*, ze staat op trouwen, ze is er a.h.w. nog een hippie = hupje of sprongetje van af. – *As de bruid is in de skuit, benne de mooie praatjes uit*, pas na de bruiloft komt de ware aard van de bruidegom aan de dag en is het uit met de vleierijtjes.

bruid- en bruigemsweer, znw. 't. Heerlijk (voorjaars)weer.

bruidssuikers, znw. mv. in de zegsw. *die deêlt ok gien bruidssuikers uit*, die is zuinig of gierig.

bruidstrane, **bruistrane** znw. mv. Bruidstranen, soort drank (vaak 'boerenjongens'). Zegsw. *op de brui(d)strane komme*, een glaasje komen drinken tijdens de bruidsdagen, (vero.).

bruijem, znw. de. Bruidegom.

bruijemspak, znw. 't. Trouwcostuum.

bruijemspoip, znw. de. Lange, versierde pijp waaruit tijdens de bruiloft de bruidegom rookte (vero.).

bruie, w.w. Vallen, struikelen (vero.).

bruike, w.w. Vero. vorm van gebruiken. Vgl. fri. brüke.

bruiker, znw. de. Vero. vorm van gebruiker, huurder, pachter. Vgl. fri. brûker.

bruin, znw. de. Bruin paard. Zegsw. *de bruin op stal zette*, schertsende woordspeling voor: zijn behoefte doen.

bruintje, znw. 't. Ook: bruin etenskorstje, bruin brood(je).

brullefie, znw. 't. Bruiloftje.

brulleft, znw. de. Bruiloft. Vgl. fri. brulloft.

brullefte, w.w. Bruiloft vieren. Vgl. fri. brulloátsje.

brullefters, znw. mv. Bruiloftvierders.

brulleftsmoidje, **brulleftsmoidje** znw. 't. Meisje dat door een jongen is uitgenodigd met haar bruiloft te vieren.

brullefsstik, **brullefsstik** znw. 't. Extra lekkere, dik belegde boterham.

brullefsstukkie, **brullefsstukkie** znw. 't. Bruiloftsvoordracht of -liedje.

brullefsvolk, brulleftsvolk znw. 't. Bruiloftvierders.

brullefsvraaier, brulleftsvraaier znw. de. Jongeman die door een meisje is uitgenodigd met haar bruiloft te vieren.

brullefsvraaister, brulleftsvraaister znw. de. Zie *brullefsmoidje, brulleftsmoidje*.

bruut, znw. de/'t. Zie *broet* (vero.).

bruutemmer, znw. de. Zie *broetemmer* (vero.).

bubberásie, znw. de, in de zegsw. *de bubberásie hewwe*, hevig bibberen van kou, schrik of angst.

bubbere, w.w. Bibberen.

bubbertjeskoek, znw. de. Zie *bubbertjesois*.

bubbertjesois, znw. 't. Zeer ribbelig ijs.

buffel, znw. de. Ook: 1. Iemand die of iets dat zeer groot, lomp of sterk in zijn soort is. | 't Is 'n sterke buffel. Wat moet je mit zô'n buffel van 'n kast an? 2. Schoft, pummel. 3. Gulzige eter. 4. Luide oprisping, luide veest.

buffele, w.w. 1. Pezen, hard werken. 2. Gulzig, ongemanierd eten. 3. Boeren of winden laten.

buffelesap, znw. de/'t. Schertsend {p.63} voor koolzuurhoudende drank die tot oprispen prikkelt.

buffelig, bn. Onbeschoft; gulzig.

buffeltje, znw. 't. Boertje, oprisping.

bui, znw. de, in de zegsw. *de bui zien hange*, het onheil, de ruzie zien aankomen. – *De bui niet andurve*, het risico niet aandurven. – *De bui niet ofwachte*, het onheil, de ruzie niet afwachten. – 'n *Bui hange hewwe*, aandrang tot urineren gevoelen.

budele, w.w. Zie *buidele*.

buidele, w.w. Iets zwaars dragen of sjouwen (vero.).

buil, znw. de, in de zegsw. *zô zel je je oigen gien buil valle*, zo zul je weinig risico lopen, weinig geld uitgeven of verspelen.

buisies, znw. mv. Verkorting van bollebuisies, in de zegsw. *Goeie buisies bloive*, goede vrienden blijven.

buisterig, bn. Moe en verhit (vero.) Mog. is het woord een afl. van vero. buizen = zwelgen, smullen, feestvieren. Zie het N.E.W. onder buis-5.

buiten, vz. en bw. in de comb. *in buiten*, dial. var. van buiten, buitenshuis. | Gane julle maar mooi in buiten speule. – *D'r niet van buiten kenne*, er niet buiten kunnen.

buitenen, bw. Dial. var. van buiten. | Ik vind z'n huis van buitenen niet zô mooi.

buiten-om, bw. in de zegsw. *buiten-om skaa(t)se*, overstapjes nemen bij het schaatsen. – 't *Buiten-om hoord hewwe*, het van de buitenwacht hebben vernomen. – *Buiten-om werke*, allerlei werk rondom de woning verrichten, zoals ramen lappen, straatje of pad schrobben enz.

buiten-omme, w.w. Zie *buiten-om* werke. | Wai doene altoid vroides buiten-omme.

buitenpoorter, znw. de. Iemand van buiten de stad of het dorp, niet-Westfries, vreemdeling. Oorspr. iemand van buiten de stadspoorten.

buize, w.w. Zwelgen, smullen, feestvieren (vero.) Het woord is verwant met een oudgermaans woord dat zwellen, opblazen betekent.

búj, znw. de. Dial. var. van bui; de ui klinkt hier ongeveer als in fra. freule.

buk, znw. de. 1. Var. van buik. 2. maag. 3. laadruimte van een bakwagen. Zegsw. 'n *buk as 'n pachter*, een dikke, zware buik. – 'n *Buk as 'n poskenpot*, een dikke, volle buik (als gevolg van overmatig eten en drinken). | 'n *Buk (maag) mit 'n boetje hewwe*, een grote maag hebben, een vreetwolf zijn. – | *Ze het 'n buk mit biene*, plat voor: ze is zwanger. – *De buk ging op de leest*, er werd volop gegeten en gedronken. – *De buk dik hewwe*, verzadigd zijn. – *Buk dik, dag baas*, verwijtend of schertsend gezegd als een gast of huisgenoot terstond na het eten vertrekt. – *Beter 'n buk die barst as eten dat bederft*, het is zonde om eten dat over is, weg te

gooien, te laten bederven; dan kun je het nog beter, desnoods tegen heug en meug, opmaken. – *Dat mag 'm de buk niet knelle*, dat mag 'm niet hinderen. – *Dat zit 'm dwars in de buk*, dat zit hem dwars, dat zint hem niet.

bukdelling, znw. de. Buikdenning, planken beschot op de bodem van een schip.

bukeloôtje, znw. 't. Nikkelen oogje aan de achterzijde van een mannendas.

bukriem, znw. de. Buikriem, riem die onder de buik van het paard door aan het lemoen wordt bevestigd.

bukspek, znw. de/'t. Spek van de buik (met name van varkens).

bul, znw. de. 1. Stier. 2. Dikzak. {p.64} Zegsw. *de bul van 't stiek*, 1. de stier die in een bepaald stiek of rayon de koeien dekt. 2. ontuchtige kerel.

bule, w.w. Betalen. Het woord is een afl. van buul = (geld)buidel. | *Dat ken ik lang niet bule*.

bulesnaaier, znw. de. 1. Zakkenroller. Lett. iemand die (geld)buidels snaait of gapt. 2.

Klaploper.

bulge, w.w. Uitpuilen, barsten (vero.) | *Hai bulgt van 't geld*. Vgl. eng. to bulge. Vgl. ook de zegsw. *hai bulkt van 't geld*.

buljaar, znw. 't, in de zegsw. *'n buljaar 'n gul jaar*, *'n kuijaar 'n bruijaar*, oude rijmspreuk die aangaf dat een jaar waarin veel bullen of stierkalveren werden geboren, voor de boer voordeliger was dan een jaar waarin veel kuien of vrouwelijke kalveren werden geboren.

'Brui' is hier de stam van een oud w.w. bruien, dat o.a. bederven betekende. Vgl. middelned. bruye haring = bedorven haring, en de ned. zegsw. de zaak verbruïen.

bulke, w.w. Bulken, loeien. Zegsw. *hai bulkt van 't geld*, hij is schatrijk. Mog. is bulke hier een dial. var. van bulge. Zie **bulge**.

bulle, znw. mv. 1. Spullen, papieren. 2. Vodden, oude lappen.

bulleboet, znw. de. Schuur(tje) waar de stier gestald wordt.

bullekuur, znw. de. Ketting waaraan een grazende stier vaststaat.

bullepad, **bullepadje** znw. o. 1. Pad van de stier met zijn begeleider langs de boerderijen. 2. Smal pad (door een weiland).

bulleraam, znw. 't. Houten raamwerk dat een grazende stier wordt omgedaan om zijn bewegingsvrijheid te beperken.

bullestiek, znw. de. Vero. voor: 1. Vereniging van boeren die één of meer fokstieren houden. 2. Rayon van een stierenhouder. 3. Plaats waar de stieren verblijven.

bullewoid, znw. de. Wei waar de stier graast.

bullouper, znw. de. Man die met de stier langs de boerderijen trok. Hij kondigde zijn komst aan door op de 'toethoorn' te blazen. Vaak merkte de 'bullouper', na het karwei met de stier, op: *'Hai (= de koe!) het 't, boer, ma'k 'n stik?'* (Eig. de koe heeft het sperma binnen, mag ik een boterham?).

bult, znw. de. 1. Bult. 2. Belt. 3. Buil. 4. Grote hoeveelheid. | *Hai verdient bepaald 'n bult geld*.

buman, znw. de. Dial. var. van buurman.

bunzig, bn. 1. Bang, bevreesd. 2. Riskant. | *Je loike wel 'n beetje bunzig*. | *Die zaak loikt moin te bunzig*. Misschien is het woord verwant met bunzing, een dier dat zeer schuw is en bij gevaar een zeer onwelriekend vocht afscheidt.

bup, znw. de. Grootvader, oude man (vero.).

bups, znw. de, in de zegsw. *de hêle bups*, de hele boel. | *Hai het de hêle bups verkocht*.

Burg, znw. Kortweg voor Eenigeburg.

burge (I), w.w. Borgen. Zegsw. *nou moet je niet burge*, nu moet je eerlijk je mening zeggen. Eig. niet als borg, dus namens een ander, optreden.

burge (II), znw. mv. Borgen, zij die als borg optreden. Zegsw. *houten burge*, waardeloze, niet kapitaalkrachtige borgen.

burgerhuisie, znw. 't. Eenvoudige, nette (middenstands)woning.

burgermanshuisie, znw. 't. Zie *burgerhuisie*.

burgermense, znw. mv. Eenvoudige, {p.65} nette mensen.

burrie (I), znw. de. Var. van *berrie*.

burrie (II), znw. de. Verkorting van *burgemeester*. | Ik hew de burrie spoken.

burriese, w.w. Zie *berriese*.

busk, znw. de/'t. Hoog opgeschoten, dichte bossen gras, ontstaan op plaatsen waar uitwerpselen zijn gevallen.

buske, w.w. 'Busk' maaien.

buskgras, znw. 't. Zie *busk*.

buskhooi, znw. 't. Hooi van 'busk(gras)'.

buskruite, w.w. Oud kinderspel (Venhuizen).

bussel, znw. de. 1. Oude inhoudsmaat, t.w. 36.4 l. 2. Lage, ronde ooftmand. Vgl. eng. bushel.

bute, w.w. 1. Beuren, zwaar tillen (vero.) 2. Mannen, de baas zijn. Het woord is verwant met *buit*. Zie het N.E.W. onder *buit*. Zegsw. *hai ken 'm bute nach beure*, hij is niet tegen hem opgewassen.

butter, znw. de. Boter. Men onderscheidde o.a.: *rooie butter*, grasboter. – *witte butter*, hooiboter. Zegsw. *nou zel de butter geld gelde*, nu gaat het gebeuren, nu komt het er op aan. – *De butter an twee kante smere*, royaal doen, verkwistend zijn. | Deur hewwe ze niks gien krimp, deur kenne ze de butter an twee kante smere. – *Hei je butter stolen?* schertsende opmerking tot iemand met grote gaten in sokken of kousen. – *Al loupt de butter in 't vuur*, al moet de onderste steen boven komen.

butterbabbel, znw. de. Botersnoepje. Vgl. *babbel*.

butterbiesies, znw. mv. Dunne, in boter gebakken koekjes, oorspr. in de vorm van allerlei 'biesies' = beestjes. Zegsw. *butterbiesies mit ouwe keis*, 1. aanduiding van iets dat niet bestaat. 2. afwimpelende reactie op de vraag wat men moet eten.

butterdiggel, znw. de. Stenen of porseleinen boterschotel (vero.).

buttere, w.w. 1. Boter maken of tot boter worden. 2. Tobben, martelen.

buttergieter, znw. de. Sauskom met gesmolten boter.

buttermoud, znw. de. Zie *moud*.

butterskrapers, znw. mv. Schertsend gezegd van grote, vooruitstekende tanden, met name van de twee bovensnijtanden.

butterskuttel, znw. de. Schotel of schaalte voor (gesmolten) boter, botervloot.

butterstip, znw. de. Botersaus (vero.) Vgl. fri. *bûterstip*.

buttertoin, znw. de. Tijn of vaatje waarin verscheidene koppen boter naast elkaar werden geplaatst.

buul, znw. de. 1. Buidel, met name: geldbuidel. 2. Hufter, ellendeling. Zegsw. *de buul verbai koupe*, meer kopen dan de bedoeling was of dan men zich kan veroorloven. – *In de buul bleize*, (diep) in de beurs tasten. – *De buul blijft nooit langer as honderd jaar in ien hand*, rijkdom is in een familie na enkele generaties verdwenen. – 't Mit 'n dichte buul redde kenne, niets hoeven uit te geven of (bij ruil) niets hoeven bij te betalen. – *De strik ken op de buul bloive*, zie de vorige zegsw. – *De strik blijft van de buul*, de portemonnee moet geregeld open. – *Op 'n aâr z'n buul loupe*, klaplopen. – *De buul is plat*, het geld is op, ik ben platzak. – *De buul niet ve(e)r teugen de wind ingooie kenne*, arm zijn, weinig bezitten. Het beeld doelt op een lege geldbuidel. – *Wie de buul het, is baas*, 1. de rijken hebben het doorgaans voor het zeggen. 2. Wie geld heeft, kan overal terecht.

buulhouwer, znw. de. 1. Pen-{p.66}ningmeester (vero.) 2. Geldschietster (vero.).

buur, znw. de. Buur. Vaak aanspreekvorm voor een buurman of buurvrouw, soms ook voor anderen. Vooral vroeger kwam 'buur' vaak voor als tweede lid in samenst., zoals: Jánbuur = buurman Jan; Aáltjebuor = buurvrouw Aaltje.

buurte, w.w. Een wandelingetje in de buurt of een buurpraatje gaan maken.

buurtjese, w.w. Zie *buurte*.

buurvraaier, znw. de. Jongeman die de vrijer is van zijn buurmeisje.

buurvraaister, znw. de. Meisje dat de vrijster is van haar buurjongen.

buus, znw. de. Dial. var. van buurvrouw.

buusie, znw. 't. 1. Dial. var. van buisje, bloesje (vero.) 2. Portemonneetje.

buvrouw, znw. de. Dial. var. van buurvrouw.

{p.67}

C

Coenstad, znw. de. Bijnaam voor Hoorn, de stad waar Jan Pieterszoon Coen werd geboren. Zie voor woorden die in het ned. met c beginnen onder de letters k of s.

{p.68}

D

daags, bn. Alledaags, eenvoudig, ouderwets. | 't Benne van die daagse mense.

daai, znw. de. Groei, vooruitgang. | D'r zit gien daai in dat beisie. Het woord behoort bij daaie = gedijen, groeien.

daaie, w.w. Gedijen, groeien. Zegsw. *'t moet er wát an daaie*, het moet een beetje meelopen. – *'t Is net as 't daait*, het kan mee- of tegenzitten. – *As 't goed (kwaad) daait*, als het meezit (tegenzit). – *As 't goed daait kè je mitje broek wel paling vange, as 't kwaad daait, spartele ze d'r bai de poipe weer uit*, als het meezit, lukt alles, als het tegenzit, lukt niets. – *Op 't wel daaien of!*, heildronk: het ga je goed, gezondheid!

daaier, znw. de. Afl. van daaie, in de zegsw. *'t zel 'n hêle daaier worre*, het zal erg moeten meezitten, het zal lang niet gemakkelijk zijn.

daaiig, bn. Niet goed doorbakken, klef, taai. | Dat brood is daaiig. Het woord is een afl. van daaie = gedijen. Vgl. fri. daejich.

daaipark, znw. 't, in de zegsw. *'t is 'n daaipark*, er moet geluk bij komen, het moet meezitten. (Noord-Scharwoude). Mog. was een daaipark lett. een afgeperkt stuk land waarop men met nieuwe zaden of gewassen experimenteerde en waarvan het resultaat kon mee- of tegenvallen.

daal, bw. Omlaag, naar beneden (vero.). Zegsw. *koppie daal*, kopje onder (vero.).

daaps, bn. 1. (Enigszins) doof. 2. Onwijs, gek, kinderachtig. Het woord is verwant met doof. Zie het N.E.W.

daars, **daarsk** bn. Dial. var. van daaps.

daas, bn. 1. Onwijs, onnozel. 2. Kwaad, opgewonden. Afl. van dazen. Vgl. middelned. dasen = dwaas doen. Vgl. fra. daser = dromen, duizelen.

dag, znw. de, in de zegsw. *ze leve bai de dag (of)*, ze leven zorgeloos, denken niet aan de dag van morgen. – *'t Benne mense van 'n dag*, gezegd van oude of zeer zieke mensen die a.h.w. elke dag kunnen sterven. – *'t Wordt weer dag*, er komt weer uitzicht op betere dagen. – *Zô wordt 't nooit dag*, zo blijf je arm, blijf je tobben. – *Ik haal de volgende dag wel weer*, gezegd als men flink gegeten heeft. – *'n Makkeleke dag is ôk 'n daalder waard*, een gemakkelijke (werk)dag is op zijn tijd zeer welkom. – *Dag, 'oor!* Geijkte wfri. afscheidsgroet.

dage (I), w.w. in de zegsw. *'t zel er dage*, het zal er spannen, te keer gaan.

dage (II), znw. mv. in de zegsw. *ze lout op alle dage*, ze is aan de bevalling toe. – *'t Al z'n dage gelouwe*, het beslist geloven.

daggersman, zie *daghuursman*.

daggersmense, zie *daghuursmense*.

daghure, w.w. Als dagloner werken.

daghuur, znw. de, in de zegsw. *om de daghuur moete*, als dagloner moeten werken.

daghuursman, znw. de. Dagloner, boerenwerkman (vero.).

daghuursmense, znw. mv. Dagloners, arme of eenvoudige mensen.

daghuurtje, znw. 't, in de zegsw. *'n pittig daghuurtje verdiene*, een aardig dagloontje (bij)verdiene.

dagwerk, znw. 't, in de zegsw. *dagwerk hewwe*, de hele dag druk werk hebben. – *Ik wou da'k er dagwerk van had*, gezegd van werk dat men graag doet {p.69} of van werk dat goed betaald wordt.

daimt, zie *deimt*.

dakkie, znw. 't, in de zegsw. *je magge liever 'n druipend dakkie hewwe as 'n stortbui*, men is meer gebaat met een geringe, maar geregeld terugkerende geldelijke steun, dan met een groot bedrag voor één keer.

dalek, bw. 1. Dadelijk, terstond. In deze betekenistoepassing heeft 'dalek' in de zin hoofddaccent. | Je moete dálek komme, aârs kroig je gien eten. 2. Straks, na een klein tijdje. | As je dalek weggane, doen den alle deure vast.

daliegat, znw. 't. Zie *dariegat*.

dalje, znw. in de zegsw. *dalje kroige*, een pak rammel krijgen (vero.) – *Deer komt dalje van(op)*. 1. daar komen nare gevolgen van (vero.). 2. daar volgt veel regen of sneeuw op (vero.) Vgl. fri. dêr komt dalje op. Mog. is het woord een var. van barg. dalles = armoede, narigheid.

dam, znw. de Ook: hek of poort, toegang gevend tot een boerenerf of tot een perceel land. Zegsw. *de verkeerde dam uitgaan*, niet op het land aan het werk gaan, maar elders zijn tijd verbeuzelen.

damhek, znw. 't. Hek (op een dam) dat een stuk land afsluit of dat de scheiding vormt tussen erf en weg.

damme, w.w. Een dam leggen. Zegsw. *eerst damme, den (h)ôze*, schertsend voor: eerst flink eten, daarna stevig drinken.

damp (I), znw. de. Damp, mist. Zegsw. *de damp in hewwe*, de smoor in hebben.

damp (II), bn. Mistig, vochtig. | 't Is damp weer. Vgl. fri. damp.

dampale, znw. mv. 1. Palen van een damhek. 2. Spottend voor dikke, rechte benen.

dampe, w.w. Ook: 1. Misten. 2. Zwaar roken. Zegsw. *dampe as kalkoves*, zwaar roken.

dampig, bn. Ook: mistig, nevelig. Vgl. fri. dampich.

damspiegel, znw. de. Penantspiegel; lange, smalle spiegel op een smalle wand tussen twee vensters.

dandiele, w.w. Slenteren, langs de weg flaneren (vero.) Uit fra. dandiner.

dangel, znw. de. Treuzelaar, iemand die zijn tijd verbeuzelt.

dangelaar, znw. de. Zie *dangel*.

dangele, w.w. Treuzelen, zijn tijd verbeuzelen. Vgl. fri. dangelje. Voorheen zongen in Schermerhorn kinderen een makker toe die iets oneerlijks had gedaan: *dief, dief, dange(l), murgen moet je hange, bai Maartje Braak an de heugelhaak*.

dank, znw. de, in de zegsw. *m'n dank is groot: ien meter tachtig*, schertsend voor: ik dank je hartelijk. – *Ik hew er dank an*, ik bedank voor de eer, mij niet gezien.

danke, w.w. Ook: bidden na de maaltijd. | Zelle we effies danke?

dankie, var. van dank je, dank u. Zegsw. *Kè je gien dankie zègge?*, kan er geen bedankje van af?

darg, znw. de. Onderste veenlaag. Vgl. fri. darch. Het woord is verwant met derrie.

darge, znw. mv. Slib van schelpen, groen of veen.

dariegat, znw. 't. Ronde of ovale (veen)kuil, wsch. ontstaan door turfsteken. Het woord darie is verwant met derrie.

darm, znw. de. Ook: mispunt, treiteraar.

darme, znw. mv. in de zegsw. *deer zelle de darme niet uitloupe*, dat zal niet zo duur zijn, dat is te doen.

darmeskudder, znw. de. Gelegenheidswoord voor een bromfiets of {p.70} voor een auto met een slechte vering.

darre, w.w. Treiteren, vervelend zijn of doen. Vgl. Van Dale.

darrig, bn. Vervelend, lastig. | Wat bè je toch darrig vedaag!

darsdeúr, znw. de. Hoge, brede deur die toegang geeft tot de dors. Zegsw. *z'n darsdeur open hewwe*, schreeuwen, een grote mond opzetten.

dars, **darsk** znw. de. 1. Dors, deel van de boerderij voorheen in gebruik als dorsvloer, later als stalling voor voertuigen en als opslagplaats. 2. Achtereind van het huis, gebruikt als opslagplaats voor o.a. kool, turf en brandhout (voorheen te Langedijk e.o.)

darse, **darske** w.w. Dorsen. Volt.dlw. darsen en dorsen. Zegsw. *d'r óp dars(k)e*, er op los slaan, energiek te werk gaan.

darskamer, znw. de. Kamer(tje) grenzend aan de dors.

darser, **darsker** znw. de. 1. Dorser. 2. Dorsmachine.

darsersbed, **darskersbed** znw. 't. Plaats op de dors of in de buitenlucht waar het dorszeil werd uitgespreid.

darsersdag, **darskersdag** znw. de, in de zegsw. *elke dag is gien dars(k)ersdag*, het is niet iedere dag zo druk.

darserstoid, **darskerstoid** znw. de. Tijd waarin gedorst wordt.

darskoôl, znw. de. Kool die op de dors bewaard wordt of bewaard kan worden.

darsweig, znw. de. Wand, muur van de dors.

dat (I), aanw.vnw. Dat. | Dat kissie mit al die pepiere, weer is dat bedaard? Zegsw. *van dat (voor dat)*, wat dat betreft. | 't Is van dat krek z'n vader.

dat (II), betr. vnw. Dat. | Weer is 't kissie, dat ik je geven hew. Dikwijls wordt dat vervangen door wat, soms ook door die. | Weer is 't kissie wat ik je geven hew? Kè je 't moidje die deer loupt?

dat (III), voegw. bw. 1. Dus, zodat. | Ik miste de bus, dat ik kwam te laat. Dat as ik 't goed hew, doen je niet mee? Dikwijls worden zinnen afgesloten met de comb. dat zôdoende, dat deervan, datje begroipe, datje voele wel enz.

dat (IV), voegw. Toen. | Dat ik thuiskwam, lagge de âre al te bed. Ik ken 'm al van dat ie nag op skoôl zat.

dat (V), voegw. Omdat, waardoor, zodat. | Hei je soms luize dat je zô zitte te krabben?

dat (VI), bw. Daar, die richting uit. | Je moete dat maarders langs wandele.

dat op, bw. Die richting uit, die kant uit. | Gaan dat maar op. 't Loit meer dat op.

datte (I), verzwaarde vorm van het aanw.vnw. dat. | Mien je dutte of datte?

datte (II), verzwaarde vorm van het voegw. dat voor een mv. onderwerp. | Hai zee, datte ze niet meeginge. Datte we thuiskwamme, lagge de âre al te bed.

dattem, aanw.vnw. in de zegsw. *van dattem*, zoiets, van dat (die) soort. | Geef moin maar 'n beetje van dattem. Vgl. van **duttem**.

datter op, bw. Meer die kant uit (vero.). | Je moete datter op zoeke.

dazig, bn. Zie **deizig**.

de, vz. Per. | 't Kost 'n tientje de man. Ik betaalde 'n kwartje de kilo.

deek, znw. de/'t. In het riet aangespoelde ruigte en vuilnis. Vgl. **diek** en fri. tiek.

deêl (I), znw. 't. Deel, gedeelte. Zegsw. *'n heêl deêl*, een groot aantal. | 'n Heêl deêl mense weunt (weune) liever op 'n durp. – *Gien deêl van leven* {p.71} *hewwe*, een naar, ellendig leven hebben, vaak ruzie hebben. | Die twee hewwe gien deêl van leven mit mekaar.

deêl (II), znw. de, (Loop)plank.

deemster, znw. 't. Schemer, donkerte (vero.).

deemstere, w.w. Schemeren, donker worden (vero.). Vgl. du. dämmere.

deemsterig, bn. Schemerig (vero.).

deer, bw. 1. Daar | Deer moet je niet weze. 2. Uitroep: *déér!*, wat zegje me daar van! 3. In comb. met een vz. (afwisselend met weer = waar). | Hoe hiet 't moidje deer (weer) ie an trouwd is? De plaas deer (weer) ie op zit, wordt verkocht. Opm. het voegw. daar = omdat, is in het wfri. niet gangbaar.

deer an toe, bw. Tot daar. | Deer an toe kè je meeraaie. Zegsw. *dat is tot deer an toe*, dat daargelaten, dat is het ergste nog niet.

deernei, bw. Daarna. Zie ook *ternei*.

dééro, bw. Daar; ontstaan uit deer zô. | 't Loit dééro.

deerom, bw. 1. Daarom. | Ik hew gien zin, deerom gaan ik niet mee. 2. Daardoor. | 't Het al weke regend, deerom staat alles blank. 3. Ondanks dat, desondanks. | Hai mag den gien toid had hewwe, maar deerom had ie toch wel ofbericht sture kenne. Zegsw. *deerom is gien reden, as je van de trap of valle, bè je gauw beneden*, spottende reactie op de motivering 'deerom' die niet verder wordt toegelicht.

deerteugen an, bw. Daarentegen. | Hai is 'n lummel, z'n broer deerteugen an is 'n harde werker.

deer tot toe, bw. Tot daar. | Deer tot toe kè je meeraaie.

deervan, bw. 1. Vandaar, dientengevolge, daarom, daardoor. | Hai is ziek, deervan dat ie niet komme ken. Hai ree veuls te hard, deervan dat ie uit de bocht vloug. Vgl. fri. dêrfan. 2. Desondanks, niettemin. | Hai is er nag wel niet, maar deervan ken ie g'rust nag wel omme, 'oor.

deervandaan, bw. Zie *deervan*. Vgl. fri. dêrfandinne. | Hai is ziek, deervandaan dat ie niet komme ken. Hai is er nag wel niet, maar deervandaan ken ie g'rust nag wel komme, 'oor.

déérzô, bw. Daar, ontstaan uit daar zo. | 't Loit déérzô.

deesies, znw. mv. Likkoekjes. Uit eng. daisies.

deftigdoenderaai, znw. de. Deftig gedoe.

deif, znw. de. Schaap dat voor de eerste keer lammeren werpt of moet werpen. Het woord is verwant met ned. teef. Zie ook: *eerstoônder* en de dial. var. deuf.

deig, znw. 't. Afl. van deige, var. van daaie = gedijen, gelukken. Zegsw. *dat doet je deig*, dat doet je goed. – *Deer hew ik gien deig van*, dat zint me niet, daar heb ik geen profijt van. – *Bai goed deig (en wel wezen)*, als alles meeloopt. Zie ook *goeddeg*.

deige, w.w. Vero. var. van daaie = gedijen.

deigig, bn. Deegachtig, taai, klef. Vgl. *daaiig*.

deile, w.w. 1. Vergelijken, monstere(n) (vero.) 2. Voorheen ook: soort wedstrijd in schoonschrijven.

demee, bw. Zie *déimie*.

déimie bw. zie *déimie*.

déimie, bw. Straks, na een klein tijdje. | Ik kom déimie wel effies. Het woord is te herleiden tot deermee = daarmee. Vgl. fri. dêrmei.

deimt, znw de/'t. Oude landmaat. Uit fri. deimeth, deimeit = dagmad (dagmat), samenst. van dagen mad- (mat) = wei. Wsch. duidde de maat op de opp. die een ervaren maaier {p.72} op één dag kon afmaaie. In de zeevang en elders was 1 deimt gelijk aan 400 rijnlandse roeden; 1½ deimt = 1 Beemster morgen = 600 rijnlandse roeden = 85 nederlandse roeden. Zie voor deimt (deimpt, deimat) ook: 'De oude Nederlandse maten en gewichten' door J. M. Verhoeff (blz. 103).

dein, bn. Gedaan, af. Zegsw. *dein make*, gedaan maken, het werk afmaken.

dein-of, znw. 't, in de zegsw. *das 'n mooie dein-of*, dat werk is gelukkig afgedaan.

deinzig, bn. Zie *deizig*.

deis, bn. en znw. Dial. var. van daas = gek, dwaas. | Wat 'n deis! Doen niet zô deis (Wervershoof).

deizig, bn. 1. Gek, onnozel. 2. Mistig, nevelig aan de kim. Vgl. fri. dizich.

dek, znw. 't. Ook: 1. Gezamenlijke dekens. | Ik hew tekort dek. 2. Dekkleed voor 'n dier. | Die koe lout nag mit 'n dek. 3. Bedekking van stro, molm e.d. | De iresse lègge onder dek. Zegsw. *al lang al onder dek lègge*, reeds lang begraven zijn. – *Hande boven dek (en fluite bloive)*, gezegd tegen een vrijer die (te) handtastelijk wordt.

dekke, w.w. Ook: Be- of afdekken. | Ze benne te iresse dekke, moet je nag bloemkoôl dekke?

dekkeur, znw. de. Keuring van of controle op per schuit aangevoerde produkten (vooral bloemkool). Als een schuit naar het oordeel van een eventuele koper teveel 'oppronkt' was, vroeg deze gegadigde 'dekkeur' aan, waarbij niet alleen werd gekeken naar de (mooie) exemplaren boven op, maar ook naar de daaronder liggende.

del (I), znw. de. Smerig of slecht wijf.

del (II), znw. de. Dal, kuil, laagte in bouw- of weiland. Vgl. fri. delle.

dêle, w.w. Delen. Zegsw. *'t deêlt woid*. 1. het deelt voordelig. 2. Het moet met velen gedeeld worden, zodat men niet veel krijgt.

dellig, bn. Vol dellen of laagtes, laag gelegen. | 't Is dellig land.

delling, znw. de. Zie **del (II)**.

dem, bn. Dof van stem, schor (vero.).

den, bw. 1. Dan. | Moet jij den niet te werk? 2. Voorts, bovendien. | Ze is ien dag bai oôs te werk en den is ze ok nag 'n ochend bai Klaas te help. Zegsw. *dén die week*, die desbetreffende week. | *Dén die week kom ik niet*, want den hew ik vekansie. Zo ook: *den die maand*, *den dat jaar*, enz. Opm. In het wfri. wordt dan als voegw. altijd vervangen door 'as'. | Hai is ouwer as moin.

denk, zinsafsluitend (stop)woord in de betekenis van 'denk ik ' of van 'denk jij ook niet' | Ik gaan maar te bed, denk. Hai komt nag wel, denk?

denke, w.w. Denken. De vervoeging luidt: denke – docht – docht. Zegsw. *ik zou je denke!*, natuurlijk, wat dacht je dan! – *Ik docht....jij dochte....jij dochte niks! Je dochters benne hoerekindere, die loupe in Den Haag*, grove reactie en woordspeling aan het adres van iemand die dacht iets op de juiste manier gedaan te hebben (vero.).

denkeleks, bw. Naar ik denk, waarschijnlijk. | Hai komt denkeleks de âre week.

deppe w.w. Dopen, betten, bevochtigen. Vgl. fri. dippe.

der (I), d'r (I), 1. Pers. vnw.: haar | Gaan d'r maar hale. 2. Bez. vnw.: haar. | Kè je d'r man? 3. Wederkerend vnw.: zich(zelf). | Ze verkleidde d'r (oigen).

-der (II), achtervoegsel dat na een woordstam of na een aardrijkskundige eigennaam uitgaande op -1 of {p.73} -n, dikwijls in afwijking van het ned. wordt gebezigd, b.v. speulder, tulpepelder, kaalder, volder, kos(t)winder, ofslaander, kloinder, skoônder, Venhuizender, Broekerhavender.

derdalf, bep.telw. Twee en een half (vero.) Lett. derde half = de derde telt half. Ook in samenst. als derhalfhonderd = 250, derdalfduzend = 2500.

derdkalver, znw. de. Koe die voor de derde (achtereenvolgende) maal kalft of moet kalven.

derge, znw. mv. Zie **darge**.

derle, d'rle, vnw. Haarlui, haar, hun, zich. | Hai was derle erfoum.

derlui, d'rlui, vnw. Zie **derle, d'rle**.

derm, znw. de. Var.van. darm (vero.).

dern, bn. en bw. Nukvig, gepikeerd, (vero.). (Broek op Langendijk). Misschien hoort het woord bij de klankwortel *dhren = morren, brommen. Zie het N.E.W. onder dar.

dernei, d'rnei, bw. Daarna. Zie ook **ternei, t'rnei**.

dertien, in de zegsw. *as 'n dertien*, heel hard, heel erg. | Hai werkt as 'n dertien. Hai het 'm uitveterd as 'n dertien. Mog. is het woord een vervorming van fri. derten = dartel. Vgl. ook fri. as 'n dartjen = zeer, in hoge mate en oudfries derten = dwaas, krankzinnig.

dessel, znw. de/'t. Het deksel. | Doen de dessel d'r maar op.

deuf, znw. de. Var. van deif (Twisk). Zie **deif**.

deun (I), bn. Gierig. | Die kirrel is moin te deun. Vgl. **don**. Vgl. ook fri. deun.

deun (II), znw. de. Deun, toon, geluid. Zegsw. *om 'n deun*, om de haverklap. – *Om (voor) 'n deun werke*, bijna voor niets werken.

deur (I), vz. en bw. Door. | Hai liep deur de kamer.

deur (II), znw. de. Deur. Zegsw. *an de wind(er)ige deur komme*, niet welkom zijn, niet binnengelaten worden. – *Erges allemaars tussen de deur zitte*, ergens geregeld aan de deur of op bezoek komen. – *An de vaste deur komme*, de deur gesloten vinden, niemand thuis treffen. – *De vaste deur treffe*, zie de vorige zegsw. – *Deur en drumpel*, vlak naast of bij elkaar. | Ze weune deur en drumpel. – *Z'n deur op 'n kier zette (hewwe)*, een (geluidloze) wind laten. – *Je moete voor je oigen deur vege*, wees eerst maar kritisch t.o.v. jezelf en je familie, voor je iets van anderen zegt.

deurbarrele, w.w. Verkwisten, verbrassen. | Hai het alles d'r deurbarreld.

deurbloeiërs, znw. mv. Planten die door blijven bloeien. | Wai hewwe gien gewône eerdebaaie, maar deurbloeiërs.

deurbrenge, w.w. Ook: verkwisten, verbrassen.

deurbrenger, znw. de. Verkwister, verbrasser.

deurdarse, w.w. Ook: op ruwe, fanatieke wijze doorzetten.

deurdarser, znw. de. Ruwe, fanatieke doorzetter.

deurdeweeks, bw. Door de week, gedurende de week. | Hai komt nooit deurdeweeks, enkeld op zundeg. Opm. als bn. is 'doordeweeks' ook algemeen ned., b.v. mijn doordeweekse pak.

deurdoine, w.w. Doordrijven, doorzaniken.

deurdondere, w.w. 1. Ruw doorzetten, door dik en dun gaan. | As je wat beroike wulle, moet je deurdondere. 2. Verbrassen. | Hai het alles d'r deurdonderd.

deurdouwe, w.w. Ook: ruw, fanatiek {p.74} doorzetten, iets 'doordrukken'.

deurdouwer, znw. de. Ruwe, fanatieke doorzetter.

deurdraaie, w.w. Ook: verkwisten, verbrassen.

deurdraaier, znw. de. Verkwister, verbrasser.

deurgroipe, w.w. Grof onkruid wegplukken. | We zelle de wortele maar es deurgroipe.

deurhaalder, znw. de. Werktuig waarmee de gestremde melk wordt doorgehaald.

deurhaalderskom, znw. de. Kom waarin het wasgoed werd doorgehaald.

deurhakke, w.w. Ook: blijven twisten of mopperen.

deurhakker, znw. de. Iemand die blijft twisten of mopperen.

deurhale, w.vv. Ook: 1. Gestremde melk fijn maken met de 'deurhaalder'. 2. Wasgoed spoelen (in een 'deurhaalderskom') (vero.) Zegsw. *ientje d'r deurhale*, iemand beetnemen, voor de gek houden.

deurhusele, w.w. Door elkaar schudden, doorgaan met schudden.

deur-iere, w.w. Gier, bruin vocht afscheiden. | De skoorstien iert deur.

deurkleidje, znw. 't. Ook: kleedje dat (in boerenwoningen) voor de deur ligt.

deúrlègge, w.w. Dóórliggen, een open lichaam krijgen t.g.v. het liggen.

deurloupe, w.w. Ook: 1. Doorlopen, schiften (van melk). 2. Seniel of kinds worden, wartaal uitslaan.

deurmelke, w.w. Zie *óvermelke*.

deurmelker, znw. de. Zie *óvermelker*.

deurplokke, w.vv. Ook: 1. De rijpe vruchten plukken, de rest laten hangen om te rijpen. 2. Grof onkruid uittrekken. Vgl. **deurgroipe**.

deurraaistal, znw. de. Stal bij een herberg waar men van beide zijden in en uit kon rijden.

deurrammele, w.w. Ook: land met de cultivator bewerken. | Ik hew 't achterstik efkes deurrammeld.

deurreed, znw. de. Het doorrijden, de passage van voertuigen (vero.) | D'r was hier vroeger 'n zoôt deurreed.

deurrekele, w.w. Zie *deurroekele*.

deurroekele, w.w. Door- of oprakelen d.m.v. een aan de kachel bevestigde stang of schuif. | Wul je efkes de kachel deurroekele?

deurrouker, znw. de 1. Soort pijp. 2. Rakker, losbol, onbetrouwbaar individu.

deurskarrele, w.w. Doorgaan, vooruitgaan. | Hai skarrelt zô maar deur; nou bouwt ie weer 'n heel end an z'n skuur.

deurskeure, w.w. in de zegsw. *ientje d'r deurskeure*, iemand op energieke wijze steunen, door de problemen helpen.

deurskoddere, w.w. Zie *deurskottere*.

deurskottere, w.w. Doorlopen, opschieten. | Je magge wel 'n beetje deurskottere.

deurskrape, w.w. Met de schraper of wieder werken. | Wul jij efkes 't achterend deurskrape, maar denk om de plantjes, 'oor.

deurskuddele, w.vv. Doorschudden, doorgaan met schudden.

deursleten, bn. Door- of afgesleten.

deurslokke, w.w. Door- of inslikken.

deursluppe, w.w. Doorheen glippen.

deursmeerder, znw. de. Verkwister, verbrasser.

deursmere, w.w. Ook: verkwisten, verbrassen.

deurstiefele, w.w. Doorstappen, opschieten.

deurstieme, w.w. Doorwarmen. Lett. {p.75} doorstomen. | Deur zô'n koppie stiem je lekker deur.

deurstoffele, w.w. Doorstrompelen.

deurstoume, w.w. Ook: Doorwarmen.

deursuddere, w.w. 1. Doorkoken. 2. Langzaam doorgaan. | Zô'n ziekte suddert zô maar deur.

deurvrieze, w.w. Door en door vriezen. | 't Land is goed deurvrozen.

deurzage, w.w. in de zegsw. *de week deurzage*, halfweg de week (op woensdagavond) naar zijn meisje gaan.

deurzakke, w.w. Ook: 1. Water, vocht doorlaten. | 't Land moet nag 'n week of wat deurzakke. 2. Tot diep in de nacht uitgaan, zich een roes drinken.

deúrzoeke, w.w. Ook: schiften, verkeerde of aangetaste exemplaren eruit halen. | Benne de pôters al deúrzoekt?

deus, aanw. vnw. Dial. var. van deuze = deze. | Van wie is deus? Opm. Dikwijls wordt 'deus' min of meer schertsend gebruikt voor 'ik'. | Deus doet zuks niet. Hiernaast ook: deus persoan.

deut (I), bn. Zie *dreut*.

deut (II), znw. de. Wielnaaf. Het woord is wsch. verwant met ned. duit. Zie het N.E.W. onder duit.

deuze, aanw. vnw. Deze. | Deuze keer neem ik deuze.

deuzen, deuzens, verbogen vorm van deze, zelfst. gebruikt, mv. | Deuze(n)s benne van m'n vader.

dezember, znw. Dial. var. van december.

dibberére, w.w. Dial. var. van delibereren.

dicht, bn. en bw. Ook: 1. Op slot. | Doen jij alle deure dicht. 2. Dicht begroeid met gewassen. | De bouw is dicht. 3. Gelijkmatic, zonder vlagen. | D'r staat 'n dichte wind.

dichtebai, bw. Dial. var. van dichtbij.

die, aanw. en betr.vnw. Die. In het wfri. wordt 'die' vaak gebruikt i.p.v. 'dat'. | Wie is dat moidje? Die ken ik niet. Kè je dat kirreltje die deer zit?

diedel, znw. de. Iemand die luiert, rondhangt.

diedele, w.w. Luieren, rondhangen. De eig. betekenis is neuriën.

diéd'r, lett. die haar, nadrukkelijk voor haar. | Diéd'r broer ken ik wel. Ze is van diéd'r oudte. Evenzo vormen als: diéz'n = diens, zijn | Kè je die z'n broer? en diéhun, hullie = hun. | Kè je die hun, hullie broer?

dieëns, dieës, verbogen vorm van die, zelfst. gebruikt, mv. | Dieë(n)s benne van m'n vader.

dief, znw. de. Ook: verwilderd (bol)gewas, o.a. bij tulpen en irissen. Zegsw. *zô bè je 'n dief van je oigen (portemennée)*, zo benadeel je jezelf, zo doe je jezelf te kort.

diefie, znw. 't./ Diefje, in de zegsw. *diefie mit verlos*, ouderwets kinderspel.

diek, znw. de/'t. Zie **deek**.

dient, znw. de/'t. Zie **deimt**.

diene, w.w. Ook: In dienstbetrekking zijn, als dienstbode of werkster fungeren (vero.) | Grietje diende bai 'n boer op Andoik.

diensie, znw. 't. Dienstbetrekking (vero.) | Het ze al 'n diensie?

dienst, znw. de. Ook: dienstbetrekking (vero.) Zegsw. *dienst anje!.. Strek je!* Als twee personen uit één glas dronken, zei de een – na eerst zelf een teug te hebben genomen – 'Dienst an je', waarop de ander het glas overnam en antwoordde 'Strek je' (of: 't Strek je) = het strekke je tot eer.

Diepen, Van, veel voorkomende {p.76} fam. naam in West-Friesland. Een veel gehoord rijmpje op deze naam luidt: *Van Diepen zat te piepen, op 'n hek, brak z'n nek, viel in sloôt, hallef doôd*.

diepploege, w.w. Extra diep omploegen.

diepspitte, w.w. Extra diep, doorgaans drie steken ompspitten.

dierázie, znw. de. Slecht mens (vero.).

dierbaar, bn. en bw. Ook: 1. Kostelijk, kostbaar. | 't Is zonde van dat dierbare eten. 2. Zeer, in hevige mate. | 't Was dierbaar slecht weer.

diése, znw. de. 1. Broekzak. 2. Voorheen ook: losse vrouwenzak die met banden om het middel werd vastgemaakt en onder de bovenste rok werd gedragen. Het woord is een vervorming van het oude woord diefzak = geheime, niet zichtbare zak. Zegsw. *je diesek!*, loop naar de pomp, maak dat de kat maar wijs! – *Je diesek is mit géren naaid (en je zundesse met zaai)*, je liegt, fantaseert, overdrijft. Mog. duidt de zegsw. er lett. op, dat een broekzak met garen genaaid of hersteld, terstond opvalt, zoals hier het liegen of fantaseren zonneklaar blijkt. – *Die is de diesek (in de tas)*, die winst is binnen. – *'n Warme diesek hale (overhouwe)*, strijkgeld incasseren, voordelig zaken doen. – *Mit z'n neus in z'n diesek loupe*, zijn ogen in de zak hebben. – *Ientje in z'n diesek hewwe*, 1. iemand met gemak de baas zijn. 2. Iemand dóór hebben. – *Ientje in z'n diesek (in z'n zak) pisse*, met iemand meepraten, iemand vleien (vooral een meerdere). – *Ientje in z'n diesek zitte*, iemand hinderlijk nalopen of aanklampen. – *Dat kè je an de draai van je diesek wel voele*, dat kan je op je klompen aanvoelen.

diésekkiepisser, znw. de. Vleier, mooiprater.

diésekkiesdinkies, znw. mv. Zie **diésekkiesgoed**.

diésekkiesgoed, znw. 't. Allerlei snuisterijen die een vrouw in haar 'diesek' droeg, zoals een mesje, een schaatje, een reukdoosje.

diésekkiespraat, znw. de. Kletskoek.

diezenéétje, znw. 't. Dejeunertje, ontbijtservies(je).

diggel, znw. de. Scherf van aardewerk, glas of porselein. Vgl. fri. diggel.

diggele, znw. mv. Grof aardewerk, potten en pannen (vero.). Zegsw. *de diggele bai mekaar houwe*, goed op zijn zaken passen, niets verloren laten gaan. – *An diggele*, aan scherven, aan gruzelementen.

diggelegood, znw. 't. Porselein en aardewerk, inhoud van de porseleinkast (vero.). Vgl. fri. diggelguod.

diggelekas, diggelekast, znw. de. Schertsnaam voor porseleinkast (vero.). De gewone naam was de 'glazekas(t)', een kast met glazen of ruitjes.

diggelekoupman, znw. de. Koopman in porselein en aardewerk (vero.).

diggeleskipper, znw. de. Varend 'diggelekoupman' (vero.).

diggeleskuit, znw. de. Pottenschuit, schuit waarmee de 'diggelekoupman' langs zijn klanten voer.

diggelewinkel, znw. de. Winkel waar men porselein en aardewerk verkocht.

dik (I), znw. de. Dial. var. van dijk, o.a. in de plaatsnamen: de Blokdik, de Ouwedik, Dikstal (Dijkstaal, buurtschap bij St. Maarten).

dik (II) bn. in de zegsw. 'n *dikke boer*, een rijke boer. – 'n *Dikke koe*, een (hoog)drachtige koe. – 'n *Dikke koors*, een hoge koorts. 'n *Dikke skeet*, een harde, luide veest. – 'n *Dikke wind*, een harde, straffe wind. – *Dik weze*, verzadigd zijn. – *Zô dik as 'n pachter*, {p.77} zeer dik of opgeblazen, oververzadigd. – *Zô dik as troet*, zeer dik en gebonden (van spijzen en vloeistoffen).

dikdalf, znw. de. Zie *dikdalver*.

dikdalver, znw. de. Dik, log persoon.

dik-eten, znw. 't, in de zegsw. *mit (uit) dik-eten gaan*, te gast gaan en gul onthaald worden (vero.). Vgl. fri. ût to tsjok-ite gean.

dikke, znw. de, in de zegsw. *je kenne van moin 'n dikke kroige*, je kunt van mij de pest krijgen.

dikkedensie, znw. de. Decadentie.

dikkekoek, znw. de. Tulband (vero.).

dikkels, bw. Dikwijls.

dikkerd, znw. de. Ook: een dikke zoen.

dikkerdje, znw. 't. Ook: ouderwets soort dikke, zoete koek.

dikmus, **dikmuts**, znw. de. 1. Dikzak. 2. Rijkaard.

diknek, znw. de. Rijkaard, rijke boer.

dik-op, bw. Volop. | Ik denk, datte we dik-op regen kroige.

dikpoiper, znw. de. Ui met dikke steel.

diksloôt, znw. de. 1. Dijksloot. 2. Doodlopende sloot. Deze laatste betekenis gaat wsch. terug op de vorm 'dichtsloot'.

dilekiek, znw. de. Schertsvar. van diligence (vero.).

dilleberére, w.w. Delibereren.

dingesdeg, znw. de. Dinsdag. Zegsw. *dikke dingesindeg*, dinsdag vóór aswoensdag, de dag waarop men zich – vóór de vasten – nog eens dik kon eten. De zegsw. is een vertaling van fra. mardi gras.

dingeses, bn. en bw. Dinsdags. Vgl. maandese, woeneese, donderdes, vraaides, zateres, zundes.

dingesie, znw. 't. Pas genoemde persoon of persoon wiens naam men zo snel niet weet te noemen. | Wa 'k zègge wou, hei je dingesie al opbeld?

dingserig, bn. Enigszins onwel (vero.). (Noord-Scharwoude).

dingserighoidje, znw. 't. Dingetje, snuisterijtje.

dinke, w.w. Dial. var. van denken.

dinkie, znw. 't. 1. Dingetje. 2. Kind, persoontje. | Jouw dat moidje wordt 'n pittig dinkie.

dinneses, bn. en bw. Dial. var. van dinsdags.

dirkie, znw. 't. Schertsvar. voor directoire (vero.).

dis, znw. de, in de zegsw. *je hore niet van de dis nei de mis*, je behoort niet terstond na het eten je behoefte te gaan doen. 'Mis' staat hier voor 'mest(hoop)'.

dissel (I), znw. de. 1. Distel. 2. Paardebloem, bladeren van de paardebloem.

dissel (II), znw. de. Disselboom, o.a. in de comb. *kromme dissel*, kort, sterk gebogen hout voor een bepaald type boerenwagen.

dissele, w.w. 1. Met de disselwagen rijden. 2. Een wagen verplaatsen door aan de dissel te trekken of tegen de dissel te duwen.

disselraaie, w.w. Met de disselwagen rijden.

disselwagen, znw. de. Boerenwagen met een lange of korte disselboom.

dito, bw. in de zegsw. *dito ouwe sokke*, idem dito. – *Idem dito mit 'n sterretje*, idem dito.

divessement, znw. 't. Dial. var. van divertissement, vermaak, verpozing. Uit fra.

divertissement.

dobbe, znw. de. Kuil in het land met water gevuld. Vlg. fri. dobbe. Zie voor de herkomst het N.E.W. onder dobbe.

dobbelstientjes, znw. mv. Ook: in de vorm van dobbelsteentjes gesneden stukjes brood, spek, kaas e.d. {p.78}

dobber, znw. de, in de zegsw. *erges 'n dobber an hewwe*, ergens een harde dobber aan hebben. – *'t Zel 'n hêle dobber worre*, het zal een moeilijk karwei, een zware opgave worden. De zegsw. luidde oorspr. 'ergens een harde dobbel aan hebben', d.w.z. dat men bij het dobbelspel nog hoger ogen diende te gooien dan degene die al een hoge score had.

docht, volt.deelw. van denken. Zie voor een zegsw. onder **denke**.

dodde, znw. mv. 1. Graspollen. 2. Haarplukjes.

doddere, w.w. Soezen, slapen.

dodderig, bn. Soezerig, slaperig.

dôdedeur, znw. de. Zie **loikdeur**.

doebe, znw. de. Een gek of zonderling.

doebleeën, bn. Doublé. | Ik hew 'n doebleeën armband kregen.

doede, znw. de. Slaapkop, sufferd, lummel.

doedel, znw. de. 1. Dikke bundel, knoedel, knot. 2. Zak van een grove stof die o.a. gebruikt werd bij het noten plukken. 3. Slaapkop, sufferd, onnozel persoon.

doedele, w.w. Doezen, dutten, suffen.

doedelig, bn. Doezelig, slaperig.

doedelzak, znw. de. Ook: dik, pafferig persoon. Zegsw. *de wirreld voor 'n doedelzak bekoike*, 1. Hoogst verbaasd kijken. 2. Onnozel zijn. 3. Zorgeloos zijn.

doedere, w.w. Zie **doedele**.

doederig, bn. Zie **doedelig**.

doeg, var. van dag (groet). | Doeg, tot murgen.

doei (I) var. van dag (groet). | Doei, tot murgen.

doei (II), znw. in de zegsw. *doei hewwe*, honger hebben (vero.).

doek, znw. de. Ook: 1. Sjaal, halsdoek. 2. Luier. | Ik moet nag efkes doeke spoele.

doeke, w.w. In doeken wikkelen. | Ze was an 't keis doeken.

doekie, znw. 't. in de zegsw. *'n zeer doekie*, een lapje of verbandje. | *Zel ik effies 'n zeer doekie om je duim doen?* – *'t Natte doekie*, het dweiltje.

doekspeld, znw. de. Sierspeld op een halsdoek of speld om een halsdoek vast te maken.

Doelen, De, eigennaam van een voormalig Hoorns hotel-restaurant, in de zegsw. *hier of in De Doelen?* Vero. zegsw. op de Hoornse veemarkt in de zin van: hier ter plaatse betalen of later, nl. in De Doelen?

doemenee, znw. de. Dial. var. van dominee.

doemenie, znw. de. Dial. var. van dominee.

doen, w.w. Dit w.w. kent en kende verschillende vervoegingen, t.w.: ik doen – dee/dein (vero.) – dein/daan; jij doene – dede/deeë/deine (vero.) – dein/daan; hai doet – dee/dein (vero.) – dein/daan; wai doene – dede/deeë/deine (vero.) – dein/daan. Zegsw. *deer hew ik gien doen mee*, daar heb ik niets mee te maken. – *Deer is doen an*, daar is wat aan te doen. – *Dat doén ik mit je*, daar wil ik met je om wedden. – *Jij doene 't 'm ók*, jij bent ook mooi bezig. – *Hai doet liever niks as 'n beetje*, hij is aartslui.

doenderaai, gebezigd als tweede lid in allerlei (gelegenheids)samenstellingen zoals: deftigdoenderaai, dikdoenderaai, geleerddoenderaai.

doenderig, bn. Zie *doenig*.

doenig, bn. Druk, bedrijvig. | Wat benne de joôs toch weer doenig, d'r is vást sturm op gaal.

doenstere, w.w. Geheimzinnig, stiekem bezig zijn (vero.).

doerak, znw. de. Deugniet, olijke of gezonde rakker. Herkomst uit {p.79} maleis 'orang doerhaka' = schelm, schavuit, lijkt aannemelijker dan uit russisch 'durak' = domkop. Zie Enno Endt 'Bargoens Woordenboek', 27-28. Zie ook het N.E.W. onder doerak.

doetje, znw. 't. Sufferd, onnozele hals.

dof, bn. Ook: Vochtig, klam. Vgl. fri. dof.

doffe, w.w. Bevochtigen, betten.

doffig, bn. Enigszins vochtig of klam. | 't Wasgoed is nag doffig.

dof, **dof**, znw. de. Zitbank(je) in een roeibootje of in een wagen. Vgl. fri. doft. De verkleinvorm luidt 'doffie'.

doik, znw. de Dijk. Zie ook *dik (I)*.

doiker, znw. de. Dijkwerker. Zegsw. *ete as 'n doiker*, zeer veel, gulzig eten.

doikie, znw. 't. 1. Dijkje. 2. Vero. voor biljet van f. 1000,-- met een afbeelding van de Afsluitdijk. Zegsw. *achter z'n doikie kruipe*, achter zijn vrouw in bed kruipen.

doikskeip, znw. 't. 1. Schaap dat op een dijk graast. 2. Meisje dat geregeld op straat rondhangt. Eig. meisje dat geregeld de dijk opzoekt om jongemannen te treffen.

doil, znw. de. Langgerekte kuil in het land, laagte. Vgl. del.

doine, w.w. Ook: 1. Schrijven van een wond. 2. Zwellen van de moederborst.

dokke, w.w. Ook: (met tegenzin) betalen.

dokterderaai, znw. de. Gedokter, het geregeld raadplegen van of onder behandeling zijn van een dokter. | Die dokterderaai het m'n al 'n zoôt geld kost.

dol (I), bn. in de zegsw. *'t is dol*, het is of de duivel er mee speelt, het is stomtoevallig.

dol (II), znw. de. Gekdoend, aanstellerig of aanhalig meisje. Vgl. eng. doll = pop.

dollen, znw. in de zegsw. *nou zonder dollen*, nu even serieus, nu alle gekheid op een stokje.

dom, bn. Ook: stijf en gevoelloos door de kou. | Ik hew domme vingers.

domenie, znw. de. Dial. var. van dominee.

domeniese, w.w. Domino spelen. | Zelle we efkes 'n spultje domeniese?

domeniesstik, znw. 't. Witte boterham met suiker en beschuit (vero.).

dommelek, bn. Dommelig, slaperig, suffig. Afl. van dommelen (vero.).

dommenére, w.w. Vloeken, te keer gaan. Eig. steeds (god)verdomme zeggen. Vgl. fri. dommenearje.

dommighoid, znw. de. Domheid. Zegsw. *uit dommighoid*, door stom geluk of toeval.

dompe (I), w.w. Ook: oud knikkerspel waarbij twee spelers een gelijk aantal knikkers bijeenvoegden en die in een kuiltje of 'domp' wierpen. Uit het even of oneven aantal dat er uitsprong, werd bepaald wie winnaar was.

dompe (II) znw. mv. Losse veen- of mestkluiten die gedroogd werden en die als brandstof dienden. Vgl. fri. domp. Zie ook het N.E.W. onder domp-2.

don, bn. 1. Stijf, strak gespannen. | Die koe het 'n don jaar (= uier). 2. Strak, stevig. | De wind staat don. 3. Statig, deftig. | Ze zatte don an op z'n verjaarsfeist. 4. Dicht, vlak bij. | De eerappele stane don op de kant. 5. Gierig, vasthoudend. | Hai is puur don. Het woord dat in het ned. en fri. de vorm 'deun' heeft, gaat terug op een indogerm. wortel met de betekenis 'spannen'. Zie het N.E.W., onder deun-2. Zegsw. *don in 't houfd weze*, een strak gevoel in het hoofd {p.80} hebben, hoofdpijn hebben. – *De ore lègge 'm don an 't houfd*, hij is opvliegend. Eig. gezegd van een paard dat de oren strak tegen de kop drukt. – *Mit 'n don gat offerdan gaan*, met de smoor in weggaan.

donder, znw. de, in de zegsw. *die donder!*, uitroep van schrik of verbazing. – *D'r is gien donder meer an de lucht*, er is geen vuiltje meer aan de lucht. – *Gien donder*, niets. | Ik vond er gien donder an. – *Donder in 't hooi*, naam van een ouderwetse boerendans. – *'n Malle donder*, een malle bliksem.

donderdegs, bn. en bw. 1. Donderdags. 2. Uitroep van schrik, ergernis e.d., akelig, lelijk. | Donderdegs, had ik dát maar weten! Donderdegse joôn dat je d'r benne!

donderderaai, znw. de. Gedonder, geduvel. | Deer kroigt ie donderderaai mee.

dondere, w.w. in de zegsw. *'m dondere*, goede zaken doen. | Hai het 'm van 't jaar donderd mit z'n tulpe.

donderhond, znw. de. Deugniet, lamstraal.

donderjoôn, znw. de. Deugniet. Zegsw. *donderjoôn nei!*, om de donder niet!

donderkoppe, znw. mv. Stapelwolken die onweer voorspellen.

donderlaai, znw. de. Bliksemafleider.

donderse, bn. Lelijke, akelige. | Weer bloift die donderse joôn toch! Zegsw. *de hêle donderse boel*, het hele zootje. | Hai het de hêle donderse boel verkocht.

donderstien, znw. de. Deugniet, lamstraal.

donderstiene, w.w. Kwajongensstreken uithalen; vervelend zijn.

donderstraal, znw. de. Deugniet, lamstraal.

donderstrale, w.w. zie *donderstiene*.

dondertje, znw. 't. Zegsw. *'n pittig dondertje*, een aardig kind.

doôd (I), znw. de. Dood. Zegsw. *'t bai de doôd of hale*, herstellend zijn van een zeer zware ziekte of verwonding. – *Mit de doôd in z'n skoene loupe*, er zeer slecht aan toe zijn, er uitzien of men spoedig zal sterven. – *Mit de doôd an 'n touwtje loupe*, zie de vorige zegsw.

doôd (II), bn. en bw. 1. Dood. 2. Heel erg, dringend. | Zuks vind ik doôd zonde, Ik ben d'r doôd om verlegen.

doôddeur, znw. de. Zie *loikdeur*.

doôdgaan, w.w. in de zegsw. *ik gaan liever gewoôn doôd*, ik bedank voor de eer, ik waag me daar niet aan.

doôdje, znw. 't, in de zegsw. *op 'n doôdje*, even gauw, op een heen en weertje (Andijk).

doôdlègge, w.w. Dooddrukken van biggen door het moederdier.

doôdloupe, w.w. in de zegsw. *je kenne van moin (part) de wind doôdloupe*, je kunt voor mijn part naar de bliksem lopen.

doôdmolle, w.w. Zeer hardhandig aanhalen of knuffelen.

doôdstroum, znw. de. Dood getij. Zegsw. *'t was en doôdstroum*, er was niets te beleven.

dooi, znw. de, in de zegsw. *'n kouwedooi*, *'n wisse dooi*, dooi waarbij de temperatuur niet snel oploopt, zal gewis doorzetten.

dooie (I), w.w. Ook: wegsmelten. | De snei dooit al pittig.

dooie (II), znw. m. Dode(n), overledene(n). Zegsw. *frisse dooie koike*, schertsend voor het bekijken van de meest recente rouwadvertenties in de krant. – *Dat doet gien dooie*, gezegd als iemand niest. – *'n Dooie en 'n bruid gane de voordeur in en uit*, zegsw. die herinnert aan de gewoonte dat de z.g. pronkdeur van de boerderij {p.81} alleen t.g.v. een begrafenis of bruiloft open ging.

dooiedeur, znw. de. Zie *loikdeur*.

dooieling, znw. de. Dooie diender. Vgl. fri. deadling.

doôs, znw. de. Ook: 1. Poepdoos, ouderwetse plee 2. Meisje, grietje. | Ik vind 't 'n pittige doôs.

doôsie, znw. 't. Doosje. Zegsw. *de ien helpt 't doôsie, de aâr de zalf*, 1. de een vindt baat bij het ene middeltje, de ander bij het andere. 2. ieder vindt zijn eigen middeltje het beste. 3. alleen al het bezit van een middeltje kan genezend werken.

doôsiene, w.w. Gelegenheidsafl., hier gebruikt in de zin van: doosjes vullen met bloembollen.
| Ria zit bai ume Dirk in de skuur te doôsiesen, Zie voorts onder **-se**.

doppe, w.w. Ook: 1. De ansjovis uit de netten halen en meteen de kop afknippen. 2. Een stuiter, 'looier' of knikker in één keer – in een boog of loodrecht – op die van een speelgenoot mikken (vero.).

dopke, znw. 't. Dophoedje (vero.).

doppie, znw. 't. Ook: 1/10 l. (vero.). | 'n Doppie brandewijn.

dorrebrink, znw. de. Dorre weide, mager stuk land (vero.).

dorrel, znw. de. (Verhard) neusvuil. Vgl. snotdorrel. Het woord is een oude verkleinvorm van dor = droog.

Dorus, mannennaam, in de zegsw. 'n *zachte Dorus*, een zachtaardige, onmannelijke persoon.

doshoed, znw. de. Versierde pop die bruid of bruidegom moest voorstellen. Als twee jongelui in ondertrouw waren, werd een jongeman die, of een meisje dat vroeger met de bruid of met de bruidegom verkeerdt had, vereerd met een 'doshoed'. Meestal was dit het werk van de naaste buurgezellen van de teleurgestelde vrijer of vrijster, die niet alleen een strooien pop uitgedost met een hoed ontving, maar ook brieven vol troost en adviezen.

dosse, w.w. Overdoen, herhalen (vero.). Het is een vero. term uit het dobbelspel. Als twee of meer deelnemers gelijke ogen hadden geworpen, moest er 'gedost' worden, Vgl. eng. to toss = werpen.

dot, znw. de. Ook: rozijn in een linnen lapje met een draadje omwonden. Met deze dot hield men de zuigeling zoet.

dot-aai, znw. 't Niet bevruchte ei, vuil ei of windei, waarmee men zich a.h.w. bedot voelt.

dotkoup, znw. de. Miskoop, koop waardoor men zich a.h.w. bedot voelt.

dotrois, znw. de. Vergeefse reis, reis waarbij men zich a.h.w. bedot voelt. | Zou je niet eres belle of ie thuis is, âars maak je meskien weer 'n dotrois.

douf, bn. 1. Doof. 2. Stijf, gevoelloos door de kou. | Ik hew douve vingers. Zegsw. *zô douf as 'n toethoorn*, stokdoof.

douge, w.w. 1. Deugen (vero.). | De ketelkost dougde as alles droup van 't vet. 2. Gedogen, dulden, verdragen. Zegsw. 't *heit douge kenne*, 1. goed warme spijs of drank kunnen verdragen. 2. Voor geen kleintje vervaard zijn.

dougeniet, **dougnet**, znw. de. Vero. vorm van deugniet.

doup, znw. de. Ook: saus, gesmolten vet of boter. Zegsw. *de doup is deer goed*, het is daar goed van eten en drinken – 't *Is deer doup bai de vis*, 1. je moet daar contant betalen. 2. het is daar goed van eten en drinken.

doupen, znw. 't. Zie **doup**.

doupenslokkie, **douplokkie**, znw. 't. Sauskom-{p.82} metje, kommetje met gesmolten vet of boter. Dit werd doorgaans in een pan met aardappelen geplaatst, waarna men een aan de vork geprikte aardappel in het kommetje doopte.

doupie, znw. 't. Doopplechtigheid of kind dat gedoopt wordt. | Pestoor het murgen weer 'n doupie.

doupvont, znw. de. Het doopvont.

douw, znw. de. 1. Duw. 2. Strop, tegenslag. 3. Straf.

douwe, w.w. Duwen. Zegsw. *trekke nach douwe wulle*, totaal niet mee willen werken, niets willen doen of ondernemen.

douwel, znw. de. Lummel, sufferd, treuzelaar.

douwele, w.w. Lummelen, suffen, treuzelen.

douw-in, znw. de. Bergruimte waar men van alles in kan duwen of bergen | Zo'n diepe kas(t) is 'n mooie douw-in.

douwvloôt, znw. de. Vlak houten bakje waarin de kaas werd geplaatst als deze met de hand werd geperst.

douw-weg, znw. de. Zie *douw-in*.

draai, znw. de, in de zegsw. *erges z'n draai in hewwe*, ergens schik in hebben. – *Erges 'n draai van in z'n loifkroige*, ergens akelig, misselijk van worden.

draaie, w.w. in de zegsw. *'t draait m'n*, het ergert me, ik word er akelig of misselijk van.

draaiër, znw. de. Ook: draaihartige kool.

drab, znw. 't. Het, de drab.

drabber, znw. de. Klier, lastpost. Het woord is verwant met drab = uitdruipsel, bezinksel.

drabbere, w.w. Erg lastig of vervelend doen, treiteren.

drabberig, bn. Lastig, vervelend, treiterend. | Doen toch niet zô drabberig.

drabzak, znw. de. 1. Klier, lastpost, ellendeling. 2. Luilak, lummel. Het woord is een var. van drabzak = druipzak (in oliemolens) waarin men de olie liet uitzijgen, zodat de drab er in achterbleef.

dral, bn. 1. Stevig gedraaid. | Dat is dral géren. 2. Stevig, kort en gedrongen | 't Is 'n dral kirreltje. 3. Stijf, stug, onwillig. | Doen toch niet zô dral. Het woord is verwant met drillen = draaien. Zie nog de zegsw. mal of dral.

dram, bn. Zie *drem*.

drangwater, znw. 't. Kwelwater, water dat door de vloer naar boven dringt.

dransbalk, znw. de. Huilebalk, kind dat steeds huult of dreint.

dranze, w.w. Drenzen, dreinen, huilen. Zie het N.E.W. onder drenzen.

dranzer, znw. de. Iemand die steeds dreint of huult.

drave, w.w. in de comb. *te draven gaan*, naar de harddraverij gaan kijken.

drebbeler, w.w. 1. Dial. var. van dribbelen. 2. Treuzelen, dralen. 3. (Slootje) springen zonder aanloop.

drebbig, bn. Dial. var. van drabbig, smerig, klam.

dreef, afl. van drijven, in de zegsw. *van dreef weze*, van slag zijn, uit zijn gewone doen zijn, in de war zijn.

dreenze, znw. mv. Drains, draineerbuisen.

dreet, afl. van drijven = schijten. Zie voor een zegsw. onder *skeet*.

dref, bn. Vochtig, klam. | De klere voele nag dref. Het woord is wsch. een var. van drab, vermoedelijk afgel. van druipen.

dreglinie, znw. de. Dragline.

drei, bn. Dra, weldra (enkele malen als boekenwoord genoteerd).

dreid, znw. de. Draad. {p.83}

dreie, w.w. Vero. var. van draaien. Vgl. *neië* = naaien, *weië* = waaien, *zeië* = zaaien.

dreige, w.w. Dragen. De vervoeging luidt: dreige – droeg – droegen/dreigen (vero.).

drek, bw. Dial. var. van direct. | Dat komt drek wel.

drelle, w.w. Dralen, trantelen.

drem, bn. 1. Vochtig, klam. | De kelder is drem. 2. Bedorven. | Drem spek. Het woord is verwant met middelned. dremmen = dringen, benauwen. Vgl. ned. bedremmeld.

drenneerpotje, znw. 't. Draineerbuisje.

dres, znw. de. 1. Bouwland dat pas is ingezaaid en weiland moet worden. 2. Verarmd of braakliggend land dat tijdelijk tot weide dient voor o.a. schapen en paarden. Vandaar samenst. als *skeipedres* en *peerdedres*. Mog. is dres verwant met drie, d.w.z. een derde deel van het bouwland dat gedurende een periode van drie jaar niet werd omgeploegd. Zie voor het ned. de vorm 'dries' in het N.E.W.

dresse, w.w. Hard werken of lopen (vero.). Misschien is het woord te vergelijken met zuidned. dretsen of dressen = spatten, sprenkelen. Vgl. de ned. zegsw. de spat opnemen = er (snel) van door gaan. Zie het N.E.W. onder dretsen. Zegsw. *leit moin maar dresse*, laat mij maar lopen (vero.).

dresseer, znw. de. Dresseerkar (vero.).

dresselse, w.w. Zie *drussele*.

dreumel, znw. de. 1. Dial. var. van dreumes. 2. Ouderwetse soort dikke koek. Vgl. oisdreumel.

dreut, bn. 1. Sip, teleurgesteld. | Wat koik je toch dreut. 2. Ziekelijk, bleek. | Ze ziet er dreut uit. 3. Onhandig, verlegen. | Wat 'n dreut kind. Mog. is het woord verwant met drijten = schijten. Vgl. er bescheten uitzien. Vgl. de wfri. betekenissen van besketen.

dreutel, znw. de. 1. Dreumes. | Wat 'n pittige kleine dreutel. 2. Treuzelaar. 3. Stommeling, onnozele hals, onhandig iemand. Het woord hangt mog. samen met drijten = schijten. Zie het N.E.W.

dreutele, w.w. Schijten. | Hai sting van skrik in z'n broek te dreutelen. 2. Treuzelen. 3. Onhandig bezig zijn, lummelen. Het woord kan verwant zijn met drijten = schijten. Zie echter het N.E.W., waar wordt gewezen op woorden met de betekenis van dralen, talmen, uitstellen, dutten, e.d. Vgl. fri. dreutelje.

dreutelig, bn. 1. Treuzelend, dralend. 2. Onhandig, lummelig. Vgl. fri. dreutelijk.

dreutelkont, znw. de. 1. Treuzelaar. 2. Lummel, onhandig persoon.

drevel, znw. de, in de zegsw. *gien drevel*, totaal niet of totaal niets. | Ik hew er gien drevel om docht. Hai het er gien drevel an overhouwen. Het woord drevel hoort bij het w.w. drijven, inslaan.

dribbele, w.w. Zie *drebbele*.

dribbelgat, znw. de. Persoon die dribbelend (heen en weer) loopt.

dribbelkont, znw. de. Zie *dribbelgat*.

drieboomd, bn. Met drie rijen bomen (vero. vorm). Vgl. de oorspr. straatnaam Drieboom(de)laan te Hoorn (nu Drieboomlaan).

driedekker, znw. Ook: manwif.

driederhand, bn. Drieërhand, van of in drie soorten. | We hadde driederhand baispul.

driege, w.w. Dralen, talmen (vero.).

driehoek, znw. de, in de zegsw. 'n {p.84} *sloume driehoek*, een sloom iemand, een sul.

driehoekt, bn. Vero. vorm voor driehoekig. | Driehoekte turve.

driekant, bn. Met drie (goede) spenen. | 'n Driekante koe.

driekwart, znw. de. Schuit van $\frac{3}{4}$ ton (vero.).

driel, bn. 1. Levendig, (hinderlijk) druk of uitgelaten. 2. Driftig, opvliegend. Het woord is verwant met drillen, trillen.

drieling, znw. de. Ook: 1. Kleine aardappel, groter dan kriel. 2. Ui van 3-5 cm doorsnede, het midden houdend tussen nep en grove uien.

driepuntspoôthek, znw. 't. Houten rekje met drie punten, voorheen (te Langedijk) als pootwerktuig in gebruik.

Dries, mannennaam, in de zegsw. 'n *drouge Dries*, een nuchtere, saaie, fantasieloze vent.

drieslag, znw. de, in de zegsw. *gaan je goddeleke drieslag*, ga je gang, haal je hart maar op. Mog. is de zegsw. ontleend aan het dorsen.

driespeend, bn. Met drie (goede) spenen. | 'n Driespeende koe. Vgl. driekant.

driespeender, znw. de. Koe met drie (goede) spenen.

drie-uurd, bn. Met drie (goede) 'ure' of spenen. | 'n Drie-uurde koe.

drievoet, znw. de. Driehoekig bakje op drie pootjes. Hierop stond de koffiepote.

driewieldekár, znw. de. Kar met drie wielen, mestkar.

driewieler, znw. de. Driewieler (kar of fiets).

drift, znw. de, in de zegsw. *drift hewwe*, haast hebben, heetgebakerd zijn. – *Ientje op drift jage (make)* 1. iemand prikkelen, kwaad maken. 2. iemands sexuele hartstochten prikkelen of aanwakkeren.

driftkikker, znw. de. 1. Driftig, jachtig persoon. 2. Snelle auto.

dril, znw. de/'t. Kikkerdril.

drilderig, bn. Trillend, lillend.

drille, w.w. Ook: afbeulen, sjouwen.

drim, bn. Zie *drem*.

drinke, st. w.w. Drinken. Zegsw. *je drinke niet nei dat je geld hewwe*, aansporing om nog iets te drinken. – *Hai drinkt 't as 'n koe die water (waai) drinkt*, hij drinkt gulzig, ontzaglijk veel en graag. – *Hai drinkt 't as water*, zie de vorige zegsw.

drit, znw. de/'t. (Vogel)drek.

drutte, w.w. Drijten, schijten. Vgl. fri. drite.

droel, znw. de. Stommeling, onhandig persoon.

droela, znw. de. Zie *droel*.

droelie, in de uitroep *te droelie*, alle donders!

droelig, bn. Zie *drulig* en *drollig*.

droiftouw, znw. 't. Touw waaraan de stier loopt.

dròk, bn. Druk. Zegsw. *hai het 't zô dròk as 't waswoif*, hij heeft het bar druk – *Hai het 't zô dròk as 'n kloin baasie*, hij heeft het (zogenaamd) bar druk. – *Hai het 't zô dròk as 'n barrebier mit ien klant*, ironisch voor: hij heeft het druk.

dròkkig, bn. Nogal druk, bedrijvig.

dròkst, znw. in de zegsw. *in 't dròkst van de toid*, in het hoogseizoen.

dròkspouk, znw. 't. Druk, beweeglijk persoon(tje).

dròkte, znw. de. Drukke. Vgl. fri. drokte. Zegsw. *'t gaat in ién dròkte voort*, het gaat in één moeite voort.

drol, znw. de. Ook: stommeling, stuntel.

drolbeerze, znw. mv. Schertsend voor in de sloot drijvende drollen.

droidrie, znw. de. Stommeling, stuntel. {p.85}

drollevanger, znw. de. Schertsend voor plus-four.

drollig, bn. Dom, onhandig. | Wat bè je toch drollig in de weer.

droltje-drie, zie *doldrie*.

drop, zn. de. Drup, druppel. Zegsw. *de leste drop is de butterknop*, de laatste regendruppels zijn voor het gewas het bevorderlijkst.

droppie, znw. 't. 1. Drupje, borreltje. 2. Schatje, lieverd.

droug (I), bn. Droog. Zegsw. *droug sleipe*, tijdens het slapen niet in bed plassen, – *De koeie stane droug*, gezegd van koeien die gedurende een periode van ± 6 weken vóór het kalven niet gemolken worden. – *De kippe stane droug*, schertsend voor: de kippen zijn van de leg (af). – *Pestoor staat droug*, schertsend voor: de pastoor is met emeritaat gegaan. – *Erges droug van bloive*, iets niet (kunnen) krijgen – *'t Was zô droug, de moske moste op kniese lègge om nag'n grointje te pikken*, drastische vergelijking voor: het was zeer droog (Zwaagdijk).

droug (II), znw. 't. Het droge. Zegsw. *op droug staan (zitte)*, beschut staan (zitten) tegen de regen. – *Op droug sjourre*. 1. Op het droge, op de wal sjourren. 2. Opstrijken, binnenhalen. | Ik most die honderd piek maar gauw op droug sjourre.

drougbroôdswerk, znw. 't. Zeer slecht betaald werk.

drouge, w.w. Drogen. Zegsw. *'t drougt deur 'n eken plank heen*, het droogt zeer hard, o.a. gezegd van zonnig weer met een straffe oostenwind.

drougie, znw. 't. Droogje, in de zegsw. *op 'n drougie zitte*, geen drank of een andere consumptie voor zich hebben of aangeboden krijgen. | We hewwe bai die lui de hêle eivend op 'n drougie zeten.

drougpruimer, znw. de. Dial. var. van droogpruim.

drougrôde, w.w. Opruimen, schoonmaken zonder dat er water aan te pas komt, o.a. gezegd m.b.t. het boenen van zolders of van schuren van een aarden vloer.

drougskure, w.w. Schuren met zand en biksteen, waarbij geen water wordt gebruikt.

drougskuren, znw. 't. Poetsgoed (doorgaans zand en biksteen) voor het 'drougskure'.

drougvoets, bn. in de zegsw. *drougvoets deur de Rooie zei gaan*, onderweg geen café aandoen.

drougwater, znw. 't. Soda(water) (vero.).

droup, znw. de. 1. Drup(pel). | D'r hangt 'n droup an je neus. 2. Droop, ontsteking van de uier van o.a. melkkoeien, waardoor de inwendige delen tot knobbels samentrekken. Vgl. fri. droop.

druif, znw. de. Ook: min of meer ronde knop aan het bovineinde van een vaarboom, bootshaak of polsstok, Vgl. fri. drûf.

druile, w.w. Zie *truleke*.

druipe, w.w. Ook: 1. Afvallen van boomvruchten. 2. Ouderwets knickerspel. Zie *dompe*.

druiper, znw. de. Ook: afgevallen boomvrucht.

druisterig, druistig, bn. Wild, druk, onbesuisd. Het woord is een afl. van het vero. znw. druist = kracht, geweld, vaart.

druk, znw. de, in de zegsw. *da's net z'n druk*, dat is juist wat hem past of zint. Mog. oorspr. gezegd van een druk (van de Bijbel) die voor iemands ogen de geschikteste was.

drule, w.w. 1. Dralen, treuzelen. | Wat bè je laat, hei je weer druuld? 2. Druilen, chagrijnig zijn. 3. Onhandig bezig zijn. {p.86}

drulig, bn. 1. Treuzelachtig. 2. Dom, onhandig.

drummel, znw. de. Zie *dreumel*.

drummeldek, znw. 't. Deken die bij het paardrijden over het paard werd gelegd.

drummes, znw. de. Dial. var. van dreumes.

drumpel, znw. de. Drempel. Zegsw. *over de drumpel komme*, binnenkomen, op bezoek komen.

drumpelmoid, znw. de. Meisje dat geregeld op de drempel zit of staat i.p.v. te werken.

drussele, w.w. Dial. var. van treuzelen, slenteren.

drutele, w.w. Dial. var. van dreutelen.

druul, znw. de. 1. Treuzelaar. 2. Stommeling, stuntel. 3. Druiloor.

druulderig, bn. Zie *drulig*.

dubbeld, bn. Dubbel. Zegsw. *de ien dubbeld en dwars, de aâr op en tekort*, de een bezit alles, de ander heeft niets (meer).

dubbelde, znw. de. 1. Flinke, zware vrouw. 2. Dubbele boterham.

dobbeldoôr, znw. de. Ei met dubbele dooier.

dubbeltje, znw. 't, in de uitdr. *as je 'n dubbeltje in je diesek hewwe, moet je 'n kwartje lef tône*, men moet niet te bescheiden zijn, niet te bang zijn een bepaald risico te lopen.

dubbeltjesophaalder, znw. de. Man die in de kerk het plaatsgeld (toen nog een dubbeltje) ophaalde.

duidele, w.w. Met dorsvlegels op nog niet losgemaakte schoven slaan (vero.). Vgl. fri. duije = licht dorsen (van haver).

duig, znw. de, in de comb. *'n duig hooi*, hoeveelheid hooi die tegelijk aan het vee wordt gevoerd.

duike, w.w. Ook: 1. Onderduiken, zich verborgen houden. 2. Knielend rooien. | Ze benne an 't piepers duiken.

duiker, znw. de. Ook: 1. Onderduiker. 2. Rietsigaar.

duikersdoôdje, znw. 't, in de zegsw. *'t is 'n duikersdoôdje*, het is een gok, een klein kansje. Het woord is een verbastering van 'duivelsdoodje': wie zich moedwillig in doodsgevaar begaf en stierf, behoorde aan de duivel.

duikerstoid, znw. de. Var. van onderduikerstijd (tijdens de bezettingsjaren '44-'45).

duim, znw. de, in de zegsw. *zet je duim in je gat, den hei je 'n stoel mit 'n kruk (krek)*, schertsend of plagend gezegd tegen een kind dat om een stoel vraagt.

duime, w.w. Ook: op de duim zuigen. Vgl. fri. tomkje. | Je worre al zô'n grôte moid en nou zit je nág te duimen.

duimele, w.w. Zie *dummele*.

duimeling, znw. de. Ook: 1. IJzeren winkelhaak in dampalen waaraan een damhek draait. 2. Haakring waar het roer met de hangers in hangt.

duimelot, znw. de. Lapje met bandje ter bescherming van een zere duim.

duimeltje, znw. 't. Zie *dummeltje*.

duinkieft, znw. de. Scholekster. Lett. duinkievit.

duisdoorne, w.w. Luiëren, nietsnuten, doelloos heen en weer lopen (Andijk). Misschien is het woord oorspr. een koppeling van fri. dûzje = dommelen, soezen en fri. doarmje = doelloos ronddolen.

duit (I), znw. de. Zie *deut*.

duit (II), znw. de. Muntstuk, in de zegsw. 't is zô waar as 'n duit 'n duit (is), het is beslist waar.

duitepik, znw. de. Zie *duitepikker*.

duitepikker, znw. de. Woekeraar, geldwolf. {p.87}

duitje, znw. 't, in de zegsw. 'n duitje pikke, een extraatje (trachten te) verdienen.

dukate, znw. mv. in de zegsw. ik moet 'm niet, al skeet ie dukate, ik moet hem beslist niet, ik zal hem beslist niet trouwen.

dukke, w.w. Dial. var. van duiken.

dukkedoôdje, znw. 't. Zie *duikersdoôdje*.

dul, bn. 1. Dol, dwaas. 2. Doldriftig, razend. Zegsw. *de dulle koup*, spotkoopje.

dummele, w.w. Kreukelen.

dummeltje, znw. 't. Bundeltje (kieren).

dun, bn. Ook: 1. Laag, gemeen. | Ik vind 't 'n dunne streek. 2. Bekrompen, gierig. Vgl. don en ned. deun. Zegsw. *dunne melk*, magere melk. – *D'r dun deur moete*, zuinig moeten doen. – *Dat zel 'm dun deur de darne loupe*, dat zal hem opbreken.

dundas, znw. de. 1. Mager persoon of dier. 2. Laaghartig, gemeen persoon. 3. Gierigaard.

dunne, znw. de. 1. Gierigaard. 2. Laaghartig, gemeen persoon. Zegsw. *an de dunne weze*, dun schijten, diarree hebben.

durábel, bn. Duur, kostbaar (vero.). Vgl. fri. djûrabel.

durp, znw. 't. Dorp.

durpslaste, znw. mv. Dorpsbelastingen.

durve, w.w. Durven. De vervoeging luidt: durve – durfde/dorst – durfd/durven.

duke, aanw. vnw. Zoals deze (vero.).

dut, aanw. vnw. Dit. Zegsw. *tussen dut en dat is ok nag wat*, er is ook nog een middenweg.

dutte, aanw. vnw. Verzwaarde vorm van dut = dit. | Wou je dutte of datte?

duttem, in de zegsw. *van duttem*, van dit, hiervan. | Geef moin maar van duttem. – 't Is *altoid van duttem of dattem*, het is altijd het een of het ander, het is altijd wat.

dut-op, bw. Deze kant uit, hierheen. | Ober, kom ers dut-op.

dut-opper, bw. Iets meer hierheen (Noord-Scharwoude) (vero.).

dutter-op, bw. Iets meer hierheen (Warmenhuizen) (vero.).

duur, znw. de, in de zegsw. *gien duur in z'n gat hewwe*, rusteloos (van aard) zijn.

duvel, znw. de. Duivel. Zegsw. *as de duvel*, als de bliksem. – *De duvel in hewwe*, de smoor in hebben, razend zijn. Vgl. fri. de divel yn hawwe. – *De duvel skoit altoid op de grôte houp*, het fortuin is altijd met de rijken. – *D'r óp zitte as 'n duvel op 'n ziel*, zeer fanatiek zijn, vooral waar het gaat om geld verdienen. – *De duvel te plat weze*, iedereen te slim af zijn. – *De duvel is nooit zô swart as op 'n prentje*, iemand is nooit zo slecht als beweerd wordt. – *Hai is bai de duvel z'n steert vedaan kropen*, hij is uiterst slecht en geslepen.

duvele, w.w. Ook: Hinderen. | Dat duvelt niks.

Duvel dreigers, znw. mv. Vero. spotnaam voor de bewoners van Hoorn. Lett. duiveldragers.
Duvelshoupe, znw. mv. Vero. spotnaam voor de bewoners van Aartswoud.
dwaal, znw. de, in de zegsw. *an de dwaal weze*, aan het dwalen zijn of verdwaald zijn.
dwaalder, znw. de. Bastaardtulp of -plant.
dwars-aap, znw. de. Dwarsdrijver, stijfkop.
dwarshoute, znw. mv. in de zegsw. *mit dwarshoute gooie*, dwars zijn, in de contramine zijn. {p.88}
dwarsig, bn. Dwars of stijfkoppig.
dwarskerf, znw. de. Dwarsslootje.
dwarsveld, in de zegsw. *dwarsveld gaan*, dwars door het veld, via de kortste weg, recht toe, recht aan. | We ginge dwarsveld weer op huis an.
dweer, znw. de. Dwarrelwind. Vgl. fri. twirre.
dwere, w.w. 1. Dwarrelen van de wind. Vgl. fri. twirje = dwarrelen. 2. Aanwakkeren van de wind. {p.89}
E

e-, overgangsklank in allerlei samenst., zoals in: eerdebaai, keersevet, nageleskeertje, kleremaker, skoenesmeer enz, enz.
echt (I), bn. en bw. Ook: 1. Fijn, heerlijk. | We hewwe 'n echt daggie had. 2. Keurig, proper, mooi. | Wat 'n echt jurkie. Zegsw. *is 't echt?*, is het echt waar?
echt (II), znw. 't, in de zegsw. *in 't echt*, in werkelijkheid, in levenden lijve. | Ik zou 'm welders in 't echt zien wulle, – *Om (voor) echt*, serieus, niet voor de lol. | We speule deuze rois om echt, 'oor.
echter, znw. in de zegsw. *om 'n echter*, serieus, niet voor de lol. | We speule nou weer om 'n echter. – *Op 'n echter*, op een andere keer, als het zo eens uitkomt (vero.) | Je komme op 'n echter maar weerders te gast.
edel, znw. in de zegsw. *edel en onedel*, iedereen, lieden van elke rang of stand. | Edel en onedel komt deer over de vloer.
edelman, znw. de, in de zegsw. *honderd jaar edelman, honderd jaar bedelman*, voor- en tegenspoed wisselen elkaar af.
eef, verkorting van even, in de comb. *on- of eef?* oneven of even? | Wat reid je, on- of eef?
eek (I), znw. de, Dial. var. van eik (vero.).
eek (II), znw. de. Edik, azijn, in de zegsw. *zô zuur as eek*, erg zuur. – *Ik mag 'm in ôlie nach eek*, ik mag hem helemaal niet.
eêl, znw. de. Var. van aal, paling.
eêlduiker, znw. de. Aalscholver, soms ook fuut.
eêlfuk, znw. de/'t. Aalfuik.
eêlshuid, znw. de. Aalsvel.
eêlsk, bn. Aanhalig, aanstellerig (Winkel). Het woord, dat o.a. in Groningen bekend is, is wsch. verwant met noors *elske* = houden van.
eêlst, in de zegsw. *op z'n eêlst*, op zijn edelst, op zijn best (vero.).
eêlt, znw. 't. Eelt, in de zegsw. *eêlt op z'n gat hewwe*, steeds op zijn gat zitten, erg lui zijn. – *'t Eêlt op z'n kniese bidde*, vurig en langdurig bidden.
eêltighoid, znw. de. Eelt, eeltplek(ken).
eendebier, znw. 't. Schertsend voor slootwater.
eendepul, znw. de/'t. 1. Eendekuiken. 2. Stommeling, uilskuiken.
eerd, znw. de. Teelaarde, bouwgrond. | Deuze akker het maar 'n kloin laagie eerd.
eerappel, eerdappel, znw. de. Aardappel. Zegsw. *'n mens is gien eer(d)appel (al is ie mit 'n stokkie poôt)*, een mens heeft nu eenmaal zijn eigen mogelijkheden en beperkingen.

eerappele, eerdappele, znw. mv. in de zegsw. *'t is deer kouwe eer(d)appele*, gezegd van lieden met kale kak.

eerappeleboor, eerdappeleboor, znw. de. Zie *eerappelepriem, eerdappelepriem*.

eerappelebouwer, eerdappelebouwer, znw. de. Landbouwer of tuinder die hoofdzakelijk aardappelen verbouwt.

eerappelegraafie, eerdappelegraafie, znw. 't. Schopje met driehoekig blad, gebruikt bij het aardappelrooien.

eerappelegreipie, eerdappelegreipie, znw. 't. Plattandig vorkje, gebruikt bij het aardappelrooien.

eerappelekrat, eerdappelekrat, znw. de. Aardappelkrat of -kist.

eerappelekuil, eerdappelekuil, znw. de. Ondiepe, langwerpige kuil, afgedekt met riet, {p.90} stro of modder, dienend als bewaarplaats voor aardappelen. Vgl. bietekuil, witlofkuil, wortekuil.

eerappelepriem, eerdappelepriem, znw. de. Zie *priem*.

eerappelerôde, eerdappelerôde, w.w. Aardappelen rooien.

eerappelerôder, eerdappelerôder, znw. de. Man die aardappelen rooit. 2. Schopje of vorkje waarmee men aardappelen rooit.

eerappeleskildertje, eerdappeleskildertje, znw. 't. Mesje waarmee o.a. aardappelen worden geschild.

eerappeleskuit, eerdappeleskuit, znw. de. Grote schuit o.a. voor het vervoeren van aardappelen.

eerappelestoel, eerdappelestoel, znw. de. Aardappelstruik, inclusief de aardappelen.

eerappelevaarder, eerdappelevaarder, znw. de. Vrachtvaarder die voor een aantal tuinders aardappelen vervoerde naar een veiling of bewaarplaats.

eerappelezetter, eerdappelezetter, znw. de. Zie *driepuntspoôthek*.

eerappelskildersmessie, eerdappelskildersmessie, znw. 't. Zie *eerappeleskildertje, eerdappeleskildertje*.

eerdebaai, eerebaai, znw. de. Aardbei.

eerdebaaieleertje, eerebaaieleertje, znw. 't. Lett. aardbeienladdertje, in de zegsw. *ientje om 'n eer(d)ebaaieleertje sture*, iemand om een fopboodschap sturen.

eerlek, bn. in de zegsw. *is 't eerlek?*, is het eerlijk waar? – *Onder de gulden (golden) is iedereen eerlek*, men is alleen eerlijk als het de moeite niet loont om oneerlijk te zijn. – *D'r benne niet veul eerleke mensen; wie ruig in z'n hande is, is eerlek*, niemand is eerlijk, met name als het om geld gaat. – *Je worre nooit van eerleke wages overreeën (wél van strontkarre)*, kritiek kun je vooral verwachten van lieden op wie zelf van alles valt aan te merken. – *Voor eerlek verkoupe*, op eerlijke wijze, in goed vertrouwen, zonder gebreken verkopen. | 'n Koe voor eerlek verkoupe.

eers, znw. de. Vero. vorm van aars, achterste.

eersgebrek, znw. 't. Kleine, meestal voorgewende ongesteldheid (vero.).

eerst (I) bw. in de zegsw. *eerst grôte mense, den hángore, den 't kroôs dat om de wal droift en den (pas) jullie*, gezegd tegen kinderen die b.v. bij het eten hun beurt niet kunnen afwachten. (Hángore = jachthonden).

eerst (II), znw. in de zegsw. *de eerst komt as ie klaar is*, het eerste kind wordt nu eenmaal niet altijd pas negen maanden na de trouwdag der ouders geboren.

eerstedeúntje, znw. 't. Het eerste dansvermaak tijdens de kermis, (voorheen) van ca. 11.00 uur tot 16.00 uur.

eerstedeuntjese, w.w. Het 'eerstedeuntje' bezoeken.

eerstens, bw. Ten eerste, voor eerst. Vgl. tweidens, derdens enz.

eerstkalfveers, znw. de. Vaars die voor de eerste keer kalft.

eerstoônder, znw. de. Schaap dat of geit die voor de eerste keer 'oônt' of jongen werpt.

Eéstrup, znw. Vero. uitspraak van Aagtdorp.

eet, znw. in de zegsw. *voor (de) oigen eet*, voor eigen consumptie. | Hai bouwt 'n klein hoekie eerappele voor (de) oigen eet.

eet-en-drinken, znw. 't. Maaltijd die voorheen om 8 uur 's avonds plaats vond.

eet-en-drinkerstoid, znw. de. Tijd waarop de avondmaaltijd werd gebruikt.

eêuwig, bn. en bw. in de zegsw. *'t is eêuwig verlamd*, het is toch bar. – *'t Is {p.91} eêuwig* (*'n eêuwige*) *zonde*, het is erg jammer.

eêuwigse, bn. en bw. Buitengewoon lang of erg. | 't Duurde 'n eêuwigse toid. 't Is 'n eêuwigse zonde. Hiernaast komt de geassimileerde vorm 'eêuwisse' voor.

ef, verkorting van effen, in de zegsw. *in de ef weze*, onberispelijk gekleed zijn. – *In de ef zette*, netjes, in de plooi zitten (bij officiële gelegenheden). – *'t Gezich in de ef hewwe*, een effen, strak gezicht trekken.

effe, bw. Dial. var. van even. | Ik zel effe wachte.

effen, bw. en znw. In de zegsw. *effen koike*, strak of stuurs kijken. – *In 't effen komme*, in het reine komen.

effetief, bw. Ook: gewoonweg; verbastering van effectief (vero.). | Ik begon effetief te trillen.

effetjes, bw. Eventjes.

effies, bw. Dial. var. van eventjes.

efkes, bw. Dial. var. van eventjes. Vgl. fri. efkes. Zegsw. *wou je efkes?* belief je even 'n kopje koffie of thee? (Opperdoes). – *Deer zit nag wel efkes*, daar zit nog flink wat geld.

eg, znw. de. Hoek, kant (van een akker). Vgl. du. Ecke, eng. edge, fri. igge.

egalement, znw. 't. Zie *galement*.

eggig, bn. Stroef, o.a. gezegd van tanden die stroef worden als men aalbessen eet. Vgl. fri. iggich.

'ei, dial. var. van hè. | Mooi weer, 'ei!

eis, znw. 't Var. van aas, voedsel.

eisie (I), znw. 't. Zie *aasie*.

eisie (II), znw. 't, in de zegsw. *'t is gien eisie*, het is geen begeerlijk hapje, niet iets waarop men graag aast. – *'n Eisie hewwe*, een extraatje hebben.

eivend, znw. de. Avond.

eivendeten, znw. 't. Avondeten, voorheen ook: avondbroodmaaltijd. De ouderwetse dagindeling voor het gebruik der maaltijden of voor het schaften was vaak als volgt: 1. *Stik-ete*, enkele boterhammen eten na het opstaan. 2. *Stik-ete, koppiestoid, konkeltoid* of *halfelfiestoid*, enkele boterhammen eten en koffie drinken tijdens de schaft om ± half elf. 3. *Middagete, warmete*, warme maaltijd om ± 12 uur. 4. *Stik-ete, skofttoid, halfzessiestoid*, enkele boterhammen eten en koffiedrinken tijdens de namiddagschaft om ± half zes. 5. *Stik-ete, eivendeten*, avondbroodmaaltijd om ± 8 uur. Men bedenke, dat deze tijden en benamingen varieerden al naar gelang het seizoen, de drukte van het werk, de aard van het bedrijf (boer of tuinder) en de streek. Een zomerdag van een tuinder verliep vaak als volgt: 1. *Stik-ete* of *broôd-ete*, na het opstaan (± 5 uur). 2. *Konkeltoid* of *koppiestoid* om ± 9 uur. 3. *Skofttoid, stik-ete* of *broôd-ete* om ± 12 uur. 4. *Koppiestoid* om ± 15.00 uur. 5. *Warm-ete* om ± 18.00 uur.

eivendkerk, znw. de. Avondkerkdienst.

eivendmeil, znw. 't. Hoeveelheid melk die een koe, schaap of geit in de vroege avond geeft.

eivendskône, znw. mv. in de zegsw. *ze hoort bai de eivendskône*, ze is niet bepaald knap, zeker niet bij daglicht.

eives, bw. Dial. var. van 's avonds.

eize, w.w. Azen, voedsel zoeken.

eizeling, znw. de. Afgestoken of afgescheiden deel van een hooiberg of -klamp, veelal een vierde gedeelte of minder. Het woord behoort bij eis = aas en eize = aen, voedsel zoeken.

eizeltje, znw. 't, in de comb. 'n *eizeltje roggebroôd*, een vierde gedeelte van een roggebrood (Zuidermeer). Het woord hoort bij eis = aas en eize = {p.92} azen, voedsel zoeken.

eizie, znw. 't. Zie *eisie*.

eizig, bn. Graag azend, hongerig, begerig.

ekehout, znw. 't. Dial. var. van eikehout (vero.)

eken, bn. Dial. var. van eikehouten (vero.). Vgl. fri. eken. | 'n Eken plank.

ekens, zelfst. gebruikt bn. mv. Eikehouten planken of balken (vero.) | 't Benne ekens. Opm. In het wfri. worden vaker zelfst. gebruikte stoffelijke bijvoeglijke naamwoorden in het mv. gebruikt. Zo zegt men b.v. van houten, gouden, zilveren voorwerpen enz.: 't benne houtens, gouwens, zulverens.

elf, in de zegsw. *nommer elf op de lip hewwe*, een snotneus hebben. Er vormt zich tussen neus en bovenlip a.h.w. het getal elf.

elfie, in de zegsw. 'n elfie hewwe. Zie de zegsw. onder elf.

eliéns, bw. Dial. var. van eveliëns = eveneens (vero.).

ellestok, znw. de. Stok met kerfjes waarmee voorheen de manufacturier stoffen mat per el en per verrel. Vgl. poepestok.

ellinkie, znw. 't. Rolcentimeter die men gebruikte bij het afmeten van stoffen. De stof werd doorgaans per el berekend, per meter verkocht.

els, znw. de, in de zegsw. *ientje om de glazen els sture*, iemand om een fopboodschap sturen.

emmer, znw. de, in de zegsw. 't is in de emmer, het is voor elkaar, de winst is binnen, het is naar de zin.

emmerrak, znw. 't. Rek voor melkemma's en melkbussen.

end, znw. 't. Eind(e), stuk. | We hewwe 't end nag niet. Geef moin maar 'n end appel. We hewwe 'n heêl end fietst. Zegsw. 't end in (uit) de bek hewwe. 1. bekaf zijn. 2. er (financieel) slecht aan toe zijn. Vgl. fri. it ein yn 'e bek hawwe. De zegsw. duidt lett. op een dier (b.v. een paard of een (trek)hond) dat t.g.v. grote inspanning de tong zo ver uit de bek heeft dat het einde van de tong zichtbaar is. – *D'r gien end meer in wete*, de zaak niet meer kunnen overzien. – *Niet wete wât end vóór moet*, niet weten hoe men dient te handelen. – *Ze skeure allegaâr an 'n end*, ze doen allemaal tegelijk en fanatiek hun best om iets te bemachtigen. – 'n *Heêl end heen*. 1. ver weg. | Hai weunt 'n heêl end heen. 2. grotendeels | 't Werk zel murgen 'n heêl end heen klaar komme. 3. bijna, er niet ver van af. | Hai zal 'n heêl end heen zestig weze. – *Op 'n end*, uiteindelijk, tenslotte, per slot van rekening. | Ik was er op 'n end dik mee an. – *Eer 't spul 'n end het*, eer alles klaar of achter de rug is. – 't *End is niet te overzien*, de gevolgen zijn niet te overzien. – 't *End is er van zoek (zocht)*, het is heel erg, de gevolgen zijn niet te overzien.

ende, znw. m. Einden, stukken. Zegsw. *an ende*, in stukken. | Hai skeurde alles an ende. – *Ende make*, de zaak afhandelen, tot een besluit komen. – *Op gien ende nei*, op geen stukken na.

endeboltjes, znw. mv. Laatste stukken van een broodje (vero.).

endelste, znw. 't. Het uiterste, meest verwijderde, laatste (vero.).

endelskot, znw. 't. Houten verbindingsschot aan het uiteinde van b.v. een kar. Het woord 'endel' gaat terug op 'ende' (vgl. middel naast midden). Vgl. middelned. eyndeldoor = uiterste deur, en ned. endeldarm, lett. uiterste darm.

endje, znw. 't. Eindje, stukje | Mag ik ok 'n eindje keis. Skik es 'n endje op. {p.93} Zegsw. 'n *endje neme*, een gedeelte van iets aanvatten en helpen tillen of versjouwen. | Neem effies 'n endje van deuze kas(t).

eng, bn. Ook: tenger, schraal. | Want 'n eng moidje.

Engel, in de comb. *Gouden Engel*, traditioneel (Sinterklaas)feest te Koedijk dat op oudejaarsdag werd gevierd en dat herinnert aan de tijd dat de Koedijker vissers pas na de

kerstdagen thuis kwamen. De Gouden Engel zou de bijnaam geweest zijn van graaf Jan de Eerste die in 1297 Vrone verwoestte.

-enkaar, vero. dial. var. van 'elkaar' in samenkoppelingen als deurenkaar, uitenkaar (W.F.O.N. 1, 55), voorenkaar (W.F.O.N. 1, 56).

enkel, enkeld, bn. 1. Enkel, slechts | Hai bouwt enkeld bloemkoël. 2. Een enkele keer, af en toe. | Hai komt hier heël enkeld. 'n Enkelde keer zien ik 'm nag welders. 3. Eenzaam, verlaten | Ze weune deer heël enkeld. 4. Tenger, schraal | Wat 'n enkeld moidje. Vgl. fri. inkel(d).

Enkúze, Enkúzen, Henkúze, Henkúzen, znw. Dial. uitspraak van Enkhuizen. Zegsw. *hai keek nei (H)enkúze(n) of ie 't in Medemblik brande zag*. 1. Hij keek verbazend scheel. 2. Hij keek of hij het in Keulen hoorde donderen.

enter, znw. de. 1. Koe van één jaar oud. 2. Vaars die haar eerste kalf heeft. Het woord is een samentr. van 'een winter', d.w.z. één winter (of jaar) geleefd hebbend. Vgl. twenter.

entere, w.w. Ook: hollen, hard weglopen.

enterling, znw. de. Zie *enter*.

epper, bn. 1. Lief, net. 2. Nuffig | 't Is 'n epper moidje. Vgl. fr. eptich.

epperke, znw. 't. Lief, net meisje of kind.

eppetrut, znw. de. Laks, onhandig meisje (vero.).

eppetrutterig, eppetruttig, bn. Laks, onhandig.

erf, znw. 't. Afl. van het w.w. erven, in de zegsw. *an 't erf weze*, erven, een erfenis krijgen.

erfenis, znw. de, in de zegsw. *'t is goed weer om 'n erfenis te verdêlen*, gezegd van guur, koud, slecht weer.

erfporsie, znw. 't. Erfdeel. | Hai het z'n erfporsie al had.

erfsdeël, znw. 't. Var. van erfdeel.

erfsgenaam, znw. de. Var. van erfgenaam.

-er, -der, achtervoegsel dat na een aardrijkskundige eigennaam vaak in afwijking van het ned. wordt gebezigd., b.v. Obdammer kermis, 'n Bovenkarspelder, 'n Blokkerder, Ursemmer kermis enz.

ere, znw. mv. Vero. dial. var. van aderen.

erg (I), bn. en bw. Ook: 1. Slecht, verkeerd, aangestoken. | 't Benne meist allegaâr erge urte en bône. 2. Alleen in comb. met gien = geen, heeft 'erge' de betekenis van: geregelde, enthousiaste. | Ik ben gien erge kaarter. Ze is gien erge uitgaander.

erg (II), znw. in de zegsw. *nág gien erg hewwe*, er nóg geen erg in hebben. – *Niet zonder erg weze*, niet achterlijk zijn. – *'n Zieltje zonder erg*, een onnozel persoontje.

erger, bn. in de zegsw. *'t moet eerst erger wul 't beter*. Zie *ergere*. – *Weet je nag van erger!*, hoe bestaat het, erger kan het niet!

ergere, w.w. Verergeren, in de zegsw. *'t Moet eerst ergere, wul 't betere*, het moet eerst nog erger, pijnlijker of onaangenamer worden, vóór er een wending ten goede komt.

erges, bw. Ergens. Vgl. voor soortgelijke assimilaties o.a. nerges, lakes, varkes, oves. {p.94}

ergie, znw. 't. in de zegsw. *'t mit (om) 'n ergie doen*, het met een bepaalde bedoeling doen. Vgl. fri. eat mei in erchje dwaen. – *Mekaar mit 'n ergie ankoike*, elkaar met een bepaalde bedoeling, met een blik van verstandhouding aankijken.

ergste, bn. Ook: meeste, meest hinderlijke. | As de ergste modder d'r maar of is.

erle, zie *derle*.

erm (I), bn. Vero. voor arm, behoeftig.

erm (II), znw. de. Vero. voor arm.

erme, w.w. Jammeren, weeklagen.

ermenére, w.w. Jeremiëren, jammeren.

errremoed, znw. de. Vero. voor armoede.

-ers, ingelaste uitgang in allerlei samenst., vooral na een werkw.-stam, soms na een znw., b.v. kaartersrondje, annemersspul, sluitersdoid, opgnapperspak, huishouwersgeld, pankoeckerspan, veldersboet enz.

-es (I), tweede naamvalsuitgang na zowel mannelijke als vrouwelijke bezittelijke voornaamwoorden en na eigennamen, b.v. dat is moines en dut jouwes; hei je heures ok meenomen?; dat is Pietes fiets; dut is Truuses zussie; kè je Piet van Diepenes joôds?

es (II), bw. Eens. | Kom es hier.

es, in de zegsw. *in de es weze*, keurig verzorgd zijn, keurig geregeld zijn. Vgl. fri. yn'e es.

eskerd, znw. de. Kant van een bikkeld met een s-vorm (vero.).

esser, **esserd**, znw. de. Zie *eskerd*.

ete, w.w. Eten. De vervoeging luidt ete – at/atte – eten. Soms bezigt men als volt. dlw. de hypercorrecte vorm geëten. Zegsw. *Ze ete zonder zurg en ze kakke zonder hartzeer*, gezegd van zorgeloos opgroeiende kinderen. – *Hei je 't ooit krommer eten (as worst!)*, heb je het ooit zo zout gegeten. – *Ik hew al eten (ik hew gien hunger)*, ik hap niet, ik reageer niet. – *Eet maar op, deer 't komt, is 't donker*, wees maar niet zo kieskeurig met eten. – *Groôt (kloin) van ete weze*, veel (weinig) eten of kunnen eten. – *Je moete altoid zôveul ete, dat je bai 'n allemansdeur nag 'n pankoeck luste*, aansporing om niet overmatig te eten. – *Ik eet 't er niet an of*, het is wel lekker, maar niet zodanig dat het zo duur moet zijn.

eter, znw. de, in de zegsw. *'n grôte (kloine) eter weze*, veel (of weinig) eten of kunnen eten.

eters, znw. mv in de zegsw. *eters kroige*, gasten krijgen. – *D'r worre eters geboren, maar freters maakt*, wie zich aanwent veel te eten, raakt niet gauw verzadigd. Vooral gebruikt als afwimpelende reactie tegenover kinderen die steeds om meer vragen.

eteraai, znw. de. 1. Eten (als bezigheid). | Ik vind zuks maar 'n priekerige eteraai. 2. Eten, kost. | Da's 'n lekkere eteraai.

eterig, bn. 1. Hongerig. | Je loike wel niet zô eterig vedaag. 2. Voedzaam, waaraan veel te eten valt. | Die broeder is puur eterig.

etersbord, znw. 't. Etenbord.

etersspoin, znw. de/'t. Etenkast of spinde (vero.) He woord spinde gaat terug op middellatijns spenda = voorraadruimte, etenskast. Eig.: giften aan de armen in een klooster. Vgl. het lat. w.w. dispendere = uitdelen.

eterstafel, znw. de. Dis, gedekte tafel.

eterstoid, znw. de. Etenstijd. Vgl. fri. iterstiid.

etgroed, znw. 't. Etgroen, tweede grasgewas. Groed betekende oor-{p.95}spr. aangeslibd land, eig.: wasdom, dat wat groeit of gegroeid is. Het woord is een afl. van het w.w. groeien. Zie voor et onder ette.

etgroen, znw. 't. Zie *etgroed*. Groen is een afl. van groeien.

etland, znw. 't. Grasland dat men door het vee laat kaal grazen.

etlem, znw. 't. Vero. vorm van etmaal.

ette, w.w. Het grasland dat men door het vee laat kaal grazen. Het woord betekent lett. 'doen eten'.

etter, znw. de. Ook: klier, onsympathiek individu. | Ik vind 't 'n etter van 'n vent.

ettere, w.w. Ook: naar, vervelend doen. | Zit toch niet zô te etteren.

etterkoud, bn. Bar koud.

eusjeu, znw. de. Uienstu, hachee (vero.).

evaasje, znw. 't. Morsboezelaartje dat over de gewone werd gedragen.

eveliens, bw. Vero. voor eveneens. Vgl. netteliens = (net) eveneens, net zo.

eveling, znw. de. Losse brug tussen twee percelen land (Avenhorn Grosthuizen). Het woord is wsch. een afl. van 'even' in de zin van: wat (via een verbinding) even of gelijk wordt gemaakt. Vgl. ned. de weg effenen, een schuld vereffenen. Zie ook de var. ievening.

evenaar, znw. de. Ook: dwarshout aan het lemoen van een boerenwagen waaraan de strengen worden bevestigd. Men onderscheidde o.a. een ‘tweipeerds-evenaar’ en een ‘driepierds-evenaar’.

evendeêl, znw. ’t. Eertijds een (onbebouwd) gedeelte van een verbindingsweg tussen twee dorpen die een ‘even’ of gelijk gedeelte van deze weg, annex de bermen en bermsloten, moesten onderhouden. In de volksmond leeft de naam ‘’t Evendeêl’ nog voort in De Streek (verbinding Hoogkarspel-Lutjebroek en Grootebroek-Bovenkarspel).

evengoed, bw. Toch, (maar) desondanks. | Hai was niet lekker, maar is evengoed te werk gaan. ’t Is evengoed lekker weer vedaag.

ezel, znw. de, in de zegsw. *de ien z’n ezel is de aâr z’n peerd*, hulp waaraan de een minder waarde hecht of weinig behoefte heeft, kan voor de ander zeer waardevol zijn.

ezele, w.w. 1. Hard werken, ploeteren. 2. Soort kaartspel (voor kinderen) (vero.).

ezeling, zie *eizeling*.

ezeltje, zie *eizeltje*.

{p.96}

F

faksére, w.w. Zie *foksére*. Vgl. fri. faksearje.

faksist, znw. de. Var. van fascist.

falge, w.w. in de comb. *falge en kere*, de stoppel onderploegen en weer boven brengen (vero.) Vgl. middelned. valgen en fri. felgje.

Fannie, meisjesnaam, in de zegsw. *’n vieze (fieza) Fannie*, een viespeuk.

fazele, w.w. in de zegsw. *hier is niks voor jou te fazelen*, hier is niets voor jou te halen (Noord-Scharwoude).

febrewári, znw. februari, in de zegsw. *febrewari miggedans, maart ’n (hêle) slechte kans*, als februari zacht is (zodat de muggen of vliegen al ‘dansen’) is de kans groot, dat maart nat en koud wordt.

feist, znw. ’t. Feest, in de zegsw. *feist verbaai, moidje an ’t zaai* gebezigd door of m.b.t. een jongeman die wel met een meisje wil feestvieren, maar zich verder tot niets wil verplichten. – *’t Feist is houwen*, het is nu weer over met het uitgaan of royaal doen.

feiste, w.w. Feestvieren.

feistivitoite, znw. mv. Dial. var. van festiviteiten.

feliet, bn. Dial. var. van failliet.

femilie, znw. de. Familie, in de zegsw. *femilie van de kouwe kant*, aangetrouwde familie (ook kortweg: de kouwe kant). – *Femilie mit de urtezak*, verre familie

ferliet, bn. Failliet, in de zegsw. *ferliet slaan*, failliet gaan (vero.)

ferliezement, znw. ’t. Faillissement. De vorm is kennelijk ontstaan o.i.v. verlies (lijden).

fermilie, znw. de. Dial. var. van familie.

ferwiel, znw. ’t. Vero. dial. var. van fluweel. Vgl. fri. forwiel.

fesoën, znw. ’t. 1. Fatsoen. 2. Model, patroon. Uit fra. Façon.

fesoendelek, bn. Fatsoenlijk.

festvalle, w.w. Feestvieren (vero.). Uit eng. festival.

fiebak, znw. de. Viezerik, ontuchtig persoon. Lett. viesbak.

fiedeldans, znw. de. Sint-Vitusdans. Vgl. fri. fiteldouns.

fiekeraai, znw. de. in de zegsw. *’n mooie fiekeraai*, een aangename bezigheid.

fielesepée, znw. de. Fiets (vero.). Uit fra. velocipède.

fielesetère, **fielsetère**, w.w. Dial. var. van feliciteren.

fiemel, znw. de. 1. Iemand die met zijn handen overal aan zit. 2. Woelwater.

fiemele, w.w. 1. Peuteren, overal met de handen aan zitten. 2. Onrustig heen en weer bewegen. Zegsw. *kaarte fiemele*, kaarten schudden.

fies, bn. Dial. var. van vies. Zegsw. *hai is fies bai*, hij is zeer goed bij de tijd.

fieselefasië, znw. de/ 't. Gezicht. Contaminatie van physionomie en face.

fieselemie, znw. de/ 't. Gezicht. Uit fra. physionomie.

fieter, bn. en bw. 1. Kwiek, vitaal. | 't Is nag 'n fieter woifke voor d'r leeftoid. 2. Mooi netjes, zwierig. | Je ziene d'r weer fieter uit mit dat jurkie. Mog. is het woord ontstaan uit fra. vite = vlug, levendig. Zegsw. *fieter en fointjes*, zie fieterdefointjes.

fieterdefointjes, bn. en bw. Piekfijn, keurig netjes. | Je ziene d'r weer fieterdefointjes uit. Het woord is een koppeling van fieter en fointjes.

fik (I), znw. de. Dial. var. van fijt. Vgl. fri. fyk.

fik (II), znw. de. Brand. Zegsw. *in de {p.97} fik steke*, in brand steken.

fik (III), znw. de. Bazig meisje of vrouwspersoon, feeks (vero.) Vgl. fri. fikke = feeks

fikke (I), znw. mv. Vingers, handen.

fikke (II), w.w. Branden.

fikkie (I), znw. 't. Brandje, vuurtje, in de zegsw. *fikkie stouke (steke)*, (stiekem) een vuurtje stoken.

Fikkie, hondennaam in de zegsw. *geef moin porsie maar an Fikkie*, ik bedank voor de eer.

filtreer, znw. de. Var. van filtreertoestel, filter.

fissel, znw. de/ 't. De fistel.

fisselboer, znw. de. Zie *fisselman*.

fisselman, znw. de. De man die het (geheime) (familie)recept bezit der kruiden die tegen fistels worden aangewend.

fisselpot, znw. de. Pot met kruidenpasta tegen de fistel. Deze pasta wordt doorgaans met een ouweltje ingenomen. | Hai is al 'n toidje an de fisselpot.

fit, znw. de. Fut, lust, kracht. (vero.). Zegsw. *er de fit van weg hewwe*, er de smaak, de slag van te pakken hebben.

fitlokke, znw. mv. Koothaar van paarden.

flab, znw. de/ 't. Brij-achtige, plantaardige massa in sloten.

flabnet, znw. 't. Net bevestigd aan een stok om flab op de wal te trekken.

flabtrekke, w.w. Flab op de wal trekken.

flank, znw. de, in de zegsw. *in de flank valle*, voegen, in de smaak vallen.

flanke, w.w. Voegen, passen (vero.) Zegsw. *'Dat flankt niet'*, zee tante Brandjes, dat past of voegt niet.

flap, znw. de. 1. Klap, slag. | De deur sloeg mit 'n flap dicht. 2. Grote hoeveelheid. | D'r is de leste week weer 'n flap water vallen. Vgl. fri. flappen wetter.

flapdrol, znw. de. 1. Lummel, stoethaspel. 2. Slordig, vuil wijf.

flappe (I), w.w. Klappen slaan. | Niet zô mit de deur flappe.

flappe (II), w.w. De sloten van flab reinigen.

flapperd, znw. de. Klappend geluid, klapzoen.

flappere, w.w. 1. Klappen. 2. Wapperen.

flartje, znw. 't. 1. Iets dat in zijn soort klein, dun of licht is. | Wat 'n dun flartje dat jurkie. 2. Scheetje in het hemd of in de broek. 3. Enkele, een beetje. | 'n Flartje skaaseraaiers. Vgl. de var. flirtje en flortje.

flauwsie, znw. 't. Flauw grapje, flauwe opmerking, leugentje. Vgl. fri. flouke.

fleer, znw. de. Var. van influenza | Hai het 'n sneer van de fleer had.

fleers, znw. de. 1. Slappe koestront. 2. Scheetje in het hemd of in de broek. 3. Achterwerk. | Wou je 'n skop voor je fleers! 4. Oorveeg, klap. | Hai kreeg 'n fleers voor z'n harses. Zie het N.E.W. onder fleer.

fleerze, w.w. Dun schijten (van koeien).

fleêuw, bn. Flauw van smaak, zouteloos. De vorm fleêuw wordt doorgans alleen gebruikt m.b.t. spijzen zelden fig.: de soep is fleêuw, maar: doen niet zô flauw. Zegsw. *'t smaakt zô fleêuw as 'n nochter kalf*, het smaakt erg flauw.

fleike, znw. mv. Vlerken, handen, vingers. | Bloif er of mit je fleike.

flemmeten, bn. Flemmende, van flemmet, soort stof waarvan onderbroeken werden gemaakt.

flens (I), znw. de. Var. van influenza. | Hai het 'n sneers van de flens had.

flens (II), znw. de. Oorveeg, klap.

flent, znw. de. Zie *flint*. {p.98}

flenter, znw. de. 1. Iemand die hard of gejaagd (heen en weer) loopt. 2. Iemand die steeds de hort op is. Zegsw. *an de flenter gaan*, op hol slaan, het op een loopje zetten.

flentere, w.w. 1. Hard of gejaagd (heen en weer) lopen. 2. Slenteren, doelloos of treuzelend voortgaan. 3. Op straat zwalken.

flenters, znw. mv. Spaanders, in de zegsw. *an flenters*, tot spaanders, totaal kapot. | Hai sloeg alles an flenters.

flessestiek, znw. de. Elastieken speen van een zuigfles.

flessiegoed, flessiesgoed, znw. 't. Flesje met medicijnen.

fleur, znw. de, in de zegsw. *nag in z'n volle fleur weze*, nog in de bloei van zijn leven zijn, nog gezond en kwiek zijn. Uit fra. fleur = bloem, bloesem.

flewiël, znw. 't. Vero. dial. var. van fluweel. Vgl. fri. flewiël.

fliddere, w.w. 1. Licht heen en weer bewegen. 2. Slenteren, op straat zwalken.

fliederig, bn. Klein, licht, dun van stof. | Wat 'n fliederig jurkie.

fliedertje, znw. 't. Iets dat in zijn soort klein, licht of dun is. Vgl. fri. fliterke. | Ik kreeg maar 'n fliedertje keis op broêd.

flikflooi, znw. de. Zie *flikflooiër*.

flikflooië, w.w. Ook: 1. Met de handen ergens aan zitten (tot ergernis van een ander). | Zit toch niet allemaal an m'n te flikflooiën. 2. De schijn wekken druk bezig te zijn.

flikflooiër, znw. de. Iemand die op de een of andere wijze flikflooit.

flikke, w.w. Doen, voor elkaar maken. | Hoe het ie dat flikt? Het woord is ontleend aan het du. flicken = maken, repareren. Zegsw. *as ie 't maar half flikke ken, doet ie 't heêl*, als hij maar even de kans krijgt, profiteert hij er ten volle van (ten nadele van een ander).

flikke, znw. mv. Handen, vingers. | Bloif er of mit je flikke. Kennelijk is het woord een contaminatie van fleike en fikke.

flikker, znw. de. 1. Gemene vent. 2. Bast,lichaam. | Hai kreeg 'n pak op z'n flikker.

flikkeraai, znw. de, in de zegsw. *'n goeie flikkeraai*, een winstgevend zaakje.

flikkere, w.w. Ook: 1. Met geraas vallen. 2. Smijten. 3. Zich vuil maken (vero.).

flinke, znw. mv. Kuren, grillen, rare streken. Vgl. fri. flink.

flint, znw. de. Houten uitsteeksel aan het einde van een kloet of vaarboom naast de (ijzeren) punt. De oorspr. betekenis van flint is wsch. kei. Vgl. gronings vlint = kei, eng. flintstone = keisteen. Zegsw. *de flint an de kloet houwe*, orde op zaken houden.

flinters, znw. mv. Zie *flenters*.

flippe, w.w. Zie *fluppe*.

flirtje, znw. 't. Zie *flartje*.

flodder (I), znw. de. 1. Pronkzieke vrouw. 2. Uithuizige vrouw.

flodder (II), znw. de/'t. Veenbagger, flab.

floddere (I), w.w. 1. Dial. var. van fladderen. 2. Gehaast lopen en vertrappen. | De skeipe benne deur m'n tuintje flodderd. 3. Slordig en gehaast te werk gaan.

floddere (II), w.w. 1. Sloten reinigen van flodder, uitbaggeren. 2. De z.g. flodderwal laten afgrazen (door zwanen, ganzen en eenden).

floddergat, znw. de. 1. Uithuizige vrouw. 2. Slordig gekleed vrouwspersoon. Vgl. fri. floddergat.

flodderig, bn. Slordig, te wijd, vol kreukels. | Die jurk staat flodderig. {p.99}

flodderkont, znw. de. Zie *floddergat*.

flodderwerk, znw. 't. Rommelig haastwerk. | Ik hou niet van dat flodderwerk.

flodderwal, znw. de. Lage, moerassige, groene wal die aan de slootkant van grasland groeit.

floeperd, znw. de. 1. Klapzoen. 2. Ellendeling. | Lilleke floeperd dat je d'r benne.

floim, znw. de/'t. Het fluim, slijm. Ook in het mv. | Hai het puur floime opgeven.

floks, znw. de. Dial. var. van fuchsia.

flook, bn. Zie *flouk*.

floor, znw. de. Flora, bloementoonstelling. | Moet je nag nei de floor?

flop, znw. de. Zie *flap*.

floppe, w.w. Zie *flappe*.

flopperd, znw. de. Zie *flapperd*.

floswal, znw. de. Zie *floswal*.

flort, znw. de. 1. Slordig geklede vrouw. 2. Uithuizige vrouw. 3. Dunne stront, veest. Zegsw. *gien flort*, totaal niets. | Skeêlt m'n gien flort. – *An de flort weze*. 1. de hort op zijn. 2. doelloos heen en weer lopen.

florte, w.w. 1. De hort op zijn. 2. Doelloos heen en weer lopen. 3. Windjes laten.

flortje, znw. 't. Zie *flartje*.

flortkont, znw. de. Uithuizige vrouw.

flos, znw. de. Driepuntige haak aan een lange steel waarmee men 'flost'.

flosbeugel, znw. de. Zie *flos*.

flosse, w.w. Met de flos(beugel) de slappe, steeds weer aangroeiende slootkant of de bagger op de wal trekken.

flosser, znw. de. 1. Iemand die flost. 2. Flosbeugel.

floswal, znw. de. Slappe, steeds aangroeiende wal die aan de slootkant van grasland groeit. Vgl. flodderwal.

flouk, bn. 1. Ondiep, vlak, plat. | 'n Flouk sloôtje. 'n Flouke kas(t). 'n Flouk bord. 2. Dom, onnozel. | 't Is 'n flouk manje. Het woord is wsch. verwant met vlak. Vgl. oudeng. *flóc* = platvis, bot, en eng. *flookfooted* = platvoetig.

fluitend, in de zegsw. *hai staat fluitend op en gaat gierend te bed*, gezegd van iemand die (door het vele roken) zeer kortademig is.

flup, znw. de. Vogelflap, werktuig met netten voor de vogelvangst. Zegsw. *bai de flup weze*, 1. op zijn hoede zijn. 2. bijdehand zijn. 3. druk of nerveus zijn.

fluppe, w.w. 1. Weg schieten. 2. Snel en heimelijk binnendringen. | Ze koupe voor de voelbal nooit gien kaartje, ze fluppe d'r zô op.

fluppie, znw. 't. Een klein beetje. | Doen d'r nag maar 'n fluppie melk bai.

flurtje, znw. 't. Zie *flartje*. Zegsw. *voor 'n flurtje*, voor een prik.

flussies, bw. 'Fluksjes', straks (vero.).

flustere, w.w. Vero. dial. var. van fluisteren.

fluter, znw. de. Zie *flutertje*. Vgl. fri. flutter.

flutere, w.w. 1. Zachtjes fluiten, licht blazen. 2. Vlotten, opschieten. | 't Wul maar niet flutere.

fluterig, bn. Zie *fliederig*. Vgl. fri. flutterich

flutertje, znw. 't. Zie *fliedertje*.

fluus, znw. de/'t. Dial. var. van vluus = vlies, vel.

fluut, znw. de. Mus (Warmenhuizen). Ook bijnaam van de familie Mos aldaar.

fnarse, w.w. Mokken, chagrijnig zijn (Winkel).

fnarsig, bn. Mekkend, chagrijnig, sip. | Wat koik je fnarsig. (Winkel).

fniest, znw. de. Niesgeluid (vero.) {p.100}

fnieste, w.w. Vero. dial. var. van niezen.

fnieze, w.w. Vero. dial. var. van niezen.

fnuistere, w.w. Vero. dial. var. van fluisteren.

fnukje, znw. 't. Een beetje (vero.)

foekopot, znw. de. Rommelpot (vero.).

foest, znw. de. Ruige, woestuitziende kerel (vero.).

foin, bn. Ook: 1. Klein van stuk, licht van bouw | De piepers benne voor 't mooi efkes te foin. 't Is 'n foin moidje. 2. Fijn besneden, knap. Zegsw. 'n *foin bekkie*, een knap gezichtje. 3. Streng gereformeerd, zeer orthodox. Zegsw. *zô foin as gemalen poppestront*, overdreven orthodox, kerks of preuts. 4. Koud | 't Is foin weer. Ik hew foine hande (Ursem).

foine, znw. mv. Spottend voor streng gereformeerden.

fok (I), znw. de. Bril. | Ik zel efkes de fok opzette. Het woord is wsch. Een verkorting van lat. focus.

fok (II), bn. Schuin toelopend. | Die akker is fok. Vgl. ook fri. fok. = driehoekig stuk land. Zie ook het N.E.W. onder fok 1.

fokke, w.w. Schuin toelopen. | Die akker fokt.

foksére, w.w. Forceren. Het woord kan een versmelting zijn van fra. forcer = dwingen en fra. vexer = hinderen, lastig vallen.

folio, znw. in de zegsw. 't was er in folio, het was er een royale boel, een groot feest.

fondement, znw. 't. 1. Var. van fundament. Vgl. fri. fondemint. 2. Schertsend voor derrière. | Wat het dat woif 'n fondement.

fondéring, znw. de. Var. van fundering.

forte (I), w.w. Vitten, kijven (vero.).

forte (II), w.w. Sterk maken, iets inbrengen (vero.). Uit fra. fort. | Je hewwe hier niks te fortien.

fortuinig, bn. Dial. var. van fortuinlijk. | We wazze niet erg fortunig.

fransie, znw. 't. Kadetje, broodje (vero.).

frassele, w.w. 1. Frutselen, frommelen. 2. Schuifelen, zich door een menigte wurmen.

frazzele, w.w. Zie *frassele*.

frees, znw. de. Freesmachine.

freet, znw. de. Plat voor mond of (aan)gezicht. | Hai kreeg 'n klap voor z'n fret.

frete, w.w. Vreten. De vervoeging luidt: frete – frat/fratte – freten. Zegsw. *ze frete gras mit voif bekke*, gezegd als het vee bij aanhoudend regenachtig weer op drassig (geworden) land graast, waardoor de dieren met hun poten (a.h.w. vier extra bekken) heel wat meer gras vertrappen dan ze met hun ene bek afgrazen.

freteraai, znw. de. 1. Plat voor eteraai. Zie aldaar. 2. Aangevreten produkten, b.v. door ratten of muizen. | Ik hew puur freteraai in de tulpe.

freze, w.w. Werken met de freesmachine.

frik, znw. de. 1. Gehakt. Uit fra. fricadelle. 2. Rommel, zwik. | Hai het de hêle frik te water flikkerd.

frikbal, znw. de. Gehaktbal.

frikbille, w.w. Wrikken of heen en weer schuiven met de billen | Wat zit je toch te frikbillen, moet je soms nôdig? Je benne nâg an 't frikbillen, ik zel je zadel leiger zette.

frikke, w.w. Wrikken.

frikkedil, znw. de. Fricadelle, gehakt.

fris, bn. en bw. Ook: 1. Vers. | Ik zet efkes 'n fris bakkie koffie. 2. Ongebruikt (voor een bepaalde teelt). | {p.101} Voor tulpe moet je fris land hewwe. Zegsw. *doen effies fris*, doe even gewoon, stel je niet zo aan.

froete, w.w. Wroeten, woelen.

froezele, w.w. Zie *fruzele*.

froizele, w.w. Voortdurend wrijven, friemelen (vero.).

frok, znw. de. Borstrok, trui (vero.).
frollie, znw. Zie *vrollie*.
frommel, znw. de/'t. Var. van wrongel.
frommeltje, znw. 't. Zie *frummeltje*.
frongel, znw. de/'t. Wrongel.
fronte, znw. mv. Kuren, grillen | Ik hou niet van die nuwerwisse fronte.
frouke, w.w. 1. Kokhalzen. 2. Kwaken (van kikkers).
frummele, w.w. Frommelen.
frummeltje, znw. 't. Los bundeltje, b.v. kleren.
frusele, w.w. Zie *fruzele*.
fruzele, w.w. Friemelen, met moeite zoeken. | Hai zat tussen alderand pepiere te fruzelen.
fuk (I), znw. de/'t. Dial. var. van fuik. | Hei je al fukke zet? 2. Ouderwetse (open) vrouwenbroek, lange onderbroek.
fuk (II), znw. de. Dial. var. van fik = brand, vuur.
fukke (I), znw. mv. Fuiken, in de zegsw. *z'n fukke uitstaan hewwe*, zijn slag hopen te slaan.
fukke (II), w.w. Dial. var. van fikke = branden.
fukse, w.w. Biljarten, stoten (Wervershoof). | Zelle we efkes 'n pertaaitje fukse?
fulie, znw. de. Vero. dial. var. van voile.
fullesetère, w.w. Dial. var. van feliciteren.
fullieton, znw. de/'t. De feuilleton.
fulm, znw. de. Var. van film. Zegsw. *da's weer 'n nuwe film*, dat is weer een nieuw probleem, een nieuwe onverwachte situatie.
fummele, w.w. Zie *fiemele*. Vgl. fri. fommelje.
fut, znw. de. Zie *fit*.
futere, w.w. Zachtjes blazen.
futje, znw. 't. Zie fuutje.
fuuskere, w.w. Voorzichtig strelen of betasten, met de vingers of een vork naar ongerechtigheden in het eten speuren.
fuut (I), znw. de. Zie *fut* en *fit*.
fuut (II), znw. de. Portemonnee (vero.).
fuutje, znw. 't. Kleinigheid, prik. | 't Is voor 'n fuutje te koup.
 {p.102}
G

gaai, znw. de, in de zegsw. *z'n gaai lillek skiete*, een flater slaan. De zegsw. is ontleend aan het z.g. gaaischieten, het met een hand- of kruisboog schieten op een houten vogel boven op een hoge mast of staak.
gaaien, znw. de/'t. De gading. | Is er nog wat van je gaaien.
gaaienaar, znw. de. Gegadigde, liefhebber, koper.
gaal, znw. de/'t. Bui. Vgl. eng. gale = bries, storm. Zegsw. *op gaal*, op til. | D'r is sturm op gaal.
gaaltje, znw. 't. (Regen)buitje. | We kroige weer 'n gaaltje, denk.
gaan, onr. w.w. Gaan. De vervoeging luidt: gaan – ging, gong – gaan. Zegsw. *gaan voorzichtig*, wees voorzichtig, ga voorzichtig te werk. – *D'r zéker van gaan*, er zeker van zijn. | Ik gaan d'r zeker van, dat Piet 't dein het. – *Erges over gáán*, ergens de leiding over hebben, ergens bemoeienis mee hebben. | Ik gaan deer niet over, vraag 't maar aan Piet. – *Erges voor gáán*, ergens voor aangezien worden. Hai gáát er voor, maar z'n woif het 't dein. – *(De) dokter gaat over 'm*, hij is onder behandeling of controle van de dokter. – *Dat gaat néi mekaar*, dat hangt met elkaar samen.
gaâr (I), bw. Vero. verkorting van hillegaâr = helemaal. | Dat is gaâr niks.

gaâr (II), bn. in de zegsw. *zô gaar as butter*. 1. Erg gaar of mals. | 't Vlais is zô gaâr as butter. 2. Bek-af, zeer vermoeid. | Al hei je de hêle dag lègge te rôden, den bè je seives zô gaar as butter. 3. Totaal versleten. | Die jas is zô gaar as butter. – *Ientje te gaar of weze*, iemand te slim af zijn.

gaarloupe, w.w. in de comb. *'t ois gaarloupe*, het ijs gammel of kapot lopen.

gaarstieme, w.w. Gaar stomen.

gaârvat, znw. 't. Vat waarin bij het kaas maken de wei wordt vergaard.

gaasbak, znw. de. Houten bak met grof gazen bodem, o.a. gebruikt voor het bewaren en laten drogen van bloembollen.

gaatje, znw. 't, in de zegsw. *alleman het welders 'n gaatje in z'n kous*, iedereen doet wel eens iets verkeerd, op iedereen valt wel eens wat aan te merken.

gaatjesbeduursel, znw. 't. Borduursel met gaatjes.

gabbere, w.w. Gappen, stelen, roven.

gaffergémig, vloek, krachtterm, verbastering van 'God, vergeef me'. Varianten zijn o.a. gaffergémie, gaffergémes, goffergémig, goffergémie enz. Ook verbogen vormen zijn gangbaar, b.v. wat 'n goffergémese grôte hufter.

gal, znw. de/'t. Ook: blaasachtig gezwel boven het kootgewricht van een paard.

galement, galementje, znw. 't. Slootje langs de weg, de huizen (Winkel). Het woord is ontstaan uit 'egalement'. In het dorp 't. Zand zijn 'egalementen' brede sloten die afwateren op het Noordhollands Kanaal.

galjaartje, znw. 't. Pretje, vrolijkheid (vero.) Uit fra. gaillard.

galg, znw. de, in de zegsw. *hai ziet er uit of ie van de galg dropen is*, hij ziet er slecht, katterig of verfomfaaid uit.

galge, znw. mv. Ook: bretels. | Moeder weer benne m'n galge?

galgeboezel, znw. de. Boezelaar die met galgen of banden kruiselings over de rug werd opgehouden. Het {p. 103} bovenstuk was meestal hartvormig.

galtje, w.w. Zie *gaaltje*.

gammel, bn. Ook: lusteloos, vermoeid, katterig. | Ik ben veuls te laat te bed gaan, ik voel m'n zô gammel as de pest..

gammeliek, bn. Gammel, bouwvallig. Het woord kan een versmelting zijn van gammel en mankeliek.

gammelig, bn. (Nogal) gammel, lusteloos, moe, katterig. Vgl. fri. gammelich.

gang, znw. de. Ook: koegang. Zegsw. *'n gang water*, zoveel water als men in één loop of gang kan dragen, meestal twee emmers. – *Erges te gang gaan kenne*, ergens aan de gang, aan de slag kunnen gaan. – *Je kenne je gang wel gaan*, je kunt wel ophoepelen, o.a. gebezigd door een meisje dat een 'koffie-ophaalder', een zich aanbiedende vrijer afwimpelde. – *Erges gang achter zette*, ergens haast mee maken.

gange, znw. mv. in de zegsw. *je gange benne gien doktersgange*, je hoeft niet tegen de boodschap, de opdracht of het werk op te zien.

gangois, znw. in de zegsw. *'t vriest gangois*, het vriest dat het kraakt. Eig. het vriest een gang ijs.

gangte, znw. de. Var. van gang, vaart. | De bal had tekort gangte.

gâren, znw. 't. Het vergaren, verzamelen, in de zegsw. *van gâren weze*, overdreven spaarzaam, schraperig zijn.

garlemente, znw. mv. Dial. var. van gruzelementen.

garneêl, znw. de. Garnaal. Zegsw. *'n garneêl het ók 'n kop*. 1. een leek, een niet deskundige kan ook iets zinnigs zeggen of een gefundeerde mening hebben. 2. gezegd van kinderen die kwaad worden, omdat ze hun zin niet krijgen.

garst, znw. de/'t. Vero. voor gerst.

garstig, bn. Ranzig, geelachtig van kleur. | Garstig spek.

gart, znw. in de zegsw. *an de gart gaan*, de hort op gaan.

garte, w.w. 1. De hort op gaan. 2. Bevuilen, met vuil schoeisel naar binnen lopen. 3. Doelloos heen en weer lopen. Vgl. Boek. onder garten.

garzel, znw. de. Schrootplank waarop roggebrood werd geschroeid.

garzele, w.w. Zwartschroeien van de bovenkant van roggebrood (vero.). Vgl. Boek. onder garstelen. Vgl. ouder ned. gorstelen.

gaskraan, znw. de. In de zegsw. *z'n gaskraan open hewwe*, stinken doordat men (geluidloze) winden laat.

gasserd (I), znw. de. Een bal die op het biljart veel vaart heeft.

gasserd (II), znw. de. Slimmerik (Noord-Scharwoude).

gast, znw. de. Ook: kerel, heerschap. | Die gast is niet te vertrouwen.

gastdag, znw. de. Dag waarop men te gast gaat of een of meer gasten ontvangt.

gaste, znw. mv. in de zegsw. *etende en slepende gaste*, gezegd van gasten die met allerlei etenswaar of andere spullen van de gastheer of gastvrouw huiswaarts keren.

gasten, znw. 't. in de zegsw. *meedoen van gasten*, meeëten en -drinken. – 't *Mooi is van 't gasten of*, de aardigheid is er van af, o.a. gezegd van een feest(je).

gasterére, w.w. Te gast gaan.

gastersdag, znw. de. Zie *gastdag*.

gasterskost, znw. de. Kost die men gasten voorzet, lekkere kost.

gastersstik, znw. 't. Lekkere boterham.

gasterstafel, znw. de. Dis voor de gasten of waaraan de gasten zitten. {p.104}

gasterstoid, znw. de. Tijd waarop de gasten worden verwacht.

gat, znw. 't. Gat, in allerlei betekenistoepassingen. Bij de opsomming van de volgende zegsw. onderscheide men: 1. Gat van de deur, in de zegsw. 't *Is (mit die twee) in en uit m'n gat*, gezegd van lieden die geregeld bij elkaar binnenlopen. 2. Gat van een blaasinstrument, in de zegsw. *je kenne niet altoid voor 't hougste gat bleize*, je kunt niet altijd de boventoon voeren, te veeleisend zijn. 3. Kont, achterste, in de zegsw. *je gat!* dat zou je wel willen, hoepel maar op! – *Bai z'n gat of*, net voldoende, op het nippertje. | Hai is wel slaagd, maar 't was bai z'n gat of. – 't *Gat aârsom gooie*, de vriendschap, relatie, verloving verbreken. – *Wat het die 'n dròkte an z'n gat hange*, wat heeft die een kouwe drukte. – 't *Is altoid beter as 'n zeer gat*, beter iets dan niets. – *Hai zel mit z'n gat bloôt moete*, zijn zaak zal in de openbaarheid moeten komen, hij zal kleur moeten bekennen. – *Gien zit in z'n gat hewwe*, rusteloos zijn, niet stil kunnen zitten. – *Vroeg op gat weze*, vroeg op zijn, vroeg aan het werk zijn. *Mit de hande op 't gat loupe*, met de handen op de rug lopen. – *Plak je gat maar neer*, ga maar ergens zitten (desnoods op de grond). – *Op z'n platte gat zitte*, op de grond zitten (met gestrekte benen). – *Ientje z'n gat wasse*, iemand de les lezen, flink onder handen nemen. – *Z'n gat lillek skrobbe*, het lelijk oplopen.

gatebak, znw. de. Zie *gatepetiel*.

gatebord, znw. 't. Plank met ronde gaten waarop de pas gemaakte kazen worden gezet om ze te laten uitdruipen.

gatebetiel, znw. de. Zie *gatepetiel*.

gatemetiel, znw. de. Zie *gatepetiel*.

gatepetiel, znw. de. 1. Gatenplateel, vergiet, platte schotel van plateelaarde voor het uitlekken van vlees, vis, groente e.d. Meestal had de schotel drie pootjes. Bij de was werd een groter model gebruikt. 2. Spottend voor een pokdalig gezicht.

gateskuttel, znw. de. Zie *gatepetiel*.

gatgaatje, in de zegsw. 't *ging m'n gatgaatje uit*, schertsend gezegd als men per ongeluk een wind heeft gelaten.

gatje, znw. 't, in de zegsw. *z'n gatje d'r mooi indraaie*, zich op een handige of slimme wijze een goede positie weten te verwerven. – *Z'n gatje d'r mooi uitdraaie*, zich op een handige of slimme manier aan iets onttrekken.

gatjebomme, w.w. Ouderwets jongensspel, soms als ontgroeningsritueel. Een zwakkere of nieuweling werd door twee stevige knapen beurtelings hoog en laag geheven en met zijn gat op de grond 'gebomd'.

gatjeklap, znw. in de comb. *gatjeklap doen*, geheim kinderspel waarbij een kind zijn of haar achterste ontblootte en er door een ander met de vlakke hand op liet slaan.

gatjeklappe, w.w. Zie *gatjeklap*.

gatlikker, znw. de. in de zegsw. *'n goocheme gatlikker*. 1. Slimmerik. 2. Ironisch voor: domkop, stommeling.

gattert, znw. de. Holle kant van een bikkel. Vgl. fri. gatsjert, gattert.

gauw, bn. en bw. in de zegsw. *niet erg gauw weze*. 1. niet erg fit zijn. 2. niet erg slim of pienter zijn, achterlijk zijn. – *Zô gauw as water dat stil staat*, ironisch voor: dom traag van begrip. – *'Gauw' is an de skeet sturven*, kalm aan, haastige spoed is zelden goed. Lett. duidt de zegsw. erop, dat wie te gauw, te gehaast was, aan de diarree raakte en stierf.

gauwer, bw. in de zegsw. *je hewwe {p.105} gauwer tien joôs as ien koe*, je bent niet gauw rijk of aan verdienen toe. Lett. je hebt gauwer tien kinderen (verwekt) dan één koe (verdiend; overgespaard).

gauwke, znw. 't. Ironisch voor: onnozel traag persoontje.

gebak, znw. de/'t. 1. Het gebak. 2. Ironisch voor iets onaangenaams, een probleem. | Ze kwam mit dat gebak bai moin, maar ik kon er niet helpe.

gebed, znw. 't, in de zegsw. *in 't gebed (van de kerk) lègge*. 1. bediend zijn. Eig.: de gebeden der stervenden worden of zijn gelezen. 2. er slecht voor staan, een verloren partij spelen. | As ie bai 't biljarten dik vóór staat zoit ie altoid teugen z'n maat: gaan jij maar in 't gebed van de kerk lègge.

gebekte, znw. de. Persoon die niet op zijn of haar mondje is gevallen.

gebiente, znw. 't. Ook: beendergestel (vero.) | Ze is foin van gebiente.

gebit, znw. 't. Ook: ongedierte als luizen, rupsen, kevers enz. dat gewas, bladeren, vruchten e.d. aantast. | D'r zit van 't jaar puur gebit in de pereboume.

gebrekkelek, bn. Vero. var. van gebrekkig. Vgl. fri. gebreklik.

gebruike, w.w. in de zegsw. *wat je niet gebruike, gaat van je of*, rust roest.

gedachte, gedachtes, znw. mv. in de zegsw. *de gedachte(s) benne van àl*, men denkt van wel. | 'Wordt die weg nou nag deurtrokken?' ... 'De gedachte(s) benne van àl'.

gedag, in de zegsw. *gedag zègge*. 1. Goededag zeggen, groeten. | Zou je niet eres gedag zègge!. 2. Afscheid nemen. | Murgen komme ze te gedag zègge. – *Zèg maar gedag mit je handje*, vergeet het maar, je bent het kwijt, het gaat je neus voorbij.

gedoente, znw. 't, in de zegsw. *dageleks gedoente*, dagelijks werk. – *D'r gien gedoente mee hewwe*, er geen bemoeienis mee hebben, er niet(s) mee van doen hebben.

gedoest, bn. Gedrongen, stevig, sterk. | 'n Gedoest kirreltje. Het woord is een afl. van vero. does(t) of duist, waarvan de grondbetekenis 'iets diks, iets samengedrongens' was. Zie het N.E.W. onder does-4 en onder duist 1.

gedonder, znw. 't, in de zegsw. *deer hei je 't gedonder in de glaze(kas)*, daar heb je het gedonder. Eig. daar heb je het gerammel van de inhoud van de glazenkast of porseleinkast.

geefklier, znw. de, in de zegsw. *ik hew 't niet an m'n geefklier*, ik ben of blijf niet zo vrijgevig.

geêl, bn. Geel, in de zegsw. *zô geêl as 'n darm*, ziekelijk of vuil geel.

geêlke, znw. 't. 1. Gouden oorijzer. 2. Meisje dat het goeden oorijzer droeg.

geêlsel, znw. 't. Gele verf of kleurstof.

geêlsele, w.w. Geel verven. | Wai deeë altoid 't streitje geêlsele.

geêltjes, znw. mv. Zie *boeregeêltjes*.

geep, znw. de, in de zegsw. *'n geep slaan*, een flater slaan. Wsch. is geep hier een var. van gijp = het plotseling omslaan van het zeil.

geers, znw. de/'t. Oude landmaat, $\pm \frac{1}{3}$ morgen. Het woord is een var. van gras, nl. de hoeveelheid gras die een koe in één zomer afgraast.

geerte, w.w. achteruitboeren, inkrimpen (vero.). Vgl. westvlaams geerten = achteruitgaan, wijken. Zie het N.E.W. onder geerten.

geerze, znw. mv. van geers. Zegsw. *'t over de geerze gooie*, het gemiddelde nemen. – *Over de geerze speule*, over de hele lengte of oppervlakte van het biljart spelen. {p. 106}

gehak, znw. de/'t. Het gehakt. Vgl. fri. gehak.

gehakbal, znw. de. Gehaktbal.

gehakmolen, znw. de. Gehaktmolen, in de zegsw. *je zouwe 'm deur de gehakmolen hale!* Je zou hem haast vermoorden!

gehufter, znw. 't. 1. Gehuiver, geril. 2. Hufterig, onuitstaanbaar gedrag.

geif, bn. Gaaf. Vgl. fri. geef. Zegsw. *zô geif as 'n eken plank*, klokgaaf. – *Zô geif as 'n klok*, klokgaaf.

geip, znw. de. Geep (vis), in de zegsw. *'n kleur as 'n geip*, een ziekelijke of bleekgele kleur.

geips, bn. Ziekelijk of bleekgeel. Lett. als van een geep. | Wat het ze toch 'n geipse kleur.

geistig, bn. Ook: 1. Met veel spirit, vurig. | 't Is 'n geestig peerdje. 2. Grillig, met kuren.

gek (I), znw. de. Houtje aan de disselboom.

gek (II), bw. van graad in een comb. als: *'t skeêlt niet zô gek veul*.

gek (III), znw. de. in de zegsw. *werke as 'n gek*, zeer hard, onbesuisd werken.

gekjage, w.w. Gekheid maken, stoeien (vero.).

gekked, **gekkend**, znw. de. Gekheid, in de zegsw. *gekke(n)d is niet nôdig*, zonder gekheid, zonder overdrijving. | *Gekke(n)d is niet nodig*, maar je moet 'm evengoed bewondere om z'n werk. – *Van gekke(n)d*, uit gekheid, niet gemeend. | *Hai zee 't vezelf van gekke(n)d*. – *Op gekke(n)d loere*, op een grapje, een stoeipartijtje uit zijn. – *Nou alle gekke(n)d an zaai*, nu alle gekheid op een stokje.

gekkedje, **gekkendje**, znw. 't. Gekheidje, grapje. | 't Is maar 'n gekke(n)dje, 'oor.

geklongel, znw. 't. Var. van geklungel.

gekoúp, bn. Goedkoop, in de zegsw. *zô gekoup as 'n pet van 'n kwartje*, spotgoedkoop. – *Gekoup volk*, minderwaardig volk, volk van mindere stand.

gekriebel, znw. 't. 1. Gekittel 2. Zeer klein, onleesbaar handschrift | Ik ken dat gekriebel niet leze.

gelag, znw. 't, in de zegsw. *'t is nét berekend gelag (hooi op en de koe doôd)*, het is net voldoende, we komen precies rond.

gelaggie, znw. 't. Gelagje, consumptie. | Neem van moin 'n gelaggie.

gelánt, znw. de. Galant, vrijer. | Hoe laat komt je gelant?

geld (I), bn. 1. Niet drachtig. 2. Onvruchtbaar. | 'n Gelde koe. Zie voor de oorspr. betekenis de suggesties in het N.E.W. onder geld-2.

geld (II), znw. de. Gesneden, gecastreerde big. Vgl. eng. to geld = castreren.

geld (III), znw. 't. Geld, in de zegsw. *voor 't zelfde geld*, net zo goed – *Geld zoekt geld*, 1.

iemand met geld trouwt graag met iemand die het eveneens heeft. 2. wie geld heeft, kan vaak gemakkelijk zijn kapitaal vergroten. – *Weer geld is, wul geld weze*, zie de vorige zegsw. –

Vast geld, vaste arremloed, met een vast inkomen kun je moeilijk rijk worden. – *Da's geld in 'n groene mantel*, het bezitten van of het investeren in grasland is of blijft rendabel. *Gekoup*

geld hewwe, geleend hebben tegen een lage rente. – *Ik ben m'n geld niet louf*, ik geef mijn geld niet zó maar uit. – *'t Is zónde geld*, het is zonde van het geld, het is weggegooid geld. –

Vals geld op zak hewwe, valse streken hebben of uithalen. – *Ik ken 't geld niet in m'n diesek darse*, ik kom heus niet zo gemakkelijk aan geld. – *Geld in de lucht, stront op de plank*,

schertsend gezegd van de vaak dure duivensport. – *Geld of gien geld, alle mense hewwe geloik nuw* {p.107} *jaar*, volkswijsheid die vaak gebezigd wordt om aan te geven, dat men niet te fanatiek naar materieel gewin moet streven.

gelde, st.w.w. Gelden. De vervoeging luidt: gelde – gold/gouw (vero.) – golden/gouwen (vero.).

gelden, znw. 't, in de zegsw. *gaat 't op 'n gelden, den gaat 't op 'n skelden*, als het om geld gaat, dan leidt dat gemakkelijk tot gekijf, tot ruzie (o.a. bij het verdelen van een erfenis).

geldskeet, znw. de, in de zegsw. *ik hew de geldskeet niet*, het geld groeit me niet op de rug.

geldskip, znw. 't, in de zegsw. *as 't geldskip over komt*, als of zodra ik rijk word.

geldzurge, znw. mv. in de zegsw. *geldzurge bënne gien zurge*, er zijn veel grotere zorgen dan geldzorgen.

gêle, bn. Ook: bruine, in de comb. *gêle bône*, bruine bonen. – 'n *Gêle rot*, een bruine rat.

geleerde, bn. in de zegsw. *geleerde houflde make domme hande*, wie zich teveel op intellectuele arbeid toelegt, leert zijn handen niet gebruiken.

geleenthoid, znw. de. Vero. dial. var. van gelegenheid.

gêlegousies, znw. mv. Goudsbloemetjes.

gêling, znw. de. Geelzucht. Vgl. fri. gieling.

geloik, znw. in de zegsw. *geloik hei je; ongeloik het 'n bochel of 'n koetje*, schertsende woordspeling als toevoeging op het gezegde dat iemand gelijk heeft. Koetje heeft hier de betekenis van kuiltje.

geloike, bn. en znw. in de zegsw. *mit geloike man*, met vereende krachten, met z'n allen. – *Geloike twei* (*geloike drie, geloike vier* enz.), 2-2 (3-3, 4-4 enz.), gebezigd voor wedstrijduitslagen. | 'Hoe het Ajax speuld?' 'Geloike twei'. – *Van 's geloike*, insgelijks.

geloikighoid, znw. de. Gelijkheid, in de zegsw. *meedoen voor de geloikighoid*, meedoen om het spel mogelijk te maken, om een team van een gelijk aantal te formeren. | We hewwe nag 'n vierde kaarter nôdig; doen jij effies mee voor de geloikighoid?

gelóp, znw. de. Galop, in de zegsw. *'t komt in gelop, 't gaat stapvoe(t)s weer weg*, gezegd van een hardnekkige of langdurige kwaal of ziekte.

gelouf, znw. 't. Geloof, in de zegsw. *je hewwe 'n goed gelouf en 'n kurken ziel, je bent veel te goedgelovig*.

gelouve (I), w.w. Geloven, in de zegsw. *ze gelouve dat 'n dubbeltje meer is as 'n sent*, spottend of schertsend gezegd van niet-gelovige, materialistische lieden.

gelouve (II), znw. mv. in de zegsw. *twei gelouve op ien kussen, deer sleipt de duvel tussen*, op een z.g. gemengd huwelijk kan geen zegen rusten, – *Twei gelouve op ien peul, da's krek ien gelouf teveul*, zie de vorige zegsw.

geluk, znw. 't, in de zegsw. *'n ons geluk is meer as 'n pond verstand*, met een beetje geluk kan men vaak meer bereiken dan met veel (intellectuele) inspanning. – *Ientje geluk geve*, akkoord gaan met een door de koper bedongen prijs. (Ook kortweg: luk!) – *Jij benne maar weer in 't geluk*, jij treft het maar weer, jij hebt maar weer geluk.

geluksie, znw. 't. (Witte) stenen stuiter.

gemaal, znw. 't. 1. Hinderlijk gezeur. 2. Hinderlijk heen en weer-geloop. Afl. van malen in de zin van: draaien, draaijerig of duizelig worden.

gemach, gemacht, znw. 't. Mannelijk lid, penis. Verkleinvorm: gemachie.

gemak, znw. 't. 1. Gemak 2. Plee {p.108} Zegsw. *z'n gemak en gerak hewwe*, zijn natje en droogje hebben, zijn complete verzorging hebben.

gemeen, bn. en bw. Ook: heel erg, venijnig | 't Doet gemeen zeer. 't Is gemeen koud.

gemeister, znw. 't. Gedokter (vero.). Vgl. fri. gemaster.

gemien, bv. en bw. Vero. var. van gemeen.

gemiente, znw. de. Vero. var. van gemeente.

gemoed, znw. 't. Ook: boezem, borsten. | Ze het puur zô'n gemoed.

gemoeilek, bn. Dial. var. van moeilijk. De vorm is kennelijk ontstaan o.i.v. de tegenst. gemakkelijk. | 't Benne gemoeileke somme.

gemoet, in de zegsw. *in 't gemoet*, tegemoet (vero.). | Je moste 'm efkes in 't gemoet loupe.

gemurgen, groet: goede morgen.

genacht, groet, wens: goede nacht.

genachte, uitroep in de comb. *goeie genachte, grôte genachte*. | Grôte genachte, wat zien jij d'r uit! Goeie genachte, nou hew ik nóg gien bóskippe haald.

geneivend, groet: goede avond.

geneven, vz. Naast. | Hai zat geneven de burrie en de netaris.

geneven over, vz. Tegenover. | Hai weunt geneven over de kerk.

geniens, geniensen, bw. zie *gieniens, gieniensen*.

genoegen, znw. 't, in de zegsw. *'n goed (slecht) genoegen hewwe*, (niet) content zijn.

genoôskip, genoôtskip, znw. 't. Vero. dial. var. van genootschap. Vgl. fri. genoatskip.

genottere, w.w. Schertsend voor genieten. | Wat hew ik zitte te genotteren.

genog, bw. Genoeg.

genogt, bw. Vero. dial. var. van genoeg.

gepoipkand, bn. in de zegsw. *gepoipkand weze*, er slecht aan toe zijn, bedrogen uitkomen (vero.). Het woord is een afl. van vero. pijpkannen = aan een zuigeling de pijpkan i.p.v. de borst geven. Het is genoteerd door J. de Vries Az. in diens boek 'Westfriesche Woorden', in de (foutieve) spelling 'gepijpkant'.

geraaijerol, znw. 't. Voortdurend geschuif of gewiebel (vero.).

geraapt, bn. Verkoopclausule die aangeeft dat bloembollen tot een bepaalde maat verkocht worden. Vgl. *ongeraapt*.

gerak, znw. 't. Portie, het iemand rechtens toekomende deel. Vgl. fri. gerak. Het woord is verwant met gerecht, hier in de zin van: het gerechte, rechtens toekomende deel, Zegsw. *z'n gerak had hewwe*, 1. zijn portie (van eten en drinken) gehad hebben. 2. genoeg straf, rammel of tegenslag gehad hebben.

gerammezeerd, bn. Gedrongen, stevig, onverschrokken (vero.) | 't Is 'n gerammezeerd kirreltje. Het woord is gevormd uit fra. ramassé = gezet, ineengedrongen.

geránde, znw. 't. Het iemand wettig toekomende deel (vero.). Het woord hangt wsch. samen met het w.w. garanderen. Vgl. Boek. onder garande.

gerdointjes, znw. mv. Gordijntjes, in de zegsw. *achter de gerdointjes gaan*, naar bed gaan. Voor de bedstee hingen soms gordijntjes.

gereed, znw. 't. Zie *gerit*.

gereedskip, gereeskip, znw. 't. Dial. var. van gereedschap.

géren, znw. 't. Garen. Zegsw. *'t géren raakt van de klos*, 1. het (leven) loopt ten einde 2. Ze nadert de leeftijd waarop ze geen kinderen meer kan krijgen 3. Hij verliest zijn vitaliteit, {p.109} zijn potentie.

gierend, bn. Zie *gierend*.

gerf, znw. de. Vero. voor garf, schoof.

gerit, znw. 't. Het gerij, het aanhoudend voorbijrijden van voertuigen.

gerizzeleveerd, bn. Vastberaden, doortastend. Gevormd van resolveren = besluiten.

gerocht, znw. 't. Vero. voor gerucht.

Gerrit, mannennaam, in de zegsw. *ik ben gekke Gerrit niet*, ik ben niet gek. – *Voor gekke Gerrit staan*, voor gek staan.

geruisloôs, bn. en bw. in de zegsw. *geruisloôs z'n gang gaan*, ergens heimelijk of glashard mee doorgaan, ondanks kritiek of waarschuwingen. – *Die is ôk geruisloôs*, zie de vorige zegsw.

gerust, bw. in de zegsw. *gerust waar*, echt waar.

gerve, w.w. Nieuw dons en gevederte krijgen, ruien. Oorspr. betekende het woord ‘gereedmaken, in orde maken’, later ook ‘kleden, uitdossen’.

gerzoin, znw. de. Dial. var. van rozijn.

geservituut, znw. ’t. Gezeur, gezanik (vero.).

geskeeën, bn. Gescheiden. | Z’n vader en moeder benne geskeeën. Soms wordt ook de vorm ‘skeeën’ gebezigd.

gest, znw. de/’t. Vero. voor gist.

gestén, znw. ’t. Gesteun, gekreun. Afl. van stenne. Zegsw. *gestén en gepén*, gesteun en gekreun.

gestopt, bn. Gedrongen, stevig. | ’n Gestopt kirreltje.

geswenk, znw. ’t. Zie *geswink*.

geswink, znw. ’t. Het vluchtig voor het oog verschijnen en meteen weer verdwijnen.

geteikende, getekende, znw. mv. in de zegsw. *wacht je voor de gete(i)kende*, onderschat of bespot lichamelijk of geestelijk gehandicapten niet. Elders heeft de zegsw. de ongunstige betekenis: wees op je hoede voor mismaakten; deze zijn niet te vertrouwen.

getispel, znw. ’t. Gezeur, gezanik (vero.).

getjattel, znw. ’t. Gekakel, gekwebbel (vero.).

getjoetel, znw. ’t. Drukte, druk gedoe (Anna Paulowna).

getrapt, bn. Trapsgewijs, in de comb. *getrapte weige*, wanden bestaande uit trapsgewijs geplaatste, steeds iets over elkaar liggende planken.

geval, znw. ’t, in de zegsw. *bai geval* 1. Toevallig, soms. | As je ’m bai geval spreke, doen ’m den de groete van m’n. 2. Voor het geval dat. | Bai geval we niet thuis benne, gaan je maar nei de bure. 3. Tengevolge daarvan, daardoor. | We hadde pech, bai geval kwamme we te laat. – ’t *Geval loit*, het (ongeluk) is nu eenmaal gebeurd, er is niets meer aan te doen. | Nou ja, ’t geval loit, leite we nou maar uitskaaie mit peëuwen.

geve, w.w. Geven. De vervoeging luidt: geve – gaf, gaffe/gavve – geven. Zegsw. *goed geve*, een goede gift geven, flink opbrengen. | De koeie geve goed, de piepers geve goed. – *Wat geeft ’t mit jou?* Wat scheelt jou? – ’t *Is deer: geef oôs heden*, het is daar armoe troef. Eig. geef ons heden ons dagelijks brood. – *Zó geeft ’t niet*, zo helpt het niet. – *Ik geef ’t liever mit ’n warme hand as mit ’n kouwe*, ik geef (het geld, het bezit) liever tijdens mijn leven weg, dan (via een erfenis) na mijn dood.

gevers, znw. mv. in de comb. *beste gevers*, koeien die veel melk geven.

gevlogen, bw. in de zegsw. *van gevlogen*, heel erg, heel hard, buitengewoon. | Hai kreeg ’n klap van gevlogen.

gewag, znw. ’t. Het spul, de {p.110} (koop)waren. Vgl. samenst. als *lappengewag*, skuttelegewag. Mog. hangt het woord samen met het w.w. gewagen, hier in de zin van: met de stem aanprijzen (van koopwaar).

gewasselek, bn. Groeizaam. | ’t Is gewasselek weer.

geweld, znw. ’t. Ook: ophoping, drukte, b.v. in de samenst. vrouwegeweld. | Wat ’n vrouwegeweld op de lappedag in Hoorn! Zegsw. *van geweld*, van heb ik jou daar. | ’n Drókte van geweld.

geweun, bn. Vero. voor gewoon.

geweunte, znw. de. Vero. voor gewoonte.

gewupwap, znw. ’t. Druk beweeg, gezwaai, gezwier enz.

gezicht, znw. ’t, in de zegsw. *’n gezicht van ouwe lappe*, een bleek, treurig gezicht. – *’n Gezicht (as) van zeuven dage onweer*, een boos, verongelijkt gezicht. – *Deer is ’t gezicht an of*, dat ziet er netjes uit, daar hoeft niets meer aan opgeknapt te worden.

gezonde, bn. in de zegsw. *gezonde praat*, zinnige praat of gespreksstof. – *Ze het ’n ezonde ziekte*, o.a. gezegd van een vrouw die of een meisje dat menstrueert, van een vrouw die zwanger is of die in het kraambed ligt.

gezondhoid, znw. de. Ook: gordel van baai of een doek om het lichaam warm te houden (vero.).

gezondhoidskist, znw. de. Rariteit uit ± 1900. Door kleine stroomstootjes zou men bepaalde ziektes kunnen genezen.

giebel, znw. de. Giechelend, aanstellerig lachend meisje.

giebele, w.w. Giechelen, aanstellerig lachen. Vgl. fri. gibelje.

giebelkont, znw. de. Zie *giebel*.

giebelegointjes, znw. m. Geintjes, grapjes, foefjes. | Ik hou niet van zukke giebelegointjes.

giegauw, znw. de, in de zegsw. *'n molen mit 'n giegauw hewwe*, in een gunstige, kansrijke positie verkeren, (vero.). De zegsw. is ontleend aan het molenspel. Zie Karsten 'Het dialect van Drechterland', deel II (supplement).

gier, znw. de. Plotselinge uitwijking of slingering. | De wagen nam 'n gier.

giere, (I), w.w. 1. Slingeren, zwaaien 2. Schuin toelopen.

giere (II), w.w. in de zegsw. *giere van de arremloed*, straatarm zijn. – *As arremloed giere kon, kò je 't hier hore*, gezegd van lieden die straatarm zijn. – *Giere van de honger*, rammelen van de honger. – *'t Giert er van*, het wemelt ervan. | 't Giert deer van de rotte en muize.

gierend, bn. Gérend, schuintoelopend. | Gierende huize, 'n Gierende rok.

gierig, bn. in de zegsw. *hai is zô gierig dat de rouk van z'n stront er gieniens of ken*, krasse aanduiding voor buitengewoon gierig. – *Hai is zô gierig dat ie enkeld deur z'n neus asemt, âârs sloite z'n tande te veul*, zie de vorige zegsw.

gieter, znw. de, in de zegsw. *as 'n gieter weze*, stomdronken zijn. – *Ofgaan as 'n gieter*, hopeloos mislukken.

gien, geen.

gien as, niemand behalve. | Gien mens as Piet ken mit dat peerd worre.

gienien, niemand, niet een | Gienien wou 't doen. Ik hew er gienien over. Zegsw. *d'r gienien zégge*, geen stom woord zeggen. | *Hai het er de hêle eivend gienien zoid*.

gieniens, **gieniensen**, niet eens. | Dat hew ik gieniens(en) zoid.

gienientje, niet eentje, niemand.

gien meer, niet meer. | Ik hew 'm gien meer zien. Zei je dat gien meer doen! {p.111}

gilpe, w.w. 1. Gillen (vero.) 2. Tsjilpen (vero.).

gimmestiek, znw. de. Gymnastiek.

gimpies, znw. mv. Gymschoentjes. Zie voor een zegsw. onder *trouwe*.

ginning, znw. de, in de zegsw. *d'r is gien ginning in te kroigen*, er is geen begin in te krijgen, het is onbegonnen werk. | Je kenne wel an 't wassen bloive mit zukke kladdige klere, d'r is meist gien ginning in te kroigen. De wagen sting muurvast in de modder, d'r was gien ginning in te kroigen.

gis, znw. de, in de zegsw. *bai gis*, ruw gegist of geschat. Vgl. fri. bij de gis. | D'r wazze bai gis wel honderd mense op de resepsie.

gistboffer, znw. de. Zie *gistkoek*.

gistkladder, znw. de. Gistverkoper aan bakkers en particulieren (vero.).

gistkloek, znw. de. Zie *gistkladder*.

gistkoek, znw. de. Kleine, opgebolde pannekoek van gegist deeg.

glad, bw. in de zegsw. *glad koike*, olijk, ondeugend kijken. – *Ze is glad te vraaien*, ze is zeer vrijlustig, laat zich gemakkelijk verleiden tot vrijen.

gladjanus, znw. de. Gladde vogel, slimmerik, iemand die een ander te glad af is.

Gládore, znw. mv. Spotnaam voor de bewoners van Twisk.

gladpeul, znw. de. Zie *hoer* (2).

gland (I), znw. de. Gloed (van b.v. kolen in de kachel).

gland (II), bn en bw. Glimmend, stralend, glunder. | Ze ken zô gland koike. Het woord is verwant met het w.w. glanzen. Vgl. fri. glandich. Zegsw. *zô gland as 'n baai koike*, zeer

spottend of wantrouwend kijken (vero.). – *Gland en glunder*, dubbelzegging voor glunder, stralend blij.

glanseeën, bn. Glacé | Glanseeën handschoene.

glanseeëns, znw. mw. Glacé handschoenen.

glansees, znw. mv. Zie *glanseeëns*. De vormen glanseeën(s) en glansees zijn kennelijk ontstaan o.i.v. glanzen (glanzend leer).

glas, znw. 't. Ook: ruit, raam. | 't Glas van de deur is stik.

glasappel, znw. de. Ouderwetse appelsoort.

glassies, znw. mv. Glasscherfjes of -splinters. | Trap niet mit je blote biene in die glassies, 'oor.

glaze, znw. mv. Ook: ramen, vensterruiten. | Ze zit altijd voor de glaze te glouwen. Zegsw. *de ien mag de glaze ingooie, de aar mag gieniensen op 't streitje loupe*, de een mag alles, de ander mag niets.

glazekas, glazekast, znw. de. Zie *diggelekas, diggelekast*.

glazekleidje, znw. 't. Kleedje van wit of blauw katoen dat men voor de vensters hing, zodra de lamp werd aangestoken.

glazemars, znw. de. Krat, latwerk waarin de schilder de ruiten op zijn rug vervoerde.

glazenig, bn. Dial. var. van glazig. | Glazenige piepers.

glazewágen, znw. de. Ouderwetse koets.

glazie-tik, znw. Ruitentikkertje (kwajongensspel).

gleed, znw. de. Glee, kale of afgesleten plek in kledingstukken, vloerbedekking e.d.

glib, znw. de/'t. Geronnen melk (vero.). Het woord is verwant met glibberig = glad en glippen, glibberen = glijden.

glimme, st. w.w. Glimmen, in de zegsw. *glimme as 'n butterdiggel (as 'n keerse makersgat, as 'n peerdekeutel) in de maneskoin*, erg glimmen.

glis (I), znw. in de zegsw. *an de glis* {p.112} *rake*, uitglijden, beginnen te slippen.

glis (II), bw. Net onder water (gegleden). | Zet de stoufpere maar glis op.

glisbaan, znw. de. Dial. var. van glijbaan.

glis-onder, bw. Zie *glis (II)*. | Zet de stoufpere maar glis-onder.

glisland, znw. 't. Land dat net onder de waterspiegel is gelegen, moerasland.

glispôte, w.w. Glijdend, schuifelend lopen. | Je loupe op zo'n gladde weg de hêle toid te glispôten.

glisse, w.w. Glijden. Oorspr. vorm glitsen. Zie N.E.W. onder glissen.

gloere, w.w. Gloren, aanglimmen (van vuur). Vgl. fri. gluorje.

gloim, znw. de. 1. Glimlach. 2. Vals lachje. 3. Glimp. | Ik hew er 'n gloim van zien.

gloime, w.w. 1. Glimlachen. 2. Ingehouden, vals lachen.

glooi, in de zegsw. *glooi zitte*, duidelijk zichtbaar, open en bloot, met open gordijnen zitten. Zie voor de herkomst het N.E.W. onder glooien.

glop, znw. 't. 1. Open ruimte tussen huizen, bomen e.d. | D'r wordt in dat glop nag 'n huis bouwd. 2. Nauwe doorgang, steeg, vaargeul door het ijs. Het woord is verwant met het w.w. gluipen.

gloria, znw. de. Gloeiende kool in een stoof. Het woord behoort bij gloren = gloeien en kreeg een verlatijnste uitgang, als woordspeling met lat. gloria. Zegsw. *bille verheug je, de gloria komt*, schertsend gezegd als men de stoof van een gloria voorzag.

glouw, in de zegsw. *glouw zitte*, zie *glooi*.

glouwe, w.w. Gluren, bespieden. Vgl. *glooi*.

glouwer, glouwerd, znw. de. Gluurder.

gluipoug, znw. de. Zie *gluupoug*.

glupe, w.w. 1. Gluipen, sluipen, heimelijk en snel te werk gaan. 2. Gluiperig, loerend kijken. Vgl. fri. glûpe.

gluperd, znw. de. Gluiper.

gluperdje, znw. 't. Klein tuimelraampje.

gluupoug, znw. de. Iemand die loent of gemeen kijkt.

gluupouge, w.w. 1. Loensen. 2. Gemeen loerend kijken.

gluupzak, znw. de. Gluiper, gladde vogel.

gnap, bn. en bw. 1. Knap, aantrekkelijk. | Ik vind 't 'n gnappe moid. 2. Net, netjes, fatsoenlijk. | Trek je gnappe pak maar an. 't Benne gnappe burgermense. 3. Behoorlijk, flink. | Hai was gnap verveulend. Ik vind 't gnap koud. Zegsw. *gnap z'n broôd hewwe* (*verdiene*), behoorlijk of op behoorlijke, fatsoenlijke wijze de kost verdienen. – 'n *Gnap stik broôd hewwe* (*verdiene*), behoorlijk de kost verdienen. – *Z'n oigen gnap houwe*, 1. zich fatsoenlijk, beheerst gedragen. 2. zich behoorlijk van zijn taak kwijten. – *D'r gnap insteke*, netjes gekleed zijn.

gnappe, bn. en znw. in de zegsw. 'n *gnappe lillekerd*, spottend voor iemand die zeer lelijk is. – *In 't gnappe*, in het fatsoenlijke. | Wat hew'we 'n skik had en alles in 't gnappe, 'oor!

gnappies, bw. Netjes, beschaafd. | Ze perbeert welders gnappies te praten. Opm. Ook de vergrotende trap 'gnappieser' wordt gebezigd. Vgl. *netjeser*.

gnarre, w.w. Knorren, te pas en te onpas mopperen. (Noord-Scharwoude). Vgl. fri. gnoarje.

gnart, in de zegsw. *an de gnart weze*, de hort op zijn, op straat zwalken.

gnarte, w.w. 1. Op straat zwalken. 2. Doelloos of hinderlijk heen en weer {p.113} lopen. 3. Gniffelen.

gnartkont, znw. de. Iemand die steeds op straat zwalkt.

gnatele, w.w. Peuteren, veugelen (Hauwert).

gniepe, w.w. Stiekem bezig zijn, stiekem (be)kijken.

gniepertje, znw. 't. Zie *kniepertje*.

gnies, **gniesen**, bw. Zie *geniens*, *geniensen*.

gninneke, w.w. Hinniken, hinnikend lachen, grinniken.

gnokke, w.w. Bedelend kijken, hunkeren, zeurend vleien.

gnorte, w.w. Knorren, mopperen. Vgl. fri. gnoarje.

gnuit, znw. de/'t. Haft, oeveraas, klein insect dat slechts enkele uren leeft.

gnuive, w.w. Gnuiven. De vervoeging luidt: gnuive – gnuife/gnoof – gnuifd/gnoven.

gnurt, znw. 't. Grut, wat klein is in zijn soort. | Sommige hewwe allemaal van zuk gnurt en are hewwe weer wat grôtere...(Twei pittige moidjes, 53).

gnutte, w.w. Uitdunnen, (be)knotten, o.a. gezegd van het wortelen dunnen en het uittrekken van onkruid. Het woord is een var. van vero. gnotte = (be)knotten.

God, znw. in de zegsw. *God nach goed mens*, geen sterveling. | Je zagge deer God nach goed mens. Opm. Het element 'god' wordt in allerlei vloeken en krachttermen gebezigd, b.v.

godvergeme, wat 'n godvergemese troep, godverdubbe, goddôsie, godverdee enz.

goddelek, bn. Ook: precies, sprekend. | 't Is goddelek z'n vader.

goddeloôs, bn., in de zegsw. 't is *goddeloôs!*, het is meer dan erg.

goddelôze, znw. mw., in de zegsw. *de goddelôze wasse de rôze op de skoene*, de goddelozen, de deugnieten hebben altijd geluk.

godje, znw. 't, in de zegsw. 't *godje van de gouwen toren*, de lieveling, de gunsteling, de bevoorrechte.

godmejoor, znw. de, in de zegsw. *as 'n godmejoor weze*, stomdronken zijn.

godsmiserabel, **gosmiserabel**, bw. Zeer, heel erg. | Wat is 't hier go(d)smiserabel koud.

godvermogen, znw. 't. Een enorm vermogen, zeer veel geld. | 't Kost 'n godvermogen. Jan verdient 'n godvermogen.

goed (I), bn. in de zegsw. *weer goed op mekaar weze*. weer goede vrienden zijn. *Zô goed as de we(e)g*, doodgoed.

goed (II), znw. 't, in de zegsw. *m'n goeie goed*, mijn nette, zondagse kleren. – *Samen goed is gien goed*, gemeenschappelijk bezit is eigenlijk geen bezit; leidt gemakkelijk tot wrijving. – *Hoe ve(e)rder van je goed, hoe dichter bai je skaad*, wie te ver van zijn bedrijf, zijn land woont, daardoor veel tijd verspilt (met heen en weer gaan) en te weinig controle uitoefent, lijdt gemakkelijk verlies of schade.

goedeg, in de comb. *bai goedeg*. Samenkoppeling van 'bai goed deig'. Zie **deig**.

goedelek, bn. Goedig, goedaardig, vgl. fri. guodlik. | 't Is van dat goedeleke volk.

goedertieren, bw. en bn. 1. Verschrikkelijk. | Hai ging er wel zô goedertieren te keer. 2. Min of meer onverschillig. | 't Is oôs allegaâr goedertieren (Noord-Scharwoude).

goed-doen, znw. 't, in de zegsw. *d'r is gien goed-doen an*, het haalt niets uit.

goedgâren, znw. 't. Het vergaarde bezit. | Hai freet van z'n vaders goedgâren.

goedzègger, znw. de. Borg.

goeiegenachies, zie **goeiegenachte**.

goeiegenachte, uitroep van schrik, verbazing e.d.

goéskemake, w.w. Vervorming van {p.114} 'goed schoonmaken', d.w.z. het vaatwerk, etensgerei afwassen.

goéskemakerswater, znw. 't. Afwaswater, water voor de vaatwas.

goeskik bw. Goedschiks.

gof, znw. de. 1. Guts, scheut. 2. Duw, stoot. Verkleinvorm: goffie.

goffie, znw. 't, in de zegsw. *gaan je goffie*, ga je gang, haal je hart op.

goffe, w.w. Duwen, stoten.

goffeldoffel, znw. de. Sul, lummel.

goffer, **gofferd**, znw. de. 1. Stoot, duw. 2. Grote hoeveelheid. | D'r is guster 'n goffer water vallen.

gog, znw. de. Grote neus.

goil, bn. 1. Geil, wellustig. 2. Weelderig (van gewassen) | Goil gras. Zegsw. *zô goil as butter* (*as gras, as hooi, as 'n bos uien*), zeer geil of wellustig.

goinder, znw. de. (Vervelende) grapjas.

goinderaai, znw. de. Gein, flauwekul. | Wat hai je an die goinderaai!.

goine, w.w. (Vervelend) grappig doen, lol maken. | Lèg toch niet zô te goinen.

goit, znw. de. Geit. Zegsw. *Vooruit (veruit) mit de goit*, vooruit, vertrekken maar, beginnen maar! – *De goit verzette (verpenne, verkure)*, fig. voor: een plasje plegen (in de buitenlucht). | Ik moet efkes de goit verzette, 'oor.

goiteboet, znw. de. Schuurtje voor één of meer geiten.

goiteheer, znw. 't. 1. Geitehaar. 2. Stug, wit haar.

golden, znw. de. Var. van gulden.

golfies, znw. mv. Golfjes, in de zegsw. *de golfies d'r vóór houwe*, de vaart erin houden, flink of levenslustig blijven. Lett. duidt de zegsw. op een (zeil)schip dat de vaart erin houdt.

golfiestòk, znw. 't. Vermeend tuk of beet. | Ik docht da'k leven had, maar 't zal wel weer golfiestòk weze.

golfiestuk, znw. 't. Zie **golfiestòk**.

golvejage, w.w. Gezamenlijk in cadans over het ijs lopen, waardoor dit gaat golven en op den duur breekt.

Gom, bijnaam voor het dorp Wervershoof. Wsch. is het woord een var. van hom. Vgl. de bijnaam Keut (var. van Kuit) voor het naburige Onderdijk.

Gommer, bijnaam voor inwoner van Wervershoof.

gommelestiek, znw. de/'t. Het gomelastiek.

gonje, znw. in de zegsw. *hai is gonje*, het zit goed (vero.). | Wat dee de bloemkool op de voiling? 'Hai is gonje, meer as 'n knaak'. Eig. is gonje een stofnaam, zak van gonje of

gonjezak. Vgl. de zegsw. *hai is in de tas*, de winst is binnen, het zit goed. Zie voor gonje het N.E.W.

gons, znw. de. Ook: grote hoeveelheid, drukte, veel lawaai. | We kregen toch 'n gons water! De groô(t)ste gons is verbaai.

gonze, w.w. Ook: 1. Zingen van (thee)water. | 't Water gonst al, ik zel effies thee zette. 2. Druk, lawaaiërig zijn. | 't Gonsde van 't volk.

gonzer, znw. de. 1. Bromvlieg. Vgl. fri. *gûnzer*. 2. Zie *reutel* en *snorrebot*.

gooie, w.w. in de zegsw. *groen gooie*, bouwland tot grasland maken – *Swart gooie*, grasland scheuren en tot bouwland maken.

goor, bn. Ook: 1. Zuur, bedorven. | De melk is goor. 2. Vaalwit, niet helemaal schoon. | 't Wasgoed ziet nag goor. 3. Ziekelijk-bleek, ongezond van kleur. | Wat ziet ze d'r toch goor uit. 4. Katterig. | Ik ben nag 'n beetje goor van de brulleft. 5. Onaangenaam, gemeen. | 't Is goor weer. Wat 'n gore streek.

goôsgat, goôtsgat, znw. 't. 1. Afvoergat in {p.115} gootsteen of riolering. 2. Afvoergat van de 'groep' naar de gierkelder. 3. Gat in de muur – gelijk met de vloer – voor aftap van spoelwater. Vgl. fri. *goatsgat*.

gor, znw. de. Bandje waarmee een zak of buidel werd dichtgebonden. Het is hetzelfde woord als gord, middelned. *gorde* = gordel, buikriem. Zie het N.E.W. onder gord. Zegsw. *de gor moet los*, er moet betaald worden, het kost geld.

gorre, w.w. Afl. van gor: de balzak van lammeren afbinden d.m.v. een gor.

gort (I), verbastering van 'God'. | Gort, weer zou ie toch zitte?

gort (II), znw. de/'t. De gort, in de zegsw. *an gort*, aan gruzelementen. – 't *Gort is gaar*, de rapen zijn gaar. Vgl. fri. it *gôrt* is gear.

gortdroug, bn. 1. Kurkdroog. 2. Erg saai.

gorteteller, znw. de. Muggenzifter.

gortig, bn. Ook: var. van garstig. | Gortig spek. Zegsw. *gortig weze*, 1. Niet meer in Sint Nicolaas gelovend. | Je hewwe ze niks meer wois te maken, ze benne al lang al gortig. Kinderen die niet meer in Sint Nicolaas geloofden, kregen eertijds een talhout en een zakje gort op hun stoel of in hun klomp. 2. Wetend waar de kindertjes vandaan komen.

gortjester, znw. de. Zie *gorteteller*.

gortlaad, znw. de. Gortlade, houten kast (meestal op poten) met verscheidene vakken waarin men o.a. meel en peulvruchten bewaarde.

górtsieenlá, górtielá, uitroep van schrik, nijd, verbazing e.d.

gosterdankies, uitroep van opluchting, verbazing e.d. Eig. God zij gedankt.

gosternokkies, uitroep van schrik, nijd, verbazing e.d.

goud, znw. 't, in de zegsw. *hai het goud op 't vessie*, hij is rijk, is een rijke partij.

goudbal, znw. de. Ouderwetse peresoort.

goudgeld, znw. 't, in de zegsw. *goudgeld verdiene*, zeer veel geld verdienen. – 't *Kost goudgeld*, het kost zeer veel geld.

goudringen, znw. de. Var. van goudrenet.

gouker, znw. de. Dial. var. van goudsbloem (vero.).

gouwen, bn. en znw. Gouden, in de zegsw. 't is ('n) *gouwen of ('n) oizeren*, het levert veel of weinig op, het is alles of niets.

goverde, w.w. Ouderwets lied bij een bruiloftsdans, zo genoemd omdat in dit lied de naam Govert steeds terugkeerde.

graaf, znw. de. Schop, spade.

graafie, znw. 't. Schopje, in de zegsw. *mit 't graafie van zes(sen) tot zes(sen)*, gezegd van de 12-urige werkdag op de akker.

graag, bw. en bn. in de zegsw. *ientje graag houwe*, iemand (begerig) laten wachten, aan het lijntje houden. – *Graag of traag*, graag of niet graag. | Je magge mee, je moete niet, graag

of traag, 'oor!

graaie, w.w. Zachtjes schreien.

graasde, bn. in de comb. *graasde butter*, grasboter, boter die gemaakt wordt in de periode dat de koeien in de wei grazen.

grabbel, znw. de. Ook: schertsend voor lichaam. | Hai liep in z'n blote grabbel. D'r ging 'n griebel over m'n grabbel.

graf, znw. 't, in de zegsw. *d'r hupt er ien over m'n graf*, gezegd als men plotseling rilt of huivert.

granze, w.w. 1. Vervelend huilen, dreinen. 2. Mopperen, foeteren. 3. Motregen. Vgl. fri. grânzje. Zie {p.116} ook het N.E.W. onder grijnen.

granzer, znw. de. 1. Iemand die vervelend huilt. 2. Mopperaar.

granzerig, bn. 1. Huilerig, dreinend. 2. Mopperig. 3. Druilerig, miezerig. | Granzerig weer. Vgl. fri. grânzerich.

grappe, znw. mv. in de zegsw. *van alle grappe*, van de weeromstuit.

gras, znw. 't, in de zegsw. *op z'n leste gras loupe*, het einde van zijn leven naderen.

grasduine, w.w. Ook: stoeien, ravotten.

gras- en aaierewe, znw. 't. Zacht groeizaam weer.

grasneger, znw. de. Lummel, stommerik, kaffer.

graspoep, znw. de. Hannekemaaiër, seizoenarbeider. Vgl. *poep (II)*.

grasse, w.w. 1. Gras maaien. 2. Gras vervoeren naar en opslaan in een kuil of silo. 3. Pas gemaaid gras aan het vee voeren.

grassies, znw. mv. Sprietjes (gemaaid) gras. | D'r zitte allegaer grassies onder je skoene.

graszak, znw. de. Smeerlap, schuinsmarcheerder, rakker.

grauwte, znw. de. Narigheid, ruzie, gegrauw. Afl. van grauwen. Zie voor een zegsw. onder *nauwte*.

grave, w.w. Graven. De vervoeging luidt: grave – groef/graafde – groeven/graafd.

greep, zie *greip*.

greêuw, bn. Grauw. | We ete meist nooit meer greêuwe urte.

greip, znw. de. 1. Greep, afl. van grijpen. Zegsw. *op (voor) de greip lègge*, Voor het grijpen liggen. Binnen handbereik liggen. Vgl. fri. foar de grijp lizze. 2. Handgreep. 3.

(Mest)vork met vier tanden of vork(je) met afgeplatte tanden voor spit- of rooiwerk. Zegsw. *an de greip staan*, spitwerk verrichten.

grent (I), in de zegsw. *erges 'n grent an hewwe*, ergens een hekel aan hebben. Het woord hangt samen met de w.w. grijnen en grijnzen en hun var. Zie het N.E.W. onder grijnen en vgl. de zegsw. *erges 'n groins an hewwe*.

grent (II), znw. de/'t. Var. van grint.

grentje, znw. 't. Stukje grint, kiezelsteentje.

greun, bn. Zie *grun*.

greune, w.w. (Behaaglijk) kreunen, o.a. gezegd van herkauwende koeien.

griebel, znw. de. Rilling, huivering.

griebele, w.w. Rillen, huiveren.

gried, znw. de. 1. Bovenkorst van het grasland. Het woord is verwant met fri. greide = grasland. 2. Taaie, ijzerhoudende laag in kleigrond die slecht water doorlaat.

griedwurm, znw. de. Schadelijk soort larve die vooral op pas gescheurd grasland wordt aangetroffen.

griek, znw. de. Zie *gried 1*.

griel, znw. de. Meisje dat (voortdurend) aanstellerig lacht.

griele, w.w. (Voortdurend) aanstellerig lachen.

grieme, w.w. Met vuile vingers (be)-smeren. Vgl. eng. to grime = bevuilen.

griemele, w.w. Aanhoudend grienen, huilen.

Griet, vrouwennaam, in de zegsw. *grôte Griet (van Broekerhaven)!*, uitroep van schrik, verbazing e.d.

grietdoôsie, grietdoôsie bakker, uitroep van schrik, verbazing e.d.

grietjandoôsie, zie *grietdoôsie*.

grietverdubbe, zie *grietdoôsie*.

grietverdulpme, zie *grietdoôsie*.

griffemeerd, bn. Gereformeerd.

grift, znw. de. Dial. var. van griffel. Mv. grifte, verkleinvorm griffie.

grifte, w.w. Ingriffen. {p.117}

gril (I), znw. de/'t. Gareel. Vgl. *peerdegril*.

gril (II), znw. de. Rilling, huivering.

grille, w.w. Rillen, huiveren.

grillings, znw. mv. Rillingen, huiveringen.

grim, znw. de/'t. Leren halster met touw of ketting. Men onderscheidt wel landgrim en stalgrim.

grimmel, znw. de. Vuil (vrouws)persoon.

grimmeld, bn. Gestippeld. | 'n Grimmelde koe.

grimmelig, bn. 1. Groezelig, smerig. 2. Grimmig, nijdig. Vgl. fri. grimelich.

grimmeltoet, znw. de. Vuil, smerig gezicht.

grippel, znw. de. Greppel. Vgl. fri. grippel.

grippele, w.w. Greppels steken of onderhouden. | De manne benne te grippelen. Vgl. fri. grippelje.

Grippeleskoiters, znw. mw. Spotnaam voor de bewoners van Westwoud (vero.).

grippelgebak, znw. de/'t. Schertsend voor in de greppel liggende uitwerpselen.

grobbele, w.w. Wassen, boenen. Vgl. fri. grobbelje.

grobbelig, bn. Groezelig, smerig.

gròbmoeder, znw. de. Grootmoeder.

gròbmoederzègger, znw. de. Kleinkind.

groebele, w.w. Zie *grobbele*.

groebelig, bn. Zie *grobbelig*.

groed, znw. de. Perceel (gras)land. Oorspr. aangeslibd land met gras begroeid. Het woord hangt samen met het w.w. groeien. De heer Glas tekende m.b.t. Langedijk aan: groetjes, d.w.z. stukjes bouw- of weiland, ± 50-70 cm boven het water gelegen; doorgaans zeer vruchtbaar, vooral in droge zomers. De groetjes zijn reeds vroeg in cultuur gebracht.

groedland, znw. 't. Gras- of weiland. De heer Glas tekende m.b.t. Langedijk aan: groetland kan afwisselend hoog of laag liggen; het is later in cultuur gebracht dan de 'groetjes'. Veel groetland is slecht te bewerken door de er in voorkomende 'piklagen'. Vooral in de oorlogsjaren ('40-'45) werd veel groetland gescheurd.

groeie, w.w. in de zegsw. *'n pond groeie*, zichtbaar gevleid of trots zijn. – *Erges in groeie*, ergens leedvermaak om hebben of tonen. – *Ze groeie as koeiesteerte (nei beneden)*, gezegd van kinderen die slecht gedijen.

groeiskeure, znw. mw. Scheuren in een bol veroorzaakt door te sterke groei.

groene, bn. in de comb. *groene(kerke)-voiling*, veiling van nog te velde staande (bol)gewassen (waarvan de opbrengst ten goede komt aan de kerk).

groenkauwer, znw. de. Gezegd van schapen, koeien of paarden die t.g.v. een ongemak in de bek (of elders) tijdens het (her)kauwen een groen, waterachtig vocht uit de bek laten vloeien. 2. Gezegd van iemand die veel rauwe of onrijpe vruchten eet.

groenland, znw. 't. Grasland.

groentje, znw. 't. Erf bij of voor het huis. Zie ook *voorgroentje*. Zegsw. *in 't groentje zitte*, op het erf bij of voor het huis zitten.

groep, znw. de. Gemetselde goot in de koestal waarin de urine en de uitwerpselen belanden. Het woord is verwant met het w.w. graven. Vgl. greb(be), fri. groppe en zie het N.E.W. onder groep 2 en greb.

groet, znw. de. Zie *groed*.

groetenis, znw. de. Vero. voor groeten. | Doen ze allegaar de groetenis. Vgl. fri. groetenis. {p.118}

groetjes, znw. mw. Zie onder *groed*.

groetland, znw. 't. Zie *groedland*.

groezele, w.w. Grabbelen, rondtasten, handtastelijk zijn.

grøffader, znw. de. Grootvader.

grøffaderzègger, znw. de. Kleinkind.

groffie, znw. 't. Grof broodje, broodje van grof meel.

grofkoppe, w.w. Oud gezelschapsspel bij feesten, o.a. bestaande uit 'de rondte zoenen'.

grofte, znw. de. Het grof of groot zijn | De grofte van de bolle valt m'n of.

grofzoël, znw. de. 1. Grof, zwaar gebouwd persoon. 2. Iemand die grof is in zijn uitlatingen.

groine, w.w. Grijnzen, grinneken (vero.).

groins (I), bn. en bw, in de zegsw. *groins koike*, glunder kijken (vero.).

groins (II), znw. de, in de zegsw. *erges 'n groins an hewwe*, ergens een hekel aan hebben. Elders is de vorm 'grins' gangbaar. Het woord is een afl. van grijnzen, dat voorheen ook 'boos zijn' betekende.

groinze, w.w. in de zegsw. *groinze as de duvel nei de dageraad*, zuurzoet lachen. Daar het boze het daglicht niet kan verdragen, heeft de boze, de duivel, een hekel aan het aanbreken van de dag.

groipe, w.w. Grijpen. Zegsw. *niet groipe wulle*, niet drachtig willen worden. | Dat veersie wul maar niet groipe.

groiperig, bn. Ook: handtastelijk. | Die knul is moin veuls te groiperig en án-me-kommerig.

groipwinkel, znw. de. Zelfbedieningswinkel.

grois (I), znw. 't. Grijs, in de comb. *grois zoeke*, de door een bepaald virus, het z.g. grijs, besmette planten (o.a. irissen) zoeken en verwijderen.

grois (II), bn. Grijs, in de zegsw. *zô grois as 'n duif*, zeer grijs (van haar). | Ze is nag gien veertig, maar ze is al zo grois as 'n duif. – *Ik vind't grois teugen swart an*, ik vind het meer dan erg.

groisies, znw. mv. Grijze haren, voorwerpjes die grijs van kleur zijn. | Hai is net dertig, maar hai kroigt al puur wat groisies. Wou je die groisies of die peersies (b.v. grijze kraaltjes of paarse kraaltjes).

groize, w.w. Zie 'grois zoeke' onder *grois (I)*.

grommele, w.w. Grommen, mopperen. Vgl. fri. grommelje.

grommelkont, znw. de. Mopperaar, knorrepot.

grommelpot, znw. de. Knorrepot.

grond, znw. de, in de zegsw. *grond voele*, verzadigd zijn. Vgl. fri. grounfiele. – *Erges gien grond in kroige kenne*, iets niet schoon kunnen wassen. Vgl. fri. earne gjin groun ijn krije kinne.

grondgate, znw. mv. in de zegsw. *grondgate koike*, scherp in andermans huis rondkijken.

grondvurf, znw. de. Grondverf, in de zegsw. *in de grondvurf staan*, ook schertsend voor: in opleiding zijn. | Hai het nag'n toidje voor pestoor in de grondvurf staan.

groôt (I), znw. 't, in de zegsw. *erges in 't groôt overprate*, ergens uitvoerig over praten.

groôt (II), bn. en bw. in de zegsw. *groôt vóórkomme*, deftig vóórkomen. | Je komme maar groot voor mit zô'n dure auto. – *Z'n oigen groôt houwe*, zich flink houden, zijn emoties de baas blijven. – *Z'n oigen groôt vóórdoen*, zich flink of rijk voordoen. – *Erges groot van ophore (opkoike)*, ergens zeer van ophoren (opkijken). – *Groot mit mekaar weze*, met elkaar

beviend zijn of verkering hebben, intiem met elkaar omgaan. – Ze {p.119} *houwe groôt van mekaar*, ze houden veel van elkaar.

groôtbrenge, w.w. in de zegsw. *wie z'n joôs graag groôtbrenge, moet ze niet kloin houwe*, wie zijn opgroeiende kinderen graag volwassen wil laten worden, moet ze niet als onmondigen (blijven) behandelen.

Groôtebroek, plaatsnaam, in de zegsw. *je komme (klesse) van Groôtebroek, maar Lutjebroek komt eerst*, gezegd van een opschepper. Het tweede deel van de zegsw. duidt er lett. op, dat men, van Hoorn naar Enkhuizen gaande, eerst Lutjebroek passeert en dan pas Grootebroek.

Groôtebroekerig, bn. in de zegsw. *da's Groôtebroekerig*, dat is bluf, opschepperij.

groôtgeld, znw. 't. Geld in de vorm van bankbiljetten. Vgl. kloingeld.

groôtje, znw. 't, in de zegsw. *nei z'n groôtje*, kapot | 't Hêle zoôtje is nei z'n groôtje. Mog. lett. naar zijn grootmoedertje (die reeds dood of 'kapot' is).

groôt-op, in de zegsw. *'t gaat deer groôt-op*, het is daar een royale, verkwistende bedoening.

groôs, groôts, bn. en bw. Groots, trots, verwaand. Zegsw. *zô groôs as 'n haan van 'n stoter*, erg trots of verwaand. Zie ook: stoter. – *Zô groôs as 'n ouwe aap (as 'n hen mit ien pul, as 'n ui)*, zie de vorige zegsw. – *Zô groôs as 'n skêlig varken op z'n snuit*, ironisch voor erg trots of verwaand. – *Erges groôs op gaan*, ergens trots op zijn. – *Groôs prate*, deftig of (overdreven) beschaafd praten.

groôsighoid, groôtsighoid, znw. de. Trots, verwaandheid.

groôsk, groôtsk, bn. en bw. Zie **groôs, groôts**. Vgl. fri. greatsk.

groôskig, groôtskig, bn. (Nogal) groots, trots, verwaand.

groôskerighoid, groôtskerighoid, znw. de, zie **groôsighoid, groôtsighoid**.

groôskigheid, groôtskigheid, znw. de, zie **groôsighoid, groôtsighoid**.

groôskeeps, groôtskeeps, bn. en bw. in de zegsw. *groô(t)skeeps doen*, deftig of verwaand doen, zich rijk voordoen. – *Groô(t)skeeps prate*, deftig of (overdreven) beschaafd praten.

grop, znw. de. Kortweg voor grootvader (vero.).

grôtemannekakhuis, znw. 't, in de zegsw. *hai wul op 't grôtemannekakhuis, maar hai zakt nag deur de bril*. 1. gezegd van een kind dat graag groot wil zijn, werk van een volwassene wil doen dat het nog niet aankan. 2. Gezegd van iemand die naar een hogere status streeft, maar er (nog) niet de capaciteiten of de flair voor heeft.

Grôte-Oôst, znw. 't, in de zegsw. *je kenne alles nei 't Grôte-Oôst brenge*, je kunt al je extra verdiensten naar de fiscus brengen; eig. naar de belastingdienst, gevestigd op 't Grote Oost te Hoorn.

grôterd, znw. de. Iemand die of iets dat groot in zijn soort is. Mv. grôter(d)s. Vgl. vormen als *besterd, langerd*, goeierd enz.

grouwe, w.w. Vero. voor gruwen. Vgl. fri. grouwe.

grouwel, znw. de. Vero. voor gruwel. Vgl. fri. grouwel.

gruide, ww. Bossen stro-afval dorsen (vero.). Vgl. fri. grude. Het woord is wsch. verwant met 'gort' en heeft als grondbetekenis 'wat fijn gestoten is'. Zie het N.E.W. onder gruit en gort. Zegsw. *'t is in de gruide*, het is finaal kapot, tot afval geworden (Noord-Scharwoude). Vgl. 't Is an gort.

gruin, bn. Zie **grun**.

gruizig, bn. 1. Hongerig, eetlustig. 2. Hartstochtelijk, wellustig. Het {p.120} woord is mog. een afl. van het w.w. gruizen = fijn malen (hier in de zin van: het eten fijn malen). Zie het N.E.W. onder gruis. Zegsw. *zô gruizig as 'n jong kirrel*, erg hungerig of eetlustig – *Zô gruizig as 'n wintervarken*, zie de vorige zegsw.

gruizige, bn. in de zegsw. *'n gruizige aap*. 1. Een vreetwolf. 2. Een wellusteling. – *Gruizige varkes* groeie 't best, hungerig varkens (en kinderen) groeien het best.

gruizigerd, znw. de. 1. Vreetwolf. 2. Wellusteling.
grun, bn. in de zegsw. *niet goed grun weze*, niet goed snik zijn.
grut, znw. 't. Ook: Afval van vruchten.
grutte, w.w. Etteren, zweren.
gruttele, w.w. Grabbelen, rommelen | Wat moetje in die kas te gruttelen?
grutteraai, znw. de. Zie *grutterighoid*.
gruttere, w.w. Etteren, zweren.
grutterig, bn. Vatbaar voor zeer, voor zweren | Hai is altoid al grutterig weest.
grutterighoid, znw. de. Etterigheid, zweren.
gruwéldig, bn. en bw. Versmelting van gruwelijk en geweldig. | Ik vind't 'n gruwéldige kirrel. We hewwe gruwéldig veul skik had.
guffie, znw. 't. Zie *goffie*.
guil, znw. de. 1. Oud, slecht of kwaad paard. 2. Kwajongen. Vgl. fri. gul, du. Gaul. Zie voor de herkomst het N.E.W. onder guil.
guile, w.w. Huilen. Vgl. fri. gûle.
guite, w.w. 1. Huilen, 2. Gieren, loeien (van de wind).
guive, w.w. Gieren, loeien (van de wind).
gul, bn. en bw., in de comb. *gul zand*, een en al zand, mul zand. – *Gulvreemd*, totaal vreemd of onbekend. | Hai is hier gulvreemd. Zie voor gul = welig, mul e.d. het N.E.W. onder gul-2.
gule (I), w.w. Zie *guile*. Vgl. fri. gûle.
gule (II), w.w. Geulen of sleuven maken.
gunder, bw. Zie *gunter*.
gunne, aanw. vnw. Dial. var. van gindse. | An gunne kant.
guns, bw. Dial. var. van ginds.
gunst, znw. de, in de zegsw. *om de gunst vrage*, om de klandizie vragen.
gunter, bw. Ginder.
gunterwoid, bw. Vero. voor ginds, ver weg.
gurf, znw. de. Geul. vore.
gus, guts, znw. de. Afl. van gutsen, in de comb. *de groô(t)ste gu(t)s*, het grootste aantal, het meeste.
gust, bn. Onvruchtbaar, (nog) niet drachtig. Zie voor de herkomst het N.E.W. onder gust.
guster, bw. Gister(en). Vgl. fri. juster.
guts, bn. Zie *gust*. | Gutse koeie.
gul, znw. de. Geul, sleuf.
gulder, znw. de. 1. Werktuig voor het graven van geulen. 2. Arbeider die geulen graaft.
guurtjespeer, znw. de. Ouderwetse peresoort.
{p.121}

H

h, z.g. halfklinker. Voorheen werd in sommige wfri. plaatsen (zoals nu nog in o.a. Egmond aan Zee, Enkhuizen en Volendam) de *h* aan het woordbegin niet uitgesproken, terwijl de *h* vaak werd toegevoegd waar hij niet thuishoort, b.v. hai apte nei hasem = hij hapte naar adem. Een hoogbejaarde Grootebroeker hoorde ik de vorm 'heksedénte' = accidenten (ongelukken, nare gebeurtenissen) gebruiken.
haai (I), bn. Gehaaid, goed bij de tijd. | 't Is'n haaie knaap.
haai (II), znw. de. Hei(de), in de zegsw. *freet haai, den kê je bezems skoite*. 1. woordspeling, gebezigd als men vindt, dat men een zekere persoon niet met 'hij' moet aanduiden. 2. Verwensing bestemd voor iemand die zeer kieskeurig is met eten.
haai, haaid, znw. de/'t. 1. Onderwal, slootkant. Zegsw. *van haai(d) toe bleik*, van het kastje naar de muur. 2. Weg (tussen twee bruggen) (vero.). Vgl. Boek. onder heid 2. 3. Groeve

tussen ongespitte en gespitte grond (Noord-Scharwoude). Mog. hoort hierbij de zegsw. *ok in 't haai(d) zitte*, ergens ook aan meewerken, er ook bij betrokken zijn (Noord-Scharwoude).

haaibaai, znw. de. Heibei, bazig of kijfziek vrouwspersoon.

haaibaaie, **haaiebaaie**, w.w. 1. Bazig en druk bezig zijn. 2. Roezemoezen.

haaibaaierig, **haaiebaaierig**, bn. 1. Bazig of kijfziek. 2. Stormachtig (van het weer).

haaiig, bn. Heiig, vervuld van rook.

haaivlos, znw. de. Kleine baggerbeugel.

haakie, znw. 't. Haakje, in de zegsw. *da 's 't haakie deer (weer) de kan an hangt*, daar komt het nu net op aan.

haal, znw. de, in de zegsw. *de haal is er of*, het nieuwtje is er af. – *De haal beet kroige*, de slag te pakken krijgen, beginnen te groeien of op te leven. Vgl. fri. de hael krije. – *'t Was 'n hêle haal*, het was een zware bevalling. – *D'r zit veul haal an de klink*, men kan niet gauw besluiten (vero.). Eig. er is veel speling in de klink van de deur, zodat het lang duurt voor de deur opengaat.

haalder, znw. de, in de zegsw. *'t is gien haalder*, 1. gezegd van iemand die weinig van zijn bedrijf 'haalt', die (door eigen schuld) een weinig rendabel bedrijf heeft. 2. gezegd van iemand die het niet om het halen of krijgen te doen is. – *Beter haalder as betaalder*, men haalt of incasseert liever geld dan dat men moet betalen.

haal-meer, znw. in de zegsw. *'t is haal-meer*, je kunt wel blijven halen, het is zo weer op.

haam, znw. 't. Haam, paardetuig, in de zegsw. *in 't haam weze*, druk in touw zijn.

haampie, znw. 't. Schertsend voor maandverband.

haamproke, **haamprouke**, znw. mv. Ringen aan het haam waardoor de leidsels gaan. Zie ook *prouk*.

haan, znw. de, in de zegsw. *loupe as 'n haan van 'n stoter*, trots lopen. Lett. als een haan van 12½ cent, d.w.z. een koek of een stuk speelgoed in de vorm van een haan. – *'t Is 'n haan mit 'n dubbelde kam*, het is een flinke kerel, een durfal. – *Je kenne van moin(part) de haan naaie*, platte verwensing in de zin van: loop naar de pomp. – *'n Goeie haan is niet vet*, {p.122} schertsend gezegd van een magere vrijer of echtgenoot. – *Je kenne wel zien, dat er gien vreemde haan over de mat weest het*, schertsend gezegd om aan te geven, dat een baby of kind sprekend op de vader lijkt. – *Je ziene d'r uit of je de haan jaagd (joegen) hewwe*, gezegd van iemand met een hoogrode kleur van inspanning of opwinding. – *As de haan kraait op de mis* (= mesthoop) *verandert 't weer (of 't blijft zôas 't is)*, weerspreuk met een ironische toevoeging die de betrekkelijkheid van de spreuk aangeeft.

haantjolle, znw. mv. Soort onkruid, ook wel kruiswortels genoemd.

haar, bw. Var. van her = hier(heen), in de zegsw. *'t ging haar nach 't aâr*, het ging vooruit noch achteruit (vero.).

haard, znw. de /'t. Haarde, haargras, vooral groeiend op natte gronden.

haarhamer, znw. de. Hamer gebruikt bij het haren of wetten van b.v. een zeis.

Haarlem, plaatsnaam, in de zegsw. *van hier tot Haarlem*, zeer uitgebreid of langdurig. – *Zô vast as Haarlem*, zeer beslist, vast en zeker.

Haarlemmerdoikies, in de zegsw. *gien Haarlemmerdoikies*, 1. Recht door zee, zonder omwegen. 2. Geen grapjes.

haarpad, znw. 't. Slagplaats naast de zeis met opstaande rand of plaats waar men de zeis met de haarhamer bewerkt.

haarspit, znw. 't. Klein aambeeld gebruikt bij het haren of wetten.

haartig, bn. in de comb. *haartig gras*, fijne, zure grassoort. Zie *haard*.

haas, znw. de /'t. De haas (dier).

haasie-óvere, w.w. Haasje over spelen (Twei pittige moidjes, 52).

haat, znw. de, in de zegsw. *niet uit haat of noid, maar uit oigen prefoit*, gezegd als blijkt (of als men vindt), dat iemand geen onbaatzuchtige bedoelingen heeft.

habbebabbe, in de zegsw. *kroig 't habbebabbe!*, loop naar de pomp!

hachte, w.w. Vero. voor: 1. Riskeren | Dat ken ik niet hachte. 2. Vertrouwen | Ik hacht 'm niet. Vgl. middelned. znw. hachte = gevaar, risico.

had, in de zegsw. *had is 'n arm man*. 1. Aan wat je eens had of bezat, heb je nu niets meer. 2. Aan wat je had kúnnen bezitten, heb je nu niets. – 't *Had hewwe*, er geweest zijn, dood of kapot zijn. – *Die het wél hād*, die heeft veel ellende meegemaakt.

hai (I), pers. vnw. Hij.

hai (II), Var. van hē. | Hai, wat is er?

hagelrak, znw. 't. Rek van smalle latjes om hagel (of zon) te weren.

hak (I), znw. de. Hak, hiel. Mv. hakke en hakse.

hak (II), znw. de. 1. Oneffenheid, schaarde. 2. Uitgehakt stuk.

hak (III), znw. de. Grote hakbijl.

hakboffer, znw. de. Rarekiek (vero.).

hake (I), znw. mv. in de zegsw. 't is deer *altoid hake en ouge*, ze hebben daar altijd ruzie of problemen.

hake (II), w.w. Ook: gezegd van een scherp gevoel in de keel t.g.v. rook, damp, sterk gekruide spijzen e.d. | 't Haakt m'n in m'n keel.

hakfermoor, znw. de. Grote beitel. Uit fra. *fermoir*.

hakke, w.w. Ook: kibbelen, ruziën, vitten.

hakkefietje, znw. 't. Var. van akkevietje.

hakkelig, bn. 1. Vol hakkels of schaarden. 2. Hakkelend. | Hai praat 'n beetje hakkelig.

hakkels, znw. mv. Schaarden, oneffenheden.

hakkepiel, znw. de. Iemand die b.v. {p.123} met een stomp mes onhandig of ruw bezig is.

hakkepiele, w.w. Onhandig of ruw bezig zijn, b.v. met een stomp mes. | Je magge wél broôdsnaaie, maar niet zo hakkepiele, 'oor!

hakkeraar, zn.w. Var. van hakkelaar, stotteraar.

hakkere, w.w. Var. van hakkelen, stotteren.

hakkiskoiter, znw. de. Koe die zichzelf op de hielen schijt.

hakketakke, w.w. Kibbelen, ruziën. Vgl. fri. *hakketakje*.

hakketône, znw. mv. Oude boerendans, waarbij men zijn gewicht beurtelings op de hakken en tenen liet rusten.

hakkiebaltje, znw. 't. Ouderwets soort snoepje.

hakkies, znw. mv. in de comb. *op hakkies zitte*, op hurken zitten.

hakkoek, znw. de. Koek gebruikt voor het koekhakken op de kermis.

hale, w.w. in de zegsw. *niet veul hale*, niet veel oogsten, weinig rendement of verdiensten hebben. – *Haald worre*, overlijden.

halewalig, bn. Zie *hamelewamelig*.

half, in de zegsw. *half soebel weze*, halfzacht zijn, niet goed snik zijn. – *Halfzalig weze*, zie de vorige zegsw. – *Half de middag*, halfweg de middag. – *As 't half ken*, als het enigszins kan.

halfelfe, w.w. Schaften om half elf (vero.).

halfelfie, znw. 't. Boterham(men) en koffie voor de schaft van half elf (vero.). Zegsw. 'n *benauwd halfelfie*, een angstig of spannend moment.

halfelfiese, w.w. Zie *halfelfe*.

halfelfiestik, znw. 't. Boterham voor de schaft van half elf (vero.).

halfelfiestoid, znw. de. Schafttijd om half elf (vero.).

half-et, znw. de. Afgeroomde melk (vero.). Vgl. Boek.

halfhimd, znw. 't. Ouderwets frontje.

halfstekort, de helft te kort.

halfstemeer, de helft meer.

halfsteveul, de helft te veel.

halft, znw. de. Helft. Zegsw. *de halft van niks*, een heel klein beetje. – *De halft en baaie ende hewwe wulle*, alles willen hebben, een ander niets gunnen.

halfzesse, w.w. Schaften om half zes in de namiddag (vero.).

halfzessie, znw. 't. Boterham(men) en koffie voor de schaft van half zes (vero.).

halfzessiese, w.w. Zie *halfzesse*.

halfzessiestik, znw. 't. Boterham voor de schaft van half zes (vero.).

halfzessiestoid, znw. de. Schafttijd om half zes in de namiddag (vero.).

halmére, w.w. Heinen, de wal ophalen, de 'flodderwal' afsteken en optassen.

halsie, znw. 't. Soort befje onder de jurk (vero.).

halvers, bw. Voor de helft, half | De vlek is er maar halvers uit. Zegsw. *zô halvers*, zo half en half. | Hai is nou zo halvers voor z'n oigen begonnen.

halvesentsgoed, znw. 't. 1. Snoepgoed van een halve cent (vero.). 2. Jonge kinderen. | Ik moet zeker weer op 't halvesentsgoed passe!

halvezachte, znw. de. Halvegare, zonderling.

ham, znw. de. Arend van de zeis, spits onder eind van de zeis dat dient om het werktuig in het handvat of de hecht te bevestigen.

hame, znw. 1. Mv. van haam, paardetuig. 2. Schertsend voor bretels. Zegsw. *in alle hame pas weze*, van alle markten thuis zijn, veelzijdig zijn, allerlei werk (willen) aanpakken.

hamelewamelig, bn. Enigszins ongesteld, lusteloos, vervelend. (Oude {p.124} Niedorp).

Vgl. voor wamelig het w.w. wamele.

hamerslag, znw. de/'t. Schapewolkjes in de weerspreuk: *hamerslag, regen mit de derde dag*, schapewolkjes zijn een voorteken van regen.

hand, znw. de, in de zegsw. *erges mee om 't hand zitte*, onthand zijn, ergens mee verlegen zitten. – *Hand an hand loupe*, hand in hand lopen. – *'t Liep over de hand*, het liep uit de hand. – *Hand op z'n kant*, op het nippertje, maar net aan. – *Das Go(d)s hand, deer valt niet an te trekken (in te kietelen)*, daar is nu eenmaal niets aan te doen. – *Hand van de bank, dut vlais is verkocht*, voorheen gezegd door een vrijer om aan te geven, dat hij (en niet de concurrent) de oudste 'rechten' op een meisje had.

hande, znw. mv. in de zegsw. *z'n hande wappere leite*, flink aanpakken, hard werken. – *Twei linkse hande hewwe*, zeer onhandig zijn. – *Twei rech(t)se hande hewwe*, zeer handig zijn. – *Graag in hande wulle*, graag willen vrijen of stoeien, graag aangehaald willen worden. – *Je magge je hande wel dichtknoipe*, je mag wel blij zijn, van geluk spreken. – *Nooit mit lege hande loupe, heen en t'rug wat meeneme*, aansporing die vooral gebezigd wordt door een moeder van een groot gezin.

handelaar, znw. de, in de zegsw. *handelaar in k(a)nariebreukbandjes en rukwinde*, schertsreactie op de vraag wat iemand doet voor de kost.

handeloôs, bn. in de zegsw. *deer komt juffrouw handeloôs*, gezegd als een deur door de tocht of wind opengaat (vero.).

handig, bn. en bw. Ook: rap, snel. | Hai was er handig bai. Ik hew 't 'm handig ofleerd. Zegsw. *handig en tandig weze*, handig en gebekt zijn.

handje, znw. 't, in de zegsw. *d'r 'n handje van hewwe*, er een (nare) gewoonte van maken, er slag van hebben. | Hai het er 'n handje van de boel op stang te jagen. – *Al wat an 't handje hewwe*, al kennis of verkering hebben. | Het Piet al wat an 't handje?

handjessamen, znw. de. Ouderwetse (krente)broodjes in de vorm van twee samengevouwen handjes.

hands, hans, bn. in de zegsw. *mekaar han(d)s weze*, goed met elkaar kunnen opschieten of kunnen werken.

handse, hanse, w.w. In de hand liggen, passen. | Links han(d)st m'n beter as rech(t)s. Die keu han(d)st m'n niet erg. Zegsw. *mekaar han(d)se*, goed met elkaar kunnen opschieten of werken.

handskoôn, hanskoôn, bn. in de zegsw. *han(d)skoon weze*, niet behulpzaam zijn, lui zijn, afkerig zijn van (vuil) werk.

handsnap, hansnap, znw. de. Nap met een handvat.

handskrobber, hanskrobber, znw. de, in de zegsw. *hai is van han(d)skrobber bezem worren*, ironisch voor: hij heeft carrière of promotie gemaakt.

handvaatsels, znw. mv. Handvatten.

handverdraai, znw. 't, in de zegsw. *om 't handverdraai*, om de haverklap. | Hai komt deer om 't handverdraai.

handvol, in de zegsw. *gien handvol, maar 'n landvol*, troostend gezegd om aan te geven, dat er nog genoeg andere vrijers of vrijsters, genoeg andere liefhebbers of gegadigden zijn.

handwaaiertje, znw. 't. Soort kleine, met de hand bediende wan, die men gebruikte voor het wannen van o.a. koolzaad en uiezaad.

handwasskoentje, znw. 't. Washandje. Oorspr. was-handschoentje. {p.125}

handwassie, znw. 't. Var. van washandje.

handwater, znw. 't. in de zegsw. *dat het er gien handwater nei*, dat lijkt nergens op, dat is zeer ongepast. Onder handwater verstond men in de middeleeuwen water dat diende om de handen te wassen. Dit werd voor en na de maaltijd aangeboden aan de vorst door iemand die hem in stand evenaarde. Vandaar dat een oude zegsw. *iemand het handwater geven of reiken*, kon betekenen: met hem vergeleken kunnen worden.

handzaam, bn. in de comb. *handzaam weer*, lijdelijk, goed te verdragen weer.

hane, znw. mv. in de zegsw. *de hane valle van de balke*, daar kijk ik van op, dat mag wel in de krant.

hanepoôt, znw. de. Ook: stuk ijzer (in de vorm van een hanepoot) aan een mast. Aan deze hanepoôt hangt een hijsblok.

hanepôte, w.w. Zodanig met een polsstok springen, dat één been om de stok wordt geslingerd.

haneveer, znw. de. Ook: vinnige, bazige vrouw.

hange, st. w.w. Hangen. De vervoeging luidt: hange – hong – hongen. Zegsw. *'t hangt 'm an...*, het hangt af van... | 't Hangt 'm an effies of we kenne klaar vedaag. 't Hangt 'm an 'n kloinighoid. – 't *Hangt niet*, er is geen haast bij. – *Je hange toch niet!*, niet zo haastig, hoor! – *As ik hange moet, den maar an de leste galg*, ik zal mijn huid zo duur mogelijk verkopen.

hangel, znw. Vero. var. van hengel.

hangele, w.w. Vero. var. van hengelen.

hangerig, bn. Futloos, lusteloos.

hangore, znw. mv. Jachthonden. Zie voor een zegsw. onder *eerst (I)*.

hangsel, znw. de/'t. Var. van hengsel.

hangtreef, hangtreeft, znw. de. Treeft zonder poten die aan de heugel werd gehangen.

hannekemaaier, znw. de. Seizoenmaaier of -arbeider, vooral uit Duitsland en de noordoostelijke provincies van Nederland, (vero.). Het woord is een samenst. van de voornaam Hanke of Hanneke + maaier.

hanskruier, hanskuier, znw. de. Zie *hannekemaaier*. Oorspr. een samenst. van de voornaam Hans + kuier (d.w.z. Hans die door het land kuiert of trekt). Later werd kuier als kruier opgevat, aangezien deze seizoenarbeiders ook vaak werk met de kruiwagen verrichtten.

hanto, uitroep in de zin van: ho, halt, stop (Noord-Scharwoude) (Vero.).

hap, in de zegsw. *'t is hap, slok, weg!*, gezegd van iemand die schrokt, die veel te snel of te gulzig eet.

hap-hap, znw. de, in de zegsw. *voor de hap-hap zurge*. 1. Voor het eten zorgen. 2. De kost verdienen.

happie, znw. 't. Ook: borreltje. Zegsw. *da's gien happie*, dat is geen pretje.

hapsnap, znw. de, in de zegsw. *voor de hapsnap*, voor de lekkere hapjes, voor een lekkerbek. – 'n *Leuke hapsnap*, een rare sinjeur.

hapsnurker, znw. de. Rare sinjeur.

hard, bn. en bw. Ook: zeer, buitengewoon. | Ik ben hard an vekansie toe. Hai het hard ziek weest.

harder, znw. de. Iemand die veel moet of kan harden of verdragen, lijder.

hardewinde, w.w. in de zegsw. *te hardewinden gaan*, als hulp gaan optreden bij een bevalling. Vgl. de zegsw. *d'r is harde wind*, ze staat op het punt te bevallen.

hardhands, **hardhans**, bn. en bw. Var. van {p.126} hardhandig.

hardloupnd, bw. Zeer snel. | De zaak gaat hardloupnd achteruit.

hardloupers, znw. mv. in de zegsw. *hardloupers en zachtloupers bedare in't zelfde skuitje*, of men nu wel of niet hard werkt, men komt uiteindelijk toch aan hetzelfde eindpunt, nl. de dood.

hardprikke, w.w. Met de prikslee om het hardst vooruitgaan. | In de Langedoik doene ze nag welders hardprikke.

harstien, **hartstien**, bw. Zeer, buitengewoon. | 't Is har(t)stien koud. Mog. is het woord een versmelting van de comb. hartstikke koud en stienkoud.

hare, w.w. 1. Scherp zijn in de keel, o.a. door rook, damp, sterk gekruide spijzen. Vgl. **hake (II)** en fri. *heare*. | 't Haart m'n in m'n keel. 2. Wetten, scherpen. | Ik zel de zoin efkes hare.

Zegsw. *hare en wette ken de boer niet belette*, als de arbeider de zeis gaat haren of wetten, gaat hij er even bij zitten en rust wat uit, hetgeen de boer nu eenmaal voor lief moet nemen.

harig, bn. 1. Mistig, rokerig. Vgl. fri. *hearich*. 2. Stroef, o.a. gezegd van tanden. | Ik kroig van die allebésse zukke harige tande. Vgl. **eggig**.

Haringhut, plaatsnaam, schertsend voor Haringhuizen.

harkes, znw. de. Bengel, deugniet.

harrejakkas, zie **harrejasses**.

harrejasses, uitroep van afkeer. Verbastering van Here Jezus. Zegsw. *de hoilige harrejasses*, spottend gezegd van een kwezel.

harrel, znw. de. 1. Haartje of vezel van vlas of hennep. Het woord is een afl. van een oudgerm. woord *harwa* = vlas. Zie het N.E.W. onder *harrel*. 2. Kleinigheid, niets. | 't Ken m'n gien harrel skêle. 3. Ellendeling. | 't Is 'n harrel van 'n vent.

harremantje, znw. 't. Vero. voor: hermelijntje.

harremenére, w.w. Harmoniëren. | 't Harremeneert niet mit die twei.

harriejoep (I), znw. de. Landbouwwerktuig. Uit eng. *hurry up*.

harriejoep (II), uitroep in de zin van: Vooruit, schiet op. Uit eng. *hurry up*. | Harriejoep, raaie maar!

harseldoek, znw. de. Zie **hasseldoek**, **asseldoek**.

harses, **harsens**, znw. mv. Hersens, hoofd. Zegsw. *z'n harse(n)s zitte in de tis(t)*, hij ziet ze vliegen, hij is malende.

harseslap, **harsenlap**, znw. de. Ouderwets vrouwenmutsje dat alleen de kruin bedekte.

harstikke, **hartstikke**, bw. Zeer, buitengewoon. | 't Is har(t)stikke koud. Mog. is het woord ontstaan uit middelned. bi hartsteken doot = dood t.g.v. een steek door het hart.

hart, znw. 't, in de zegsw. *z'n hart slaat as 'n lammeresteertje*, zijn hart bonst hem in de keel. – 't *Hart koukt uit je loif*, je walgt er van. – *Hai het 'n hart as 'n muizekeutel en den nag hol*, hij heeft geen hart, geen (mede)gevoel.

hartelègger, znw. de. Liefste, schat (vero.). Eig. degene die iemand zeer na aan het hart ligt.

hartje, znw. 't, in de zegsw. 'n *kloin hartje hewwe*, gevoelig zijn, gevoeliger zijn dan men denkt. | Hai doet wel erg stoer en onverskillig, maar hai het 'n kloin hartje.

hartlast, znw. de. Zie *atlast*.

hartzeer, znw. 't, in de zegsw. *hartzeer is moidjesverdriet*, schertsend gezegd als men bij het kaarten met harten uitkomt.

haspele, w.w. Ook: kibbelen, ruziën.

hasseldoek, **asseldoek**, znw. de. Okseldoek (vero.).

Hauwert, dorp in West-Friesland. Zegsw. *Hauwert hiet 'n goed land, de {p.127} koeie geve melk en skoite brand*, rijmpje dat doelt op brandstof bestaande uit gedroogde koemest, de z.g. skokke. – *Hauwert hiet de skokkelande: 's winters brenge ze stro op stront en stront op stro om op de kolk te branden*, zie de vorige zegsw.

havene, w.w. Reinigen, in orde maken.

haver, znw. de, in de zegsw. *mit de lange haver kroige*, met de zweep er van langs krijgen.

haverdegort, znw. de/'t. Gort van haver, gepelde haver. De Alkmaarse, Friese en andere gortsoorten heetten 'groot gort' tegenover boekendegort en haverdegort.

haverdoppen, bn. in de comb. 'n *haverdoppen bed*, matras die met haverdoppen gevuld is (vero.).

haverklap, znw. de, in de zegsw. *om 't (de) haverklap*, om de haverklap.

haverslukke, znw. mv. Stro van haver die met de hand gedorst en aan bossen gebonden was. Vgl. *slukstro*.

hazeneut, znw. de. Hazelnoot.

hazetòkkie, znw. 't. Hazeslaapje.

hè, hòi, uitroep, in de zegsw. *hè(i) zoit 'n boer as ie 'n skeet geeft*, smalende reactie op de vraag 'hè(i)?'.

hebbedingesie, zie *hebbedinkie*.

hebbedinkie, znw. 't. Iets waarvoor men geen naam heeft of iets dat men niet wil noemen. | Hai zat allemaal mit z'n hande an z'n hebbedinkie.

hebbeklink, **hebbeklinkie**, zie *hebbedinkie*.

hebbesteurtje, zie *hebbedinkie*.

hebbes, uitroep in de zin van: die of dat heb ik te pakken.

heden bw. in de comb. *op heden*, heden, de laatste tijd. | Weer weunt ie op heden? – Zegsw. *heden nag toe!* Lieve help!

hedendaagse, bn. in de zegsw. *hoe is 't in de hedendaagse wirreld mogelek!*, uitroep van verbazing, ergenis e.d.

heefte, w.w. in de zegsw. *ik moet niet heefte*, ik moet er niets van hebben, mij niet gezien.

heêl (I), znw. in de zegsw. *gien heêl*, totaal niets, geen goed woord. | D'r is gien heêl van overbleven, ze hewwe alles stiksloegen. Moet je 'm nou hore over z'n vorige baas, hai leit er gien heêl van over.

heêl (II), bn. en bw. Ook: helemaal. | Weunt ie deer heêl! Hai kwam heêl loupende van Andoik. Zegsw. *heêl(s) niet*, in het geheel niet. | Hai had er heêl(s) gien skuld an. – *Z'n oigen heêl koike*, alles als één geheel zien, d.w.z. geen kleur, diepte en afstand onderscheiden. – 't *Wordt m'n heêl voor m'n ouge*, ik word duizelig. – *Bai heêl en bai halven*, 1. met alle geweld. | Hai most bai heêl en bai halven nei Hoorn. 2. zonder overleg, ongelimiteerd. | Dat kaupt maar bai heêl en bai halven! Opm. Een eigenaardig gebruik van 'heêl' treffen we in zinnen als: ik kon die hêle kirrel niet = ik kende die man helemaal niet; is dat hêle halve pond butter nou al weer op?

heêls, bw. Var. van heêl, in het geheel. | Ik had er heêls gien zin an.

heêlskendaal, **heêlskendal**, bw. Var. van *hilkendal*. Zie aldaar.

heêlstiens, bn. Heelsteens, in de zegsw. *(mit z'n kop) deur 'n heêlstiens muur gaan*, zeer koppig zijn, zich door niemand of niets laten weerhouden.

heen, bw. in de zegsw. *heen en t'rug wat meeneme, nooit mit lege hande loupe*, veel gebruikte aansporing, met name in grote gezinnen. – *Ze heen en t'rug meeneme*, zeer luid in- en uitademen, luid snurken.

héén-en-weer, znw. 't, in de zegsw. *kroig 't héén-en-weer!*, loop naar de pomp! – *Je kenne van moin 't héén-en-{p.128}weer geniete!*, zie de vorige zegsw. – *Erges 't héén-en-weer van kroige*, ergens nerveus of beroerd van worden.

heen-en-wéértje, znw. 't, in de zegsw. *op 'n heen-en-wéértje*, snel heen en terug. | Hai is effies op 'n heen-enwéértje nei Hoorn.

heen-en-were, w.w. Druk doen, hinderlijk heen en weer bewegen of lopen.

heen-en-werig, bn. Druk, hinderlijk heen en weer bewegend of lopend. | Wat benne de joôs weer heen-en-werig.

heen-en-weerspul, znw. 't. Alles wat er bij hoort, alles tezamen. Zegsw. *an 't heen-en-weerspul (te zien)*, aan het doen en laten te zien. | An 't heen-en-weerspul (te zien) boere ze deer goed. *Van 't heen-en-weerspul*, van de weeromstuit. | We kwamme van 't heen-en-weerspul puur te laat in de kerk.

heengaan w.w. Ook: beginnen, op gang komen. | Hai gong loupn heen. Nei dat regentje benne de plantjes groeien heengaan.

heer, znw. 't. Haar. Zegsw. *lang heer en luize kroig je voor niks (al 't are moet je betale)*, je krijgt niets voor niets, zonder geld doe je niet veel. – *Ientje z'n heer uitkamme*, iemand flink de les lezen, er flink van langs geven. – *Wild heer in de nek hewwe*, dartel of lichtzinnig zijn. – *Ze stane d'r op as 'n heer op 'n beist (op 'n hond)*, o.a. gezegd van dik gezaaide, dicht op elkaar staande gewassen. – *Je frete heer en je skoite 'n pru(i)k*, schertsend gezegd van snert met harige kluiven. – *Tot op 'n heer*, haarfijn, heel precies. | Hai het alles tot op 'n heer uitzocht. – *Hai het moin heer niet*, hij heeft mijn sympathie niet. – *'t Heer op (in) de krul hewwe*, het haar gekruld hebben, permanent hebben. – *'t Heer op zolder hewwe*, het haar van achter hoog opgestoken hebben. – *'t Heer op de kam hewwe*, de haren gekamd hebben. – *'t Heer in de snol hewwe*, het haar in de war, in klitten hebben. – *'t Heer in de tis(t) hewwe*, zie de vorige zegsw. – *In 't heer loupe*, blootshoofds lopen. – *'n Bos heer as 'n hazenest hewwe*, een ruige, onverzorgde haardos hebben. – *Hai het net zôveul heer onder z'n neus as 'n varken op z'n klink*, hij is nog een melkmuil, heeft nog helemaal geen snor of baard.

Heer, znw. de, in de zegsw. *Oô's Lieve Heer neemt gien gegeven goed an*, gezegd m.b.t. zeer zieke of zeer oude, gebrekkige mensen voor wie de dood een uitkomst zou zijn, maar voor wie het sterven steeds wordt uitgesteld.

heerbeisie, znw. 't. Var. van lieveheersbeestje.

heerd, znw. de. Haard.

heerder, bw. Meer hierheen, in de zegsw. *heerder nach veerder komme*, totaal niet(s) opschieten. Vgl. *herder nach verder komme*. He(e)rder is de vergrotende trap van her, var. van hier. Vgl. ned. her en der.

heerdkoek, znw. de. Platte meelkoek die op de haardplaat werd gebakken.

heerdkoekerentenier, znw. de. Ironisch gezegd van iemand die slechts zeer sober kan rentenieren.

heerhoed, znw. de. Hoedje dat rechtstreeks op het haar en b.v. niet op de hul werd gedragen. Zegsw. *in de heerhoed loupe*, blootshoofds lopen. Vgl. *in de herenhoed loupe*.

heerik, uitroep van schrik, verbazing e.d.

heeroum, znw. de. Voorheen ook: aanspreekvorm voor kapelaan.

heerskip, znw. 't. 1. Heerschap. 2. {p.129} Vero. voor eigenaar van een of meer boerderijen. Vgl. fri. hearskip.

heerspit, znw. 't. Zie *haarspit*.

heersteker, znw. de. Zie *poôtheersteker* en *pôtesteker*.

hefte (I), w.w. Var. van heffen (vero.). Vgl. ophefte.

hefte (II), w.w. Var. van hechten (vero.). Vgl. **anhefte** en ophefte.

heit, bn. 1. Heet. 2. Wellustig, geil. Zegsw. *zo heit as de brand (as hooi)*, erg wellustig. – *Ze is zô heit, as je teugen d'r opkwatte, sist ze*, gezegd van een zeer wellustig vrouwspersoon. – *Heit in de mond, koud in de kont*, gezegd van personen die door hun uitlatingen de indruk wekken lichtzinnig of wellustig te zijn, maar het in werkelijkheid niet zijn. Vgl. de var. *reid mit de mond, maar niet mit de kont*.

hekel, znw. de, in de zegsw. *jij hewwe ok gien hekel an je oigen*, jij doet jezelf ook niet graag tekort, o.a. gezegd tegen iemand die zich royaal bedient bij eten of snoepen.

hekke, w.w. Hekken plaatsen of herstellen.

hekkespringer, znw. de. 1. Lang, mager iemand. 2. Wild meisje. Vgl. fri. hikkesspringer.

heklatte, znw. mv. Roeden van een molenwiek.

hekkieskachel, znw. de. Ouderwetse kachel met een hekje er voor.

hekriet, znw. 't. Uitgezocht riet voor rietmatten.

heksedénte, eksedénte, znw. mv. Ongelukken, tegenslagen (vero.). Uit fra. accidents.

hel (I), znw. de/'t. De hal, bevroren plek in de grond. | De hel zit nag in de grond. Zie voor de herkomst het N.E.W. onder hal-2.

hel (II), znw. de. Hel, plaats der verdoemden, in de zegsw. *de hel opbouwe*, een onaangename, gespannen toestand scheppen, o.a. door voortdurende ruzies of meningsverschillen.

held, znw. de, in de zegsw. *'t is 'n held zonder geld*, gezegd van iemand zonder geld die op een eigenwijze manier adviseert hoe je met geld moet omspringen of hoe je rijk kunt worden.

helder, bn. in de zegsw. *niet erg helder weze*, 1. niet alert zijn, traag van begrip zijn. 2. niet goed uitgeslagen zijn, katterig zijn. – *'n Heldere kop hewwe*, een goed stel hersens hebben. – *Zô helder as de brand*, kraakhelder, brandschoon. – *Helder en skoôn weze*, proper en zindelijk zijn.

hêle, w.w. in de zegsw. *'t goed mit mekaar hêle kenne*, het vlot met elkaar eens kunnen worden, goed met elkaar kunnen opschieten. Lett. betekent hêle 'één geheel worden'.

hêlestiek, êlestiek, znw. de/'t. Zie **hillestiek, illestiek**.

helhaak, znw. de. Helleveeg, furie, kwaad wijf.

help, znw. de. Hulp, schoonmaakster, werkster.

helpe, st. w.w. Helpen. De vervoeging luidt: helpe – hielp/holp – holpen. Zegsw. *help maar koike*, let maar op, wat ik je brom. | *Hai zel wel weer te laat komme, help maar koike*.

helt, znw. de. Handvat, handgreep van een kloet, een schop e.d. Vgl. fri. hald. Het woord behoort bij het w.w. (vast)houden.

hem, znw. de. Aan het water gelegen, buitendijks land (vero.). Vgl. Boek.

hemd, znw. 't. Zie **himd**.

hemel, znw. de, in de zegsw. *nei de hemel raai je niet in 'n landauer*, het is geen gemakkelijke opgave altijd rechtschapen te leven.

Hemelsvaartdag, znw. de. Var. van Hemelvaartsdag.

hemme, w.w. 1. De keel schrapen. 2. {p.130} 'Hem' of 'ahum' zeggen, kuchen om de aandacht te trekken. Vgl. fri. himme.

hemmes, bez. vnw. Van hem, de of het zijne, de zijnen. | *Dut is jouwes en dat is hemmes*, dat benne hemmes.

hem ze, bez. vnw. Zijn, van hem, de of het zijne, de zijnen. | *Dat is hem ze fiets*. Dat benne hem ze.

hem z'n, zie **hem ze**.

hen, znw. de. Hen, kip, in de zegsw. *ze hewwe deer gien hen uit de butter te jagen*. 1. Het is daar een arme boel. Hier wijst het beeld op de omstandigheid, dat men niet eens boter heeft, zodat er ook geen kip valt weg te jagen. 2. Het is daar een royale boel. Hier wijst het beeld op

de omstandigheid dat men zoveel boter heeft, dat men zich niet druk maakt om een kip die in de boterpot pikt. 3. Ze zitten daar te luieren, hebben niets om handen. Hier wijst het beeld op de omstandigheid dat er geen kip in de buurt is, zodat er ook niets valt weg te jagen of te doen. – *De hen went nei de ben, maar zelden nei de best(e)*, (huwelijks)partners met verschillende gewoontes en opvattingen gewennen zich doorgaans aan de minst goede. Eig. de kip went aan de mand, al is dat zelden de beste mand. – *'n Swarte hen loit ók aaiere*. 1. Een ander, een leek, kan ook nog wel wat. 2. Dat lijkt maar tegenstrijdig.

hendig, bn. en bw. 1. Behendig, handig. 2. Kwiek, rap, snel. | Ik hew 't 'm hendig ofleerd.

henen, bw. Var. van heen. | Henen ging 't nag wel, maar t'ruggen hadde we puur zó'n trap.

heneweertje, znw. 't. Zie *heen-en-wéértje*.

henewére, w.w. Zie *heen-en-were*.

henewérig, bn. Zie *heen-en-werig*.

hengelbeker, znw. de. Zie *koggezeunis*.

henne, znw. mv. in de zegsw. *we zelle de henne melke en de luize verzêle*, schertsend voor: we zullen maar eens naar bed gaan. Lett. we zullen (voor het naar bed gaan) nog even de kippen melken en de luizen aan een zeel of touw vastzetten.

hennemelker, znw. de. 1. Kippenboer of -handelaar. 2. Jan hen of bemoeial. Vgl. fri. hinnemelker.

hennepukkels, znw. mv. Kippevel (vero.).

hennepul, znw. de/'t. Kuiken van een hen of kip.

hennevlais, znw. 't. Kippevel (vero.).

herder, bw. in de zegsw. *herder nach verder komme*. Zie *heerder*.

here (I), znw. mv. Hoge heren, in de zegsw. *watte de here woize, moete de gekke proize*, wat de hoge heren beslissen, moet de gewone man maar voor lief nemen.

here (II), znw. m. Var. van Heer, Here God, in de zegsw. *o, here m'n tuutpot*, uitroep van schrik, verbazing enz.

here (III), znw. mv. Haren, in de zegsw. *z'n here beginnen te steken*, hij wordt opgewonden, ruikt onraad.

hérebére, w.w. Snauwen, bazige open aanmerkingen maken. Eig. als een heer of baas lopen te beren = snauwen, mopperen.

heremiet, znw. de. Ook: gierigaard (vero.).

heremietzak, znw. de. Zie *heremiet*.

heren, bn. Haren, van haar gemaakt, in de zegsw. *in de heren hoed loupe*, blootshoofds lopen.

herezake, znw. mv. in de zegsw. *herezake gane strekkend*, zaken waarover de hoge heren moeten beslissen, krijgen niet gauw hun beslag. {p.131}

herig, bn. Heerachtig. | Hai doet graag herig. Vgl. fri. hearich.

hering, znw. de. Haring.

herk, znw. de. Vero. voor hark.

herke (I), w.w. Vero. voor harken.

herke (II), w.w. Zie *herketekke*.

herketek, znw. de. 1. Iemand die op ruziënde toon spreekt. 2. Bazig persoon die graag alles regelt of bedisselt.

herketekke, w.w. 1. Ruziën, kibbelen. 2. Bazig doen.

hermke, znw. 't. Vero. var. van hermelijn. Vgl. fri. hermke.

herreberg, znw. de, in de zegsw. *ze is net 'n herreberg, d'r zit altoid volk in*, plat-schertsend gezegd van een vrouw die ieder jaar weer in verwachting is. – *Opsteke in de groene herreberg*. 1. Onderweg in de berm uitrusten en eventueel wat eten of drinken. 2. Onderweg rusten en het paard in de berm laten grazen.

herrest, znw. de. Herfst.

herrestdags, herresdags, bw. In de herfst. | Ik vind herres(t)dags 't bos op z'n mooist. Vgl. fri. hjerstdeis.

herrestkalver, znw. de. Koe die in het najaar kalft. Vgl. fri. hjerstkealder.

herrestkatje, znw. 't. Ook: lelijk, mager meisje.

herriewinkel, znw. de. Herrie, rommelboel. | Wat is 't hier 'n herriewinkel.

hes, znw. de. Vero. voor (jongens)blouse.

hessig, bn. (Nogal) heet, vurig, hitsig. Het woord is een var. van hetsig = hitsig.

hette, znw. v. Vero. var. van hitte.

hettend, znw. de. Vero. vorm van hitte. Vgl. **hittend**.

heugel, znw. de. Platte ijzeren reep met gaten waardoor de haak werd gestoken waaraan men de waterketel, de hangtreeft e.d. hing. Zegsw. *bai de heugel weze*, thuis zijn, binnen zitten.

heugelhaak, znw. de. Haak aan de heugel.

heugenskip, znw. de. Heugenis, herinnering (vero.). Zegsw. *erges gien heugenskip van hewwe*, zich iets niet herinneren (vero.).

heui, uitroep in de zin van hallo, goeiedag! Vgl. **hooi (I)**.

heulie, pers., bez. en wederk. vnw. Pers. vnw: hun, hen, zij. | Ik hew 't heulie vroegen. Ik hew heulie niet zien. Heulie wazze niet thuis. 2. Bez. vnw.: hun. | Hoe zou 't mit heulie moeder weze? De vorm is ontstaan uit hunlie(den). 3. Wederk. vnw. zich. | Ze verkleidde heulie.

heulies, bez. vnw. Van hen, hun, het hunne, de hunnen. | Kè jij heulies vader? Dat benne heulies.

heun, znw. de/'t. Var. van hein, zegge, rietachtig gras.

heupig, bn. Met flinke heupen. | Ze wordt puur heupig.

heur, pers., bez. en wederk. vnw. | Ik hew heur vroegen of ze heur heer vurfd had. Ze verkleidde heur. De onbeklemtoonde vorm is 'r of d'r.

heures, bez. vnw. Van haar, het of de hare | Die rinkies benne heures. Dat boek is heures.

heurle, bez. vnw. Van haar of hen. Dat benne heurle. De vorm is ontstaan uit heurlui. Vgl. **erle** en **derle**.

heuvelig, bn. Heuvelachtig.

heuwe, w.w. Var. van hewwe = hebben.

hewwe, w.w. Hebben. De vervoeging toont nogal wat varianten. Vgl. ik hew/heb, jij hewwe, hai het/heb, wai hewwe. Omgekeerde woordschikking: hew/heb ik, hè/hei je, het/heb ie, hew(we) we? De vormen van de verl. tijd zijn 'had(de)' en het volt. deelw. is 'had'. Zegsw. *dat hét er niet* {p.132} *van*, dat lijkt er niet op, dat is geen manier van doen. – *Dat het er veul van*, dat lijkt er sterk op. | Hai het veul van z'n vader, hij lijkt erg op zijn vader. – *Wat hei jij had'*? Wat heb jij gekregen? – *Die het toch ók*, die heeft toch ook een lot, maakt veel narigheid mee. – *Ik had 't gien meer*, ik wist niet meer hoe ik het had (van het lachen, van angst, e.d.) – *Z'n oigen d'r mee hewwe*, zichzelf duperen.

hewwээр, uitroep, wsch. ontstaan uit houw deer = houd vast, pak aan. Var. zijn: awaar, awээр, houwээр. | Hewweer, deer komt hai ok nag opperdan!

hibbel, znw. de. Afl. van vero. hibbele = huppelen, in de zegsw. *op 'n hibbel en 'n dribbel*, in een oogwenk. Vgl. fri. hippelje. Vgl. ook: **hippedrip**.

hiek, znw. de. Dial. var. van (vis)haak (vero.).

hiel, bn. en bw. Vero. voor heel.

hiele (I), w.w. in de zegsw. *hai is mooi hiele*, hij heeft goddank zijn hielen gelicht, is goddank vertrokken (vero.).

hiele (II), znw. mv. Hielen, in de zegsw. *z'n hiele nei z'n gat hale*, hard lopen, hard werken. – *Z'n hiele uit z'n sloffe loupe*, het vuur uit zijn sloffen lopen. – *Ik zien liever z'n hiele as z'n tône*, ik zie hem liever gaan dan komen.

hieleskoiter, znw. de. Zie **hakkeskoiter**.

hieling, znw. de. Hielbandje van een schaats.

hielkendal, bw. Zie *hilkendal*. Vgl. fri. hielendal.

hielsleertje, znw. 't. Leren hielbandje van een schaats.

hiem, znw. 't. Vero. voor heem.

hiemhond, znw. de. Vero. voor heem- of hofhond.

hiender, znw. de. Oud, mager paard. Vgl. fri. hynder = paard.

hienst, znw. de. Vero. voor hengst. Vgl. fri. hynst.

hienstere, w.w. Zie *hoistere* en *hoinstere*. De vorm hienstere wordt o.a. in De Weeres gebezigd.

hiepekonderig, iepekonderig, bn. Zwaarmoedig, verdrietig, klagerig, humeurig. Uit fra. hypocondre.

hiepekonterig, iepekonterig, bn. Zie *hiepekonderig, iepekonderig*.

Hiepo, znw. Kortweg voor Hippolytushoef.

hieps, zie *hups*.

hiepuh, in de zegsw. *kop hiepuh*, kop op, houd de moed erin (vero.).

hier an toe, tot hier (toe).

hiero, verzwaarde vorm van hier, ontstaan uit hierzo. | Weer moet ik ze lègge, hiero of deero?

hier tot toe, tot hier (toe). | Hier tot toe mà je loupe.

hiete, w.w. Heten. | Hai hiet Piet. Zegsw. *hoe hiet 't ok weer?* Wat wilde ik ook weer zeggen? – Een oud rijmpje luidt: *Hoe hiet je?...Swarte Pietje. Hoe nag meer?...Skoenesmeer.*

hieuw, znw. de. Ruwe houw, hak of snee (vero.).

hieuwe, w.w. (Ruw) houwen, hakken of snijden (vero.).

hik, znw. de, in de zegsw. *gien hik of nik geve*, geen kik geven, totaal niet reageren. Opm. Het woord hik komt nog voor in enkele oude volksrijmpjes. Zo'n rijmpje moest men – als men de hik had – ettelijke keren vlug na elkaar opzeggen b.v. *hik-sprik-sprouw, ik geef de hik an jou(w); ik hew de hik, ik hew 'm dik, ik hew 'm nou(w), ik geef 'm jou(w); ik en den hik (de nik) spronge samen over dik, ik kwam weer en den hik (de nik) bleef deer.*

hikke, w.w. 1. Hikken. 2. Kijven. Zegsw. *erges van hikke nach (ver)-{p.133}skrikke*, ergens heet noch koud van worden, onbewogen blijven.

hilkendal, bw. Helemaal (vero.). Oorspr. 'heellic ende al'. Vgl. fri. hielendal.

hilskendal, bw. Zie *hilkendal*.

hillegaâr, bw. 1. Helemaal. Oorspr. 'heel ende gaar'. Zegsw. *bè je (nou) hillegaâr!* Ben je (nu) helemaal gek! 2. Zo waar, nota bene. | Alie had hillegaâr tekene moeten voor ontvangst. Ze hadde hillegaâr lepels en vurke van zulver.

hillestiek, illestiek, znw. de/'t. Het elastiek.

himd, znw. 't. Hemd. Vgl. fri. himd. Zegsw. *'n kleur as 'n kladdig himd*, een vaalbleke, ziekelijke kleur. – *D'r uitzien as 'n kladdig himd*, er verlept, ziekelijk of ongewassen uitzien. – *Ientje 't himd van 't gat vrage*, iemand van alles en nog wat vragen. – *Je leste himd het gien zakke*, je kunt je geld of bezit niet meenemen als je sterft, wees dus niet overdreven spaarzaam. – *Jij hewwe je leste himd ok nag niet an*, jij kunt (met je kinderen) ook nog van alles meemaken, zeg dus niet teveel van anderen. – *Je zouwe je leste himd er om vertére*, gezegd van een zeer smakelijke spijs. – *Ientje z'n himd vol skeipeteke wense*, iemand naar de hel wensen. – *'t Was poep bai 't himd of*, het was op het nippertje, het ging maar nét.

himde, znw. mv. in de zegsw. *'t is himde lappe en géren toegeve*, het is hard werken en nog geld toegeven. Vgl. *broekelappe, broeklappe*.

himderese, w.w. Lett. hemdenracen, wedloop waarbij men gekleed in een lang (schilders)hemd van start tot finish allerlei opdrachten moest uitvoeren. Soms liet men de arme mensen op het ijs hardrijden op de schaats om een hemd of om een stukje spek.

himdereze, w.w. Var. van himderese.

himdrok, znw. de. Overhemd van een dikke, wollen stof (vero.). Vgl. fri. himdrok.

himpie, znw. 't. Hemdje, in de zegsw. *himpie raakt m'n ('t) bukkie niet, m'n ('t) gatje gaat te kermis*, gezegd van een vrouwspersoon die of een meisje dat zeer parmantig of uitdagend loopt.

hin, znw. de. Zie *hen*.

hingel, znw. de. Var. van hengel.

hingst, znw. de. Var. van hengst.

hinkepink, znw. de. Kreupel mens of dier.

hinkepinke, w.w. Kreupelen, gebrekkig lopen.

hip, znw. de. Afl. van hippe = huppen, in de zegsw. *de hip niet kroige kenne*, niet uit zijn stoel kunnen komen, er maar niet toe kunnen komen. – *Op 'n hip en 'n drip*, in een oogwenk. Drip is een afl. van drippen, var. van dribbelen.

hippedrip, samentr. van hip en drip, in de zegsw. *op 'n hippedrip*, in een oogwenk.

hipperdepip, var. van hippedrip.

hippert, afl. van hippe = huppen, huppelen, in de zegsw. *hippert weze*, zitten te hippen of huppen, opgewonden zijn, zitten te springen om iets te doen, te zeggen e.d. – *Hippert in z'n loif weze*, opgewonden, in blijde spanning zijn. (o.a. in Noord-Scharwoude).

hippeteek, **ippeteek**, znw. de. Dial. var. van hypotheek.

hippie, znw. 't, in de zegsw. *op 't hippie*. 1. Op het nippertje. 2. Welhaast. Vgl. fri. op it hipke. Zie ook de zegsw. *de bruid op 't hippie*. Het woord is de verkleinvorm van hip, var. van hup.

hitloin, znw. de. Lijn om het paard te hitten, te sturen. Om de richting aan te geven zei de voerman: *hit op (hot {p.134} op)* = naar rechts of *haar op (her op)* = naar links. Zie het N.E.W. onder hot-2 en vgl. de ned. zegsw. van hot naar haar.

hitpeerd, znw. 't. Voorste paard aan de hitlijn. Liepen er twee, drie of vier paarden in het gespan, dan moest het hitpaard een halve meter voor de andere dieren uitlopen om de richting aan te geven.

hitte, w.w. (Be)sturen van een of meer paarden of andere tuigdieren.

hittend, znw. de. Vero. voor hitte (W.F.O.N. 9, 152).

ho, uitroep, in de zegsw. *ho maar!* niets daarvan, dat is er niet bij! | Hai wul wel in de kroeg zitte, maar werke, ho maar! – '*Ho*', *zoit 'n boer teugen z'n peerd*, corrigerende reactie om aan te geven, dat men, indien men genoeg heeft (b.v. genoeg eten dat wordt opgeschept), niet 'ho' dient te zeggen.

hobbeldebobbel, bn. Hobbelig.

hobbeldebobbelland, znw, 't. Hobbelig land.

hobbekeis, znw. de. Grote, platte kaas die gemaakt werd van afgeroomde melk.

hobbezak, znw. de. 1. Te ruim vallend of slordig, onelegant kledingstuk. 2. Persoon die slordig, onelegant gekleed gaat of persoon met een lomp, log voorkomen. Het element 'hobbe' hoort bij een oud w.w. hobben, var. van hobbelen = heen en weer gaan.

hobbiekamer, znw. de, in de zegsw. *je hobbiekamer staat open*, schertsend voor: het split van je broek staat open.

hoe dát zo, hoe zo, waarom?

hoedje, znw. 't, in de zegsw. *z'n oigen 'n hoedje skrikke*, zich doodschrikken.

hoegenaamd gien, nauwelijks, bijna geen. | Ik hew van 't jaar hoegenaamd gien pruime teêld. Vgl. Van Dale die hoegenaamd geen omschrijft als 'volstrekt geen'.

hoegenaamd niet, bijna niet. | 'Hei je nag vuur in de tulpe?' 'Nei 'oor, hoegenaamd niet'.

hoei, **oei**, znw. de. Harde, ongecontroleerde trap of slag.

hoeie, **oeie**, w.w. Hard, onbesuisd trappen of slaan.

hoeik, znw. de. Zie *hooik*.

hoek, znw. de. Ook: 1. Stuk of perceel land (met een bepaald gewas). | Hai het puur zô'n hoek land. Hai het 'n héle hoek tulpe. 2. Haak, vishaak. Zegsw. *dat houdt gien hoek*, dat

houdt geen stand. De zegsw. is ontleend aan het timmermansvak. Vgl. de ned. zegsw. dat is niet in de haak. – *Al pittig om de hoek rake*, al aardig opschieten. Mog. oorspr. een zeemansuitdr. waarin hoek de betekenis heeft van ‘havenhoek’. – *Die moet nei de hoek om te keren*, schertsend gezegd van iemand met een zeer grote schoenmaat.

hoeke, vr. bw. Hoedanige, wat voor. De vorm is ontstaan uit ‘hoe lijke’. | Hoeke benne’t?

hoekei, znw. de. Dial. var. van hokkeling.

hoekeltje, znw. ’t. Dial. var. van hokkeling(etje).

hoekens, zie *hoeke*.

hoekers, zie *hoeke*.

hoekie, znw. ’t. Hoekje. In sommige dorpen (b.v. Andijk) bezigt men de ned. vorm hoekje. Zegsw. *vaders hoekie*, vaders vaste plaats of vaste stoel bij het raam. – *In ’t hoekie zitte*, aan tafel bij het raam zitten.

hoekies, znw. mv. Hoekjes, in de zegsw. *in de hoekies weune ók mense*, aansporing om bij het besmeren of beleggen van boterhammen de hoekjes niet te vergeten.

hoeks, znw. de. Dial. var. van vishaak. {p.135}

hoe’n, vr. bw. Hoe een. | Hoe’n hei je kocht?

hoe’ntje, vr. bw. Hoe een(tje). | Hoe’ntje hei je kocht. Een bekend grapje bestaat uit de vraag ‘hoe’ntje’ en het antwoord *zô’ntje* = zo een(tje).

hoep, znw. de. 1. Hoepel (vero.). 2. Een door hoepels of banden bijeengehouden hoop. Vgl. *uiehoep*.

hoepeler, w.w. in de zegsw. *ik zou je hoepeler*, hoepel maar op. – *Ik wul je wat hoepeler*, hoepel maar op.

hoer, znw. de. Ook: bastaardkool. 2. Afwijker in bonen. Zie *gladpeul*. 3. Broze, aarden knikker.

hoeremaat, znw. de, in de zegsw. *’n hoeremaat geve*, niet de volle maat geven (vero.).

hoereskroef, znw. de. Ontuchtig manspersoon (vero.).

hoeresmoesie, znw. ’t. Zie *ouwehoeresmoesie*.

hoeste, hoe, des te. | Hoeste ouwer, hoeste gekker.

hoesteproeste, w.w. samentr. van hoesten en proesten.

hoetelaar, znw. de. 1. Kleinhandelaar, scharrelaar in min of meer inferieure artikelen of produkten, b.v. vlees. 2. Beuzelaar.

hoetele, w.w. 1. Kleinhandel drijven, scharrelen. 2. Beuzelen. Vgl. middelned. hoedele = knoeien, op minder eerlijke wijze negotie doen. Zie het N.E.W. onder hoetelen.

hoeve (I), znw. mv. in de zegsw. *louve hoeve hewwe*, schertsend voor: vermoeide voeten of benen hebben.

hoeve (II), w.w. Hoeven. De vervoeging luidt: hoeve – hoefde – hoeven. Opm. Ook vele A.B.N.-sprekers gebruiken de volt.deelwoordsvorm ‘gehoeven’, hoewel Van Dale alleen de vorm ‘gehoefd’ geeft.

hof (I), znw. de, in de zegsw. *mit ’n hof en ’n bof werke*, haastig, slordig en met veel geraas werken. De woorden ‘hof’ en ‘bof’ zijn klanknabootsend.

hof (II), znw. ’t, in de zegsw. *mit open hof zitte*, 1. gezegd als ramen en deuren open staan om aan te geven dat iedereen welkom is. 2. met open gordijnen zitten.

hogel, znw. de. Zie *heugel*.

hogelhaak, znw. de. Zie *heugelhaak*.

hoidens, bn. en bw. Ook: onaangenaam, heel erg. | Wat is ’t hier ’n hoidense troep. Wat ’n hoidens rotwerk.

hoig, znw. de. Afl. van hoige = hijgen, in de zegsw. *’t is ’n hèle hoig*, het is een vermoeiende tocht, klim e.d. – *’n Hèle hoig had hewwe*, zwaar ziek zijn geweest.

hoigie, znw. ’t, in de zegsw. *nag ’n hoigie doen*, nog een poosje werken, lopen, fietsen, klimmen e.d.

hoilig, bn. en bw. Heilig. Zegsw. *'t is hoilig (eivend)*, de werkdag zit erop. | Wul jij efkes de wagen lade, want 't is bedát hoilig. Lett. was een 'heilige avond' de avond vóór een heiligenfeest, vóór een dag waarop niet gewerkt werd. – *Bai 'n hoilig huisie angaan*, onderweg een café aandoen. – *'t Hoilig vast g'louve*, het beslist geloven.

hoïn, znw. 't. Hein, wal- of slootruigte.

hoïne, w.w. Van hein of slootruigte zuiveren. Oorspr. duidde heinen op het afbakenen, het aangeven van een grens. (vgl. ned. omheinen en heining), in dit geval: het weer zichtbaar maken van de grens tussen land en water. Zegsw. *hoïne en havene*, dubbelzegging voor schoonmaken, verzorgen.

hoinhaak, znw. de. Stok met blad (waarin twee ovale gaten zitten) om bagger en slootruigte op de wal te halen. {p.136}

hoinhoup, znw. de. Hoop wal- of slootruigte.

hoining, znw. de. 1. Heining, heg. 2. Scheislout(je) (vero.).

hoinster, znw. de. Soort schoffel of schraper. Mog. is het woord verwant met **hoïne**. Zie aldaar.

hoinstere (I), w.w. Met de 'hoinster' werken.

hoinstere (II), w.w. Zie **hoistere** en de var. **hienstere**.

hoisa, znw. v. Drukte, omhaal, rompslomp. | Wat hei je an al die hoisa! Zegsw. *van hoisa*, van heb ik jou daar. | Hai kreeg 'n klap van hoisa.

hoistere, w.w. 1. Jachten, druk en hinderlijk bezig zijn. 2. Vervelend zijn. 3. Klauteren. 4. Wroeten, rommelen. Mog. houdt het woord verband met het znw. haast. Zie het N.E.W. onder heisteren. Vgl. fri. heisterje.

hok, znw. 't. Ook: 1. Afdeling van een kast. 2. Hoop, schelf, schoof. Zegsw. *op 't hok*, in het hok. | Hai het 'n zoôt varkes op 't hok. – *Op 't hok zitte*, thuiszitten, in huis zitten. – *'n Hok mit joôs hewwe*, een groot gezin hebben. – *Op (an) 't hok zette*, op hopen of schoven zetten van o.a. erwten, bonen en uien. Vlg. het w.w. ophokke.

hokkele, w.w. Bijeenhokken, samendringen.

hokketouw, znw. 't. Touw waarmee men de hopen of schelven bijeen houdt.

hokus-pokus, znw. de. Vreemd, wonderlijk gedoe.

hokus-pokuskirrel, znw. de. Wonderdokter, kwakzalver.

hol (I), bn. in de zegsw. *van hol nei vol*, van honger naar verzadiging. – *Hol worre*, een leeg gevoel in de maag krijgen, hongerig worden.

hol (II), znw. 't. Hoofd, in de zegsw. *hol over bol*, hals over kop. Vgl. fri. hol oer bol en fri. holle = hoofd.

holder, znw. de. Soort spit- en freesmachine.

holleblok, znw. 't. Vero. voor klomp.

hollebolle, w.w. Kopjeduikelen. Vgl. **rollebolle**.

hollebollig, bn. 1. Hobbelig. | 't Is van dat hollebollige land. 2. Ongestadig, veranderlijk. | 't Is al 'n toid van dat hollebollige weer.

hom, znw. de/'t, in de zegsw. *'t is gien hom en gien kuit*, het is vlees noch vis, je weet niet wat je er aan hebt.

homp, znw. de. Zet, stoot, duw.

hompe, w.w. Stoten, duwen.

homper, znw. de. Kalf dat bij het drinken voortdurend met de kop in de emmer stoot, veelal als gevolg van een ongemak, b.v. wormen op de tong.

hompke, znw. 't. Zetje, duwtje. | Geef die deur es 'n hompke.

hompie, znw. 't. Zie **hompke**.

hond, znw. de, in de zegsw. *hoe ruiger (grôter) de hond, hoe meer vlooie*, 1. Hoe groter bedrijf, des te meer zorgen. 2. Hoe losbandiger men leeft, des te meer verkeerde dingen die daar het gevolg van zijn. – *Op (an) 'n hond*, kapot, versleten, bedorven. | *Z'n klere wazze op*

'n hond. – *Half hond, half rekel*, vlees noch vis. – *Erges as 'n hond voor de deur lègge*, ergens voortdurend verblijven of op bezoek komen o.a. gezegd van een vasthoudende vrijer. – *'n Hond is 't stou(t)st op z'n oigen dam*, men heeft in zijn eigen, vertrouwde omgeving het meeste lef, de meeste praatjes.

honde, znw. mv. in de zegsw. *de honde zelle teugen je op pisse*, spottend gezegd tegen iemand die geen geld bij zich heeft. – *Ouwe honde kè je gien blaffen meer lere*. 1. Het karakter van oudere mensen verander je niet meer. 2. Oudere mensen zijn moei-{p.137}lijk om te scholen, om te schakelen.

hondebbaai, znw. de. Vrucht van de *solanum nigrum*.

hondeseret, znw. de. Hondekar of -wagen (vero.). Seret is een verbastering van fra. charette.

hondesnor, znw. de. Hondewagen. Snor duidt hier op het snorrend geluid van de wagen. Vgl. *poppesnor*.

hondje, znw. 't, in de zegsw. *kommendeer je hondje en blaf zelf*, ik laat me niet commanderen, doe het zelf maar.

honger, znw. de, in de zegsw. *onderwe(e)g mà je honger kroige, maar ete doen je thuis (maar thuis moet je ete)*, je mag wel naar andere vrouwen kijken, maar de bevrediging van de aldus ontstane verlangens dien je bij je eigen partner te zoeken. – *Lekkere honger hewwe*, uitsluitend trek hebben in iets lekkers, dus geen echte honger hebben.

honk, znw. 't, in de zegsw. *op honk zitte*, thuis, in huis zitten.

hooi (I), groet in de zin van: hallo, goeiedag.

hooi (II), znw. 't, in de zegsw. *hooi op en de koe doôd*, o.a. gezegd van iemand die juist voor zijn dood zijn laatste geld heeft uitgegeven. Zie ook onder *gelag*. – *'t Voor ruig hooi opete*. 1. Iets gretig of gulzig opeten (zonder dankbaarheid te tonen). 2. Alles slikken, lichtgelovig zijn. – *Of je 'n pik hooi luste!* reactie op de vraag 'hè' of 'wat'. – *Hooi in de berg is net zo goed as geld in de kas(t)*, hooi is waardevol.

hooiberg, znw. de. Bergplaats voor het hooi in het midden van de stolphoeve, doorgaans kortweg de berg genoemd.

hooibleizer, znw. de. Toestel dat het hooi in of op de hooiberg blaast.

hooie, w.w. in de zegsw. *'t is of je te hooien moete*, wat heb je een haast, wat maak je een drukte. – *'t Is over en weer hooie*, je schiet er niets mee op, je blijft aan de gang.

hooierskom, znw. de. Kom zonder oor, laag en breed van model, o.a. door de hooiers gebruikt tijdens het schaften. Verkleinvorm: hooierskompie.

hooierslok, znw. de. Zie *hooierskom*. Vgl. fri. haeilokje.

hooierstoid, znw. de. Hooitijd. Zegsw. *'t is alle dage gien hooierstoid*, het is niet alle dagen zo druk, er is niet altijd zo'n haast bij.

hooiersweer, znw. 't. Goed weer om te hooien. Vgk. fri. haeijerswaer.

hooigat, bn. in de zegsw. *hooigat weze*, afgemat zijn, gezegd van mensen en trekdieren. Mog. was de oorspr. vorm hooimat, d.w.z. afgemat door het hooien.

hooigraaf, znw. de. Spade met een lange, dwarse greep om een vak uit een hooiberg te spitten of te snijden.

hooihaak, znw. de. Stok met drie ijzeren tanden waarmee het hooi uit de schuit werd getrokken.

hooik, znw. de. Ouderwetse (prik)slee. Vgl. Boek. onder hoeik.

hooikas, znw. de. Hooischuur of -berg. (vero.).

hooiklamp, znw. de. Hooischelf buitenshuis.

hooikrok, znw. 't. Fijn graszaad dat zich tussen het hooi bevindt. Vgl. fri. heakrôk.

hooikros, znw. de. Klein wagentje waarop een vrachtje hooi werd vervoerd.

hooiluize, znw. mv. Hooizaad.

hooi-luk, znw. 't. Luik waardoor men het hooi vanuit de berg in de koestal gooit.

hooi-oizer, znw. 't. Lange ijzeren staaf of speer met een weerhaak en voor-{p.138}zien van een thermometer om het hooi op broei te onderzoeken.

hooi-opbleize, w.w. Het hooi d.m.v. een blazer in of op de hooiberg blazen.

hooi-opjage, w.w. Het hooi d.m.v. een katrol, voortgetrokken door een paard, op de hooiberg trekken.

hooi-opper, znw. de. Hooistapel op het land nadat het hooi geschud is.

hooipers, znw. de. Toestel waarmee het hooi tot balen wordt geperst.

hooiplag, znw. de. Plag van vuil en platgetrapt hooi dat na de staltijd van de staanplaats der koeien en in de stal wordt afgespit.

hooiplökke, w.w. Het afplukken van het uit een hooiberg of –klamp uitstekende hooi.

hooiponder, znw. de. Ronde houten paal die boven op een opgetaste hooiwagen wordt gelegd en voor en achter wordt vastgesjord.

hooipondere, w.w. Zie *pondere*.

hooiraam, znw. 't. Raam- of latwerk dat op de hooiwagen wordt gelegd als deze geladen wordt.

hooireid, bn. Gereed om gehooïd te worden. | 't Achterstik is hooireed.

hooirouk, znw. de. Hoop hooi gevormd door een aantal bijeengeschoven oppers.

hooiskeer, znw. de. Hooischaar, in de zegsw. *ientje om de hooiskeer sture*, iemand een fopboodschap laten doen, voor niets laten lopen, daar er geen hooischaar bestaat.

hooiskudde, w.w. Het op het land liggende hooi schudden.

hooiskudder, znw. de. Toestel voor het schudden van hooi.

hooispaad, znw. de. Zie *hooigraaf*.

hooispitte, w.w. Hooi uitspitten of afsteken bij hooibroei.

hooisteker, znw. de. 1. Zie *hooi-oizer*. 2. Iemand die (van overheidswege) op gezette tijden met een hooisteker de temperatuur van het hooi peilde.

hooistik, znw. 't. Stuk land dat gehooïd wordt of dat bestemd is voor de hooibouw, Vgl. fri. haeistik.

hooistokke, znw. mv. Stokken voor het versjouden van hooihopen.

hooivurk, znw. de. Hooivork.

hooivurke, znw. mv. in de zegsw. 't *regent hooivurke*, het regent pijpestelen.

hoor, oor, 'oor, zinsafsluitend stopwoordje, ontstaan uit 'hoor je (me)'. | Dag, 'oor! Niet doen, 'oor!

Hoorn, plaatsnaam, in de zegsw. 't *is in Hoorn al net as in Enkhu(i)zen*, de mensen zijn overal eender. – *Hai het de toid, hai komt van Hoorn*, gezegd van iemand die voor alles ruimschoots de tijd neemt, graag blijft plakken of iemand die langzaam, traag is.

Hoornse, bn. in de zegsw. *twel is 'n Hoornse greip*, zie *boeregreip*. – *Hoornse broeder*, dikke ronde koek met krenten of rozijnen en met kaneelsuiker. – *Hoornse moppe*, spotnaam voor de inwoners van Hoorn.

hoornzeël, znw. 't. Touw dat men om de hoorns van een koe bevestigt.

hoôs, oos, znw. de. 1. Zie *hoôsvat, oôsvat*. 2. Hevige regenbui, grote hoeveelheid (regen)water.

hoôsnap, oôsnap, znw. de. Nap voor het uithozen van een schuit.

hoôsvat, oôsvat, znw. 't. Schepper om te hopen.

hop, in de zegsw. 't *is hop ofd(e)rop*, het is hollen of stilstaan. Mog. luidde de zegsw. oorspr. 't is sop. (= plasregen) of drop (= drup). Vgl. Boek. hop (II).

hore, w.w. in de zegsw. *hore zègge liegt graag*, als men iets weet van horen zeggen, is dat vaak bezijden de waarheid. – *Deer hoor ik je!*, daar zeg {p.139} je zo wat!

horemus, zie *orémus*.

horig, bn. Gehorig. | Dat benne horige huize.

Horinees, znw. m. Schertsend of spottend voor inwoner van Hoorn.

horlepiep, znw. de. Oude boerendans.

horn, znw. de. 1. Hoek, in het water vooruitspringend stuk land. Eig. land dat zich als een hoorn in het water priemt. Het element horn vinden we in plaatsnamen als Barsingerhorn, Dirkshorn, Kolhorn enz. Vlg. ook de naam Hoorn, de stad die ontstaan is op een vooruitspringende hoek in de Zuiderzee. 2. Laag land in een uithoek van een polder. 3. Weg die een hoek vormt met de hoofdweg. Vgl. de straatnaam De Horn in Lutjebroek.

horrelbien, znw. 't. Var. voor horrelvoet.

horrebok, znw. de. Bok of onderstel voor een hort.

hort, znw. de. 1. Ruk, stoot, duw. 2. Werktuig om de over het land uitgespreide baggeraarde fijn te maken. 3. Ruwe zeef om bollen, aardappelen e.d. van modder te reinigen. Zegsw. *je kont op 'n hort, den kè je raaie dat 't snort*, loop naar de pomp, dat zou je wel willen. – 'n *Stoive hort*, een stijve hark. – *Zô stoif as 'n hort*, erg stijf of stram.

horte, w.w. 1. Rukken, stoten, duwen. Zie voor de herkomst het N.E.W. onder horten. 2. Met de hort werken. 3. De hort op zijn, op straat zwalken.

hortje, znw. 't, in de zegsw. *nag 'n hortje*, nog een poosje. | We zelle nag 'n hortje werke. – *Op 't hortje weze*, driftig of kwaad zijn.

hos, znw. de. Zie **hossie**. Vgl. fri. oes.

hiosklos, znw. de. 1. Iemand die lomp, klotsend loopt. 2. Lomp, log persoon.

hiosklosse, w.w. Lomp, met veel geklots lopen. Het woord is een koppeling van hotsen en klotsen.

hossie, znw. 't. Uit- of aanbouwtje bij de achterdeur, portaaltje tussen twee kamers. Mog. is het woord verwant met ozie of (h)ozing = onderste deel van een strooien of pannendak dat over de muur hangt en waaronder geen goot is. Zie het N.E.W. onder ozie. Vgl.

klompheossie.

hot, ot, bn. Geschift (van melk). Zegsw. *de melk loupt an (h)ot*, de melk begint te schiften.

hôtémetoôt, ôtemetoôt, znw. de. 1. Baas, degene die alles regelt of bedisselt. 2. Bemoeial. 3. Vero. voor meesterknecht, werk- of goederenverzorger. Misschien schuilt in het woord lat. factotum = manusje van alles. Vgl. Boek. onder hotemetoot.

hôtepetoôt, ôtepetoôt, znw. de. Zie **hôtémetoôt, ôtemetoôt**.

hotjesmelk, znw. de. Geschifte melk.

hotte, w.w. Schiften. Zegsw. *'t hot niet*. 1. Ze verdragen elkaar niet, gezegd van mensen en spijzen. 2. Het wil niet lukken. Zie voor de herkomst van hotten het N.E.W.

houbak, znw. de. Houtbak.

houding, znw. de, in de zegsw. *pittig van houding weze*, lief, aardig in zijn of haar doen en laten zijn, lief of aardig van karakter zijn.

houfd, znw. 't. Hoofd. Zegsw. *ientje erges voor in 't houfd hewwe*, iemand ergens voor op het oog hebben. – 'n *Poip (segaar) in 't houfd hewwe*, een pijp (sigaar) in de mond hebben.

houfde, znw. mv. in de zegsw. *Geleerde houflde make domme hande*, wie (te) veel intellectuele arbeid verricht, leert zijn handen niet gebruiken en is of wordt onhandig. – 't *Houdt wat eer de {p.140} houflde in ien zak benne*, het heeft veel voeten in de aarde voor alle partijen het met elkaar eens zijn. – 't *Geeft maar warme houflde en kouwe hart*, er komt alleen maar ruzie van.

houfdenend, znw. 't. Hoofdeinde van een bed, een tafel e.d.

houg (I), bn. Hoog. Zegsw. *'t staat m'n houg*, het zit me hoog, ik neem het niet.

houg (II), znw. 't, in de zegsw. *je kenne niet teugen 't houg op*, voor het hogere gezag moet men wel buigen.

houger-op, bw., in de zegsw. *houger-op gaan ('t houer-op zoeke)*, ook gebruikt om aan te geven dat men als patiënt een meer gespecialiseerde arts wil inschakelen.

houghedens, houghedes, znw. mv. Hoge pieten, hoge omes.

houg-op, bw. Hoog-uit, ten hoogste. | 't Kost houg-op 'n tientje.

hougst, znw. 't. in de zegsw. *onder 't hougst van de mis*, tijdens de consecratie.

hougte, znw. de, in de comb. *om de hougte*, omhoog. | Wul je m'n effies om de hougte tille?

houp, znw. de. Hoop, grote hoeveelheid. Zegsw. *houp over stoup*, hals over kop. Vgl. Boek. onder hoop. – *Houp over stoup lègge*, overhoop, door elkaar liggen. – 'n *Houp laad je op 'n boerewagen*, corrigerende reactie tegen iemand die telkens het woord 'hoop' i.p.v. 'heel veel' gebruikt of die teveel op zijn bord schept.

houpe, bn. in de comb. *houpe kere*, vele malen. | Ik hew 'm al houpe kere waarschuwd. Opm. Brander (blz. 45) noteerde de zin: 't was 'n houpe beter mit 'm steld.

houpstoups, bw. Hals over kop. Vgl. fri. hoostoups.

Houtdoikertje, znw. 't. Ver. voor krantje uitgegeven door de fa. Houtdijk. | Vader las 't Houtdoikertje (W.F.O.N.7,171).

houte, w.w. Houthakken of zagen. | We hewwe puur boume rooid, dat we magge welders houte gaan.

houtje, znw. 't, in de zegsw. *van 't houtje weze*, rooms-katholiek zijn. Houtje duidt hier op het houten crucifix dat bij vele katholieken aan de wand hangt. – 't *Is van 't houtje op 't latje*, het is lood om oud ijzer. – 'n *Lèggend houtje breekt niet gauw*, gebrekkige of ziekelijke mensen die zich goed in acht nemen, kunnen oud worden.

houtkor, znw. de. Ouderwetse houtkar, wagen met een lange, vierkante balk waarin gaten waren geboord om de achterwielen naar believen te verstellen.

houwe, w.w. Houden. De vervoeging luidt: houwe - hiel(d)/hieuw (vero.) - houwen. Zegsw. *erges (thuis)houwe*, ergens zitten, verblijven. | Weer zou die donderse joôn noú weer houwe? – *Z'n oigen gnappies houwe*, zich netjes gedragen, een redelijk figuur slaan. – *Je zitte te houwen*, je houdt je hart vast. – 't *Zel er om houwe*, het zal er om gaan, het zal niet veel schelen. – *Wat je niet houwe kenne, moet je geve*, je moet niet teveel willen doen of verlangen, wat je niet kunt volhouden, moet je van je afzetten. – 't *Houdt an jou*. 1. Het ligt aan jou, het hangt van jou af. 2. Het is jouw schuld. – *Houdt 't niet an de skop, den houdt 't an de helt*, gezegd tegen iemand die naar een goedkoop excuus zoekt.

houwээр, uitroep in de zin van: wat zeg je me dáárvan! De vorm is ontstaan uit houwdeer = houd daar, houd vast, pak aan. Vgl. *hewwээр*, *awээр* en *awáár*.

houwelek, bn. en bw. Onderhou-{p.141}dend, gezellig. | Ze ken zô houwelek prate.

houwers, znw. mv. in de zegsw. *van houwers komme spouwers*, te spaarzame ouders kweken dikwijls spilzieke kinderen. Houwers = zij die het geld of bezit bijeen willen houden, spouwers = zij die het uitspuwen of zij die het versnipperen.

houwel, znw. de. Var. van houweel.

hôze, ôze, w.w. 1. Uit- of leeghozen. 2. Natgooien. | Ik moet de wortele nag (h)ôze. 3. Hard regenen. | 't Het hier guster (h)oôsd.

hôzer, ôzer, znw. de. Voorwerp om iets leeg te hozen of om er planten mee nat te gooien.

hu, aansporing tot een paard. Een oud kinderversje luidt: *Hu,hu, peerdje, mit je vosseseertje, mit je ruige poôtje, spring es over ('t) sloôtje, van 't sloôtje in 't riet, nei, dat doet oôs peerdje niet. We koupe'n nuwe wagen, we raaie d'r mee nei Skagen, van Skagen heêl nei Medemblik, den is de hêle wagen stik.*

hufter, znw. 1. Pummel, ellendeling. 2. Huivering, rilling.

huftere, w.w. 1. Huiveren, rillen van de kou. | Doen de verwarming es an, ik zit gewoônweg te hufteren. 2. Zich als een pummel, een ellendeling gedragen.

hufterig, bn. en bw. 1. Huiverig, rillerig, koud. | Ik vind 't hier maar hufterig. 2. Zich als een hufter, een pummel gedragen. | Doen toch niet zô hufterig. Vgl. fri. huftich.

huftertje, znw. 't. Ook: klein, min persoontje of dier.

huid, znw. de, in de zegsw. *niet in 'n goeie huid steke*, zwak of ziekelijk zijn.

huier, znw. de, in de zegsw. *de huier en muier weze*, de toevlucht of vraagbaak voor iedereen zijn, iemand die voor anderen van alles regelt (vero.). In het fri. komt het w.w. 'huije' voor in

de zin van opjagen, jouwen, terwijl 'mujere' de betekenis heeft van plooiën of schikken. Te Abbenes is een 'huier' iemand die de zaak opjut, opjaagt.

huik, znw. de. Bedrieger (vero.).

huile, w.w. in de zegsw. *snot en kwoil huile*, erbarmelijk huilen. – 't *Is huilen met de lamp an*, het is meer dan erg. – 't *Is of je d'r om huild hewwe*, gezegd tegen iemand die slecht passende kleding draagt.

huin, znw. de/'t. Zie **hoin**.

huis, znw. 't, in de zegsw. *ientje over huis hewwe*, iemand in huis hebben (en verzorgen). | Hai het al jare z'n ouwe moeder over huis. – *Erges over huis komme*, ergens in huis, op bezoek komen. | Hai komt deer oftig over huis. – *Over huis staan*, in huis staan opgebaard. | 't Loik het drie dage over huis staan. – 'n *Huis mit 'n gouwen (zulveren) dak*, een huis belast met een zware hypotheek.

huisie, znw. 't. 1. Huisje. 2. Ouderwetse plee, doorgaans buitenshuis en vaak aan de waterkant. Het woord komt o.a. voor in het spotrijmpje: *Kè je goed vange? ... Den bè je goed om onder 't huisie te hangen!* Zegsw. *je moete 't huisie bai 't skuurtje houwe*, je moet zodanig te werk gaan, dat je het (financieel) kunt volhouden. – 'n *Huisie van loup-an*, een gezellig huis waar men graag even aanloopt. – *Bai 'n hoilig huisie angaan*, zie **hoolig**. – 't *Is deer van 't grôte huisie*, ze doen daar graag deftig of royaal. – *Op 't grôte huisie kakke*, deftig of royaal doen.

huishiemrond, bw. Wijd en zijd (vero.). Lett. rondom huis en heem. Vgl. fri. hûskeriem.

huishouwen, znw. de/'t. De huishouding (vero.). | Wie doet deer de huishouwen? {p.142}

huishouwersgeld, znw. 't. Var. van huishoudgeld.

huisreid, znw. de/'t. Het huisraad.

huisriemrond, bw. Zie **huishiemrond**. Vgl. fri. hûskeriem.

huisuitdoen, znw. o. Kleine schoonmaak (vero.).

huisuitdoenderstoid, znw. de. Tijd van de kleine voor- of najaarsschoonmaak (vero.).

hitemuiterig, **uitemuiterig**, zie **uitemuiterig**.

hiteremuiterig, **uiteremuiterig**, **uiteremuitig**, zie **uitemuiterig**.

huitewuiterig, **uiterewuiterig**, zie **uitemuiterig**.

huize (I), znw. mv., in de zegsw. 'n *zoôt huize zitte beter in hulle hiepteek as in hullie vurf*, veel huiseigenaren hebben zo'n zware hypotheeklast, dat het onderhoud van de woning er vaak bij inschiet.

huize (II), w.w. in de zegsw. 't *huist niet gezellig*, het leeft niet gezellig, is in huis niet gezellig. | 't *Huist niet gezellig as moeder in 't ziekehuis loit*.

huizig, bn. Aan huis gehecht, graag thuis zittend.

hukke, znw. mv. Var. van hurken. | Gaan maar op hukke zitte.

hukkerig, bn. Stijf, stram, houterig.

huks, znw. de. Kleine bijl met aan weerskanten gelijkmatig aangescherpte snede.

hukse, w.w. Ploeteren, tobben (vero.).

hul, znw. de. 1. Hul, ondermuts, linnen vrouwenmuts. 2. Sul. 3. Mietje. 4. Bemoeial, oud wijf. | Wat bè je toch 'n hul. Zegsw. 'n *kop gort mit 'n hul op*, gezegd van een sul, een mietje.

hulft, znw. de. Klomp (vero.). Zegsw. *op 'n hulft en 'n slofskoen*, armoedig gekleed, van alles berooid.

hulfte, znw. mv. Klompen, in de zegsw. *z'n hulfte weer thuisbrenge*, weer opstappen en naar huis gaan.

hulle, zie **hullie**.

hullebrief, znw. de. 1. Stuk gekleurd papier waarop de hullen werden vastgespeld. 2.

Papieren zak of zeiltje waarin benodigdheden voor het herstellen van de hul werden bewaard.

hulleplooiër, znw. de. Iemand die hullen wast en plooit.

hulleplooiërs-messie, znw. 't. Mesje gebruikt bij het plooiën van hullen.

hullie, pers. en bez. en wederk. vnw. Hun, hen, ook: zij. | Kè jij hullie vader? Ik hew 't hullie vroegen. Hullie gane d'r ók heen. Ze verkleidde hullie. De vorm hullie is ontstaan uit hunlie(den).

hullies, bez. vnw. Hun, het hunne, de hunne(n). | Kè jij hullies vader? Dat is hullies. Dat benne hullies.

hulster, znw. 't. Halster. Zegsw. *de kop deur 't hulster hale*, er bovenop komen, winnaar zijn. Eig. gezegd van een paard dat erin slaagt zijn vrijheid te herkrijgen doordat het de kop door het halster haalt.

humme, w.w. Zie **hemme**. Ook: Neuriën.

hummele, w.w. 1. Lummelen, onhandig bezig zijn. 2. Neuriën.

hummes, zie **hemmes**.

Hummes, in de comb. *Van der Hummes*, persoon van wie men de naam niet kan of wil noemen. | Deer komt Van der Hummes ok weer an.

hun, pers. vnw. en bez. vnw. Hun, hen, ook: zij. | Ik hew 't hun vroegen. Hei je hun nag zien? Is dat hun huis? Hun doene 't zelf ok. Opm. hun en de var. hunnie, hull(i)e, worden ook wel als wederk. vnw. gebezigd. | Ze vergiste hun. Ze verkleidde hullie enz. Ze hewwe hun vergist.

hunnie, zie **hun** en **hullie**.

hunnies, zie **hullies**.

hups, in de zegsw. *de kop hups houwe (hewwe)*, flink rechtop lopen, moed houden. Vgl. **hieps** en **hiepuh**. {p.143}

hupsa (I), uitroep in de zin van: vooruit, daar gaat ie.

hupsa (II), znw. de. Vlinderachtig, dartel, lichtzinnig meisje.

hupsakee (I), zie **hupsa (I)**.

hupsakee (II), zie **hupsa (II)**. Mog. is het woord ontstaan uit de comb. hupse Kee.

hupsakeetje, zie **hupsakee (I)** en **hupsakee (II)**.

hurk, znw. de. Ellendeling, gemeen sujet. Het woord is wsch. ontleend aan barg. hourik = schurk. Vgl. fri. hurk.

hurketurk, znw. de. Rare sinjeur.

hus, znw. de. 1. Schok, zet. 2. Hoeveelheid, boel, rommel. Het woord is een afl. van husse = hutsen, bijvorm van hotsen. Zegsw. *bai de hus verkoupe*, de hele boel, alles in één keer verkopen.

husselblok, znw. 't. Schertsende nieuwvorming voor: magische kubus.

hussele, w.w. Hutselen, schudden. | Kaarte hussele.

huterig, bn. Erg stram, stijf, houterig. Vgl. **huut**.

hutte, znw. mv. Klompen.

huttehos, znw. de. Zie **klompehossie**.

huut, znw. de. Oud, stram paard. Zegsw. *'n stoive huut*, een stijf iemand. – *Zo stoif as 'n huut*, erg stijf of stram.

{p.144}

I

iebel, bn. Kregel, geïrriteerd. Het woord is verwant met ned. euvel, du. Übel, eng. evil. Van Dale vermeldt de vorm ibbel met de aantekening 'niet algemeen'.

iebelig, bn. 1. (Nogal) kregel, geprikkeld. 2. Zeer gevoelig voor kittelen, niet tegen kittelen kunnend. Vgl. var. **iewelig**.

iederien, onbep. vn. Iedereen.

Iefie, vrouwennaam, dial. var. van Eefje, in de zegsw. *Iefie en Aafie*, 1. Allerlei mensen, iedereen. | Ze het Iefie en Aafie gesproken. 2. Van alles en nog wat. | Ze had Iefie en Aafie kocht. | *Bai Iefie en Aafie*, overal, bij iedereen. | Ze komt bai Iefie en Aafie over de vloer. | *Hai houdt van Iefie en Aafie*, hij is een meisjesgek, een vrouwenjager.

Iefke, var. van Iefie. Vgl. Aafke naast Aafie.

iegelek, bw. in de zegsw. *van iegelek tot ooit*, de hele tijd, voortdurend (vero.). Zie voor de vorm iegelek het N.E.W. onder iegelijk.

ieke, w.w. Zie *orte*.

ieksel, znw. 't. Zie *ort*.

iel, bn. 1. Tenger, mager. | Wat 'n iel moidje. 2. Dun gezaaid, dun opkomend. | De biete stane iel.

iemes-, bw. Komt alleen voor als eerste element van vero. koppelingen. Het heeft de betekenis van eens, onlangs. De vorm 'iemes' is ontstaan uit 'eenmaals'.

iemesdage, bw. Enige dagen geleden (vero.).

iemeseivende, bw. Enige avonden geleden (vero.).

iemesjare, bw. Enige jaren geleden (vero.).

iemeslesten, bw. Laatst, onlangs (wordt nog wel gebruikt).

iemesnachte, bw. Enige nachten geleden (vero.).

iemeszundeg, bw. Laatst op een zondag (vero.).

ien, bep. hoofdtelw. Eén. Vgl. fri. ien. Zegsw. *(van) ien lang (en) twei breid*, langdradig, tot vervelens toe. | Hai teutte maar deur, ien lang, twei breid, 't Was 'n verhaal van ien lang en twei breid. – *Ien of aâr(l)ef*, één of anderhalf, vaak gebruikt als achtergeplaatste bepaling. | Hai komt over 'n week ien of aâr(l)ef. – *Ien of twei*, één of twee, vaak gebruikt als achtergeplaatste bepaling. | Ik hew nag 'n week ien of twei de toid.

ienbladers, znw. mv. Tulpen met slechts één blad, niet bloeiende tulpen.

iende, bn. Var. van iene = ene. Zegsw. *de iende keer zoit de âre niet*, zie *keer*.

iendelek, bn. en bw. Eenzaam, afgelegen. | Hai weunt deer puur iendelek.

iender, bn. en bw. Eender.

ienderhand, **ienderand**, bn. en bw. Hetzelfde, gelijksoortig.

ienderhandig, **ienderandig**, bn. en bw. Hetzelfde, op dezelfde wijze. Zegsw. *alles iender(h)andig zègge*, steeds hetzelfde zeggen, in herhaling vervallen. – *Iender(h)andig koike*, strak, effen, teleurgesteld kijken.

ienen, in de comb. *in ienen*, in één keer, rechtstreeks. | 'n Vraaie trap mag in ienen op doel.

iengaal, bn. en bw. Var. van egaal. Zegsw. *'n iengale regen*, een gestadige regen. – *'n Iengale (regen)lucht*, een egale, effen (regen)lucht. – *Iengaal vloeke*, hevig, aan één stuk door {p.145} vloeken, tierend tekeer gaan.

ien-gâre, znw. 't, in de zegsw. *'t is 'n ien-gâre-goedje*, het is één potnat.

ienhands, **ienhans**, znw. de. Enkele boterham, die men a.h.w. met één hand kan vasthouden en opeten. Vgl. fri. ienhâns.

ienigst, bn. Enig. | Ze is ienigst kind. Hai is de ienigst mit 'n oigen huis.

ienkend, bn. Var. van eenkennig, verlegen.

ienlek, bn. en bw. Zie *iendelek*. Vgl. fri. ienlik.

ienlingvurrel, znw. 't. 1. Uier met één speen. 2. Koe die slechts uit één speen melk geeft.

ienloupending, bn. in de comb. *'n ienloupending gezel*, een vrijgezel, (vero.).

ienmanswerk, znw. 't. Werk van één man, in de zegsw. *ienmanswerk is ienmansgang*, als je alléén voor al het werk opkomt, mag men niet verlangen of verwachten dat het gauw klaar is.

ienoord, bn. Met één oor, één oor hebbend. | 't Benne ienoorde koppies. Zegsw. *vliege as 'n ienoorde kol*, er als de bliksem vandoor gaan.

ienougspent, znw. de. Pap of moes die zeer zuur is. Eig. zo zuur, dat men bij het eten ervan één oog dichtknijpt.

ienpôtters, znw. mv. Bloemen (b.v. chrysanten) met één hoofdstam.

iens, bw. Eens. Zegsw. *van nag iens zô*, van jewelste. | Hai kreeg 'n klap van nag iens zô.

Opm. In het oude dialect van Andijk komt het volgende eigenaardige gebruik van 'iens' voor, met name wat de woordschikking betreft: 'en bai gien beetje gelijk iens = niet eens bij een

beetje tegelijk. (W.F.O.N. 15, 124). Hai mocht niks smokkele iens...= hij mocht niet eens iets smokkelen (W.F.O.N. 15, 125).

iensen, bw. Dial. var. van eens.

ientje, znw. en onbep. vnw. 1. Eentje. | Ik hew er nag ientje over. 2. Iemand. | Ientje moet 't dein hewwe. Zegsw. *van wie bè jij d'r ientje?* Wie ben jij, hoe heet jij?

ien-toet-mem, in de zegsw. *'t is ien-toet-mem*, het is hetzelfde (liedje). – *'t Is mit dat stel ien-toet-mem*, het is met dat stel twee handen op één buik. Het woord is een verbastering van fra. un(e) tout-même.

ienvachts, ienvachs, bn. Van één vacht of oogst. Gezegd van vroege bloemkool die in de (voor)zomer gesneden wordt. Vgl. **tweivachs, tweivachts**.

ienwield, bn. Met één wiel.

ieperig, bn. Kleinzerig, ingebeelde pijn hebbend.

iepies, znw. mv. Kuren, ingebeelde pijnen of kwalen. Het woord is een verkleinvorm mv. van iep, een drastische verkorting van hypochonder. Vgl. Boek. onder iep en iepje.

iepkas, znw. mv. Zie **iepies**.

iepteek, znw. de. Dial. var. van hypotheek.

ier, znw. de. 1. Gier, vloeibare mest. 2. Bruinachtig vocht uit een pijp, een schoorsteen e.d.

ierbak, znw. de. Bak waarin gier werd bewaard.

iere, w.w. 1. Gier over het land verspreiden. 2. Bruinachtig vocht uitscheiden. | De skoorstien iert.

ieremmer, znw. de. Emmertje aan een lange stok waarmee de gierkuil werd leeggeschept.

ierkar, znw. de. (Tank)wagen waarmee de gier naar het land vervoerd wordt.

ierkuil, znw. de. Kuil in de grond waarin gier vloeit, waarin gier wordt bewaard.

ierput, znw. de. Zie **ierkuil**.

iersel, znw. 't. Zaksel in zinkputten. {p.146}

ierselput, znw. de. Zinkput.

Iersk, bn. Ver. vorm van Iers, o.a. in de comb. *Iersk mos*.

iersloôt, znw. de. Sloot(je) waarin gier vloeit, gier wordt bewaard.

ierwik, znw. de. Wijk of sloot(je) waarin gier vloeit, gier wordt bewaard.

ieselek, bn. en bw. Vero. var. van ijselijk.

iesterig, bn. 1. Glibberig, smerig (vero.). 2. Triestig, regenachtig (vero.). | 't Is al 'n paar dage van dat iesterige weer.

ietsepietsie, znw. 't. Een heel klein beetje. | Doen d'r maar 'n ietsepietsie melk in. Vgl. ned. ietsje en zie ook **pietsie**.

ietwes, onbep. vnw. Vero. voor ietwat. Vgl. du. etwas.

ieveling, znw. Zie **eveling**.

ievers, vero. voor ergens, vero. voor gelijk, evenals. Vgl. Boek. onder iewers.

iewelig, bn. 1. Gevoelig, geen kittelingen of aanrakingen op gevoelige plaatsen verdragend. 2. Prikkelbaar, kregel. Vgl. **iebelig**.

iewers, zie **ievers**.

-ig, achtervoegsel. Wordt evenals -(d)erig zeer veelvuldig in allerlei bestaande of spontaan gevormde afl. gebezigd. Zie voor een uitvoerige bespreking mijn dissertatie 'Woordvorming in het hedendaags Westfries'.

ik, pers. vnw. in de zegsw. *ik, stront voorop*, verwijt aan het adres van iemand die 'ik' voorop plaatst in een zin als: ik en Piet komme ok.

ikke, pers. vnw. Verzwaarde vorm van ik. | Weet jij 't? ... Ikke niet.

Im, vrouwennaam, var. van Em(ma).

immes, bn. en bw. Best, uitnemend, fijn. | 't Smaakt immes.

immóizen, koppeling van 'in moin zin' = volgens mij, naar mijn mening (vero.). | Hai is immóizen niet te vertrouwen.

impentig, bn. Zie *inpentig*.

inaseme, w.w. Inademen.

inbeerze, w.w. Met vuile voeten (gedurig) in- en uitlopen. Vgl. *beerze*.

inboete, w.w. Ook: bijpoten of -planten.

inbosse, w.w. Zie *inbeerze*.

inbozze, w.w. Var. van *inbosse*. Zie aldaar.

inbrenge, w.w. in de zegsw. *niks in te brengen hewwe as lege briefjes*, totaal niets in te brengen, niets te zeggen hebben.

indoffe, w.w. Vochtig maken, vooral van strijkgoed.

inete, w.w. Interen.

infrete, w.w. Door vreten of grazen verminderen. | 't Gras freet al puur in.

ingaan, w.w. in de zegsw. *'t gaat erin as Gods woord in 'n ouderling*, het gaat erin als koek, het wordt gretig geaccepteerd.

ingaste, w.w. Gasten noden. Zie voor een zegsw. onder *uitgaste*.

inglouwe, w.w. Ingluren.

inhakke, w.w. in de zegsw. *dat hakt er in*, 1. Dat kost veel geld. 2. Dat levert veel op.

inhale, w.w. in de zegsw. *ientje d'r inhale*, iemand met open armen ontvangen.

inhokkele, w.w. Inwikkelen, warm instoppen of kleden.

inienen, bw. Ineens, opeens. | Hai sting inienen voor m'n neus.

iniens, bw. Ineens, opeens.

iniensen, bw. Zie *iniens*. | 't Werd m'n ieniensen duidelik.

ink, znw. de. Inkt. Ook in samenst. als inktpot, inktvlek, enz.

inkalve, w.w. Afkalven, instorten van een walkant of van een 'wal' opgesta-{p.147}pelde kool.

inkertiere, w.w. Inkwartieren.

inklappe, w.w. Ook: doorzakken in de rug. | Die knol is inklappt.

inklienére, w.w. (In)krimpen, kleiner worden.

inkneppele, w.w. in de zegsw. *dat kneppelt er in*, 1. Dat kost veel geld. 2. Dat levert veel op.

inknuppele, w.w. Zie *inkneppele*.

inkomme, w.w. in de zegsw. *ik ken d'r best inkomme*, ik kan me dat best voorstellen, ik heb daar alle begrip voor.

inkorte, w.w. Ook: slinken. | Dat zoôtje piepers kort al puur in. Zegsw. *z'n padje inkorte*, naar huis gaan (na het laatste werk gedaan, gemaakt te hebben).

inkrat, znw. 't. Zie *inkret*.

inkret, znw. 't. Afval van een geslacht varken, zoals de kop met oren en kinnebak, de poten, de nieren, de lever enz., hetgeen bij elkaar in een kuip onder de pekel bewaard werd. Vgl. Boek. onder inkret.

inkruit, znw. 't. Zie *inkret*.

Inkúze, plaatsnaam, dial. var. van Enkhuizen. Hiernaast o.a. de uitspraak Enkúze, Henkúze, Hinkúze.

inluize, w.w. in de zegsw. *ientje d'r inluize*, iemand verraden, in de val laten lopen.

inlummele, w.w. in de zegsw. *ientje d'r inlummele*, iemand (op een stomme manier) verraden.

innéks, in de zegsw. *mit ientje inneks weze*, met iemand bevriend zijn, intiem met iemand omgaan. Het woord is wsch. ontstaan uit 'in connectie'.

inpenterig, bn. Zie *inpentig*.

inpentig, bn. Hol liggend (van land) (vero.). Mog. is het woord een vervorming van fri. ynpannich = in een pan of dal gelegen, waarbij de gedachte aan pent(er)ig = papperig, slap, moerassig, een rol kan hebben gespeeld.

inpassánt, bw. En passant, terloops.

inpikke, w.w. Ook: inpalmen, aanpakken. Zegsw. *pik in*, 't is winter, pak aan, het is best te gebruiken.

insjouwe, w.w. Zie *inbeerze*. | Julle moete niet zô insjouwe, 'oor!

inskiete, w.w. Ook: verstellen (van kleding).

inslobbe, w.w. Zie *inbeerze*.

inspanne, w.w. in de zegsw. *ientje inspanne*, iemand van het nodige voorzien, zodat hij vooruit kan. – *Weer inspanne*, weer naar huis gaan, opstappen. – *Erges mee inspand weze*, ergens mee opgescheept zitten.

insteke, w.w. in de zegsw. *deer steekt toch niks in*, daar schuilt toch geen kwaad in. – *D'r gnappies insteke*, netjes gekleed zijn. – *D'r insteke as 'n bôneskouf*, zeer slordig, haveloos gekleed zijn.

instinke, w.w. in de zegsw. *d'r instinke*, in de val lopen.

instoepe, w.w. 1. Opstoken, heimelijk tot kwaad aanzetten. 2. Vóórzeggen, influisteren. Het woord is een var. van instoppen. Vgl. Boek.

instoepele, w.w. Zie *instoepe*.

inswumme, w.w. Zie *inbeerze*. | Julle moete niet zô inswumme, 'oor. Vgl. de boel *volswumme*.

intappe, w.w. Ook: inschenken. | Wul jij effies koffie intappe? Vgl. fri. yntaepje.

interessant, bn. 1. Interessant. 2. Vreemd, zonderling. | Ik vind 't maar 'n interessante bedoening. 3. Astrant, opdringerig. Zegsw. *'n interessante skrok*, een grote schrok.

interval, znw. de/'t. Ook: instorting, noodlottige wending.

intrappe, w.w. in de zegsw. *d'r intrappe*, in de val lopen. {p.148}

intrappertje, znw. 't. Een gemakkelijke stoot bij het biljarten.

intree, znw. de. 1. Entree, ingang. | Hai sting bai de íntree. 2. Entreegeld. | Hoeveul is de íntree?

intuine, w.w. in de zegsw. *d'r intuine*, in de val lopen.

invalle, w.w. in de zegsw. *ik val niet erg in 'm*, ik moet hem niet erg. – *Ik val d'r niet erg in*, ik houd er niet erg van.

invange, w.w. Geld ontvangen. | Hoeveul hewwe jullie invongen?

inverdan, bw. 1. Niet aan de weg gelegen, landinwaarts, afgelegen. | Hai weunt puur inverdan. 2. In de verte. | Heël inverdan zag ik de bus ankomme. Het woord is ontstaan uit inwaard aan = inwaarts aan.

invlooië, w.w. Er op inhakken, maar raak snijden (vero.).

invochte, w.w. Lichtjes bevochtigen, met name van strijkgoed.

inzitte, w.w. Ook: thuiszitten wegens een kwaal of ziekte. Zegsw. *erges over inzitte*, zich ergens zorgen over maken. | Deer hei je echt niet over in te zitten.

irpte, znw. mv. Vero. dial. var. van aardappelen. | Hoeveul snees irpte moet ie rôde? (W.F.O.N. 9, 164).

{p.149}

J

ja, in de zegsw. *in toid van ja en nei*, in een mum van tijd. – *Te ja of te nei*, ja of nee. | Sleipt Gert nou bai heur te ja of te nei. (Dorpspraak, 48).

jaadtoid, znw. de. Voedertijd (vero.). Zie ook *jade*.

jaag-op, znw. de. Weide waarop men het (jong) vee tijdelijk laat grazen.

jaag-uite, w.w. In een rij achter elkaar aanhollen, ravotten (vero.).

jaap, znw. de. Ook: 1. Flinke snee of wond. | Hai het puur zô'n jaap in z'n duim. 2. Klein kussentje (vero.).

Jaap, mannennaam, in de zegsw. *oume Jaap 'n hand geve*, (buitenshuis) een plasje doen, urineren.

jaapie, znw. 't. Penisje, piemeltje.

jaar (I), znw. 't, in de zegsw. *jaar en dag*, altijd. | 't Is jaar en dag zô weest.

jaar (II), znw. 't. Uier, melkzak. | Die koe het 'n best jaâr. Het woord is een samentr. van jader. Vgl. fri. jaer en jadder. Zegsw. 'n *ienlek jaâr*, zie *ienlingvurrel*. – *Ze het 't jaar puur uit 't jak*, gezegd van een vrouw die een jurk draagt met een zeer laag uitgesneden hals.

jaars, bn. 's Jaars. | Hai verdient jaars 'n zoôt geld.

jaarstal, znw. 't. Vlees van de melkzak.

jaarstel, znw. 't. Zie *jaarstal*.

jaarsterán, bw. Jaars daarna. Zo ook koppelingen als jaarsternei, jaarsterop, jaarstevoor, jaarstevoren en soortgelijke koppelingen met daags- en weeks-.

jacht, znw. de, in de zegsw. *op jacht weze*, flirten, op straat zwalken. – *Da's jacht voor Fikkie*, dat is juist iets voor hem of haar. – *Op jacht gaan mit de foine kam*, op de 'luizenjacht' gaan. In het boek 'Kloin Pittichie' van A.C. ter Horst-Hoekstra komt op blz. 122 het volgende berijmde raadsel voor m.b.t. de 'luizenkam': Een jager ging ter jacht met tien gezwinde honden en niemand had gehoord, dat deze blaffe konden; ze hadden elk een platte hoorn voor de kop, en die de jager vond, die heeft hij doodgeslagen en die hij niet en vond, die heeft hij meegedragen.

jachte, w.w. 1. Jakkeren. 2. Ravotten. 3. Flirten, op straat zwalken.

jachtere, w.w. Zie *jachte*.

jachtgeweer, znw. 't. Schertsend voor luizenkam.

jachtig, bn. 1. Haastig, gejaagd. 2. Hitsig, parlustig.

jachtuite, jachuite, w.w. Zie *jaag-uite*.

jachtwagen, znw. de. Vierwielige (kap)wagen waarmee men uitging.

jachtwater, znw. 't. Vloeistof tegen hoofdluis.

jade, w.w. Het voeren en verzorgen van het vee (vero.). Wsch. gaat de vorm terug op het vero. w.w. gaden = belangstellen in (vgl. gading), zich bekommeren om. Vgl. Boek. onder jaden.

jage, w.w. Jagen. De vervoeging luidt: jage - joeg/jaagde - joegen/jaagd. Zegsw. *koeie jage*, de koeien na de staltijd weer naar het land brengen. – *Spinrag jage*, spinrag verwijderen uit alle hoeken en gaten.

jager, znw. de. Ook: jagende snoek, snoek die een groot gebied afjaagt.

Dit type is doorgaans wat langer en dunner en wat donkerder gekleurd dan een z.g. lègger (lett. ligger). Vgl. *lègger*.

jagerkacheltje, znw. 't. Ouderwets kacheltje.

jak, znw. 't. Eenvoudig bovenkledingstuk van vrouwen (vero.). Zegsw. *in 't {p.150} jak weze*, in touw zijn. – 't *Jak an hewwe*. 1. Bekaf zijn. 2. Dronken zijn. – 't *Jak an kroige*, verliezen, verslagen worden.

jakes, in de zegsw. *z'n oigen jakes houwe*, zich koest houden, zich van de domme houden. De zegsw. herinnert aan de klucht 'Sinjoor Jakus Smul', geschreven in 1645 door W. van Bruyningen. In deze klucht moet Jakus, de hoofdpersoon, zich doodstil in een kast houden om zijn aanwezigheid niet te verraden. Ook de vorm 'sjakes' komt voor.

Jan, mannennaam, in de zegsw. *Jan, Piet en Klaas*, jan en alleman, iedereen. | Hai het bei Jan, Piet en Klaas werkt. – *Mit Jan Bil z'n wagen*, met de benenwagen, te voet. – *Wat 'n Jan Klaassen!*, wat een kouwe drukte, wat een omhaal. – *Puur Jan Klaassen kroige*, heel wat last, problemen krijgen. – *Jan Rap en Jan Rinkel*, Jan Rap en zijn maat. – *Jan Rap en Piet Bel*, Jan Rap en zijn maat. Mog. duidt 'Rap' op een oud woord dat 'schurft' betekende, terwijl ook gedacht kan worden aan een verkorting van fra. rapaille = gespuis. De naam 'Bel' sluit aan bij het wfr. bel in de zin van 'minderwaardig sujet'. – *Jan Boezeroen*, Jan met de pet, de mindere man. – 'n *Jan Lul*, een sufferd of domkop. – 'n *Jan Aâr(l)evestap*, iemand die zeer grote stappen neemt of iemand die onzeker loopt. – 'n *Riddenéring van Jan Kallebas*, een

onzinnige redenering. – 'n *Wois van Jan Blôtegat*, een saaie melodie. – *Zô komt Jan Splinter deur de winter*, zo kom ik aan de kost, doorgaans schertsend opgemerkt als men een klein voordeeltje heeft. De naam Jan Splinter is wsch. ontleend aan een oude klucht 'Het Testament van Jan Splinter' (± 1600). – 'n *Roike Jan Dirksen*, een rijkaard, met name een rijke boer. De zegsw. kan betrekking hebben op een eertijds bekende boer met de naam Jan Dirksen of op een figuur uit een klucht. – *Jan Slof het 'n grôte femilie*, er zijn vele trage, nalatige lieden, met name als het aankomt op (terug)betalen of op het teruggeven van geleende spullen. Het woord 'slof' duidt hier op traag, gemakzuchtig. Vgl. de ned. zegsw. uit zijn slof schieten = lett. uit zijn traagheid ontwaken. – 'n *Jan Doedel*, een sul. Vgl. **doedel**. Vgl. eng. doodle = sul. – *D'r voor Jan Doedel bai zitte*, er voor spek en bonen bijzitten. – *Boven Jan weze*, de (financiële) problemen te boven zijn, het goed voor elkaar hebben.

jandorie, uitroep van ergernis, verbazing e.d.

jandoôsie, zie **jandorie**.

janik, vero. voor ja ik, ja.

jannever, znw. de. Var. van jenever.

Jantje, in de zegsw. *voor Jantje Stom speule*, zich van de domme houden, zwijgen. – *Jantje Kontantje is winst voor Antje, maar Jantje Krediet speult de bal in 't riet*, oud rijmpje waarin kontante betaling geprezen en het kopen op krediet veroordeeld wordt.

jare (I), w.w. Naam van een oud jongensspel. Eén jongen moest met samengevouwen handen een tweede jongen tikken. Deze twee gaven elkaar de hand en moesten trachten andere jongens te tikken die zich dan bij hen moesten aansluiten. De overblijvenden moesten proberen de schare te verbreken, waarna het spel opnieuw begon. Vgl. Boek. onder jaren.

jare (II), znw. mv. in de zegsw. *toe z'n jare weze*, volwassen zijn (vero.).

jas, znw. de. Ook: Vrouwenmantel. {p.151}

jasper, znw. de. Iets dat groot in z'n soort is. | Hai het 'n jasper van 'n snoek vongen.

jasse, w.w. Var. van kruisjassen (kaartspel).

jassebezoek, znw. 't. Bezoek van vreemden (die een jas of een mantel droegen).

jassie, znw. 't, in de zegsw. *'t jassie hewwe*, een doormars hebben bij het klaverjasspel. – *Puur zô'n jassie uittrokken hewwe*, erg afgeslankt, vermagerd of verzwakt zijn na een ziekte, bevalling of (dieet)kuur. – *In 't gladde jassie*, naakt, in adamskostuum. | Ze swumme op heden gewoën in 't gladde jassie.

jeetje, uitroep van verbazing, schrik e.d. Vgl. allerlei var. zoals jeetje kreetje (verbastering van Jezus Christus), jemig kremig, jemus kremus, jemig, jeempie enz.

jenke, znw. mv. Zie boekende jenke.

jenne, w.w. 1. Opscheppen. 2. Uitdagen, provoceren.

jens, znw. de. Onbesuisde, harde trap of klap. Vgl. het w.w. **jenze**.

jent, bn. Mooi, lief, bevallig (vero.).

jentig, bn. Zie **jent**. Vgl. fri. jentich.

jenze, w.w. Onbesuisd hard trappen of slaan.

jerúbel, bn. en bw. Vreselijk, ontzettend. Uit fra. horrible,. Vgl. fri. oeribel. | Wat gane ze d'r toch jerúbel te keer.

jet, znw. de. Slecht, minderwaardig mens of dier (vero.).

Jetje, meisjesnaam. Zegsw. *reken maar van Jetje!*, reken daar maar op, daar kun je zeker van zijn! Mog. is de zegsw. een var. van: *reken maar van yes!*

jeuk, znw. de, in de zegsw. *moin 'n jeuk!*, mij een zorg!

jeukbonk, znw. de. Bult (b.v. als gevolg van een vliegsteek) die jeuk veroorzaakt.

jeukbonkel, znw. de. Zie **jeukbonk**.

jeukel, znw. de. IJskegel (vero.). Vgl. Boek. onder jeukel.

jeweêl, znw. 't. Juweel, in de zegsw. *hilkendal in 't jeweêl*, vol juwelen en andere sieraden. | Ze zat pree an, hilkendal in 't juweêl.

jewêlen, bn. Met juwelen bezet. | Wat koste zukke jewêlen spelde?

jij, pers. vnw. Jij. Opvallend is, dat dit in het wfri. het enige woord is, dat doorgaans met ij en niet met ai wordt uitgesproken. Zegsw. *wat jij!*, zinsafsluiting met de betekenis van: wat zeg jij daarvan, vind jij ook niet! – *As ze zègge ‘omdat jij ’t benne’, koik den maar uit*, denk niet te gauw, dat men je bij wijze van uitzondering werkelijk wil bevoordelen of anderszins een dienst bewijzen.

jirt, znw. de, in de zegsw. *op (an) de jirt gaan*, de hort op gaan, heen en weer (gaan) lopen of rijden (vero.). Vgl. Boek.

jirte, w.w. Zie op (an) de **jirt** gaan.

jiste, znw. mv. Kuren, streken (vero.). Vgl. middelned. jeesten, gheesten. Uit fra. gestes.

Job, mannennaam, in de zegsw. *de jarige Job*, de jarige, het feestvarken.

joe, var. van ja.

joegt, znw. de. Slappe koffie (vero.).

joekel, znw. de/'t. Iets dat groot of grof in zijn soort is. Vgl. barg. joekel = hond.

joekeltje, znw. 't. Meisje, grietje. | 't Is 'n lekker joekeltje.

joere, w.w. Zie **sjoere**.

joker, bn. Behaaglijk warm. | 't Is hier lekker joker. Vgl. Boek. die de betekenis 'duur, hoog van prijs' opgeeft en de mogelijkheid oppert, dat het woord joker of jauker is over- {p.152}genomen uit het Joden-Duits. In het laat-Hebreeuws betekent joker 'duur, kostbaar, zwaar'. Zie ook. Boek. onder jauker.

jokkebel, znw. de. Leugenaar. Vgl. **liegebel**. Het element -bel heeft hier kennelijk de betekenis van 'minderwaardig sujet'.

jokkes, in de zegsw. *'t is jokkes*, het is gejoekt, gelogen.

jolle, var. van jullie.

jolles, var. van jullie (bez, nw.).

jollies, zie **jolles**.

jong, bn. en znw. in de zegsw. *'t is nag jong*, het is nog vroeg. – *Jong komt nei je toe*, gezegd door of m.b.t. een man die een veel jongere vrouw of vriendin heeft. Ook in het algemeen: wie jong personeel aanneemt, kan er nog lang plezier van beleven, ook al moet dat personeel nog veel leren. – *Jong zonder skuld, is oud zonder goed*, als jonge mensen een zaak of bedrijf beginnen, moeten ze durven investeren en dus schulden maken. Wordt het ze te gemakkelijk gemaakt, dan leren ze te weinig de strijd om het bestaan en kunnen ze gemakkelijk hun bezit verliezen. – *Jong leeft vooruit, oud achteruit*, wie jong is kijkt naar de toekomst, wie oud is naar het verleden.

jonge, in de uitroep: *jonge ja!*, jazeker, zo is het!

jongeklant, znw. de. 1. Jongeman. 2. Vrijgezel. Zegsw. *'n ouwe jongeklant*, een oud(er)e vrijgezel.

jongeklantetoid, znw. de. Tijd waarin je (nog) jongeman of vrijgezel bent.

jongeluiersdag, znw. de. Speciale gast- of feestdag voor de jongelui, o.a. met de kermis (vero.).

jongemoid, znw. de, in de zegsw. *'n ouwe jongemoid*, een oude vrijster.

jongkirrel, znw. de. 1. Jongeman. 2. Vrijgezel.

jongknechie, znw. 't Knaap(je).

jonkie, znw. 't. 1. Jong dier. 2. Glaasje jonge klare. Zegsw. *nou vliegt er 'n jonkie toe m'n knie uit*, nu breekt mijn klomp (vero.). – *Ik ben bloid, da'k van jou gien jonkie hew*, ik ben blij dat ik geen familie van je ben, dat er geen tweede is zoals jij.

joôd, znw. de, in de zegsw. *zoek voor moin maar 'n ouwe joôd*, ik bedank voor de eer.

joôdje, znw. 't, in de zegsw. *'n tik van 't joôdje hewwe*, getikt zijn, gek zijn.

joôlderig, bn. Jolig, uitgelaten.

joôn, znw. de. 1. Jongen. | Wat moet die joôn deer? 2. Zoon. | Kè jij die joôn van Piet? 3. Vrijer, vriend. | Ze het 'n pittige joôn.

joôje, joônje, znw. t. Jongetje, zoontje.

joôs, joôns, znw. mv. 1. Jongens. 2. Zoons. 3. Zoons en dochters, kinderen. | Hai het 'n hok mit joô(n)s. Zegsw. *nag in de kloine joô(n)s zitte*, nog kleine kinderen hebben. – 'n *Hok mit joô(n)s hewwe*, zie **hok**. – *Kò(m) joô(n)s!*, roep om de koeien te lokken. – *Joô(n)s goeie God!*, uitroep van schrik, verbazing e.d. – *Joô(n)s nag an toe!*, zie de vorige zegsw. – *Neem nooit gien kloine joô(n)s mee te vissen: ze frete je deig op en ze skoite op je dobber*, kras geformuleerde uitspraak, die voor zichzelf spreekt. In algemene zin: neem als je uitgaat geen kleine kinderen mee, aangezien ze je alleen maar last bezorgen.

joôzer-end, joônzer-end, znw. 't. Einde van de tafel waar de (kleine) kinderen zitten.

joôzergek, joônzergek, znw. de. Jongensgek.

joôzerwerk, joônzerwerk, znw. 't. (Kwa)jongenswerk, kinderwerk.

jou, jouw, pers. en bez. vnw. 1. Pers. vnw: jou. Ook gebruikt na een gelijkwaardige en vergrotende trap. | Hai is even oud as jou(w). Hai is {p.153} ouwer as jou(w). 2. Bez. vnw: jouw, het of de jouwe. | Da's jou(w) boek. 't Is jouw (W.F.O.N. 1,54).

jouwes, bez. vnw. Het, de jouwe. | Dat is jouwes.

jouwes, jouwens, bez. vnw. De jouwen. | Dat benne jouwe(n)s.

juchtere, w.w. Zie **jachtere** (vero.).

judasweek, znw. de. De Goede Week (vero.).

juffie, znw. 't, in de zegsw. 't is 'n *juffie van drie treetjes op 'n tafelbord*, gezegd van een tenger, fijn, nuffig stappend meisje. Tafelbord = tafelblad. – 't Is 'n *juffie van tien stappies op 'n stikkebord*, zie de vorige zegsw.

juffrouw, znw. de. Ook: 1. Vroedvrouw. 2. Mevrouw, echtgenote, o.a. in samenst. als doktersjuffrouw, domeniesjuffrouw enz.

jui, in de zegsw. *an de jui weze*, aan de haal zijn, aan de zwier zijn. Vgl. fri. oan de jui.

jukke, w.w. Aan het juk dragen (vero.).

julle, pers. en bez. vnw. Var. van jullie.

julles, pers. vnw. Zie **jullies**.

jullie, pers. en bez. vnw. Jullie. Zegsw. *jullie is jôdevolk*, verwijtend gezegd als iemand ouderen of superieuren met het (te) vertrouwelijke 'jullie' aanspreekt.

jullies, bez. vnw. Var. van jullie, van jullie. | Is dat jullies hond? Dat benne jullies.

jut, znw. de. Verkorting van juttepeer.

juttig, bn. in de comb. *juttig koike*, guitig, verliefd kijken.

juustem, uitroep. Juist, net wat je zegt.

juustementem, zie **juustem**. Vgl. fra. justement.

{p.154}

K

kaag (I), znw. de. Ouderwetse vrachtschuit.

kaag (II), znw. de. Buitendijks land omgeven door een lichte dijk. Vgl. koog en fri. keag.

kaagschipper, znw. de. Schipper van een kaag.

kaai, znw. de. 1. Smalle, lichte dijk langs laag gelegen land. Het woord komt o.a. voor in veldnamen als Molenkaai, Munnikaai. 2. Van aarde of mest opgeworpen verhoging op de wal van een stuk land, waarachter de baggeraarde werd geworpen die men later over het land wilde brengen. Liet men de bagger overwinteren, dan sprak men van 'skotwal'. 3. Plaats, bestemming, werkkring. | Deer had de luch(t)goedfles 'n kaai kregen. Het Piet al 'n âre kaai?

kaaidik, znw. de. Zie **kaaidoik**.

kaaidoik, znw. de. Smalle, lichte dijk om laag gelegen land. Vgl. **kaai 1**.

kaaie, w.w. Een kaai maken, de wal van een stuk land ophogen door deze wal af te steken en op het land te halen ofwel door de wal op te hogen met modder. Vgl. *opkaaie*.

kaakberg, znw. de. Hooiberg, met name een hooiberg waarin een schuur of stal met planken afgeschoten is.

kaakmand, znw. de. Rieten mand van ½ of ¼ hl, o.a. gebruikt bij het aardappelrooien.

Oorspr.: mand waarin men geaakte haringen wierp.

kaal, bn. Ook: zonder iets bijpassends. | Hai eet kale piepers, want hai lust gien groente. Ik hew de boer kaal en gien âre troef.

kaantje, znw. 't, in de zegsw. *da's gien kaantje*, dat is geen pretje.

kaarterseivendje, znw. 't. Kaartavondje.

kaartersrondje, znw. 't. Kaatrondje.

kaartje, znw. 't, in de zegsw. *voor moin kaartje*, wat ik je brom.

kaas, znw. de. 1. Kaats, schuurtje zonder zolder met schuin aflopend dak (vero.). 2. Kistje van het model van een kaats, zoals dat gebruikt werd door gras- en graanmaaiers om er hun etenswaren in te bewaren. Vgl. *stikkekaas*. Het woord is verwant met kate, kote = kot, hut, huisje.

kaasboet, znw. de. Zie *kaas 1*.

kaaseballe, w.w. Kaatseballen.

kaaskissie, znw. 't. Zie *kaas 2*.

kabbelaan, znw. de. Var. van kapelaan.

kabele, w.w. Het lot om of over iets trekken of werpen (vero.). Als twee personen b.v. elk een partij bij een of ander spel verloren hadden, werd er 'gekabeld' om degene aan te wijzen die alles moest betalen. Men deed dit door het opgooien van een geldstuk, een pet e.d.

kachelig, bn. Aangeschoten, dronken.

kadik, znw. de. Zie *kaaidoik*.

kadoik, znw. de. Zie *kaaidoik*.

kadrée, bn. Behoorlijk, netjes. (vero.) Uit fra. cadrer. | Je ziene d'r kadrée uit.

kak, znw. de, in de zegsw. *kouwe kak*, verbeelding, bluf. – *Kale kak*, zie de vorige zegsw. – *Hou(w) je kak maar in*, wees maar niet zo verwaand, aanmatigend of veeleisend. – *Da's allegaâr kak op 'n klein potje*, dat is allemaal bluf, grootspraak. – *Grôtelui 'r kak en armelui'r arremloed stinke ve(e)r*. Zie onder *roikelui's*. {p.155}

kakbòskip, znw. de. Onbenullige of voorgewende boodschap. | Ze had weer 'n kakbòskip, enkeld en allien om hier de boel of te glouwen.

kakele, w.w. in de zegsw. *kakele is (nag) gien aaiere lègge*, praten is gemakkelijker dan doen.

kakelepos, **kakelepost**, znw. de. Kippebrug(getje).

kakke, w.w. in de zegsw. *bai z'n hiele neer kakke*, bang zijn, geen risico durven nemen, zich terugtrekken. – *Kakt 't niet, den rust 't toch*, schertsend gezegd door of van iemand die – in de baas zijn tijd – lang werk heeft met het doen van zijn behoefte of die opvallend vaak zijn behoefte moet doen. – *Die kakt ok niet vóór elven (en den is 't nag zô dun, dat 't deur 'n rietje ken)*, gezegd van iemand die zeer gierig of traag van betalen is. – *Ientje te kakken zette*, iemand voor schut zetten. – *Op slag van kakken*, op het nippertje, net op tijd. | Hai komt meist altijd op slag van kakken. – *'t Is op slag van kakken*, schertsantwoord op de vraag hoe laat het is. – *'t Is kakken zonder douwen*, het is erg gemakkelijk, het vergt geen inspanning. – *Kakken gaat vóór bakken, al verbrandt 't broôd*, het doen van zijn behoefte gedooft geen uitstel, het werk wordt er voor onderbroken.

kakkederrie, znw. de. Kak, smurrie, smerige substantie.

kakkelol, znw. de. Vreemd opgedirkte vrouw. 2. Onnozele hals, sul.

kakkelollig, bn en bw. 1. Zonderling, potsierlijk. | Wat 'n kakkelollig hoedje! 2. Onhandig, sullig. | Hou(w) 't toch niet zô kakkelollig vast!

kakkestoelemaaie, w.w. Een kind op de ineengeslagen handen van twee personen dragen. Vgl. fri. kakkestoelemaeiye.

kakkies, znw. mv. in de zegsw. *op blôte kakkies*, op blote voeten. Vgl. Boek. onder kakies.

kakmaker, znw. de. Opschepper, iemand met veel kouwe drukte.

kakmakkelek, bn. Zeer gemakkelijk. 2. Zeer gemakzuchtig of zorgeloos.

kakshol, znw. 't. Ruimte tegen de achterwand van de bedstee (vero.).

kaksjouwtje, znw. 't. Onbenullig, heel klein karweitje.

kaksmoesie, znw. 't. Onbenullig, doorzichtig smoesje.

kakwang, znw. de. Dikke, uitgezakte wang. Vgl. fri. kakwang.

kalánt, znw. de. Vero. voor klant, cliënt.

kalegezichte, w.w. Zaniken, zwammen. | Lèg niet zô te kalegezichten!

kalekadodder, znw. de. Zie **kalkedodder**.

kalekadotter, znw. de. Zie **kalkedodder**.

kalf, znw. 't, in de zegsw. *de koe is kalf*, de koe is drachtig. – *Mit 'n aâr z'n kalf ploege*, van andermans spullen profiteren, met andermans spullen pronken. – *Beter 'n kalf in je tuin as 'n netáris in je boel*, het is een veeg teken als een notaris je inboedel verkoopt. – *Kalf worre*, mak worden, bedaren.

kalfbroer, znw. de. Voorzoon van een man in betrekking tot een voorzoon van zijn vrouw.

kalfskleêuwe, zn. mv. Kalfsklauwen, in de zegsw. *de kalfskleêuwe kwoit weze*, niet zo jong meer zijn.

kalkedodder, znw. de. Pas uitgebroede vogel, b.v. een duif of spreeuw. Het woord is eig. een koppeling van kale en kadodder. Zie voor de mog. herkomst van kadodder het N.E.W.

kalkedotter, znw. de. Zie **kalkedodder**.

kallanzére, w.w. Bekeuren, verbalise-{p.156}ren. Uit fra. calenger.

kalle, w.w. Kletsen, babbelen. Vgl. ned. raaskallen.

kallebás, znw. de. 1. Kalebas. 2. Albasten knikker (vero.).

kallie-kallie, roep om kalveren te lokken.

kalve, w.w. 1. Een kalf voortbrengen. 2. Afkalven, aan de zijkant instorten. | De misbult het kalfd. Zegsw. *hai kalft te vroeg*, biljarterm die aangeeft dat bij het bandspel de speelbal te vroeg caramboleert.

kalveskesser, znw. de. Kalverenschetser, persoon die van stamboekkalveren kort na de geboorte de lichaamstekening inschetst.

kam, znw. de, in de zegsw. *achter de kam stroike*, 1. Aanhalen, omhelzen. 2. Vleien.

kammenét, znw. 't. Var. van kabinet. Vgl. fri. kammenet.

kammeráás, znw. mv. Var. van kameraden.

kamper, znw. de. Remise, gelijk spel (vero.).

kane, znw. mv. Rietplanten.

kanis (I), znw. de. (Rieten) boodschappenmandje. Uit lat. cannicius = wat uit riet gemaakt is. Vgl. het N.E.W. onder kanis 1.

kanis (II), znw. de. Kop, hoofd. Ontleend aan het barg. Zie het N.E.W. onder kanis 2. Zegsw. *z'n kanis(sie) kraakt*. 1. Hij laat boeren. 2. Ook gezegd van een baby die allerlei geluidjes maakt.

kanje, znw. 't. Vero. vorm van kannetje.

kankoek, znw. de. 1. Kantkoek, benaming van de kanten die van het gebakken koekdeeg worden afgesneden op dit rechthoekig te maken. 2. Koek van minder fijn deeg. Deze koek werd langs de randen van de plaat gezet, opdat de fijnere honingkoeken bij het bakken niet korstig werden.

kankorst, znw. de. Kantkorst. Zie **kankoek 1**.

kant (I), znw. de/'t. De kant (handwerk).

kant (II), znw. de. Kant, zijde, richting, in de zegsw. *die kant op*, die kant uit. – *Die kant niet op wulle*, het zo niet willen hebben of inzien. – *Over ien (de iende) kant ...*, over 'n âre (de âre) kant, van één kant bekeken ..., van een andere kant bekeken. | Over ien kant gaan ik zegge, dat 't z'n oigen skuld is, over 'n âre kant vind ik, dat ie toch ok pech had het. – *Om de kant loupe*, werkloos zijn, werkloos rondlopen of -hangen. – *Weer om de kant loupe*, weer op de been zijn na een ziekte of verwonding. – *Weer bai de kant opkrabbele (opkreëuwe)*. 1. Herstellen van een (zware) ziekte. 2. Er financieel weer bovenop komen. – *Op de kant lègge*, tegen de wand of aan de wandzijde van de bedstee liggen. – *An de vaste kant zitte*, aan de kant van de muur of wand zitten. | Ik zit op 'n brulloft niet graag an de vaste kant. – *De kouwe kant*, de aangetrouwde familie. – *Deuze kant an*, aan deze kant aangrenzend. – *De âre kant an*, aan de andere kant aangrenzend.

kant (III), bn. Knap, flink, welgeschapen. | Ik vind 't 'n kante moid. Het bn. kant heeft zich ontwikkeld uit het znw. kant. Lett. betekent kant of kantig 'nog scherpe kanten hebbend', dus: niet afgesleten, nog gaaf of deugdelijk. Zegsw. *kant is m'n dochter, maar geld het ze niet*, schertsend gezegd van een meisje dat niet rijk, maar wel knap of welgeschapen is. – *Zô kant as poesie*, erg netjes of keurig gekleed.

kantemussie, znw. 't. Kanten mutsje, {p.157} kantmutsje.

kanter, znw. de. Roggebrood dat onder het bakken aan de kant van de oven heeft gelegen en daardoor boven en opzij een korst heeft gekregen.

kanters, znw. mv. Gezegd van (bloem)kool die bij het laden van de schuit tegen de kant werd gestapeld. Daarnaast onderscheidde men 'stoppers' en 'pronkers', resp. minder goede exemplaren die de gaatjes moesten stoppen of die het verst weggestopt waren en mooie exemplaren die bovenop gelegd werden.

kantje (I), znw. 't, in de zegsw. *bai 't kantje om*, stiekem, in bedekte termen. | 't Most bai 't kantje om beure. Zuks moet je 'n beetje bai 't kantje om zegge.

kantje (II), znw. 't. Vero. vorm van kannetje.

kantvol, bn. en bw. Vol tot aan de kant, tjokvol. | De bouw staat nag kantvol.

kap, znw. de. Ook: ouderwetse hoofdbedekking bestaande uit kostbare kant, een gouden of zilveren oorijzer met zijnaalden en soms uit een voornaald die op het voorhoofd rust. Zegsw. *ze zet goed kap*, ze staat goed met de kap, heeft er een passend gezicht voor. – *Mit kap en dek*, met de kap op en deftig gekleed, op zijn fraaist uitgedost.

kapberg, znw. de. Schuur met een vierkant waarin o.a. hooi wordt bewaard.

kaper, kapert, znw. de. Ouderwetse hoofdbedekking voor vrouwen, gebreid van zware wol. De kaper bedekte het hele hoofd en de hals. Het woord is wsch. afgeleid van kap en mog. o.i.v. kaproen tot kaper geworden. Vgl. fri. kaper. Zegsw. *de kaper(t) op hewwe*, slecht gemutst of boos zijn.

kaphoedje, znw. 't. Hoedje dat op de kap werd gedragen.

kaplaken, znw. 't. Bijverdienste, extraatje, fooi (vero.). Oorspr. laken voor een kap, geld om een nieuwe lakense kap te kopen.

kappe, w.w. in de zegsw. *d'r mee kappe*, er mee stoppen, er de brui aan geven.

kappedoôs, znw. de. Houten doos of kistje met verscheidene laatjes, waarin kappegoed en allerlei snuisterijen werden geborgen.

kappegaas, znw. 't. Fijn, blauw gaas waarvan de boerinnenkap werd gemaakt.

kappegoed, znw. 't. Alles wat bij de boerinnenkap behoort.

kappekant, znw. de/'t. Fijn kant die gebruikt werd voor de boerinnenkap.

kappenaar, znw. de. 1. Vrouw die kappen naait of herstelt. 2. Spottend gezegd van een man die graag vrouwenwerk verricht.

kappe-oizer, znw. 't. Strijkijzer voor het plooiën van kappen.

kappepenne, znw. mv. Pennen voor het vaststeken van de kap.

kappetoris, znw. 't. Omslag van een boek of schrift (vero.). Uit lat. coopertorium.

kappie, znw. 't. Kruintje van het brood.

kapsie, znw. in de zegsw. *kapsie hewwe*, ruzie hebben (vero.). Uit lat. captio.

kapsies, znw. mv. in de zegsw. *kapsies hewwe*, kapsones, verbeelding, praatjes hebben.

kaptáál, znw. 't. Kapitaal.

kapwagen, znw. de. Ouderwets, hoog, tweewielig rijtuig met een kap.

kar, znw. de. Ook: tilbury, tweewielig rijtuigje waarmee men uit rijden ging. {p.158}

kardieze, w.w. in de zegsw. *niks te kardiezen hewwe*, niets in te brengen hebben. Mog. is het woord een verbasterde afl. van fra. qu'est ce qu'il dit = wat zegt hij? Vgl. *kerdieze* en *kerdiète* en fri. kedize. Zie Boek. onder kaskediezen.

karhengst, znw. de. Boerenpummel, domkop.

karremenaad, znw. de. Dial. var. van karbonade. Vgl. *kerremenaad*.

karn, znw. de, in de zegsw. *de karn is of*, het karnen is gedaan. – *In de poepse karn zitte*, in angst, in de benauwdheid zitten. Vgl. Zaaans: in zijn gat gekarnd wezen. Zie Boek. onder karnen. – 't *Zit as 'n karn om je kont*, gezegd van een veel te krap zittende jurk, rok of broek.

karnig, bn. en bw. in de zegsw. *karnig zitte*, veel te krap zitten (van kleding). | Die jurk zit karnig (Abbekerkerk).

karnuit, znw. de. Var. van kornuit.

karre, w.w. Ook: met een kar, auto, fiets e.d. rijden. | Hai karde mit 'n noôdgang nei huis.

karrebies, znw. de. Karbies.

karrel (I), znw. de. Kartel, kerf (vero.).

karrel (II), znw. de. Bovenkop van bloemkool zonder harde gedeelten. Het woord is een var. van korrel.

karremelk, znw. de. Karnemelk, in de zegsw. *geef moin maar 'n snee karremelk en 'n hane-aai*, schertsreactie op de vraag wat men wil eten.

karrepoesmus, znw. de. Karpoetsmuts, ruige (bont)muts.

kars, znw. de. Var. van kers.

karsbroôd, znw. 't. Var. van kerstbrood.

karsel, znw. de. Samentr. van karnsteel = stok in de karnton (vero.).

karsemis, znw. Vero. var. van kerstmis.

karspel, znw. 't. Var. van kerspel, ontstaan uit kerkspel = kerkdorp, het tot de kerk behorende gebied waarbinnen het evangelie, het geloof 'gespeld' of verkondigd werd. Vgl. spellen in ned. voorspellen. Het element karspel treft men nog in wfri. dorpsnamen als Bovenkarspel, Hoogkarspel, Oudkarspel, Sijbekarspel.

karstanje, znw. de. Var. van kastanje.

karstel, znw. de. Zie *karsel*.

karstoid, znw. de. Var. van kersttijd. Zegsw. *karstoid houwe*, van dienstbetrekking veranderen gedurende de kersttijd (vero.).

karteld, bn. Gekarteld. | 'n Karteld randje.

kartje, znw. 't. Karretje, in de zegsw. *ientje voor z'n kartje spanne*, iemand op slinkse wijze voor zich laten werken, iemand beetnemen.

Kas, mannennaam, in de zegsw. 't is 'n *kirrel as Kas*, het is een flinke vent. – 't Is 'n *kirrel as Kas en Kas was 'n kirrel as 'n onderdeurtje*, ironisch gezegd van een klein ventje.

kas, kast, znw. de. 1. Kast. 2. Losse of aan de muur getimmerde bewaarplaats. 3. Bochel. 4. Gevangenis. Zegsw. *goed in de kas(t) staan*, goed aangeschreven staan, in aanzien zijn.

Wsch. duidt kas(t) hier op het publicatiekastje aan of nabij het gemeentehuis. – *Bloemkoôl in de kas(t)*, bloemkool onder dekbladeren.

kassekien, znw. de. Ouderwets boerinnenpronkjak met een lange schoot.

kassie, znw. 't, in de zegsw. *in 't kassie staan (hange)*, aangetekend zijn voor de ondertrouw, waarvan melding wordt gemaakt in een kastje aan of nabij het gemeentehuis.

kassiesgoed, znw. 't. Koopwaar van een marskramer (vero.).

kassieskirrel, znw. de. Zie *kassiesven*-{p.159}*ter* en *kassiesman*.

kassiesman, znw. de. Zie *kassiesventer*.

kassiesventer, znw. de. Marskramer (vero.).

kast, znw. de. Groot sleepschip.

kat (I), znw. de. Afl. van katte = afsnauwen, in de zegsw. *'n kat kroige*, een grauw, snauw of sneer krijgen.

kat (II), znw. de. 1. Huiskat. 2. Halsbontje. Zegsw. *kat achter kat*, de een na de ander. | Ze kwamme kat achter kat opperdan. Hai ving ze kat achter kat. Vgl. fri. kat efter kat. – *De kat is goed ziek*, de zaak staat er slecht voor, het ziet er slecht uit. – *Je kenne an de kat of an de keis*, je kunt kiezen of delen. Oorspr. een z.g. muizenverzuchting. – *Stuur de kat nei Engeland en hai zoit 'mauw' as ie veróm komt*, gezegd m.b.t. hardleerse lieden of een tot mislukken gedoemde zaak. – *Je konne deer gien kat an z'n steert deurtrekke*, het was daar mudvol. – *'n Dolle kat ken deur 'n kloin gaatje*. 1. Een kat in het nauw maakt rare sprongen. 2. Wie per se iets wil bereiken, is soms in staat het schijnbaar onmogelijke te doen. – *De kat zit op aaiere*, gezegd van iemand met onverwachte trouwplannen, met name van iemand van wie men nooit had verwacht, dat hij of zij zou trouwen. – *De kat in de bak (in 't bakkie) hewwe*, zijn zin hebben, zijn doel bereikt hebben. – *De kat moet van de stoel*, gezegd als iemand met veel geld thuiskomt en dus zeer welkom is. – *De kat in de gerdoine hale*, moeilijkheden uitlokken of veroorzaken. – *'n Kat op 't ois brengt de winter van de wois*, een kat op het ijs voorspelt dooi.

kater, znw. Ook: kortweg voor duivekater (vero.).

katerjage, w.w. Achter de jongens aanlopen, op straat flirten. Vgl. fri. katerjeije.

katje, znw. 't, in de zegsw. *'t hêle katje*, het hele zootje, de hele boel. | Hai bedaarde mit 't hêle katje te water. Mog. is katje hier ontleend aan barg. kat = o.a. buit bij diefstal. Zie Enno Endt 'Bargoens Woordenboek', blz. 59, onder kat, de-.

Katjemaai, gefingeerde plaatsnaam, in de zegsw. *bai Katjemaai omgaan*, een grote omweg maken, iets zeer uitvoerig en met veel uitweidingen vertellen.

katjes, znw. mv. in de zegsw. *de katjes benne goed greêuw*, de gelegenheid is gunstig. Eig. het is goed donker, dus niemand ziet je.

katjeskermis, znw. de. Tweede kermis, najaarskermis.

Katjewaai, zie *Katjemaai*.

katleêuw, bn. Lett. katlauw, in de zegsw. *gien katleêuw douge kenne*, een zeer gevoelige tong hebben, zodat men geen warme spijs of drank kan gedogen of verdragen.

katte, w.w. 1. Afsnauwen, vitten, treiteren. 2. Afdingen. 3. Gekochte waar niet in ontvangst nemen, een koop annuleren.

kattebak, znw. de. Schertsvar. van katechismus (vero.). Hei je je kattebak nag leerd?

kattegezanik, znw. de. Schertsvar. van catechesatie (vero.).

kattegórie, znw. de. Categorié.

kattekermis, znw. de. Zie *katjeskermis*.

kattekleêuwe, znw. mv. Katteklauwen. Zie ook *kattevoete*.

kattelógus, znw. de. Catálogus.

kattepuul, znw. de. Vero. var. van catapult.

katter, znw. de. 1. Iemand die een koop annuleert. 2. Vitter, treiteraar.

katteskuttel, znw. de. Schotel of bakje voor het eten of drinken van de kat. {p.160}

kattevoete, znw. mv. in de zegsw. *uit de kattevoete (kattekleêuwe) bloive*, wegblijven van iets dat nare gevolgen kan hebben.

kazekien, znw. de. Zie *kassekien*.

kazenee, znw. de. Kasinet, halfwollen stof voor kleding.

kazeweêl, bn. Casueel, toevallig.

kauw, znw. de. Afl. van kauwen, in de zegsw. *d'r gien kauw án vinde*, het onsmakelijk, niet om te eten vinden.

kauwe, w.w. in de zegsw. *kauwe as 'n bok (as 'n aap) op knikkers*, met veel moeite of tegenzin kauwen of eten.

Kauwgomballe, znw. mv. Spotnaam voor de bewoners van Bovenkarspel. Eig. voor de spelers van de voetbalclub K.G.B. aldaar. De eig. betekenis van K.G.B. is 'Kolpings Glorie Blijft'.

Kedík, znw. 't. Var. van kadík = kaaidijk (zie *kaaidoik*), hier als naam van een water in de voormalige polder Het Grootslag.

keêlsgat, znw. 't. Keelgat. Vgl. fri. kielsgat. Zegsw. *'t skoôt m'n in m'n verkeerde keêlsgat*, ik kon het niet zetten, ik werd er kwaad door. Lett. is het verkeerde keelgat de opening van de luchtpijp.

keer, znw. de/'t. 1. De keer, maal. | Ik zel je deuze keer loupe leite. Ik zel dut keer maar niks zègge. 2. Beloop, streek van haar, van kleding e.d. Zegsw. *de iende keer zoit de âre niet*, het kan een volgende keer best anders lopen. Vgl. fri. de iene keer seit de aore net. – *Teugen de keer in weze*, dwars zijn, tegen de draad ingaan, in de contramine zijn.

keeromme, in de comb. *keeromme speule*, ouderwets kinderspel.

keers, znw. de. Kaars, in de zegsw. *zô keers*, *zô kandeleer*, beide zijn even goed of slecht.

keerseblaker, znw. de. Blaker, lage kandelaar of bakje met één oor.

keersevet, znw. 't. Kaarsvet.

keersomme, znw. mv. Vermenigvuldigssommen (kindertaal).

keersterán, bw. De keer er na.

keersternei, bw. De keer er na, de er op volgende keer.

keerstevóór, bw. De keer er voor.

keerstevóren, bw. De keer er voor.

keersie, znw. 't. Kaarsje, in de zegsw. *hai weet weer ie z'n keersie brande leite ken*, hij weet waar hij zijn licht op kan steken, hij weet hoe hij de zaak moet aanpakken.

kees, znw. de. Tabakspruim (vero.).

kees-de-boere, w.w. Een ouderwetse dans uitvoeren, waarbij in het begeleidende lied steeds de naam Kees de Boer voorkwam.

keesiemaat, znw. de. Balletje van stroop (suiker) en boter (vero.).

keet, znw. de, in de zegsw. *'n keet pisse*, een grote hoeveelheid pissen.

keêuwe, w.w. 1. Naar lucht happen (van vissen). Het woord is verwant met kieuw. 2. Op schelle of ruziënde toon praten, bekvechten.

keffertje, znw. 't. Luid keffend hondje. Zegsw. *'t is 'n keffertje op oigen erf*, gezegd van iemand die alleen thuis of in een andere vertrouwde omgeving het hoogste woord voert.

keg, znw. de. Ook: zwaar karwei, moeite. | Ik had er puur zô'n keg an.

keikele, w.w. Var. van kakelen.

keil-deil, zie *koil-doil*.

keis, znw. de. Kaas. Zegsw. *keis mit geluid*, kaas die bij het bekloppen (met gesloten vuist) niet goed klinkt. – *Keis mit kiem*, kaas met schimmel.

keisbord, znw. 't. Bord of plank met uithollingen waarin de kazen worden gezet.

keisbuul, znw. de. Het geld dat men op de markt voor de kaas had ontvangen. Lett. kaasbuidel. {p.161}

keisdeêl, znw. de. Zie *keisdil*.

keisdil, znw. de. Kaasplank. Dil of deêl = plank.

keisdoek, znw. de. Doek waarmee de kaas in de kaaskop wordt afgedekt.

keisdoekeketoen, znw. de/'t. Katoen waarvan de kaasdoeken zijn gemaakt.

keisdouwe, w.w. Het aandrukken van de kaas in de kaasvorm.

keiskliender, znw. de. Zie *kliender*.

keiskop, znw. de. 1. Kaaskop, ronde, houten kaasvorm. 2. Spotnaam voor een Alkmaarder, in het algemeen ook voor een Hollander.

keispars, znw. de. Var. van kaaspers.

keisrande, w.w. Kaasrandjes afsnijden. Zie *keisrandjes*.

keisrandjes, znw. mv. Repen wrongel die na het persen van de kaas worden afgesneden.

keisskamel, znw. de. Houten driepoot waarop de kaastobbe rust.

keistomment, znw. de. Var. van kaastobbe.

keiswik, znw. de. Grote, wijde kuip waarin de kaas na het weken wordt schoongemaakt.

keize (I), w.w. Kazen, kaas maken.

keize (II), znw. mv. Kazen, in de zegsw. *skeve keize perse (parse) ók*, het gaat best, ook al moet men zich min of meer behelpen.

keizer, znw. de. Kaasmaker, zelfkazende boer.

keják, znw. de. Var. van cognac.

kêlebande, znw. mv. Banden van een hoofddekseel die om de keel werden bevestigd.

kem, znw. de. Vero. var. van kam.

kemme, w.w. Vero. var. van kammen.

kendaai, znw. de. (Zoete) kandij, ouderwetse appelsoort.

kenne, w.w. 1. Kennen. 2. Kunnen. 3. Herkennen. | Ik denk, da'k 'm gien meer zou kenne. De vervoeging van 'kenne' luidt: enk. ken – kon – kend/kennen/keunen; mv. kenne – konne – kend/kennen/keunen. Dikwijls wordt in een zin met het hulpw.w. 'kenne' het zelfst. w.w. weggelaten. Ze kenne goed mit mekaar = ze kunnen goed met elkaar opschieten. Ik kon 'n beste preis = ik kon een beste prijs (voor mijn produkten) krijgen. Om aan te geven, dat (ook) in West-Friesland de w.w. kunnen en kennen en de w.w. leggen en liggen niet worden onderscheiden, moge het volgende schertsrijmpje illustratief zijn: *Hoe ken 't, dat ie z'n les niet kon, of ken ie dat niet zègge? Ik lag de les toch duidelik uit, déér ken 't 'm niet an lègge!* Zegsw. *as 't niet ken zôas 't moet, moet 't maar zôas 't ken*, men moet roeien met de riemen die men heeft. – *As je niet kenne wat je wulle, moet je wulle wat je kenne*, zie de vorige zegsw.

kenniet, in de zegsw. *kenniet loit op 't kerkhof (en wulniet loit er naast)*, reactie op iemands opmerking dat hij of zij iets niet kan.

kennig, bn. in de comb. *kennig worre*, iemand of iets herkennen, leren kennen of herkennen. | 't Kloine moidje wordt al puur kennig, want as ze m'n ziet, begint ze te lachen.

kennis, znw. de, in de zegsw. *kennis hewwe (an ientje)*, (met iemand) (het begin van een) verkering hebben. | Het je dochter nou al kennis? Ze het kennis an d'r buurjoôn. – *Erges kennis an hewwe*, iets (her)kennen. | Hei jij kennis an die hoed? – *Erges kennis an zien*, zie de vorige zegsw. – *Uit de kennis weze*. 1. Niet herkend worden. | Je benne hillegaar uit de kennis mit dat hoedje. 2. Als kennis genegeerd worden. | Ben ik soms uit de kennis, dat je m'n niet gedag zègge? {p.162}

kepersemoos, znw. de/'t. Soort sterke kepervoering (samois), die o.a. gebruikt werd bij het maken van broekzakken.

kepoéres, bn. Kapot.

kepoerewiêtes, bn. Kapot.

kepóttig, bn. (Behoorlijk) kapot. | Kepottige skoene.

kepóttigerd, znw. de. Iets dat kapot is. | D'r zat ien kepóttigerd in.

kepóttigers, znw. mv. Kapotte dingen. | Gooi die kepottigers maar weg.

kepótténig, bn. Var. van *kepottig*. Zie aldaar.

kerdiet, znw. 't. Var. van krediet.

kerdiete, w.w. 1. Afdingen. 2. Krediet leveren. Zegsw. *niks te kerdieten hewwe*, niets te vertellen of aan te merken hebben. De vorm is mog. naast kardieze en kerdieze ontstaan o.i.v. krediet.

kerdieze, w.w. Zie *kardieze*.

kerdóns, znw. mv. Cordons, afzettingen, in de zegsw. *deur de kerdóns heen weze*, de moeilijkheden te boven zijn (vero.). De zegsw. werd ook gebezigd bij een oud kinderspel, waarbij de kinderen tegenover elkaar stonden in twee lange rijen. Eén kind moest tussen de rijen doorlopen of kruipen, waarbij het ‘onthaald’ werd op een ‘dracht’ slagen of stompen. Zie ‘Westfriesche Woorden’ door J. de Vries Az.

kere, w.w. Ook: 1. Vegen, schoonmaken (vero.). 2. Zie *falge*.

kerk, znw. de, in de zegsw. *te kerk*, ter kerke, naar de kerk. – *Achter de kerk lègge*, dood en begraven zijn. | *Hai loit al lang achter de kerk*. – *Bè je in de kerk geboren?* Gezegd als iemand na het binnenkomen de deur open laat staan. – *De kerk is houger as de toren*, schertsend gezegd wanneer een meisje of vrouw langer is dan haar mannelijke partner. – *De kerk in de middend houwe*, de kerk in het midden van het dorp houden, de zaak laten waar ze behoort, de zaak niet overdrijven. – *Gien kerk zô oud of d'r ken nag wel in preekt worre*, dubbelzinnige opmerking waarmee men o.a. wil aangeven, dat een vrouw nooit te oud is om gemeenschap met haar te hebben.

kerkdeur, znw. de, in de zegsw. *je kerkdeur staat open*, het split van je broek staat open.

kerke, w.w. De kerk bezoeken, naar de kerk gaan. | *We kerke vroeger jare in Wes(t)woud*.

kerkebaan, znw. de. (Verbreed) weggedeelte vóór of naar de kerk.

kerkeblaadje, znw. 't. Kerkblaadje.

kerkebolle, znw. mv. Bloembollen die verbouwd en verkocht worden ten bate van de kerk.

kerkebollevoiling, znw. de. Veiling van ‘kerkebolle’.

kerkeivend, znw. de. Avond waarop een kerkdienst wordt gehouden.

kerkelammere, znw. mv. Lammeren die gefokt en verkocht worden ten bate van de kerk.

kerkeland, znw. 't. Land dat aan een bepaalde kerk toebehoort.

kerkpad, **kerkepad**, znw. 't. 1. Pad, weg naar de kerk. 2. Afstand tussen huis en kerk. | *Ze weune in polder, dat ze hewwe 'n lang kerkpad*.

kerker, znw. de. Kerkganger. | 't Is 'n trouwe kerker.

kerkerig, bn. Kerks. | *Hai is niet zô kerkerig*.

kerkeskeipe, znw. mv. Schapen die gefokt en verkocht worden ten bate van de kerk.

kerkeswart, znw. 't. 1. Donkere, zondagse kleding (vero.). 2. Schertsend voor zwarte kleding van baggerlui (vero.). {p.163}

kerkezakkie, znw. 't. Collectezakje.

kerkhof, znw. 't, in de zegsw. *op 't kerkhof is gien verskil*, de dood maakt geen onderscheid tussen rijk en arm.

kerkkleidje, znw. 't. Nette jurk die men droeg als men naar de kerk ging.

kerkkloppe, znw. mv. ‘Deftige’ klompen die men droeg als men naar de kerk ging.

kerktoid, znw. de. 1. Tijd(stip) om naar de kerk te gaan. 2. Tijd gedurende welke een kerkdienst wordt gehouden. | *Ze hewwe onder kerktoid bai 'm inbroken*.

kerkvolk, znw. 't. Mensen die naar de kerk gaan, een kerkdienst bijwonen of na een kerkdienst naar huis terugkeren.

kerkwerke, w.w. Het schoonhouden van een kerk dat door vrijwilligsters pro deo geschiedt.

kerkwerksters, znw. mv. Vrijwilligsters die bij toerbeurt de kerk schoonhouden.

kerkzègger, znw. de. Aanzegger van een kerkdienst of van andere zaken de kerk betreffende (vero.).

kermis, znw. de, in de zegsw. *'t is alle dage gien kermis*, het is niet alle dagen kermis, feest. – *As 't kermis is, mà je koek zien*, loos bedankje.

kermisbiljarter, znw. de. Iemand die tijdens allerlei kermissen om gelag biljartte. Vooral gezegd van een speler, die bij zo'n gelegenheid zijn zenuwen goed de baas kon blijven. | 't Is een echte kermisbiljarter.

kermisborrel, znw. de, in de zegsw. *om 'n kermisborrel komme*, tijdens de kermis een borreltje komen drinken bij vrienden, kennissen of dorpsgenoten.

kermishouwe, w.w. Kermis vieren.

kermispopke, znw. 't. Kind dat de 'vrucht' is van kermisvermaak.

kermispoppie, znw. 't. Zie *kermispopke*.

kermisse, w.w. Kermis vieren.

kermis-sentje, znw. 't. Geld dat kinderen voor de kermis krijgen van familie of kennissen.

kermislokkie, znw. 't. Zie *kermisborrel*.

kerremelk, znw. de. Var. van karnemelk.

kerremenaad, znw. de. Var. van karbonade.

kers, znw. de, in de comb. *kers zoeke*, afgevallen zaad der Oostindische kersplanten bijeenrapen (vero.).

kerkrippie, kerkrippie, znw. 't. Kerstkribbetje (+ toebehoren).

kertier, znw. 't. Var. van kwartier.

kerve, w.w. Kerven. De vervoeging luidt: kerve – kerfde/kurf – kerfd/kurven.

kerwaai, znw. 't, in de zegsw. *'t kerwaai is plat*, het werk is af.

kespel, znw. 't. Oud, vervallen huis (vero.) Mog. is het woord verwant met kesp = dwarsstut. Vgl. Boek. onder kesp.

ket (I), znw. de. Klein soort paard. Vgl. fri. *kêdde*. Zie het N.E.W. onder ket. Zegsw. *je kenne van moin de ket wittele*, loop naar de bliksem.

ket (II), znw. de. Var. van keet. 1. Het woord is wsch. te herleiden tot fra. *gaité* = vrolijkheid. Zegsw. *ket make*. 1. Plezier maken. 2. Ruzie maken.

ketákt, znw. 't. Var. van kontakt.

keteboeter, znw. de. Var. van ketelboeter (vero.).

ketelig, bn. Vuil, verkleurd door het wassen. Het woord is wsch. een afl. van ketel, hier: wasketel. Vgl. Boek. onder ketelig.

ketelkost, znw. de. Kost die in één en dezelfde ketel of pan werd bereid. Hoewel de ingrediënten konden va-^{p.164}riëren, bestond ouderwetse ketelkost dikwijls uit: aardappelen, ongeschilde (suiker) peren in een netje, grof gesneden kool in een netje en een zakje witte bonen of groot gort (= de gort van gerst). Voorts 'uitgevarst' pekervlees of varkenskluiven (de z.g. bors) en 'regknokkel'. (Opgave P. Kistemaker, Andijk).

ketje, znw. 't. Verkleinvorm van ket (I), in de zegsw. *'n sterk ketje*, een klein, sterk (vrouws)persoonkje.

ketrielese, w.w. Quadrille spelen (ouderwets kaartspel).

kettekarakar, znw. de. Twee- of vierwielig wagentje getrokken door een ket.

kettevoël, znw. 't. Veulen van een ket.

kettewater, znw. 't. Spottend voor slappe of slechte koffie of thee.

ketting, znw. de, in de zegsw. *an 'n zulveren ketting lègge*, financieel afhankelijk zijn. – *Op de ketting springe*, 1. Kwaad worden. 2. In het geweer komen, iemand fanatiek verdedigen.

kettingblik, znw. de. Bliksemstraal die zich als een ketting over een grote uitgestrektheid in het luchtruim voortbeweegt of een aantal snel opeen volgende bliksemflitsen.

kettings, znw. mv. Kettingen, in de zegsw. *an gouwen kettings lègge*, rijk getrouwd zijn (maar weinig bewegingsvrijheid hebben, weinig te vertellen hebben).

keu (I), znw. de. Zie *kui*.

keu (II), znw. de. Ronde rol van goed die vrouwen vroeger beneden de rug legden en die van voren met banden werd vastgemaakt. Over de keu hingen de rokken. Uit fra. *queue*.

keuk, znw. de. Schik, pret (vero.). Het woord is wsch. verwant met middelned. *keukelen* = kopje duikelen (van pret). Vgl. *kukele* en *kuuks*.

keuken, znw. de. Ook: Huiskamer in ouderwetse woning.

Keulen, stad in Duitsland, in de zegsw. *bai Keulen en Aken omgaan*, teveel uitweiden, langdradig zijn. – *Je bord staat bai Keulen en je stoel bai Aken*, gezegd tegen iemand die tijdens het eten zijn stoel dichters aan tafel moet schuiven. – *Hai doet of ie Keulen en Aken verzet het*, hij doet of hij enorm veel werk heeft verzet.

keune, w.w. Vero. var. van kunnen, soms ook van kennen.

keuning, znw. de. Vero. voor koning.

keur, znw. de. Keuring, in de zegsw. *voor de keur*, bestemd om gekeurd te worden. | Dat benne piepers voor de keur. – *Voor de keur moete*, gekeurd moeten worden (b.v. voor militaire dienst). | Moet je zeun al voor de keur?

keure, w.w. in de zegsw. *te keuren moete*, gekeurd moeten worden (b.v. voor militaire dienst).

Keut, bijnaam voor het dorp Onderdijk. Zie **Gom**.

keutel, znw. de. Ook: Klein kind. 2. Stommerd, onhandig persoon.

keutele, w.w. Zie **koetele**.

keutelkont, znw. de. Pietlut.

keuteparié, znw. de. Queue de Paris. Zie **keu (II)**.

Keuter, znw. en bn. 1. Spotnaam voor Onderdijker. 2. Afkomstig van of behorende bij Keut = Onderdijk. | Wanneer begint de Keuter kermis?

keuter, znw. de. 1. Var. van koter, klein kind. 2. Keuterboertje.

keutere, w.w. Halfbakken werk doen, in het klein naäpen.

keuvele, w.w. Ook: het sintmaartensfeest vierden (in westelijk West-Friesland).

keuveltjeseivend, znw. de. Avond van het sintmaartensfeest, 11 no-^{p.165}vember. Het woord keuvel of kovel, dat eig. kap, mantelkap, kleed met kap voor kloosterlingen betekent (zie het N.E.W. onder keuvel), wordt hier overdrachtelijk gebruikt voor de rode vederkap of -kuif van de bonte specht (*picus maior*), de vogel die in de middeleeuwen tot sintmaartensvogel is verheven door verwarring van Martis avis = vogel van Mars, met Martini avis, vogel van Martinus.

kevel, znw. de. Tandeloze kaak. Vgl. het N.E.W. onder kevels.

kezóin, znw. de. Ouderwetse appelsoort. Uit fra. cousin.

kiedele, w.w. Var. van kittelen. Vgl. fri. kidelje.

kiedeltje, znw. 't. Kittelingetje, o.a. in het ouderwetse kinderrijmpje: *Hou op je hand, verkoup je land, mit huis en hof, mit kalf en koe en 'n kloin, kloin kiedeltje toe.*

kiefiesbroed, znw. 't. 1. Kievitenbroedsel, pas uitgebroede kieviten. 2. Groot, rommelig gezin. 3. Rommelig huis met allerlei aanbousels.

kieft, znw. de. Kievit. Zegsw. *loupe as 'n kieft*, vlot of heel hard lopen.

kiefte-aai, znw. 't. Kievitsei.

kieftebone, znw. mv. Zwart-wit gespikkelde bonen die bij het 'bonen zoeken' verwijderd worden.

kieftebroeieraai, znw. de. Zie **kiefiesbroed**.

kieftegebroed, znw. 't. Zie **kiefiesbroed**.

kiefte nest, znw. 't. Kievitsnest.

kiekaaie, w.w. Onnodig veel drukte en beweging maken (vero.).

kiekel, znw. de. Zie **kukel**.

kieken, znw. 't. Var. van kuiken. Zegsw. 't *Kieken wul woizer weze as de hen*, gezegd van eigenwijze kinderen of jongeren.

kiekkasmanne, **kiekkastmanne**, znw. mv. Mannen die met de ouderwetse kiekkast door de dorpen trokken. Zegsw. *voor kiekkas(t)manne moet je uitkoike*, vreemde, rondtrekkende lieden zijn vaak onbetrouwbaar, houd ze dus goed in de gaten (vero.).

kiel, znw. de. Ook: 1. Blauwe kiel, (voorheen) dagelijkse dracht van boeren of boerenarbeiders. 2. Jongensoverhemd (vero.). 3. Kruis van een broek. | Die broek is te nauw in de kiel. Vgl. het N.E.W. onder kiel 1.

kielegoed, znw. 't. Stof waarvan kiel en broek werden vervaardigd.

kiele-kiele, bn. Net aan, op het nippertje. | 't Was kiele-kiele of ik had de bus mist.

kielemort, bn. in de zegsw. *kielemort weze*, dood, overleden zijn. Het woord is een koppeling van vero. kielen, var. van killen, doden. (vgl. eng. to kill) en mort, hier wsch. samenhangend met moorden = doden, slachten. Vgl. Boek. onder kielemorten.

kielepak, znw. 't. Kiel en broek (vero.).

kiem, znw. de. Kaam, schimmel, o.a. op kaas, bier en azijn.

kien, bn. Uitgekiend, uitgeslapen. | 't Is een kiene knaap. Zegsw. *da's grôte kien en kloine doppies*, dat zijn dikke vrienden. Het woord kien is hier ontleend aan het kienspel. Uit fra. quine = vijf nummers op een rij.

kiep (I), znw. de. 1. Var. van kip. 2. Ei.

kiep (II), znw. de. 1. Hengselmand. 2. Strooien vrouwenhoed die op de kap werd gedragen. Vgl. fri. kyp. 3. Kiepersvrouw. Zie over de mog. grondbetekenis van het woord het N.E.W. onder kiep.

kiepas, znw. in de zegsw. *niet veul kiepas hewwe*, niet veel vrijaf hebben (vero.). Eig. niet veel gelegenheid {p.166} hebben om te kiepassen = zich koelte toe te wuiven (en dus even te rusten). Zie *kiepasseraai*.

kiepasseraai, znw. de. 1. Ongepaste vrijmoedigheid (vero.). 2. Gevlei, geflikflooi (vero.).

Mog. is het woord afgel. van maleis kiepassen = zich koelte toewuiven met een waaijer, in dit verband op een moment dat men eigenlijk moet werken.

kiepdag, znw. de. Dag waarop men met de kiep of hengselmand mocht venten of dag waarop men de 'kiepe' of 'kiepersvrouw' aan de deur verwachtte. Vgl. Boek.

kiepe (I), w.w. 1. Kippen, omkantelen. 2. Een stevige borrel drinken. Eig. een borrel naar binnen kippen.

kiepe (II), w.w. Met een kiep of hengselmand koek en suikergoed uitventen in de sinterklaastijd (vero.). Vgl. Boek.

kiepe (III), w.w. Stilletjes of stiekem kijken (vero.).

kiepere, w.w. 1. Kippen, omkantelen, tuimelen. | Hai kieperde te water. 2. Doen tuimelen of vallen, gooien. | Hai kieperde 't hêle zoôtje te water. Vgl. fri. kiperje.

kiepert, znw. de. Borrel, flinke slok.

kiepertje, znw. 't. Borreltje, slokje. Vgl. fri. kiperke. Zegsw. 'n *kloin kiepertje hewwe*, enigszins aangeschoten zijn.

kiepersvrouw, znw. mv. Vrouw die met de kiep of hengselmand koek en suikergoed uitventte in de sinterklaastijd.

kiepkar, znw. de. Kipkar.

kiep-kiep-kiep, roep om kippen te lokken.

kiepster, znw. Zie *kiepersvrouw*.

kiepwagen, znw. de. Kipwagen.

kiere, znw. mv. in de zegsw. *in de kiere hewwe*, in de gaten hebben. Eig. in de kieren of spleten van de ogen hebben, uit de ooghoeken waarnemen.

kiereboe, znw. de. Ouderwetse, vierwielige boerenwagen waarvan de (witte) kap op riemen rustte.

kierekiekie, znw. 't. Soort kijkkastje, meestal een doos met een kier of gleuf waardoor men anderen voor een (halve) cent liet kijken.

kierewiet, bn. Gek, idioot. | Je loike wel kierewiet. Het woord is ontleend aan het barg.

kies, znw. de, in de zegsw. 'n *kies trekke leite*, een hoge pacht of een hoge rekening betalen. – *Zô gauw je 'n kies kroige mit 'n kroôntje, zet dat maar uit je hoofd, dat krijg je nooit.*

kies-kies, lokwoord om schapen te roepen.

kiet, znw. 't. Acquit, plaats vanwaar men bij het biljarten de afstoot verricht. | Hai maakte van kiet of 'n serie van voiftig.

kietele, w.w. Kittelen.

kieteltje, znw. 't. Zie *kiedeltje*.

kiezele, w.w. Var. van kittelen.

kiezeltje (I), znw. 't. Zie *kiedeltje*.

kiezeltje (II), znw. 't. Kiezelsteentje. | D'r zit 'n kiezeltje in m'n schoen.

kift, znw. de. Afl. van kiften = kijven, ruziën, in de zegsw. *da's de kift*, dat kun je niet hebben, daar ben je jaloers op.

kikkeflikke, znw. mv. Zie *kikkemikke*.

kikkemikke znw. mv. in de zegsw. *alle kikkemikke*, om de haverklap. Een oude zegsw. luidde: kikken noch mikken = kikken noch zich verroeren. Lett. betekent dus alle kikkemikke 'bij elke kik of beweging'. Vgl. Boek. met de var.: alle kikkebikken.

kikker, **kikkerd**, znw. de. Kikker. Vgl. fri. kikkert. Zegsw. 'n kouwe *kikker(d)*, 1. een koukleum. 2. Een gevoelloos persoon. – *Hai het 'n grote kikker(d) in de keël*, hij heeft een grote adamsap-{p.167}pel. – *D'r zit 'n kikker(d) in m'n keël*, gezegd als men hees is of als men de keel schraapt, omdat er iets zit dat het spreken bemoeilijkt. – 't *Is in de kikker z'n bek*, het is naar de zin, het komt goed van pas.

kikkere, w.w. 1. Springen als een kikker. 2. Tuimelen, vallen. | Hai kikkerde te water. 3. Doen vallen, gooien. | *Hai kikkerde alles te water*. 4. Eten, schranzen. | Ze houwe van goed kikkeren. 5. Koukleumen, rillen, huiveren.

kikkerig, bn. Rillerig, huiverig. | Ik ben de hêle dag al kikkerig.

kikkers, znw. mv. in de zegsw. *kikkers op wildjage*, schertsend voor baggeren, modderen. | Azze we winterdags niet veul te doen hadde, zee vader altoid: 'Gane julle maar 'n toidje kikkers op wildjage.' – *In oôs toid hadde de kikkers nag 'n broek an*, schertsend opgemerkt m.b.t. ouderwetse seksuele taboes. – *Weer kikkers benne, benne ooievaars*, waar iets te halen of te verdienen valt, zijn er liefhebbers genoeg.

kikkerwikkie, znw. 't. Kikkerslootje, klein, smal slootje. Zie *wik*, *wikkie*.

kil (I), znw. de. Kilheid, koude. | Maak de kachel efkes an, dat de kil uit de kamer is. Ik wul 'n glas melk, as de kil er maar of is.

kil (II), znw. de. 1. Geul, waterloop. 2. Laag gelegen stuk land. Vgl. het N.E.W. onder kil 1.

kil (III), bn. 1. Schrikkerig. | 't Peerd werd kil. 2. Griezellig. | Ik vond 't maar kil, al dat bloed!

kille (I), w.w. Kil of koud aanvoelen, tintelende kou veroorzaken. | Wat kille je biene.

kille (II), w.w. Geulen of kuilen vertonen, zakken. | Die akker kilt puur. Vgl. *kil (II)*.

kim, znw. de. Ook: 1. Inkerving in de duigen van een vat. 2. Rand of bodem van een vat. 3. Inspringende hoek, inham.

kimme, znw. de. Zie *kim*.

kimment, znw. de. 1. Grenslijn tussen land en water, veranderend met de waterstand. | De kimment is puur leig. 2. Ondiep gedeelte in een sloot waar de schuit niet aan de wal kan komen. 3. Hoek, inham. | Zei je mit zolder rôden goed in de kimmente komme! Het woord is een var. van *kim*. Zie aldaar.

kind, znw. 't, in de zegsw. *da's 'n doôd kind mit 'n lam handje*, dat stelt niets voor, daar heb je niets aan.

kindere, znw. mv. in de zegsw. *kindere van wilde ouders (ouwers)*, wilde, ravottende kinderen (vero.). – *Kindere over 't veld*, buitenechtelijke kinderen die a.h.w. op het veld zijn verwekt (vero.). – *Kindere en spinnewiele, da's ien-toet-mem, je bloive d'r teugen trappe*, kinderen blijven je aandacht en zorgen opeisen, je moet ze (hardhandig) blijven corrigeren.

kinne, w.w. Var. van kennen en kunnen.

kip, znw. de. Ook: spotnaam voor onderwijzer. Zegsw. *die kip loit gouwen aaiere*, dat is een winstgevend zaakje. – *Die kip zit weer op aaiere*, dat probleem is weer opgelost. – *Da's voor 'n zieke kip*, dat is de moeite niet, daar heb ik lang niet genoeg aan (vooral m.b.t. eten). – *Gien kip die je pikt*, er wordt je niets in de weg gelegd. – *Achter de kip anloupe en 't peerd vergete*, het belangrijkste werk verwaarlozen. – *'n Goeie kip loit z'n aaiere thuis*, gezegd als men elders niet naar de w.c. kan of durft gaan. – *Hai ken gien kip breëuwe, al kreeg ie de vere toe*, hij presteert (op sexueel gebied) totaal niets. – *Je lere eerder 'n kip zoike, as dat je 'n boer wat an z'n {p.168} verstand brenge*, krasse uitspraak die de eigenwijsheid en het conservatisme van vele boeren hekelt. – *'t Is makkeleker 'n kip pisse te leren as van 'n boer 'n bouwer te maken*, krasse vergelijking die aangeeft, dat de omschakeling van boer naar tuinder een hele opgave is.

kippe, znw. mv. in de zegsw. *Petteimer kippe*, schertsnaam voor zeemeeuwen (vero.). – *Je kippe loupe los*, het split van je broek staat open. – *De skout van Egmond leit z'n kippe (z'n duive) los*, er is storm op til, de meeuwen (hier kippen of duiven genoemd) trekken landinwaarts (vero.). – *Kippe skrape achteruit*, het houden van kippen leidt gauw tot verlies. – *Ik moet effies doen wat de kippe niet doene*, ik moet even urineren. – *De kippe stane droug*, schertsend voor: de kippen zijn van de leg af.

kippebiest, znw. de. Schertsnaam voor advocaat. | Geef moin maar 'n glaasie kippebiest.

kippeboet, znw. de. Schuur(tje) dienend als kippenhok.

kippedrift, znw. de. Driftige haast, gejaagdheid.

kippedrit, znw. de. Kippestront.

kippe-endje, znw. 't. Kleine afstand. | 't Is van hier nei skoël maar 'n kipeendje loupn.

kippehok, znw. 't. Ook: spotnaam voor de lagere school. Zegsw. *je kipehok staat open*, het split van je broek staat open.

kippepap, znw. de. Zie *kippebiest*.

kippeskos, znw. de. Kippenhandelaar.

kirge, w.w. Kermen, hijgen van benauwdheid (vero.).

kirrel, znw. de. 1. Kerel. 2. Echtgenoot. | Ze het 'n beste kirrel. 3. Iets dat groot is in zijn soort. | Hai het 'n kirrel van 'n snoek vongen.

kirrie-kirrie, bw. Net aan, op het nippertje. | 't Was kirrie-kirrie of ik had de bus mist.

kispel, znw. 't. Zie *kessel*.

kissieskirrel, znw. de. Zie *kassiesventer*.

kissiesventer, znw. de. Zie *kassiesventer*.

kist, znw. de, in de zegsw. *spoiker de kist maar dicht*, maak er maar een eind aan, maak de partij (biljart) maar uit.

kits, bn. In orde, okee, gezond. Uit Jiddisch (alles) gietes = (alles) gute, (alle) goeds.

kitse, w.w. 1. Ketsen. 2. Het laten afweten. | Nou moe je niet kitse.

kitser, znw. de. 1. Bal of keu die ketst (biljartterm). 2. Iemand die het laat afweten, mislukkeling.

kittel, zn. de. Kei.

kitteljacht, znw. 't. Zie *skitteljacht*.

kittelig (I), bn. Zie *ketelig*.

kittelig (II), bn. Prikkelbaar. | Wat bè je toch kittelig. Het woord is een afl. van kittelen.

klaai, znw. de. Klei, in de zegsw. *deer zit klaai an de kloet*, daar zit geld. Klei duidt hier op vette, vruchtbare grond.

klaaihengst, znw. de. Boerenpummel, stommeling.

klaaitrappers, znw. mv. 1. Grote grove, smerige schoenen. 2. Spotnaam voor Wogmeeders i.t.t. Spierdijkers die Zandtrappers werden genoemd.

klaak, znw. de. Klak, klodder, hoeveel klei of modder. | De klake prut lagge op 't vloerleid. D'r zit 'n klaak modder onder je iende skoën.

klaar, bn. in de zegsw. *klaar Arie*, dat is klaar, dat zit er op. – *Klaar werk hewwe*, het werk gedaan hebben. | Je hewwe as boer niet gauw klaar werk. – *Klaar werk make*, het werk gedaan maken, een zaak afdoende regelen. {p.169}

klaarmake, w.w. Zie *toereide*.

klaarsnaaie, w.w. Van te voren brood snijden, smeren en beleggen.

klaarzoeker, w.w. Klaar leggen. | Heije al skoôn ondergoed klaarzoekt?

kladde, w.w. Morsen, knoeien.

kladdebutter, znw. de. Smerig, slordig (werkende) persoon, knoeipot, morsen.

kladdebuttere, w.w. Knoeien, morsen, slordig werken.

kladder, znw. de. 1. Morser, knoeier. 2. (Klad)schilder.

kladdig, bn. en bw. Smerig, modderig, slordig. | Wat hei je weer kladdige schoenen an je biene. Wat bè je toch weer kladdig in de weer.

kladdighoid, znw. de. Smerigheid, slordigheid.

kladodders, znw. mv. Zie *kalkedodder*. Zegsw. *Niereper kladodders*, oude scheldnaam voor de bewoners van Nieuwe Niedorp.

klage, w.w. in de zegsw. *klage en klieme*, dubbelzegging voor klagen.

klagers, znw. mv. in de zegsw. *klagers hewwe gien noôd* (*pochers hewwe gien broôd*), velen klagen van weelde (anderen maskeren hun armoede door gepoch).

klak, bw. toevallig (vero.). 't Kwam klak zô uit.

klamkont, znw. de. Ruziemaker, kibbelaar.

klamkonte w.w. Ruziën, kibbelen.

klamme, w.w. Kijven, ruziën, kibbelen. Mog. is het woord een dial. var. van klemmen, in de zin van: in de klem nemen, of een dial. var. van klampen, in de zin van aanklampen.

klammers, znw. mv. Ruziemakers, kibbelaars, in de zegsw. *twei klammers*, *twei* (*baaiegaâr skuld*), als twee mensen ruzie maken, hebben ze beiden schuld.

klamp, znw. de, in de comb. *an de klamp zette*, hooi op de hooischelf plaatsen.

klandére, w.w. kalanderen, glad of glanzend maken van stoffen. Het woord is een afl. van kalander = soort van mangel, uit fra, calandre, lett. cilinder.

klap (I), znw. de. Klap, slag, in de zegsw. *d'r 'n klap teugen an geve*, met de Franse slag werken. – 'n Klap van hoisa, een enorme klap, – 'n Klap dat je nei de âre week koike, een enorme klap. | As je je smoel niet houwe, zel ik je 'n klap geve dat je nei de âre week koike! – *An de klap rake*, aan het vechten raken.

klap (II), znw. de. Var. van klep. | De klap van je pet is puur vettig.

klapbesse, znw. mv. Vero. spotnaam voor de bewoners van Lutjebroek.

klapbleis, znw. de. Varkensblaas die men opblies en met een klap kon laten springen.

klapboezel, znw. de. Boezelaar met een klep van voren.

klapbroek, znw. de. 1. Groflinnen werkbreek met een klep. Deze broek werd over de andere werkbreek aangetrokken voor arbeid die men op de knieën liggend verrichtte. 2. Ouderwetse 'verkleiderse' broek met een klep.

klapmand, znw. de. Hengselmand gedekt door een klep.

klappe, w.w. Ook: met een klap vallen of doen vallen, smijten. | 't Klap van 't water. Hai klapte teugen de grond. Hai klapte alles te water.

klappere, w.w. Var. van kleppen, klepperend heen en weer gaan.

klapperhoutjes, znw. mv. Var. van klepperhoutjes, castagnetten.

klapskeet, znw. de, in de zegsw. *om de klapskeet*, om de haverklap.

klapskete, znw. mv. in de zegsw. *alle klapskete*, om de haverklap, herhaal- {p.170} delijk. Vgl. fri. alle klapsketen.

klarighoid, znw. de, in de zegsw. *klarighoid make*, voorbereidselen treffen.

klassinère, w.w. 1. Gezellig kletsen of keuvelen, vlg. fri. klasjenearje. 2. Ruziën, kibbelen.

klauw, znw. de. Ook: ijzeren hark met zware balk en zeven tanden, voorts met een lange houten steel met helt of handgreep. De klauw wordt gebruikt voor het fijn maken van grove kluiten.

klauwe, w.w. Ook: het fijn maken van grove kluiten met de klauw.

klaver, znw. de, in de zegsw. *weer op de klaver weze*, weer op de been zijn na een ziekte.

kláverjasse, w.w. Var. van klaverjassen.

kledázie, znw. de. Kledij (vero.). Vgl. fri. kledaezje.

kleêuw, znw. de. Var. van klauw, uiteinde van de poot met nagels.

kleêuwe, w.w. Var. van klauwen, de klauwen uitslaan, krabben.

kleêuwer, znw. 1. Dier dat klauwt of krabt. 2. Sterke, flinke vrouw.

kleêuwhamer, znw. de 1. Grote hamer met een als een klauw gespleten achtereinde voor het uittrekken van spijkers. 2. Grote, houten hamer.

klefnat, bn. Var. van kletsnat.

kleid, znw. 't. Kleed.

kleidje, znw. 't. Ook: jurk(je), japon(netje).

kleidjesrok, znw. de. Rok die onder het jurkje werd gedragen.

klender, znw. de. Kalender.

klep, znw. de. Ook: kletskous, roddelaar (ster).

kleppe, w.w. Ook: kletsen, roddelen.

klepper, **klepperd**, znw. de. 1. Kletskous, roddelaar(ster). 2. Groot, log mens, dier of ding. | Hai vong'n klepper(d) van 'n snoek.

klepzoiker, znw. de. 1. Kletsmeier 2. Zeurpiet, sul.

klerehoutje, znw. 't. Kleer- of klerenhanger.

klereloin, znw. de. Waslijn.

kleremaker, znw. de. Kleermaker.

klerepoep, znw. de. Zie *lappiespoep*.

klereykkie, znw. 't. Houten rekje waaraan o.a. kleren te drogen worden gehangen. | Zet 't klerereykkie maar efkes om de kachel.

klereskuier, znw. de. Kleer- of klerenborstel.

kles (I), znw. de. Zie *klis*.

kles (II), znw. de. Kletsmeier, roddelaar(ster).

kleskont, znw. de. Zie *kles (II)*.

klessebes, znw. de. Zie *kles (II)*.

klessebesse, w.w. Zie klesse.

klesser (I), **klesserd (I)**, znw. de. Zie *kles (II)*.

klesser (II), **klesserd (II)**, znw. de. Een natte sok of kous t.g.v. een gat in het schoeisel. (Onderdijk).

klesserig (I), bn. Kletserig, praatziek.

klesserig (II), bn. Klef, niet goed doorbakken. | Klesserig brood.

klet, znw. 't. Zie *kletjakkie*.

kletjakkie, znw. 't. Kort bovenjakje met van voren een split (vero.).

kletje, znw. 't. Zie *kletjakkie*.

kleum, znw. de. In de zegsw. *'n kleum weze*, een koukleum zijn. – *De kleum in hewwe*, kleumen, het erg koud hebben. – *'t Land het nag de kleum in*, het land is nog koud en nat.

kleums, bn. Var. van kleumerig, verkleumd, rillerig.

kleune, w.w. Vechten, slaan. Vgl. middelned. clónen, cluenen = klappen, snappen. Zie het N.E.W. onder kleunen.

kleure, w.w. in een comb. als: *je kleure goed mit blauw, mit grois, mit roôd* enz. = blauw, grijs, rood enz. kleurt je goed. Vgl. voor een soortgelijke {p.171} omkering het w.w. staan.

kleuter, znw. de. Ook: koukleum (vero.).

kleutere (I), w.w. Kleumen (vero.).

kleutere (II), w.w. Klaarspelen, in orde brengen (vero.).

kleuters, znw. mv. in de zegsw. *de kleuters bai mekaar houwe*, orde op zaken houden, het bezit in takt houden. Kleuters is hier wsch, een bijvorm van kluiten in de zin van geld. Vgl. *kluit*.

klieder, znw. de. Morser, knoeier, smeerpots.

kliederaar, znw. de. Zie *klieder*.

kliedere, w.w. Morsen, kladden, knoeien. Vgl. het N.E.W. onder kliederen.

kliederig, bn. 1. Modderig, smerig. 2. Klef, niet goed doorbakken. | Kliederig broôd.

kliek, znw. de. Etensrest, afgekloven restant, meestal in samenst. als 'n appelekkiek, 'n perekkiek, Zie het N.E.W. onder kiek. 1. Zegsw. *de hêle kiek erve*, de hele boel erven.

klieke, w.w. Morsen (bij het eten).

kliekie, znw. 't. Etensrestje. Afgekloven restant van een vrucht.

kliekiesdag, znw. de. Zie *lessiesdag*.

klieme, w.w. Klagen, zeuren. Vgl. fri. klieme. Ouder ned. klijmen = lijmen, lijmerig spreken, zeuren.

kliemer, znw. de. Klager, zeurpiet. Vgl. fri. kliemer.

kliemerig, bn. 1. Kleverig, niet goed doorbakken | Kliemerig brood. Vgl. fri. kliemsk. 2. Klagerig, temerig, zeurderig. Vgl. fri. kliemerich.

kliemig, bn. Zie *kliemerig*.

kliemzeer, znw. de. Kleinzerig iemand.

kliemzerig, bn. Kleinzerig. Mog. is naast de oude Holl.-Fri. vorm klienzerig de var. kliemzerig ontstaan o.i.v. het w.w. klieme = klagen.

kliemzerigerd, znw. de. Kleinzerig iemand.

kliender, znw. de. Instrument waarmee de kaasstof fijn wordt gemaakt. Vgl. *keiskliender* en *deurhaalder*.

kliene, w.w. Klein, fijn maken van kaasstof. Het woord is een afl. van klien, de oude Hollands-Friese vorm van klein.

klienzeer, znw. de. Kleinzerig iemand (vero.).

klienzerig, bn. Oude Hollands-Friese vorm van kleinzerig. Vgl. fri. kliensearch.

kliere, w.w. Plagen, pesten, vervelend bezig zijn.

klietere, w.w. Var. van kliederen.

klim, znw. de. Ook: glooiing, aflopende zijde van een dijk.

klink, znw. de. Ook: uitwendig geslachtsdeel van een koe of een merrie. Vgl. fri. klink. Zegsw. *'n vraaier ophange an de klink van de deur*, een vrijer niet binnen laten, afschepen.

klinktem, in de zegsw. van *klinktem*, van je welste. – *'t Was van klinktem*, er werd stevig geklonken en gedronken.

klinkbuul, znw. de. Collectezakje met van onder een belletje. Het zakje was bevestigd aan een lange stok. | Je ziene ze nou in de kerk gien meer mit de klinkbuul loupe.

kliphard, bn. en bw. Keihard, ijskoud, laconiek.

klis, **klits**, znw. de. 1. Ontuchtige vrouw, lellebel, smerig wijf. Vgl. fri. klitse. Oorspr. betekende klits of klis: teef, wijfje van de hond. Zie het N.E.W. onder klits. 2. Ouderwetse, open vrouwenonderbroek.

klisnat, bn. Kletsnat.

klissers, znw. mv. in de zegsw. *klissers hale*, (met opzet) kletsnatte voeten ophalen. (Onderdijk). {p.172}

klodder, znw. de. Kluit van een dikke, brijachtige massa. | 'n Klodder klaai, 'n Klodder deig, 'n klodder vurf enz.

kloddere, w.w. 1. Ruw schilderen. 2. Morsen, knoeien. 3. Lurken, zuigen.

kloen, znw. de. Het kluwen.

kloene, w.w. Kluwenen.

kloentje, znw. 't. Kluwentje.

kloet (I), znw. de. Zie **kloetje**.

kloet (II), znw. de. Dunne vaarboom, doorgaans van grenenhout. Zie voor de herkomst het N.E.W. onder kloet. Zegsw. *zet de kloet maar an de kant*, geef het maar op, stop er maar mee (o.a. gezegd bij een spel).

kloete (I), w.w. Zie **kloetjese**. Zie ook **storte**.

kloete (II), w.w. Het voortbomen van een schuit d.m.v. een kloet.

kloetje, znw. 't. Kuiltje, knikkerkuiltje.

kloetjese, w.w. Knikkers in een kloetje of kuiltje rollen of mikken.

kloin, bn. en bw. 1. Klein. 2. Als tegenst. van ruim. | D'r was kloin honderd man. Hai verdient kloin voiftig gulden daags. Zegsw. *deer bèje nag te kloin en te kladdig voor*, opmerking waarmee men kleine kinderen afscheept die een lastige vraag stellen of die iets willen waarvoor men ze nog te jong acht.

kloin-annemelinkie, znw. 't. Kind dat zijn eerste H. Communie doet.

kloinekinderebedtoid, znw. de. Tijd voor de jongste kinderen om naar bed te gaan. | Zeuven uur is kloinekinderebedtoid.

kloins, znw., in de zegsw. *van kloins of an*, van jongs af aan.

klointje, znw. 't. Ook: baby. | Ze moet 'n klointje kroige.

klokgeif, bn. Klokgaaf.

klokhen, znw. de. Broedende hen.

Klokkedieve, znw. mv. Scheldnaam voor de inwoners van Schermerhorn.

klokkere, w.w. Een aanhoudend klokkend of klotsend geluid maken. | 't Water klokkerde in z'n klompe.

klokkewinder, znw. de. Man die de torenklok opwond.

klomp, znw. Klomp. Men onderscheidde wel: bouwersklomp (gedragen op de akker), skuitklomp (extra paar klompen voor gebruik in de schuit, gewoonte van zeer nette tuinders), kerkklomp of zundesse klomp en swarte klomp (gedragen bij rouw). Zegsw. *z'n klomp skeurt licht*, hij wordt gauw kwaad.

klompe, znw. mv. in de zegsw. *mit z'n klompe in 't spul (in 't gelag) komme*, een goede stemming op plumpe wijze verstoren, zich als een ongelikte beer gedragen. – *Mit de klompe op 't ois komme*, zich op glad ijs wagen, zich wagen op een terrein waar men niet thuishoort. – *De klompe skoôn ofloupe*, zeer zuinig zijn, zeer zuinig huishouden. – *Die ken niks aârs as op klompe loupe*, die kan niets, die is zeer onhandig, die is aartslui.

klompehossie, znw. 't. Portaaltje, aanbouwje waar o.a. de klompen worden neergezet. Vgl. **hos** en **hossie**.

klompehut, znw. de. Spotnaam voor een café waar alleen de (boeren) arbeiders kwamen (Barsingerhorn) Vgl. **lakneuzehut**.

klompemarkt, znw. de, in de zegsw. *ze komt op de klompemarkt*, gezegd van een meisje dat de leeftijd van 30 jaar naderde en nog niet getrouwd was.

klompleerze, znw. mv. Klompen waaraan een laarzeschacht van leer of zeildoek bevestigd is. Men droeg ze o.a. bij het zuurkooltrappen en het rietmaaïen.

klompskoene, znw. mv. Schoenen met houten onderwerk. {p.173}

klompsokke, znw. mv. Linnen of leren oversokken die in de klompen werden gedragen om het slijten van sokken of kousen tegen te gaan.

klone, w.w. Idioot doen, vervelend doen, Eig. zich als een clown gedragen. | Lèg toch niet zô te klonen, man!

klongel, znw. de. 1. Var. van klungel. 2. Iemand die in het geniep handelt of koppelt (vero.). Vgl. fri. klongel.

klongele, w.w. 1. Var. van klungelen. 2. In het geniep handelen (vero.). 3. Koppelen, op slinkse of ongewenste wijze bij elkaar brengen (vero.). | Ik leit m'n niet klongele.

klonster, znw. de. Var. van klonter, kluit (vero.). Vgl. *kloster*.

klooi, znw. de. Klungel, onhandig persoon.

klooië, w.w. Klungelen, onhandig bezig zijn.

kloon, znw. de. Clown, rare sinjeur, grapjas.

kloôt, znw. de. Ook: var. van klootzak | Wat 'n kloôt van 'n kirrel. Zegsw. *gien kloôt*, totaal niets. | 't Scheelt m'n gien kloot. Evenals in het gemeenzaam Ned. wordt in het wfri. klôte in allerlei gelegenheidskoppelingen met een ongunstige betekenis gebruikt, b.v. klôtekirrel, klôteskoël, klôteweër, klôtewerk enz. enz.

kloôt- en koetelsjouwtjes, znw. mv. Onbetekenende, onaangename karweitjes.

kloôtskave, w.w. Slenteren, lummelen (vero.).

kloôtzak, znw. de. Ellendeling, hufter. Vaak werd als reactie op de uitroep 'kloôtzak' geantwoord: *'Je zuster in 'n broôdzak'*.

kloôtzakke, w.w. Vervelend doen, sarren. | Lèg toch niet zo te kloôtzakken.

klop-op, znw. de. Bazige, bedillerige vrouw.

kloppe, w.w. in de zegsw. *dat klopt as 'n swerende vinger*, dat klopt precies.

kloris, znw. de. Vrijer. | Komt je kloris veneivend nag. Vgl. Kloris en Roosje, het blijspel waaraan de naam Kloris is ontleend.

klørre, klørren uitspraakvar. van de plaatsnaam Kolhorn.

klos, znw. de. Klots, in de zegsw. *op de klos speule*, de biljartballen met opzet laten klotsen. – *Uit de klos houwe*, de biljartballen zó spelen, dat ze niet klotsen.

klosbak, znw. de. Houten bak waarin de klossen voor het vissen worden bewaard.

klosse (I), w.w. Met klossen vissen, d.w.z. met drijvende houtjes waaraan een snoer of touwtje met een haakje (voorzien van aas) is bevestigd.

klosse (II), w.w. Klotsen, klotsend lopen.

kloster, znw. de. Klonter van sneeuw of modder onder schoeisel. Vgl. eng. cluster.

klostere, w.w. Aanklonteren van sneeuw of modder onder schoeisel.

klosvergunning, znw. de. Vergunning om met klossen te vissen.

klot, znw. de. Soort muts, alpinopet. Uit fra. calotte.

klôte, znw. mv. in de zegsw. *'t is klôte (van de bok)*, het is waardeloos, het stelt niets voor. – *Nei de klôte*, kapot, verloren.

klôte, w.w. Zie *kloôtzakke*.

klôtebubber, znw. de. Klootzak, hufter.

klôteboere, w.w. Ouderwets spel gespeeld met (straat) stenen.

klouk, znw. de. Morsig, smerig wijf.

klouke, w.w. 1. Uitwroeten, schoonmaken d.m. v. een puntig voorwerp. | 'n Poip klouke. Z'n tande klouke. {p.174} 2. Ondermijnen van land door water. Vgl. het N.E.W. onder kloker.

klouker, znw. de. Puntig voorwerp om iets uit te wroeten of schoon te maken. Vgl. het N.E.W. onder kloker.

klouwen, znw. de. Var. van het kluwen.

klouwene, w.w. Var. van kluwenen.

klucht (I), znw. de. Helling, heuvel, oprit bij een dijk of dam. Klucht is de jongere vorm van kluft, vergelijkbaar met klif en klip, vormen die wsch. zijn afgeleid van cliven, kleven, in de zin van: kleven aan, zich vastklemmen aan of tegen het te beklimmen voorwerp.

klucht (II), znw. de. Plezier, grap, in de zegsw. *voor de klucht*, voor de lol, niet serieus bedoeld. *Elk ken(t) z'n oigen klucht*, ieder kent zijn eigen pleziertjes, ieder doet waar hij zin in heeft.

kluchte, w.w. Plezier maken, ravotten.

kluchtere, w.w. (Aanhoudend) plezier maken, ravotten.

kluchthouwe, w.w. Zie **kluchte**.

kluchtig, bn. Grappig, koddig.

kluft, znw. de. Zie **klucht (I)**. Vgl. fri. kluft.

kluiske, znw. 't. Huisje, hutje.

kluit, znw. de, in de zegsw. *de hêle kluit*, de hele boel, al het geld. | Hai het de hêle kluit urven. – *De kluit belazere*, de zaak beduvelen.

kluitjesdreiger, znw. de. Soort insekt, doodgraver. Lett. kluitjesdrager.

kluitjespap, znw. de. Melk met meel gekookt, waarbij het meel aan klonten bleef.

kluive, w.w. in de zegsw. *ientje kluive*, iemand overvragen, afzetten, van iemand profiteren.

kluize, w.w. in de zegsw. *'t zel er kluize*, het zal er spannen, te keer gaan. | Nou, 't het er klozen, 'oor!

kluns, znw. de. Klungel, stommerd.

klunze, w.w. Klungelen, onhandig of stom te werk gaan.

klus, znw. de. Uitzakkende onderlip.

kluse, w.w. Oud jongensspel. Zie W.F.O.N. 8, 171.

klusse, w.w. Een (extra) klusje of karweitje opknappen.

klusse, w.w. Klutsen.

klusser, znw. de. Klutser.

klussie, znw. 't. 1. Klusje, karweitje. 2. Partijtje, zootje. | Ik hew nag 'n klussie brandhout lègge.

klussiese, w.w. Allerlei klusjes opknappen.

klussiesman, znw. de. Man die allerlei klusjes opknapt.

klussiesmand, znw. de. Zie *sjouwtjesmand*.

kluswerkje, znw. 't. Klusje, karweitje.

klute, w.w. Zie *kloetjese* en *kloete (I)*. Zie ook *storte*.

kluut, znw. de. 1. Zie *kloet (I)* en *kloetje*. 2. Kommetje, bakje (vero.).

kluutjese, w.w. Zie *kloetjese*.

knak (I), bn. Kwaad, gepikeerd (vero.).

knak (II), znw. de, in de zegsw. *'n knak had hewwe*, ernstig geleden hebben door een ziekte of ongeval.

knakker, **knakkerd**, znw. de. Rare sinjeur.

knap znw. 't, in de comb. *voor knap*, als nette, zondagse kleding. | Voor knap zou'k liever 'n are jurk an doen.

knap, bn. en bw. Zie *gnap*.

knaphandig, bn. en bw. 1. Met vlugge hand. (vero.) Vgl. fri. knaphandich. 2. Vrij, vrijmoedig, onbeschaamd (vero.).

knapperd, znw. de, in de zegsw. *'n ouwe knapperd*, een oude man, een oud paard.

knar, znw. de. 1. Hoofd. | Hai het 'n kale knar. 2. Knikker. 3. Onrijpe {p.175} vrucht, stoofpeer. 4. Oud mens, dier of ding. 5. Gierigaard.

knarpe, w.w. Zie *knerpe*.

knarrele, w.w. Knabbelen.

knarselbien, znw. 't. Kraakbeen. Vgl. fri. knarsbien.

knarve, w.w. Knauwen, knagen.

knater, znw. de. 1. Grote zak die de vrouwen onder hun rok droegen. 2. Portemonnee (vero.). 3. Groot, log mens, dier of ding (vero.).

knauwe, w.w. Ook: plat praten, met veel nadruk praten. Zegsw. *hai knauwt de knoupe van je jas*, hij praat zeer plat.

knauwele, w.w. Knabbelen, herhaaldelijk knauwen of kluiven. Vgl. fri. knauwelje.

knechie, znw. 't. 1. Knechtje. 2. Jochie. 3. Zoontje. | Ik hew zes knechies.

knecht, znw. de. 1. Knecht, arbeider. 2. Jongen. 3. Zoon. 4. Als vertrouwelijke aanspreekvorm tegen jongeren en leeftijdgenoten. | Hee knecht, hoe is 't er mee? Wat is er, me knecht?

knechse, **knechtse**, znw. Meervoudsvar. van knechts en knechten.

knechtekist, znw. de. Kist waarin de inwonende boerenknecht zijn spullen bewaarde.

knedder, znw. de. Fors (vrouws)persoon.

knedere, w.w. Zie knetere.

Kneêl, samentr. van Cornelia.

kneêl, **keneêl** znw. de/'t. De, het kaneel.

kneêlstaal, **keneêlstaal**, znw. de. Kaneelstok.

kneert, znw. de. 1. Iemand die door de neus praat. 2. Klager, zeurpiet. 3. Dier dat kreunt. 4. Gierigaard. Zegsw. *de ouwe kneert bloive*, blijven sukkelen na een ziekte of ongeval.

kneerte, w.w. 1. Door de neus praten. 2. Kreunen, knijpen, pijnlijke bewegingen maken bij het kalven. | Dat stomme dier kneert al puur zô'n toid. 3. Een piepend geluid maken, o.a. van scharnieren. | Die deur kneert. 4. Klagen, zeuren. 5. Gierig zijn.

kneerterig, bn. en bw. 1. Neuzig. | Hai praat puur kneerterig. 2. Klagerig, zeurderig. 3. Gierig.

kneertkont, znw. de. 1. Klager, zeurder. 2. Gierigaard.

kneertkonte, w.w. 1. Klagen, zeuren. 2. Gierig zijn.

kneke, w.w. 1. Door de neus praten (vero.). 2. Vertwijfeld klagen, nijdig kermen, zaniken. Zegsw. *kneke zel daaie*, wie nu klaagt (b.v. over verlies bij een spelletje), heeft straks geluk (vero.).

kneppel, znw. de. 1. Knuppel, dorsvlegel. 2. Pummel, kaffer. Vgl. fri. kneppel.

kneppelbreg, znw. de. Knuppelbrug.

kneppele, w.w. Knuppelen, dorsen. Zegsw. *dat kneppelt er in*. 1. Dat is een kostbare geschiedenis. 2. Dat levert heel wat op.

knerpe, w.w. Een snerpend, krakend geluid maken. | De snei knerpt onder m'n klompe.

knerper, znw. de. 1. Gierigaard. 2. Pummel.

knetere, w.w. 1. Met handen of voeten in iets weeks kneden, roeren of trappen. 2. Met vuile voeten naar binnen lopen. 3. Doelloos heen en weer lopen. 4. Knorren, mopperen.

kneutig, bn. Zie *knuttig*.

kniebol, znw. de. Knie (vero.).

kniebolle, w.w. Op knieën uien wieden.

knielappies, znw. mv. Leren lapjes die vroeger bij kinderen om de knieën werden gespt ter bescherming van de lange kousen en knieën.

kniepertje, znw. 't. Lichte beroerte, attaque. Lett. knijpertje. {p.176}

kniert, znw. de. Zie *kneert*.

knierte, w.w. Zie *kneerte*.

kniese, znw. mv. Knieën. | Wat hei je kladdige kniese.

kniesebolle, znw. mv. Knieën (vero.).

knikbandig, bn. Gezegd van een koe als een van de twee kruisbanden gezakt is. | 'n Knikbandige koe.

knikkerbuul, znw. de. Knikkerzak(je) (vero.).

knikkerpad, znw. 't. Algemene knikkerplaats (vero.).

knip (I), znw. de. Zie *knipbuul*. Zegsw. *de knip staat hier op 'n trekkie*, je raakt hier gemakkelijk van je geld af.

knip (II), znw. de. Taaie, kalkarme klei.

knipbol, znw. de. Langwerpige bol of kadet waarin aan de bovenzijde over de gehele breedte een aantal kerven is gegeven.

knipbroôd, znw. 't. Langwerpig brood waarin aan de bovenzijde over de gehele breedte een aantal kerven is gegeven.

knipbuul, znw. de. Portemonnee met knipsluiting.

knippe, w.w., in de zegsw. *zôas 't knipt is, zô moet 't ok naaid worre*, men moet de zaak uitvoeren op de wijze zoals ze is afgesproken.

knippels, znw. mv. Vero. voor knieën. De vorm knippels is ontstaan uit kniebols, kniebollen. Vgl. fri. knibbels.

knirt, znw. de. Zie *kneert*.

knirte, w.w. Zie *kneerte*.

knispele, w.w. Slapjes melken.

knobbele, w.w. Met lucifers in de gesloten hand het gezamenlijk aantal lucifers van de deelnemers aan het gokspel zien te raden. De hand, de vuist wordt a.h.w. tot een knobbel gemaakt. Vgl. *omsteke* en *uitsteke*.

knoedel, znw. de. 1. Bundel los bij elkaar gehouden voorwerpen, b.v. kleren. 2. Knot, haarwrong. 3. Bundeltje ineengedraaide wol aan de achterpoten van schapen, veroorzaakt door schapestront. 4. Rond stuk deeg met stroop en boter in de pan gebakken (vero.).

knoedele, w.w. Onhandig te werk gaan.

knoedelig, bn. en bw. Onhandig, lummelig. | Hou 't toch niet zô knoedelig vast.

knoe, znw. de. Zie *knoei (I)*.

knoei (I), znw. de. Klein, éénpersoons (roei)bootje.

knoei (II), znw. de. Knak, knauw, beschadiging. Vgl. fri. *knoei*. Zegsw. *puur zô'n knoei had hewwe*, ernstig geleden hebben, flink beschadigd zijn. – *In de knoei zitte*, in de klem, in de problemen zitten.

knoeie, w.w. Ook: 1. Oneerlijk zijn. | Hai knoeit mit de melk. 2. Knijpen, pijn doen. | Dokter het m'n puur knoeid. Vgl. fri. *knoeije*. 3. Onstuimig stoeien of vrijen. Zegsw. *z'n oigen knoeie*, zijn gezondheid benadelen.

knoeier, znw. de. Ook: 1. Oneerlijk persoon. 2. Iemand die een ander knijpt, pijn doet.

knoeperd, znw. de. 1. Groot, log mens, dier of ding. 2. Dikke zoen.

knoer, znw. de. 1. Knoestig, grof voorwerp. 2. Onrijpe vrucht. Vgl. fri. *knoarre* = knobbel, knoest.

knoere, znw. mv. Plat voor (grote, grove) handen. | Houw die skop den ok beter in je knoere, stoetel!

knoert, znw. de. 1. Groot, log persoon, dier of ding. 2. Harde, onbesuisde trap (o.a. bij voetballen).

knoerte, w.w. 1. Hard, onbesuisd trappen. 2. Voetballen. | Zelle we'n pertaaitje knoerte gaan?

knoest, znw. de. Ook: groot, log persoon, dier of ding. {p.177}

knoestig, bn. Ook: onbehouwen, grof, ruw.

knoet, znw. de. 1. Knot, haarwrong. 2. Lomp grof persoon.

knoffele, w.w. 1. Var. van knuffelen. 2. Verkleumd raken.

knoffelig, bn. en bw. 1. Stuntelig. | Houw 't toch niet zo knoffelig vast. 2. Verkleumd. | Ik hew knoffelige handen. Vgl. fri. *knoffelich*.

knoftig, bn, en bw. zie *knoffelig*.

knoin, znw. de/'t. Het konijn.

knoine, znw. mw. Konijnen, in de zegsw. *je knoine loupe los*, het split van je broek staat open. – *Met de knoine deur de tralies kenne*, broedmager zijn.

knoinebroed, znw. 't. Nest jonge konijnen.

knoinedissels, znw. mv. Bladeren van de paardebloem als voer voor konijnen.

knoinehok, znw. 't. Konijnenhok, in de zegsw. *je knoinehokstaat open*, het split van je broek staat open.

knoinestamme, znw. mv. Zie *knoinedissels*.

knoipbriltje, znw. 't. Lorgnette.

knoipe, w.w. Knijpen, in de zegsw. *'m knoipe as 'n dooie dief*, erg bang zijn (voor nare gevolgen).

knoiper, znw. de. Ook: produkt waar vocht uit sijpelt als men er in knijpt, b.v. kaas, aardappel, ui. Zegsw. *'n benauwde knoiper*, een gierigaard.

knoiperd, znw. de, in de zegsw. *in de knoiperd zitte*, in angstige spanning zitten.

knoipings, znw. mv. Samentrekkingen van spieren, pijnlijke scheuten. | Ik hew zô'n last van knoipings boven m'n maag.

knoipkont, znw. de. Gierigaard.

knoipkonterig, bn. Gierig.

knok, znw. de. Grote hoeveelheid, massa. | D'r was 'n knok volk op de kermis.

knokke, w.w. Zie *knobbele*. | We zelle d'r om knokke.

knokkel, znw. de. Ook: bochtige, kromme sloot of weg.

knol, znw. de. 1. Oud, lelijk paard. 2. Jonge, ondermaatse karper van nog geen pond. 3. Gat in kous of sok. 4. Ouderwets horloge.

knolletoid, znw. de. Tijd voor het rooien der knollen, eind mei of begin juni. Zegsw. *tot in de knolletoid*, gezegd wanneer men iemand weer eens heeft gesproken en afscheid neemt.

knolvoet, znw. de. Aantasting der wortels van koolplanten door een slijmzwam in de grond.

knoort, znw. de. Grove, onrijpe vrucht.

knoppers, znw. mv. Koolwortels die door knolvoet zijn aangetast en knolletjes vertonen.

knopwurm, znw. de. Worm in de knoppen van bessestruiken of vruchtbomen.

knorre, znw. mv. Zie *knoere*.

knots, bn. Verkorting van knotsgek. | Hai is knots.

knotsgek, bn. Stapelgek.

knouke, znw. mv. Knuisten, handen.

knoukig, bn. Knoestig, benig.

knoup, znw. de. Knoop, in de zegsw. *'n knoup valle leite*, een vloek laten horen.

knouwel, znw. de. Var. van kluwen.

knouwele, w.w. Var. van kluwenen.

knukkel, znw. de. 1. Var. van knokkel, gewricht. 2. Bochtige sloot of weg.

knungel, znw. de. Var. van klungel.

knungele, w.w. Var. van klungelen.

knuppel, znw. de. Zie *kneppele*.

knurf, **knurft**, znw. de. 1. Groot stuk of brok. 2. Groot, log persoon, dier of ding. 3. Grove, onrijpe vrucht.

knurve, w.w. Knagen, kluiven.

knuts, bn. Klein (vero.). Het woord is {p.178} verwant met knot en (be)knotten. | Koeie mit knutse koppe.

knuttig, bn. Beknopt, klein en aardig, gezellig.

knuwel, znw. de. Var. van kluwen.

knuwele, w.w. Var. van kluwenen.

Kobbess, uitspraakvar. van de familienaam Koppes.

kobus, znw. de. Kop, hoofd (vero.).

koe, znw. de. Koe, in de zegsw. *'n koe om de melk hewwe*, tijdelijk een koe hebben waarvan de melk bestemd is voor eigen consumptie. – *'n Koe hooi*, de hoeveelheid hooi die een koe tijdens de staltijd nodig heeft (5000 oude ponden). – *'Da's moin koe*, zee *Brandjes*, gezegd bij het kaartspel als iemand een slag haalt of een ander aftroeft, – *'n Koe mit skeiperibbe*, 1. Koe die zwaarder toont dan ze is. 2. Grote, forse vrouw met een tenger bovenlijf. – *D'r net zôveul van wete as 'n koe van zundeg*, er niets van weten – *Wat weet 'n koe van zundeg!*, hoe

moet een leek dat nu weten. Deze en de vorige zegsw. duiden erop, dat het voor een koe geen verschil uitmaakt of het een dag door de week of zondag is, daar ze iedere dag gemolken wordt. – *'n Koe mit 'n lang loif*, een langdradig verhaal. Lijf duidt hier op de baarmoeder en op de omstandigheid dat het kalven een lange tijd duurt. – *De ien mag 'n koe stêle, de aâr mag geniensen over 't hek koike ('t touw vasthouwe)*, de een mag alles, de ander niets.

koebloempie, znw. 't. Madeliefje.

koeboet, znw. de. Schuur(tje) waar koeien of kalveren op stal staan.

koedamp, znw. de. Vocht, aanslag veroorzaakt door de adem der op stal staande koeien.

koédele, w.w. Zie *kloetjese* en *kloete (I)*.

koegáng, znw. de. Gang achter de koestallen.

koegel, znw. de. Vero. var. van kogel. Vgl. fri. kügel. Zegsw. *loupe as 'n koegel uit 'n stuk*, heel hard lopen. Eig. als een kogel uit een stuk geschut.

koegele, w.w. Vero. var. van bekogelen. Vgl. fri. kügelje.

koegelhard, bn. en bw. Var. van kogelhard. Soms ook: zeer snel.

koeie, znw. mv. Koeien, in de zegsw. *onder de koeie moete*, moeten (leren) melken, boer moeten worden. – *Veul koeie, veul moeien*, een groot bedrijf brengt veel werk en zorgen mee. – *As alle koeie op dezelfde zaai lègge, moet er ien staan*, iemand moet de minste zijn.

koeiebeun, znw. de. Losse houten vloer die in of over de groep, de goot wordt gelegd als een koe kalft.

koeieboet, znw. de. Zie *koeboet*.

koeiedek, znw. 't. Koedek, dekkleed voor een koe. Vgl. fri. kouwedek.

koeiekak, znw. de. Koestront.

koeiekoeke, znw. mv. Lijnkoeken die aan de koeien worden gevoerd.

koeiekoike, w.w., in de zegsw. *te koeiekoiken gaan*, schertsend smoesje voor het (elders) gaan drinken van een borreltje.

koeiekuil, znw. de. Zie *koekuil*.

koeienásie, znw. de. Kleinerende, ruwe of harde behandeling.

koeienére, ww. Kleinerend, ruw of hard behandelen. Uit fra. coïonner.

koeieskeer, znw. de. Schaar waarmee de koeien worden geknipt.

koeisteert, znw. de. Koestaart. Vgl. fri. kouwesturt.

koeiestront, znw. de. Koestront.

koeievlaai, znw. de. Plakkaat koestront (op het weiland).

koejaar, znw. 't. Uier van een koe.

koéjes, znw. de/'t. Lett. koehuis, plaats in het boerenhuis waar gedurende de staltijd de koeien staan. {p.179}

kojesdeur, znw. de. Deur van de koestal.

koek, znw. de, in de zegsw. *koek en aai weze*, zeer bevriend zijn. | 't Is mit die twee koek en aai.

koekalverstoid, znw. de. Tijd waarin de koeien kalven, voorheen meestal tussen 1 maart en 1 mei.

koেকে, w.w. In bed liggen, maar niet slapen.

koekeloere, w.w. 1. Kijken, gluren, 2. Suffen, slapen. Zie voor de mog. herkomst het N.E.W. onder koekeloeren.

koekemietje, znw. 't. 1. Oudmodisch gekleed en gekapt vrouwtje. 2. Nieuwsgierig Aagje, bemoeial.

koekerig, bn. Koekachtig, bros, breekbaar. | 't Ois is koekerig.

koekie, znw. 't. Koekje, in de zegsw. *'n koekie voor je broekie*, reactie op de vraag van een kind of het (nog) een koekje mag hebben. – *'t Zel puur zô 'n koekie bakke*, het zal hard vriezen (zodat er een dikke ijskoek ontstaat).

koekois, znw. 't. Dun, breekbaar ijslaagje.

koeksmakke, w.w. Oud kermis­spel met dobbelstenen en een zgn. ‘smakbord’. Het aantal ogen dat men gooide, was bepalend voor het aantal koeken dat men kon winnen. Men ‘smakte’ of wierp dus om koek.

koeksmakker, znw. de. Man die tijdens de kermis met het ‘smakbord’ rondging.

koeksmakkersbord, znw. ’t. Bord waarop tijdens het ‘koeksmakkers­spel’ de dobbelstenen werden gesmakt of geworpen. Zie ook *smakbord* en *smakkersbord*.

koeksmakkerseivend, znw. de. Avond waarop het ‘koeksmakkers­spel’ werd gespeeld.

koeksmakkers­spel, znw. ’t. Zie *koeksmakke*.

koekuul, znw. de. Kuil in het weiland met drinkwater voor het vee.

koelappie, znw. ’t. Runderlapje. | Haal es ’n paar koelappies bai slager Koomen.

koemarkte, w.w. Naar de koemarkt gaan, de koemarkt bezoeken.

koemarktrondje, **koemarktrondje**, znw. ’t. Vrouwenkransje waarvan de leden elkaar om de beurt éénmaal per jaar t.w. tijdens een belangrijke marktdag, bezochten.

koemis, znw. de. Koemest.

koemuur, znw. de. Muur van de koegang.

Koeperswég, znw. de Uitspraakvar. van de Koepoortsweg te Hoorn.

koepos, **koepost**, znw. de. Loopplank met richels om de koeien van het land in de schuit te doen gaan of van de schuit op het land.

koeraampie, znw. ’t. Halvemaanvormig raampje in de muur van een koegang.

koers, znw. de, in de zegsw. *die koers zôwat*, zo ongeveer | ‘Is ie al voif­tig?’ ... ‘Die koers zowat’.

koerse, w.w., in de zegsw. *te koersen gaan*, een paardenkoers gaan bezoeken. – *Leit’m maar koerse*, speel de bal maar met veel vaart over het hele biljart.

koersie, znw. ’t, in de zegsw. *die lout ’t koersie nag*, die kan nog best meedoen, die mag er nog best zijn.

koes, znw. de. Slaapstee op de koegang. Uit fra. *couche* = legerstede, bed. Hiernaast komt o.i.v. het woord koets ook de vorm koets voor in de zin van slaapstee, bed.

koesiedemi­ere, w.w. in de zegsw. *koesiedemi­ere gaan*, maar bed gaan, gaan slapen. Het woord is een verbasterde koppeling van koesie = bedje (fra. *couche*) en fra. *dormir* = slapen. In het Zaa­ns werd tegen {p.180} kinderen gezegd: vooruit, koesie dore-mi!

koeskoese, w.w., in de zegsw. *alles deur mekaar koeskoese*, alles door elkaar mengen. Het woord is een afl. van koeskoes = mengelmoes.

koestok, znw. de. Stok waarmee een veedrijver de koeien opjaagt.

koet, znw. de. Kuil(tje), knikkerkuiltje.

koetaai, znw. de. Taaie koek in de vorm van een koe. Deze koek werd vooral bij gelegenheid van koemarkten gekocht.

koete, w.w. Zie *kloetjese* en *kloete (I)*.

koetel, znw. de. 1. Onhandig persoon, stuntelaar, lummel. 2. Iemand die genoeglijk en zonder haast of dwang met iets bezig is. 3. Iemand die graag iets bedisselt. Zegsw. *an de koetel weze*, zie *koetele*.

koetelaar, znw. de. Zie *koetel*.

koetele, w.w. 1. Onhandig bezig zijn, stuntelen, niet opschieten. 2. Genoeglijk en zonder haast of dwang met iets bezig zijn. 3. Van alles bedisselen. Het woord is mog. een var. van koeteren of keuteren, d.w.z. als een keuterboertje te werk gaan. Een andere mogelijkheid is dat koetele, gezien de var. keutele, een afl. is van keutel in de zin van: dom, onhandig, traag werkend persoon.

koeterdekoet, bw. 1. Langzaam, op zijn dooie gemak. | Hai fietste koeterdekoet weer op huis an. 2. Slaafs, gewillig. | Hai ging koeterdekoet mee. Sommigen zien in het woord een verbastering van fra. *coûte que coûte* = koste wat het kost. Gezien de wfr. betekenis acht ik het echter aannemelijker uit te gaan van een oud w.w. koeteren, var. van koetele en de

formatie koeterdekoet (koeteldekoet) te herleiden tot een dubbelvorm van koetere, te vergelijken met vormen als klepperdeklep, bommerdebom enz.

koetje, znw. 't. Kuiltje, knikkerkuiltje.

koetouw, znw. 't. Zie *hoornzeel*.

koets, znw. de. 1. Zie *koes*. 2. In het algemeen: bed. | Hai loit al lang al in de koets.

koetse, w.w. Naar bed gaan.

koetsatjee, znw. de. Bed. | Hai loit in de koetsatjee. Zegsw. (*nei de*) *koetsatjee gaan*, naar bed gaan. Het woord is een var. van koetscoupé. Vgl. Boek. onder koets-coupé en het Bargoens Woordenboek onder koeskoepee.

koeverére, w.w. Gedijen, opschieten, beter worden. Uit fra. recouvrer = hernieuwen, terugkrijgen. Zegsw. *ze koeverére goed*, ze kunnen goed met elkaar opschieten. Vgl. Boek. onder koevreren en koeveren.

koffie, znw. de, in de zegsw. *de koffie gaat over Skermerhorn*, de koffie staat te pruttelen (vero.). De zegsw. is hoogstwsch. ontstaan als een vergelijking: door de ongelijke bestrating van de oude dorpsweg te Schermerhorn waren voorbijratelende karren goed hoorbaar en werden de passagiers dooreen geschud. – *Om de koffie moete*, op koffievisite moeten. Vgl. om de thee moete.

koffiegaste, znw. mv. Koffievisite.

koffielol, znw. de. Koffiepot (vero.).

koffie-ophaalder, znw. de. Jongeman, vrijer die 'te koffie ophalen' kwam.

koffie-ophale, w.w. Oud gebruik, waarbij een vrijer een (zondagavond) visite aflegde 14 dagen nadat hij met een meisje bruiloft of kermis had gevierd.

koffieprut, znw. de. Koffiedik of -drab.

kogge, znw. de. Historische aanduiding van een waterschapsdistrict. Mog. is het woord verwant met {p.181} koken (du. kochen) in de zin van: opborrelend water in drassige grond (Opvatting Prof. Heeroma). Hiernaast wordt gesuggereerd, dat het district de naam kreeg van het (kogge)schip dat het voor de landheer moest uitrusten. De naam Kogge komt o.a. voor in het (voorheen zelfstandige) district de Vier Noorderkoggen en in de Schager en Niedorper Koggen.

koggesweit, znw. 't. Lett. koggezweet, in de zegsw. *'t koggesweit staat op z'n gezicht*, ironisch gezegd van arbeiders in dienst van het waterschap de Vier Noorderkoggen om aan te geven, dat ze de lijn trokken of een gemakkelijk baantje hadden.

koggezeunis, znw. de, in de zegsw. *an e koggezeunis zitten*, aan de tapkast zitten, een stevig borreltje drinken. Eig. de zeunis (lett. varkenstrog, overdr. tapkast) waaraan de heren van het kogge- of waterschapsbestuur zaten. Wordt een nieuw lid geïnstalleerd, dan werd hem door de voorzitter de z.g. hengelbeker aangeboden die 'manmoedig' geledigd diende te worden.

koik, znw. de. Kijk, in de zegsw. *deer is de koik an of*, daar hoeven we niet meer naar om te kijken, dat ziet er piekfijn uit. – *Te koik komme*, komen kijken. | Ik kom deimie wel efkes te koik. – *Hei je d'r beetje koik op?* 1. heb je er zin in 2. heb je er goede hoop op.

koike, w.w. Kijken, in de zegsw. *mit z'n linker oug in z'n rechter diesek (broekzak) koike*, erg scheel kijken. – *Je koike de mense wel vóór de kop, maar niet erin*, mensen zijn vaak moeilijk te doorgronden, doen zich vaak heel anders voor dan ze in werkelijkheid zijn. – *Je koike de mense wel voor de kop, maar niet in de krop*, zie de vorige zegsw. – *Nei de âre week koike*, zeer scheel kijken. – *Hai koikt of ie de ien het en an de aâr beginne wul*, hij kijkt erg kwaad, agressief.

koikerig, bn. Schichtig, schrikachtig. | 't Is 'n koikerig peerd.

koikie, znw. 't. Kijkje, in de zegsw. *om 'n koikie gaan*, iets gaan bekijken of bezichtigen. – *Erges 'n koikie op hewwe*, ergens een hekel aan hebben, | Bollepellen, deer het ze 'n koikie op; ze gaat liever mee te rôden – *Hai het 'n koikie op heur*, hij heeft een oogje op haar, wil haar voor zich winnen.

koil-doil, bn. en bw. Op gelijke hoogte, gezegd van land en water (vero.). Die akker loit koil-doil. Hiernaast de vorm keil-deil. Mog. is koil, keil een var. van kil, hier als stam van het w.w. killen = zakken, geulen of kuilen vertonen, zodat de zegsw. er op zou duiden dat land en water voor een gelijk doil, deil = gedeelte, zakken, dus op gelijke hoogte liggen.

koile, w.w. 1. Keilen. 2. Snel drijven, zich in een rechte strekking voortbewegen (van een schip) (vero.).

koind, znw. 't. Kind, doorgaans met sterke gevoelswaarde. | Arm koind! Wat is er, me koind?

koizel, znw. de. Vero. var. van kiezel (steentje).

koizertje, znw. 't. Keizertje, in de zegsw. 'n *pepiëren koizertje*, een min, schraal jochie (vero.).

kok, znw. de, in de zegsw. *de kok moet op tafel*, schertsend gezegd als het eten op is en men nog niet verzadigd is.

kokeneuterig, bn. Klein en kinderachtig (vero.). Lett. kokosnoterig. | Wat 'n kokeneuterig kedoôtje.

koker, znw. de. Ook: 1. Mannelijk lid. 2. Omhulsel van het teellid van een hengst. {p.182}

kokje, znw. 't. Huishoudster, huisvrouw. | Da's net 'n kokje voor hém.

kokkeraai, znw. de. Kookkunst.

kokkere, w.w. Kokkerellen, koken.

kokkinje, znw. 't. Stroopballetje. Lett. kokkinnetje.

Kokmeêuwe, znw. mv. Vero. spotnaam voor de inwoners van de Wieringerwaard.

koks, znw. de. Cox orange, appelsoort.

kokse, znw. Mv. van koks. | Hai het 'n zoôt kokse teêld.

koksiende, bn. Afl. van cochin-china (vero.). | Koksiende hane en hene.

kol, znw. de, Heks. Zegsw. *op de kol raaie*. 1. Gek zijn of worden, zijn hoofd verliezen. | Ik ree op de kol van de jeuk. 2. Kwaad worden.

kolder, znw. de, in de zegsw. *op de kolder raaie*, zie **kol**.

kolderig, bn. en bw. Dwaas.

kolf, znw. de. Ook: houten steel van de zicht.

kolk znw. de. Ook: 1. Omdijkte plas. 2. Doorloop van een poldersloot onder een weg. 3. Kuil voor de as in een haardplaat (vero.).

kolke, znw. 't. Liefje, schatje. Lett. heksje. | Wat is 't toch 'n pittig kolke.

kollewerk, znw. 't. Heksenwerk, gekkenwerk.

kombaal (I), znw. de. Lange goudse pijp met grote kop (vero.).

kombaal (II), znw. 't. Dial. var. van kabaal.

kombakkie, znw. 't. Zie **kom-en-bakkie**.

kombof, znw. de. Kleine, aangebouwde keuken (vero.). Vgl. het N.E.W. onder kombof.

kom-en-bakkie, znw. 't. Kop en schotel.

komer, znw. de, in de zegsw. 'n *trouwe komer*, een trouwe bezoeker, iemand die geregeld langs komt.

komkommertong, znw. de. Opgezwollen koetong.

komme, w.w. Komen, De vervoeging luidt: komme – kwam, kwamme – kommen. Zegsw. *Kommen en gaan kost geld (maar gaan kost 't meist)*, geboren worden en sterven gaan met onkosten gepaard (maar sterven brengt de meeste kosten met zich mee).

kom-of znw. de. Afkomst. | Hai is van kom-of 'n boerezeun.

kompelefoesies, znw. mv. Zie **konkelefoesies**.

kompelefoeze, w.w. Zie **konkelefoeze**.

komplet, znw. 't. Var. van couplet.

komsá, in de zegsw. *van komsa*, geweldig, van jewelste. | Hai kreeg 'n klap van komsá, – *Hai is 't heertje van komsá*. 1. Hij ziet er piekfijn uit. 2. Hij heeft het goed voor elkaar. Komsá is ontleend aan fra. *comme ça*.

kóndere, w.w. (Mee) keuvelen, gezellig babbelen. | Hoor dat stel es pittig kóndere.

konfusig, bn. en bw. (Nogal) confuus, in de war, aangedaan.

kongo, znw. de. Verkorte schertsform van congregatie, voorheen een r.k. vereniging van mannen, vrouwen of jongeren voor wie op gezette tijden godsdienstige oefeningen en conferenties werden gehouden. | Moet je veneivend nag nei de kongo?

kónninginnestouk, znw. de. Vreugdevuur dat voorheen op de avond van koninginnedag werd ontstoken door het verbranden van hout of afval.

kóningsbroôdje, znw. 't. Oranjekleurig cocosbroodje of -staafje.

konkel, znw. de. 1. Boterham(men) en koffie die men tijdens de ochtendschaft gebruikt. 2. Boterham of plak koek bij de koffie. 3. Koffiepot. {p.183} Zegsw. *om de konkel komme*, voor de ochtendschaft (in huis) komen.

konkele, w.w. 1. Konkelen, in stilte bepraten, roddelen. 2. Gezellig babbelen. 3. Koffiedrinken en een of meer boterhammen of een plak koek eten tijdens de ochtendschaft. Deze betekenis heeft zich ontwikkeld uit de onder 2. genoemde.

konkelefoesies, znw. mv. Smoesjes.

konkelefoeze, w.w. Smoezen, smoesjes verkopen, huichelen.

konkelpot, znw. de. 1. Koffiepot. 2. Ketel waarin koffie- of theewater werd gekookt. Vgl. fri. konkelpot.

konkelstik, znw. 't. Boterham voor de ochtendschaft.

konkeltafel, znw. de. Tafel waaraan men tijdens de ochtendschaft zit.

konkeltoid, znw. de. Tijd voor de ochtendschaft.

konkoerse, w.w. Deelnemen aan een concours of een concours bezoeken. | Moet je murgen nag te konkoersen?

kont, znw. de. 1. Kont, achterste. 2. In ruimere zin: de achterkant van iets. | De kont van de auto, van 't skip. Zegsw. *haal je kont nei je toe*, pak aan, schiet op. – *Je ziene je kont maar te redden*, je ziet jezelf maar te redden. – *Z'n kont bloôt lègge*, zijn hele hebben en houden mededelen. – 'n *Stuk (stik) in z'n kont hewwe*, een stuk in zijn kraag hebben, dronken zijn. – 't *Is 'n ons kont en 'n pond broek*, gezegd van een tenger persoontje dat een veel te lange of te wijde broek draagt. – *De kont teugen de krub (krib) gooie*. 1. Tegenstribbelen, tegenwerken. Eig. gezegd van een paard. 2. De verkering of verloving verbreken. – *Je konne d'r je kont niet kere*, het was er veel te klein, het was er stampvol. – *Dat zel moin an m'n kont roeste*, dat zal mij een zorg zijn. – *Mit z'n dronken kont*, met zijn dronken lichaam. | Hai bedaarde mit z'n dronken kont te water. – 'n *Kont metskulde hewwe*, zeer veel schulden hebben. – *Je kont op 'n hort (den kè je raaie dat 't snort!)*, loop naar de pomp; dat zou je wel willen! – *Je kenne van moin je kont (je broek) strooie!* hoepel maar op! – *Je kenne van moin je kont strooie op 'n hard padje, den kè jè 'm hore valle!*, zie de vorige zegsw. – *Je kenne d'r mee op je kont nei Keulen raaie*, gezegd van een zeer stomp mes. Opm. In allerlei formaties heeft 'kont' het karakter van een achtervoegsel met een ongunstige gevoelswaarde, b.v. bentelkont, flortkont, klamkont enz. enz. Vgl. soortgelijke formaties met als tweede element -gat.

kontje, znw. 't. Kontvormig laatste stukje. | Mag ik 't kontje van de worst hewwe? Zegsw. 'n *kontje geve*, iemand bij zijn zitvlak vastpakken en even optillen. | Ik ken d'r net niet bai, geef effies 'n kontje. – *Erges 'n kontje an lulle*, zwammen, er omheen praten, er zich op een stomme manier uitpraten.

kontjebomme, w.w. Zie *gatjebomme*.

kontig, bn. Zwaar van achterwerk. | Ze wordt puur kontig.

kontkrummel, znw. de. 1. Klein, nietig persoontje. 2. Kleine bengel, snotneus.

kontràrie, in de zegsw. *'t is krek kontrarie*, het is precies het tegenovergestelde. Uit fra. *contraire*.

kontzak, znw. de. Achterzak in een broek.

kooi, znw. de. Zie *onderkooi*.

kooidrokke, znw. de. Kouwe drukte.

kooie, w.w. Onmachtig zijn weer op te staan, gezegd van een paard.

kooierig, bn. 1. Onmachtig om op te staan, gezegd van een paard. 2. Moeite hebben met opstaan, hoewel {p.184} men reeds lang wakker is. Vgl. fri. *koajich*.

koôl (I), znw. de. Eierkool, in de zegsw. *mit 'n swarte koôl anskreven staan*, slecht aangeschreven staan, o.a. als gevolg van schulden.

koôl (II), znw. de. 1. Kool. 2. Koolplant.

koôlberrie, znw. de. Berrie om kool te vervoeren.

koôlblad, znw. 't. Koolblad of -bladeren.

koôlblade, znw. mv. Koolbladeren.

koôlboet, znw. de. Smalle, lange, soms meerkappige schuur waarin de (winter)kool wordt bewaard.

koôlbouwer, znw. de. Tuinder die kool als hoofdprodukt verbouwt.

koôldars, znw. de. Deel van het achterhuis waar men de (winter) kool opslaat (o.a. te Langedijk).

koôlkraag, znw. de. Cirkelvormig, ingeknipt stukje asfaltpapier dat om de voet van de koolplant werd gelegd om te voorkomen dat de eitjes van de koolvlieg op de grond belandden.

koôlprak, znw. de. Stampot van kool en aardappelen.

koôltreip, znw. de. Koolraap.

koôlraip, znw. de. Zie *koôlrup*.

koôlruip, znw. de. Zie *koôlrup*.

koôlrup, znw. de. Koolrups.

koôlsabel, znw. de. Groot hakmes waarmee men de kool van de stronk snijdt of kapt of waarmee men de koolbladeren afkapt.

koôlsjouwe, w.w. Kool versjouwen (in een hoge mand).

koôlsnaaie, w.w. Kool snijden of afslaan met een groot kapmes.

koôlstronk, znw. de. Koolstruik of -wortel. Vgl. fri. *koalstronk*.

koôlstruk, znw. de. Koolstruik. Vgl. fri. *koalstrûk*.

Koôlstrukke, znw. mv. Spotnaam voor de koolbouwers uit Langedijk.

Koôltorre, znw. mv. Spotnaam voor de koolbouwers uit De Streek, met name uit Lutjebroek en Grootebroek.

koôltuin, znw. de. Akkertje voor jonge koolplanten die later elders overgeplant worden.

koôlzette, w.w. Kool planten. | De manne benne te koôlzetten.

koom-al-den-dag, in de zegsw. *'t is meer as koom-al-den-dag*, het is meer dan gewoon, het is iets bijzonders.

koôndere, znw. mv. Zie *koônders*.

koônders, znw. mv. Var. van kaantjes. Vgl. Boek. onder *kuinder*.

koorde, w.w. Afl. van *koord*, in de zegsw. *'t zel er koorde*, het zal er spannen.

koors, znw. de. Koorts, Zegsw. *'n dikke koors hewwe*, hoge koorts hebben. – *Koors as 'n peerd hewwe*, zeer hoge koorts hebben.

koorse, w.w. in de zegsw. *gauw koorse*, snel koorts of verhoging krijgen.

koôt, znw. de. Gewricht, gewrichtsknobbel. Zegsw. *over koôt gaan*, zwikken (van de voet). – *'n Goeie koot make*, een goede kans maken. De zegsw. is ontleend aan het kootspel waarbij gespeeld werd met koten of botjes. Vgl. Boek.

koôtmoid, znw. de. Vero. voor stevige meid, meid die veel en zwaar werk verricht. Lett. een meid met stevige koten of botten.

kop, znw. de. 1. Hoofd. 2. Kom. 3. Inhoudsmaat, t.w. een halve liter. Voorheen werden o.a. melk, bonen, erwten en kruidenierswaren per kop verkocht. 4. Het boven de rand uitstekende deel van een maat, een glas, een mand. Zegsw. *de kop er vóór houwe*, de moed erin houden. – 't *Is kop en kont*, gezegd van een klein, gedrongen persoontje. – *Ientje bai* {p.185} *kop en kont neme*, iemand hardhandig optillen, in zijn lurven nemen. – *De kop moet de kont verkoupe*, een aantrekkelijk gezichtje helpt een meisje eerder aan een (welgestelde) man of aan een goede positie. – *De kop opdisse om de kont te verkoupen*, zie de vorige zegsw. – 'n *Kop as vuur hewwe*, een hoogrood gezicht hebben, hevig blozen of beschaamd zijn. – *Over de kop gaan (groeie)*, uitbreiden, 100% meer waarde krijgen of 100% meer opbrengen. | Z'n spul is wel vier keer over de kop gaan. Vgl. fri. oer de kop gaan. – *Deer zit 'n kop op*, 1. die is koppig. Vgl. fri. der sit ijn kop op. 2. Die is goed bij de tijd, kan goed leren. – 'n *Kop tône*, koppig zijn, tegenstribbelen. – *Ientje op de kop tikke*, iemand aantreffen, ontmoeten, – *Kop dicht en je kont op 'n kiertje!* Je mond houden en doorwerken! – 'n *Kop gort mit 'n hul op*, spottend gezegd van een sul, een slome duikelaar. – *Elke kop het z'n kure*, ieder mens heeft zijn streken, zijn eigenaardigheden.

kop-en-bakkie, znw. 't. Zie *kom-en-bakkie*.

kopmesien, znw. de Machine om bloemen te koppen.

koppe (I), znw. mv., in de zegsw. *twel harde koppe teugen mekaar, dat wordt vezelf duvelswaar*, als twee koppige lieden ruzie krijgen, wordt het van kwaad tot erger.

koppe (II), w.w. 1. Koppig doen, mokken. 2. Boter in koppen plaatsén. 3. De bloem van de steel verwijderen. | De tulpe benne bedát kopt.

koppedraaier, znw. de. Kaaskoppendraaier.

koppel, znw. 't. Ook: kudde. | 'n Koppel skeipe.

koppeltje duikele, w.w. Kopjeduikelen.

koppie, znw. 't. Kopje, in de zegsw. 't *is 'n koppie mit 'n barsie*, gezegd van een vrouw met een voor- of buitenechtelijk kind. 2. Gezegd van iemand met een lichaamsgebrek. – 'n *Koppie mit 'n barsie leeft 't langst*, krakende wagens lopen het langst – *Om 'n koppie gaan*, thuis of bij anderen een kopje koffie of thee gaan drinken. – 'n *Koppie zette*, koffie of thee zetten. – 'n *Koppie (in)-tappe*, koffie of thee schenken. – 'n *Koppie doen*, koffie of thee drinken.

koppie-doen, w.w. Een kopje koffie of thee drinken, schaften.

koppiesdoek, znw. de. Thee- of vaatdoek.

koppiese, w.w. Zie *koppie-doen*. | We moste maarders te koppiesen.

koppieskwas, koppieskwast, znw. de. Kwast voor het afwassen van kopjes en ander vaatwerk.

koppiestoid, znw. de. Tijd om koffie of thee te drinken, (middag)schafttijd.

koprot, znw. 't. Ziekte bij uien en sjalotten.

kor, znw. de. Vierwielig, laag wagentje (vero.). Vgl. *houtkor, melkkor*. Zie ook *korriewagen*.

kore, w.w. Kokhalzen, neiging tot braken vertonen. Vgl. fri. koarje. Zegsw. *hai koort wel, maar hai braakt niet*, hij dreigt wel, maar hij voert zijn dreigementen niet uit.

koren, znw. 't. Koren, in de zegsw. *je koren staat te bloeien*, het ziet er rooskleurig voor je uit.

korenkneppel, znw. de. Knuppel waarmee men het koren dorste.

kornédbeef, znw. de/'t. Corned beef.

korper, znw. de. Var. van karper.

korriewagen, znw. de. Vierwielig, open, laag (kinder)wagentje (vero.).

korsie, znw. 't. 1. Korstje. 2. Verkorting van herenkorstje, langwerpige, vierkante, taaie en platte koek. {p.186}

korsies, znw. mv. Korstjes, in de zegsw. *je kenne je korsies d'r nei we(i)ke*, je kunt je handelwijze aanpassen aan de omstandigheden.

kort, bn. en bw. Kort, in de zegsw. *kort an*, dichtbij. | Hai weunt kort an de kerk. 't Is 'n man van kort an de tachtig. – *Kortbai*, vlakbij. | Ze weune kort bai mekaar. – *Kort op mekaar*. dicht bij elkaar | De stoele stane te kort op mekaar. 2. Vlak na elkaar. | Hai kreeg kort op mekaar drie bekeurings. – *In kort*. 1. Kort geleden, onlangs. | Ik hew 'm in kort nag sproken. 2. Binnenkort. | Hai gaat in kort verhuize. Vgl. fri. yn 't koart. – *Dat is kort anstaande*, dat staat zeer binnenkort te gebeuren. – *Kort voor de kop weze*, driftig, opvliegend, gauw beledigd zijn. Vgl. fri. koart foar de kop. – *Ientje kort houwe*, iemand strak houden. Eig. een dier kort aan de lijn houden.

kortaams, bn. Vero. voor kortademig.

kortasemig, bn. Kortademig.

kortbien, znw. de. Koolplant met korte stronk.

kortegaar, znw. de. Vero. voor gevangenis. Verbastering van fra. corps de garde = wachtpost.

kortje, znw. 't. Kort pijpje, neuswarmertje.

kortvoer, znw. 't. Voer van gewassen met kort stro, zoals haver en bonen, vgl. *langvoer*.

kost, znw. de, in de zegsw. *de kost om 't kauwen hewwe*, een prima verzorging of kosthuis hebben.

koste, w.w., in de zegsw. *'t kost meer van 't stoigeren as van 't dekken*, gezegd als men vindt dat een onderneming zoveel geld of moeite niet waard is. Lett. het plaatsen van steigers kost meer dan het leidekken of rietdekken. – *'t Kost duur*, contaminatie van 'het kost veel' en 'het is duur'. – *'t Kost de hêle wirreld*, het kost een vermogen. – *'t Kost zout nach broôd*, het kost vrijwel niets.

kostelek, bn. Ook: kostbaar, duur. | Zuks is moin te kostelek.

koswinder, kostwinder, znw. de. Var. van kostwinner.

koter, znw. de. Kind, peuter. Wsch. oorspr. een bewoner van een kote of kot, waarvan het woord koter of keuter = keuterboertje, klein boertje, is afgeleid. Minder aannemelijk lijkt mij het woord koter = kind in verband te brengen met Jiddisch koton = klein, zoals Enno Endt doet in zijn Bargoens Woordenboek op blz. 70.

koud (I), bn. en bw. 1. Koud. 2. Nauwelijks, maar net. | Hai zat koud op z'n stoel of hai wier al weer wegroepen. Zegsw. *zô koud as 'n botje*, steenkoud. – *Zô koud as 'n stien*, steenkoud.

koud (II), znw. de. Koude, kou. Zegsw. *de koud komt van de lucht*. 1. gezegd als het na aanhoudend koud weer begint te regenen of te sneeuwen en de temperatuur stijgt. 2. De narigheid begint zich te openbaren. – *Nou is de koud er of*, nu is de zaak in orde, nu zijn de problemen opgelost. – *De koud te pakken hewwe*, kou gevat hebben, verkouden zijn. – *Je kroige koud nei klere*, je wordt niet boven je krachten beproefd, je krijgt kracht naar kruis. – *'t Was zô koud, toe ik m'n kop buiten de deur stak, stroupte 't vel bai m'n ore op*, schertsoverdrijving voor zeer koud.

kouke, w.w. 1. Koken. 2. Kokhalzen. Zegsw. *'t koukt er van*, het wemelt er van. – *'t Water koukt as 'n zei (zee)*, het water kookt volop. – *'t Is deer altoid kouken en vrouken*, ze zijn daar altijd aan het ruzie maken. Vgl. vrouwen = kokhalzen. – *M'n hart koukte uit* {p.187} *m'n loif*, ik walgde er van.

kouksie, znw. 't. Zoveel aardappelen of groente als men voor een maaltijd nodig heeft. | Ik hew 'n kouksie stoufpere voor je meenomen.

koukzoôtje, znw. 't. Zie *kouksie*.

koup, znw. de. Koop, in de zegsw. *gien koup geve*, geen krimp geven, niet toegeven. Vgl. fri. gjin keap jaen.

koupe, w.w. Kopen. Zegsw. *in de wind koupe*, op goed geluk kopen. – *Op de domme rooi koupe*, zie de vorige zegsw. – *Deer koup je niks voor*, daar heb je niets aan, daar bereik je niets mee. – *Wat koup je deer nou voor!* Wat heb je daar nu aan! – *Alles maakt en dein koupe*, alles kant en klaar kopen, vooral gezegd m.b.t. kleding. | Naaie ken ze niet, dat ze kaupt alles maakt en dein.

koupman, znw. de. 1. Koopman. 2. Koper. | As je efkes meer biede, bè je koupman. Zegsw. *da's koupman kak*, dat is geen manier van handel drijven of zaken doen. – 't *Is beurd mit de koupman*, hij is failliet, hij kan wel stoppen; het is een verloren zaak.

kous, znw. de. Zaak, kwestie. Uit fra. cause, in de zegsw. *die kous is of*, die zaak is afgehandeld. – *Deermee is de kous of*, daarmee is de zaak afgehandeld, we praten er niet meer over.

kouse, znw. mv. Kousen, in de zegsw. *die is mit kouse en skoene an kommen*, gezegd van een pleegkind dat op latere leeftijd in het gezin is opgenomen. – *Ruk maar in mit je zaaïen kouse (sokke)*, hoepel maar op, wees maar niet zo veeleisend.

kousebande, znw. de, in de zegsw. *heël wat onder z'n kousebande binde (stoppe) moete*, heel wat vóór zich moeten houden, heel wat moeten verduren of verwerken.

kousedrouger, znw. de, in de zegsw. *mit z'n kousedrouger in de hougte lègge*, voor schut staan, een flater slaan, het onderspit delven. Zie voor kousedrouger onder **kousemikke**.

kousemikke, znw. mv. Opstand van latten of stokken voor het drogen van kousen e.d. (vero.).

kousie (I), znw. 't. Kousje, in de zegsw. *kousie hange*, oud sinterklaas-gebruik waarbij een kous werd opgehangen in de hoop dat de Sint er zijn surprises in deponeerde. – *Kousie lègge*, zie de vorige zegsw.

kousie (II), znw. 't. Streek, list.

koutig, bn. Vrij of flink koud. | 't Is koutig vedaag.

kouwe, bn. Koude, in de zegsw. 'n *kouwe kip*, een koukleum, – 'n *Kouwe bedoening*, een koele, onhartelijke bedoening, – *De kouwe kant*, de aangetrouwde familie.

kouwekanter, znw. de. 1. Aangetrouwde familieleden. 2. Spotnaam voor de bewoners van Sloodorp i.v.m. hun wat geïsoleerde positie in de Wieringermeer.

kouwelek, bn. Ook: vrij of flink koud. | 't Is kouwelek weer.

kraai (I), znw. de. Kraai (vogel), in de zegsw. *d'r óp zitte as 'n kraai op 'n kreng*, zeer fanatiek zijn, vooral m.b.t. het verdienen van geld.

kraai (II), znw. de. Gelukstreffer, o.a. bij het biljarten.

kraaike, znw. 't. Kraaitje, in de zegsw. *elk kraaike zoekt z'n gaaike*, elke jongen zoekt zijn meisje.

kraakpols, znw. de. Dikke, opgezette pols als gevolg van werk waarbij de pols voortdurend draaiende bewegingen maakt, zoals bij het bollenpellen, het bloemenkoppen enz.

kraam, znw. de. 1. Koopmanskraam, kermiskraam. 2. Koopwaar. 3. Het totaal bezit aan bloembollen. | Hai het 'n beste kraam tulpe. 4. Kraambed. {p.188}

kraambewaarster, znw. de. Baker (vero.) Vgl. fri. kreamwarster.

kraambeware, w.w. in de zegsw. *te kraambewaren gaan*, uit bakeren gaan (vero.). Bewaren heeft hier de oude betekenis van verzorgen. Vgl. fri. kreamwarje.

kraamkoind znw. 't. Pas geboren kind.

kraampresentje, znw. 't. Presentje voor de kraamvrouw en/of voor het kind. Vaak werd een taart aangeboden, soms met het opschrift: *Voor de kraamvrouw 'n presentje, voor de kraamheer ok 'n endje*.

krabbe, w.w., in de zegsw. *je moete niet krabbe vóór je jeuk hewwe*, je moet je niet opwinden of bezorgd maken als daartoe nog geen gerede aanleiding bestaat. – *Mit veul krabben en boiten*, met veel pijn en moeite. – *Piepers krabbe*, reeds gelichte aardappelen met de handen rooien.

kraf, znw. de. Karaf.

krag (I), znw. de. Modderdijk of -bult.

krag (II), znw. de. Gescheurd of beschadigd glas- of aardewerk.

kragge (I), w.w. Een krag of kaai van modder maken.

kragge (II), w.w. Dial. var. van krijgen.

kraige, w.w. Dial. var. van krijgen.

krakelbien znw. 't. Kraakbeen.

krake, w.w., in de comb. *te kraken moete*, ter behandeling moeten naar een fysiotherapeut of 'bottenkraker'.

kraker, znw. de. Ook: fysiotherapeut of 'bottenkraker'.

kralekétting, znw. de. Korallen ketting.

kramdenáp, znw. de. 1. Gekramde nap. 2. Fig. voor een zwak, ziekelijk of gebrekkig mens of voor een gammel voorwerp.

kramdenappe, znw. mv. in de zegsw. *kramdenappe leve 't langst*, krakende wagens lopen het langst.

krame, znw. mv. in de zegsw. *nag best voor de krame om kenne*, er voor zijn of haar leeftijd nog goed uitzien, nog goed kunnen meekomen. Lett. men mag voor de kermiskramen omlopen.

krammenák, znw. de. Zie *kramdenáp*.

krammenákkig, bn. Zie *krammenappig*.

krammenáp, znw. de. Zie *kramdenáp*.

krammenáppig, bn. Zwak, ziekelijk, gebrekkig; gammel.

krampére, w.w. Verkrampen, ineenkrimpen, creperen. | Hai lag te krampéren van de poin. Zie ook *krimpére*.

krank, bn. in de zegsw. *krank in de bolle*, niet goed in het hoofd, gek | Je miene toch niet, da'k krank in de bolle ben!

krankeliek, bn. Gebrekkig, gammel. Het woord is kennelijk een contaminatie van krank en mankeliek.

krankjorum, bn. Gek, idioot.

krante (I), w.w. De krant lezen. | Nei 't eten zit ie altoid efkes te kranten.

krante (II), znw. mv. Kranten, in de zegsw. *krante en allemenakke benne groôte leugenzakke*, wat in kranten of almanakken wordt verkondigd, is vaak in strijd met de waarheid of werkelijkheid.

krab, bn. en bw. in de zegsw. *'t skiet krap*, het is niet ruim. – *Krap zitte*, weinig geld of voorraad hebben, armoe lijden. – *Ze krap meenemen*, flink meedoen, zorgen dat men niet te kort komt, het onderste uit de kan halen. – *'t Niet te krap steke*, niet te precies of te veeleisend zijn. – *D'r krap bai langs gaan*. 1. erg zuinig of gierig zijn. 2. zeer precies zijn. – *Krap an*, maar net, net voldoende, op het {p.189} nippertje. – *Zet 't nou niet te krap om*, advies om voldoende geld mee te nemen, voldoende in te slaan, op tijd te vertrekken e.d.

krappe, bn. in de zegsw. *'t was krappe sokke*, er was maar net voldoende, het ging maar net, het was op het nippertje.

krasse, w.w. Ook: 1. Snoeven, opscheppen. 2. Gebrekkig schaatsen.

krasser, znw. de. 1. IJzeren weerhaak aan de looper van de arreslede. 2. Iemand die gebrekkig schaatst. 3. Iemand die gebrekkig viool speelt. 4. Opschepper, snoever.

krates znw. de. Furie, kwaad wijf. Vgl. Van Dale die voor krates 'misvormd mens' opgeeft.

kraze, w.w. Kraatsen, een krakend of krassend geluid maken. | Die deur kraast puur.

kreb, znw. de. Dial. var. van krib.

kreeft, znw. de. Ook: goedmoedig scheldwoord (Andijk).

kreen, bn. 1. Zeer rein of zindelijk. 2. Zeer zuinig. 3. Zeer kieskeurig. Het woord is een var. van reen of rein.

kreêuwe, w.w. 1. Krauwen, krabben. 2. Herstellen, beter worden. 3. Bijeenhalen, stoppen. | Ik most je kouse maarders kreêuwe.

kregge, w.w. Dial. var. van krijgen.

krek (I), bw. Correct, precies. | 't Ging krek iender as de vorige keer. Z'n vader is slagtig en hai is krek zô.

krek (II), znw. de. Var. van kruk (van de deur).

kréminee, uitroep van schrik, ergernis of verbazing.

krenge, znw. mv. in de zegsw. *as de krenge*, als de pest, verschrikkelijk. | Hai ken vloeke as de krenge.

krenghonch, znw. de. 1. Slager die ziek of gestorven vee slachtte. 2. Beunhaas die wrak vee slachtte en uitpondde.

krenghondig bw. Bar, verschrikkelijk. | Hai was krenghondig nuwskierig (Dorpspraak, 46).

krent, znw. de, in de zegsw. *op z'n (luie) krent zitte*, luieren, op zijn gat zitten.

Krentebolle, znw. mv. Vero. spotnaam voor de bewoners van Hoorn.

krentebroeder, znw. de. Jan in de zak met krenten of rozijnen.

krentegroffie, znw. 't. Krentebroodje van grof meel.

krentekakker, znw. de. 1. Spotnaam voor een bakker (die krentebrood bakt). 2. Gierigaard.

Krentekoppe, znw. mv. Vero. spotnaam voor de bewoners van Hoorn.

krentekorsie, znw. 't. Zie *dreumel*.

krenteplassies, znw. mv. Vero. voor krentebroodjes.

krentetoet, znw. de. Gezicht dat ontsierd wordt door puistjes of zweertjes.

krentetuul, znw. de/'t. Tule met nopjes.

krepse, w.w. Zuinig of gierig te werk gaan, afdingen.

krepser, znw. de. Gierigaard.

krespedére, krespendére, w.w. Var. van corresponderen.

kret, znw. 't. 1. Voorste zitplaats van een boerenwagen. Vgl. fri. it kret. Het woord is een bijvorm van krat. 2. Schertsend voor zitplank (met ronde opening) van de ouderwetse plee of het 'huisie'. Zegsw. *op 't kret zitte* 1. In aanzien zijn, een belangrijke plaats innemen. 2. Zijn schaapjes op het droge hebben. 3. Op de w.c. zitten. – *Op z'n kret zitte*, op zijn gat zitten, luieren.

krette, znw. mv., in de zegsw. *in krette weze*, op zijn paasbest gekleed, rijk behangen met sieraden (vero.). De vorm kret is wsch. ontstaan uit karet = schildpad, hier: van schildpad gemaakte sieraden. Vlg. Boek. on-{p.190}der kret II.

kreuk, znw. mv. Kreuk, plooi Zegsw. *mit de kreuk in de reg loupe*, fier recht op, trots lopen.

kreuke, w.w. Ook: opvouwen. | Help ers effies klere kreuke.

kreupel, znw. de. Ouderwetse prikslede.

kreupele, w.w. De slede d.m.v. prikstokken voortbewegen.

kreupelskracht, znw. de, in de zegsw. *kreupelskracht hewwe*, 1. enorm veel kracht bezitten 2. ironisch voor: zeer weinig kracht bezitten.

krewwe, znw. de. Var. van kribbe.

kribberig, bn. Kribbig.

kriebel, znw. de. Zeer klein persootje of dier.

kriebele, w.w. 1. Kittelen, krabbelen. 2. Zeer klein schrijven.

kriebelig, bn. 1. Kribbig 2. Zeer klein. | Wat 'n kriebelige letters.

kriebels, znw. mv. 1. Zeer kleine, onleesbare letters. 2. Huiveringen. | Ik kroig er de kriebels van.

kriegel, bn. Kregel, prikkelbaar, driftig.

kriek (I), znw. de. Krekel (in bakkersovens) (vero.).

kriek (II), znw. de. 1. Soort kers, mogelijk ook soort pruim. Het woord kan ontstaan zijn uit *pruma graeca* = Griekse pruim. Vgl. het N.E.W. onder kriek. 2. Overdrachtelijk voor

vrouwelijk schaamdeel dat immers ook wel als 'pruim' wordt aangeduid. Zegsw. *ze het 't voor d'r krieg* 1. Ze is ziek, ongesteld 2. Ze is zwanger, ze moet bevallen. – 't *Voor z'n krieg hewwe*, 1. uitgelaten zijn, dronken zijn. 2. ziek zijn.

krieg (III), znw. de. 1. Bochel (vero.) 2. Kleine, vierkante mop (vero.).

kriekeltje, znw. 't. Ouderwets rijtuigje.

kriel (I), znw. de/'t. 1. Kleine aardappelen of vruchten 2. Kleine mensen of dieren. Het woord hangt samen met krielen of krioelen. Zegsw. *'t is deer kriel in 'n dekskaal*, het gaat er daar wel deftig aan toe, maar in werkelijkheid is het een arme boel.

kriel (II), znw. de. Rugmand, broodmand die op de rug werd gedragen. Het woord gaat terug op fra. *écricelle*, lat. *craticula* = tralie- of vlechtwerk. Vgl. ook het N.E.W. onder kriel – 2.

Kriele, znw. mv. Spotnaam voor de bewoners van Nibbixwoud.

krielnest, znw. 't. 1. Aardappelstruik waaraan vrijwel alleen kriel zit. 2. Gezin met veel kleine, jonge kinderen.

krielrol, znw. de. Zeef om kriel te sorteren.

krielrolle, w.w. Met de krielrol werken, kriel sorteren.

krieltje, znw. 't. Klein nietig persoontje, dier of ding.

kriem, znw. de. Ellende. | 't Is toch 'n kriem! Uit fra. *crime*.

krieme, w.w. Klagen, huilen, jammeren, zeuren. Zie het N.E.W. onder kriemen.

kriewel, znw. de. Kitteling, in de zegsw. *de kriewel in z'n kont (gat) hewwe*, niet stil kunnen zitten, ongedurig of onrustig zijn.

kriewele, w.w. 1. Kittelen, krabbelen 2. Krioelen 3. Heel klein schrijven.

kriewelig, bn. Kregel, boos, prikkelbaar.

krikkemik, znw. de. 1. Zwak bouwsel, kapot of gammel voorwerp. 2. Oud, gebrekkig mens, ontredde persoon. Oorspr. was een krikkemik een driepotige bok om zware voorwerpen op te krikken. Mogelijk zijn de overdrachtelijke toepassingen ontstaan o.i.v. het w.w. kraken. Vgl. het N.E.W. onder krikkemik {p.191}

krikkemikke (I), w.w. Voortdurend heen en weer bewegen, b.v. op een stoel.

krikkemikke, znw. mv. in de zegsw. *uit z'n krikkemikke* 1. uit zijn verband, gammel, kapot, gebrekkig. | Je ragde die stoel hillegaâr uit z'n krikkemikke. 2. ontredde | Jaap is puur uit z'n krikkemikke.

krikkemikkerig, krikkemikkig, bn. 1. Oud, gammel, gebrekkig, kapot 2. Ontredde.

krim, znw. de. Goot tussen twee daken in (vero.).

krimmeneêl, bn. en bw. 1. Ellendig, heel erg. | 't Is krimmeneêl koud. 2. Gierig, klagerig. | 't Is 'n krimmenêle kirrel. Het woord is een verbastering van fra. *criminel* = misdadig.

krimmeneêl, znw. de. Gierigaard, klager.

krimmenêlig, bn. Gierig, klagerig.

krimp, znw. de, in de zegsw. *niks gien krimp hewwe*, totaal geen tekort of armoede hebben. – *Voor de krimp*, voor het krimpen. | D'r gaat van de prois 'n kwartje of voor de krimp.

krimpende, bn. in de spreuk: *krimpende winde en uitloupende vrouwe benne alletwei niet te vertrouwen*, oude volkswijsheid die voor zichzelf spreekt.

krimpére, w.w. Ineenkrimpen van de pijn, creperen. Vgl. *krampére*.

krimzerig, bn. Dial. var. van kleinzerig. Mogelijk is krim hier een bijvorm van kriem, stam van het w.w. krieme = klagen, jammeren.

kring, znw. 't. Var. van kreng.

kringe, w.w. Dringen, opdringen.

krint, znw. Var. van krent.

kristelek, bn. Ook: netjes, fatsoenlijk, redelijk | Je ziene d'r nou weer 'n beetje kristelek uit. 't Is kristelek weer.

krodde, znw. de. Herik, wilde mosterd (vero.). Mogelijk is het woord verwant met kruid. Zie het N.E.W. onder krodde-2.

krôde, w.w. Kruien met een kruiwagen. | Je moete nag mis krôde. Vgl. fri. kroadzje.

krocht, znw. de. Zie *kroft*.

kroele (I), w.w. Krioelen, dichtbij elkaar liggen of zitten.

kroele (II), w.w. Aanhaling, uitgelaten doen. Vgl. krolle.

croep, znw. de. Ontsteking van het strottehoofd. Vgl. fra. croup. Zie het N.E.W. onder kroep.

croephoest, znw. de. Hoest t.g.v. kroep.

kroes, bn. Levendig, parmantig, grappig. | 't Is 'n kroes kirreltje. Mooie, kroes glimmende peerde. 2. Flink, bij de hand. | Hai het 'n kroes woif. Het woord is verwant met kroesen = krullen. Zie het N.E.W. onder kroes-2. Zegsw. *erges kroes op weze*, ergens trots op zijn.

kroet, znw. 't. Var. van skrot = uitschot, afval van vruchten.

kroffie, znw. 't. Stukje weiland vlak achter het boerenerf. Zie *kroft*.

kroft, znw. de. 1. Hoge zandgrond, akker in de duinen, grasland omgeven door hoge (hout)wallen. 2. (Gras)land dicht bij huis. Vgl. eng. croft = omsloten veld. Het woord is verwant met het w.w. kruipen. Zie het N.E.W. onder krocht 1.

krògge, w.w. Dial. var. van krijgen. | Zouwe we volk krògge?

kroige, w.w. Dial. var. van krijgen. Zegsw. *datte we ze nag maar lang kroige magge, luste zel wel gaan*, gezegd m.b.t. het drinken van een (aangeboden) borreltje.

kroigertje, znw. 't. Iets dat men krijgt, b.v. een goedkoop sigaartje, een gedragen kledingstuk, enz. {p.192}

krok, znw. 't. 1. Graszaad, fijn afval van hooi waaronder het zaad zich bevindt. 2. Zeer fijne sneeuw. Eig. sneeuw zo fijn als krok of graszaad.

kroke, znw. mv. Crocussen. | Hai bouwt puur zô'n lap kroke.

krokke, w.w. Zeer fijn sneeuwen. Vgl. fri. kròkje.

krokkele, w.w. Zie *krokke*.

krokkel, **krokkel snei**, znw. de. Zeer fijne sneeuw.

krokkelig, bn. Fijn sneeuwend. | 't Loikt wel 'n beetje krokkelig.

krokkere, w.w. Zie *krokke*.

krokkig, bn. 1. Met veel krok of graszaad. | Krokkige grond. 2. Fijn sneeuwend. Vgl. *krokkelig*.

krol, znw. de. Beremuts met bonte, omgeslagen rand. Oorspr. wsch. krolmuts, muts met fijne krulletjes van astrakan.

krolleman, znw. de. Watergeest, bullebak (vero.).

krom, bn. en bw. Zegsw. *krom prate*, gebrekkig praten (van kleine kinderen).

krombek, znw. de. Soort slaboon.

krombiend, bn. Met kromme benen (vero.).

kromsteven, znw. de. Kind dat gebrekkig praat, dat net leert praten. Eig. een schuit met een kromme steven.

kronje, znw. de. Gehaaid wijf (vero.) Uit fra. carogne = kreng.

kroôd, znw. de. Eénwielige kruiwagen. Mv. krôde en krôte. Vgl. fri. kroade.

kroôs (I), znw. 't. Kroos (in sloten).

kroôs (II), znw. 't. Kinderen, klein grut, kroost. Vgl. het N.E.W. onder kroost.

kroôshaak, znw. de. Zie *krôzer 1*.

kroôsskouw, znw. de. Controle op het reinigen van sloten van kroos.

kroôt, znw. de. Rooie biet. Vgl. fra. carotte = peen, wortel.

krop, znw. de. Krop, keel, in de zegsw. 'n *Krop (op)zette*, te keer gaan, kwaad worden.

kroplap, znw. de. Mouwloos vrouwenonderkleed dat boezem en rug bedekte.

kros, znw. de. Kar(retje), fiets, auto. Vgl. fra. carrosse = koets, wagen. Het woord komt ook voor in samenst. als melkkros, hooikros.

krosse, w.w. Karren, fietsen, rijden, jakkeren met een voertuig.

krowagen, znw. de. Dial. var. van kruiwagen.

krôze (I), w.w. Sloot van kroos reinigen.

krôze (II), w.w. 1. Leuk met kroost, met kleine kinderen omgaan. | Ze ken zô pittig krôze mit de kloine joôs. 2. Gezellig, zorgvol of liefderijk bezig zijn. | Pietje zat mooi mit z'n speultjes te krôzen. 3. Gezellig babbelen, zoals men met of tegen kleine kinderen doet. | Hoor opa es krôze.

krôzele, w.w. Keelgeluiden maken, 'praten' van kippen.

krôzer, znw. de. 1. Haak waarmee de krooslaag uit de sloot wordt getrokken. 2. Man die sloten van kroos reinigt.

krub, znw. de. 1. Dial. var. van krib(be), voerbak. 2. Voorheen slaappleats van een klein kind aan het voeteneinde van de bedstee der ouders. | 't Jongste popke lag altoid in de krub.

krugge, w.w. Dial. var. van krijgen.

kruideêl, znw. de. Deel of plank waarover men met een kruiwagen loopt.

kruikeis, znw. de. Kruidkaas, Leidse kaas. Vgl. *zeidjeskeis*.

kruidmop, znw. de. Gekruide mop, groter dan een pepermop. {p.193}

kruie, znw. mv. Kruiden, geneesmiddelen.

kruieflik, znw. de. 1. Apotheke. 2. Man die medicijnen rondbrengt.

kruiejoôn, znw. de. Jongen die medicijnen rondbrengt voor een arts of apotheke.

kruiekas, znw. de. Bochel, vergroeide rug (vero.).

kruier, znw. de, in de zegsw. *d'r 'n kruier uitgooie*, zo maar iets zeggen, onzin uitkramen. Mogelijk duidt kruier hier op een kruierende ijsschots en is de zegsw. ontstaan als een var. van. *'d'r 'n skos uitgooie*, waarin 'schots' ten onrechte als ijsschots werd opgevat. Zie *skos*.

kruin, znw. Eerste en laatste snee van een brood. Ook: snee brood. Meestal in de verkleinvorm kruintje.

kruinezak, znw. de. Broodzak(je) (vero.).

kruipersbroek, znw. de. Broek van grof linnen die over de werkbroom wordt aangetrokken bij landwerk dat men kruipend verricht.

kruip-in, znw. de. Ruimte onder de bedstee, afgeschutte ruimte onder een schuin aflopend dak. Vgl. fri. krûp-yntsje.

kruis, znw. 't, in de zegsw. *op 't kruis hange bloive*, gezegd als een kalf moeilijk geboren word doordat het te grof van heupen is.

kruisbande, znw. de. Zie *bande*.

kruisbaai, znw. de. Kruisbes. Vgl. fri. krûsbei.

kruisbaaieboom, znw. de. Kruisbessetrui.

kruisekêttinkie, znw. 't. Kettinkje waaraan een kruisje is bevestigd.

kruisie, znw. 't. Kruisje, in de zegsw. *'n kruisie make*. 1. een kruis slaan, bidden voor of na de maaltijd. 2. Rooms-katholiek zijn. | Ze het 'n vraaier die gien kruisie maakt.

kruiswortel, znw. de. Kruiskruid, soort onkruid. Vgl. fri. krûswoartel.

kruiwagenskeef, **kruiwagenskeeft**, znw. 't. Schertsend voor vreemd, onbedoeld effect van een biljartbal.

kruk, znw. de. Handvat, deurknop.

krukke, w.w. 1. Onhandig, dom bezig zijn. 2. Sukkelen met zijn gezondheid.

krukkel, znw. de. Kreukel.

krukkele, w.w. Kreukelen.

krukkelig, bn. Kreukelig, vol kreukels of gauw kreukelend.

krukkgig, bn. 1. Onhandig. 2. Gebrekkig, sukkelend met zijn gezondheid.

krukruiter, znw. de. Vaste cafébezoeker, drinkebroer.

krule, w.w. Dial. var. van krioelen.

krulskaase, znw. mv. Ouderwetse schaatsen met omgekrulde punt.

krummel, znw. de. Kruimel.

krummele, w.w. 1. Kruimelen. 2. Kruimelwerk verrichten, klungelen, onhandig of pietluttig bezig zijn.

krummelig, bn en bw. 1. Kruimelig. 2. Gierig, bekrompen. 3. Onhandig, inefficiënt. | Je werkt veuls te krummelig.

krummeltje, znw. 't. Kruimeltje. 2. Klein kind of persoontje.

krummeltjes, znw. mv. Kruimeltjes, in de zegsw. *krummeltjes is ók broôd*, je moet het kleine niet versmaden.

krupsies, znw. mv. Kwaaltjes, gebreken. Het woord is een verbastering van corrupties.

kruwagen, znw. de. Dial. var. van kruiwagen.

kuchele, w.w. Herhaaldelijk (licht) kuchen of hoesten. Vgl. fri. kuchelje.

kucheltje, znw. 't, in de zegsw. *op 'n kucheltje*, op een sukkeldrafje.

kuf, znw. de. Voorheen: klein vertrekje of aanbouwkje waar het eten op een open haard werd ge-{p.194}kookt. Vgl. middelned. cof = stal, schuur.

kui, znw. de. Kuikalf, vrouwelijk kalf.

kuier (I), znw. de. Zie *kuur*.

kuier (II), znw. de, in de zegsw. *an de kuier gaan*, een stukje gaan kuieren. – *Mit ientje an de kuier gaan*, een loopje met iemand nemen.

kuijaar, znw. 't. Zie voor een zegsw. onder *buljaar*.

kuil, znw. de. Ook: langwerpige, al dan niet uitgegraven bewaarplaats voor aardappelen, bieten, wortelen enz. afgedekt met stro of riet en modder. Zegsw. *mit de kuil in de reg loupe*, kaarsrecht, fier of trots lopen.

kuilerig, bn. Vol kuilen. | 't Is van dat kuilerige land.

kuin, bn. en bw. 1. Ingenomen met, trots op | Hai is kuin op z'n mooie tuin. 2. Zwierig, parmantig. | Da hoedje staat je kuin. Het woord is mogelijk een var. van koen. Vgl. fri. kein. Zegsw. *zô kuin as 'n kip mit ien pul*, er zeer mee ingenomen, zeer trots. – *Zo kuin as 'n ouwe aap, as kip, as poes, as Piet Snot*, vier var. van de vorige zegsw.

kuite (I), w.w., in de zegsw. *d'r tussenuit kuite*. 1. Er vandoor gaan. 2. Heengaan, overlijden.

kuite (II), znw. mv., in de zegsw. *mit stoive kuite lègge*, overleden en begraven zijn. | Die loit allang al mit stoive kuite.

kuiteklapper, znw. de. Opgeschoten knaap, kwajongen.

kuiteprikker, znw. de. Puber, opgeschoten knaap.

kukel, znw. de. 1. Klein soort kip. 2. Haan. 3. Klein kind, snotneus. 4. Onhandig persoon, stommeling | Koik toch uit, kukel!

kukele, w.w. Tuimelen (om)vallen. | Hai kukelde te water. Vgl. middelned. keukelen.

kule (I), w.w. Zie *kulle*.

kule (II), w.w. Met de 'kuul' of cultivator het land bewerken.

kulkoek, znw. de. Kletskoek, fopperij.

kulle, w.w. 1. Foppen. 2. Verrassen. Vgl. fri. kulle.

kúmmis, znw. de. Dial. var. van kunstmest.

kunsmis, znw. de. Dial. var. van kunstmest.

kunste, znw. mv. Kuren, rare streken. | Ik houw niet van zukke kunste.

kurf (I), znw. de. Korf.

kurf (II), znw. de. 1. Kerf, kram, klamp. 2. Spant in een schuit. Zegsw. *'t is over kurf en klamp heen*, het gaat alle perken te buiten. – *Dat was an de kurf skopt*, dat was tegen het zere been.

kurper, znw. de. Var. van karper.

kurps, znw. 't. Var. van korps.

kurve, w.w. Var. van kerven.

Kurver, dial. uitspraak van de familienaam Korver.

kurvezaag, znw. de. Kleine houten zaag die gebruikt werd om schuine ‘kurve’ of ribben te zagen voor een houten schuit.

kust, znw. de, in de zegsw. *kust laaie*, het kind van de rekening zijn, schade of nadeel ondervinden (vero.). Vgl. middelned. te coste lijden = onkosten moeten maken, schade lijden.

kusting, znw. de. 1. Onkosten (vero.). 2. Betaaldag na een verkoping (vero.). Zegsw. *’t is ’n hêle kusting*, er valt heel wat te betalen (vero.).

kuub, znw. de. Kortweg voor kubieke meter. | Ik moet nag ’n paar kuub zand hewwe.

kuuk, znw. de. Zie **keuk**.

kuuks, bn. Komisch, vreemd, zonderling, lachwekkend. | Ik vind ’t maar ’n kuuks moidje. Wat het ze ’n kuuks hoedje op. Het woord is een afl. van {p.195} kuuk of keuk = pret, plezier.

kuul (I), znw. de. Var. van kuil.

kuul (II), znw. de. Kortweg voor cultivator.

kuulkeskuif, znw. ’t. Het schuiven van knikkers in een ‘kuulke’ of kuiltje. De term is vero.

kuur, znw. ’t/de. Tuiketting of touw waaraan men grazend vee vastzet. Vgl. **bullekuur**. Zie het N.E.W. onder kuur-2.

kuw, znw. de. 1. Kieuw. 2. Naadje (vero.).

kuwetje, znw. ’t, in de zegsw. *’n kuwetje kreêwe*, een naadje naaien (vero.).

kwaad (I), bn., in de zegsw. *zô kwaad as vuur*, zeer kwaad. – *’n Boel te kwaad weze*, veel schulden hebben.

kwaad (II), znw. ’t. 1. Onkosten. | Wat komt deer nag ’n kwaad bai. 2. Onkruid. | D’r komt puur kwaad tussen de wortele. Zie de opm. bij kwat.

kwaadjes, znw. mv. Klein, pas opkomend onkruid. Zegsw. *kwaadjes zoeke*, onkruid zoeken en uittrekken. – *Kwaadjes wude*, onkruid wieden.

kwaadjese, w.w. Onkruid wieden of uittrekken. | Ik hew de joôs te kwaadjesen stuurd.

kwaadjeszak, znw. de. Een voor het lichaam gebonden (linnen) zak waarin men het met de hand uitgetrokken onkruid verzamelt.

kwaaskik, bw. Kwaadschiks, Vgl. **goeskik**.

kwad, znw. ’t. Zie **kwat**.

kwak, znw. de. Kwakzalver, spotnaam voor dokter.

kwakelbreg, znw. de. Kwakelbrug, hoge en smalle voetbrug die met trappen of schuine planken ter weerszijden opgaat. Vgl. kippebreg.

kwakkel, znw. de, in de zegsw. *an de kwakkel weze* 1. Kwakkelend zijn (van het weer). 2. Sukkelen met zijn gezondheid. | Hai is de leste toid puur an de kwakkel.

kwalm, znw. de. Vero. var. van walm. Zegsw. *natte kwalm*, vochtige uitwaseming van op stal staand vee.

kwan, uitroep, samentr. van ‘kom an’ | Kwan, we moste maar weerders op huis angaan. Hiernaast de vorm kewán.

kwar, znw. de. Persoon die, dier dat niet gedijt, niet tiert; plant die niet gedijt. Zie het N.E.W. onder kwar.

kwarre, w.w. Niet gedijen of tieren, zowel gezegd van mensen, dieren en planten, Vgl. Van Dale onder kwarren, dat alleen betrekking heeft op planten.

kwartel (I), znw. ’t. Wsch. samentr. van kwart deel (vero.). Vgl. middelned. quarteel.

kwartel (II), znw. de. Kwartel, in de zegsw. *de kwartel vange*, bedrogen uitkomen, achter het net vissen (vero.). Mogelijk duidt de zegsw. er lett. op, dat men denkt een kwartel gemakkelijk te kunnen vangen, daar deze vogel zich bij onraad niet verroert.

kwartje, znw. ’t. Ook: kwart deel, kwart zakje. Een kwartje meel was een kwart zakje ofwel 3½ pond meel (vero.).

kwas, **kwast**, znw. de. Ook: pluim aan de koestaart.

kwat, znw. 't. Fluim, speeksel, spuug. Het woord kwat of kwad is verwant met ned. kwaad, du. Kot in de zin van drek, vuilnis. Vgl. hiermee wfri. 't kwaad = onkruid dat ook 't vuil' wordt genoemd. Vgl. Boek. onder kwad.

kwatte, w.w. Kwalsteren, spuwen. | Bah, loup toch niet zô te kwatten. Zegsw. *z'n oigen niet op z'n vessie kwatte leite*, niet met zich laten sollen, zich niet laten beledigen. – *Ik moet van je* {p.196} *kwatte*, ik walg van je, ik spuw op je. – *Ik zel wel kwatte*, ik laat de koop wel aan een hogere bieder. – *Hai ken goed van 'm (of) kwatte*, hij kan goed van zich afbijten, hij laat zich niet kisten. – *Erges mee zitte te kwatten*, ergens mee tobben, ergens moeite mee hebben. – *Die kwat er ôk niet in*, die lust het graag, vooral m.b.t. een borreltje.

kwattendirk, znw. de. Kwispedoor (vero.).

kwattendrie, znw. de. Kwispedoor (vero.).

kwatter, znw. de. 1. Iemand die geregel 'kwat' of kwalstert. 2. 'Vochtige' prater.

kweêltje, znw. 't. Vlekje, smetje. | D'r zit geen kweêltje damp in dat paard. Het woord is wsch. verwant met ned. kwaal(tje), en het middelned. quelen = kwellen, pijn doen.

kweertje, znw. 't. Plankje of houtje ter versteviging, kalk ter opvulling (genoteerd te Koedijk).

kweeste, w.w. Wijze van vrijen die vooral in Noord-Holland in gebruik is geweest. De vrijer kwam 's avonds of 's nachts, terwijl deuren en vensters open stonden, op het bed van het meisje zitten of liggen. Het woord zou lett. 'praten' betekenen (zie het N.E.W. onder kweesten), hoewel men m.i. ook verband zou kunnen leggen met middelned. questen of queesten = najágen, avonturen.

kweewik, znw. de. Ouderwetse Urker koeksoort.

kweik, znw. 't. Kweekgras, lang en taai gras dat het bouwland onvruchtbaar maakt.

kweike, w.w. Ook: bouwland of wallen van kweekgras zuiveren.

kweiker, znw. de. Ook: bloembol die (veel) bijbollen produceert. | Deuze soort tulp is gien kweiker, wel 'n grove bollemaker.

kwes, znw. de. Kwets, langwerpig soort pruim. Vgl. du. Quetsche. Men onderscheidde blauwe en witte 'kwesse'.

kwikkeldraffie, znw. 't. Sukkeldrafje.

kwikkele, w.w. Op een sukkeldrafje lopen.

kwikkeltje, znw. 't. Sukkeldrafje.

kwikkies, znw. mv. in de zegsw. *kwikkies en strikkies*, dubbelzegging voor opschik. Vgl. het N.E.W. onder kwik. 1.

kwispedoor, **kwispeldoor**, znw. de/'t. De/het kwispedoor. Vgl. portugees cuspidor, lat. consputorium.

kwispelturig, bn. Var. van wispelturig.

kwivee, znw., in de zegsw. *op z'n kwivee weze*, op zijn qui vive zijn.

kwoil, znw. de. Zie *kwoilebabbel*. | Wat 'n kwoil van 'n vent.

kwoilebabbel, znw. de. Vervelend persoon, zeurpiet.

kwoilzakkie, znw. 't. Zakje aan een pijp waarin het kwijl werd opgevangen. {p.197}

L

laad, znw. de. 1. Lade. | De skeer loit in de laad. 2. Grote, ijzeren (vracht)schuit. | Hai is mit 'n laad eerappele nei de voiling. Vgl. fri. laed.

laadgat, znw. 't. Gat waardoor een stuk geschut wordt geladen, in de zegsw. *de duim op 't laadgat houwe*, zuinig huishouden. Hiernaast is kennelijk onder invloed van laten, wfr. leite, de var. ontstaan: *de duim op 't leitgat houwe*.

laag, znw. de, in de zegsw. *op de lage laag*, op een lange rij, ook m.b.t. een ruimte waar veel bedden naast elkaar staan. | We sliepe deer op zolder op de lange laag. – *Voor de laag of*, in de juiste of meest efficiënte volgorde. | Je moete meer voor de laag of werke.

laai (I), znw. 't/de. De lei | We moste op 't laai skroive. Zegsw. *in (op) de/'t laai staan*, schulden hebben.

laai (II), bn. Var. van luw. | 't Is hier lekker laai in 't oppertje.

laaie, bn., in de zegsw. *laaie woorde geve*, bakzeil halen, concessies doen. – *Dat zel laaie woorde geve*, dat zal harde woorden uitlokken, op verzet stuiten.

laaielek, bn. Goed te lijden, draaglijk, redelijk | 't Is laaielek weer.

laaite, znw. de. Var. van luwte. | Hier zit je lekker in de laaite.

laan, znw. de. Voorheen ook: zijweg, toepad dwars van de hoofdweg.

laat, bn. en bw., in de zegsw. *is 't weer zô laat!*, gezegd als er iets onaangenaams is gebeurd, als iemand iets verkeerd of doms heeft gedaan. – *Hoe laat leve we?*, hoe laat is het? – *Beter laat as nooit*, men kan nu eenmaal beter te laat komen dan helemaal niet komen.

laatkilver, znw. de. Koe die na 1 mei kalft.

laatspouk, znw. 't/de. Iemand die geregeld (te) laat thuis komt of laat naar bed gaat.

labbe, w.w. Roddelen, kletsen, in de dubbelzegging *labbe en lelle*.

labbekak, znw. de. 1. Roddelaar, kletskous. 2. Sul, klungel. 3. Slons.

labbekakke, w.w. 1. Roddelen, kletsen. 2. Klungelen, dom bezig zijn. Het woord is een koppeling van labbe = kletsen en kakke, een bijvorm van kakelen. Zie het N.E.W. onder labbekak.

labbekakker, znw. de. Zie **labbekak**.

labbekakkersgort, znw. de/'t, in de zegsw. *labbekakkersgort, drie prut (pruttels) gaar*, schertsend gezegd van een gerecht dat zeer snel klaar te maken is.

labberdepoep, znw. de. Schertsend voor geld.

labberdepoepies, znw. mv. in de zegsw. *'t is labberdepoepies*, het stelt niets voor, het is niets gedaan.

labberend, znw. 't. Luw gedeelte van een vaarwater waar de wind wegvalt, zodat de zeilen nog slechts labberen.

labberént, znw. 't. Labyrint, doolhof, in de zegsw. *an (in) 't labberént weze*. 1. Er lichamelijk, mentaal of financieel slecht aan toe zijn, geen uitweg meer weten. 2. Op het punt staan te bevallen. Vgl. fri. yn it laberint sitte.

labberjanus, znw. de. Oorvijs, opduvel.

labus, znw. de. Zie **labberjanus**.

lache, w.w. in de zegsw. *lach niet, d'r komt 'n skeet nei*, gezegd als iemand lacht om het benauwde gezicht van een ander. – *Lache om 'n skeet*, lachen om niets, om de geringste aanlei-{p.198}ding. – *Skadelek lache*, overdreven luid of uitbindig lachen.

lacht, vorm van het volt.dlw. naast lachen. | Wat hewwe we guster toch lacht.

laddertje, znw. 't. Ook: smal rijgje onder aan een hul (vero.).

lade, w.w., in de zegsw. *eerst lade, den losse*, je dient eerst te eten en dan naar de w.c. te gaan en niet in omgekeerde volgorde.

laden, volt. deelw. van lade, in de zegsw. *'t laden hewwe*, dronken zijn.

lakneuzehut, znw. de. Oude spotnaam voor een café waar alleen rijke boeren kwamen (o.a. te Barsingerhorn). Vgl. **klompehut**.

lam, bn., in de zegsw. *lam weze*, stomdronken zijn.

lamlazerus, bn. Stomdronken.

lamlul, znw. de. 1. Ellendeling. 2. Stomkop. 3. Slappeling.

lammenadig, bn. Ellendig, akelig, vervelend. | Wat 'n lammenadige kirrel! Vg. fri.

lammenadich. Het N.E.W. ziet het woord als een afl. van lam en vermoedt dat het tweede element is ontstaan o.i.v. lat. lamentare = jammeren, klagen.

lammetére, lammentére, w.w. Jammeren, klagen. Uit fra. *lamentar*, lat. *lamentare*.

Lammerskraag, znw. Dial. uitspraak van Lambertschaag, een hypercorrecte vorm, daar de plaatsnaam lett. Lamberts kaag = koog aangeslibd of buitendijks land behorende aan een zekere Lambert betekent.

lamp, znw. de, in de zegsw. *de lamp hangt skeef*. 1. Het geld is op. 2. Er is ruzie, het gaat verkeerd. – *Ientje in de lamp hewwe*, iemand in de gaten hebben of dóór hebben – *De lamp uitbleize*, sterven.

lampedanser, znw. de. Wanbetaler, oplichter.

lampeglas, znw. 't, in de zegsw. *je kenne van moin net as 'n lampeglas: heit worre en barste!* je kunt van mij barsten!

lampepit, znw. de. Ook: ellendeling, lammeling.,

lamppoip, znw. de. Zie **lampepit** (vero.).

lamzak, znw. de. Lammeling, ellendeling, lamlendeling.

land, znw. 't, in de zegsw. *'t land uitweze*, er op uit zijn om het bouw- of weiland te bekijken. | Jaap is efkes 't land uit, hai zel mit 'n uurtje wel weer thuis weze. Vgl. de bouw uit, de woid uit, de weg uit. – *Te land komme*, belanden (vero.) | Alles komt op de grôte houp te land. – *Land in 't vast*, land dat via de weg te bereiken is. – *Land in 't los*, land dat alleen per schuit te bereiken is. – *Land kè je van hale, huize moet je voor betale*, je kunt beter land dan huizen kopen.

lande (I), znw. mv., in de zegsw. *om de lande gaan*. 1. het bouwland gaan bekijken, vooral de verschillende akkers in een vaarpolder | Ze ginge mit de skuit om de lande. 2. dwars door een polder gaan, al slootje springend met of zonder polsstok. – *Om de lande loupe*, lopen luieren, werkloos zijn.

lande (II), w.w., in de zegsw. *alles landt en strandt deer an*, iedereen komt daar, men heeft daar geregeld aanloop van allerlei slag mensen.

landig, bn. Lastig, moeilijk (vero.) | 't Wordt m'n te landig.

landlouper, znw. de. Ook: voorjaarsbig van 3 tot 6 maanden oud die in het land loopt, die men gedurende de zomer laat weiden en in de herfst vet mest.

landskouw, znw. de. Controle op het verwijderen van distels, brandnetels e.d. {p.199}

landverhuring, znw. de. Var. van landverhuur.

landverovertje, znw., in de comb. *landverovertje speule*, oud jongensspel, waarbij men, door het werpen met een zakmes in de grond, trachtte andermans met lijnen uitgezette 'perceel' te veroveren. Vgl. **zandhappertje**.

lanes, znw. mv. Zie **lanings**.

lang (I), znw. 't, in de zegsw. *in 't lang*, in de lengte(richting). | Je moete die koek in 't lang deursnaaie. We zelle de tafels maar in 't lang zette. Je moete dat spraai in 't lang opkreuke. Vgl. fri. yn it lang.

lang (II), bn., in de zegsw. *van ien lang en twei breid (ien lang, twei breid)* 1. langdurig. | Ze zat oftig, ien lang, twei breid, op d'r man te wachten. 2. langdradig. | 't Is 'n verhaal van ien lang en twei breid. – *Lang en smal staat niemendal, kort en dik dat het gien skik, maar middelmaat is pronk op straat*, oude rijmspreuk die aangeeft, dat men het beste een 'normaal' postuur kan hebben. – *Lang, dun en lekker*, schertsreactie op een vraag hoe b.v. een meisje er uitziet.

lang (III), znw. de. 1. Lange Goudse pijp (vero.). Zegsw. *de halve lang*, halflange Goudse pijp(vero.). – *De lang in 't waai*, zie **langwaai**.

langbienemig, znw. de. Zie **langpôtémig**.

lange, w.w. Lengen, langer worden. Vgl. fri lange. | De dage beginne alweer pittig te langen.

Langedoiker, znw. de. 1. Inwoner van de gemeente Langedijk. 2. Onbesuisde, vreemde stoot of gelukstreffer bij het biljarten.

langer, bw. Hoe langer hoe meer, geleidelijk (vero.). | 't Wier langer van kwaad tot erger. Voor je kindere was je langer 'n slecht voorbeêld.

langerd, znw. de. Lang mens, dier of voorwerp.

langes, bw. vero. var. van langs. | De Groôtsloôt langes. Langes de Zoip reeë de boerekarre of en an. Opvallend zijn nog vero. constructies als onder dik langes = onder langs de dijk; oppe dik langes = boven langs de dijk; bai langes = langs. Vgl. fri. bij lâns.

langheer, znw. 't. Taaie zenuwstrengen in het vlees.

langhien, bw. 1. Lang geleden, lett. lang heen (vero.) | Hai was langhien de ienigst op 't durp mit 'n auto.

langpôtémig, znw. de. Langpootmug.

Langsleipers, znw. mv. Oude spotnaam voor de bewoners van Ursem.

langte, znw. de. Lengte. | Hai is van Jan es langte.

langvoer, znw. 't. Hooi, stro. Vgl. **kortvoer**.

langwaai, znw. 't. Wei dat na de kaasbereiding overblijft. Het wordt lang (= taai, dradig) genoemd, omdat het in het vat één massa vormt, die men wel uit het vat kan gieten, maar moeilijk kan scheppen.

langwaaiepup, znw. de. Pap van 'langwei' (vero.).

lanings, znw. mv. Beddeplanken waar de matras op rust. Het woord is wsch. een afl. van het oude woord lane = dwarsliggende balk, leuning. Vgl. Boek. Vgl. fri. lanings = vloerplanken van voor- en achteronder in een schip.

lanis, znw. mv. Zie **lanings**.

lansie, znw. de. Streekgenoot (vero.).

lanteern, znw. de. Lantaarn.

lanterefante, **lanterefantere**, w.w. Lanterfanten.

lap, znw. de. Ook: grote hoeveelheid, oppervlakte of afstand. | Hai bouwt 'n lap tulpe. 't Is nag 'n lap loupén. Zegsw. *er de lap op lègge*, flink aanpakken, voortgang met iets maken. {p.200} – 'n *Lap zette*, 'm van katoen geven, flink aanpakken. – *Ze het 't voor d'r lap*. 1. Ze is ongesteld. 2. Ze is zwanger. – 't *Voor z'n lap hewwe*. 1. Uitgelaten zijn, dronken zijn. 2. Ziek zijn. – *Ze het 'n lap op heur rok*, ze heeft een 'onecht 'kind'. – 't *Is lap om leer*, het is lood om oud ijzer. – 't *Is net 'n lap die er bai hangt*, gezegd van iemand die als voetveeg wordt behandeld. – *Beter 'n lap van 'n vreemd as 'n gat van 't zelfd(e)*, beter een noodoplossing dan helemaal geen oplossing, o.a. gezegd m.b.t. te verstellen of reeds verstelde kleding. – *Beter 'n lap as 'n gat*, zie de vorige zegsw.

lappedag, znw. de. Oorspr. De dag waarop manufacturiers overgebleven lappen tegen gereduceerde prijzen verkochten. Naderhand uitgegroeid tot een dag (t.w. de maandag na de kermis) waarop zowel in de winkels als aan allerlei kraampjes van alles word (uit)verkocht.

lappedagge, w.w. Spontane vorming in de betekenis van de lappendag bezoeken. | Moet je murgen nag te lappedaggen nei Hoorn?

lappengewag, znw. 't. Allerlei lappen en ander koopwaar van de (rondtrekkende) lappiespoep of manufacturier. Soms ook benaming voor de man zelf.

lappenmarkt, **lappenmart**, znw. de. Zie **lappedag**.

lappen, var. van lapt, volt. deelw. van lappe. | Dat hei je 'm mooi lappen!

lapper, **lapperd**, znw. 1. Zeelt 2. Sul, stommeling. Vgl. Boek. onder labbe.

lappertjesleven, znw. 't. in de zegsw. 'n *lappertjesleven hewwe*, een zorgeloos leven hebben. Mogelijk duidt lappertjes hier op zeelten. Voorheen was het wel de gewoonte, dat men een paar zeelten in de regenbak liet zwemmen ten einde het regenwater vrij te houden van waterluizen. Ook wordt lappertjesleven wel opgevat als: het (zorgeloze) leven dat een schoenlappertje leidt.

lappie, znw. Ook: bankbiljet. | Hai betaalde mit 'n lappie van duizend.

lappieskirrel, znw. de. Zie **lappiespoep**.

lappieslêven, znw. 't. Zie *lappertjeslêven*.

lappiespoep, znw. de. Oorspr. rondtrekkende manufacturier uit Duitsland (vooral uit Westfalen), in het algemeen schertsende aanduiding voor een manufacturier. Vgl. *poep (II)*.

lapswans, znw. de. Waardeloos persoon. Vgl. Enno Endt 'Bargoens Woordenboek', blz. 74, waar het woord verklaard wordt als een koppeling van du. läpp(i)sch = onbeholpen, krachteloos, en du. Schwanz, mannelijk lid, eig. staart.

larie, znw. 't. Soort katoen, ook wel Keuls larie genoemd, dat vooral gebruikt werd voor werkkleding van boerenmeisjes of voor kleding van arme kinderen. Dit katoen had een blauwe ondergrond die bezaaid was met bloemetjes of stippeltjes.

lariekoek, znw. de. Larie, onzin.

lask, znw. de. Vero. vorm van las.

laske, w.w. Vero. vorm van lassen.

last, znw. de, in de zegsw. *dat ken (het) gien last*, dat kan geen kwaad. – *An de laste lègge* 1. tot aan de rand geladen zijn (van een schuit). 2. verzadigd zijn. 3. dronken zijn. – *De last hewwe*, zie de vorige zegsw.

lastdreiger, znw. de. Vero. voor bagagedrager.

laste, znw. mv. Ook: belastingen, o.a. in durpslaste, polderlaste. Zegsw. *'t end sel de laste dreige*, het zal uiteindelijk spaak lopen.

latekêrk, znw. de. Late kerkdienst; hoogmis. Vgl. *vroegkerk*. {p.201}

latekêrkerstoid, znw. de. Tijd voor de late kerkdienst; voor de hoogmis.

latig, bn. Tamelijk of flink laat. | We wazze latig thuis.

lawibus, znw. de. Oorveeg, oplawaai. Vgl. fri. lawibus.

lazer, znw. de. Lichaam, bast. | Ik gaf 'm op z'n lazer.

lazere, w.w. 1. Vallen, tuimelen. | Hai lazerde te water. 2. Smijten. | Hai lazerde alles te water. 3. Hinderen. | Dat lazert niks. 4. Zeuren, zaniken, vervelend zijn. | Zit toch niet zô te lazeren.

lazerstraal, znw. de. Lamstraal, ellendeling.

lazerstrale, w.w. Zie *lazere*.

lebbere, w.w. Slobberen, slurpen met de snavel. | De eende lebbere an 't kroôs.

lebberig, bn. 1. Teken en van verleptheid tonend. | De graniums worre lebberig. 2. Onsmakelijk zuur. | Die keis smaakt lebberig.

lebbig, bn. Zie *lebberig*.

ledder, znw. de. Harde trap of slag. | Ik gaf die bal toch 'n ledder!

leddere, w.w. Hard trappen of slaan.

lede, znw. mv. 1. Ledematen. 2. Voegen, verband. | Die stoel is uit z'n lede. 3. Lieden, knapen, veelal in ongunstige zin. | Ik vertrouw die lede niet. Zegsw. *wat onder de lede hewwe*, verschijnselen vertonen die op een ziekte of kwaal zouden kunnen wijzen. Vgl. fri. *eat ûnder de lea hawwe*. – *Wat op de (z'n) lede hewwe*, iets op zijn hart heben.

ledebreken, znw. 't, in de zegsw. *'t is gien ledebreken*, het is geen zwaar of riskant werk. Vgl. fri. leabrekken.

ledebrekerwerk, znw. 't, in de zegsw. *'t is gien ledebrekerswerk*, zie de vorige zegsw.

ledeloôs, bn. Uit zijn verband, gammel, zonder rek. | Die stoel is ledeloôs, Dat (h)illestiek is lédeloôs.

leden, bw. Geleden, voorbij. | 't Is al 'n toid leden.

leeglouperstoid, znw. de. Tijd dat er (voor tuinders) weinig werk valt te doen, zodat men (gedwongen) leegloopt.

leers, znw. de. Laars.

leerzeskâft, znw. de. Laarzeschacht van leer of zeldoek. Zegsw. *hai het 'n strot as 'n leerzeskâft*, hij heeft een enorm stemgeluid.

leêuw, bn. Var. van lauw. | De soep is leêuw.

leêuw, znw. mv. Leeuwen, in de zegsw. *altoid leêuwe en bere zien*, altijd bezwaren of problemen zien.

lèg, znw. de, in de zegsw. *de lèg steke*, de baarmoede die na het kalven of na het 'ônen' naar buiten is gedreven, weer in het lichaam steken. Vgl. fri. it lech. – *De lèg hewwe*, bedlegerig zijn, ziek zijn. – 'n *Lange lèg hewwe*, lang vruchtbaar zijn, lang kinderen baren.

lègge, w.w. 1. Liggen. | Weer moete die lepels en vurke lègge? 2. Leggen. | Je moete ze in de laad lègge. 3. Op knieën liggen. | Gaan jij deer maar lègge te rôden. Zegsw. *'t loit er niet bai*, er is geen haast bij. – *Loit dat er bai?*, is dat direct nodig, moet dat nu perse?

lègger, znw. de. Ook: 1. plaat onder de haard, 2. snoek die vaak op een vaste stek ligt, vgl. *jager*.

leid, znw. 't. Leed. Zegsw. *teugen z'n leid kenne*, er tegen kunnen, vooral gezegd m.b.t. kleding. | Die jas ken teugen z'n leid.

leig, bn. Laag. Vgl. fri. leech. Zegsw. *erges leig bai opkoike*, ergens weinig vertrouwen in hebben. – *Ientje leig in de rekening hewwe*, iemand niet hoog aanslaan, niet vertrouwen.

leigig, bn. Tamelijk of flink laag. | 't Is {p.202} leigig land.

leigte, znw. de. Laagte. Vgl. fri. leechte. Zegsw. *nei de leigte*, omlaag, naar beneden.

leigting, znw. de. Vero. var. van leigte = laagte. Vgl. hougting naast hougte.

leite, w.w. Laten. | Je moete dat beisie loupe leite.

leitgat, znw. 't. Zie *laadgat*.

lek (I), znw. 't. Lek, lekkage, in de zegsw. *'t lek vonden hewwe*, weten waar de schoen wringt, wat het probleem is. – *'t Lek hewwe*. 1. Geregeld moeten urineren. 2. Ongesteld zijn. 3. Uitgelaten, dronken zijn. Zegsw. *elk het z'n lek en z'n gebrek*, een ieder heeft zijn streken en zijn gebreken.

lek (II), znw. 't. Glans. Zie ook *lekke* en *let*.

lekke, w.w. Glanzend, glad maken, polijsten. Vroeger plachten de vrouwen met een halfronde glaskogel hun schoteldoeken en kledingstukken sterk te wrijven, hetgeen 'lekke' werd genoemd. Vgl. *klandére*. Zie ook N.E.W. onder likken-2.

lekker, bn., in de zegsw. *we zelle je lekker houwe*, we zullen je graag, begerig, hongerig houden; je krijgt je zin (nog) niet. – *Ientje lekker houwe*, iemand aan het lijntje houden. – *Ientje lekker make op niks of*, iemand een loze belofte doen of blij maken met een dooie mus. – *Jij benne 'n lekker dier*, jij bent me een mooie.

lekkerbekkie, znw. 't. Ook: ouderwetse dans (op de derde kermisdag).

lekkerte, znw. de. Lekkere smaak | Ik doen er voor de lekkerte nag 'n paar skeppies suiker in.

lekkertje, znw. 't. 1. Lief kind. 2. Lekker snoepje, lekker zoentje e.d.

lekstien (I), znw. de. Gootsteen (vero.).

lekstien (II), znw. de. Glanssteen voor het linnengoed. Vgl. het w.w. *lekke*. Hiernaast de vorm letstien.

lel, znw. 1. Harde, onbesuisde trap of klap. 2. Iets dat groot in zijn soort is. | Hai het 'n lel van 'n snoek vongen.

lellebel, znw. de. 1. Smerig of ontuchtig wijf. 2. Roddelaarster. 3. Waardeloos voorwerp.

lemoen, znw. 't. Lamoen, de twee houten armen met het dwarshout en de spoorstok waartussen het paard wordt ingespannen. Zie voor de herkomst uit fra. limon het N.E.W. onder lamoen. Zegsw. *ze het 't lemoen van d'r kont sloegen*, ze heeft de verkering of verloving verbroken, ze heeft hem afgewimpeld.

lemoensaus, znw. 't. Vero. voor citroensaus.

lemoenskeefte, znw. de. Schertsend voor onverwacht, draaiend effect van een biljartbal.

lene, w.w. Var. van leunen.

leng, znw. 't. Hooitouw, lang touw aan een katrol waarmee het hooi in de berg werd gehesen.

lenig, bw. Vero. voor kalm, zacht. Vgl. *lenigies-an*.

lenigies-an, bw. Dial. var. voor lenig aan.

lening, znw. de. Var. van leuning.

leningstoel, znw. de. Leunstoel. Zie ook leuningstoel.

lens, bn. 1. Leeg. | De regenbak is lens. 2. Beurs | Ze hewwe 'm lens trapt.

lepel, znw. 1. Lepel. 2. Zie **lepelaar**. Zegsw. *de lepel d'r bai neerlègge*, het bijltje er bij neerleggen.

lepelaar, znw. de. Ook: werktuig met een langwerpig, lepelvormig blad om sleuven te graven, o.a. voor het leggen van drains.

lepeledoôsie, znw. 't. Lepeldoosje.

lepelerekkie, znw. 't. Lepelrekje.

lepelevaasie, znw. de. Lepelvaasje. {p.203}

lepeltjeskost, znw. de. Lekker, dure kost die a.h.w. per lepeltje geoffreerd wordt. Zegsw. *'t is alle dage gien lepeltjeskost*, men kan niet elke dag zo vorstelijk of duur eten.

lering, znw. de. Zie **vragelering**.

lessie, znw. 't. Het laatste, het overblijvende, het restje van het middagmaal. | Mag ik 't lessie van de keis? Ik hew nag 'n lessie bloemkoôl staan. Ik houw wel van 'n vet lessie. Zegsw. *geef moin maar 'n vet lessie*, ik bedank voor de eer, geef mij maar wat anders. – *'t Loupt op 't lessie*, het loopt naar het eind, het is bijna klaar. – *En 't lessie!*, en de rest, en wat er nog bij komt. | 'Zô'n bekeuring kost wel voiftig piek, denk?' ... 'En 't lessie! Doen d'r nag maar voiftig bai!'

lessiesdag, znw. de. Dag waarop de etensrestjes worden opgemaakt. | De maandag was bai oô's altoid lessiesdag.

lessieversjouw, znw. 't. Eig. een samenkoppeling van 'laatste voer sjouw', d.w.z. het sjouw of karwei om het laatste voer (hooi) naar de boerderij te vervoeren. Later werd deze koppeling opgevat als 'het versjouwen van 't lessie, het laatste (hooi)'. Oorspr. Was het een feest voor het werkvolk van de boer. De arbeiders – en vaak ook hun kinderen – reden boven op de laatste vracht hooi mee naar de boerderij, waar ze getrakteerd werden op drank en warme bollen.

Een en ander staat beschreven in het boek 'Kloin Pittichie' door mervr. A.C. ter Horst - Hoekstra (blz. 128 e.v.).

lest (I), znw. de. De laatste. | Hai is altoid de lest die thuiskomt.

lest (II), Het laatste, het eind. | 't Liep teugen 't lest van april. Zegsw. *op ('t) lest*, op 't laatst, tenslotte. | Ik wist er op lest gien end meer in. – (*'t Is*) *lest voor eêuwig*, het is nu absoluut voor de laatste keer, het is nu voorgoed afgelopen. – *'t Lest heugt 't best*, het meest recente onthoud je het beste.

lest (III), bw. Laatst, onlangs. | Ik hew 'm lest nag spoken.

lesten, lestent, bw. Var. van lest = laatst.

let, znw. 't. Glans, uitstraling, o.a. als teken van gezondheid. (vero.) | Hai het weer let op z'n gezicht. Vgl. **lek (II)**.

letstien, znw. de. Zie **lekstien**.

letter, znw. de, in de zegsw. *de lange letter op de reg ewwe*, lui zijn (vero.) De lange letter is de L, de beginletter van lui.

leugen, znw. de, in de zegsw. *'t is leugen!*, het is gelogen! – *Waar of leugen*, waar of niet! – *Je hore de leugen op klompe ankomme*, het ligt er dik op, dat het gelogen is.

leuk, bn. en bw. 1. Leuk, aardig, gezellig, in de zegsw. *leite we 't leuk houwe en spore bloive*, laten we geen ruzie maken. Lett. laten we het gezellig houden en in het goede spoor blijven.

2. Vreemd, zonderling. | Ik vind 't maar 'n leuk moidje, ze lacht altoid zô leuk. Wat 'n leuke bedoening. 3. Vervelend, onbestemd. | Ik hew 'n beete 'n leuk gevoel in m'n maag. 4. Zwoel, drukkend, broeierig. | 't Is leuk weer.

leukerd, znw. de. Zonderling, raar individu.

leukie, znw. 't. 1. Iemand die of iets dat leuk, aardig in zijn soort is. | Is dat jouw jurkie? Wat 'n leukie! 2. Iemand die of iets dat vreemd, zonderling in zijn soort is. | Ik vind dat moidje maar 'n leukie.

leukig, bn. en bw. 1. Nogal zonderling, gek, vervelend. | Ik vind 't maar 'n leukig moidje, ze lacht altijd zô {p.204} leukig. 2. Nogal zwoel, drukkend, broeierig. | 't Weer is puur leukig.

leut, znw. de. 1. Koffie. | Geef moin maar 'n bakkie leut. 2. Iemand die veel koffie drinkt. | Wat bè je toch 'n leut, da's je vierde koppie al. Het woord zal wel hetzelfde zijn als leut = plezier, genoeg, hier: het genoeg dat men aan het drinken van een kopje koffie beleeft. Vgl. 'n bakkie troost.

leve, w.w., in de zegsw. *al wat leeft, dat komt*, gezegd als er een onverwachte bezoeker komt die men een tijd niet ontmoet heeft.

leven, znw. 't, in de zegsw. *bai 't leven*, zeer ijverig of fanatiek. | Ze zat te pellen bai 't leven. – *In 't leven*, in het levende vlees, in een pijngevoelige plaats. | De nagels in 't leven slaan (bij het beslaan van een paard). – *Die ziet er uit of ze 't eeuwig leven het*, die ziet er blozend, kernegezond uit.

levende, znw. mv., in de zegsw. *de levende moet je zoene, voor de dooie moet je bidde*, vaak schertsend gebruikt als motivering om één of mee personen te zoenen.

levendig, bn. Var. van levend. | Hai verkoupt levendige vis.

lever, znw. de, in de zegsw. *de lever freten hewwe*, verdacht worden, de schuldige zijn. De zegsw. duidt er lett. op, dat dikwijls gebraden (kippe) levertjes heimelijk werden opgesnoept. – 'n Witte lever hewwe. 1. een liefhebber van vrouwen zijn. 2. een liefhebber van drank zijn.

lewaaidoup, znw. 't. Saus bestaande uit meel, azijn, water en zeer weinig vet; zeer dunne, waterige jus.

lezen, znw. 't. Dat wat te lezen staat, (op) schrift. | Hai kreeg voor z'n annemen 'n koppie mit lezen.

lichie, znw. 't. Ook: thee- of koffielichtje. Zegsw. *we zelle effies 'n lichie make*, we zullen even het lamplicht aandoen.

lichieskermis, znw. de, in de zegsw. *nei de lichieskermis gaan*, des avonds de feestelijke kermisverlichting gaan bekijken en ook nog even deelnemen aan het kermisvermaak. | Oôs Truus gaat nag efkes mit de kloine joôs nei de lichieskermis.

licht (I), znw. 't. Licht, in de zegsw. *'t licht andraaie (andoen, ansteke, opdoen, opsteke)*, het elektrisch licht aandoen. – *'t Grôte licht gaat weer uit*, het wordt weer donker.

licht (II), znw. 't. Baarmoeder van de koe, ook wel van ander vrouwelijk vee. Het woord is een afl. van het w.w. liggen. Zegsw. *mit 't licht staan*, 1. gezegd wanneer bij een koe na het kalven de baarmoeder is uitgedreven. 2. nog enige uren met de nageboorte staan.

licht (III), bn. en bw., in de zegsw. *erges licht an tille*, ergens niet zwaar aan tillen, iets gemakkelijk opnemen. – *Erges licht overheen gaan*, zie de vorige zegsw. – *Erges licht werk van hewwe*, handig zijn, ergens geen moeite of problemen mee hebben.

lichte, w.w. Ook: met een lichter te rooien planten oplichten. | Hai most guster te piepers lichten.

lichter, znw. de. Soort ploeg die planten oplicht.

lichtenskip, znw. de. Verlichting, vermindering van pijn of benauwdheid (vero.). | Zôn asperientje ken puur lichtenskip geve.

licht-op, bn. Lichtzinnig, zorgeloos. Zegsw. *licht op en treur niet, 'n waaie broek die skeurt niet*, maak je geen zorgen, het loopt heus wel goed af.

licht-oppe, znw. de. Lichtzinnig (vrouws)persoon, losbandig zorgeloos iemand.

lichtveerdig, bn. Voorheen ook: ten- {p.205} ger, schraal | 'n Lichtveerdig moidje.

lid, znw. 't, in de comb. *'t (ge)broken lid*, ijzer in de disselboom waaraan de spoorstok hangt.

liddere, w.w. Lilken, trillen bibberen. | Ik sting te lidden op m'n biene.

liddere, in de zegsw. *van liddere weze*, neerslachtig, moedeloos zijn (vero.).

lieder, znw. de. Loeder, ellendeling. | Lilleke lieder dat je d'r benne!

liederig, bw. Heel erg, ellendig. | 't Is liederig koud!

liefde, znw. de, in de zegsw. *je kenne niet (enkeld) van de liefde leve*, liefde (in een huwelijk) is niet voldoende, er moet ook brood op de plank komen. – *Die leeft van de liefde*, die voert weinig of niets uit, heeft weinig of geen geld en leeft toch zorgeloos. – *Je zelle van de liefde droume*, het zal je lelijk tegenvallen, het kon je wel eens berouwen, – *De groôte liefde weunt in de kleinste huisies*, bij eenvoudige, arme mensen vind je dikwijls de grootste liefde en hartelijkheid.

liege, w.w., in de zegsw. *liege as 'n bidprentje*, overduidelijk liegen of de zaak verbloemen. – *Liege as 'n sleipedief*, staalhard liegen. – *Hai liegt, dat de luize op z'n kop barste*, hij liegt, dat hij barst!

liegebel, znw. de. Jokkebel, leugenaar, Zegsw. *'n liegebel komt in de hel bai alle dooie skeipe*, dreigement aan kinderen die liegen.

liem (I), znw. de/'t. Dial. var. van lijm.

liem (II), bn. Zie **liemerig**. | De pap is puur liem.

lieme, w.w. Var. van loime = lijmen, plakken.

liemerig, bn. Lijmerig, plakkerig, gebonden, tussen dik en dun. | De pap is puur liemerig. 't Is van dat liemerige spul. Vgl. fri. liemerich.

liemig, bn. Zie **liemerig**.

lien, in de comb. *te lien*, ter leen. | Ik vraag dat boek wel te lien.

lienig-an, bw. Lenig aan, langzaam aan.

lienigies-an, bw. (Heel) lenig aan, (heel) langzaam aan. | 't Wordt lienigies-an toid om te beginnen.

lient, znw. de. Smalle, doodlopende sloot naast het (boeren)huis of de tuinderswoning (genoteerd te Broek op Langedijk). Misschien is het woord verwant met leunen, hier in de zin van aanleunend slootje of haventje.

lier, znw. de. Zie **lierie**. | Wat is 't 'n lange lier.

liere, w.w. 1. Lawaaien, luid zingen of muziek maken. 2. Heftig, loeiend branden. | De kachel liert 'm an!

lierie, znw. de, in de zegsw. *'n lange lierie*, een lang, mager persoon.

liésiemo, znw. de. Lits jumeaux. Zegsw. *ze sleipe liésiemo*. ze slapen op een lits-jumeaux.

liest, znw. ('t) Var. van het liefst. | Ik zou 't liest voor m'n oigen beginnen. Liest zou ik op m'n oigen weze.

lieverdela, in de comb. *van lieverdela*, van lieverlede (vero.).

lieverdelee, in de comb. *van lieverdelee*, van lieverlede.

likke, w.w. Vero. var. van loike = lijken. | Ze likke op mekaar.

lik-me-vessie, in de comb. *van lik-me-vessie*, waardeloos, van geen betekenis. Mogelijk is vessie hier een verbastering van fra. fesse = bil. | Ik vind 't 'n boek van lik-me-vessie.

lillek, bn. en bw. 1. Lelijk. 2. Ondeugend, ellendig. | Lilleke hufter dat je d'r benne. 3.

Kwaad, driftig. | Hai wier op slot puur lillek. 4. Slecht, droevig, zielig. | 't Is puur lillek mit de pesjént, Vgl. fri. lilik. Zegsw. *lillek in de luier, gnap in de sluier*, een minder aantrekkelijke vrouwelijke {p.206} baby kan best uitgroeien tot een knap bruidje, een knappe vrouw. – *Rondom lillek weze*, uitgesproken lelijk zijn. – *Lillek van magerte*, zo mager dat het lelijk staat. – *Ze is zô lillek, as lillek zeer dee*, zou ze de hêle dag loupe te peûwen, krasse overdrijving m.b.t. een oerlelijke vrouw. – *Ze is zô lillek, dat ze mit 'n skuttel(tje) melk uit de boum lokt worre moet*, zie de vorige zegsw.

lillekerd, znw. de. 1. Lelijk persoon. 2. Deugniet. Vgl. fri. lilkert. Zegsw. *'n gnappe lillekerd*, ironisch voor een lelijk persoon. – *Voor lillekerd staan*, voor leugenaar staan, voor schut staan.

lillekig, bn. Tamelijk of flink lelijk (in alle wfri. betekenistoepassingen). | 't Ziet er lillekig uit. Hai wir zô maar puur lillekig, dat ik hew maar niks meer zoid.

lillekte, znw. de. Lelijkheid. | 't Valt mit 'r lillekte puur mee, 'oor.

linger, znw. de, in de zegsw. *ientje an de linger houwe*, iemand graag houden, aan het lijntje houden. Zie ook **lingere**.

lingeraar, znw. de. Iemand die wacht in de hoop iets te krijgen.

lingere, w.w. Staan wachten in de hoop iets te krijgen, ergens op vlassen. Het woord is verwant met lang en lengen. Vgl. fri. longerje, eng. to linger. Zegsw. *lingere as 'n kat op 'n kikker(d)*, vol verlangen staan wachten, gretig zijn kans afwachten.

link, bn. en bw. 1. Riskant. | Doen jij 't maar, ik vind 't te link. 2. Oneerlijk, onbetrouwbaar. | 't Loikt moin 'n link zaakie. 3. Geslepen. | Koik uit, 't is 'n linke kirrel, 'oor! Zegsw. *ik koik wel link uit*, ik pas ervoor, ik trap er niet in. – *Hai is zo link as 'n looien deur*, hij is zeer geslepen, hoogst onbetrouwbaar.

linkig, bn. Nogal link.

linkighoidje, znw. 't. Slinksigheidje, slimme of sluwe streek.

linkse, bn. Var. van linker. | M'n linkse skoën is zoek.

lintwurm, znw. de. Lintworm, in de zegsw. *denk om 't slingeren van de lintwurm, denk om 't kwispelen van z'n steert*, schertsend voor: pas op, nu zul je eens wat zien.

lip, znw. de, in de zegsw. *Z'n lip hong op 't onderste ('t derde) knoupsgat*, hij keek zeer sip. – *Z'n lip hong op half elf*, zie de vorige zegsw.

lippe, w.w. Met de lippen trekken om ontroering of een huilbui te onderdrukken.

lippere, w.w. Zie **lippe**.

lobbig, bn. Nogal lauw (vero.) | De koffie is lobbigh.

lochte, w.w. Var. van luchten. Vgl. **luchte**.

lochter, znw. de. Zie **luchter (I)**.

lochtere, w.w. Zie **luchtere**.

lôde, znw. de. Loden, gewichten van een hangklok. Zegsw. *de lôde hange op de grond*, gezegd van iemand die afgeleefd is. – *Haal op je lôde*, schertsend voor: snuitje neus. – 't *Lillek van de lôde loupe leite*, door eigen schuld falen, failliet raken, in de problemen raken.

lodder, znw. de. Grote (loden) stuiter of kogel. | Wai knikkerde vroeger altoid mit 'n lodder.

lodderig, bn. en bw. Slaperig, sullig. | Je loike nag wel 'n beetje lodderig. Staan toch niet zô lodderig te koiken.

loeder, znw. de. 1. Ellendeling, klier. 2. Groot, log persoon, dier of ding. | Wat moet ik mit zô'n loeder van 'n kas(t) an!

loederig (I), bn. en bw. 1. Slaperig, sullig. 2. Lomp en vadsig.

loederig (II), bn. en bw. Ellendig, {p.207} vervelend, treiterend. | Doen toch niet zô loederig.

loef, znw. de/'t 1. Loefzijde. 2. Zwarte walm of aanslag van o.a. een petroleumlamp of -stel. Zegsw. *teugen de loef in strouke*, tegen de haren in strijken. – *Teugen de loef in weze*, tegen de draad in zijn, dwars zijn.

loeg, znw. 't. Vero. var. van loef 2.

loege, w.w. Vero. var. van **loeve**, zie aldaar.

loei, znw. de. Harde, onbesuisde trap of klap. | Hai kréég m'n toch 'n loei voor z'n harses!

loeie, w.w. Ook: hard, onbesuisd trappen of slaan.

loeier, znw. de. Zie **loei**.

loeiere, w.w. Zie **loeie**.

loeker, bn. 1. (Behaaglijk)warm. | 't Is hier lekker loeker. 2. Knus gezellig of behaaglijk bij elkaar. | Ze zatte loeker bai mekaar op 't staltje. Het woord is wsch. verwant met leuk in de zin van lauw, drukkend, broeierig, b.v. leuk weer. Vgl. eng. lukewarm = lauw.

loekerig, bn. Tamelijk of flink warm. Opvallend is, dat fri. lükerich de betekenis heeft van kil (van het weer).

loekertjes, bn. (Nogal) warm. | 't Is hier loekertjes.

loere, w.w. Ook: slapen. | Doen jij maar lekker loere, me knecht.

loeres, znw. de. Lummel, slaapkop, sul. Het woord is wsch. verwant met loere = slapen.

loeresie, znw. 't. Troetelnaampje voor schatje, lieverdje.

loerig, bn. Slaperig.

loert, znw. de. Leverworst (vero.). Vgl. Boek. onder loert.

loet, znw. de. Vero. aanduiding voor laaggelegen, slecht land. Vgl. Boek. onder loet (I).

loeter, znw. de. 1. Zie *poipeloeter*. 2. (lange) slungel.

loeve, w.w. Ook: walmen, loef afgeven. Vgl. *loef*. | 't Lichie loeft.

lof, znw. 't. Loof. | 't Lof van de eerappele. Vgl. fri. lof.

loff, w.w. Gelegenheidsformatie voor: naar het lof gaan (r.k. term). | Moete julle deimie nag te loffen?

lofmake, w.w. Loof of blad ontwikkelen. | Die eerappele make veul lof.

loftrekke, w.w. Het loof van (poot)aardappelen aftrekken vlak voordat ze machinaal gerooid worden.

Loib, ouderwetse vrouwenaam, ontstaan uit Elisabeth.

Loidensweg, znw. de. Spotnaam voor de verkavelingsweg tussen De Goorn en Ursem. De naam zinspeelt op de moeilijke financiële situatie van een aantal nieuwe bedrijven langs bedoelde weg.

loif, znw. 't. 1. Lijf, lichaam. 2. Baarmoeder van de koe. Vgl. fri. liif. Zegsw. *mit 't loif staan*, gezegd van een koe als na het kalven de draagzak naar buiten is geschoten. – *'t Loif is van de koe*, zie de vorige zegsw. – *'t Loif insteke*, de naar buiten geschoten draagzak van een koe naar binnen werken. – *De melk loupt over 't loif*, soort ziekte na het kalven door gebrek aan calcium en magnesium. – *'t Loif erán lègge*, al zijn krachten inspannen. – *Je zitte mit loif houwen*, je houdt je hart vast, je zit je op te winden, je zit er mee opgescheept. – *Da's 'n ding mit 'n lang loif*, dat raakt niet gauw over, o.a. gezegd van een kwaal.

loifie, znw. 't. Lijfje, soort hemdje (vero.).

loifloup, znw. de. Diarree (vero.).

loik, znw. 't. Lijk, in de zegsw. *je moete niet mit 'n loik op skoôt zitte gaan*, je moet niet iets gaan ondernemen dat {p.208} al bij voorbaat tot mislukken is gedoemd, niet gaan samenwerken met een onbekwame of niet kapitaalkrachtige compagnon.

loikdeur, znw. de. Voordeur of pronkdeur van een deftige boerderij. Deze deur ging alleen open bij een begrafenis of bij een bruiloft.

loike (I), w.w. 1. Lijken. 2. Blijken. Deze betekenistoepassing van lijken is zeer gangbaar als understatement. Tegen iemand die drijfnat is, zegt men wel: je loike wel nat te wezen. Wie koude voeten krijgt, kan zeggen: ik loik wel kouwe biene te krijgen. Opgemerkt zij, dat in het wfri. loike = lijken veel vaker wordt gebruikt dan skoine = schijnen, b.v. hai loikt niet komme te kennen, 't loikt, dat ie verhuize wul. Zegsw. *'t Loikt er net zo veul op as de maan op 'n reipeskil*, het lijkt er totaal niet op.

loike (II), w.w. Baggeren (vero.). Vgl. fri. leikje.

loimerig, bn. en bw. Lijzig, temerig. | Niet zo loimerig prate, 'oor!

loinhout, znw. 't. Liniaal (vero.).

loip (I), bn. en bw. 1. Schuintoelopend (vero.). | Die akker is loip. 2. Gek. | Doen niet zô loip. Zie voor deze betekenisoverdracht het Bargoens Woordenboek onder lijp. Vgl. ook Boek. onder liep.

loip (II), znw. de. Idioot. | Wat bè je toch 'n loip!

loisel, znw. 't. Leidsel.

loisie, znw. 't. Vrouwelijk lammetje.

loist, znw. de. Vrouwelijk lam, jonge ooi die nog geen lammeren heeft geworpen.

loiste, znw. mv. Dial. var. van leidsels.

lok (I), znw. de. Wijd, laag en oorloos kopje.

lok (II), znw. 't. Gat, achterste. Uit du. Loch. Zegsw. 'M'n lok, 'zee skêlige Lois, platte verwensing.

lokkertje, znw. 't. Iets dat aanlokkelijk is of als zodanig wordt voorgesteld, een goedkope aanbieding. Zegsw. 'n *lokkertje pelle*, een begin maken met het bollenpellen voor een volgende werkperiode, zodat het dan aanlokkelijk is het werk te hervatten. | Ik dee seives altoid efkes 'n lokkertje pelle voor de âre ochend.

lokkie, znw. 't. Lokje, aarden bakje, Vgl. *douplokkie*.

lol, znw. de. Zie *koffielol*.

lòlle, w.w. 1. Gezellig keuvelen, babbelen. 2. Zeuren, zaniken. 3. Leuteren, onzin uitkramen.

lòllemanspraat, znw. de. Geleuter.

lòllepot, znw. de. 1. Gezellige babbelaar. 2. Zeurpiet. 3. Leuteraar.

lòllepotte, w.w. Zie *lòlle*.

lomp, bw. in de comb. *lomp sterk*, buitengewoon sterk.

Lomperds, Lompers, znw. mv. Vero. scheldnaam voor de bewoners van Barsingerhorn.

long, znw. de, in de zegsw. *op z'n long lègge*, liggen slapen.

longstalling, znw. de. Niervet van een rund (vero.). Vgl. fri. longstalling.

loôd, znw. 't. Ook: geld. | Hai zit goed in z'n loôd.

loôdskave, w.w. 1. Geld ontvangen (vero.). 2. Voorzichtig informeren, op verkenning uitgaan (vero.).

loof (I), bn. Zie *louf*.

loof (II), znw. 't. Zie *loef*.

looi, bn. Dial. var. van lui, lusteloos, Vgl. fr. loai.

looier, znw. de. Loden stuiter gebruikt bij het knikkeren (vero.).

look, znw. de. Houten deurwervel (vero.). Het woord is een afl. van luiken = sluiten. Vgl. ned. geloken = gesloten.

lookie, znw. 't. Verkleinvorm van look, houten deurwervel. | Doen 't lookie maar op de mulder. {p.209}

loos, znw. de. 1. Loads. 2. Overkapte aanbouw aan een schuur.

los, bn. en bw. Ook: 1. Niet op slot. | Kom maar binnen, de deur is los. 2. Los van zeden, lichtzinnig. | Ze is moin efkes te los. Zegsw. *de deur los leite*, de deur niet op slot doen. – *Los voor de kar (de wagen) weze (loupe)*, lichtzinnig zijn.

loshouwe, w.w. Loslaten. | Houw de wagen nou maar los.

losmake, w.w. Ook: ontsluiten. | Maak jij de deur effies los.

losse, znw. de, in de zegswijze *van (over) de losse speule*, over de losse band spelen (biljartterm).

lôten, volt. deelw. van lôte, loten. | We hewwe d'r om lôten. Zo ook in samenst., b.v. ik ben uitlôten, ik hew meelôten.

lôter, znw. de. Vero. voor loteling.

lôtersbolle, znw. mv. Speciale broodjes die t.g.v. de 'lotersdag' werden gebakken.

lôtersdag, znw. de. Dag waarop men moest loten voor militaire dienst.

louf, bn. Moe, vermoeid, afgemat. Zie voor de herkomst van dit woord, dat reeds in de middeleeuwen voorkwam in de vorm (ghe)love, het N.E.W. onder loof-2. Zegsw. *zô louf as 'n andreiger*, doodmoe. Lett. als een aandrager of opperman. – *Zô louf as 'n hond, 'n krab, 'n maaier, 'n poep* (= seizoenarbeider), 'n toet, vijf varianten voor doodmoe. – *Louf ken lang an*, vermoeidheid kun je lang volhouden, je valt er niet zo gauw bij neer. De zegsw. kent verscheidene aanvullingen, zoals: *louf ken lang an, eer je biene baije gat of benne*. – *Louf ken lang an, eer je biene bai je kniese of benne en den kè je nag 16 (36) jaar op de stompies loupe*. – *Louf ken lang an, eer je biene bai je kniese of benne en den kè je op de stompies nag*

16 (36) jaar te wortele wuden nei (de) Langedóik. – Je worre niet louf kòiken, je wordt het kijken niet moe. | Zukke mooie winkels, je worre niet louf koiken!.

loufmakerswerk, znw. 't. Zeer vermoeiend werk.

loufte, znw. de. Vermoeidheid. Zegsw. *an 'n gestadige loufte laaie*, (ironisch voor:) altijd vermoeid zijn.

loup, znw. de. Loop, in de zegsw. *an de loup gaan*, een stukje gaan lopen, wandelen, – *Gaan alvast maar an de loup*, loop alvast maar een stukje vooruit. – *Mit ientje an de loup gaan*, 1. een loopje met iemand nemen. 2. iemand de baas zijn of naar zijn hand zetten. – 't *Peerd ging an de loup*, het paard sloeg op hol. – *In de loup vort*, al lopende, onder het lopen (vero.). – *Rooie loup*, vero. voor kopergeld; eig. rood(koper) geld dat in omloop is.

loupe, w.w. 1. Lopen. 2. Zich bevinden, grazen. | De koeie loupe op 't achterstik. Zegsw. 't *laupt as 'n spoor, as 'n troin, as 'n tiet*, drie varianten voor: het loopt gesmeerd. – 't *Laupt as 'n spoor op vierkante wiele*, er zit totaal geen schot in, het loopt totaal niet zoals het moet. – *As je loupe, ken je hol (je gat) niet skimmele*, ga maar lopen, dat is gezond voor je. – *Loupe as 'n os voor de boil*, angstig en snel weglopen. – *Hai laupt mit Annie*, hij is bevriend met of heeft verkering met Annie. – *Z'n oigen in de weg loupe*, met zijn ziel onder de arm lopen, – *Ze laupt van de eerst(e), de tweede enz.*, ze is in verwachting van haar eerste, haar tweede kind enz.

loupend, loupende, tegenw. deelw. van lopen. In het wfr. wordt deze vorm van lopen en van vergelijkbare w.w. vaak gebezigd op een wijze die afwijkt van het algemeen ned., b.v. *bè je loupende*, ben je te voet? *bè je {p.210} loupende kommen?* ben je komen lopen? – *Ik denk da'k maar loupende te kerk gaan*. ik denk dat ik maar te voet naar de kerk ga. Zo ook: fietsende, raaiende, skaasende enz. – *Loupende vort*, al lopende, onder het lopen. | Eet loupende vort je broôd maar. We mochten vroeger nooit teute over ziek of zeer, want den zee moeder altoid: dat gaat loupende vort wel over. Soortgelijke combinaties met vort zijn o.a.: fietsende vort, raaiende vort, pratende vort, werkende vort.

loupertje, znw. 't. Kind dat net kan lopen, dreumes.

loup hondje, znw. 't, in de zegsw. *ik ben je loup hondje niet*, ik ben je boodschappenjongen niet.

loupie, znw. 't, in de zegsw. *bè je om 'n loupie verlegen?* wil je even een stukje lopen, een boodschap doen?

loupriede, znw. mv. Drijvend riet.

loupriet, znw. 't. Zie **loupriede**.

louve, w.w. Vero. vorm van geloven. | Ik louf er niks van. Vgl. fri. leauve.

louw, bn. Tamelijk of flink vermoeid.

louvighoid, znw. de. Vermoeidheid. | Ik kon van louvighoid temet gien meer op m'n biene staan bloive.

Louw, mannennaam. Te Schermerhorn zongen lang geleden de kinderen op zondag vóór de kermis (de tweede zondag in juli), terwijl ze in een lange rij aan een touw liepen, het volgende liedje: *Louw, Louw, trek an je touw, vandaag 'n week is 't kerremis, zie hoog op, zie laag op, laatje gatje dan maar gaan, een donderdag is 't gedaan*.

louw, bn. Var. van luw.

louwe, w.w. Luwen, minderen.

louwte, znw. de. Luwte, luwe plek.

louwtje, znw. 't. Luw plekje. | We zatte lekker in 't louwtje.

love (I), w.w. Zie **loeve**.

love (II), w.w. Overhouden (vero.). | Ik zien wel, je love nag. Vgl. eng. to leave en ook het tweede element van de telwoorden elf en twaalf, resp. ontstaan uit ain-lef en twa-lef, d.w.z. één over (na tien) en twee over (na tien).

lówegie, znw. 't. Financieel meevallertje (genoteerd te Koedijk). Misschien is het woord een afl. van love = overhouden.

lubbere (I), w.w. Zie *lebbere*.

lubbere (II), w.w. Te wijd zijn, niet mooi glad zijn. | Die jurk lubbert.

lubberig, bn. Te wijd, niet mooi glad. | Die jurk is lubberig.

lucht, znw. de. 1. Lucht, uitspanseel. Zegsw. *de lucht hangt leig (d'r is vast regen op gaal)*, je broek zakt af, hangt op je hielen. 2. Geur, reuk. Zegsw. *erges lucht op hewwe*, ergens zin of trek in hebben.

luchte, w.w. Ook: ruiken. | Wat lucht dat lekker, 't Lucht hier van petrum. Zegsw. *hai lucht al stront, vóór ie sketen het*, hij maakt zich al zorgen, vóór daar aanleiding toe bestaat.

luchter (I), znw. de. Open haardvuur gestookt met stoppels of bonenstro (vero.). Vgl.

lochter.

luchter (II), znw. de. Afl. van luchten = ruiken, in de zegsw. *gien beste luchter weze*, geen goede reuk hebben.

luchtere, w.w. Stoppels of bonenstro stoken onder de smuiger, vuurtje stoken (vero.). Vgl.

lochtere.

luchiesgoed, znw. 't. Zie *luchgoed*, *luchtgoed*.

luchgoed, **luchtgoed**, znw. 't. Reukgoed of -water, eau de cologne.

lui, bn. 1. Lui, lusteloos 2. Slaperig. | Ik loik wel 'n beetje lui te worren. 3. Bleu (vero.). Van de klank ui in open lettergrepen, zoals in lui, of vóór j, zoals in luie = luiden, komen (of {p.211} kwamen) o.a. de volgende varianten voor: looi, looie; lôj, lôje; lūj, lūje (met de klank van fra. freule); leu, leuë. Men hoort (of hoorde) deze varianten o.a. in de woorden: lui, bui, trui, luie (luiden), mui. Zegsw. *as lui en louf zeer deeë, zouwe d'r 'n zoôt mense skreëuwe*, er zijn heel wat lieden die lui of (quasi) vermoeid zijn.

luibuis, znw. de. Luiaard (vero.). Vgl. fri. loaibûse. Zegsw. *z'n luibuis uittrekke*, aan het werk gaan. Eig. zijn luie buis of jas uittrekken.

luibuize, w.w. Luieren (vero.).

luie, bn., in de zegsw. *'t luie sweit komt er uit*, gezegd als men hevig transpireert. – *'n Luie zeif (zeef)*, zeef met te fijn gaas, zodat het zaad te traag gezeefd wordt (genoteerd te Opperdoes).

luif, znw. de. Afdak, overkapping, luifel.

luifel, znw. de. 1. Luifel, afdak, overkapping. 2. Uitstekende rand aan de voorzijde van een boerenhoedje (vero.).

luigat, znw. 't. Galmgat van een klokketoren.

luiig, bn. 1. Nogal lui, lusteloos of slaperig. 2. Nogal bleu (vero.).

luike, w.w. Sluiten.

luikhore, **luikore**, w.w. Stiekem afluisteren, informeren. Eig. aan de vensterluiken horen of luisteren (vero.).

luisnek, znw. de. Dwarsdrijver (vero.).

luiving, znw. de. Zie *luif*.

luize, znw. mv., in de zegsw. *luize hewwe*. 1. streken hebben, zich beter voordoen dan men is. 2. lui zijn. – *Luize as torre hewwe*, 1. veel streken of kuren hebben. 2. een grote opschepper zijn. – *Al bè je uit de luize, den bè je nag niet uit de nete*, je bent slechts gedeeltelijk uit de problemen, houd er rekening mee, dat er nog meer problemen komen. – *Zit je niet onder de luize, dan zit je onder de nete*, je komt van het ene in het andere probleem. – *Je komme van de luize in de nete*. 1. je komt van het ene probleem in het andere. 2. je komt van de kinderen in de kleinkinderen. – *De luize kenne je keël of boite*, kleinigheden kunnen zeer nare gevolgen hebben. – *Uit de luize weze*, uit de armoë zijn. – *Onder de luize en snuize zitte*, allerlei kuren of streken hebben.

luizebos, znw. de. 1. Ruige, onverzorgde haarbos. 2. Ellendeling, deugniet. | Lilleke luizebos dat je d'r benne! Vgl. fri. lusebosk.

luizehark, znw. de. Zie **luizekam**.

luizekam, znw. de. Grote kam met scherpe, ijzeren tanden, die gebruikt werd om het hoofdhaar van luizen te zuiveren.

Luizeknip, znw. de. Spotnaam voor het noordeinde van Oudkarspel.

luizeleven, znw. 't. Een gemakkelijk, onbekommerd leven.

luizepadje, znw. 't. Schertsend voor een scheiding in het haar.

luizeverzeêlder, znw. de. Muggezifter. Lett. iemand die luizen aan een zeel of touw wil vastzetten.

luk (I), 't. Luik. | Doen 't luk maar dicht. Vgl. fri. luk.

luk (II), znw. 't. Geluk (vero.). Zegsw. *ientje luk (geluk) geve*, met handslag akkoord gaan met de koop en de koper gelukwensen.

lukkertje, znw. 't. in de zegsw. *'t moet 'n lukkertje weze*, er moet veel geluk bij komen.

luk-ore, w.w. Zie **luikhore**, **luikore**.

lul, znw. de, in de zegsw. *de lul weze*, de dupe zijn.

lulbroer, znw. Leuteraar, zeurpiet.

lulderaaï, znw. de, in de zegsw. *lulderaaï op niks of*, gezwam in de ruimte.

lulhannes, znw. de. Zie **lulbroer**. {p.212}

lulkoek, znw. de. Kletspraat, onzin.

lulkous, znw. de. Zie **lulbroer**.

lulla, znw. de. Zie **lulbroer**.

lulle, w. w., in de zegsw. *lulle uit 'n peerdekop*, fantaseren, zwammen in de ruimte.

lullefikasie, znw. de. Gelul, geleuter.

lullek, bn. en bw. Dial. var. van lelijk.

lulsmoesie, znw. 't. Doorzichtig, ongerijmd smoesje.

lulstok, znw. de. Zie **lulbroer**.

lupig, bn. en bw. Gluiperig, gemeen (vero.). Het woord is een afl. van lupe =luipen, een var. van gluipen. | Hai ken soms zô lupig koike.

lure, znw. mv. Luiers (vero.). Vgl. ned. in de luren leggen.

luremand, znw. de. Luiermant (vero.).

luremandsrommel, znw. de. Allerlei spullen voor de luiermant (vero.).

lurk, znw. de. 1. Iemand die lurkt. 2. Zuigspeen.

lurke, w.w. Lurken, zuigen, sabbelen.

lusefers, znw. de. Lucifers, in de zegsw. *je lusefers magge enkeld op je oigen doôsie vonke*, je moet je bij je eigen meisje of vrouw houden.

lusefersdoôsie, znw. 't. in de zegsw. *wel in 'n lusefersdoôsie kenne*, doodsbang zijn. Eig. men maakt zich uit angst zo klein, dat men a.h.w. in een lucifersdoosje past.

luste w.w., in de zegsw. *wie me zô niet lust, het gien honger*, wie me niet neemt zoals ik ben, heeft me kennelijk niet nodig, toont geen oprechte genegenheid voor me. – *Zô lus je d'r nag wel ien*, jij hebt gemakkelijk praten, op die manier kan ik het ook.

lusten, volt. deelw. van lusten. | Ik hew dat spul nooit lusten.

lusteren, bn. Luster. | 'n Lusteren jassie.

lustnietig, bn. Kieskeurig, niets lustend.

luup, znw. de. Gluiperd, gemeen individu. Vgl. **lupig**.

luur, znw. de. Luier (vero.).

luw, znw. de. Scholekster. Het woord is een klanknabootsing voor het geluid dat de vogel maakt.

{p.213}

M

'm, pers.vnw. Ongeaccentueerde vorm van hem. | Ik hew 'm sproken. 2. Onpersoonlijk element in een groot aantal zegsw., b.v. *'t hangt 'm an effies*, het hangt maar van een moment af – *'m Rake*, goede zaken doen. – *'t Loit 'm an 'n kleinighoid*, het ligt aan een kleinigheid, hangt van een kleinigheid af.

maadjerighoid, znw. de. Ziekte bij koolplanten waarvan de wortels zijn aangetast door de maden of larven van de koolvlieg.

maag (I), znw. de. Familielid, bloedverwant (vero.), in de zegsw. *maag nach vrind hewwe*, familie noch vrienden hebben. – *Maag nach vrind zien*, geen sterveling zien.

maag (II), znw. de. Maag, in de zegsw. *'n maag (buk) mit 'n boetje hewwe*, een grote maag hebben, zeer veel (kunnen) eten, niet gauw verzadigd zijn.

maagskuring, znw. de, in de zegsw. *da's goeie maagskuring*, gezegd als in de opgediende groente nog wat zand zit, hetgeen geen bezwaar mag zijn de groente te eten. – *Zand skuurt de maag*, zie de vorige zegsw.

Maai, gefingeerde plaatsnaam, in de zegsw. *bai Maai en Memelik omgaan*, zeer omslachtig zijn bij wat men vertelt of uitlegt. Memelik is een vero. vorm van Medemblik, terwijl Maai (ook wel Katjemaai of Katjewaaï) er kennelijk terwille van de klankovereenkomst is voor geplaatst.

maai, znw. de. Mei (maand), in de zegsw. *Oud maai*, 12 mei (vero.) – *Maai houwe*. 1. het vee weer naar de wei brengen. 2. (voortijdig) ontslag nemen of krijgen (van een boerenmeid of -knecht) (vero.). – *Maai bai de ram, Vrouwedag 'n lam*, overdrachtelijk voor: een meisje dat in mei trouwt, kan begin februari (vrouwedag = 2 februari, r.k. feest van Maria Lichtmis) haar eerste kind baren. – *Mit maai skrape alle boere op de neide*, met mei, dus na de lange staltijd, hebben de boeren behoorlijk ingeteerd, zodat a.h.w. de naden op de bodem van de geldkist zichtbaar zijn. – *Mit maai: honderd boere, honderd gulden (golden)*, zie de vorige zegsw.

maabloempie, znw. 't. Madeliefje.

maaidag, znw. de, in de zegsw. *dat zel maaidag drokte geve en bedstro koste*, dat zal t.z.t. heel wat drukte veroorzaken en veel geld kosten (vero.). De zegsw. duidt op de gewoonte dat een meid of knecht in mei van boer veranderde.

maaië (I), znw. mv. Maden. | Ik vis graag mit maaie.

maaië (II), w.w. Ook: een maaiende voetbeweging maken, de benen of poten bij het lopen buitenwaarts neerzetten. Vgl. fri. maeije.

maaiër, znw. de. Ook: paard dat bij het lopen de poten buitenwaarts neerzet.

maaiersskoene, znw. mv. Grote, wijde schoenen zoals de grasmaaiers droegen.

maaiersstik, znw. 't. 1. Stuk land dat gemaaid moet worden. 2. Boterham die de maaier tijdens het schaften at.

maaierstoid, znw. de. Maaitijd.

maaiëgras, znw. 't. Meigras, in de zegsw. *je moete eerst 't maaigras weer onder de biene hewwe*, het moet eerst weer mei, voorjaar worden, dan herstel je wel weer, dan leef je wel {p.214} weer op.

maaireid, bn. Gereed om gemaaid te worden. | 't Achterstik is maaireed.

maaireip, znw. de. Meiraap, knol.

maak, znw. de, in de zegsw. *in de maak weze*, 1. Gemaakt, vervaardigd worden. | Ik hew 'n nuw pak in de maak. 2. Hersteld, gerepareerd worden. | M'n skoene benne nag in de maak. – *'t Niet maak (maakt) vinde kenne*. 1. Niet met gepast geld kunnen betalen. 2. Geen tijd of gelegenheid hebben, het niet kunnen klaarspelen.

maakt, volt.deelw. van maken, in de zegsw. *maakt en dein*, kant en klaar. Lett. gemaakt en gedaan.

maal, znw. 't. Zie *meêl*.

maan, znw. de, in de zegsw. *die bekoikt de maan voor 'n koektrommel*, gezegd van slecht ziende of bijziende mensen, met name als ze een voorwerp verkeerd identificeren. | Opoe vroeg: 'Wat moet die broek deer an de loin?' ... Ik zee: 'Dat is gien broek, opoe, dat is 'n vlag, je bekoike de maan voor 'n koektrommel.' – *Om de maan niet*, om de dooie dood niet. – *Ankommende maan*, wassende maan. – *Ofgaande maan*, afnemende maan. – 'n Ring om de maan die ken verslaan, 'n ring om de zon die is niet bon, deer huile vrouw en kindere om, oude weerspreuk die aangeeft dat een kring om de maan gemakkelijk kan verdwijnen, oplossen, maar dat een kring om de zon niet bon of goed is en regen of storm voorspelt, zodat vrouw en kinderen van de schippers en zeelieden zich bezorgd maken.

maarderes, maarders, bw. Maar eens. De vorm is ontstaan uit maar een reis of keer.

maars, znw. de. Vero. voor aars = achterste.

maartje, znw. 't, in de zegsw. *kom ik deur 't maartje, dan leef ik weer 'n jaartje*, wie als bejaarde de grillige maand maart overleeft, kan het a.h.w. weer een jaar volhouden.

maat (I), znw. de. Maat, in de zegsw. *maat houdt staat*, wie in alles maat houdt, houdt het lang vol, vaart er wel bij.

maat (II), znw. de. Maat, makker, in de zegsw. (*'t is*) 'n goeie maat die t'rugslaat, vecht terug als je tegenslag ondervindt.

maatpen, znw. de. Losse, ijzeren pen die in de wal wordt gestoken om er de schuit aan vast te leggen.

maatslaander, znw. de. Gelegenheidsformatie voor dirigent.

macht, znw. de. Ook: menigte, massa. | D'r was 'n macht volk op de kermis.

mad, znw. 't. 1. Strook grasland die in één slag met de zeis wordt afgemaaid. 2. Het afgemaaide gedeelte tussen twee zwaden. 3. Oude landmaat, $\frac{2}{3}$ morgen. Eig. zoveel grasland als een ervaren maaier op één dag kan maaien. Het woord is verwant met made = weiland, gras of hooiland. Vgl. eng. meadow. Zegsw. *in 't mad staan*, aan het maaien zijn.

made, znw. de. Vero. voor weiland, gras- of hooiland. Var. zijn maad, meed, meet.

madderaar, znw. de. Tobber, prutser.

maddere, w.w. Tobben, prutsen. Vgl. Boek. onder madden.

madhaak, znw. de. Pik, maaiersgereedschap dat diende om het afgemaaide graan bijeen te houden.

maf, bn. en bw. 1. Loom, broeierig. | 't Is maf weer. 2. Gek, idioot. | Doen niet zô maf.

mafferig, bn. 1. Loom, broeierig 2. Slaperig.

mafferik, znw. de. Zie *mafkees*.

mafkees, znw. de. 1. Sul, stommeling. 2. Idioot.

mafketel, znw. de. Zie *mafkees*. {p.215}

mafket, znw. de. Zie *mafkees*.

mager, bn., in de zegsw. *zô mager as 'n hek, as 'n ram*, twee varianten voor: zeer mager.

magerte, znw. de. Magerheid, in de zegsw. *swart zien van magerte*, zeer mager zijn.

magge, w.w. Mogen. | Dat zel wel niet magge. Zegsw. *ik mag 'm in ôlie nach eek*, ik mag 'm helemaal niet. – *Zuks mag graag*, zoiets kan gemakkelijk gebeuren. *Ik mag je wel, maar ik moet je niet*, 1. ik heb wel sympathie voor je, maar verder gaan mijn gevoelens niet 2. ironisch voor: ik mag je nu eenmaal niet.

maggen volt. deelw. van mogen, naast de vorm mogen. | Jij hadde ok maggen/mogen.

magnietig, bn. Lui, lusteloos, zonder zin (vero.). Eig. (ik) mag (het) niet = ik heb er geen zin in, ik houd er niet van.

Magnusveste, znw. de. Bijnaam voor Schagen.

mak, bn. en bw. Ook: mat, vermoeid, lusteloos. Zegsw. *efkes mak zitte*, even er zijn gemak van nemen, even uitrusten.

make, w.w., in de zegsw. *maak 't nou!* Kom nou, dat meen je toch niet, dat doe je toch niet! – *Wul je 't 'n beetje máke!* doe niet zo gek, overdrijf niet zo, houd je fatsoen. | Wul je 't 'n

beetje make mit de worst, vier plakkes is genoeg, 'oor! – *Ze make mekaar niks*, ze ontlopen elkaar niets. – *Ik maak me sterk, dat ...*, ik heb het sterke vermoeden, dat ... | *Ik maak me sterk, dat Piet er van of wist.* – *Ze make mekaar tien jaar*, ze schelen elkaar (in leeftijd) tienjaar. – *Die zel 't niet lang meer make*, die zal wel spoedig sterven. *Zel je 't niet te lang make*, zul je niet te lang wegblijven. – *'t Niet make kenne*, niet met gepast geld kunnen betalen.

makkelek, bn. en bw. Gemakkelijk. Zegsw. *hai is zô makkelek as 'n pet van 'n kwartje*, 1. hij is erg gemakzuchtig, zorgeloos 2. hij is volstrekt niet veeleisend, past zich gemakkelijk aan.

makkere, w.w. Gemakkelijk verlopen of gaan (vero.). | 't Makkert al 'n beetje.

makkes, znw. de. Ruzie. Vgl. bargoens makkes = klap, slag.

makkijóle, uitroep in de zin van: geen denken aan!

maksium, znw. 't. Var. van maximum. Vgl. minium = minimum.

mal, bn. en bw. 1. Mal, dwaas. 2. Drukkend, broeierig. | 't Is mal weer. Zegsw. *mal of dral weze*, onevenwichtig, wispelturig zijn. Het woord dral heeft o.a. de betekenis van stevig, stevig gedraaid in deze zegsw. wellicht van 'stevig staand', dus evenwichtig. – *Tussen mal en vroed weze*, nog niet volwassen zijn, nog puber zijn.

malábel, bn. en bw. Dwaas, uitgelaten. Wsch. is het woord een afl. van ned. mal, d.m.v. het aan het fra. ontleende achtervoegsel -abel.

malábelig, bn. en bw. Nogal of flink gek, uitgelaten.

malábelighoid, znw. de. Dwaasheid, uitgelatenheid.

malbol, znw. 1. Dwaas persoon, grapjas, spotboef. 2. Ouderwetse kaas van 15 oude ponden.

maljage, w.w. 1. Gek doen, ravotten. 2. Kinderachtig of aanstellerig doen. Vgl. fri. maljeije.

maljan, znw. de, in de zegsw. *as maljan zitte*, voor gek zitten (vero.).

maljas, znw. de. Halve gare, spotboef (vero.).

malje, znw. 't. Malletje, voorbeeld, schapseljoen. {p.216}

malle, w.w. Mal doen, stoeien, gekheid maken.

mallegékked, **mallegékkend**, znw. de. Gekheid, onzin.

mallie, znw. mv. Mannen, samentr. van manlieden.

mal-oor, znw. de. 1. Dwaas persoon, grapjas, spotboef. 2. Iemand die overdreven aanhalig of vleierig doet. 3. Mismaakte stroopkan (vero.).

maltenterig, bn. en bw. Zie *maltentig*.

maltentig, bn. en bw. 1. Overdreven nauwgezet, zindelijk of bezorgd. 2. Toeschietelijk. 3. Uitgelaten. Het woord is een samenst. van mal = dwaas, overdreven, en het vero. woord tentig = keurig, nauwkeurig, afl. van het vero. w.w. tenten = peilen (van een wond) Zie het N.E.W. onder maltentig.

maltje, znw. 't. Zie *malje*.

mam, znw. de. 1. Zog, moedermelk. 2. Vrouwenborst.

mamme (I), w.w. Aan een speen of borst zuigen.

mamme (II), znw. mv. (Moeder)borsten.

mammer, znw. de. 1. Koe die de eigen uier of die van een andere koe leegzuigt. 2. Kalf dat de uier van koeien leegzuigt. 3. Kind dat aan de moederborst zuigt. 4. Man die vrouwenborsten afzoog als de mam of moedermelk niet wou doorschieten.

mamplaatje, znw. 't. Plaatje bevestigd op de snuit van een koe om het 'mammen' tegen te gaan.

man, znw. de, in de zegsw. *de man*, per man. | *Ze betaalde 'n knaak de man.* – *De man worre*, carrière maken, in goede doen geraken. – *Te man weze*, de huwbare leeftijd hebben, huwbaar zijn (vero.). – *Erges gien man van weze*, ergens geen liefhebber, geen aanhanger van zijn. Het woord 'man' wordt in de betekenis van liefhebber, supporter, sympathisant, e.d. in allerlei gelegenheidsformaties gebezigd, b.v.: Piet is 'n echte duiveman; ik ben gien erge

soepman; hai is 'n echte Ajax-man. Historisch is de reactie van een wfri. dame op de vraag of zij ook chocolademelk wenste: 'Nei, 'oor, ik ben hillegaar gien sukkelaman'.

mandje, znw. 't, in de zegsw. *nei z'n mandje gaan*, naar bed gaan. – *Die roôdt z'n mandje nag goed vol*, die kan nog goed meedoen, meekomen, die is nog vitaal.

manekap, znw. de. Een paar oren van stof aan een lapje met bandjes. Deze worden over de oren van het paard gedaan.

mangel, znw. de. Amandel. Vgl. fri. mangel.

mangeleknippe, w.w., in de comb. *te mangeleknippen moete*, de keelamandelen moeten laten knippen.

mangelepers, znw. de. Geperste amandelen, amandelpers.

manje, znw. 't. Vero. voor mannetje, kereltje.

mankeliek, bn. 1. Melancholiek (vero.). | Joris wordt altijd wat mankeliek. 2. Gebrekkig, sukkelend. | Hai is de leste toid puur mankeliek. 3. Gammel, bouwvallig. | 't Wordt 'n mankeliek boetje. Het woord is een verbastering van melancholiek. De afgeleide betekenissen 2 en 3 zijn kennelijk ontstaan o.i.v. mank of mankerende.

manne, znw. mv. Ook: mannelijk personeel, d.w.z. de vader, de zoon(s) en de kecht(en). | De manne benne te biete dunnen. Zegsw. *manne benne manne*, zo zijn mannen nu eenmaal, waarop wel gereageerd wordt met de opmerking: *Ja, ja {p.217} manne benne manne en bône benne bône*.

mannefakture, znw. mv., in de zegsw. *onder de mannefakture lègge*, onder de dekens, in bed liggen, slapen. | Hai loit allang al onder de mannefakture.

mannetje, znw. 't, in de zegsw. *'t is 'n mannetje van ver(r)e*, gezegd van een bangerik of lafaard, die alleen van verre, dus op veilige afstand scheldt of praatjes heeft (Noord-Scharwoude).

mannevlois, znw. 't, in de zegsw. *ze het gien mannevlois*, ze heeft geen behoefte aan een man, aan trouwen. Lett. ze heeft geen mannenvlees.

mannig, bn. 1. Man-achtig. | Zuks is echt mannig. 2. Op mannen gesteld. | Ze is niet erg mannig. Vgl. fri. mannich. 3. Mans, dapper.

mans, znw. mv. Vero. vorm van mannen, mannelijke echtgenoten.

manse, znw. mv. Vero. vorm van mannen, mannelijke echtgenoten. | De manse mochte hullie vrouwse meeneme.

manserd, znw. de. 1. Iemand die heel wat mans is. 2. Opschepper, bluffer.

manserik, znw. de. Opschepper, bluffer.

mansig, bn. en bw. (Nogal) mans, zelfverzekerd, opschepperig.

mansigerd, znw. de. Zie *manserd*.

mantel, znw. de, in de zegsw. *heur mantel sloit meer as heur stoel*, gezegd van een zeer uithuizige vrouw.

mantje, znw. 't. Vero. vorm van mannetje, kereltje.

manze, znw. de. Oude landmaat. Uit fra. manse.

márie, znw. de. Oude zeug (vero.). Mog. is het woord een var. van merrie.

marketent, znw. de. Kraampje op het ijs (vero.).

markreid, **marktreid**, bn. 1. Gereed om naar de markt te gaan. 2. Geschikt om op de markt verkocht te worden.

marremot, znw. de. Marmot.

mars, znw. de. Ook: doormars (bij klaverjassen).

marsbank, znw. de. Zie *masbank*, *mastbank*.

mart, znw. de. Var. van markt.

martelaartje, znw. de. Klein boetje of tuindertje, ploeteraar.

martele, w.w. Ook: ploeteren, tobben, onhandig bezig zijn.

marzel, znw. de. Var. van mazzel, geluk.

masselaar, znw. de. Vero. var. van metselaar.

massele, w.w. Vero. var. van metselen.

mast, znw. de, in de zegsw. *de mast er of (overboord) zoile*, de zaak verprutsen.

masbank, **mastbank**, znw. de. Dwarsplank in een zeilschuitje met in het midden een ronde opening voor de mast.

mastelointje, znw. 't. Knipbrood, rechthoekig in doorsnee (vero.).

mat (I), znw. de. Vero. vorm van mot (vlinder).

mat (II), znw. de. Ook: 1. Stoel met rieten zitting. 2. Slaapmat (vero.). Zegsw. *neem 'n mat(je)*, ga zitten, neem een stoel. – *In (op) de mat kruipe*, naar bed gaan (vero.).

mátjedor, znw. 1. Uitblinker 2. Haantje de voorste. Lett. matador.

mats, in de comb. *de mats!* tabé, ik groet je. Vgl. de **mazzel!**

matskudding, znw. de. Opschudding, drukte, stoornis (vero.). Het woord duidt op graanafval dat na het lossen van een schip bijeengeveegd werd op een mat. Deze werd geschud, gewand, om er nog het goede koren uit te halen.

mattesnor, znw. de. Lage mandewagen voor kinderen, zo genoemd naar het snorrend geluid der wieltes, (vero.). {p.218}

matveugel, znw. de. Mot, motuil of -vlinder (vero.).

matwurm, znw. de. Rups waaruit zich de mot ontwikkelt (vero.).

Mau-Mau, in de zegsw. *'t land van de wilde Mau-Mau*, spotnaam voor het dorp Tuitjehorn.

mazzel, znw. de, in de comb. *de mazzel!* tabé, ik groet je.

mazzelaar, znw. de. Geluksvogel.

mazzele, w.w. Geluk hebben. Het woord is een afl. van mazzel, uit hebreuws mazal = gesternte, waaruit de betekenis 'geluk' is ontstaan.

mazzelkont, znw. de. Geluksvogel.

mazzelpik, znw. de. Geluksvogel.

mazzerée, znw., in de zegsw. *da's 'n dure mazzerée*, dat is een duur zaakje, een kostbare transactie (vero.). Mog. is het woord een verbastering van fra. marché = markt.

me, bez. vnw., vaak gebezigd i.p.v. m'n. | Wat is er me knecht? Weer benne me boeke? Me vader is niet thuis.

medderaar, znw. de. Zie **madderaar**.

meddere, w.w. Zie **maddere**.

médelek, bn. Medelijdend (vero.). Het woord is een verkorting van medelijdelijk.

medéllig, bn. en bw. 1. Van model. | 't Is 'n goed medéllig beisie. 2. Uitgelaten. | Wat doen jullie toch medéllig. 3. In de plooi, deftig, aanstellerig. | Ze is moin veuls te medéllig.

medést, bn. en bw. Bescheiden, zedig. Uit fra. modeste.

medéstighoid, znw. de. Bescheidenheid, zedigheid.

medezèggingskap, znw. de. Var. van medezeggenschap.

mee, bw. Ook: mede. | An heur het ie 't méé te danken, dat ie wat worren is. In sommige gevallen wordt het bw. mee herhaald, b.v. deer konne we mee meeraaie (of: mit meeraaie). Zegsw. *mee van de best, de ou(d)st, de jongst, de mooist enz. weze*, tot de besten, de oudsten, de jongsten, de mooisten behoren. – *Alles het z'n mee en z'n teugen*, elke medaille heeft zijn keerzijde, aan alles zijn voor- en nadelen verbonden.

meed, znw. de. Zie **made**.

meedaaie, w.w. Meelopen, voor de wind gaan. Lett. meegedijen. Zegsw. *as 't meedaaie kè je mit je broek wel paling vange, as 't teugendaaie spartele ze d'r bai de poipe weer uit*, als het meeloopt kun je zelfs het schijnbaar onmogelijke bereiken, als het tegenloopt, begin je niets of raak je alles weer kwijt.

meedoen, w.w. Ook: meevallen, helpen, er toe bijdragen. | Dat doet pittig mee. Een ding doet mee: hai het gien skuld an 't ongeluk.

meedòlle, w.w. 1. Meestoeien of gek doen 2. Meezeuren of -kletsen.

meêl, znw. 't. 1. De hoeveelheid melk die per meêl of maal van een koe, schaap of geit gemolken wordt; in het algemeen: de hoeveelheid melk. | Die koe geeft 'n best meêl. Ik hew 'n meêltje in strem zet. 2. Melkstond, tijd waarop de koeien worden gemolken. 3. Hoeveelheid vloeistof in het algemeen die per maal of keer wordt afgescheiden, b.v. de hoeveelheid die een kind per keer plast. Zegsw. *leit je meêl maar zakke*. 1. doe maar een plasje 2. ga maar zitten, neem er je gemak van.

meelòlle, w.w. Meezeuren of -kletsen.

meêlzacht, bn. Zacht als meel, zeer zacht. | 't Is 'n mooi, meêlzacht grondje.

meeneme, w.w. Ook: altijd gebezigd i.p.v. meebrengen. | As je toch nei de slager gane, neem den voor moin effies 'n paar koelappies mee.

meer, bw. Ook: vaker. | Hai komt hier {p.219} wel meer.

meet, znw. de. Zie *made*.

meetgooie, w.w. Ouderwets jongensspel. Men trok een streep in de grond en maakte in het midden daarvan een kuiltje of putje. Vanaf een bepaalde afstand wierpen de deelnemers een cent. Wie de cent in het putje wierp, was winnaar, maar slaagde niemand daar in, dan was diegene winnaar wiens cent het dichtst bij het putje of bij de meet of streep lag.

meêuwe, w.w. 1. Var. van miauwen. 2. Gapen of neigingen daartoe vertonen.

meêuwsk, bn. 1. Bleek, zwak, ziekelijk (vero.). 2. Ongaar (vero.). | 't Broôd loikt wel meêuwsk. 3. Suf, slaperig, gaperig (vero.). In het fri. betekent meepsk of miepsk: zwak, ziekelijk, zacht, weekachtig. Mog. is het wfri. meêuwsk een var. van dit fri. meepsk. Zie voorts het N.E.W. onder meeps.

meevalder, znw. de. Var. van meevaller. Vgl. fri. meifalder.

meewere, w.w. Meezitten met het weer. | As 't 'n beetje meewere wul, komme we van de week klaar mit rôden. Zegsw. *'t ken meewere en teugenwere*, het kan mee- of tegenzitten.

megoeie, znw., in de zegsw. *'t is zô'n goeie megoeie*, het is zo'n goeie sul.

megóre, w.w. Ouderwets knikkerspel.

meid, znw. de. Vero. vorm van mud (= twee zakken).

meil, znw. 't. Zie *meêl*.

meist (I), bw. 1. Bijna. | Bè je meist klaar? Ik kon je meist gien meer. 2. Meestal. | Meist kreeg ie 'n houfdrol.

meist, znw. 't. Het meest(e). Zegsw. *'t meist valt naast je*, laconieke opmerking in de zin van: de meeste regen valt naast je, werk dus maar door. – *Weer (deer) je 't meist van hewwe te zèggen, kom je 't dichtst(e) bai te leggen*, je zult nog eens trouwen met degene op wie je nu zoveel hebt aan te merken. Terwille van het rijm is in deze zegsw. een concessie gedaan aan de wfr. woordschikking, die eig. moet zijn: weer je 't meist van te zèggen hewwe.

meiste, w.w. (Vet)mesten. Zegsw. *meist varkes en houw henne, den bloif je die je benne*, het mesten van varkens en het houden van kippen is veelal onrendabel. – *De ien meist de varkes, de aar maakt de koinders groôt en 'n derde gaat er mee skoôt*, gezegd van een schoonzoon die profiteert van de inspanningen van zijn schoonouders.

meistens, bw. Meestal. | Meistens is ie niet vóór zesse(n) thuis.

meistentoids, meistentois, bw. Meestal, de meeste keren.

meister, znw. de. 1. Schoolmeester. 2. Voorheen ook: heelmeester, dokter, chirurgijn.

meistere, w.w. Dokteren, onder doktersbehandeling zijn (vero.). Vgl. fri. masterje.

meistersjúffrouw, znw. de. Echtgenote van de schoolmeester of van de dokter (vero.).

meisterskruie, znw. mv. Medicijnen van de dokter.

meistkalf, znw. 't. Mestkalf, kalf dat vetgemest wordt of is.

meit, znw. de. Vero. var. van (inhouds) maat. Zegsw. *'n kopte mit*, een maat met een kop er op (vero.). – *'n Streken (streekte) mit*, een (met de streek) afgestroken maat (vero.).

mekaar, wederkerig vnw. Elkaar. Zegsw. *deur mekaar*, door elkaar genomen, gemiddeld. | De bloemkoël dee deur mekaar 'n beste prois. 't Viel deur mekaar merakel mee. – *Ze* {p.220}

niet uit mekaar kenne, ze niet uit elkaar kunnen houden. – *Dat gaat néi mekaar*, het een hangt met het ander samen. Opm. 1. Opvallend is, dat veel dialectsprekers het vz. dat voorafgaat aan mekaar hoofdaccent geven (zoals o.a. in het Gronings), b.v. de zaak is vóór mekaar, ze gane út mekaar, lèg ze maar óp mekaar. Opm. 2. In het ned. kunnen formaties als uiteengaan, ineenslaan, opeenstapelen, vaneenscheuren enz. worden gebezigd. In het wfr. wordt het element ‘een’ echter konsekwent vervangen door ‘mekaar’, dus: uit mekaar gaan, in mekaar slaan, op mekaar stapele, van mekaar skeure enz.

mekére, w.w. Mankeren.

mekkere, w.w. Ook: luidruchtig, snel praten. | Hoor die woifkes toch es mekkere!

melk, znw. de, in de zegsw. *goed op de melk weze*, flink melk geven. | *Z’n beiste benne goed op de melk*. – *De melk ophouwe*. 1. de melk niet laten zakken. | *Die iende koe houdt de melk op*. 2. Geen geld (willen) uitgeven, zuinig of gierig zijn. – *De melk moeilik valle leite*, zie de vorige zegsw. – *De melk is op Zuid-Spierdoik*, lokaal gangbare zegsw. voor: de melk is bijna geschild, bedorven. De zegsw. is een woordspeling met het wfri. goor = bedorven en het aan Zuid-Spierdijk grenzende dorp De Goorn. – *De melk koukt over*, gezegd van een zeer dikke buik.

melke, w.w., in de zegsw. *je melke ’n koe deur de bek*, hoe (meer en) beter voer een koe krijgt, des te meer melk geeft ze. – *Dat is melke(n) in ’n mandje*, dat is verspilling van tijd, geld of moeite.

melkbon znw. ’t. Zie *bon*.

melkersbroek, znw. de. Broek die men tijdens het melken draagt.

melkersgoed, znw. ’t. Kleren die men tijdens het melken draagt.

melkerspaai, znw. de. Blauw jak dat boerenmeiden droegen tijdens het melken.

melkerspolse, znw. mv. Dikke, sterk ontwikkelde polsen.

melkerstoid, znw. de. Melktijd, tijd voor het melken der koeien. Vgl. fri. melkerstiid.

melkknœ, **melkknœi**, znw. de. Roeibootje waarmee de boer met het melkgerei naar zijn land roeide om de koeien te melken.

melkkor, znw. de. Laag, vierwielig, houten wagentje dat o.a. werd gebruikt voor het vervoer van melkgerei.

melkkrossie, znw. ’t. Wagentje voor het vervoer van het melkgerei.

melkprut, znw. de. Ouderwets karretje (getrokken door een hond) voor het vervoer van het melkgerei.

melkprutter, znw. de. Man die bij de boeren melk kocht en deze melk langs de huizen uitventte.

melkrak, znw. ’t. Rek bestemd voor het melkgerei (o.a. emmers en bussen).

melksnor, znw. de. Zie *melkkor*.

melkvloôt, znw. de. (Houten) kuip waarin de melk te romen werd gezet.

meléur, znw. ’t. Ongeluk, gebrek, uit fra. malheur. Zegsw. *wat ’n meleur!*, is dat nu zo erg!

mêlig, bn. en bw. 1. Overrijp en daardoor droogkorrelig geworden. | *Dat benne mêlige pere*.

2. Kinderachtig, vervelend. | *Doen toch niet zô mêlig*. 3. Vervelend gestemd, lusteloos.

mem, znw. de. Moeder (vero.). Vgl. fri. mem.

Memelik, plaatsnaam. Vero. vorm van Medemblik. {p.221}

memeur, znw. ’t. Aard, karakter. Vero. verbastering van humeur. | *Ze rooie van memeur niks op mekaar*.

memme (I), w.w. Zie *mamme (I)*.

memme (II), znw. mv. Zie *mamme (II)*.

memmele, w.w. Var. van mummelen, mompelen.

memórie, znw. de, in de zegsw. *die is kort van memorie, maar lang van onthoud*, die heeft zogenaamd een slecht geheugen, maar niet als het om belangrijke of interessante zaken gaat.

men, onbep. vnw. In het wfri. wordt 'men' zelden of nooit gebruikt en doorgaans vervangen door 'ze' of 'je'. | Ze zègge, dat ie stolen het. Je moete roeie mit de rieme die je hewwe.

menéuvels, znw. mv. Parmantige manieren, rare streken. Het woord is een verbastering van fra. manoeuvres. Vgl. fri. meneuvels. | Hai het de meneuvels wel, maar hai presteert niks. Jij altoid mit je meneuvels, houw je soort voor de gek!

meneuvers, znw. mv. Zie **menéuvels**.

meng, znw. de. Soort (vuur)pot of ketel waarin voer werd gemengd.

menge, w.w. Mengen. Vaak wordt dit w.w. sterk vervoegd, nl.: ik mong = ik mengde; ik hew mongen = ik heb gemengd. Vgl. fri. mong, mongen.

mengel, **mengele**, znw. 't. Oude inhoudsmaat voor natte waren, veelal 2½ of 3½ liter. Zegsw. 't is 'n *mengel(e) broek en 'n pintje bille*, gezegd van een tenger persootje die een veel te wijde broek draagt. Een pintje = ½ mengel(e). Een var. luidt: *drie mengele broek en 'n pintje bille*.

mengketel, znw. de. Grote ketel voor het mengen van veevoeder. Vaak was deze ketel in een vierkant stenen fornuis gemetseld en voorzien van een koperen deksel.

menier, znw. de. Manier, in de zegsw. *op zô'n manier!* bedoel je dat, zit dat zo, nu begrijp ik het!

menoksie, znw. de., in de zegsw. *om (nei) de menoksie weze*. Zie **ommenóksie**.

mens, znw. de., in de zegsw. *nag gien half mens weze*, nog erg zwak en vermoeid zijn. – *Wat is de mens? Stront, darne en 'n pens. Poep zoit ie en doôd loit-ie!* Plat schertsriimpje dat voor zichzelf spreekt. 'n *Mens is gien zoilskuit*, het gaat niet allemaal vanzelf, men kan niet heksen, men moet op zijn tijd rusten. – 'n *Mens is gien pethaak* (= puthaak), zie de vorige zegsw. – 'n *Mens is gien eerappel (al is ie ok mit 'n stokkie poôt)*, zie de vorige zegsw.

mense, znw. mv., in de zegsw. *arme mense, arme zinne*, arme mensen doen vaak onverstandige of onverantwoorde uitgaven.

ménskwaad, bn. Ontzettend kwaad. | Hai wier ménskwaad!

mentenére, w.w. Zie **bementenére**.

menuit, znw. de. Vero. vorm van minuut.

mep, znw. de. Ook: massa, grote hoeveelheid | Hai het 'n mep geld vongen. Zegsw. *de hêle mep*, de hele boel | Hai het de hêle mep verkocht.

meppe, w.w., in de zegsw. 'm *meppe*, goede zaken doen. | Hai het 'm van 't jaar mept mit z'n tulpe.

meppie, znw. 't. Klein beetje, scheutje. | Doen er maar 'n meppie melk bai.

merakel (I), znw. 't. Mirakel, wonder. Zegsw. 'n *mal merakel*, een raar, vreemd individu. – *Da's niks gien merakel*, dat is niets bijzonders, dat is helemaal geen probleem. – *Wat 'n merakel! 1. Wat hindert dat nu! 2. Wat een wonderlijk, raar individu!*

merakel (II), bw. en bn. Buitenge-{p.222} woon, heel erg, geweldig. Vgl. fri. merakel. | 't Is merakel koud. 't Is 'n merakel moidje!

merakele, **merakelde**, bw. en bn. Zie **merakel (II)**. | 't Is 'n merakelde sterke kirrel.

merakels, bw. en bn. Zie **merakel (II)**, | 't Is merakels koud. Wat bè je toch 'n merakelse hufter.

merd, znw., in de zegsw. *d'r merd an hewwe*, er schijt aan hebben, er maling aan hebben (vero.). Uit fra. merde = stront.

mere, onbep. telw. Meer, meerdere(n). | D'r benne d'r mere die d'r zô over denke.

mergen (I), znw. 't. Zie **murgen (I)**.

mergen (II), znw. de. Zie **murgen (II)**.

merig, bw. Naar meer, prima. | 't Smaakt merig. Vgl. fri. mearich.

merk, znw. 't, in de zegsw. *jij benne 'n mooi merk!* jij bént me er een! – *Z'n merk staan leite*, zijn ware aard tonen, een slechte beurt maken. | Jij hewwe guster op de brulleft je merk mooi staan leiten, jij altoid mit je gezuip!

merke, w.w. In de betekenis van bemerken wordt dit w.w. vaak sterk vervoegd, nl.: ik mork/murk = ik merkte; ik hew 't nooit morken/murken = ik heb het nooit gemerkt. Vgl. fri. murk-murken.

merkelek, bw. Aanmerkelijk | Hai is merkelek ouwer as z'n vrouw. 't Is vedaag merkelek kouwer.

merklap, znw. de. Geborduurde lap.

merrie, znw. de. Ook: schertsend voor vrouw | 't Is 'n beste merrie.

mert, znw. Zie *merd*.

mes, znw. 't, in de zegsw. 't *mes skerp hewwe*, een hoge prijs bedingen. – *Mit 't mes op tafel speule*, zeer fanatiek (kaart) spelen. – *Je kenne 't mes op tafel kroige*, je kunt blijven eten.

meséljes, znw. 't. Soort stof die vooral voor borstrokken en broeken werd gebruikt.

mesién, znw. de/'t. Dial. var. van machine. Mv. mesiéns.

mesiéne (I), znw. de/'t. Dial. var. van machine. Mv. mesiénes.

mesiéne (II), w.w. Met de (naai)machine (be)werken. | Dut zoumpie moet ik nag efkes mesiéne.

mesiénie, znw. de/'t. Dial. var. van machine. Mv. mesiénies.

mesiéster, bn. Dial. var. van manchester (stofnaam).

mesiésteren, bn. Dial. var. van manchester | Weer is m'n mesisteren broek?

mesiésters, bn. Dial. var. van manchester. | Weer is m'n mesisterse pak?

messehanger, znw. de. Zeer vette kaas die bij het snijden a.h.w. aan het mes blijft hangen.

messelaar, znw. de. Metselaar.

messele, w.w. Metselen.

met, vz. en bw. Zie *mit*.

mételek, bn. en bw. 1. (Beter) begaanbaar. | De weg is nou weer metelek. 2. Korter. | Deuze weg loup't metelek toe. 3. Meegaand (vero.). Het woord is een afl. van het w.w. meten.

mételekhoid, znw. de. Meegaandheid (vero.).

metoér, znw. de. Verbastering van montuur, in de zegsw. *in z'n volle metoér*, in zijn volle omvang, in zijn geheel. | Hai het de boereplaas in z'n volle metoer urven.

metteráást, bw. Zie *mitteráást*.

metteweun, bw. Zie *mitteweun*.

meugebet, znw. de. 1. Iemand die de plaats inneemt welke door een ander is geweigerd, doorgaans m.b.t. een meisje dat de tweede keus van een vrijer vormt. 2. Iemand die bij het spel toekijkt of niet mee mag doen. Het woord is een samenst. van meugen = mogen, graag willen, en bet = beter, liever.

meuk, bn. en bw. Zie *meukel*. {p.223}

meuke, w.w. Zachtjes stoven, langzaam gaar laten worden. Vgl. fri. meuke. Het woord is een afl. van meuk, var. van muik. Zie over de oorsprong het N.E.W. onder meuken en muik.

meukel, bn. en bw. 1. Mollig, dik, vet. | Wat 'n lekker, meukel moidje. 2. Olijk, uitgelaten. 3. Glunder, met een glans van tevredenheid op het gezicht, goed geluimd. | Koik heur es meukel koike. Zegsw. *meukel doen*, iets zeggen dat men niet meent of niet kan volbrengen (Waarland).

meukele, w.w. 1. Zie *meuke*. 2. Mopperen, pruttelen.

meul, bn. Var. van mul, zacht, mals. Vgl. Boek.

meure, w.w. 1. Muf ruiken, stinken. | De regenbak meurt, we kroige vást regen. 2. Slapen, in zijn bed liggen (stinken). Het woord is mog. hetzelfde als fri. murdzje, afl. van murd = bunzing.

meut, znw. de. 1. Oude tante, oud wijf, bemoeial. | Ga weg, weer bemoei je je mee, meut dat je d'r benne! 2. Plat voor schoot. Het woord is wsch. verwant met meter = doopmoeder. Vgl. vlaams mete. Zie het N.E.W. onder meter.

meute, w.w. Oudewijven, kletsen. | Wat zitte jullie weer te meuten.

meutje, znw. 't. Juffie.

meutele, w.w. 1. Mopperen, pruttelend huilen. 2. Bezig zijn met onbetekenende klusjes.

Mezánder, uitspraakvar. van de familienaam Manshanden, o.a. te Hoogkarspel, waar men zelfs de meervoudsvorm Mezàre bezigt in de zin van: vertegenwoordigers van de familie Manshanden, b.v. de Mezàre hewwe weerders 'n brullefie (bruiloftje).

mezér, znw. de. 1. Misère, ziekte, tegenslag. 2. Een der pandoerspelen (vero.).

mezér-omvér, verbastering van fra. misère-ouvert, een der pandoerspelen (vero.).

mezérre, w.w. Misère spelen bij het pandoeren (vero.).

middeg, znw. de. Middag.

middege, w.w. 1. Het middagmaal gebruiken. | Bel over 'n half uurtje maar t'rug, we zitte nou te middegen. 2. Het middagmaal thuis en niet op het land of elders gebruiken. | Komme julle te middegen of bloive julle op broôd?

middegie, znw. 't. Middagmaaltje.

middegtokkie, znw. 't. Middagtukje of -dutje.

middeles, znw. 't. Middelhuis van een boerenwoning (vero.).

middelskospan, **middelskotspan**, znw. de. Pan met een middenschot of tussenschot om twee soorten groenten tegelijk te verwarmen (vero.). Vgl. fri. skotjespan.

middevoor, znw. de. Midvoor. | Hai speulde altoid middevoor. Hai was de middevoor van West-Frisia.

middend (I), znw. de. Het midden, in de zegsw. *in de middend*, in het midden, midden in | Mag ik in de middend zitte? – *Deur de middend*, doormidden. | Ik zel 't efkes deur de middend snaaie. – *De middend en baaie ende hewwe wulle*, alles willen hebben, niets aan een ander gunnen – *Je ete nag uit de middend*, je hebt het nog niet zo slecht, je wordt nog goed verzorgd.

middend (II), bw. Var. van midden. | Hai lag middend in de sloôt.

middes, bw. Dial. var. van 's middags. | Hai doet middes altoid 'n tokkie.

miede, znw. de., in de zegsw. *miede brenge*, aan huisgenoten of familie de tijding brengen, dat het schip van de {p.224} visser in aantocht was. Men kreeg daarvoor gewoonlijk een fooi. Ook bij loting voor militaire dienst of t.g.v. andere belangrijke zaken kwam men 'miede brengen'. Het woord miede betekent eig. loon. Vgl. du. Miete, eng. mee. In het fri. betekent mie: mare, tijding, boodschap.

miedebrenger, znw. Iemand die 'miede' bracht, boodschapper. Vgl. fri. miebringer.

miedesente, znw. mv. Fooi die men kreeg voor het 'miede brengen'.

miege, w.w. Urineren (vero.). Zie het N.E.W. onder miegen.

miegele, w.w. 1. Motregen. 2. Urineren (vero.). 3. Wemelen, krioelen.

miemere, w.w. Zachtjes, klaaglijk huilen (vero.).

miene, w.w. 1. Menen. 2. Denken, van plan zijn. | Ik miende net vort te gaan. 3. Bedoelen. Zegsw. *miene zet gien koeie vast, maar touwe dié houwe*, aan veronderstellingen of voornemens heb je niets, het komt op daden aan. – *Mien je moin, den mien je m'n kont (ok)*, als je mij bedoelt, kun je wel ophoepelen.

mienes, in de comb. 't is *mienes*, het is menens.

miening, in de comb. 't is *miening*, het is menens (vero.).

mienig, onbep. telw. Vero. voor menig.

mienigien, onbep. vnw. Var. van menigeen.

mienigte, znw. Vero. voor menigte.

mier, znw. de, in de zegsw. *erges 'n mier an hewwe*, ergens een hekel aan hebben. Het woord hangt wsch. samen met het w.w. mieren = jeuken. Zie het N.E.W. onder mier 2.

miere, w.w. Zeuren, klagen, zich kleingeestig gedragen.

mierefreter, znw. de. 1. Vrek. 2. Scherpslijper, muggezifter.

mierek, znw. de. Zeurkous.

miereke, w.w. 1. Turen, ingespannen kijken naar iets dat moeilijk te onderscheiden is. 2. Kritisch of kieskeurig kijken. 3. Prutsen, knoeien. 4. Zeuren, zaniken. Het woord is wsch. de oude Hollands-Friese vorm van merken. Vgl. fri. mierkje. Vgl. Boek. onder miereken.

mierig, bn. en bw. Zeurderig, klagerig, kleingeestig.

miers, bn. 1. Overmatig zoet. 2. Trek hebbend in hartige spijs. | Hei je 'n hompie worst voor m'n, ik ben 'n beetje miers. 3. Hongerig, eetlustig. De oorsprong van het woord is niet duidelijk. Boek. vraagt zich af of het woord samenhangt met miers en miersheid als oude benaming van een zekere veeziekte. Men kan m.i. echter in miers ook een afl. zien van het znw. mier (insekt), in de zin van '(zich voelende) als een mier', een insekt dat op zoetigheid afkomt, (te)veel zoetigheid heeft gegeten. Wie teveel zoetigheid op heeft, wil ter afwisseling wel eens iets hartigs, vandaar de afgeleide betekenis 2.

miersig, bn. Zie *miers*.

miersighoidje, znw. 't. Hartig hapje.

miersk, bn. Zie *miers*.

mierskig, bn. Zie *miers*.

mierskighoidje, znw. 't. Zie *miersighoidje*.

mierzoet, **mierszoet**, Overmatig zoet. Vgl. *miers 1*.

mieske, w.w. 1. Naar ongerechtigheden speuren (in het eten), kieskeurig zijn. | Niet zô mieske, eet maar op, 'oor, deer 't komt is 't donker. 2. Stiekem bekijken, gluren. 3. Zich ergens op een pietluttige manier mee bemoeien. {p.225}

miesker, **mieskerd**, znw. de. 1. Kieskeurig iemand, vooral iemand die naar ongerechtigheden in het eten speurt. 2. Gluiper, stiekemerd. 3. Pietluttige bemoeial. 4. Min, lelijk kind of dier.

mieskere, w.w. Zie *mieske*.

miespele, w.w. Smoezen, fluisterend spreken.

miestere, w.w. Motregen.

miestertje, znw. 't. Min, lelijk kind of dier.

mieters, bw. Ook: lelijk, akelig. | Mieterse joôn dat je d'r benne!

mieuw, znw. de. Var. van meeuw (vero.).

mieuwe, w.w. 1. Var. van miauwen (vero.). 2. Zachtjes, klaaglijk huilen (vero.).

mieuwere, w.w. Zie *mieuwe 2*.

mieuwstil, bn. Bladstil. Mog. lett. zo stil, dat men geen meeuw hoort krijsen, wat hij wel bij stormachtig weer doet.

mieze, znw. mv. Geld, centen (vero.).

miezele, znw. mv. Dial. var. van mazelen (vero.).

miezere, w.w. Motregen.

miezerig, bn. en bw. 1. Regenachtig, triest. | Wat 'n miezerig weer. 2. Bleek, ziekelijk. | Wat ziet ze d'r miezerig uit. 3. Klein, mager, tener. | Wat 'n miezerig moidje. 4. Bedroefd, heel erg. | Wat 'n miezerig kloin beetje.

miezertje, znw. 't. Klein, mager persoontje of diertje.

mig, znw. de. 1. Mug. 2. Vlieg. (De gebruikelijke aanduiding voor vlieg is mig). Vgl. fri. mig. 3. Tener, klein persoontje, Zegsw. 'n *breiden mig*, zeer tener, klein persoontje. Lett. een gebraden mug.

migge, znw. mv. Muggen, vliegen, in de zegsw. *z'n eigen niet van de migge pikke leite*, zich niet op zijn kop laten zitten.

Miggeblik, vero. spotnaam voor Medemblik.

miggekracht, znw. de, in de zegsw. *miggekracht hewwe*, zeer weinig kracht hebben.

miggele, w.w. Zie *miegele*. Vgl. fri. miggelje.

miggelemanje, znw. 't. Min, tener, klein mannetje of persoontje (vero.).

miggepik, znw. de. Mugge- of vliegebeet.

miggepis, znw. de/'t. Schertsend voor regenspatjes.

miggevang, w.w., in de zegsw. *zitte te miggevangen*, zitten te luieren of te leuteren.

Hiernaast: *zitte te vliegevangen*.

mik (I), znw. de. Brood (vero.). Wel nog gangbaar in samenst. als krentemik, roggemik.

mik (II), znw. de. (Gaffelvormige) steunbalk of stutpaal; uitspringende hoek.

mikke, w.w., in de zegsw. *mikke as 'n rot voor 't goô(t)sgat (geu(t)sgat)*, scherp loeren (vero.). – *'t Niet zô nauw mikke*, het niet zo nauw nemen. – *Da's goed mikt en best raakt*, o.a. gezegd van een stevige zoen.

mikmak, znw. de. Ook: mankement, pech. | Ik hew weerders mikmak mit m'n maaimesien.

minder, bn., in de zegsw. *minder worre*, lichamelijk en/of geestelijk achteruitgaan.

mindere, w.w. Ook: 1. Minder melk geven. 2. Minder praatjes hebben. | Ho, ho efkes mindere, opskepper! 3. Minder te besteden hebben. | We moete allegaâr mindere.

ming, znw. de. Zie *meng*.

minge, w.w. Zie *menge*.

mingel, mingele, znw. 't. Zie *mengel, mengele*.

minium, znw. 't. Var. van minimum. {p.226} Vgl. *maksium*.

minnig, bn. 1. (Nogal) klein, tenger, licht. 2. Gemeen, laaghartig. | Ik vind 't 'n minnige streek. 3. Behoorlijk ziek. | De pesjent is puur minnig.

minnezére, w.w. Minder worden, afnemen. | De kiespoin minnezeert al.

mins, znw. de. Var. van mens.

mis (I), bn. en bw., in de zegsw. *'t is 'n misse boel*, het staat er slecht voor, de zaak is mislukt. – *'t Is mis mit de bloemkoël*, zie de vorige zegsw. – *Deer is gien mis op*, dat kan niet missen.

mis (II), znw. de. Heilige mis, in de zegsw. *de zingende mis*, de gezongen mis, de hoogmis.

mis (III), znw. de. Mest(hoop). Zegsw. *mis is wis*, wie goed mest, is verzekerd van een goed gewas of goede opbrengst.

misbak, znw. de. Var. van misbaksel.

misbult, znw. de. Mesthoop.

misdaaie, w.w. 1. Misdijen 2. Tegenlopen.

misdaaier, znw. de. 1. Kind of dier dat, plant die slecht gedijt. 2. Wanprodukt, mislukkeling, gemeen individu.

misdeêl, znw. de. Plank waarover de mest naar de mesthoop wordt gekruid.

misdiender, znw. de. Var. van misdienaar.

misgreip, znw. de. Mestgreep of -vork.

misgroepe, w.w., in de zegsw. *lillek misgroepe*, er lelijk naast grijpen, iets node ontberen.

mishoup, znw. de. Mesthoop.

miskaai, znw. de. Mesthoop.

miskar, znw. de. Mestkar.

miskarre, w.w. Mest naar of over het land karren.

miskrôde, w.w. Mest per kruiwagen vervoeren.

miskroôd, znw. de. Mestkruiwagen.

mismedel, znw. 't. (Iemand of iets met een) verkeerd, lelijk model of figuur. Vgl. fri. mismodel.

mispel, znw. de, in de zegsw. *'n bolle mispel*, een flauw, kinderachtig persoon.

mispet, znw. de. Mestput of -plaat, voorheen met een ondergrond van modder.

misplaat, znw. de. Betonnen plaat waarop de mest gedeponeed wordt.

mispraam, znw. de. Mestschuit.

misput, znw. de. Zie *mispet*.

misraaie, w.w. Zie *miskarre*.

misse, w.w. 1. Bemesten 2. Uitmesten. Zegsw. *die niet mist, mist het al, die wel mist, mist niemendal*, woordspeling met mesten en missen, bedoeld als aansporing of waarschuwing om niet zuinig te zijn met het bemesten.

misselek, bn., in de zegsw. *misselek is nag niet mooi genug*, gezegd van lieden die zich op misselijke manier gedragen, die overdreven of hinderlijk uitgelaten zijn of gek doen.

missie, znw. 't. Miskraam, in de zegsw. *nei (op) 'n missie volgt 'n wissie*, na een miskraam volgt gewis een normale bevalling.

misskarn, znw. de. Mestvaalt. De oude betekenis van skarn is mest. Vgl. fri. skarne, skerne. Zie ook Boek. onder scharn.

misskot, znw. 't. in de zegsw. *dat was misskot*, dat was slecht geraten, dat liep mis, dat ging niet door.

misvare, w.w. Mest per schuit naar het land vervoeren.

mit, v.z. Met.

mitteráást, bw. 1. Weldra, binnenkort. Lett. met der haast. | Hai komt mitteráást hier te weun. 2. Haast, bijna. | Ik had mitteráást gien toid meer.

mitteweun, mitteweunen, bw. Metterwoon. {p.227}

modderaar, znw. de. Zie *madderaar*.

modderbeugel, znw. de. IJzeren beugel waaraan een moddernet is bevestigd.

modderbult, znw. de. Modderhoop, hoop baggeraarde.

moddere (I), w.w. Zie *maddere*.

moddere (II), w.w. 1. Baggeren. 2. Iemand voortdurend op de schouder knijpen ter plaatse waar het opperarmbeen in het schouderblad sluit (vero.).

modderkarre, w.w. Baggeraarde naar of over het land karren.

modderkwaad, znw. 't. Zie *moddermilde*.

moddermilde, znw. de. Melde, ganzevoetachtig plantengeslacht.

moddernet, znw. 't. Net dat aan de modderbeugel bevestigd is d.m.v. een ijzeren, ovalen band. Deze band schraapt over de slootbodem, zodat de bagger in het net belandt.

modderrol, znw. de. Zeef van ijzergaas waarop pas gerooide aardappelen, bloembollen, e.d. worden gestort ten einde de modder uit te zeven.

modderskoffel, znw. de. Zie *pruthôzer*.

moddervare, w.w. Modder per schuit vervoeren naar het land.

modje, znw. 't. Dial. var. van meisje.

moed, znw. de, in de zegsw. *d'r moed op hewwe*, er vertrouwen in hebben, er zin in hebben. | Hei je 'n beetje moed op de brulleft?

moederig, bn. Aan de moeder gehecht, niet buiten de moeder of het moederdier kunnend.

moeie, w.w., in de comb. *z'n oigen d'r mee moeie*, zich ermee bemoeien. | 't Beste is dat gien mens hullie moeit. Zegsw. *nooit moeid worre*, ergens nooit in gemoeid worden.

moeilek, bn. en bw. Ook: 1. Aangedaan, weemoedig (vero.). 2. Lastig, dwarst. | Hai begon puur moeilek te doen. Zegsw. *ik ben niet zô moeilek*, ik schik me gemakkelijk, ik zal het je niet moeilijk maken. – *Moeilek doen op niks of*, lastig doen, problemen zoeken zonder dat daartoe aanleiding bestaat.

moeilekerd, znw. de. Iets dat moeilijk in zijn soort is. | Die derde som, dat is 'n moeilekerd.

moeilekig, bn. en bw. (Nogal) moeilijk.

moer (I), znw. de. 1. Moeder, moederdier. 2. Zie *moer-eerappel*. Zegsw. *'t is nei z'n Hollandse moer*, het is kapot. – *Hai kreeg 'n skop voor z'n Hollandse moer*, hij kreeg een schop voor zijn bast.

moer (II), znw. de/'t. 1. Moerasland. 2. Moerasmeer, veenmeer.

moerdoik, znw. de. Woordspeling van Moerdijk en 'moederdijk', in de zegsw. *achter de moerdoik gaan*, naar bed gaan (terwijl de echtgenote al in bed ligt). Vgl. achter z'n doikie kruipe.

moer-eerappel, znw. de. Pootaardappel waaruit zich de nieuwe aardappelen hebben ontwikkeld.

moerig (I), bn. Zie *moederig*.

moerig (II), bn. Veenachtig, humusrijke. | 't Is moerige grond.

moerloupper, znw. de. 1. Lam of kalf dat nog bij het moederdier loopt. 2. Volwassene die (nog) niet getrouwd is en nog bij de moeder thuis woont.

moet, stam van moeten, in de zegsw. *moet zit in de boet*, je hebt niets te moeten, te willen.

moete, w.w. De vervoeging luidt: moete-most/moste-moeten. 1. Moeten. 2. Mogen, sympathiek vinden. | Ik moet 'm niet erg. 3. Zullen. | Moet ik 't maar doen? 4. Believen, willen. | Moet je nog 'n koppie? Zegsw. *'t is te {p.228} moeten*, zij moet trouwen.

moeteboet, znw. de. Schertsend of spottend voor een oud huisje of schuurtje waarin een paartje woont, dat moest trouwen. Zegsw. *jij bedare naggeres in de moeteboet*, jij zult nog eens moeten trouwen.

moetertje, znw. 't. 1. Var. van moetje, gedwongen huwelijk. 2. Verplichting, noodzaak in het algemeen. | Ik wul best 'n keertje helpe, as 't maar gien moetertje wordt.

moffele, w.w. Ook: met een tandeloze mond of met een mummelmond eten of kauwen. | Groffader zit maar zô'n beetje te moffelen.

môgge, groet: goede morgen.

moid, znw. de. 1. Meisje. | Ik vind 't 'n pittige moid. 2. Dochter. | Kè jij die ouste moid van Klaas Reus? 3. Dienstbode. | Ik diende as moid bai 'n boer op Andoik. 4. Vrijster. | Hai het 'n pittige moid. 5. Vertrouwelijke aanspreekvorm voor een vrouwspersoon. | Gort, moid, hoe is 't nou mit je man? Zegsw. *nei de moid gaan*, zijn meisje of verloofde gaan bezoeken. | Hai gaat temet alle eivende nei de moid. – *Ik ben je kwaai moid niet*, ik laat me door jou niet commanderen of aflaffen. – *As de moid 'n moid het, het de vrouw er twei*, gezegd als een oudere dochter een jonger zusje commandeert.

moidefuk, znw. de. Ouderwetse directoir, vrouwenonderbroek. Zie *fuk*.

moidekassie, znw. 't. Kastje waarin de dienstmeid haar spullen bewaarde.

moidekist, znw. de. Kist waarin de dienstmeid haar spullen bewaarde.

moidevlois, znw. 't. Zie *moidjesvlois*.

moidig, bn. 1. Meisjesachtig. | Zuks is echt moidig 2. Op meisjes gesteld. | Hai is nag niet erg moidig.

moidje, znw. 't. 1. Meisje. 2. Dochtertje. 3. Vrijster, verloofde.

moidjesig, bn. Zie *moidig*.

moidjesvlois, znw. 't, in de zegsw. *gien moidjesvlois hewwe*, niet op meisjes of op verkering daarmee gesteld zijn.

moin, bez. en pers. vnw. 1. Geaccentueerde vorm van mijn of van de/het mijne. | Dat is moin boek. Moin is veul mooier. 2. Geaccentueerde vorm van mij. | Hai gaf 't an moin. Hai het moin niks vroegen.

m'n, bez. en pers. vnw. 1. Ongeaccentueerde vorm van mijn. 2. Ongeaccentueerde var. van mij. | Hai het 't m'n zien leiten.

moines, znw. Het mijne, de mijne(n). | Dat is moines. Moines benne mooier as jouwes.

mok (I), znw. de. Drinkbekertje of -kopje. Uit fra. moque.

mok (II), znw. de. Zeemeeuw (vero.).

mok (III), znw. de. Huidontsteking aan de achterzijde van de koot bij paarden. Vgl. fri. mok.

moke, w.w. Op de mook, de harmonica spelen.

mokkel, znw. 't. 1. Mollige vrouw. 2. Wijf. | Wat 'n raar mokkel.

mokkeltje, znw. 't. Meisje, grietje.

mokkepôte, znw. mv. Spottende benaming voor dikke (vrouwen)benen (vero.).

mokkerig, bn. 1. Motterig, motregenachtig. | 't Is mokkerig weer. 2. Broeierig, zwoel. | 't Is puur mokkerig, we kroige vast onweer. (Ursem).

molenpeerd, znw. 't. Grof, lomp (vrouws)persoon. Lett. paard dat in de tredmolen loopt.

molle, w.w. Beschadigen, kapot maken. Vgl. bargoens mollen = van kant maken.

mollesprong, znw. de. Molleklem.

molme, w.w. Met turfmolm bedekken. {p.229}

moltje, znw. 't. 1. Molletje. 2. Mollig, lief kindje. Zegsw. *d'r froet (vroet) 'n moltje*, ik voel aandrang tot ontlasting. Lett. er wroet een molletje.

moltonnen, bn. Molton. | 'n Moltonnen deken.

mond, znw. de, in de zegsw. *je hewwe je mond mee*, je kunt het onderweg altijd wel aan iemand vragen. – *Mond dicht, âars wordt je hartje koud*, gezegd tegen een kind dat met open mond zit. – *Da's mond terge(n)*, dat is iemand lekker maken, vooral gezegd als van een smakelijke spijs maar weinig wordt opgediend. Vgl. fri. mûltergjen.

mondgauw, bn., in de zegsw. *mondgauw weze*, aan het eten zijn (vero.).

moneménteloist, znw. de, in de zegsw. *die staat op de moneménteloist*, gezegd van een stokoud, stokouderwets of oerlelijk vrouwtje.

monepôlie, znw. 't. Monopolie. 2. Bedriegerij. | Da's allegaâr mônepolie.

monêpôliese, w.w. Het monopoliespel spelen.

monkele, w.w. Zie *moffele*.

monster, bn. en bw. 1. Prima, tof. | 't Is 'n monstere kirrel. 2. Heerlijk. | 't Smaakt monster. 3. Zeer, geweldig. | De piepers benne monster best. Mog. hebben deze betekenissen zich ontwikkeld uit het znw. monster, in de zin van: wat als een monster of staal kan dienen.

mooi (I), bn en bw. Ook: lief, braaf. | Nou mooi sleipe gaan, 'oor! Zegsw. *zô mooi as poes*, heel mooi (gekleed). – *Zô mooi as domeniesjuffrouw*, heel mooi, deftig (gekleed). – *Mooi voor (bai) 'n aâr weze*, zich tegenover of bij een ander in huis goedgemanierd, innemend, meevoelend enz. voordoen. | Jij benne mooi voor 'n aâr, maar thuis bè je niet te harden. – *Wie mooi wul gaan, moet poin deurstaan*, men moet zich vaak pijn, moeite of kosten getroosten om zich mooi te (laten) maken. Een spreuk met rijmdwang, aangezien de wfri. woordschikking zou moeten luiden: wie mooi gaan wul.

mooi (II), znw. 't, in de zegsw. *voor 't mooi*. Om het mooier, aantrekkelijker, aangenamer e.d. te maken. | Je hadde d'r voor 't mooi 'n loisie omheen doen moeten. 2. Om mooi, aangenaam e.d. genoemd te kunnen worden. | D'r staat voor 't mooi efkes te veul wind. – *'t Mooi gaat er of*, de aardigheid gaat er af. – *D'r niet veul mooi van zien (van hewwe)*, er weinig moois, goeds van zien of ondervinden. | Hai het niet veul mooi zien van z'n joôs. – *Deer is gien mooi an*, daar is geen aardigheid aan. – *Van mooi houwe*, van mooie, dure dingen (zoals kleding, sieraden, meubelen enz.) houden. – *We zelle d'r 'n beetje mooi an leite*, we zullen het niet te gek doen, niet overdrijven.

mooiig, bn. en bw. (Nogal) mooi. | 't Is mooiig weer.

mooiighoid, znw. de. 1. Mooiheid. Zegsw. *van mooiighoid*, om nog mooier, aantrekkelijker te zijn. | 't Had van mooiighoid deuze rois 'n joôn weze moeten. – *Voor de mooiighoid*, om het mooier, aantrekkelijker te maken. | Je hadde 't voor de mooiighoid niet doen hoeven. 2. Om mooi, aangenaam, goed e.d. genoemd te kunnen worden. | 't had voor de mooiighoid wel efkes drokker weze maggen.

mooike, znw. 't. Zie *mooitje*.

mooite, znw. de. Mooiheid, aantrekkelijkheid. Vgl. fri. moaite.

mooitje, znw. 't. Een mooi kind, persoon(tje), dier(tje) of dingetje. Mv. mooitjes. {p.230}

mook, znw. de. Harmonica.

mookspeulder, znw. Harmonicaspeler.

moord-, als graduele bepaling in de zin van machtig, heel goed e.d. gangbaar in allerlei gelegenheidsformaties, b.v. 'n moordgriet, 'n moordvent, 'n moordfilm, 'n moordwedstroid, enz.

moorde, w.w. Ook: ploeteren, zich bovenmate inspannen, zich aftobben. Vgl. fri. moardzje.

moordenaarsweer, znw. 't. 1. Donker, mistig weer. 2. Weersomstandigheden die het werken (op het land) zeer zwaar maken. Vgl. fri. moardnerswaer.

moordenaarswerk, znw. 't. Zeer zwaar, onaangenaam werk.

mop, znw. de. Ook: geldsom. | We moete de groôte mop nag vange.

mopperkont, znw. de. Mopperaar.

moppie, znw. 't. Ook: 1. Troetelnaam, liefje, schatje. | Wat is er, moppie? 2. Stukje muziek, melodietje. | Speul nag 'n moppie. 3. Stukje, peukje. | Deer loit nag 'n moppie segaar.

mor, znw. de. Energie, spirit. | Hai het gien mor in z'n donder. Je moete niet altoid van zukke liflaffies ete, deer zit niks gien mor in.

Morreboek, znw. de. Schertsvar. voor Moerbeek, buurtschap onder Lutjewinkel.

morrie, groet, goeiemorgen; echter ook gebezigd op alle uren van de dag. Als men de groet 'morrie' niet passend vond, reageerde men wel met het rijm: ('Morrie' ...) 'Lik de bille van Corrie!' Naast mōgge en morrie wordt o.a. kortweg 'mōj' gezegd.

mort, znw. de. 1. Oude zeug (vero.). 2. Oud, lelijk wijf, morsebel (vero.).

mortel, znw. de. 1. Steengruis of -stof. 2. Kalkspecie. Zegsw. 't is *mortel of, mortel an*, zo is het stof er af en zó zit her er weer op, m.a.w. het schoonmaken of -schuieren helpt geen bliksem. – 't Is *mortel an, mortel of*, het stof is er zo weer af.

mortje (I), znw. 't. Zie *mort*.

mortje (II), bn. Dood. | Hai is mortje, hew 'k hoord. Vgl. fra. mort, lat. mortuus.

mortjebus, bn. Dood. Verbastering van lat. mortibus.

mortjepiem, mortjepiemel, bn. Dood. Vgl. *piem*.

mortjepus, bn. Zie *mortjebus*.

mos, znw. de. Dial. var. van mus.

mosk, znw. de. Dial. var. van mus. Vgl. fri. mosk. Zegsw. 'n *malle mosk*, een gekdoend, uitgelaten kind. – *Je loike de mosk van Enkhu(i)zen wel*, gezegd van iemand die erg brutaal of inhelig is (vero.). – 'n *Mosk het z'n vere nôdig, maar 'n swaan ok*, de gewone man heeft zijn inkomen nodig, maar de hoger geplaatsten evenzeer om overeenkomstig hun stand en verplichtingen te kunnen leven. – *De kleinste mosk ken 'n aai lègge*, dat kan zelfs de geringste of domste presteren.

moske (I), znw. mv. Var. van mussen, in de zegsw. *zô gauw as de moske van 't dak valle*, met Sint Juttemis, dat zal nooit gebeuren.

moske (II), znw. 't. Dial. var. van meisje (vero.).

mosterd, znw. de. Mosterd, mosterdplant of -zaad. Zegsw. *as je ien keer mosterd bouwe, bouw je dat nag dertig jaar*, mosterd schiet altijd weer op en is moeilijk te verdelgen.

mosterdbaas, znw. de. Akker, perceel met mosterdplanten.

mosterdhok, znw. 't. Schelf van mosterdschoven.

mottère, w.w. Motregen.

motterig (I), bn. (Mot)regenachtig. | 't {p.231} Is motterig weer. Vgl. fri. mottich.

motterig (II), bn. 1. Mottig, puistig. 2. Groezelig.

motveugel, znw. de. Zie *matveugel*.

motwurm, znw. de. Zie *matwurm*.

moud (I), znw. de. Zie *buttermout*. Zie voor de spelling met een d Boek. onder moud.

moud (II), znw. de. Fijnkorrelige grond, teelaarde.

mout, znw. de. Zie *moud (I)* en buttermout.

mouw, znw. de, in de zegsw. 't is 'n *deurstoken mouw*, het is doorgestoken kaart, een opgemaakte mouw.

muffe, w.w. 1. Ruiken. | Ik muf niks. 2. Muf ruiken, stinken. | 't Muft hier.

muiljeklap, muiljeklappe, oud gezelschapsspel waarbij een deelnemer buiten de kring de muil moest trachten te vinden die de anderen onder of tussen hun knieën verborgen.

muisie, znw. 't, in de zegsw. *die het 'n muisie buitenom hore piepe*, die wil ook iets zeggen of vertellen, terwijl hij er nauwelijks iets van afweet. – *Gien muisie het er nag an knaagd*, ze is nog ongerept, nog maagd, heeft nog geen vrijer gehad.

muiterig, bn. en bw. Zie **muutig**.

muutig, bn. en bw. Monter, opgewekt, uitgelaten. Zegsw. *zô muutig as 'n metroôs mit 'n maand gatie* (= gage), zeer vrolijk of uitgelaten.

muize (I), znw. mv. Ook: aardappelsoort, o.a. in de comb. Skotse muize, Streker muize.

muize (II), w.w. Zie **muizele**. Vgl. fri. mûzje.

muizele, w.w. Met smaak eten, peuzelen.

mulder, znw. de. Samentr. van middeldeer, deur tussen twee kamers of tussen een doorloop of de koegang en de kamer (vero.).

munnik, znw. de. Vero. vorm van monnik, o.a. nog in de straatnamen Munnikkaai te Andijk, Munnikenweg te Alkmaar-Oudorp.

munnikie, znw. 't. Koolwitje (vero.). Lett. monnikje.

munster, znw. 't. Var. van monster, staal, proef. Vgl. fri. munster. Zegsw. *op 't munster verkoupe*, per monster verkopen, o.a. van graansoorten en peulvruchten.

munstere, w.w. Met zaadmonsters naar de markt gaan. Voorheen (± 1920) gingen de zaadhandelaren uit Andijk elke zaterdagochtend 'te munsteren' naar Hoorn. Pronkend met de 'munsterzakkies' aan een tros gebonden, stapten ze 's zaterdagmiddags uit de postwagen die van Hoorn kwam (Opgave P. Kistenmaker te Andijk).

munsterzakkie, znw. 't. Zakje waarin zich het monster graan, erwten e.d. bevond.

murf, bn. en bw. Murw, zacht.

murg, znw. 't. Merg. Zegsw. *gien murg in z'n knouke hewwe*, geen ruggegraat hebben, een slappeling zijn. – *Je skuddele 't murg uit je poipe*, gezegd als men hevig door elkaar wordt geschud, b.v. op een hobbelige weg.

murgen (I), bw. Morgen. | Hai komt murgen.

murgen (II), znw. de. Morgen, ochtend. In het wfri. wordt i.p.v. murgen veel vaker ochtend gebruikt, b.v. hai komt hier elke ochtend; ik hew 'm venochtend nag zien.

murgen (III), znw. 't. Dial. var. van morgen (landmaat).

murik, znw. de. Mierik, plant met rode en witte bloemetjes die veelal langs muren en schuttingen groeit.

mus, znw. de. Muts. Verkleinvorm: mussie.

muur, znw. de. Ook: mierik, Zie **murik**.

{p.232}

N

'n (I), lidw. Wordt in het wfri. ook vaak gebezigd in generaliserende betekenis i.p.v. ned. de, b.v. 'n hond is trouw; 'n koe is 'n herkauwer; 'n tulp is 'n mooie bloem.

'n (II), onbep. vnw. Een zekere. | Ze het naggeres uitweest met 'n Jan Jong.

'n (III), wsch. relict van het vz. an = aan. In een tijdsbepaling als 'n zundeg' kan 'n' zowel naar de toekomst als naar het verleden wijzen. Vgl. ik moet 'n zundeg te kermis, ik moet de komende of aanstaande zondag naar de kermis; ik hew 'm 'n zundeg nag sproken, ik heb hem de afgelopen zondag nog gesproken.

naai, Vero. var. van nieuw, b.v. in de naam de Naaie Dik, lett. de Nieuwe Dijk. Zie ook **nei** en **nuw**.

naaie, w.w., in de zegsw. *z'n neidje (naadje) naaie*, in stilte zijn belangen bevorderen.

naaiertje, znw. 't. Naaiwerkje.

naaikip, znw. de. Spotnaam voor een meisje dat de naaischool bezoekt.

naairing, znw. de. Soort fingerhoed met open top (vero.).

naan, znw. de. Wieg (vero.). Vgl. fr. nane.

naar, bn., in de comb. *'t nare water*, het maagzuur, het water dat iemand wien het eten slecht bekommt, in de mond vloeit. | Ik hew de leste toid puur last van 't nare water.

naastgroipe, w.w., in de zegsw. *d'r lillek naastgroipe*, niet krijgen wat men gehoopt of verwacht had.

nach, voegw. Noch, vrijwel alleen gebruikelijk in vaste verbindingen of zegsw. | Je zagge deer God nach goed mens.

nacht, groet, goedenacht. | Nacht, 'oor, sleip maar lekker.

nachteters, znw. mv. Geldzorgen, schulden die a.h.w. aan iemands nachtrust eten (vero.).

nachtfreeters, znw. mv. Zie **nachteters**.

nachgast, **nachtgast**, znw. de. Logé(e) (vero.).

nachpon, **nachtpon**, znw. de. Nachtjapon.

nag, bw. 1. Nog. | Ik hew nag ien kwartje. 2. Ook, misschien. | Kè je m'n nag an 'n kwartje helpe? Zegsw. *van nág iens zô*, van jewelste, buitengewoon. | Hai kreeg 'n klap van nag iens zô. 't Was deer anpakke(n) van nág iens zô.

nagel, znw. de. 1. Nagel. 2. Spijker. 3. Geld. Zegsw. *hai het gien nagel om z'n gat (z'n kont) te krabben (te skrapen)*, hij is straatarm. – *An de nagel hange*, erg op geld gesteld zijn, gauw met de rekening komen.

nagels, znw. mv., in de zegsw. *z'n nagels benne te kort*, hij heeft te weinig geld, kan het niet betalen. De zegsw. bevat de woordspeling nagels = nagels en nagels = geld, centen.

nageleboite, w.w. Nagelbijten.

nageleboiters, znw. mv., in de zegsw. *nageleboiters, mensetroiters*, nagelbijters irriteren de mensen in hun omgeving.

nagelskeertje, znw. 't. Nagelschaartje.

naggers, **naggeres**, bw. Nog eens. De vorm is ontstaan uit nog een reis = nog een keer. | Wul je nagger(e)s koike weer ie bloift?

nake, w.w., in de zegsw. *'t nake nach rake kenne*, het niet kunnen genaken of bereiken.

nakend, bn. Var. van naakt. | Je magge deer nakend swumme.

nakendig, bn. Var. van naakt.

nar (I), znw. de. Ar, arreslede. Nar is de oorspr. vorm. De slede is ge-{p.233}noemd naar de narrenbelletjes aan het paardetuig. Doordat men meende dat nar ontstaan was uit den of 'n ar, kreeg de huidige vorm burgerrecht.

nar (II), znw. de. Sar, plaaggeest.

nar (III), bn. Vero. voor nauw, smal. het woord komt o.a. nog voor in de Narre Vliet, een water nabij Medemblik. Vgl. ned. benard = benauwd, eng. narrow. Vgl. ook ned. naar dat o.a. ook nauw betekende. Zie het N.E.W. onder naar 1.

narf, znw. de. Vero. vorm van nerf.

narre (I), w.w. Var. van arren, met de arreslede rijden.

narre (II), w.w. 1. Sarren, plagen. 2. Aanhoudend huilen, dreinen.

narrebok, znw. de. Plaaggeest, dwarsdrijver.

narrig, bn. en bw. 1. Dwars, bokkig, plagerig. 2. Dreinend.

nartel, znw. de. in de zegsw. *in de nartel zitte*, in benauwdheid zijn, met moeilijkheden tobben. Het woord is wsch. verwant met nar = nauw. Vgl. in het nauw drijven. Zie ook Boek.

naskebes, znw. de. 1. Bes van de nachtschade. 2. Nachtschadeplant. | Op die modderbult barst 't van de naskebesse. Voor de wfri. vorm moet men uitgaan van nachtschades, wfri. nachtskabes, dat verder geassimileerd werd tot naskebes.

nat (I), znw. 't. Ook: vruchtensap. Het woord komt voor in samenst. als: bessenat, bramenat, perenat, pruimenat.

nat (II), bn. in de zegsw. *nat weze*, dronken zijn. – *Nat gaan*, o.a. klaverjasterm gebezigd als degenen die moeten spelen minder punten halen dan hun tegenstanders.

natte (I), znw. de, in de zegsw. *'t wordt 'n natte*, zie de zegsw. *nat gaan*.

natte (II), w.w. Spatten, (licht) regenen. | 't Begint te natten.

natterig, bn. Nattig, regenachtig.

nattigig, bn. Enigszins nat. | 't Voelt nattigig an.

natzoik, znw. de, in de zegsw. *'n natzoik hale (hewwe)*, natte kousen en schoenen hebben door het trappen in plassen, door het (bewust) stappen of uitglijden in een ondiepe sloot e.d.

nauw, bn. en bw., in de zegsw. *nauw te wachten weze*, gauw kwaad zijn, opvliegend zijn, men kan a.h.w. nauw of nauwelijks wachten, zich de tijd gunnen om zich te bezinnen.

nauwnemend, bn. Overdreven nauwgezet, zwaartillend, scrupuleus.

nauwte, znw. de. Ook: krapte, (geld)gebrek, in de zegsw. *van nauwte komt grauwte*, geldgebrek, armoë leidt gemakkelijk tot grauwen, tot gemopper of geruzie.

neef (I), znw. de. Neef, in de zegsw. *neef en nicht (dat) vraait licht*, een neef kan gemakkelijk met zijn nicht in contact en daardoor tot vrijen komen.

neef (II), znw. (Langpoot)mug. Zie het N.E.W. onder neefje = mugje.

neefse, znw. mv. Vero. vorm van neven. | De neefse en nichte mochte ok komme.

neêld, znw. de. Naald. | Geef ers effies neêld en dreid.

neep, znw. de. Kneep. Het woord is een afl. van nijpen = knijpen. Zegsw. *puur zôn neep had hewwe*, sterk vermagerd of verzwakt zijn t.g.v. een ziekte of ongeval.

neepie, znw. 't. Aanduiding voor vrouwelijk schaamdeel.

neerkomme, w.w. Ook: doelen op. | Ik kom enkeld maar deer op neer, dat je beter wat aârs koupe kenne.

Neerlans, Neerlands, bw. Samentr. van Nederlands, in de zegsw. *Neerlan(d)s {p.234} arm weze*, straatarm zijn.

neerloupe, w.w., in de zegsw. *ientje in 't hol neerloupe leite*, iemand bij een openbare verkoping laten 'hangen' doordat er bij de afslag niet 'gemijnd' wordt en hij dus hoogste bieder blijft.

neers, znw. de. Var. van eers = aars, achterste. De vorm neers is te verklaren uit het voorafgaande lidw.: den eers werd gevoeld als de neers. Zegsw. *'t moet uit de benauwde neers komme*, het mag niet veel kosten, het wordt met tegenzin (uit)gegeven.

neersgebrek, znw. 't. Zie *eersgebrek*.

neerskoite, w.w. Neerschijten, in de zegsw. *bai de reep neerskoite*, zijn woorden intrekken, zijn bod niet gestand doen.

neerverdán, bw. 1. Neerwaarts, naar beneden. 2. Voor de wind af. Het woord is ontstaan uit 'neerwaard aan'. | Doen die gerdoine es neerverdan.

neerwerdán, bw. Zie *neerverdán*.

neerzet, znw. de. Neerzetveiling, veiling van produkten die van te voren in het veilinggebouw zijn neergezet.

neerzette, w.w. Ook: op zijn plaats zetten, de les lezen. | Ik hew 'm maarders goed neerzet.

neet, znw. de. Luize-eitje, in de zegsw. *'n nakende neet*, een kale neet, een armoedzaaier, een pocher zonder geld of goed.

neet-oor, znw. de. Plaaggeest, dwarsdrijver.

negerinnemelk, znw. de. Schertsend voor chocolademelk.

nei (I), tussenwerpsel. Nee(n). | Nei, dat doen ik niet.

nei (II), vz. en bw. 1. Na. | Ik kom wel effies nei 't eten. 2. Naar. | Ik gaan nei skoôl. 3.

Naardien, al naar gelang. | Jij prate nei je verstand hewwe. Je drinke niet nei je geld hewwe.

4. Te oordelen naar, afgaande op. | Nei je net zee, moet ik je beklage. 5. Nabij. Zegsw. *d'r nei an toe weze*, 1. het bijna bereikt hebben. | Ik hew gien prois wonnen, maar ik was er nei an

toe. 2. het hard nodig hebben, er zeer om verlegen zijn. | 't was goed, dat ie mit geld

thuis kwam, want ik was er nei an toe. Vgl. fri. nei = na en naar.

neid, znw. de. 1. Naad. 2. Haarscheiding. | Hai het z'n neid in de middend.

nei dat, vz. Naardien, in verhouding tot. | Je drinke niet nei dat je geld hewwe. Nei dat ie nooit skoôlloupen het, weet ie toch 'n zoôt.

neide, znw. mv. Naden, in de zegsw. *in de neide weze*, keurig gekleed zijn. – *Op de neide skrape*, krap zitten, de laatste voorraad aanspreken.

neidek, Nee(n). (Vero.). De vorm is ontstaan uit 'nee(n)ik'. | 'Gaan je mee?' 'Neidek, ik hew gien toid'. Vgl. vero. vormen als jadek (uit ja, ik), jadet, jaat (uit ja het, ja dat). In Egmond aan Zee noteerde ik de vormen ninnik, ninnet en jadik, jadet.

neidig, bn. Vol naden, vol groeven. | Wat kroigt ze 'n neidig koppie.

neie, w.w. Vero. var. van naaien. Vgl. weie naast waaie, zeie naast zaaie.

neientje, znw. 't. Zie *naaientje* (vero.).

neihale, w.w. Namelken. | Zel je die koe goed neihale?

neinemend, bn. Zie *nauwnemend*.

neinek, (Wel)nee (vero.). Lett. neen ik.

neispul, znw. 't. Nagerecht, toetje.

neist (I), vz. en bw. Vero. var. van naast.

neist (II), znw., in de zegsw. 't *neist en ('t) reist*, het meest noodzakelijke, het meest voor de hand liggende. | Al {p.235} kroig je brand, den perbeer je vezelf 't neist en 't reist te redden. Wat het meest nabij is en wat het vlugste of gemakkelijkste te grijpen valt. Zie voor reist onder *rei*.

neist-an, vz. Vlak naast, aangrenzend (vero.). | Hai weunt neist-an Piet Reus, deuze kant an.

neistebai, Ten naaste bij (vero.).

neitafel, znw. de. Nagerecht.

nei toe, voegw. Nadat. | Net nei toe ik thuis was, begon 't te onweren.

nei ... toe, vz. 1. Tot (aan). | Ik ken wachte al is is 't nei twaalf uur toe. 2. Naar (toe). | Gaan je nou al nei huis toe!

neitoid, znw. de. Natijd, naseizoen, herfst.

neivenant, bn. Var. van navenant.

neiweet, znw. de. Naweet, berouw.

neizerig, bn. Zie *neizig*.

neizig, bn. 1. Flauw van de honger. 2. Ziekelijk, bleek. 3. Loom, traag. Het woord is evenals eizig = azig, hongerig, een afl. van eis = aas, voedsel.

nep, znw. de. Kleine zilverui.

nering, znw. de, in de zegsw. *nering is noidig*, in het zakenleven heerst t.g.v. de concurrentie veel afgunst.

neringziek, bn. Fanatiek in het zakenleven ten einde de concurrentie af te troeven.

nerp, bn. en bw. 1. Onfris, katterig, verlept, vermoeid. | Hai zag er puur nerp uit. 2.

Teleurgesteld, gepikeerd. | Hai keek puur nerp (genoteerd te Opperdoes). Misschien kan men voor nerp aansluiten bij middelned. nerwe, nerve = nerf, litteken. In het N.E.W. wordt onder nerf gewezen op samenhang met het vero. nar = nauw, o.a. nog voorkomend in benard = benauwd.

nes, znw. de. Vero. voor buitendijks, vaak door aanslibbing gevormd land, landtong. Het woord is verwant met neus, hier in de zin van: een als een neus vooruitstekend stuk land. In talrijke aardrijkskundige namen is het woord – zij het in verschillende vormen – bewaard, zoals in: Wijdenes, Eemnes, Scherpenisse, Terneuzen. Zie het N.E.W. onder nes 1.

nesk, bn. 1. Zacht, week, vochtig, drassig, gezegd van (buitendijks) land (vero.). 2. Mal, aanstellerig, half zacht. Zegsw. 'n *neske trut*, een vreemd, aanstellerig meisje. – 'n *Neske koe*, koe die de melk onwillekeurig uit de spenen laat vloeien. Zie over de oorsprong van nesk het N.E.W. onder nes-2. Vgl. fri. nesk.

neskig, bn. Zie *nesk*.

neskighoid, znw. de. Malligheid, aanstellerigheid.

nessie, znw. 't. Nestje, in de zegsw. 'n *nessie uithale*, een erfenis opstrijken. – *Hai ken 'n nessie uithale*, hij zit er warmpjes bij, heeft veel geld achter de hand.

nest, znw. de. Visjes, lijkend op elft of haring, gevangen met de wonderkuil. Vgl. Boek. onder nesteling.

nestelderaai, znw. de. Nesterijen, beuzelingen (vero.).

net, bn. en bw. Ook: inderdaad, zeker, precies (wat je zegt). | 'Is ie niet trouwd an 'n De Witje?' 'Dat is ie net'. 'Hai ken 't best betale, vind ik' ... 'Zô is 't maar net'.

nete, znw. mv. Neten, luize-eitjes, in de zegsw. *uit de nete weze*, uit de armoe, de zorgen zijn.

netelig, bn. Zie *nittelig*.

netjeser, bn. en bw. Netter, fatsoenlijker. | Gaan es netjeser zitte. De vergrotende trap van een verkleinvorm is in het wfri. niet ongewoon. Ik noteerde o.a. nog: gnappieser, kalmpjeser, slappieser, zachieser.

nettelens, bw. Net eveneens, net {p.236} hetzelfde (vero.). | Die twee loupe netteliens. De vorm is ontstaan uit net eveliens. Zie ook *eveliens*.

netuurlijk, znw. in de zegsw. *netuurlijk is nakend*, reactie aan het adres van iemand die te pas en te onpas 'natuurlijk' zegt.

net zô, net zô pas, bw. Net geleden, een moment terug. | Net zô (pas) was ie hier nag.

neure, w.w. Klagende, min of meer zuchtende geluiden maken, gezegd van koeien die op stal liggen te herkauwen. Vgl. Boek. onder neuren en zie het N.E.W. onder neurien.

neurig, bn. en bw. Flauw, vervelend, onsympathiek (vero.). | Doen toch niet zô neurig.

neus, znw. de, in de zegsw. *ientje deur de neus bore*, iemand een geheim ontlokken (vero.). – *Mit z'n neus in 't vet rake*, met zijn neus in de boter vallen. Dezelfde zegsw. vindt men bij Bredero in diens 'Klucht van de Molenaar', regel 474.

neuskorst, znw. de. Verhard neusvuil.

neut (I), znw. de. Noot (vrucht).

neut (II), znw. de, in de zegsw. *as 'n neut*, als de beste. | Ze ken kouke as 'n neut. Mog. heeft neut hier de betekenis van oud vrouwtje. Zie het N.E.W. onder neut-2. Vgl. de zegsw. *as 'n oud* = als de beste.

neuteboom, znw. de. Noteboom.

neutemescháát, znw. de. Dial. var. van nootmuskaat met hypercorrecte 'sch.'

neutemeskáát, znw. de. Nootmuskaat. Vgl. fri. nutemuskaat.

neven, vz. en bw. Vero. voor naast.

neven-an, vz. en bw. Vero. voor (vlak) naast. | Hai weunt neven-an oôs Piet.

Nibbik, znw. Gangbare verkorting van de plaatsnaam Nibbixwoud.

Nibbik-eerappel, znw. de. Spotnaam voor een bewoner van Nibbixwoud.

Nibbik-kriel, Nibbiker-kriel, znw. de. Zie *Nibbik-eerappel*.

nicht, znw. de, in de zegsw. *nicht en neef (dat) vraait skeef*, het is ongepast, het loopt verkeerd af als een nicht en een neef met elkaar vrijen.

Nierep, znw. Gangbare uitspraak voor de plaatsnaam Niedorp, te onderscheiden in Ouwe Nierep en Nuwe Nierep.

nietemoiterig, bn. Zie *nietemoitig*.

nietemoitig, bn. 1. Nietig, onbetekenend (vero.). 2. Zeer onverdraagzaam (vero.). 3. Zeer arm, minvermogen (vero.). Het woord is ontstaan als een koppeling van 'niet een mijt + -ig'. Een mijt is hier een heel klein muntstukje. Zie het N.E.W. onder mijt-2 en vgl. Boek. onder nietemijtig.

nieters, nieteres, bw. Niet eens. De vorm is ontstaan uit niet een reis = keer | Zou je d'r nieter(e)s heengaan?

nij, bn. Vero. var. van nieuw, o.a. nog in een aardrijkskundige naam als de Nije Dik in de voormalige polder Het Grootslag. Vgl. fri. nij.

nikke, w.w. Hikken, kikken, naar adem snakken. Zegsw. *nikke nach geêuwe kenne*, geen kik meer kunnen geven. | Hai kon nikke nach geêuwe van loufte. – *Nikke nach geêuwe kenne van de arremoed*, straatarm zijn.

niks, onbep. vnw., bw. Konsekwent gebruikt i.p.v. niets. Zegsw. *hai doet liever niks as 'n beetje*, hij is aartslui. – *Niks rammelt niet*, alles heeft een oorzaak. – *Niks komt vezelf as lang heer en luize*, zie de vorige zegsw. – *Van niks gaat de kat doôd*, je gaat niet voor niets of pro deo aan het werk; het mag heus wel wat kosten. – *Van niks wat worre*, zich van arme, eenvoudige {p.237} afkomst opwerken.

nikse, w.w. Niets uitvoeren, luieren. | Hai zit de hêle dag te niksen.

nikser, znw. de. 1. Lui aard. 2. Iemand aan wie men niets heeft.

nippe, w.w., in de zegsw. *as 't nipt en wéér nipt*, als het er op aan komt, als de nood aan de man komt. Het woord is een var. van nijpen = knijpen. Vgl. fri. as it nijpt en wer nijpt.

nirtelig, bn. en bw. Zie *nittelig*.

niskakam, znw. de. Stalen 'luizenkam' (vero.).

nispele, w.w. Zie *knispele*.

nittel, znw. de. Var. van netel.

nittelig, bn. 1. Var. van netelig. 2. Bokkig, prikkelbaar, dwars. Wsch. heeft men hier niet te doen met een afl. van netel, maar van het w.w. nitten, vero. var. van wfri. noite = geneigd om te stoten. Vgl. noiterig en zie het N.E.W. onder netelig. | Wat bè je de leste toid toch nittelig. Weerom val je zô nittelig teugen m'n uit?

nochter, bn. en bw. Var. van nuchter.

nochteren, bn. en bw. Vero. var. van nuchter. Vgl. fri. nochteren. Zegsw. *deer zel je wel nochteren van bloive*, dat zal je neus wel voorbijgaan (vero.).

nôden, in de zegsw. *van nôden hewwe*, nodig hebben. Zie ook *vennôden*.

nôdig, bn. en bw. Nodig, noodzakelijk, dringend. | Je moete nôdig te bed. Ik moet nôdig an m'n eten. 't Wordt nôdig toid. Zegsw. *nôdig moete*, dringend naar de w.c. moeten. Soms zegt men zelfs: ik moet nôdig nôdig! – 't *Moet nôdig zo weze*, het had niet minder moeten zijn, ik houd er niet veel aan over. | 'Hei je 'n beetje goed boerd van 't jaar? ... 'Nôh, 't moet nôdig zô weze. – *Zuks het niet nôdig*, zoiets is niet nodig. Opmerking 1: Soms wordt – in afwijking van het ned. – 'nôdig' gecombineerd met het w.w. zijn, b.v. bè je nag broôd nôdig? We wazze ze niet nôdig. Opmerking 2: Dikwijls wordt i.p.v. de ned. constructie 'het is (niet) nodig, dat' in het wfri. een hoofdzin gebezigd met 'nodig' als afsluiting. | Je hewwe mit dut weer toch gien jas an nôdig. De kachel het nag niet an nodig. Je hewwe deer niet heen nôdig. Opmerking 3: Van Dale vermeldt onder 'nodig' de constructie 'Ik moet je eens nodig spreken'. In het wfri. (en trouwens in heel Holland) zegt men echter: Ik moet je nôdig es spreke.

noemboek, znw. 't, in de zegsw. *op 't noemboek staan*, op de nominatie staan (vero.).

noemenasie, znw. de. Var. van nominatie. De oe-klank is kennelijk gekozen o.i.v. het w.w. noemen.

noest, bv. en bw. Ook: overijverig, wild, onstuimig. Zegsw. *'t noest hewwe*, het moeilijk hebben, het zwaar te verduren hebben. | Hai het 't de eerste jare in Canada puur noest had. Je loike 't er wel puur noest mee te hewwe, dat ze jou niet vroegen hewwe.

noffelijk, bn. en bw. Genoeglijk, gezellig, onderhoudend (genoteerd te Venhuizen). Vgl. fri. noflik. | 't Is 'n noffeleke kirrel. Ze zatte noffelek te praten.

nog, bn. en bw. Vero. vorm van genog = genoeg. | Ik hew nòg, 'oor.

nôh, tussenwerpsel. Var. van nou, in alle toonhoogten en gevoelswaarden gebezigd als zinsinleiding of als reactie. | Nôh, had je dat niet eerder zègge kennen. Nôh, ik zel je zegge, datte we d'r dik mee an wazze. Nôh, da's ók wat!

noide, w.w. Zie *noite*.

noiderig, bn. en bw. Zie *noiterig*. {p.238}

noidig, bn. en bw. Nijdig. Zegsw. *'t is noidig*, het is pijnlijk, teleurstellend, het komt hard aan.

noidigerd, znw. de. Nijdig, opvliegend, agressief mens of dier.

noiper, znw. de. Vero. var. van knijper. Zegsw. *de noiper op de steert zette*, een besluit nemen, tot handelen overgaan. Wsch. is de zegsw. ontleend aan het molenaarsvak, hier: het vastzetten van de 'staart' van een z.g. staartmolen. – *Nou komt de noiper op de steert*, nu komt het er op aan.

noite, w.w. 1. Met de horens stoten. 2. Dwars of lastig zijn. Vgl. Boek. onder nijten en zie het N.E.W. onder nijten.

noiterig, bn. 1. Graag met de horens stotend. | Die koe is puur noiterig. 2. Dwars, lastig. | Wat bè je toch weer noiterig vandaag.

noksie, in de zegsw. *om de noksie*. Zie **ommenóksie**. Vgl. Boek. onder noksie.

nol, znw. de. 1. Zandige hoogte, binnenduintje. Het woord vinden we o.a. in de naam Nollen, buurtschap onder Oudorp. 2. Bultige, bonkige verhevenheden op weiland waarvan de bodem zacht en slap is. Ze ontstaan veelal bij vochtig weer, wanneer het vee de grond stuk trapt, waardoor kleine bulten ontstaan die uitdrogen en hard worden. Vgl. Boek. onder nol en zie het N.E.W. onder nol. Vgl. ook eng. knoll.

nòlle, w.w. 1. Wiegen. 2. Dollen, speels stoeien met een kind dat op schoot zit. | Doene we nag effies nolle, opa? Het woord is een var. van **snolle**. Zie aldaar.

nommer, znw. 't. Var. van nummer. Zegsw. *nommer elf op z'n lip hewwe*, een snotneus hebben.

non, znw. de. Knopje op een priktol. Vgl. fri. nun.

nonje, znw. 't. Verkleinvorm van non, knopje op een priktol, in de zegsw. *op 't nonje weze*. 1. zeer kwaad zijn 2. opgewonden, onrustig zijn – *Op 't nonje jage*, op stang jagen, kwaad maken.

nonselantig, bn. en bw. (Nogal) nonchalant.

nonselantighoid, znw. de. Nonchalance.

noôd, znw. de, in de zegsw. *as 't noôd geeft*, in geval van nood. | Je kenne as 't noôd geeft altoid hier komme, 'oor. – *In toid van noôd loupt domenie mit de bul en pestoor mit de melkemmer*, in tijden van nood, moet men zich behelpen. Vaak gebezigd als scherts tegen iemand die het (voortdurend) over 'in tijd van nood' heeft of die zich overdreven zorgen maakt over de toekomst. – *In toid van noôd skil je eerappels mit de boil*, zie de vorige zegsw.

noôdgang, znw. de. Zeer snelle vaart, sneltreinvaart. | Hai ree mit 'n noôdgang weg. Wat het die auto 'n noôdgang!

noôdhelp, znw. de. Var. van noodhulp. | Ze is as noôdhelp bai Kees Karsten.

nooit, bw. Ook: helemaal niet. | Hoe kom je d'r bai, ik ben vedaag nooit op zolder weest! Opmerking: dikwijls wordt nooit gecombineerd met geen, nergens of niemand | Hai het nooit gien toid. Hai komt nooit nergens. Hai spreekt nooit niemand.

noorderst, bn. en bw. Vero. vorm van noorderlijkst.

noordoôsterst, bn. en bw. Het meest noordoostelijk (vero.).

noordwesterst, bn. en bw. Het meest noordwestelijk (vero.).

noôslek, bn. Zie **nôzelek**.

noppe, w.w. 1. Even aanbijten (van {p.239} vis), even de dobber op en neer laten gaan om de vis tot bijten te verleiden. 2. Zodanig grazen, dat – door de sterke droogte – het gras met wortel en al wordt uitgerukt. 3. Een dutje doen. 4. De bijslaap uitoefenen. Zie het N.E.W. onder noppen = afplukken, uitpluizen.

noppie, znw. 't, in de zegsw. *'n noppie doen*, 1. een dutje doen. 2. de bijslaap uitoefenen. Vgl. **noppe 3** en **noppe 4**.

notsloôt, znw. Sloot waarlangs vee of oogstprodukten vervoerd mochten worden. Het vero. woord not of note had de betekenis van: dat wat men aan vee bezat, dat wat het land

opbracht. Vgl. het laatmiddelned. ghenot = opbrengst van het land. Zie ook Boek. onder notsloot en notweg.

notting, vernederlandsing van eng. nothing, in de zegsw. 'n *Engelse notting* en 'n *Hollandse niemendal*, totaal niets (vero.).

notweg, znw. de. Weg over andermans grond waarlangs het vee gedreven mocht worden of waarlangs ook oogstprodukten mochten worden vervoerd. Vgl. *notsloôt*. Zie ook Boek. onder notweg.

nou, bw. en tussenwerpsel. 1. Nu. 2. Zie *nôh*. Zegsw. *voor nou en naggeres*, voor nu en voor nog eens, voor een volgende keer. – *Nou jij weer!* nu mag jij weer wat zeggen, kom maar op met je commentaar. – *Nou ('n) zundeg* 1. de afgelopen zondag. 2. de komende zondag.

nouweres, bw. Nu eens. De vorm is ontstaan uit nou een reis = nu een keer. | Dit is nouweres voor jou.

nôze, w.w. Spijten, verdrieten, betreuren. | 't Noôst m'n voor jou. Het woord is te vergelijken met middelned. noose, noise = tegenspoed, schade, verdriet en het w.w. nosen = schaden, deren, verdrieten. Ook ned. onnozel behoort bij het w.w. nozen. Zie het N.E.W. onder onnozel.

nôzelek, bn. Spijtig, verdrietig. | Ikvind 't nôzelek voor jou, maar ik ken 't niet helpe.

nuffie, znw. 't Nufje, in de zegsw. 'n *nuffie dundoek*, een nuffig kieskeurig meisje.

nulle, w.w. Gissen (vero.).

nun, znw. de. 1. Fopspeen. 2. Var. van non, knopje op een priktol.

nunne, w.w. Zuigen aan een (fop-)speen.

nutte, w.w. Een avond van Het Nut (Maatschappij tot Nut van het Algemeen) bezoeken. | Moet je veneivend nag te nutten? Vgl. soortgelijke gelegenheidsformaties als: te sôzen, te rederoiken, te lappedaggen gaan enz.

nuw (I), bn. en bw. Nieuw. Zegsw. *erges nuw nei weze* 1. ergens benieuwd naar zijn. | Deer ben ik hillegaâr niet nuw nei. 2. ergens trek in hebben. | Wou je ok 'n hering of bè je d'r niet erg nuw nei. – *Nuw is gauw oud en oud ken lang mee*, opmerking die aangeeft, dat men het nog niet nodig vindt iets nieuws aan te schaffen.

nuw (II), znw. 't, in de zegsw. *ientje in 't nuw steken*, nieuwe kleding voor iemand kopen, of iemand nieuwe kleding aan trekken. – *Z'n oigen in 't nuw steke*, nieuwe kleding aan trekken of aanschaffen.

nuwbakken, bn. en bw. 1. Nieuwbakken. 2. Aanstellerig, gek, uitgelaten. | Doen toch niet zô nuwbakken. Ik vind 't maar 'n nuwbakken moidje.

nuwbakkenig, bn. en bw. Zie *nuwbakken*.

nuwelek, bn. en bw. 1. Verwonderd (alsof het iets nieuws is). | Wat koik je nuwelek. 2. Aanstellerig, mal, uitgelaten. | Wat 'n stel nuweleke moide. {p.240}

nuwerwis, bn. en bw. Nieuwerwets. Zegsw. *nuwerwis prate*, deftig, stads praten.

nuwerwissig, bn. en bw. (Nogal) nieuwerwets.

nuwerwissighoid, znw. de. Nieuwerwetsheid.

nuwig, bn. en bw. Tamelijk nieuw. | Die auto ziet er nag nuwig uit.

nuwjaar, znw. 't, in de zegsw. *as 't mit nuwjaar maar klopt*, maak je nou maar geen zorgen, wie dan leeft, dan zorgt.

nuwke, znw. 't. Zie *nuwtje*.

nuwkocht, znw. de. Een pas gekocht dier of ding.

nuwkoup, znw. de. Zie *nuwkocht*.

nuws, znw. 't. Nieuws. Zegsw. *en voor de rest gien nuws*, en daarmee basta! – *Van nuws of an*, opnieuw, van voren af aan. | Begin maar weer van nuws of an. – *Jij hewwe allemaal wat nuws, maar zelden wat goeds*. 1. jij hebt iedere keer weer andere noten op je zang. 2. jij bezorgt me steeds weer andere problemen.

nuwskierig, bn. en bw. 1. Nieuwsgierig. 2. Benieuwd. | Ik ben nuwskierig of ie dat baantje kroigt.

nuwtje, znw. 't. 1. Nieuwtje. | Ik weet nag 'n nuwtje, Dirk Reus gaat emigrere. 2. Nieuw voorwerp. | Ik hew maar 'n nuwtje kocht.

{p.241}

O

obselvère, w.w. Var. van observeren.

obsternaat, bn. en bw. Var. van obstinaat.

ochend, znw. de. Ochtend. In tijdsbepalingen als 'de volgende morgen' prefereert de wfri. het gebruik van ochend i.p.v. morgen. | Hai kwam de âre ochend pas thuis.

ochendig, bn., in de zegsw. *ochendig weze*, last hebben van ochtendziekte.

ochendmeêl, znw. 't. De (gezamenlijke) melkgift die men 's ochtends krijgt. Vgl. 't eivendmeêl en vgl. de var. meêl voor maal.

oches, bw. Dial. var. van soches = 's ochtends. | 't Ken oches vroeg nag puur koud weze.

odeklonje, znw. de. Eau de cologne.

oerbank, znw. de. Oerlaag, ijzer-oer.

oetel, znw. de. Sufferd, onhandig persoon. | Wat bè je toch 'n oetel!

oetele, ww. Dom of onhandig bezig zijn.

oetlul, znw. de. Stommerd, idioot.

of (I), voegw. Of. Het wordt in het wfri. dikwijls ter verzwaring gebezigd, b.v. weet jij wie of dat is, hoe of ie hiet, wat of ie doet enz.

of (II), bw. en bw. 1. Af. Zie ook allerlei samenst. met 'of'. 2. Afgeleefd. 3. Versleten.

Zegsw. *schoên of weze*. 1. totaal afgeleefd zijn. 2. totaal versleten zijn. – *Oud en of weze*, oud en afgeleefd zijn. – *Op niks of*, om niets, zonder enige zin. | Da's allegaâr lulderaai op niks of. – *Bai ... of*, te vergelijken met. | 't Is bai koek of, die het ok zô prust mit z'n kniese.

ofbére, w.w. Afsnauwen.

ofbericht, znw. 't. Bericht van het niet-doorgaan, bericht van verhindering. Vgl. fri. ôfbirjocht.

ofberichte, w.w. Berichten dat iets niet doorgaat of dat men verhinderd is.

ofbeule, w.w. Afbeulen, in de zegsw. *niet of te beulen weze*. 1. onvermoeibaar zijn. | Die kirrel is niet ofte beulen. 2. onverslijtbaar. | Die stoele benne niet of te beulen.

ofbladere, w.w. Afbladen, gedeeltelijk van (rotte) bladeren ontdoen, vooral m.b.t. (bewaar)kool.

ofbladermessie, znw. 't. Mesje waarmee men kool afblaadt.

ofboere, w.w. Hardhandig, onbesuisd of zorgeloos met iets omgaan, zodat het snel vernield of versleten is. | Hai het die nuwe fiets in 'n paar maande ofboerd.

ofboôd, znw. de/'t. Zie *ofbericht*. Vgl. fri. ôfboade.

ofbozzele, w.w. Afboenen, schoonschrobben. | Wul je de eerappele efkes ofbozzele?

ofbreke, w.w.; in de zegsw. 't wordt *bai je hande ofbroken*, gezegd als men (voortdurend) tegenslag of tegenwerking ondervindt.

ofbrief, znw. de. Brief waarin men bericht, dat iets niet doorgaat of dat men verhinderd is.

ofdak, znw. 't/de. Afdak, luifel, overdekt aanbouwtje.

ofdeke, w.w. Deek of aangespoelde ruigte of vuilnis uit de sloot verwijderen.

ofdêle, w.w. De erfgenamen reeds op voorhand een gedeelte der erfenis geven.

ofdooie, w.w. Slinken, verminderen. | Je skulde dooie al pittig of.

ofdrougdoek, znw. de. Vaatdoek.

ofdwinge, w.w. Op de wind afdrijven (van wild gevogelte) (vero.).

offe, voegw. Zie *ovve*. {p.242}

offerdán, bw. Buitenwaarts, van je af, naar buiten toe. Eig. een koppeling van afwaard aan. Zegsw. *offerdán gaan*, heengaan, vertrekken. | Hai gong mit 'n don gat offerdán. – *Offerdan ploege*, bij het ploegen de aarde naar de zijkant van de akker werken. | Bai de zeumersneed moet je offerdán ploege.

offere, w.w. Ook: afwijzen, van de hand wijzen, er van afzien.

offlorte, w.w. Snel afwerken, afjakkeren.

ofgaan, w.w. Ook: 1. Vertrekken, naar de markt gaan, Vgl. fri-ôfgean. | Dirk ging al vroeg mit keis of. 2. Zijn behoefte doen. Zegsw. *d'r niet mee ofgaan*, het niet geloven. | Ik gaan d'r nag niet mee of, dat Piet 't dein het. – 't *Gaat er of (in 't bos)*, het gaat er te keer. – *Op huis ofgaan*, naar huis gaan, huiswaarts keren. – *Ofgaan as 'n gieter*, totaal mislukken, een wanprestatie leveren. – *Weer of gaat en niet baikomt, dat mindert*, als er alleen maar uitgaven zijn en geen inkomsten, teer je gauw in.

ofgeblauwde, znw. de. Jongeman die een blauwtje heeft gelopen.

ofgebluksems, bw. Heel erg, buitengewoon. | 't Is ofgebluksems koud.

ofgedonders, bw. Heel erg, bar. | Wat bè je toch ofgedonders oigenwois.

ofgeknoedeld, bn. Afgemat, geradbraakt.

ofgelazerd, bw. Heel erg, bar. | Ik hew 't ofgelazerd in m'n reg.

ofgeluizig, bw. Heel erg, bar. | Wat bè je toch ofgeluizig stom.

ofgemieters, bw. Heel erg, buitengewoon. | 't Is nog 'n ofgemieters end loupe.

ofgepoigerd, bn. Geradbraakt.

ofgerazend, bw. Heel erg, buitengewoon. | 't Smaakt ofgerazend lekker.

ofgeve, w.w. Ook: 1. Warmte geven. | Die kachel geeft puur of. 2. Regen brengen. | Dat buitje het pittig ofgeven. Zegsw. *van (op) ientje ofgeve*, iemand belasteren, kleinerend over iemand spreken. | Je moete niet zô van 'm ofgeve.

ofgeweerlichs, bw. Heel erg, buitengewoon. | Hai ken ofgeweerlichs hard loupe.

ofgeweerlims, bw. Zie *ofgeweerlichs*.

ofgewénigs, bw. Zie *ofgeweerlichs*.

ofgiete, w.w., in de zegsw. *de eerappele ofgiete*, (buiten) urineren. | 'Weer is Jaap?' 'Die most efkes de eerappele ofgiete'.

ofglouwe, w.w. Afgluren, afkijken. Vgl. *glouwe*.

ofgnokke, w.w. Afbedelen. Vgl. gnokke.

ofgrobbele, w.w. Afboenen, afwassen, Vgl. *grobbele*.

ofhale, w.w. Afhalen, Zegsw. *z'n pet (hoed, mu(t)s e.d.) ofhale*, zijn pet (hoed, muts e.d.) afnemen. – *Ientje ofhale*, kwaad van iemand spreken. | Je moete 'm niet zô ofhale. Vgl. fri. fan immen ofhealje. – *Bône ofhale*, de uiteinden van de sla- of sperziebonen afsnijden of afknappen. – 't *Van de doôd ofhale*, herstellen van een zeer ernstige ziekte of verwonding.

ofhakke, w.w. Afhakken. Zegsw. *dat moet je zelf maar ofhakke*, dat moet je zelf maar regelen, oplossen.

ofhefte, w.w. Var. van afhechten (vero.).

ofjacht, znw. de. Afjacht, ruwe bejegening, pak slaag. Vgl. fri. ôfjacht. Zegsw. *ofjacht kroige*, weggejaagd, afgesnauwd worden. – *Ientje ofjacht geve*, iemand weggagen, afsnauwen. Vgl. Van Dale: iemand een afjacht geven.

ofjachte, w.w. 1. Afjakkeren, zich jagen. 2. Een afjacht geven. {p.243}

ofjakkere, w.w. Ook: door intensief en ruw gebruik een voertuig vernielen. | Hai het die auto in 'n maand ofjakkerd.

ofkappe, w.w. Afkappen. Zegsw. *d'r mee ofkappe*, er mee stoppen, er de brui aan geven.

ofkenne, w.w. Ook: ontlasting kunnen krijgen.

ofkloppe, w.w. Ook: biljartterm. Wie b.v. tijdens de kermis om het hoogste gelag, de meeste consumpties 'afklopte', kwam aan bod tegen de winnaar van de vorige partij of tegen een andere 'volger'.

ofknoipe, w.w. Ook: streng aanpakken, kort houden.

ofkomme, w.w. 1. Aflopen, eindigen. | As dat maar goed ofkomt. 2. Uitkomen. | 't Kwam persies zô of as ik zoid had.

ofkouker, znw. de. Zonderling, grapjas.

ofkragge, w.w. Een stuk land door kraggen of kaden omgeven teneinde het te beschermen tegen overstroming (vero.).

ofkrosse, w.w. 1. Affietsen, afrijden. | We hewwe wat ofkrost voor we 'n hôtel vonde. 2. Door ruw en intensief rijden vernielen. | Hai had z'n nuwe auto al gauw ofkrost.

oflandig, bn. en bw. Aflandig. Zegsw. *oflandig gaan*, vertrekken, er vandoor gaan. – *Oflandig weze*. 1. er op uit zijn, niet thuis zijn. 2. zich afzijdig houden. – *Oflandig prate*, met van de toehoorder(s) afgewend gezicht praten.

oflasse, w.w. Afgelasten. | Ze zelle de wedstroid wel oflasse.

oflègge, w.w. Ook: carotte spelen, de ballen in ongunstige positie voor de tegenstander laten liggen (biljartterm). Zegsw. 't oflègge, sterven. | Hai zel 't wel gauw oflègge. – *Ientje oflègge*, iemand afzetten, teveel laten betalen.

oflègger, znw. de. Afzetter, woekeraar (vero.).

ofloupe, w.w. Aflopen, in de zegsw. 't lout m'n of as water, gezegd als men hevig de diarree heeft.

ofmaddere, w.w. 1. Afmartelen, tobben. 2. Afmatten (vero.). | Je moete dat peerd niet zô ofmaddere.

ofmake, w.w. Ook: voortmaken, opschieten. | Je magge wel ofmake, de bus komt zô. Zegsw. *z'n eigen ofmake*, zich vuil maken (vero.) | Lilleke joôn, wat hei je je weer ofmaakt.

ofmeistere, w.w. Vero. voor afdokteren.

ofmoete, w.w. Zijn behoefte moeten doen.

ofmuize, w.w. Afgrazen, afeten. Vgl. *muize*.

ofmuizele, w.w. Zie *ofmuize*.

ofnokke, w.w. 1. Vertrekken. 2. Ophoepelen. Vgl. eng. to knock of.

ofpale, w.w. Zie *ofpolle*.

ofpikke, w.w. Afpakken, inpikken. | Die hufter het al m'n knikkers ofpikt.

ofpoigere, w.w. Afmatten, uitputten, radbraken.

ofpolle, w.w. Met zoete woordjes of mooie beloftes aftroggelen. Vgl. fri. ôfpolle, ôfpôlje. De herkomst van het woord, dat bij 17de en 18de eeuwse Holl. schrijvers vaak voorkomt, is onduidelijk. Bredero gebruikt 'pollen' (als rijmwoord op snollen!) in dezelfde betekenis. Misschien moet men verband zoeken met het vero. znw. pol of polle = vrouwel. schaamdeel, o.a. voorkomend in de zin 'Ik gae na Amsterdam; als ik maer wegh ben sal mijn wijf met haer polle wel weer neringh maecken' (Protocol Notaris Jan Cornelis Verdwaald 21 oct. 1689). Of-{p.244}polle of polle zou dan lett. kunnen worden omschreven als: d.m.v. de pol(le) (verleiden en) geld aftroggelen.

ofredde, w.w. Afruimen. Vgl. fri. ôfrêdde. | Ik zel effies de tafel ofredde. Zegsw. *z'n oigen ofredde*, zich ergens uitredden of van afmaken.

ofraaie, w.w. Rijexamen doen. | Wanneer moet je ofraaie?

ofroffele, w.w. Afraffelen, gehaast en slordig afwerken.

ofrooie, w.w. Schatten. | Dat hei je goed ofrooid.

ofsasse, w.w. Ophitsen. Vgl. *ansasse* en *opsasse*.

ofsjouwe, w.w. 1. Aflopen. | Ik hew heël Hoorn ofsjouwd voor 'n nuwe skemerlamp. 2. Totaal afdragen, door ruw en intensief gebruik verslijten. | Hai het die jas finaal ofsjouwd. Vgl. fri. ôfsjouwe.

ofskafte, w.w. Var. van afschaffen (vero.).

ofskiete, w.w. Ook: 1. Erges mee beginnen, mee voor de dag komen. | Nou, skieteres of, wat hei je allegaâr te vertellen? 2. Regelen, oplossen. | Dat skiet je zelf maar of, 'oor! Vgl. de

zegsw. *zelf z'n roer ofskiete*. 3. Op (ver)gevorderde leeftijd komen. | Hai zel onderhand ok al puur ofskiete. Hai zel wel zowat tachtig weze, denk? Zegsw. *'t leuk (raar) ofskiete*, raar of onverantwoord bezig zijn. – *'t Er niet gek van ofskiete*, het er behoorlijk van afbrengen.

ofskippere, w.w. 1. Afleveren. Eig. met de vrachtschipper meegeven. | Hei je de eerappele al ofskipperd? 2. Regelen, oplossen. | Dat moetje zelf maar ofskippere, 'oor!

ofskottere, w.w. Aflopen, overal heenlopen en zoeken. | Ik hew de hêle Streek ofskotterd om rôders. Vgl. *skottere*.

ofskrieme, w.w. Overal schooien, zoeken naar afval dat nog wat kan opleveren. Vgl. *skrieme*.

ofslaan, w.w. Afslaan, in de zegsw. *ik slaan niks of as migge (vliege)*, ik kan (vrijwel) alles gebruiken, ik accepteer (vrijwel) elke uitnodiging.

of slaander, znw. de. Afslager.

ofslavére, w.w. Zie *ofslevére*.

ofslechte, w.w. Slecht of gelijk, vlak maken, egaliseren (vero.).

ofslevére, w.w. Afwimpelen, wegsturen. Het woord is mog. een contaminatie van afwimpelen of afschepen en salueren (vgl. ned. ik wil je groeten), verbasterd tot slavére of slevére. | Ik hew 'm bai de deur ofsleveerd.

offlikke, w.w. Aflikken. Vgl. fri. ôfslikje. Zegsw. *z'n oigen niet offlikke leite*, zich niet door jan en alleman laten zoenen.

ofsloere, w.w. Afdragen, door ruw gebruik verslijten. | Hai het z'n zundesse pak al weer ofsloerd. Vgl. *sloere*.

ofslompe, w.w. Zie *ofsloere* (vero.).

ofsnaaie, w.w. Afsnijden, in de zegsw. *we zelle d'r nag 'n plakkie ofsnaaie*, we zullen nog een slokje nemen.

ofsnaaier, znw. de. Lett. afsnijder, in de zegsw. *'t loupt op 'n ofsnaaier*, het loopt ten einde, het is bijna afgelopen. | Toe dat 't feist al op 'n ofsnaaier liep, wou ie nag 'n stukkje doen.

ofspatte, w.w. Ook: controleren of de melk zuiver is door te trachten uit elke speen een paar straaltjes melk te trekken.

ofspeure, w.w. Ook: afsteken, opvallen, vooral m.b.t. kleuren, aparte kleding e.d. | Die rooie hoed speurt puur of bai dat witte jassie. Weerom doen je die âre jurk niet an, je wulle zeker weer ofspeure. {p.245}

ofspitte, w.w. Ook: voor een ander of anderen betalen. | Je denke toch niet dat ik deuze rois weer ofspit!

ofstale, w.w. Van de steel ontdoen. Vgl. *stale*.

ofstappie, znw. 't. Afstapje, een of meer treden naar beneden.

ofstavére, w.w. Zie *ofslavére* en *ofslevére*.

ofsteke w.w. 1. Van wal steken, beginnen. | Steek es of mit je verhaal. 2. Geloven, genoeg nemen met. | Ik steek er nag niet mee of, dat Piet 't dein het. 3. Meegaan, vertrekken. | Ze stak die eivend mit 'n âre vraaier of. Zegsw. *'t leuk (raar) ofsteke*, raar, onverantwoord bezig zijn.

ofstieme, w.w. Warmte uitstralen. Lett. afstomen. | Die kachel stiemt lekker of. Skik eres op man, je stieme zô of. Vgl. fri. steam, eng. steam. Zie ook: *stieme*.

ofstommele, w.w. in de comb. *eerappele ofstommele*, aardappelen in een emmer of teil met water met de hand heen en weer roeren om het vuil er af te wassen.

ofstôte, w.w. Ook: uitstoten, de beginstoot maken (biljartterm).

ofstraaie, w.w. Met moeite afhandig maken of gedaan krijgen. | Ik hew 't niet zô maar kregen, 'oor, ik hew 't ofstraaie moeten.

ofstravére, w.w. Zie *ofslavére* en *ofslevére*.

ofstroike, w.w. Afstrijken, in de comb. *de groep ofstroike*, de mest verwijderen uit de groep, de gemetselde goot achter de stallen.

ofstuive, w.w. Ook: afgaan, in prijs of opbrengst verminderen. | 't Is lang gien skône winst, 'oor, d'r stuift nag puur of.

ofswêle, w.w. Aflopen. Lett. afzwelen, afharken. | Hai het de hêle buurt ofsweêld om bollepelders.

oftakele, w.w. Ook: aftellen (bij een kinderspel).

oftelle, w.w. Ook: roddelen, belasten. | Je moete niet zô van 'm oftelle.

oftig, bw. Dikwijls (vero.). Vgl. du. oft, eng, often. | Ik hew je al oftig zoid, datje op toid komme moete.

oftikke, w.w. Ook: betalen, afrekenen. | Je moete nag oftikke, 'oor.

oftoiding, znw. de. Bericht dat iets niet doorgaat of dat men verhinderd is (vero.).

oftrede, w.w. Ook: met treden afpassen. | Hai zoit, dat dat hoekie 20 roed is, maar ik hew 't oftreden en ik kom tot 18 roed.

oftrekke, w.w. Aftrekken, in de comb. 'n *kalf oftrekke*, een kalf uit de baarmoeder van de koe trekken.

ofturve, w.w. Controleren door (af)tellen.

ofvalle, w.w. Tegenvallen. Hoewel afvallen = tegenvallen, ook ned. is, gebruikt de wfri. vaker 'ofvalle' dan 'teugenvalle'. Vgl. fri. ôffalle.

ofvalder, znw. de. Tegenvaller. Vgl. fri. ôffaller.

ofvege, w.w. Afvegen, in de zegsw. 'n *aâr het er z'n neus niet an of te vegen*, een ander hoeft er zich niet aan te ergeren. – *Gien mens veeft er z'n neus an of*, niemand ergert zich er aan of spreekt er schande van.

ofville, w.w. Lett. afvillen, in de comb. 'n *kalf ofville*, een ongeboren kalf in de draagzak of baarmoeder van de koe binnen de huid ontleden en in gedeelten naar buiten brengen en wel zodanig, dat ten laatste de huid met de nog overgebleven delen van de romp uit de baarmoeder kunnen worden getrokken.

ofvoere, w.w. Het voeren gedaan maken, het laatste voer geven. | Wul jij de koeie efkes ofvoere?

ofvrieze, w.w. Door bevriezing afster- {p.246} ven, verloren gaan. | De vroege piepers benne bai de grond toe ofvroren.

ofweer znw. 't. Slecht weer, zodat het werk, een uitstapje e.d. niet door kan gaan.

ofwerk, znw. 't. Bezigheid, drukte. | Mit zô'n groot huishouden hei je ofwerk zat.

ofwinne, w.w. Winnen of verkrijgen ten koste van een ander.

ofwóikend, znw. 't. Afwijkende produkten, met name bloemkool. | Ik kreeg voor m'n ofwóikend evegoed nag tachtig sent.

ofzachte, w.w. Zachter, milder worden (van het weer). | 't Weer is bai guster puur ofzacht.

ofzakke, w.w. Ook: 1. In slaap geraken. | Geef 'm maar 'n asperientje, den zel ie wel gauw ofzakke. 2. Afnemen, minder worden. | Zakt de poin al wat of? De wind is puur ofzakt. Vgl. fri. ôfsakje.

ofzeule, w.w. Zie *ofzulle*.

ofzulle, w.w. Afglijden, afzakken. | M'n broek zulde of. Vgl. *zulle*.

oid, znw. de. Eg. Vgl. fri. eide.

oide, w.w. Eggen. Vgl. fri. eidzje.

oidketting, znw. de. Ketting waarmee de eg aan de spoorstok of aan de tractor bevestigd wordt.

oigen, bn. en bw. Eigen, in de comb. *z'n oigen*, zichzelf. Zo ook in comb. m. m'n, je, heur/d'r, oôs, jull(i)e, hun, hull(i)e. Het wederkerend vnw. zich is in het wfri. niet gangbaar. I.p.v. hij vergiste zich, zegt men: hai vergiste 'm of z'n oigen. – *Op z'n oigen wulle*, zelfstandig een bedrijf willen voeren, zelfstandig willen wonen e.d. – *Van z'n oigen*, uit zichzelf. | Dat zou ie van z'n oigen nooit doen. – *Ze benne puur oigen mit mekaar*, ze gaan nogal of zeer vertrouwelijk met elkaar om. – *Teugen z'n oigen weze*, tegen zijn aard in

handelen, tegen zijn eigenbelang in gaan, zichzelf te kort doen. | Je zouwe puur teugen je oigen weze, as je niet annamme.

oigene, znw., mv. van eigen. | 't Benne m'n oigene.

oigener, bn., vergrotende trap van eigen. | Ze wiere puur oigener teugen mekaar.

oigens, znw., mv. van eigen. | 't Benne m'n oigens.

oigense, bn. Var. van eigen. | Ik zag 't mit m'n oigense ouge.

oigentlek, bn. en bw. Vero. vorm van eigenlijk.

oigenwois, bn. en bw. Eigenwijs, in de zegsw. *zô oigenwois as 't skoithuis van Bremen (en) dat viel van oigenwoizighoid in mekaar*, bar eigenwijs. – *Zô oigenwois as 'n skram die verhokke moet*, zie de vorige zegsw.

oigenwoisie, znw. 't. Eigenwijs kind. | Wat bè je toch 'n oigenwoisie!

oigenwoizighoid, znw. de. Eigenwijsheid.

oikeraar, znw. de. 1. Stijve hark, sul. 2. Rare sinjeur.

oikere (I), znw. de. Zie **oikeraar**. Mog. schuilt in het woord het element eiker, var. van eikel. In de volkstaal kent men ook de zegsw. wat 'n rare eikel.

oikere (II), w.w. 1. Sloom doen. 2. Zeuren. 3. Gek doen.

oikerig, bn. en bw. 1. Sloom, sullig, harkerig. 2. Zeurderig. 3. Gek.

oip, znw. de. Vero. vorm van iep.

ois, znw. 't. Ijs, in de zegsw. *ois kost mensevlois*, het ijs of ijsvermaak eist steeds weer slachtoffers (door verdrinking). – *Ois en vis moet je gebruike as 't er is*, aansporing om het ijsvermaak niet uit te stellen. Het ijs kan immers t.g.v. een plotseling invallende dooi weer snel verdwijnen, zoals vis snel kan bederven. {p.247}

oisbaarlek, bw. Ijselijk, verschrikkelijk (vero.) Vgl. fri. ysbaerlik. | 't Is oisbaarlek koud. Mog. is het woord een contaminatie van ijselijk en schrikbarend of baarlijk (vgl. de baarlijke duivel).

oisberelucht, znw. de. Koude lucht, lucht met veel sneeuw- of hagelbuien.

oisdreumel, znw. de. Koek met gleuven zoals ze voorheen in kraampjes op het ijs verkrijgbaar was. Vgl. **dreumel**.

oishaak, znw. de. Haak om het ijs voor de schuit weg te pikken of te duwen.

oisies, znw. mv. Ijsjes. Op de wijze van 'Twee ogen zo blauw' werd wel de volgende schertstekst gezongen: *Voif oisies van voif (2x), vier voor m'n oigen en ien voor m'n woif, voif oisies van voif*.

oiskrol, znw. de. IJsmuts. Vgl. **krol**.

oite, w.w. Zie **oide**.

oize, w.w. IJzen, gruwen. Het w.w. heeft vaak een sterke vervoeging, dus: ik ees ervan, ik hew er van ezen. Tevens wordt het in comb. met 'dood' wederkerend gebruikt, dus: ik ees m'n doôd, hai had z'n oigen doôd ezen.

oizer, bn. Soms onverbogen vorm van ijzeren. | 'n Oizer boôtje.

oizere, w.w. in de comb. *hooi oizere*, met een hooi-ijzer of -steker het hooi op broei onderzoeken.

oizerens, mv. IJzeren voorwerpen. | Gouwen ooroizers benne gien oizerens maar gouwens. In het wfri. kunnen zelfst. gebruikte stoffelijke bijv. nw. een meervoudsuitgang krijgen, b.v. 't benne oizerens, gouwens, ketoenens, wollens enz.

oizers, znw. mv. Hoefijzers, in de zegsw. *niet op z'n vier oizers weze*, zich niet erg fit voelen. Eig. gezegd van een paard dat ongemak ondervindt als het één of meer hoefijzers mist.

òk, bw. 1. Ook. | Kom jij òk? 2. (Is het) niet waar. | We hewwe 't zelf zien, òk!

okkásie, znw. de. Gelegenheid. Uit fra. occasion (vero.). Ik was niet in de okkásie om te kommen.

ôlie, znw. de. Olie. Zie voor een zegsw. onder **magge**.

ôliebubber, znw. de. 1. Oliebol. 2. Sufferd, stommeling.

om, vz. en bw. Opm. Opvallend zijn wfri. constructies als: hai is om 'n pak te koup; hai is om moeder te haal; hai is om 'n pak nei Hoorn. Zonder 'om': hai is nei 't ziekenhuis z'n vrouw te bezoeken. Zegsw. *om de noord* (*de oôst, de zuid, de west*), naar of in het noorden (het oosten, het zuiden, het westen), of noordwaarts, oostwaarts e.d. | Hai weunt erges om de noord. Al z'n land loit om de west. – *Loup niet zô om m'n biene*, loop me niet zo voor de voeten. – *Om de wal droive*, aan of nabij de wal drijven. – *Vlak om de deur weune*, vlakbij (het ouderlijk huis) wonen. – *Om en bai*, om en nabij. – 'm *Om hewwe*. | 1. dronken zijn. 2. dwars zijn. – *Alles om en an hewwe*, op zijn best gekleed of uitgedost zijn. – *Om en an*, om en nabij, ongeveer. | Ze moet nou om en an de tachtig weze. – *Om de thee (om de koffie) moete*, op theevisite (op koffievisite) moeten en vaak ook blijven (brood)eten.

ombrenge, w.w. Ook: 1. Aftobben, zorgen hebben. | Wat het ze mit Grietje toch 'n zoôt ombrocht. 2. Doorbrengen. | Hai het z'n jongeklantetoid ombrocht in de kroeg.

omdoening, znw. de. Omslag, drukte, druk gedoe. | Wat 'n omdoening, zuks het toch hillegaâr niet nôdig.

omgevend, znw. de. Verö. vorm van omgeving.

omgooie, w.w. Omgooien, in de {p.248} zegsw. *de boel omgooie*, een miskraam hebben.

omgooier, znw. de. Huis of bouwsel dat rijp is voor de sloop. | Hoe ken i zô'n huis nou koupe! Voor moin is 't 'n omgooier!

omgûns, bw. In de verte, ver weg. Lett. om ginds. | Hai weunt heêl omgûns.

omgûnsies, bw. Zie *omgûns*.

omhale, w.w., in de comb. *uien(s) omhale*, uien omtrekken.

omhelpe, w.w. (Per ongeluk) omgooien. | Wie het die vaas omholpen?

omkrombiene, w.w. 1. Bijhouden, beheren, regelen. | Zô'n groôt spul kè je nooit alliendig omkrombiene. 2. Ontlopen, er onder uitkomen. | Ik moét wel te vergâren, dat ken ik niet omkrombiene. 3. Ontkennen. | Ik hew g'loik, me knecht, dat kè je niet omkrombiene.

omlingere, w.w. Rondhangen, dralen in de hoop iets te krijgen. Vgl. *lingere*. Vgl. fri. omlongerje.

omloup, znw. de. Ook: gezwel om de nagelriem.

omloupe, w.w., in de zegsw. *m'n houfd loupt er van om*, het wordt me te veel, ik raak ervan in de war.

ommekantje, znw. 't. Snee brood, gehele plak met een buitenkorst rondom (verö.).

ommenóksie, in de zegsw. *ommenóksie weze*, 1. In de golven verdwenen, vergaan zijn. | 't Skip is ommenóksie. 2. Gestorven zijn. | Hai is al puur zô'n toid ommenóksie. 3. Kapot, versleten zijn. Mog. is ommenóksie ontstaan uit om 'n hoeksie (vgl. de vorm hoeks = haak, hoek) = om een hoekje, het hoekje om. Als een schip om de hoek van de haven verdween, raakte het dus uit het gezicht. Varianten zijn: om de noksie (vgl. Boek. onder noksie), om (nei) de menóksie.

ommerbai, bw. Zie *ommerdebai*.

ommerdebai, bw. Om en nabij.

ommerdeweerom, znw. de. Drukke, rompslomp (verö.).

ommer-en-wéérom, bw. Rondom, naar alle kanten (verö.). | Hai keek ommer-en-wéérom.

ommer-en-weerommer, znw. de. Wispelturig, onberekenbaar persoon (verö.).

ommers, bw. Var. van immers.

omreden dat, voegw. verbinding. Omdat (in schrijftaal).

omreed, znw. de. Omrit, omweg. | We hewwe puur zô'n omreed maakt.

omrolder, znw. de. Huis, bouwsel dat op instorten staat. | Hoe ken ie zô'n omrolder nou koupe!

omskeure, w.w. Met scheuren en trekken verplaatsen.

omstaan, w.w., in de zegsw. *d'r om (voor) omstaan*, door iemand die met de rug naar een bepaald gezelschap gaat staan, laten aanwijzen wie van de aanwezigen iets krijgt, wie met een spel mag beginnen e.d. | Nou niet klamme, leide we d'r om omstaan.

omstebeurt, bw. Om de beurt, beurtelings. | We moste allegaâr omstebeurt 'n versie opzègge.

omsteke, w.w., in de zegsw. *d'r om omsteke*, door het vooruitsteken van de gesloten hand en het raden van de inhoud (b.v. het aantal lucifers) bepalen wie van twee of meer personen iets krijgt, met een spel mag beginnen, het gelag moet betalen e.d. Vgl. *uitsteke* en *knobbele*.

omstraai, w.w. Zie *ontstraai*.

omstreune, w.w. Al zoekend overhoop halen, rondstruinen.

omstrune, w.w. Zie *omstreune*.

omtéven, bw. 1. Om het even. | 't Is {p.249} moin omtéven. 2. Meestal, gewoonlijk (vero.). | Hai kwam omteven veuls te laat. 3. Desondanks (vero.). | We hewwe omteven 'n mooie dag had.

omver, **omveer**, bw. Ver weg, elders. | Hai weunt heêl omve(e)r.

omwaaie, w.w., in de zegsw. *ze waait bedat óm*, ze is aan de bevalling toe. Vgl. de zegsw. d'r is harde wind. – *Ze is omwaaid*, ze is bevallen.

omwas, znw. de. Afwas.

omwasse, w.w. Afwassen, de afwas doen. Vgl. fri. omwaskje.

omwoid, bw. Uiteen, uitgespreid. | Ze zat mit de biene omwoid. We zelle 't hooi omwoid gooie. Je moete die stronthoupe omwoid slaan.

onbehakt, bn. en bw. Ongemanierd, ruw, lomp. Eig. gezegd van een ruw stuk hout of vlees dat nog niet in de juiste vorm is gehakt. | Ik vind 't 'n onbehakte kirrel. Wat bè je toch onbehakt in de weer.

onbenierlik, bn. en bw. Ongemanierd. Vgl. fri. ûnmanearlik.

onbeziens, bw. Ongezien, zonder van te voren te zien. | Hoe ké je zuks nou onbeziens koupe!

ondeklonje, znw. de. Zie *odeklonje*.

onder, vz. en bw., in de zegsw. *alles ónder spaaie*, *skoite* e.d., alles vol spuwen, schijten e.d. – *Onder 'n aâr weze*, bij een ander in huis in dienst zijn. – *Ze d'r goéd onder hewwe*. 1. Ze goed onder de duim hebben. 2. Op dreef zijn (o.a. biljartterm). – *Wa tje ónder vinde*, *hei je boven niet te zoeken*, woordspeling op ondervinden, ervaren.

ónderbloive, w.w. Verblijven, er bij blijven (vero.).

onderdáágs, bw. Enkele dagen geleden, onlangs (vero.).

ónderdeurtje, znw. 't. Schertsend voor een (zeer) klein persootje.

ónderend, 't. Ook: 1. Achterste gedeelte van een akker; bij een smal toelopende akker ook 'steert-end' genoemd. Vgl. kop-end. 2. Deel van de tafel waar de (kleine)kinderen zitten. 3. Plantgoed, kleine maat van o.a. tulpebollen. 4. Plebs, minder volk.

onderfuk, znw. de. Onderbroek. Vgl. *fuk*.

onderkloukinge, znw. de. Het ondermijnen van land door het water (vero.). Vgl. *klouke*.

onderkooi, znw. de. Ruimte onder de bedstee, die dienst deed als slaappleats voor één of meer kinderen of als bergruimte. | Bai oôs lagge altoid de wintereerappele in de onderkooi.

ónderlegger, znw. de. 1. Luier of lap; dik laken dat op het onderlaken wordt gelegd om dit te beschermen tegen een bedwaterend kind.

ónderleggertje, znw. 't, in de zegsw. *'n mooi onderleggertje hewwe* 1. een behoorlijke financiële basis hebben. 2. een flinke hap eten in de maag hebben vóór men b.v. sterke drank gaat gebruiken.

ónderlèggers, znw. mv. Ook: bodemplanken van een bedstee of ledikant.

ónderlèggie, znw. 't, in de zegsw. *om 'n onderlèggie doen*, stoeien, vechten tot een der deelnemers onder ligt.

onderlést, bw. Laatst, onlangs. | Ik hew 'm onderlest nag spoken.

óndermeister, znw. de. Onderwijzer (i.t.t. hoofdonderwijzer of 'bovenmeester') (vero.).

óndermus, znw. de. Ondermuts, muts die door de boerin onder de hul of onder de kap werd gedragen.

onderrechte, w.w. Var. van onderrichten.

onderstáán, w.w. Informeren, vragen (vero.). | Deer zel ik es nei onderstaan. {p.250}

óndersteek, znw. de, in de zegsw. *ientje 'n óndersteek doen*, iemand op een slinkse manier te glad af zijn, met andermans voordeel gaan strijken. Vgl. fri. immen ûnderstek dwaen.

onderstoetelderaai, znw. de. 1. Het op slinkse wijze zich ergens indringen of zich bevoordelen. 2. Het op slinkse wijze overhalen.

ónderstoetele, w.w. 1. Zich op slinkse wijze ergens indringen of zich bevoordelen. 2. Op slinkse wijze overhalen.

ondertoid, bw. Ondertussen (vero.).

ónderwal, znw. de. 1. Onderste deel van een wal, een berm langs het water. 2. Slappe, uitgegroeiende kant van een stuk land langs het water. Zegsw. *in de onderwal zitte*, zijn behoefte doen in de onderwal.

onderwég, **onderwéég**, bw. Onderweg, in de zegsw. *hai is kort onderwe(e)g en lang in de herreberg*, gezegd van iemand die geregeld in de kroeg zit. – *Onderwe(e)g mà je honger kroige, maar ete doen je thuis*, je mag onderweg gerust naar een aantrekkelijke vrouwspersoon kijken, maar alleen bij je eigen partner magje de opgewekte verlangens bevredigen.

onderwégie, **onderwéégie**, znw. 't, in de zegsw. *'n onderwe(e)gie doen*, spijbelen (vero.).

ónderzettertje, znw. 't. Onderzetje, treeft.

ondougendig, bn. en bw. Var. van ondeugend (vero.).

ône, w.w. Jongen werpen, gezegd van schapen en geiten, soms ook van varkens. Vgl. fri. eanje.

onedel, zie voor een zegsw. onder *edel*.

oneffen, bn., in de zegsw. *gien oneffen woord had hewwe*, geen onenigheid of ruzie hebben gehad.

onfortuinig, bn. en bw. Var. van onfortuinlijk.

ongaal, bn. Zeer, buitengewoon. | Wat 'n ongaal mooie moid.

ongaans, bn. en bw. 1. Kapot, niet in orde (vero.). | De klok is ongaans. 2. Sukkelend, niet fit. (vero.). | Je loiike wel 'n beetje ongaans. 3. Onbegaanbaar (vero.). | De weg is nag ongaans. 4. Heel erg, bar (vero.). | 't Is ongaans koud.

ongangs, bn. en bw. 1. Kapot, niet in orde (vero.). | De klok is ongangs. 2. Sukkelend, niet fit (vero.). | M'n werkman is ongangs.

ongans, bn. en bw. 1. Zie *ongangs*. 2. Heel erg, bar. | 't Is ongans koud.

óngelig, bn. Snel stollend, gezegd van vet of van een zodanige smaak (vero.). Het woord is een afl. van ongel = talk, smeer. | Wat 'n óngelig vet. Ik hew zô'n óngelige smaak in me mond. Vgl. fri. ongelich.

ongeluk, znw. 't., in de zegsw. *as 't ongeluk 't wul (as 't teugendaait) breek je je vinger in je neusgat*, 'n ongeluk ligt in een klein hoekje, je kunt stomme pech hebben.

onger, bw. Vero. vorm van onder, in de zegsw. *onger en donger*, helemaal onder water. De vorm is ontstaan uit onger ende onger. Vgl. soortgelijke herhalingsconstructies als: door en door, op en top (ontstaan uit op ende op).

ongeraapt, bn. Zoals het veld de produkten oplevert. | Ik hew de tulpe ongeraapt verkocht.

onges, pers. en bez. vnw. Vero. vorm van ons.

ongesineerd, bn. en bw. Ongegeneerd, verschrikkelijk. | Wat 'n ongesineerde buffel. Wat is 't hier ongesineerd(e) heit.

ongetakeld, bw. Zeer ruw, verschrikkelijk (vero.). | 't Ging er ongetakeld {p.251} an toe. Een ongetakelde kirrel.

ongnap, bn. Verzachtend voor lelijk (vero.). | 'n Ongnap gezicht.

onguur, bn. en bw. Bar, verschrikkelijk. Het woord gaat terug op middelned. ongehûre, du. ungeheuer. | 't Is onguur koud. 't Is nag 'n onguur end loupe. In het wfri. worden talrijke bijw. van graad met een oorspr. ongunstige betekenis dikwijls zonder een volgend bijw. gebezigd b.v. hai ken onguur biljarte, hai ken skoftig skaase, hai ken verskrikkelek danse enz.

onjeklonje, znw. de. Dial. var. van eau de cologne.

onk, bn. Oneven, ongelijk (vero.). Vgl. Boek, onder onk.

onkant, bn. Niet welgevormd, scheef. Zegsw. 'n *onkante koe*, een melkkoe die uit de twee voor- of achterspenen niet evenveel melk afscheidt. – 'n *Onkante veugel*, vogel die in een vleugel is aangeschoten of aan een vleugel gewond is. Vgl. fri. ûnkant.

onklarigheid, znw. de. Ongesteldheid (vero.).

onkwalek, bn. Onaardig. | 't Is niks gien onkwaleke kirrel.

onmakkelek, bn. Niet gemakkelijk, lastig in de omgang.

onmoed, znw. de. Onenigheid, ruzie (vero.).

onmoeit, znw. Var. van onmoed (vero.).

onnei, bw. Niet nabij, van verre (vero.). Hai is nag familie van m'n maar onnei. Vgl. Boek, onder onna.

onnôzel, bn. en bw. Ook: bleu, verlegen (vero.).

onreid, bn. en bw. 1. Niet gereed, niet in orde (vero.). 2. Niet bij de hand of in de buurt (vero.).

onreidig, bn. en bw. Zie *onreid*.

onremus, zie *oremus*.

onruim, znw. 't. Rommel, hinderlijke volte, drukte. Vgl. fri. ûnrom. | Je hewwe 'n zoôt onruim van zô'n groôt bankstel. 't Geeft 'n zoôt onruim as je onverwacht gaste kroige.

onruimte, znw. de. Zie *onruim*. Vgl. fri. ûnromte.

onrustig, bn. Ook: ongerust. | Je benne onrustig op niks of.

ons, znw. 't. Ons, in de zegsw. 't is 'n *ons kont en 'n pond broek*, gezegd van een klein, tenger persoontje met een veel te grote of te wijde broek.

onse, znw. mv., in de zegsw. *de ien zoit 't mit onse. de aôr mit ponde*, de een houdt zich min of meer aan de feiten, de ander overdrijft, dikt de zaak aan.

onsjoch, bn. Onooglijk, weezinwekkend (vero.). Vgl. fri. ûnsjoch, verwant met sjen = zien, kijken.

onsnokker, bn. en bw. 1. Onaardig, meestal in comb. met niet, niks, gien e.d. | 't Is niks gien onsnokkere kirrel. 't Gaat niks onsnokker. 2. Dom, achterlijk, onnozel. | Hai is g'rust niet onsnokker. Zie voor de herkomst onder *snokker*.

onsnukker, bn. en bw. Zie *onsnokker*.

onsoortig, bn. en bw. 1. Niet van het goede soort of ras, onsympathiek, meestal in comb. met niet, niks, gien e.d. | 't Is g'rust gien onsoortige kirrel. Vgl. fri. ûnsoartich. 2. Vervelend, gek. | Doen niet zô onsoortig.

onster, znw. 't. Zie *unster*.

onsterk, bn. Niet sterk, meestal in comb. met niet, niks, gien e.d. | 't Is niks gien onsterk goed.

ontboefd, bn. en bw. Zie *verboefd*.

ontgnoffele, w.w. Aftroggelen, afhandig maken. Vgl. fri. ûntgnobje.

onthikt, bn. en bw. Van streek, ontroerd. Eig. zodanig van streek dat men niet meer kan hikken. | Hai was hillegaâr onthikt toe ie hoorde, dat ie de eerste prois wonnen had. {p.252}

onthoud, znw. 't. Het onthouden, het geheugen. Vgl. fri. it ûnthald. Zegsw. *goed van onthoud weze*, een goed geheugen hebben.

onthouwe, w.w. Onthouden, in de zegsw. *hai ken onthouwe van twaalfen tot de middag*, hij heeft een bar slecht geheugen, is zeer vergeetachtig. Vgl. Van Dale die de zuidned. zegsw. vermeldt: hij kan onthouden van twaalfen tot de noon.

ontiegelek, bw. Bar, verschrikkelijk. Ook elders gebruikelijk.

ontkrombiene, w.w. Zie *omkrombiene*.

ontleite w.w. Ontlaten, loslaten, o.a. gezegd van vorstbloemen op de ruiten. Vgl. fri. ûntlitte.

ontleitend, bn. Ontlatend, loslatend, dooiend. | 't Is ontleitend weer.

ontougziend, bn. Onooglijk. | 't Is 'n sluuf, ontougziend woifke.

ontrampenére, w.w. Vernielen, reddeloos maken (vero.). | 'n Ontrampeneerd huis. Vgl. fra. rampe = vernield, kapot.

ontroive, w.w. Var. van ontrieven.

ontskiete, w.w. Ook: 1. Benieuwen. | 't Zel moin ontskiete of ie nag komt. 2. Verbazen. | 't Zel me niks ontskiete as ie niet komt. 3. Tegenvallen. | Dat kon je nag welders lillek ontskiete.

ontstraie, w.w. Ontkennen, tegenspreken, betwisten.

ontuig, znw. 't. Onkruid (vero.). Vgl. fri. ûntûch.

ontvalle, w.w. Ook: tegenvallen. | De pesjènt is me puur ontvallen, de vorige keer zag ie d'r puur beter uit.

ontvangersgat, znw. 't. Zie *vangersgat*.

onverdochs, onverdachts, bw. Zonder erop verdacht te zijn, onverwachts (vero.).

onverskillig, bn. Ook: onstuimig, woest (van de wind) (vero.).

onware, bn., in de zegsw. 'n *onware leugen*, een grote leugen (vero.).

onweer, znw. 't. Ook: slecht, onstuimig weer.

onwerig, bn. 1. Onweer-achtig, onweer voorspellend. | De lucht staat onwerig. 2. Slecht, onstuimig weer zijnde.

onwetend, in de zegsw. *onwetend zondigt niet*, gezegd als men zich niet bewust is iets kwaads of verkeerd te doen.

onwois, bn. en bw. 1. Onwijs. 2. Heel erg, bar. | 't Was 'n onwois end loupèn. 't Is 'n onwois beste popgroep.

onwoizigheid, znw. de. Onwijsheid, dwaasheid, gekheid.

onzoet, bn. en bw. Onaangenaam, heel erg, verschrikkelijk. | 't Is onzoet weer. Hai begon onzoet te skelden.

ooi, znw. de. Vrouwelijk schaap, in de zegsw. 'n *jonge ooi en 'n ouwe ram geeft alle jare weer 'n lam*, rijmspreuk die soms ook wordt gebezigd m.b.t. een jonge vrouw die met een oudere man is getrouwd.

ooievaar, znw. de. in de zegsw. *ooievaar, neem je toid waar*, smeed het ijzer als het heet is.

ooievaarskuitevet, znw. 't. Scherts aanduiding van een niet bestaand product, in de zegsw. *ientje om ooievaarskuitevet sture*, iemand een fopboodschap laten doen.

oônderstoid, znw. de. Tijd van het lammeren wewrpen.

oônloist, znw. de. Jong schaap dat voor de eerste maal een of meer lammeren heeft geworpen.

oônskeip, znw. 't. Schaap dat lammeren moet werpen.

oôntoid, znw. de. Zie *oônderstoid*.

oor, znw. 't. Ook: bol die geen bloeiende tulp oplevert. {p.253}

óordeêlsleven, znw. 't. Hels kabaal. | 't Was deer 'n oordeêlsleven. Eig. een leven als op de dag waarop de wereld vergaat, de oordeelsdag.

óorlogsleven, znw. 't. Zie *óordeêlsleven*.

oorluike, w.w. 1. Stiekem af luisteren. 2. Zoenen.

oor-oizer, znw. 't. Kap of beugel van goud of zilver die onder de vrouwenmuts werd gedragen.

oortjes, znw. mv. van oortje, muntstukje, in de zegsw. *'t gaat allegaâr om de oortjes*, alles in het leven draait om het geld, om het verdienen van geld.

oô's, pers. en bez. vnw. Ons, onze. | Hai had oô's vergeten. Deer staat oô's auto. Vooral in grote, veelal r.k. gezinnen, bestaat de gewoonte om de ouders of de kinderen met 'oô's' aan te duiden, b.v. Weer is oô's moeder? Oô's Loek gaat trouwe. Oô's Truus het 'r been broken.

oô's-lieve-heerbeisie, **oô's-lieve-heersbeisie**, znw. 't. Lieveheersbeestje.

oô's-lieve-heer-witje, znw. 't. Heilig boontje (vero.).

oôsterdrouger, znw. de. Harde, schrale oostenwind die vooral bij zonnig weer de grond doet (op)drogen.

oôst-op, bw. In oostelijke richting. Zo ook: zuid-op, west-op, noord-op.

oôstopper, znw. de. Iemand die in het oostelijk gelegen deel van een langgerekt dorp woont. Zo ook: zuidopper, westopper, noordopper.

oôstoppervolk, znw. 't. Bewoners van het oostelijk deel van een langgerekt dorp. Zo ook: zuid-, west-, noordoppervolk.

oôst-west, bw., in de zegsw. *oôst-west koike*, om zich heen kijken.

oôt (I), znw. de. Zie *oôtje*.

oôt (II), znw. 't/de. Soort onkruid, wilde haver (lat. naam *avena fatua*). Dat dit onkruid moeilijk valt uit te roeien blijkt uit het volksrijmpje: *oôt, zeuven jaar in sloôt en nag niet doôd, haal 't op de wal en 't groeit weer overal*. Elders heet het: *oot, gooi het honderd jaar in de sloot, haal het op de kant, dan wast het in het ganse land*.

oôtje, znw. 't. 1. Grootmoeder (vero.). 2. Oude vrouw (vero.). 3. Oud wijf, bemoeial. 4. Klein meisje. Zegsw. *oôtje Tontel, wat staat je hultje net*, gezegd van een keurig gekleed meisje (vero.).

op, vz. en bw. Op. Het voorz. 'op' wordt in talrijke plaatsbepalingen i.p.v. ned. 'in' of 'te' gebezigd, b.v. hai weunt op Andoik, op Hougwood, op Ursem, op Spanbroek enz. enz. Zegsw. ... *en óp*, en wat daar qua maat boven uitgaat. | We pelle alliendig tiene en óp. – *Op 't hok*, in het hok. | Hai het 'n zoôt varkes op 't hok. – *Hai ree teugen m'n op*, hij reed tegen mij aan. – *De deur is op*, de deur is open (vero.). – *As 't op is, is 't dein*, eet en drink maar onbezorgd, totdat alles op is. – *Altoid op en nooit genog*, gezegd van lieden die nooit verzadigd zijn of altijd klagen over te kort. – *'t Is op, genog en de buk vol*, gezegd als het eten op is en iedereen verzadigd is. – *'t Ken wel op, al is 't lekker*, matig je maar een beetje met eten of drinken. – *Hai is er óp as poes (puus) op muize*, hij is er gek op (gezegd m.b.t. spijzen). – *Ze is gien meer op me*, ze is niet meer op me gesteld. – *Ze d'r goed óp hewwe*, goed op dreef zijn (o.a. biljartterm).

op ... an, bw. Naar toe, heen. | Weer moet je nou weer op an? Ik gaan op huis an.

opbochele, w.w. 1. Wegjagen, weg-{p.254}werken. | Ik hew die smiecht maar gauw opbocheld. 2. Prijzen, een pluimpje geven. | Je moete 'm niet zô opbochele, den kroigt ie verbeëlding.

opbougele, w.w. Zie *opbochele*.

opbreke, w.w. Ook: het uitdrijven van de vrucht in het beginstadium, weer tochtig worden. | Die koe breekt weer op. Vgl. fri. opbrekke.

opbrenge, w.w. Ook: grootbrengen, opvoeden (vero.).

opdiggele, w.w. 1. Opdirken. 2. Opknappen (van allerlei zaken). | Ik hew 't hek maar weer deres opdiggeld. Vgl. fri. opdiggelje.

opdoen, w.w. Ook: opendoen (vero.). | Doen de deur es op.

opdokke, w.w. Dokken, betalen, over de brug komen. | Zou je niet eres opdokke, ik hew nou lang genog wachte moeten.

opdondertje, znw. 't. Klein kind of dier. | Wat 'n pittig opdondertje.

opdrachtig, bn. Goed waterhoudend, goed absorberend, gezegd van grond. | 't Is mooi, opdrachtig land.

opdrosse, w.w. Heengaan, er vandoor gaan.

opdukke, w.w. Var. van opduiken.

open, bn. en bw. in de zegsw. *'m weer open hewwe*, een grote mond opzetten, weer het hoogste woord voeren. – *'t Is nag open water*, er ligt nog geen ijs in de sloten, er kan nog gevaren worden.

op-entere, w.w. Wegjagen (vero.).

op-ete, w.w. Ook: interen.

op-eten, bn. in de zegsw. *'n opeten kirreltje*, een klein, nietig ventje.

opflikker, znw. de. Oplawaai.

opflikkere, w.w. Opduvelen. | Flikker nou maar gauw op!

opfloddere, w.w. Opvrolijken, opleven.

opfluddere, Zie *opfloddere*.

opfluppe, w.w. Binnenglippen. | Ik hew gien kaartje kocht, ik ben er zô opflupt.

opgerve, w.w. 1. Nieuwe veren krijgen, gezegd van vogels, kippen, eenden (vero.). 2.

Opleven, weer op verhaal komen na een ziekte (vero.), | Ze begint weer pittig op te gerven.

opgeve, w.w. Zie *uitgeve* | 't Het vennacht puur opgeven.

opgnappe, w.w. 1. Opknappen, verzorgen. | Je magge je eerst welderes opgnappe voor je op vesite gane. 2. Knapper worden. | 't Was vroeger 'n lillekig moidje, maar ze is later puur opgnapt. 3. Beter worden, herstellen. | De pesjent is pittig opgnapt. 't Weer is puur opgnapt.

opgnappersbeurt, znw. de. Opknapbeurt.

opgnappersgoed, znw. 't. Nette kleding voor na het werk.

opgnapperspak, znw. 't. Net costuum voor na het werk.

opgnapperspet, znw. de. Nette pet voor na het werk.

ophakke, w.w. Opscheppen, in de zegsw. *ophakke en broekkakke kè je zittende redde*, spottend gezegd tegen of over een opschepper.

ophale, w.w. Ook: 1. Open halen (vero.). | Haal de deur es op. 2. Beter worden, er beter uit gaan zien. | Hai is in 't ziekenhuis pittig ophaald. Nei dat regentje benne de plantjes ophale heengaan. Vgl. Van Dale: het ophalen. Zegsw. *ophale heengaan*, beginnen te herstellen, te gedijen. – *Koeie ophale*, koeien naar de melkplaats drijven.

ophanger, znw. de. Stuk vlees van het achtereind van een koe of paard dat men aan een balk in de kast of op de zolder bewaarde.

ophéden, Heden, tegenwoordig. | D'r wordt opheden 'n zoôt stolen. {p.255}

ophelle, w.w. Zie *ophellinge*.

ophellinge, w.w. 1. Op de helling zetten. | We zelle de skuit ophellinge leite. 2. Opknappen, herstellen, beter worden. | Je magge de skutting welders ophellinge. De pesjent is weer pittig ophellingd.

ophoine, w.w. Door heinen ruim maken, de uitgegroeide walkant afsteken en op het land halen.

ophokke, w.w. Het op hokken zetten van koren, bonen, uien enz.

ophokkele, w.w. Opduvelen. | Wul je welders gauw ophokkele, lilleke aap!

ophoupte, bn., in de comb. *ophoupte vol*, afgeladen vol (vero.).

ophouwe, w.w. Ook: produkten die geveild worden, vasthouden in de hoop, dat er een stijgende markt is. Zegsw. *'t houdt eres op*, het kan zo wel toe, het hoeft niet méér te kosten. – *Houw op skaai uit*, bevestigende reactie in de zin van: zo is het, ik weet er alles van.

ophouwerstoid, znw. de. Tijd om op te houden met het werk.

ophummele, w.w. Opleven, beter worden.

opie, znw. de. Var. van opoe.

opjage, w.w. in de zegsw. *hooi opjage*, een last hooi in een touw doen ophijsen met behulp van een aangespannen paard; hooi d.m.v. een hooiblazer in de hooiberg deponeren.

opjutte, w.w. 1. Opschooien, opdoen. 2. Aanporren, op de kast jagen.

opkaaie, w.w. Een kaai of dam opwerpen langs een modderschacht. Zie *skaft*.
opkloene, w.w. Zie *opkluwene*.
opklouwene, w.w. Zie *opkluwene*.
opkluwele, w.w. Zie *opkluwene*.
opkluwene, w.w. Op een kluwen winden.
opknappe, w.w. Zie *opgnappe*.
opkoppe, w.w. In of op koppen plaatsn (van boter). Vgl. fri. opkopje.
opkrassefirole, w.w. Opduveln.
opkreêuwe, w.w. 1. Opkrabbelen. 2. Opkalefateren, herstellen, beter worden. | We hewwe de skuur opkreêuwd. De pesjént kreêuwt pittig op.
opkreuke, w.w. Opvouwen. | Help es effies klere opkreuke.
opkrukke, w.w. Zie *opkreuke*.
opkrosse, w.w. Opkrassen, er vandoor gaan, opduveln.
opkuile, w.w. Het in een kuil opslaan van aardappelen, bieten, wortelen e.d.
opkwieke, w.w. Kwieker, levendiger, beter worden.
óplatater, znw. de. Oplawaai.
oplazerstrale, w.w. Opduveln.
oplest, bw. Op het laatst, tenslotte.
oplichte, w.w. Ook: opklaren, lichter worden (na een bui).
oploupe, w.w. Ook: bedelend of collecterend ophalen. | Ze het in de buurt al voor 'n kaptaal oploupen. Zegsw. 't *oploupe*, de nare gevolgen van zijn gedrag ondervinden.
oplubbere, w.w. Opknappen, beter worden.
oplouwe, w.w. Zie *opluwe*.
opmake, w.w. Ook: opstellen. | Wul je voor moin 'n wensie opmake?
opmaker, znw. Verkwister, iemand die niet spaarzaam is.
opmakerig, bn. Verkwistend, niet spaarzaam.
opmepper, znw. de. Opstopper, oplawaai.
opmieter, znw. de. Zie *opmepper*. Vgl. fri. opmiter.
opmietere, w.w. Opduveln. Verkorting van opsodemieten. Vgl. fri. opmiterje.
opmuize, w.w. Zie *opmuizele*. Vgl. fri. opmûzje. {p.256}
opmuizele, w.w. 1. Oppeuzelen. 2. Afgrazen.
opneme, w.w. Ook: een geschonken of aangeboden consumptie opnemen. | Ik mocht dut borreltje van Piet opneme.
opoe, znw. de. in de zegsw. *opoe is op visite*, gezegd van of door een vrouwspersoon die menstrueert. – *Ze is opoe*, zie de vorige zegsw.
oppakke, w.w. Ook: opruimen, opbergen. | Je moete je spulle beter oppakke.
oppas, znw. de. in de zegsw. *de oppas hewwe*, op de kinderen passen, op het huis passen, alleen thuis zijn.
oppasse, w.w. Ook: bij speciale gelegenheden (zoals een bruiloft of kermis) in een café(-restaurant) bedienen.
oppasser, znw. de. Ook: iemand die bij speciale gelegenheden in een café(-restaurant) bedient.
oppe, vz. Assimilatie van 'op de'. | Hai liep oppe dik (op de dijk). Ze zat oppe kant van bed'.
oppenére, w.w. Opperen, voorstellen (vero.). Vgl. fri. oppenearje.
oppespoest, bn., in de zegsw. *oppespoest en annetoeterd*, piekfijn verzorgd en gekleed. Lett. opgepoetst en aangetoeterd.
opperdam, bw. Dicht bij huis (Kuiper). Mog. ontstaan uit oppedam, op de dam en o.i.v. opperdan tot opperdam vervormd.

opperdán, bw. 1. Bovenwaarts, naar boven. | Doen 't gerdoen es opperdan. 2. Naar voren, hierheen. | Kom efkes meer opperdan. 3. Tevoorschijn. | Hai zel vedaag of murgen wel weer opperdan komme. Het woord is een koppeling van opwaard aan.

Opperdoezer, bn. in de comb. *Opperdoezer ronde*, aardappelsoort.

oppere, w.w. Op oppers of hopen zetten. | Is 't hooi al opperd? Vgl. fri. operje.

oppereteur, znw. de. Raddraaier, haantje de voorste. Uit fra. opérateur. Vgl. fri. opperteur.

opperig, bn. Luwte biedend. | We zelle hier 'n hoining plante, den wordt 't 'n beetje opperig.

opperkeur, znw. de. 1. Opperbaas, meester. 2. Haantje de voorste. (vero.). Mog. is het woord een var. van *oppereteur*. Zie aldaar.

opperstevoorst, znw. de. Haantje de voorste. | Hai is mit suks altoid de opperstevoorst.

opperstoid, znw. de. Tijd om op te staan. | Zes uur is opperstoid.

oppertje, znw. 't. 1. Luw, tegen de wind beschut plekje. | Je zitte hier lekker in 't oppertje. 2. Meevallertje, buitenkansje.

opperzette, w.w. Zie *oppere*. Vgl. fri. opersette.

oppetater, oppetater, znw. de. Zie *optater*.

oppotte, ww. Ook: met de fles grootbrengen, van lammeren of biggen die moederloos zijn of door het moederdier verstoten worden. Vgl. *potlam* en *potbig*.

oppronke, w.w. Ook: de mooiste exemplaren boven opleggen. | Je hewwe die skuit bloemkoôl puur oppronkt.

oprechte, ww. Var. van oprichten, overeind of rechtop zetten (vero.).

opredde, ww. 1. Opredden, opruimen. | Ze had de hêle zaak al gnappies opred. 2. Verkopen, wegdoen. | Ik denk, da'k die sjèlôttetroep maar opred. 3. Herstellen, in orde maken. | D'r is gien opredde meer an. Vgl. fri. oprêdde.

opreed, znw. de. Oprit (bij een dijk, een brug e.d.). Vgl. fri. opreed.

oprekele, w.w. Dial. var. van oprake-{p.257}len. Vgl. *oproেকে*.

oprôde, w.w. 1. Schoonmaken, opruimen. | We moste de dars maarders oprôde. 2. Wegdoen, weggooien. | Je moete die troep maarders oprôde, 't levert meist niks op. 3. Oprakelen. | Zuks had je niet oprôde moeten. 4. Ontslaan. | Ik denk, da'k 'm maar oproôd. Zie ook *rôde* en vgl. middelned. roden = uit de grond halen, ruimen, zuiveren.

oproেকে, w.w. Dial. var. van oprakelen.

oproize, w.w. Oprijzen, in de zegsw. *voor gien ton oproize*, schatrijk zijn.

oproizerstoid, de. 1. Tijd om van bed op te staan. 2. Tijd om te vertrekken, om weer aan de slag te gaan.

opruitere, w.w. Op ruiters zette. | Hooi opruitere doene ze meist gien meer.

opsallemandere, w.w. Opsduvelen.

opsasse, w.w. Ophitsen. Vgl. *ansasse*.

opskoôndere, 1. Mooier, knapper worden. | Ze is bai vroeger puur opskoônderd.. 2. Opklaren. | 't Weer is puur opskoônderd. 3. Beter worden, herstellen van een ziekte. | De pesjént begint op te skoônderen.

opskorse (I), w.w. Opscharelen. | Weer hei je die spulle opskorst? Vgl. de zegsw. op skors gaan.

opskorse (II) w.w. Vero. vorm van opschorten.

opskôten, bn. in de zegsw. *opskôten goed*, opgeschoten jeugd.

opskrieme, w.w. Opschooien, opscharelen. Vgl. *skrieme*.

opskrôde, w.w. Opsnorren, opzoeken (vero.). Vgl. *skrôde*.

opskrooie, w.w. Zie *opskrôde*. Vgl. *skrooie*.

opskrouke, w.w. 1. Ineenschrompelen, mager worden. 2. Opdrogen, op laten drogen (bij de kachel).

opskuile, Verstoppen, wegstoppen. | Hai had z'n oigen goed opskôlen. Weerom wou je die rommel opskuile?

opskuildiertje, znw. in de zegsw. *opskuildiertje speule (doen)*, verstoppertje spelen.

opskuildiertjese, w.w. Zie *opskuildiertje* speule.

opslikke, w.w. Oplikken.

opsmeerder, znw. de. Vleier, strooplikker.

opsmeerderig, bn. en bw. Vleiend, strooplikkerig, overdreven complimenteus. | Je hoeve g'rust niet zô opsmeerderig te doen.

opsmere, w.w. Ook: vleien, strooplikken.

opsnökkere, w.w. 1. Knapper, mooier worden. 2. Opvrolijken. Zie ook: *snokker*.

opsnukkere, w.w. Zie *opsnökkere*.

opsodemerakel, znw. de. Opduvel. | Hai kreeg me toch 'n opsodemerakel. Zegsw. 'n rare *opsodemerakel*, een vreemde snoeshaan.

opsodemerakele, w.w. Opduvelen.

opspeule, w.w. in de zegsw. *opspeule as de rouk*, hevig opspelen, te keer gaan, schelden.

opstaan, w.w. in de zegsw. *opstaan, plaas(ie) vergaan*, wie opstaat (en zich even verwijdert), loopt de kans zijn (zit)plaats kwijt te raken.

opsteke, w.w. Ook: 1. Een kort bezoek brengen. Eig. niet langer dan nodig is om even een pijp op te steken of te roken. 2. Onderweg een café(-restaurant) aandoen. | We hewwe opstoken in 'n kefeetje onder Alkmaar. Zegsw. *opsteke in de groene herreberg*, onderweg rusten in de berm, het paard rust gunnen en even in de berm laten grazen (vero.). – *Droug opsteke*, onderweg rusten zonder een café aan te doen.

opsteker, znw. de. Ook: 1. Hooivork {p.258} met lange steel. 2. Iemand die hooi, gras e.d. opsteekt. 3. Omhoogkomende dobber. | Ik kreeg inienen 'n mooie opsteker van 'n brasem. 4. (Café)bezoeker. 5. Stimulans, steuntje in de rug. | As je al mitien 'n doelpunt make, is dat vezelf 'n mooie opsteker.

opstekersvurk, znw. de. Hooivork met lange steel.

opstel, znw. 't. Ook: gestalte, postuur. | Ze is van opstel krek d'r moeder.

opstelle, w.w. Na een werkbeurt of na de schoonmaak een kamer in orde brengen; een nieuw huis inrichten.

opsterke, w.w. Aansterken. Vgl. fri. *opsterkje*. | De pesjént is al weer pittig opsterkt.

opsteure, w.w. Opwarmen, stoven. Vgl. *steure*.

opstieme, w.w. 1. Een plotselinge bloedaandring naar het gelaat krijgen, warm worden. 2. Driftig worden. 3. Oprispen. Zie ook *ofstieme*.

opstieming, znw. 1. Plotselinge bloedaandring naar het gelaat. 2. Driftbui. 3. Oprisping. Zegsw. 'n *opstieming van kersepitte*, een boze bui van weinig betekenis.

opstille, w.w. Stiller worden, bedaren (van wind, lawaai e.d.).

opstoepe, w.w. Heimelijk opstoken, ophitsen.

opstoepele, w.w. Zie *opstoepe*.

opstoeper, znw. de. Opstoker, ophitser.

opstoeperaai, znw. de. Opstokerij, ophitserij.

opstoukelderaai, znw. de. Zie *opstoukelderaai*.

opstoেকে, w.w. Zie *opstoukele*.

opstoukelder, znw. de. Opstoker, ophitser.

opstoukelderaai, znw. de. Opstokerij, gestook. Vgl. fri. *opstokelderij*.

opstoukele, w.w. Opstoken, ophitsen. Vgl. fri. *opstokelje*. Zie ook *stoukele*.

opstroike, w.w. in de comb. *de groep opstroike*, de gemetselde goot achter de koeien uitmesten, zodat de gier kan weglopen. Vgl. fri. *de groppe opstrike*.

opstroupe, w.w. in de comb. *z'n arme opstroupe*, zijn mouwen opstropen.

opsuddere, w.w. Opwarmen, stoven.

opswêle, w.w. 1. Bijeenharken. 2. Bijeenhalen of -scharrelen, bijeenroepen. | Hai het al gauw 'n man of tien opswêld.

optater, znw. de. Oplawaai.
optatere, w.w. Opdirken.
optatter, znw. de. Zie **optater**.
optetter, znw. de. Zie **optater**. Vgl. fri. opteuter.
ópteuge, w.w. Zie **opteuve**. Vgl. **teuge**.
opteuve, w.w. 1. Tegenhouden. 2. Stroef gaan, stroef zijn. Vgl. **teuve**.
optieme, w.w. Zie **tieme**.
óp-ure, w.w. Opzwellen, van de uier vóót het kalven.
opvlieger, znw. de. Opvlieging, plotselinge bloedaandrang naar het gelaat.
opwiere, w.w. Het gras of hooi op wieren halen.
opwieringe, w.w. Zie **opwiere**.
opwuppe, w.w. Opwippen. Zegsw. *je zelle d'r van opwuppe*, je zilt er van opkijken, van ophoren.
opwuppertje, znw. 't. Borreltje, teug of slokje.
opwurpele, w.w. Beginnen te 'wurpelen', opvoor melken. Zie **wurpele**. Zegsw. *ientje opwurpele*, iemand voeren, op stang jagen.
opzandzeipsodemerakele, w.w. Opduvelen.
opzette, w.w. Ook: 1. Openzetten (vero.). | Zet 't raam effies op. 2. Op stal zette. | Hei-je de koeie al opzet? 3. Een eerste bod doen bij het handelen op de markt. 4. Planten. | {p.259} Ik hew 'n zoôt gladdejolekrale opzet.
opzetter, znw. de. Ook: 1. Tuinder of landbouwer die voor de melk en de mest alleen 's winters enkele koeien hield. Vgl. fri. opsetter. 2. Iemand die bij het handelen op de markt met bieden begint. | Ik trof voor m'n keis 'n goede opzetter.
opzicht, znw. 't. Ook: aanzien, uiterlijk. | Ze is pittig van opzicht. Vgl. fri. opsicht.
opzichtelek, bn. en bw. Var. van opzichtig. | Ik vind 't 'n opzichtelek jurkie.
opzitte, w.w. Ook: opblijven om te vrijen.
opzoeke, w.w. Ook: oprapen, van de grond rapen, bijeenrapen. | Zoek die rommel es op en gooi 't in de prullebak. De joôs benne te tulpe opzoeken. Vgl. fri. opsikje, opsykje. Zegsw. *wat ze mit hullie hande opzoeke*, *gooie ze mit hullie gat weer om*, gezegd van stijve, onhandige, bejaarde lieden.
opzoid, bw. Terzijde, daarnaast (vero.).
opzoute, w.w. in de zegsw. *ik leit me niet opzoute*, ik laat me niet aan banden leggen.
orde, znw. de. in de zegsw. *alles op orde en niks op z'n plaas*, gezegd van een slordige huisvrouw of van een rommelig huishouden. – *Alles op orde, (de) pispot op 't be(d)sbordje*, zie de vorige zegsw.
ore, znw. mv., in de zegsw. *'t achter z'n ore hewwe*, slimme streken hebben. – *Ientje an z'n ore lölle*, iemand aan zijn hoofd zaniken. – *Ientje ore annaaie*, iemand bedotten, voor schut zetten. Wsch. lett. iemand ezelsoren aannaaien.
orekruiper, znw. de. Oorworm. Vgl. fri. earkrûper.
orémus, lat. voor: laat ons bidden, in de zegsw. *'t was deer orémus*, het was daar hommeles, een foute boel. – *Orémus weze* 1. Ongesteld zijn, menstrueren. 2. Opgewonden, overstuur zijn. Vgl. fri. oerémis.
oreteek, znw. de. Oorworm.
oretiek, znw. de. Zie **oreteek**.
orlôzie, znw. 't. Dial. var. van horloge.
ors, bn. en bw. Zie **orsie**.
orsie, bn. en bw. Heerlijk. | 't Smaakt orsie! Het woord is wsch. een verkorting van orsieneël = origineel.
orsiedeproppie, bn. en bw. Var. van **orsie**. Zie aldaar.

ort (I), znw. 't. 1. Afval van hooi of stro. 2. Mengsel van vuil en afval dat van de staanplaats der koeien wordt afgespit als de dieren weer naar de wei zijn. 3. Afval van riet; ruigte en vuil waarmee de rietschoot bedekt is na het rietsnijden. Vgl. fri. eart. Zie het N.E.W. onder ort, waar het woord herleid wordt tot oude vormen als or-ate, or-ete, bestaande uit een oud voorvoegsel or- en een afl. van eten. De lett. betekenis zou kunnen worden omschreven als 'het uitgegetene'.

ort (II), znw. de. Dial. var. van erwt. Vgl. *urt*.

orte, w.w. 1. Het ort afspitten in een koestal. 2. Het ort uit de rietschoot halen, riet uitharken en van ort zuiveren.

os, znw. de. in de zegsw. *ik hew gien os te breiden*, gezegd als men gasten krijgt, maar er geen drukte aan heeft of maakt, doordat men de 'gastdag' eenvoudig houdt. – *De os was deer breiden*, men heeft ons daar gul onthaald. – *Hai leert voor os, maar hai ken gien hore(n)s kroige*, hij doet zijn best wel, maar hij mist de capaciteiten om het beoogde doel te bereiken. {p.260}

ota, znw. de. Opa, grootvader (vero.).

ôte, w.w. Ouwewijven, kletsen. | Ze zitten deer weer mooi te ôten. Vgl. *oôt* en *oôtje*.

ôtemetoôt, znw. de. Zie *hôteметоôt*.

otterdoks, bn. Dial. var. van orthodox.

ottere (I), w.w. Ploeteren, tobben. | Leit 'm maar ottere. Vgl. Boek, onder oeteren.

ottere (II), w.w. Stinken (als een otter). | Wie het hier zitte te otteren?

oud (I), znw. de. 1. De oude heer, vader. 2. Aanspreking in de zin van: waarde vriend, mijn beste. | Wat wou je zègge, oud? Zegsw. *as 'n oud*, als een oud, ervaren iemand, zeer goed, heel erg. | *Hai ken werke as 'n oud*. Ik sweitte as 'n oud. Prate as 'n oud.

oud (II), znw. 't. Het oude, in de zegsw. *op 't oud of*, op de vanouds gangbare manier, volgens het oude, bekende recept. | *Hai had nag zô beloufd*, dat ie gien meer drinke zou, maar 't ging alweer gauw op 't oud of. 'Wat wou je drinke?' ... 'Doen maar weer op 't oud of'. – 't *Is altoid 't oud en 't zelfd*, het is altijd het oude liedje. – *Van oud op nuw*, van oudjaar op nieuwjaar. | We viere van oud op nuw dut jaar weerdens thuis.

oudhedes, oudhedens, znw. mv. Oudheden.

oudkraams, bn. Uit de kraam, na de bevalling. | Ze is nag maar vier dage oudkraams. Vgl. fri. âldkreams.

oudte, znw. de. Ouderdom, leeftijd. | Ze is van moin oudte.

oudvallig, bn. Bouwvallig (vero.).

ouernol, znw. de. Zie *wulk*.

oug, znw. 't. Oog.

ougiesvet, znw. 't. Waterig vet, waterige jus.

oum, znw. de. Oom. Zegsw. *hai moet oum teugen m'n zègge*, hij is een neef van mij.

oume, znw. de. Oom.

oumse, znw. mv. Vero. vorm van ooms.

oumzègger, znw. de. Zie *oumzèggertje*.

oumzèggertje, znw. 't. Neefje of nichtje, dat tot een familielid zodanig in betrekking staat, dat het tegen hem 'oom' zegt.

oumzègstertje, znw. 't. Nichtje. Zie *oumzeggertje*.

ous, ousk, bn. en bw. Zie *ouwsk* en *ouwskig*.

ouwehoededoôs, znw. de. Zeurkous, zwamneus.

ouwehoededôze, w.w. Zeuren, zwammen.

ouwehoerderaaï, znw. de. Geouwehoer.

ouwehoeresmoesie, znw. 't. Goedkoop, doorzichtig smoesje.

ouwekennisship, znw. de. in de zegsw. *uit ouwekennisship*, wegens het feit dat men oude kennissen van elkaar is (vero.). | Ze had alliendig mit 'm danst uit ouwenkennisship.

ouwelek, bn. Ook: tamelijk oud. | 't Is 'n ouwelek huisie.

ouwemán, znw. de. Ook: 1. Oude heer, vader. 2. Baggeraarde die al een tijd in de sloot heeft gelegen.

ouwenêle, w.w. (Gezellig) babbelen, kletsen. Mog. bevat het w.w. de vrouwenaam Neêl, zodat men kletst als (een) ouwe Neêl.

ouwers, znw. mv. Var. van ouders.

ouwerwis, bn. en bw. Ouderwets.

ouwerwissigheid, znw. de. Ouderwetsheid.

ouwezák, znw. de. Zeurpiet, zwamneus.

ouwezákke, w.w. Zeuren, zwammen.

ouws, **ouwsig**, bn. en bw. 1. (Nogal) oudbakken. | 't Brood is ouws(ig). 2. (Nogal) muf, onfris. | 't Lucht hier ouws(ig).

ouwsighoid, znw. de. 1. Het oudbak-{p.261}ken zijn. 2. Het muf zijn.

ouwsk, **ouwskig**, bn. en bw. Zie **ouws** en **ouwsig**.

ouwskighoid, znw. de. Zie **ouwsighoid**.

ovend, znw. de. Vero. vorm van oven.

over, vz. en bw. Ook: 1. Aan de overzijde van. | De koeien loupe over 't spoor (= aan de overzijde van de spoorlijn). 2. Tegenover. | Hai weunt over skoël. Zegsw. *dat het ie niet óver 'm*, dat ligt niet in zijn aard. – *Ientje d'r voor óver hewwe*, iemand als slachtoffer laten fungeren, iemand beetnemen.

óverbétere, w.w. 1. Overgaan, beter worden, verbeteren. | 't Zel wel óverbetere as je 'n asperientje neme. 2. Overschieten, niet doorgaan. | Ik ben bang, dat 't óverbetere zel. Hai zou 'n nuwe skuur bouwe, maar da's weer óverbeterd.

overdoen, w.w. Ook: op het vuur zetten. | Wul je de eerappele efkes overdoen. Vgl. Van Dale: overdoen = van het vuur nemen en overgieten.

óveréte, w.w. Beter worden door flink te eten. | Je kenne 't overete, as je maar wulle!

overgeve, w.w., in de comb. 't *overgeve*, er in berusten.

overhaalder, znw. de. Werktuig waarmee de op de wal gegooide bagger over het land wordt gehaald.

overhale, w.w. Ook: 1. Diep ademend slapen. | Je hewwe lekker sleipen, denk, je lagge hillegaâr over te halen. 2. Overslaan (van stem). 3. Compenseren | De tulpe wazze slecht, maar de iresse hewwe 't puur overhaald. 4. De bagger over het land halen.

óverhange, w.w. Ook: boven het vuur hangen.

overhárd, bw. Hard op, overluid. | Je moete niet overhard zitte te leren.

overhoef, znw. 't/de. Paardegebrek dat ontstaat als het gewricht boven de hoof door zwakte doorzakt.

overhouwe, w.w. Ook: bewaren, opslaan, in reserve houden. | In de Langedoik doene ze 'n zoôt koël overhouwe. Zegsw. 't *houdt niet over*, ik houd er niet aan over, het had beter gekund.

overhouwer, znw. de. 1. Lam dat de winter overgehouden wordt, schaap van ongeveer ½ tot 1½ jaar. 2. Overjarig varken. 3. Koe die men blijft melken tot een jaar lang of nog langer nadat ze gekalfd heeft. Vgl. **overmelke**. 4. Iemand die niet trouwt, niet de kans krijgt om te trouwen.

óverkap, znw. de. Overkapping (boven het water). | De skuit loit onder de óverkap.

óverkomme, w.w. Ook: 1. Op bezoek komen (ook als men in de buurt woont). 2. Opnieuw komen, terugkomen. 3. Overkómen, overvallen, in de zegsw. 't *komt je over as kakke(n)*, het overkomt je zó maar, plotseling. | Kindere kroige overkomt je as kakken.

overlègge, w.w., in de zegsw. *overleg en leg over*, ga met overleg te werk en leg wat geld opzij voor later.

óverloupe, w.w. Ook: nalopen, controleren. | Doen jij nag maarders de bloemkoël óverloupe.

óverlove, w.w. Overhouden (vero.). Vgl. *love*.

óvermelke, w.w. Een koe blijven melken tot een jaar of langer na het kalven.

óvermelker, znw. de. Koe die men 'overmelkt'. Vgl. *overhouwer* 3.

overmúrgen, bw. Overmorgen, in de zegsw. *kom overmurgen hewwe*, verbeelding, houwe drukte hebben. Mog. werd eigenlijk bedoeld: kom {p.262} overmorgen maar terug met de rekening, het komt me nu niet gelegen.

overnúw, bw. Opnieuw. | Ik most m'n opstel overnuw make.

óverpondere, w.w. 1. Overpond geven, iets meer dan een pond geven (vero.). 2. Anders te werk gaan. | Je magge welderes overpondere. 3. Toegeven, bijdraaien. | Hai zel wel overpondere.

óverraaie, w.w. 1. Overrijden. In afwijking van het ned. wordt dit w.w. vaak scheidbaar gebruikt. | Hai ree m'n temet over. 2. Opnieuw rijexamen doen. | Wanneer moet je óverraaie?

overrake, w.w. Ophouden, genezen. | 't Zel wel gauw óverrake.

overskierig, bn. Overtollig, te veel, overschietend. Het woord is een wfri. variant van 'overscharig', waarin het element 'schaar' de betekenis heeft van 'aandeel in de gemeenschappelijke weide', zodat met overscharig bedoeld werd vee dat men boven zijn schaar of aandeel bezat. Zie het N.E.W onder overscharig. Vgl. voor schaar het eng. share.

óverskiete, w.w. Ook: erbij inschieten, niet doorgaan. | Hai zou vedaag komme te ploegen, maar ik ben bang, dat 't óverskiet. 't Is er deur al die drukte bai overskôten.

óverspruite, w.w. Besmetten, aansteken.

overspruitelek, bn. en bw. Besmettelijk. | Gordelroô's loikt niet overspruitelek te wezen.

óverstaan, w.w. 1. Blijven staan. | De melk moet 'n halve dag overstaan voor je ze ofroume. 2. Opstaan, op het vuur staan (vero.). | Staat de soep al over?

oversteekskop, znw. de. Zie *oversteekspaad*.

oversteekspaad, znw. de. Spade met een groot driehoekig blad waarmee men plantbedden steekt. De vrijkomende aarde wordt in het reeds beplante bed ernaast gegooid, dus overgestoken.

óversteke, w.w. Ook: aarde zodanig afsteken en overscheppen, dat steeds een nieuw plantbed ontstaat.

overstil, bw. In stilte, in of voor zichzelf. | Bid maar effies overstil.

over-uit, bw. in de zegsw. *erges over uit weze*, er op uit zijn, iets in zijn schild voeren, iets uitlokken | Hai is er alroid over-uit je voor aap te zetten. Je wulle den wel gien ruzie make, maar je benne d'r aars wél puur over-uit. – *Erges niet over-uit kenne*, ergens niet over uitgepraat raken, iets niet kunnen begrijpen.

óverwinne, w.w. (Weer) een kind krijgen, (weer) vader worden. Vgl. fr. overwinne.

overwinst, znw. de. Pas geboren kind of dier. | Ik fulleseteer je mit je óverwinst.

overzácht, bw. In stilte, in of voor zichzelf. | Bid maar effies overzácht.

overzáchies, bw. Zie *overzácht*.

óverzette, w.w. Ook: opzetten, water opzetten b.v. voor thee of koffie (vero.).

ovve, voegw. Verzwaaide vorm van of, met name voor de meervoudige onderwerpen 'we' en 'ze' en vóór 'd'r' gevolgd door een meervoudig onderwerp. | Hai vroeg ovve we, ze meeginge. Hai vroeg ovve d'r nag piepers over benne.

ovverdán, bw. Zie *offerdán*.

ôze, w.w. Var. van hopen = leeghopen, stortregenen. Vgl. fri. eaz(j)e.

ôzer, znw. de. Var. van hozer = hoosnap of -schop.

ôzes, ôzens, bez. vnw. De/het onze(n). | Da's ôzes. Dat benne ôzens.
{p.263}

P

paaiemént, 't. Termijn van betaling (vero.). Vgl. fra. payer = betalen. Zegsw. *an (in) paaiente*, in termijnen, bij gedeelten, bij stukjes en beetjes.

páal, znw. de. in de zegsw. *voor paal staan*, voor gek, voor schut staan. Mog. staat paal hier voor 'pispaal'.

paas, znw. de. Pasen.

padbul, znw. de. Stier waarmee een vast pad of rayon werd afgelopen voor het dekken van koeien.

padje, znw. 't. Paadje. Zegsw. 't *padje swart (reêuw) loupe*, geregeld op bezoek komen (met een bepaald doel). | Hai is op slot toch trouwd an Trien, maar hai het wel 't padje swart loupe moeten om 'r te kroigen. – *Z'n ('t) padje inkorte*, naar huis gaan.

padland, znw. 't. Land aan een pad gelegen, land waarover een voetpad loopt.

padje-zulle, w.w. Paadje glijden, oud vermaak dat hieruit bestond, dat jongens – zittend op hun klompen – bij een (besneeuwde) dijk neergleden. Soms maakten ze het 'padje' wat gladder door er hun eigen water over uit te sproeien (Andijk).

pak, znw. 't. Pak, costuum. Zegsw. 't *beste pak op de reg hewwe*, zijn beste, zondagse costuum aan hebben. – *In 't pak gaan*, ingebakerd worden (vero.).

pakkázie, znw. de. Bagage. Het woord is kennelijk een contaminatie van pak en bagage.

pakke, w.w. Ook: plakken, aaneenkleven. | De snei pakt goed. Zegsw. *lillek te pakken komme*, het lelijk oplopen, een strop hebben.

pakkiese, w.w. Pakjes maken, surprises maken voor het Sinterklaasfeest.

paling, znw. mv. 1. Var. van palingen. 2. Valse plooien in kousen.

pallemetásie, znw. de, in de zegsw. *in de pallemetásie weze*, familie van elkaar zijn. Het woord is een verbastering van fra. parentage = bloedverwantschap.

Pampus, znw. Het eiland Pampus, in de zegsw. *boven Pampus weze*, de (financiële) problemen te boven zijn. Lett. werd bedoeld, dat een schip de gevaarlijke zandplaat bij Pampus achter de rug had. Voorheen werden de schepen met behulp van z.g. scheepskamelen over deze zandplaat getrokken.

panje, znw. 't. Vero. vorm van pannetje.

pankoek, znw. de. Pannekoek. Vgl. fri. pankoeke. Zegsw. *da's âre pankoeke*, dat is een heel ander praatje, een heel andere kwestie. – *Da's ook 'n mooie pankoeke*, ironisch voor iets onaangenaams. – 'n *Warme pankoeke op z'n bord (onder z'n neus) kroige*, onverwacht met een probleem (of met andermans probleem) worden opgescheept. – *Hai kwam mit die warme pankoeke bai moin*, zie de vorige zegsw. – *Ze kenne mekaar mit 'n warme pankoeke beloupe*, ze wonen vlak bij elkaar. Eig.: zou de een naar de ander een pannekoek brengen, dan is deze bij aankomst nog warm.

pankoeke, w.w. Pannekoek bakken. Vgl. fri. pankoekje. Zegsw. *leit 'm maar pankoeke*, laat hem maar prutsen, knoeien, zijn gang maar gaan. – *Bloif je niet te lang pankoeke*, blijf je niet te lang weg, te lang plakken.

pankoekerspan, znw. de. Pannekoekspan, koekepan.

panlat, znw. de. Ook: 1. Lang, mager {p.264} persoon. 2. Lineaalvormig koekbaksel van ± 2 mm dikte (vero.).

panneplaat, znw. de. Uitsparing van dakpannen op een rieten dak. Vgl. *spiegel*.

pannerak, znw. 't. Rek waarop schoongemaakte pannen te drogen worden gezet of gehangen.

pantje, znw. 't. Vero. vorm van pannetje.

pap, znw. Ook: brijachtige of modderachtige massa. Zegsw. *ientje de pap geve*, iemand de gunstige gelegenheid bieden (vero.).

papbak, znw. de. Voerbak, veelal met een hengsel. In deze bak maakte men de pap (d.w.z. meel met water of wei) klaar voor de koeien en varkens.

papbul, znw. de. Papzak, dikzak.

Papflesse, znw. mv. Spotnaam voor de bewoners van Lutjewinkel waar een zuivelfabriek is gevestigd.

papkuip, znw. de. Zie *papbak*.

papperig, bn. Pap-achtig, brijachtig, modderig, drassig. | 't Is van dat papperige land.

papskuitje, znw. 't. Ondiep bakje met een tuit waaraan een speen werd bevestigd om hiermee kliene kinderen pap te geven.

papzoôt, znw. de. Brijachtige of modderachtige massa.

paredois, znw. 't. Paradijs. Zegsw. *je koike bai jou in 't paredois*, gezegd tegen een vrouwspersoon die zodanig zit, dat men haar in het kruis kijkt.

parelde, bn., in de comb. *parelde gerst*, geparelde gerst (vero.).

parg, znw. de. Gemene kirrel.

parlemetásie, znw. de. Zie *pallemetásie*.

parlevinke, w.w. Ook: 1. Sjacheren. 2. Prutsen, knutselen.

parlevinker, znw. de. Ook: 1. Sjacheraar. 2. Prutser, knutselaar.

pars, znw. de. Var. van pers, b.v. in de samenst. keispars.

parse, w.w. Var. van persen.

parsénning, znw. de. Zie *prezénning*.

parsvloôt, znw. de. Bakje waarin men de kazen zet als ze onder de pers moeten.

part, znw. 't, in de zegsw. *van moin part*, voor mijn part.

pas (I), znw. 't, in de zegsw. *op dat pas*, op dat moment (vero.).

pas (II), bn. en bw., in de zegsw. *'t niet pas make kenne*, niet met gepast geld kunnen betalen.

Paser, bn. Afl. van Pasen of Paas. | Moet je nag nei de Paser Kermis in Bovenkarspel?

passaat, znw. 't. Passage, door- of voorbijgaand verkeer (vero.).

passekwant, znw. de. Rare sinjeur. Het woord is mog. een contaminatie van *passiepant* (zie aldaar) en (rare) kwant.

passént, znw. de. Dial. var. van patiënt.

passéntig, **passénterig**, bn. Ziek, lijdend, bedlegerig. | Ze is al puur zô'n toidje passént(er)ig. Vgl. fri pasjint(er)ich.

passies, Verkleinvorm van pas, net geleden. | Ik hew 'm zô passies nag zien.

passiepant, znw. de. in de zegsw. *'n rare passipant*, een rare sinjeur. Mog. is het woord een verbastering van participant.

pasteloin, znw. de. Vero. dial. var. van porselein.

pastinakel, znw. de. Dial. var. van pastina(a)k. Uit lat. pastinaca = wortel.

pater, znw. de, in de zegsw. *'t is voor pater en mater (en niet voor 't hêle konvent)*. 1. het is alleen bestemd voor bijzondere gasten, voor bijzondere gelegenheden. 2. het is voor de {p.265} gaande en komende man.

paternoster znw. de. Ook: ouderwetse appelsoort.

patoôt, znw. de. Mal uitzierende, lelijke, dikke vrouw.

Paulus, eigennaam, in de zegsw. *jij soeke nei Paulus z'n mes*. 1. Jij zoekt naar een ongeluk. 2. Jij solliciteert naar een pak slaag. 3. Jij zoekt naar iets dat er niet is. In het fri. heeft de zegsw. om it mes fan Paulus sijkje de betekenis van luieren.

Pauwe, znw. mv. Spotnaam voor de bewoners van Wieringerwaard.

Pauwestad, znw. de. Spotnaam voor Wieringerwaard.

paveljótjes, znw. mv. Dial. var. van papillotjes.

peen, znw. de. Ook: voederbiet, o.a. in de samenst. penelof, penekuul, penevoer.

peengoôt, znw. de. Peenlosplaats bij de voormalige veiling te Warmenhuizen.

peenlofhakker, znw. de. Hakmes waarmee men het loof van de penen hakte.

peerd, znw. 't. Paard. Zegsw. *'n mal peerd raaie*, raar bezig zijn, een flater slaan. – *Op 't hounge peerd raaie*, royaal, verkwistend, boven zijn stand leven. – *Te peerd komme en te voet gaan*, aan lager wal raken. – *'t Raakt onder 't peerd z'n buk*, het raakt zoek of verloren, het is

weggegooid geld. Eig. gezegd van voer dat onder de buik van het paard belandt. – *'t Peerd van Kristus*, scherts aanduiding voor een (r.k.) koster. – *Hai is zô lui as 't peerd van Kristus en dat was nag 'n ezel*, hij is erbarmelijk lui.

peerde, znw. mv. Paarden, in de zegsw. *peerde en manne moete anspanne, katte en woive moete thuisbloive*, eig. paarden en mannen moeten hard werken, vrouwen en katten moeten thuisblijven; in het algemeen: een man behoort te werken, de kost te verdienen, terwijl een vrouw thuis dient te blijven om voor de huishouding te zorgen. – *Ouwe peerde moete 't eerst of*, o.a. gezegd door een oudere of bejaarde die vindt, dat hij best zwaar werk kan verrichten. – *De peerde voor de wagen houwe*, het bedrijf in stand houden, op de juiste wijze te werk gaan. – *De peerde voor de wagen hewwe*, het goed voor elkaar hebben, de wind in de zeilen hebben, een florerend bedrijf hebben. – *Witte peerde hewwe veul stro nôdig*, gezegd van veeleisende vrouwen die zeer veel (huishoud)geld nodig hebben. – *Haal de peerde uit 't land, maar je moete ze maar hewwe*. 1. hoe kun je nu zonder hulpmiddelen of geld iets bereiken. 2. hoe kun je nu veren plukken van een kikker.

peerdebloeme, znw. mv. Paardebloemen (soms ook margrietten). Zegsw. *zeuven peerdebloeme onder ien voet, den het de koe 't weer goed*, als er volop paardebloemen zijn, is er ook volop gras voor het vee.

peerdeboet, znw. de. Schuur(tje) waar een of meer paarden worden gestald.

peerdegril, znw. de. Zie *gril*.

peerdekár, znw. Paard en wagen. | Hai ree vroeger altijd mit (de) peerdekár.

peerdekop, znw. Paardekop, in de zegsw. *lòlle (lulle) uit 'n peerdekop*, kletspraat verkopen, fantaseren. – *'t Niet uit 'n peerdekop hale*, het niet uit zijn duim zuigen.

peerdemig, znw. de. Zie *poepemig*.

peerdepadje, znw. 't. Smal klinkerpadje midden op een onbestrate weg.

peerdeskos, znw. de. Paardenhandelaar. {p.266}

peerdeslees, znw. de. Arreslede.

peerdespul, znw. de. Paardenspul (op de kermis).

peerdevlois, znw. 't. Paardevlees, in de zegsw. *hei je peerdevlois eten!* 1. gezegd tegen iemand die erg druk, woelig is. 2. gezegd tegen een biljarter die een (te) zware trekstoot maakt.

peerdje, znw. 't. 1. Paardje. 2. Fooi; cadeautje. Oorspr. een koek in de vorm van een paardje. Zegsw. *'n wit peerdje trouwe*, een veeleisende, verkwistende vrouw trouwen. – *Ik hew gien peerdje (skeipie) skoit-geld*, het geld groeit me niet op de rug.

peerdjese, w.w. Paardje spelen (kinderspel).

peers, bn. Paars.

peet (I), znw. 1. Peettante. 2. (Oudere) tante. 3. Oud wijf, bemoeial.

peet (II), bn. en bw., in de zegsw. *peet anzitte*, parmantig, op zijn gemak, gezellig aanzitten. Mog. lett.: als 'n peet, d.w.z. als een (statige) tante aanzitten. – *Puur peet mit mekaar weze*, zeer bevriend zijn met elkaar, zeer vertrouwelijk met elkaar omgaan. – *Ze benne puur peet mit 'm*, ze zijn zeer ingenomen met hem, hij mag het bij hen doen.

peetzègger, znw. de. Zie *tantezègger*.

peêuw, znw. de. Zie *peêuwerd*.

peêuwe, w.w. Huilen, huilerig zeuren, klagen.

peêuwerd, znw. de. Iemand die (geregeld) vervelend huilt, zeurt of klaagt.

peêuwke, znw. 't. Penisje (vero.).

pekelbalie, znw. de. Houten bak of kuip waarin pekkel werd bewaard. Vgl. voor balie het fra. baille = kuip, tobbe.

pelders, znw. mv. Bollenpellers of pelsters.

peldersloên, znw. 't. Loon dat men voor het bollenpellen ontvangt. Men kan 'per uur' pellen of 'per mand of kist'.

peldersmand, znw. de. 1. Mand waarin tijdens het bollenpellen het pelsel en de modderkluitjes worden gedeponereerd. 2. Mand waarin de gepelde bollen belanden.

peldersskaal, znw. de. Schaal waarin de gepelde bollen belanden vóór ze in een mand of kist worden gestort.

pelderstafel, znw. de. Lange tafel waaraan men bollen pelt.

pelderstoid, znw. de. Tijd waarin de (tulpe)bollen worden gepeld.

pels, znw. de. Ook: 1. Onderrok (vero.). 2. Het aantal rokken dat een vrouw droeg. Zegsw. *'t gaat op 't rommelen van de pels of*, het gaat op goed geluk af. – *Prate op 't rommelen van de pels of*, in het wilde weg praten, zo maar wat zeggen of beweren.

pelsel, znw. 't. Afval dat na het bollen pellen overblijft.

pepperement, znw. de. Dial. var. van pepermunt.

pen, znw. de, in de zegsw. *'t weer is van de pen*, het weer is van de kook. – *Pen bai stik houwe*, 1. voet bij stuk houden. 2. op zijn tellen passen. – *De pen in 't pek steke*, ophouden met schrijven, werken e.d., er de brui aan geven. Vgl. Boek. met de var. de neeld in 't spek steke, waaruit blijkt dat de zegsw. ontleend is aan het schoenmakersvak.

pendóór, znw. Var. van pandoer. Zegsw. *da's vast pendóór*, dat gaat altijd zo, dat is een uitgemaakte zaak.

pendóóorders, znw. mv. Pandoerspelers.

pendóór-zonder, znw. Pandoer zonder troef.

pendóre, w.w. Var. van pandoeren.

penihakbord, znw. 't. Plankje met een draaibaar daaraan bevestigd mes. {p.267} Door het mes op en neer te bewegen, worden penen, bieten e.d. gehakt of gesneden.

penje, znw. 't. Vero. vorm van pennetje.

penne, w.w. (Kreunend) persen, natuurlijke poging van zoogdieren om zich van de vrucht te ontlasten, kreunend persen om ontlasting te krijgen.

pent, znw. de/'t. 1. Pap. 2. Moes. 3. Half vloeibare meelspijs. Zegsw. *an pent*, tot moes. | Lilleke aap, moet ik je soms an pent knoipe!

pentelentig, bn. Kleinzerig, zwak, gevoelig (vero.). Mog. schuilt in het woord fra. pantulant = hijgend, trillend.

penteleurig, bn. en bw. Zie *penteneurig*.

penteneurig, bn. en bw. 1. Overdreven zindelijk. 2. Treuzelig. Het woord is een verbasterde koppeling van fra. point d'honneur = punt van eer.

penterig, bn. Papperig, week. | 't Is penterig land.

pentje, znw. 't. Vero. vorm van pennetje.

peperemunt, znw. de/'t. Var. van pepermunt.

peperementstaal, znw. de. Var. van pepermuntsteel of -stok.

peperhuisie, znw. 't. Puntig papieren zakje met kleine snoepjes (vero.).

pepier, znw. 't. Papier, in de zegsw. *ik hew welders op 'n slechter endje pepier skreven*, schertsopmerking van een (jonge)man m.b.t. een kittig, knap meisje of vrouwtje.

per, vz. Per. Dit oorspr. lat. vz. wordt in het wfri. – behalve wanneer het staande uitdrukkingen betreft – dikwijls vermeden. Vgl. we gane mit spoor = per trein; 'n tientje de man = per man; 'n knaak 't pond = per pond; bai vergis(sing) = per vergissing; bai ongeluk = per ongeluk.

perbére, w.w. Dial. var. van proberen. In talrijke ontleende woorden beginnend met pro- en gevolgd door een lettergreep met hoofdaccent, wordt dit pro- gereduceerd tot pre- of omgezet in per, b.v. perfeet, perffessor, perposie, persés, pervinsie.

perféster, znw. de. Dial. var. van professor.

perfórs, bw. Beslist, per se. Uit fra. par force = met kracht of geweld.

perig, bn. Teeldriftig (van paarden).

perk, znw. 't. Ook: oude grondmaat, 25 vierkante roeden of 3,5 are.

permándig, bn. en bw. Dial. var. van parmantig.

permantzak, znw. de. Parmantig of hooghartig persoon, opschepper.

perremenénte, w.w., in de comb. *te perremenénenten gaan*, voor een permanent naar de kapper of kapster gaan.

perremetásie, znw. de. Zie *pallemetásie*.

persies, bw. en bn. Precies.

persiesig, bn. en bw. Nogal precies. | 't Is 'n persiesig kirreltje. 't Moet wel 'n beetje persiesig knipt worre, 'oor!

persoôn, znw. de/'t. Persoon. Zegsw. *van persoon*, van postuur (ook wel van een dier gezegd). 't Is 'n mooi koetje maar 'n beetje minnig van persoôn. – *Deus persoon*, lett. deze persoon, echter ook vaak gebruikt i.p.v. ik of mij b.v. deus persoôn trapt er niet in; as je deus persoôn beduvele wulle, moet je vroeger opstaan. Vgl. ned. deze jongen.

persvloôt, znw. de. Zie *parsvloôt*.

pertaai, znw. de/'t. 1. Partij. 2. Sommige, een aantal. | 't Was voor 'n pertaai mense puur zô'n afvalder.

pesjánse, w.w. Patience spelen. {p.268}

pesjént, znw. de. Patiënt.

pesjénterig, bn. Zie *passénterig*.

pesjúnkele, w.w. Enkele malen in de kerk in- en uitgaan om de z.g. Portiuncula aflat te verdienen. Ook in het algemeen: naar de kerk gaan (vero.). Moet je nag te pesjúnkelen?

pestóór, znw. de. Pastoor. Zegsw. *pestoor z'n hemd*, schertsend voor een vlies of vel op de melk. – *Pestoor leest ok gien twee misse voor ien geld*, je zult het volle pond moeten betalen. – *D'r is nag nooit 'n pestoor doôd naast de broôdtrommel vonden*, een pastoor klaagt en bedelt wel vaak, maar hij komt heus niet om van de honger. – *Hai het voor pestoor in de grondvurf staan*, hij is nog een tijdje op het seminarie geweest.

pestpokke, znw. mv., in de verwensing: *Kroig de pestpokke!*

pet (I), znw. de. Pet, in de zegsw. *efkes in de pet koike (de pet of neme)*, even bidden voor of na het eten of schaften. – *Ik hew mit jou niks in de pet*, ik heb met jou niets te maken. – *As je mit de pet op geboren benne*, zel je mit de pet op sterve, wie voor een dubbeltje geboren is, wordt nooit een kwartje.

pet (II), znw. de. Var. van put.

pet-aker, znw. de. Aker of emmertje om water te putten uit de regenput of -bak.

petátter, znw. de. 1. Patat, aardappel. 2. Oplawaai.

petént, bw. en bn. Patent, prima. | Je ziene d'r petent uit. Die wagen raait petént.

peterolie, znw. de. Dial. var. van petroleum.

petiet, znw. de. Klein nietig persoonkje, dier of ding. Uit fra. petit = klein. Zegsw. 'n *leuke (rare) petiet*, een zonderling. Mog. is petiet in deze zegsw. een var. van patoôt, petoôt. Zie *patoôt*.

petietig, petieterig, bn. en bw. 1. (Nogal) klein, nietig. | Wat 'n petiet(er)ig jurkie. Wat 'n petieterig beetje. 2. Pietluttig, kleinzielig. | Doen toch niet zô petieterig!

petjebal, znw. 't. Oud jongensspel waarbij de deelnemers de petten naast elkaar tegen een muur of hek op de grond legden. De spelers trachtten in één van de petten een bal te gooien. De bezitter van de pet waarin de bal belandde, moest dan proberen met de bal een der medespelers te raken.

petoôt, znw. de. Zie *patoôt*.

petrét, znw. 't. Portret, in de zegsw. 'n *mooi petrét*, een grapjas, een rare snijboon. – 'n *Lastig petrét*, een lastpost.

pétrum, znw. de. Petroleum. Ook in allerlei samenst. als: petrumboer, petrumkacheltje, petrumlamp, petrumlichie, petrumstel enz.

pette, w.w. 1. Var. van (water) putten. 2. Drinken, zuipen.

Pettemer, bn. Afl. van Petten, in de zegsw. *Pettemer kippe*, schertsend voor zeemeeuwen (vero.).

pettere, w.w. (Sterke drank) drinken, zuipen.

petterig, bn. Drankzuchtig. Vgl. Boek. onder pette(re) en petterig.

petúl, bn. en bw. Heerlijk (vero.). Het woord is een verkorting fra. petulant = bruisend, onstuimig.

petwater, znw. 't. Putwater, welwater.

peukie, znw. 't. Ook: klein, nietig persoontje of diertje.

peul, znw. de/'t. Peluw. Vgl. *bienepeul*, beddepeul.

peut, bn. en bw., in de zegsw. *niet peut weze*, 1. niet te vertrouwen zijn. 2. niet gemakkelijk zijn. – *Peut anzitte*, zie peet anzitte onder *peet*.

piano, bw. in de zegsw. *piano an doen*, kalm aan doen. {p.269}

pias, znw. de, in de zegsw. '*Nou hew ik je*', *zoit Pias*, nu heb ik je te pakken, meestal gebezigd tegen een kind tijdens een stoeipartijtje.

piek, znw. de. Ook: 1. Haarpunt of -sliert. | Je magge die pieke welderes ofknippe. 2. Voorheen: stuk (koe-)vlees, waarbij men $\frac{1}{4}$ en $\frac{1}{8}$ piek onderscheidde (Diaconieboek Andijk, 1767). Zegsw. '*n piek in de wind stinke*', vreselijk stinken (vero.).

piekenier, znw. de. Tussenhandelaartje, scharrelaar in tweedehands spullen. Vgl. bargoens piekenier = straatventer van groente, tussenhandelaar.

piel, znw. de. Dikke boterham, dikke plak koek.

piele, w.w. 1. Met een stomp mes snijden, onhandig bezig zijn met een mes. 2. Pietluttig werk doen.

pielebroek, znw. de. Pilobroek (vero.). Vgl. eng. pillow.

pielo, znw. de. Anijs met een weinig elixir er door (vero.).

pielose, bn. Van pilo. (vero.). | Weer is m'n pielose broek?

pielowen, bn. Van pilo (vero.). Vgl. eng. pillow.

piem, bn., in de zegsw. *piem weze*, dood zijn.

pienántie, znw. de. Penalty, strafs chop.

piender, bn. en bw. Var. van pienter.

piep, znw. de, in de zegsw. *de piep in de ougies hewwe*, de tranen in de ogen hebben. – *De piep in de keel hewwe*, een brok in de keel hebben.

piepe, w.w. Ook: huilen, klaaglijk schreien.

piepegaal, znw. de. Kruiwagen die gebruikt werd door grondwerkers en voor het vervoeren van zand en grint. Mog. is het een klanknabootsend woord bestaande uit piepen en het element gaal, afl. van vero. galen = zingen, gillen. Vgl. ned. nachtegaal. Vgl. fri. pipegael.

piepekonte, w.w. Zeuren, zaniken, janken.

pieper, znw. de. Ook: borrel. Zegsw. '*n goeie pieper an hewwe*', dronken zijn. | 't Beurt me aars nooit, maar guster leek ik wel 'n goeie pieper an te hewwe.

piepere, w.w. 1. Herhaaldelijk piepen. 2. Zachtjes, klaaglijk schreien.

piepers, znw. mv. Aardappelen, in de zegsw. *die haalt de nuwe piepers gien meer*, die zal niet lang meer leven.

piepersskildersmessie, znw. 't. Aardappelschilmesje.

piepke, znw. 't. Penisje.

pierlekíe, bn., in de zegsw. *pierlekíe weze*, prikkelbaar, boos zijn (vero.).

pies, znw. de, in de zegsw. *de kouwe pies hewwe*, kou op de blaas hebben, zodat men steeds moet wateren.

piesie (I), znw. Pietsje, zeer klein beetje. | Geef me maar 'n piesie melk. Mog. is de vorm ontstaan o.i.v. du. Biszchen.

piesie (II), znw. 't. Penisje.

piet (I), znw. de. Vero. vorm van *peet*. Zie aldaar. | Murgén komt piet Aaltje te gast.

piet (II), znw. de. Hoofdluis.

pietehark, znw. de. Schertsend voor luizenkam.

pietekam, znw. de. Luizenkam.

pietepadje, znw. 't. Schertsend voor haarscheiding.

pieterig, bn. Klein, nietig. Mog. een verkorting van petieterig.

pieterolie znw. de. Dial. var. van petroleum.

Pietertje, eigennaam, in de zegsw. 'n *Pietertje-rechtuit*, een flap-uit, iemand die geen blad voor de mond neemt. – 't *Is alles zô Pietertje-rechtuit*, het is allemaal zo eenvoudig.

pietevissie, znw. 't. Stekelbaarsje. {p.270}

pietezuster, znw. de. Zuster of verpleegster die op de scholen de kinderen op hoofdluis controleerde.

Pietje, eigennaam, in de zegsw. 'n *Pietje-pas op*, een braaf ventje.

pietjepuk, znw. de. Dial. naam voor vlijtig liesje (plant).

pietlut, znw. de. Ook: 1. Kouwe drukte. 2. Bemoeziekte.

pietlutte, w.w. Pietluttig bezig zijn, treuzelen.

pietsie, znw. 't. Zie *piesie (I)*.

pieuwe, w.w. Vero. var. van *peêuwe*. Zie aldaar.

piggelemig, znw. de. Geduldwerk (vero.).

pik (I), znw. de, in de zegsw. *ouwe pik*, oude man.

pik (II), znw. de. Zie *pikgrond*.

pik (III), znw. de. Ook: 1. Aan een vork gepikte hoeveelheid. | 'n Pik hooi. 2. Prik. | Dokter gaf me 'n pik in m'n bil. 3. Stip, vlekje. Zegsw. *pik bai weze*, zeer goed bij de tijd zijn. – *Erges pik op weze*, ergens op gebrand zijn. | Hai is pik op dat baantje. 4. Ergens zeer precies op zijn. – *D'r pik bai weze*, er als de kippen bij zijn. – *Foine pik*, lekker eten. – 't *Is altoid pik op de kloine joô(n)s*, de kleine of mindere man moet het altijd ontgelden (vero.). – 't *Is bai hem gauw: pik, ik heb je*, hij is erg prikkelbaar.

pik (IV), znw. 't/de. Het pek.

pik (V), znw. de. Afl. van pikke = mikken gooien, o.a. in de zegsw. *in ien pik*, in één worp. | De knikker kwam in ien pik in 't koetje.

pikgêren, znw. 't. Pekgaren, eertijds door tuinders gebruikt tegen barsten en kloven in de handen t.g.v. schraal weer.

pikgrond, znw. de. Slecht waterdoorlatende grond die bij nat weer zeer kleverig en bij droogte zeer hard en korrelig is.

pikke (I), w.w. Met pek insmeren of bestrijken.

pikke (II), w.w. Ook: 1. Prikken, venijnig steken. | De migge pikke. 't Zontje pikt puur. Pik 't speldje maar op je jassie. 2. Met een vork oppikken, eten, azen. 3. Er uitpikken of -zoeken. | Ze zatte te bône pikken. 4. Stoten (biljarterm). | Hai pikte de honderd in ien keer bai mekaar. 5. Ergeren, steken. | 't Begon 'm te pikken, dat ie niks zègge mocht. 6. Mikken, gooien. | Ik pikte de knikkers in ien keer in de pot. 7. Stekelige op- of aanmerkingen maken.

pikkeldreid, znw. 't. Dial. var. van prikkeldraad.

pikkeltjes, znw. mv. Spikkeltjes, stippeltjes.

pikker, znw. de. Prikker, stekel, doorn.

pikkerdreid, znw. 't. Dial. var. van prikkeldraad (vero.).

pikkerig, bn. en bw. Nijdig, stekelig, geïrriteerd. | Hai zee puur pikkerig, dat ie niks kregen had.

pikkie (I), znw. 't. Klein ventje. Zegsw. *pikkie noga*, schertsende aanspreking. | Hee, pikkie noga, gaan je nag mee?

pikkie (II), verkleinvorm van pik = pek, in de zegsw. 't *is pikkie donker*, het is pikdonker.

pikkie (III), znw. 't. 1. Prakje, maaltje. | Eet je 'n pikkie mee? Ik hew nag 'n pikkie bône staan. Zegsw. 't *is 'n pikkie werk*, het is zo gedaan, het is een klein klusje.

piksel, znw. 't. Uitgezochte verkeerde of aangestoken peulvruchten.

pikt, bn. Volt. deelw. van pikke = met pek bestrijken of insmeren, in de zegsw. *pikt en dreven*. 1. In orde, voor elkaar. | Ziezô, alles is weer pikt en dreven. 2. Keurig aangekleed, uitge-{p.271}dost, toegerust voor de reis. | Je ziene d'r maar weer pikt en dreven uit. Gane we, we benne pikt en dreven, 'oor! Lett. betekent de zegsw. gepekt en gedreven = gebreeuwd. De zegsw. is wsch. ontleend aan de scheepsbouw.

pikvin, znw. de. Stekelig, venijnig (vrouws)persoon.

pikvurk, znw. de. Hooivork.

pil, znw. de. Vero. var. van pul = kuiken.

pingele, w.w. Ook: op irritante of gebrekkige wijze piano spelen of zo maar op de toetsen slaan.

pink, znw. de/'t. De pink, éénjarig kalf.

pinkie, znw. 't. Pinkje (aan de hand), in de zegsw. *pinkie steke (pinkiesteek doen)*, spijbelen. – *Pinkie overdraaie*, spijbelen. – *Pinkie, pinkie op en neer, nooit gien kwaai vrinde meer*, ouderwets verzoeningsritueel onder kinderen.

pinkinees, znw. de. Dial. var. van pekinees, een uit Peking afkomstig honderas.

pinkôlie, znw. de. Schertsend voor jenever (vero.).

pinkstermoidje, znw. 't. Meisje met wie een jonge man 'Pinkster-drie' vierde (genoteerd te St. Pancras).

pinksternakel, znw. de. Dial. var. van pastina(a)k.

pinksternakelig, bn. en bw., in de zegsw. *pinksternakelig van de koud weze*, bleek, blauw van de kou zijn. – *Pinksternakelig koud*, bitter, venijnig koud. Mog. is deze betekenistoepassing ontstaan als vergelijking met de wit-bleke kleur van een pastinaak.

pip, znw. de. Zie *pup*.

pis, znw. de, in de zegsw. *ientje de pis dun houwe*, het iemand moeilijk maken, iemand kwaad maken of treiteren.

pislap, znw. de. Luier, onderlegger.

pislauw, bn. Onsmakelijk lauw (van thee of koffie).

pisleûw, bn. Zie *pislauw*.

pisnoidig, bn. en bw. Zeer nijdig.

pispot, znw. de, in de zegsw. *in de pispot wossen, voor (in) 't kigat ('t hennegat) drougd*, gezegd van kleren die na het wassen nog groezelig zien. – *Ze wast in de pispot en ze drougt voor 't kigat*, gezegd van een smerige, slonzige huisvrouw. – *'t Is kwart over de rand van de pispot*, schertsreactie op iemands vraag hoe laat het is.

pispraat, znw. de. Kletskoek, onzin. Zegsw. *da's allegaar pispraat op zolder*, dat is allemaal kletskoek, onzin.

pisse, w.w. 1. Urineren. 2. Hard regenen. Zegsw. *'n Hollandse joôn pist nooit allien*, als een (jonge)man moet wateren, blijkt dat vaak aanstekelijk te werken. – *Bezaaien de pot pissee*, iets ongepast doen; een flater slaan. – *Je hewwe bepaald (zeker) 'n oud woif zien pissee*, gezegd tegen iemand met een zweertje op het ooglid (vero.). – *Al pist ie in heur klomp*, al maakt hij het nog zo bont met haar, ze accepteert alles van hem. – *Ze pissee op ien potje en lege 'm samen*, ze doen alles samen, 't is twee handen op één buik. – *'t Pist van de lucht*, het regent dat het giet. – *De voege uit de stiene pissee*, met een sterke straal (langdurig) wateren.

pissebed, znw. de. Iemand die in het bed watert. Zegsw. *'t is pissebed weg, kakkebed t'rug*, het is van kwaad tot erger, van de wal in de sloot. – *'t Is van pissebed nei kakkebed*, zie de vorige zegsw. – *Pissebed staat burg voor kakkebed*, gezegd van een borg die zelf ook niet kapitaalkrachtig is.

pissebreek, znw. de. Kind dat in zijn broek of in zijn bed plast.

pisser, znw. de. Ook: 1. Edam-{p.272}merkaas die het gebrek heeft, dat er na enige tijd vocht uit sijpelt. 2. Aardappel of andere veldvrucht waar vocht uit sijpelt.

pissig, bn. en bw. Nijdig, geprikkeld.

pit (I), znw. de. Dial. var. van peet(tante) (vero.). | Pit Aaltje komt te gast.

pit (II), znw. de. Ook: snoepje, met name snoepje dat op een amandelpit lijkt.

pit (III), znw. de. Doormars (bij klaverjassen).

pittig, bn. en bw. Ook: 1. Knap om te zien. | Ze het 'n pittig smoeltje. 2. Leuk, lief, aardig. | Ze mag er den niet zô pittig uitzien, ze is in alle geval pittig van houding. Oô's nuwe bure bene pittige mense. 3. Redelijk gezond of fit. | Hai het puur an de prus weest, maar nou is ie weer pittig. 4. Behoorlijk, flink. | 't Is nag 'n pittig endje loupe(n). 't Het vennacht pittig voren.

pittigerd, znw. de. Aardig, sympathiek persoon.

pittigie, znw. 't. 1. Knap, lief, leuk kind. 2. Leuk, lief diertje. 3. Leuk dingetje.

pittigies, znw. mv. van pittigie. | Benne dat joûw kraaltjes? Wat 'n pittigies!

plaagvarken, znw. 't. Plaaggeest.

plaas, znw. de. 1. Plaats. 2. Boerenplaats, boerderij. | Wie weunt er nou op de plaas?

pláásegeld, znw. 't. Plaatsgeld, met name voor een plaats in de kerk. | De kollektante doene 't plaasegeld ophale.

plaasie, znw. 't. Ook: binnenplaatsje, achtertuintje.

plaatkoek, znw. de. Op de haardplaat gebakken koek.

plaatswisser, znw. de. Op de haardplaat gebakken 'swisser'. Zie *swisser*.

plaffe, w.w. Var. van ploffen, ontploffen.

plaffertjes, znw. mv. Met kruid gevulde papieren rondje als 'munitie' voor een speelgoedpistooltje. | Al benne plaffertjes nat, den plaffe ze niet.

plak, znw. de. Ook: vierduit, halve stuiver (vero.).

plantehôzer, znw. de. Soort spaan waarmee de tuinder zijn jonge (kool)planten nat gooid. Hij stond daarbij in de wal en sloeg met de hozer het slootwater over het land. Vgl.

waterwulp.

planterstoid, znw. de. Var. van plantijd.

plantoit, bn. Overvloedig, veelvuldig (vero.). Uit het oudfra. plente(t). Vgl. eng. plenty. Zie ook Boek. onder planteit.

plassiese, w.w. Een plasje doen. | Doen maar effies mooi plassiese, knecht.

plat, bn. en bw., in de zegsw. *plat koike*, olijk kijken. – 'n *Plat toetje*, een olijk, lief toetje. – *Ientje te plat of weze*, iemand te slim af zijn.

plating, znw. de. De platte, vlakke bovenkant van een houten wandbekleding (vero.). | De tebaksbrief lag altijd op de plating. Het woord is verwant met plat. Vgl. met een andere betekenistoepassing Boek. onder platting.

platje, znw. 't. Ook: platluis.

platjes, znw. mv., in de comb. *Oôstwouder platjes*, soort Edammer kaas die in het najaar werd gemaakt van volle, zoete melk. Deze kaas was zo vet, dat ze niet de bekende bolvorm behield, maar plat werd.

plattander, znw. de. Vork of greep met platte tanden, o.a. gebruikt voor spitwerk.

platteboénder, znw. de. 1. Schelm, {p.273} snaak, slimmerik. 2. Gat. achterste, in de zegsw. *gaan maar op je platte boender zitte*.

pleefeguur, znw., in de zegsw. 'n *pleefeguur slaan*, een flater slaan, voor schut staan.

plestiéken, bn. Van plastic. | 't Benne plestiéken buize.

plestiékens, znw. mv. Voorwerpen van plastic. | 't Benne van die plestiékens.

ploegketting, znw. de. Ketting die de ploeg verbindt met de spoorstok.

ploegslees, znw. de. Slede waarop een ploeg van de ene naar de andere akker werd versleept.

ploempe, w.w. Dial. var. van plompen.

plof, znw. de. Polsstok. Zie *boereplof*. Vgl. fri. ljeppes mei de plof.

plofdik, bn. Meer dan verzadigd. | Ik ben plofdik.

ploff, w.w. Ook: 1. Ontploffen, uit elkaar barsten. | Ik plof temet van de hitte. Ik hew zô veul eten, ik plof temet. 2. (Zwaar) roken, paffen. | Hai zit de hêle dag grôte segare te ploffen.

plok, znw. de. 1. Pluk. 2. Erfenis, geldontvangst, strijkgeld. 3. Grote hoeveelheid. Zegsw. 't is 'n hêle plok, het is een zware, vermoeiende tocht, een zware opgave. – 'n Plok geld verdienne, zeer veel geld verdienen. – De hêle plok erve, al het geld, alle bezittingen erven. Vgl. fri. plôk.

plokke, w.w. Plukken. Zegsw. *de hooiberg plokke*, de kanten van de hooiberg gelijk maken door het uitstekende hooi weg te plukken. – *D'r valt niks te plokken ofte pluizen*, er valt niets te erven, niets te verdienen, er schiet niets over. Vgl. fri. plôkje.

plokkerstoid, znw. de. Pluktijd (van fruit).

plokmandje, znw. 't. Mandje gebruikt bij het plukken van fruit.

plomp, znw. de. Ook: 1. Water, sloot. | Hai viel in de plomp. 2. Stok waarmee men in het water 'plompt' of plonst om de vissen in het net te drijven. 3. Grote hoeveelheid. | De koeie geve 'n plomp melk. D'r is vennacht 'n plomp water vallen.

plompe, w.w. 1. Plonzen. 2. Met een stok in het water plonzen om de vissen in het net te drijven. 3. Zie *plumpe*.

plooi-oizer, znw. 't. IJzer om plooiën in hullen te strijken.

ploske, w.w. Zie *plusse*.

plosken, znw. de/'t. Zie *posken*.

plosse, w.w. Zie *plusse*.

Pluimedoik, znw., in de zegsw. *nei Pluimedoik gaan (te vere plokken, tellen)* naar bed gaan.

pluistere, w.w. Pluisjes afgeven.

plumpe, w.w. Plompende, plonzende geluiden maken. | De koffie plumpt al, je kroige zô 'n koppie.

plure, w.w. Met half dichtgeknepen ogen kijken, ingespannen turen. Vgl. Boek.

pluslepel, znw. de. Lepel waarmee men plutst, beslag klaar maakt.

pluspot, znw. de. Pot waarin het beslag wordt klaar gemaakt.

plusse, w.w. Plutsen, klutsen, meelbeslag maken.

plussel, znw. 't. (Meel)beslag.

plussele, w.w. Zie *plusse*.

plusselpot, znw. de. Zie *pluspot*.

pluusies, znw. mv. Var. van pluisjes.

pluustere, w.w. Zie *pluistere*.

pluustertje, znw. 't. Pluisje.

pluut, znw. de. 1. Lampepit. 2. Mager, nietig persootje. 3. Gemene, slinkse knaap. Zegsw. 'n minne pluut, een zeer mager, nietig persootje. 2. een gemeen individu.

pluze, w.w. Var. van pluizen. Vgl. fri. {p.274} plûzje.

pluzen, bn. Var. van pluche. | Pluzen stoelen.

pluzerighoid, znw. de. Pluche, pluche-achtige stof. | Ik hou niet van al die pluzerighoid.

pod (I), znw. de. 1. Var. van pad (dier). Vgl. fri. pod(de).

pod (II), znw. 't. Neusvuil dat met de vinger uit de neus wordt geplukt. Etymologisch is dit pod wsch. hetzelfde woord als pod (I). Vgl. Boek. onder pod.

poddeheer, znw. 't. Kort, vlassig haar op de wang of in de nek. Vgl. fri. poddehier.

poddevildertje, znw. 't. Oud, stomp mesje waarmee men de aangebakken korst in potten en pannen losschraapte. Eig. mesje om er podden mee te villen. Vgl. fri. poddefilder.

poedele, w.w. Zie *poetele*.

poedeltjes, znw. mv. Zie *poeteltjes*.

poeier, znw. de. 1. Poeder (medicijn). 2. Poedervormige substantie, met name chocoladepoeder met melk of water aangemaakt. | Wou je 'n koppie poeier?

poeke-poeke, lokroep voor een poes.

poele-poele, lokroep voor kuikens.

poep (I), znw. de. 1. Poep. 2. Vee. Zegsw. *in 'n poep en 'n zucht*, in een oogwenk. – 't *Skeêlt veul wie er poep zoit*, 1. de een mag of kan meer zeggen dan een ander. 2. het woord van de een heeft meer invloed dan van de ander.

poep (II), znw. de. Seizoenarbeider uit Westfalen of uit de noordoostelijke provincies van Nederland die naar Holland kwam als grasmaaier of voor andere oogstwerkzaamheden. Soms ook (rondtrekkende) manufacturier (zie **lappiespoep**). Het woord is wsch. ontstaan uit du. Bube = schelm, knaap. Zegsw. *'n poep, 'n zeug en 'n domenie moetje niet langer as twee jaar houwe*, ouderwets advies dat voor zichzelf spreekt. – *Wen de poep komt in 't land, ôh, den is't 'n makke klant, komt de poep tot honger staat, den doet ie alle mense kwaad*, ouderwetse rijmspreuk die waarschuwt voor 'poepen' die carrière maken.

poepebaaierd, znw. de. Rommelboel.

poepebedoening, znw. de. Rommelige bedoening.

poepebier, znw. 't. Mengsel van water, stroop en azijn (vero.).

poepeboezel, znw. de. Zwarte of donkerblauwe wollen boezelaar (vero.).

poepedik, znw. de. Laag binnendijkje (vero.).

poepedoele, znw. mv. Rommelige bedoening, wanordelijk gezin (vero.).

poepedrift, znw. de. Haast, gejaagdheid, druk maar inefficiënt gedoe.

poepegrundel, znw. de. Soort grondel of witvis.

poepekermis, znw. de. Voorheen: juli-kermis te Binnenwijzend.

poepeknoeter, znw. de. Scheldwoord voor een poep of seizoenarbeider (vero.).

poepekoôl, znw. de. Boerenkool (vero.).

poepekroetje, znw. 't. Soort boezelaartje (vero.).

poepeland, znw. 't. Land(streek) waar de 'poepen' vandaan kwamen, met name Westfalen en de noordoostelijke provincies van Nederland.

poepelegoine, w.w. (Vervelende) grappen maken, gek doen.

poepelegointjes, znw. mv. (Vervelende) grapjes, rare streken.

poepelier, znw. de. Var. van populier.

poepelok, znw. de. Oorloze kom {p.275} waaruit op het land koffie werd gedronken.

poepemig, znw. de. Horzel. Vgl. **peerdemig**.

poepemuize, znw. mv. Soort aardappels.

poepepieserighoid, znw. de. Gespreks- of verhaalsof waarin geregeld poep en pies voorkomt. | Ik houw niet van dat soort Westfriesse verhaaltjes mit al die poepepieserighoid.

poepepietje, znw. 't. Half schortje dat bij de was werd voorgedaan.

poepere, w.w. 1. Poepjes laten. 2. Mopperen, foeteren.

poeperig, bn. enbw. 1. Poepachtig. 2. Mopperig.

poeperlapoe, uiting van misnoegen tegenover een klein, stout kind.

poeperouk, znw. de. Veenrook.

poepestoet, znw. de. Tarwebrood van grof meel dat in de maaitijd aan de 'poepen' werd verkocht.

poepestok, znw. de. Stok waaraan de 'poep' zijn (schaarse) spullen droeg.

poepetoer, znw. de. Heksentoer, moeilijk of zwaar karwei. Vgl. fri. poepetoer.

Poepeweere, znw. de. Spotnaam voor het dorp De Weere, ontstaan i.v.m. het feit dat daar veel boeren woonden en er dus in het oogstseizoen veel 'poepen' werkten.

poepewinkel, znw. de. Manufacturenwinkel.

poepewitte, znw. de. Witte kool (vero.).

poepesak, znw. de. 1. Zak waarin een rondreizende manufacturier zijn koopwaar vervoerde. 2. Rondreizende manufacturier.

poepgoed, bn. en bw. Zeer goed. | Ik vond die fulm poepgoed.

poepchand, znw. de. Linkerhand. | Geef es je mooie handje. Je linkerhand is je poepchand.

poepie, znw. 't. Poepje, windje, in de zegsw. 'n *poepie verliete*, een windje laten (vero.). – 'n *Poepie geve*, een kontje geven, optillen.

poepie-an, bn. en znw., in de zegsw. *poepie-an weze*, dronken zijn – 'n *Poepie-an hewwe*, zie de vorige zegsw.

poepiedik, znw. de. Kort, dik persootje.

poepielink, bn. en bw. Zeer link of riskant. Hiernaast de vorm: poeplink.

poepiese, w.w. Geregeld poepjes laten. | Zit toch niet allemaal zô ongesieneerd te poepiesen!

poepse, bn. Afl. van poep (II) in de zegsw. *in de poepse karn zitte*, in de benauwdheid, de problemen zitten. Eig. is een poepse karn een Duitse karn, een soort tredmolen waarin een hond rond liep.

poer, znw. de. Var. van peur.

poere (I), w.w. Peuren, met de peur (= aan een draad geregen tros wormen) op paling vissen.

poere (II), w.w. Hard werken, prutsen, knutselen. Misschien houdt het woord verband met hebreuws poerem = drukte, beweging.

poeren, znw. Zie *poering*.

poering, znw. de., in de zegsw. 't is *poering en windzak*, het is alleen maar bluf, kouwe drukte. – 'n *Poering en windzak*, een druktemaker, opschepper. Misschien is het woord ontstaan uit hebreuws poerem = drukte, beweging.

poerlefrassies, znw. de. Zie *poerlemassies*. (vero.).

poerlemassies, znw. de. Malle fratsen, grappen (vero.).

poerwurme, znw. mv. Wormen die het geschiktst zijn om te peuren.

poes, znw. de/'t. Poetsgoed, schoensmeer. {p.276}

poese, w.w. 1. Poetsen, in de zegsw. 'm *poese*, de plaat poetsen, er vandoor gaan. 2. Vleien. Vgl. *opsmere*.

poeser znw. de. 1. Poetser. 2. Vleier.

poesie (I), znw. 't. 1. Poesje. 2. Snorretje. 3. Etenstestje. Eig. het voor de poes bestemde eten of etenstestje. Zegsw. *poesie ete, potje piese en te bed*, waarschuwing aan kleine kinderen dat het bedtijd wordt.

poesie (II), znw. 't. Pluisje. Vgl. *puusie*.

poesiesdag, znw. de. Zie *lessiesdag*.

poeske, znw. 't. Zie *poesie (I)* en *poesie (II)*.

poessak, znw. de. Guit, leperd. Eig. poetszak.

poest, znw. de. 1. Afl. van *poeste*. Zie aldaar. 2. Heethoofd, driftkop. Zegsw. *achter z'n poest weze*, buiten adem zijn. Vgl. fri. efter de pûst.

poeste, w.w. 1. Blazen (van de wind). 2. Aanblazen (vgl. de naam Assepoester). 3. Zwaar ademen, hijgen. Vgl. fri. pûste.

poesters, znw. de. Pluisjes (op paardebloemen). Vgl. fri. pûsters. Deze pluisjes werden gemakkelijk 'weg gepoest' of -geblazen.

poestig, bn. en bw. 1. Opvliegend, driftig. 2. Vurig, ijverig. | 't Is 'n poestig peerdje.

poestigerd, znw. de. 1. Opvliegend, driftig persoon. 2. Vurig, ijverig mens of dier (paard).

poestkop, znw. de. Driftkop.

poetele, w.w. 1. Met handen of voeten in het water slaan of trappen. 2. Met water morsen. Het woord is verwant met poot.

poeteltjes, znw. mv. 1. Blote 'pootjes' of beentjes van een klein kind. 2. Kleine, mollige handjes.

poeze, w.w. Natgooien, morsen met water (vero.).

poezerig, bn. Nat, smerig. | 't Is poezerig weer.

poffe, w.w. Duivebonen braden in de as (vero.). Vgl. ned. kastanjes poffen.

pofferd, znw. de. Zie *bofferd*.

pog, znw. 1. Blaas of zak die bij het kalven aan de komst van het kalf voorafgaat. Vgl. *voetpog* en *waterpog*. 2. Zak, wal onder de ogen. | Wat kroigt ze toch lilleke pogge onder d'r ouge. Vgl. Boek. onder pog.

poil, znw. de. 1. Pijl. 2. Jonge rietspruiten. Zegsw. *de poil is an*, gezegd van iemand die kwaad wordt, die iets niet langer duldt. Eig. gezegd van een dier dat door een pijl geraakt is en tot razernij vervalt.

poileskouw, znw. de. Controle op het wegsnijden van pijlen of rietspruiten (vero.).

poin, znw. de. Pijn, in de zegsw. *gien sentje poin*, geen enkel probleem. | We konne zô nei binnen, gien sentje poin, 'oor! – *Erges poin in 't loif over hewwe*, zich ergens zorgen over maken.

Poinster, znw. Vero. vorm van Pinksteren.

poinsternakel, znw. de. Vero. vorm van pastina(a)k.

poip, znw. de. 1. Pijp. 2. Gemetselde, boogvormige brug. Zegsw. *ientje 'n vieze poip te rouken geven*, iemand een zware pijp laten roken, iemand met een moeilijke opdracht opschepen, iemand in het nauw drijven. – *Deer gaat m'n poip van uit!* nu breekt mijn klomp! – *De witte poip*, bruggetje met witzilveren leuning (Spanbroek).

poipebroekie, znw. 't. Ouderwets (onder) broekje met lange, nauwe pijpen.

poipedanser, znw. de. Wanbetaler (vero.).

poipekneël, znw. de/'t. De (het) pijpkaneel. {p.277}

poipeloeter, znw. de. 1. Voorwerp om een pijp schoon te maken, met name de steel. 2. Lang, mager persoon.

poipelokke, znw. mv. Zie poipekrulle.

poiperôder, znw. de. Zie *poipeloeter 1*.

poipeskuitje, znw. 't. Schuitvormig bakje waarin men de kop van de lange pijp neerlegde.

poipestaal, znw. de. Pijpesteel.

poipestander, znw. Standaard voor lange pijpen.

poipie (I), bn., in de zegsw. *poipie weze*, dood zijn. Vgl. ned. de pijp uit zijn.

poipie (II), znw. 't. 1. Pijpje. 2. Penisje.

poipiesdrop, znw. de/'t. Het (de) pijpdrop.

poipiese, w.w. 1. Pijpjes roken. | Opa zat de hêle dag in 't hoekie te poipiesen. 2. Soort (knikker)spel dat met stukjes pijpesteel werd gespeeld (Westwoud).

pok, znw. de, in de comb. *'dr zit puur pok in de piepers*, er zitten veel pokachtige stipjes op de aardappelen.

pokdale, znw. mv. 'Dalen' of putjes in het gezicht t.g.v. de pokken.

pokes, znw. 't. Komfoortje, vaak van koper, waarin zich een kooltje vuur bevond, om de pijpen aan te steken (vero.). Vgl. *vuurpolkes*. Mog. is het woord ontstaan uit phocus = brandpunt, waarbij o.i.v. de spelling met ph de vorm pokus i.p.v. focus gangbaar werd.

pokgrond, znw. de. Moeilijk te bewerken grond.

pokke, znw. mv. Pokken, puistjes. Zegsw. *over pokke en mazele heen weze*, de kinderschoenen ontgroeid zijn, geen groentje meer zijn. Vgl. fri. troch pokken en mûzels (hinne-) wêze. Opmerking: het element 'pokke' komt in allerlei wfri. gelegenheidsformaties voor met een ongunstige betekenis, b.v. pokkebaan, pokkeboel, pokkekirrels, pokkeweer, pokkewerk enz.

pokkel znw. de. 1. Var. van pukkel. 2. Bochel (vero.).

pokkig, bn. Vol pokken of puisten. | Wat het ie toch 'n pokkig gezicht. Wat 'n pokkige eerdappele.

pol, znw. de. Zie *pul*.

polder, znw. 't/de. De polder.

poldermussie, znw. 't. Rond kindermutsje van zwarte of gebloemde stof (vero.).

polderpeerd, znw. 't. 1. Polderpaard, zwaar (Zeeuws) paard. 2. Logge, dikke vrouw.

pôlig, bn. Lui, traag (vero.).

polka, znw. 't. Soda (vero.). (Opgave P. Kistemaker te Andijk).

polle (I), w.w. Zie *ofpolle*.

polle (II), w.w. 1. Broeden. 2. Pullen of kuikens hebben. | De eende polle.

pollenés, znw. de. Korte vrouwenmantel (vero.). Uit fra. polonaise.

polletiek, bn., in de zegsw. *polletiek weze*, taktisch, slim uitgerekend zijn. Ook als znw. b.v. 't is *allegaar polletiek*, het is allemaal oneerlijk.

pols, znw. de. Kortweg voor polsstok.

polsies, znw. mv. Lange, gebreide wanten zonder vingers.

polsriempje, 't. Riempje dat men om de pols gespt ter versteviging en ter bescherming tegen verdraaiing.

polstere, w.w. Met handen of voeten in het water slaan; met de vleugels in het water slaan; pootje baden.

pomper, znw. de, in de comb. 'n *dikke pomper*, dikke snee brood of plak koek (vero.).

pon, znw. de. Kortweg voor japon.

ponder, znw. de. Zie *hooiponder*.

pondere, w.w. 1. Het hooi met de ponder op de wagen vastleggen. 2. Onder de ponder brengen, in orde maken. {p.278}

pondje, znw. 't, in de zegsw. *elk pondje gaat deur 't mondje*, gewichtstoename is vrijwel altijd het gevolg van (veel) eten of snoepen.

pondjes, znw. mv., in de zegsw. *puur (wat) pondjes op skaal brenge*, een flink gewicht hebben.

pons, znw. de. Vero. vorm van punch (drank).

ponteneurig, bn. Zie *penteneurig*.

poôl, znw. Ook: dikke winterjas (vero.).

poort, znw. de. Ook: schertsend voor derrière, achterwerk.

poôt (I), znw. de. 1. Voorhoofd (vero.). 2. Stift van een oorijzer.

poôt (II), znw. de. 1. Poot. 2. Been. | Kees het z'n poôt broken. 3. Voet. | Koik uit, je stane op m'n poôt. 4. Hand, doorgaans in het mv. | Bloif er of mit je pôte. 5. Koolstronk, met name het deel boven de grond. Zegsw. *erges 'n poôt op ofsjouwe*, ergens geregeld komen (om iets gedaan te krijgen). Hai het 'n poôt op hen ofsjouwd, maar ze is op slot toch an 'n aâr trouwd. – *Ientje 'n poot uitrukke*, iemand veel te veel laten betalen, afzetten. – *Erges 'n poôt in hewwe*, ergens een deel in hebben. – *Gien poôt hewwe om op te stáán*, 1. bek af zijn. 2. zijn beweringen op geen enkele manier kunnen staven, aan het kortste eind trekken.

poôt (III), znw. 't. Poot- of plantgoed van wilgen, wilgehout van 4-6 jaar dat in de grond werd gestoken.

poôtheersteker, znw. de. Voornaald die dwars over de poôt = het voorhoofd ligt en deel uitmaakt van kap en oorijzer.

pop, znw. de. Ook: baby. Zegsw. *om 'n (de) pop moete*, moeten bevallen. – *Deer het ie de pop mee zoend*, daar heeft hij een strop aan (vero.). Vgl. fri. pop.

popke, znw. 't. Zie *poppie*. Vgl. fri. popke.

poppelois, znw. de. Lappenpop, vaak met zaagsel gevuld.

poppesnor, znw. de. Ouderwetse kinderwagen, genoemd naar het snorrend geluid der wielen.

poppestront, znw. de, in de zegsw. *zô foin as gemalen poppestront*, zie *foin*. – *Je benne toch niet van poppestront*, je bent toch niet van was, je kunt toch wel een stootje velen.

poppie, znw. 't. 1. Popje. 2. Baby, in de zegsw. 'n *poppie koupe*, een kind krijgen. | Hei je 't hoord, Annie het 'n poppie kocht. – 'n *Poppie hale*, als vroedvrouw fungeren, assisteren bij de bevalling. – 't *Poppie most haald worre*, het kind moest d.m.v. de keizersnede ter wereld komen. – *We gane 't poppie voor 't gat zoene*, we gaan op kraamvisite.

poppies, znw. mv. Baby's, in de zegsw. *poppies roeie (hale)*, als vroedvrouw fungeren, assisteren bij bevallingen. De zegsw. herinnert aan de tijd, dat men kleine kinderen wijs maakte, dat baby's uit het rietland kwamen en met een roeibootje gehaald moesten worden.

poppieskoek, znw. de. Voorheen: koek die de kinderen kregen negen dagen nadat ze een broertje of zusje hadden gekregen. Als een vrouw in de kraam lag, moest op de negende dag z.g. de spijker uit haar been worden getrokken. De kraamvrouw hield het touw met de spijker vast en aan dit touw waren koeken bevestigd, één voor elk trekkend kind. Het ceremonieel gold ook wel voor de buurkinderen of voor de vriendjes en vriendinnetjes.

poppiesroeister, znw. de. Vroedvrouw (vero.). Vgl. Boek.

poppig, bn. Met allerlei pop-achtige {p.279} uitwassen. | Wat 'n poppige eerappele.

poppigerd, znw. de. Aardappel met popachtige uitwassen.

pork, znw. de. Zie *purk*.

porrele, w.w. Var. van borrelen, borrelende of pruttelende geluiden maken, o.a. gezegd van zuigelingen.

porrelog, bn. en bw. Korzellig, tegenpruttelend.

porseleinkas, porseleinkast, znw. de, in de zegsw. *mit skoene en klompe deur de porseleinkas(t) gaan*, op een lompe, brute wijze te werk gaan of de stemming verstoren.

porsie, znw. 't. Portie, in de zegsw. *ik staan (je) porsie*, ik sta achter je, ik deel in je eventuele verlies (of winst), ik sta borg voor je.

portel, znw. de/'t. Melkachtig vocht dat onder het drukken of persen van de kaas uit de kaasstof sijpelt. Het woord behoort bij het oude w.w. portelen = persen, kneden (van kaas). Vgl. Boek. Zie het N.E.W. onder portelen.

portelbuk, znw. de. Dikke, ronde buik of iemand met zo'n buik.

portelwater, znw. 't. Zie *portel*. Zegsw. *je magge niet over 't portelwater stroffele*, je mag niet te vroeg op bezoek, op visite komen (nl. als men nog bezig is met het kneden of persen van de kaas).

portemeknip, znw. de. Schertsend voor portemonnee.

portemeniks, znw. de. Schertsend voor (lege) portemonnee.

poske, w.w. Plutsen, klutsen, beslag maken. (vero.).

posken, znw. de/'t. Beslag, o.a. voor pannekoeken (vero.).

posken-aai, znw. 't. Geklutst ei (vero.).

poskenpot, znw. de. Pot waarin het beslag werd gemaakt.

pos, post, znw. de. Zie *possie*. Vgl. fri. post.

possie, znw. 't. Loopbruggetje, losse brug, vlonder.

posteloin, znw. 't. Ook: var. van porselein.

postig, bn. 1. Klef, niet goed gaar of doorbakken. | Wat 'n postig broôd. 2. Nat, drassig, niet goed water doorlatend. | 't Is van dat postige land.

pot, znw. de. Ook: waterketel. Zegsw. *je kenne de pot op*, loop naar de pomp.

potbig, znw. 't/de. Biggetje dat met de fles wordt grootgebracht.

pôte znw. mv. Zie *boeképôte*.

pôter, znw. de. Larve die de 'poot' van (kool)planten wegvreet.

pôtters, znw. mv. Pootaardappelen.

pôttersbak, znw. de. Lage bak voor het bewaren van pootaardappelen.

pôttersgraafie, znw. 't. Poot- of plantschopje.

pôttershut, znw. de. Speciale schuur of bewaarplaats voor pootaardappelen.

pôttesteker, znw. de. Zie *poôtheersteker*.

potjepik, znw. Knikkerspel waarbij de knikkers d.m.v. een 'looier' of d.m.v. een stuiter uit de 'pot' gemikt moesten worden. Deze 'pot' werd, met een stokje of vinger, op de grond gekerfd.

potlam, znw. 't. Lam dat met de fles wordt grootgebracht.

potteglouwe, w.w. Heimelijk bekijken of begluren wat de pot schaft.

potteglouwer, znw. de. Pottelijkker.

potterak, znw. 't. Rek voor potten en pannen, emmers e.d. Vgl. fri. potrak.

potteskuit, znw. de. Aardewerkventer die zijn waar per schuit uitventte. Vgl. fri. potskip.

pouk, znw. de. 1. Pook. 2. Kort hooijzer van 2 el lang (vero.). {p.280}

pouke (I), w.w. 1. Oppoken. 2. Zwoegen, zwaar werk verrichten.

pouke (II), znw. mv. Plat voor handen. | Die druul leit alles uil z'n pouke valle.

poukes, znw. 't. Zie *pokes*.

poukig, bn. Potig, sterk. | 'n Poukige kirrel.

praamkloet, znw. de. Extra dikke kloet of vaarboom, doorgaans van dennehout.

praat, znw. de, in de zegsw. *praat op zolder*, gezwam in de ruimte, onzin. – *An de praat rake*, in gesprek raken. – *An de praat kroige*, op gang krijgen. | Ik kreeg m'n auto gien meer an de praat. – *In de praat komme*, onderwerp van gesprek worden. | 't Kwam oigelek zô maar in de praat. – *Deer komt praat van*, daar zal over gepraat, geroddeld worden. – *Goed van praat weze*, onderhoudend zijn, zinnige of fatsoenlijke gespreksstof hebben. – *Gezonde praat*, zinnige gespreksstof of redenering.

praatje, znw. 't, in de zegsw. *gien praatje zô groôt, of 't bloedt in drie dage doôd*, men praat weer gauw over wat anders, laat dat tot troost zijn. Elders komt de zegsw. voor met de var. 'in acht dagen.' – 't *Gaat niet mit 'n praatje*, gezegd als een tegenspeler bij het kaarten aan zijn maat een hint geeft. – *Deer zit 'n praatje an*, dat is geen zuivere koffie. | An die trouweraai zit 'n praatje.

praatjes, znw. mv., in de zegsw. *praatjes as 'n krengheslachter en 'n buul net zô dik*, gezegd van een opschepper. Men bedenke hierbij dat een krengheslager doorgaans een krappe geldbuidel of portemonnee had.

prak, znw. de. (Geprakt) voedsel, gestampte pot. Het woord komt o.a. voor in de samenst. bietepak, koôlpak, spruitepak, uiepak, wortelepak. Zegsw. *de warme prak*, de warme maaltijd.

prakkedenke, w.w. Schertscontaminatie van prakkezeren en denken.

prakkepiekere, w.w. Schertscontaminatie van prakkezeren en piekeren. | Ik prakkepieker d'r niet over!

prakkesásie, znw. de. Afl. van prakkezeren. Vgl. fri. prakkesaesjé. Zegsw. *deer is gien prakkesasie over!* geen denken aan!

prakkie, znw. 't. Al dan niet fijngeprakt voedsel of etensrestje. | 'k Hew nag 'n prakkie bloemkool staan. Dat loikt m'n 'n lekker prakkie.

prate, w.w., in de zegsw. *de voering uit z'n strot prate*, zeer luid. zeer langdurig of zeer fanatiek praten. – *Op ofbetaling prate*, 1. zeer lijsig of langzaam praten. 2. hakkelen, stotteren. – *Prate op 't rommelen van de pels of*, zie onder *pels*. – *Wie veul praat, moet veul wete of veul liege*, wie veel praat, moet deskundig zijn, zeker van zijn zaak zijn of geen moeite hebben met liegen. – *Jij prate nei je verstand hewwe*, jij zwamt, denkt niet na bij wat je zegt.

prateraai, znw. de. in de zegsw. *deer komt prateraai van*, daar zal over gepraat, geroddeld worden.

pratig, praterig, bn. Spraakzaam. | Hai was veneivend niet erg pratig.

pree, bn. en bw. Opgesierd, opgeschikt. Uit fra. paré. Zegsw. *puur pree weze*, het erg naar de zin hebben. – *Pree anzitte*, deftig of op zijn gemak, knus aanzitten.

premandig, bn. en bw. Var. van parmantig.

prengel, znw. de. Vlegel, lomperd.

prent, znw. de. Ook: bekeuring. Zegsw. 'n *blauwe prent*, een belastingaanslag. {p.281}

prentje, znw. 't, in de zegsw. 'n *prentje (mit 'n duveltje) kroige*, een standje of schrobbering krijgen. Op r.k. scholen kregen kinderen voor hun goed gedrag of een goede prestatie soms een heiligenprentje. De hier genoemde zegsw. duidt dus op het tegengestelde.

présente, znw. mv. Appelsoort, present van Engeland.

presenteerblaadje, znw. 't. Ook: schertsend voor de klep van een z.g. klep- of klapbroek. Zie *klapbroek*.

presentje, znw. 't. Ook: 1. Cadeautje voor de kraamvrouw. 2. Ironisch voor een onaangename verrassing.

preste, w.w. Var. van pressen, dwingen (vero.).

pret, znw. de. Ook: ironisch voor ruzie, narigheid. | Ho, ho, hier gien pret, 'oor! Wat hei je an die pret! Zegsw. *de pret an 't zaai, de liefde verbaai*, als een jongeman zijn plezier met een meisje gehad heeft, laat hij haar weer schieten.

pretzak, znw. de. 1. Grappenmaker, olijkerd. 2. Ironisch voor ruziemaker.

preuvele, w.w. Var. van prevelen.

preuelementje, znw. 't. Var. van prevelementje, babbeltje. | Hai ken z'n preuelementje best make.

prezénning, znw. de/'t. (Geteerd)zeildoek. Het woord is een verbasterde afl. van fra. *préceinte* = bekleedsel, beschutting; portugees *precinta* = omwoeld zeildoek. Zie het N.E.W. onder *presenning*.

priebel, znw. de. Zie voor een zegsw. onder *prut*.

priegele, w.w. 1. Pietepeuterig werk verrichten. 2. Heel klein schrijven.

priegelwerk, znw. 't. Pietepeuterig werk, zeer klein handschrift. | Ik ken dat priegelwerk niet leze.

priek, znw. de. Morser, knoeier. | Wat bè je toch 'n priek!

prieke, w.w. Smeren, morsen, knoeien. Zit toch niet zô te prieken, eet 'n beetje gnappies. Gnappies intappe, niet prieke, 'oor.

prieker, priekerd, znw. de. Zie *priek*.

priekie, znw. Prakje, kliekje. Vgl. fri. *prykje*.

priekprak, znw. de. Morser, knoeier, sloddervos.

priekprakke, w.w. Morsen, knoeien, slordig te werk gaan.

priem, znw. de. Zie *eerappelepriem*.

prieme, w.w. Ook: aardappelen poten met behulp van een priem.

priester, znw. de, in de zegsw. 'n *minne priester*, een teer, tenger persoontje of diertje.

prik (I), znw. de. 1. Prikslede. 2. Arreslede met kleine bak (vero.). – *Da's vaste prik*, dat gaat altijd zo. – 't *Op 'n prik kenne*, het tot in de finesses kennen.

prik (II), znw. de. Taxe, prijs die men wil betalen. Zegsw. *dat gaat boven m'n prik*, dat is mij te duur.

prikdrank, znw. de. Koolzuurhoudende drank.

print, znw. de. Var. van prent. Vgl. fri. *print*.

probbelig, bn. en bw. Propperig. | Die jurk staat veuls te probbelig.

proelke, znw. 't. Prutslootje, doodlopend slootje, haventje.

proentje, bn. Kwaad, opvliegend. (vero.). Zie ook *prontje*.

proest, znw. de. Smeerboel, vuile rommel.

proesteraai, znw. de. Zie *proest*.

prois, znw. de. Prijs, in de zegsw. *voor gien prois*, tot geen prijs. | Ik had 't voor gien prois misse wulle.

prokes, znw. 't. 1. Onkruid (vero.). 2. Tuig, gajes (vero.).

prol, znw. de. Dikke brij, gekookt van meel en melk of wei. {p.282}

prolefieke, znw. mv. Aalbessoort. Uit fra. *prolefique* = vruchtbaar.

pronkdeur, znw. de. Voordeur van een deftige boerderij.

pronker (I), znw. de. Pronkboon.

pronker (II), znw. de. in de zegsw. *'n pronker het nag wat, maar 'n snaaier (het) niks*, je kunt nog beter een pronker dan een opsnijder, een opschepper zijn.

pronkers, znw. mv. Beste, eersteklas bloemkool die boven op de stapel in de schuit werd gelegd.

pronkkamer, znw. de. Deftige kamer (in een boerenwoning) die alleen bij bepaalde gelegenheden werd gebruikt.

pronks, bn. Var. van pronkerig.

pront, bn. Flink, keurig en net. Uit fra. prompt. | 't Is 'n pront woif.

prontje, bn. Kwaad, opvliegend (vero.). Het woord is mog. ontstaan uit fra. prompt 'bij de hand, gereed', hier in de negatieve zin van: terstond gereed om kwaad te worden. Vgl.

proentje.

prook (I), znw. de. Zie *pronk*.

prook (II), bn. Trots (omgeving Schagen) (vero.).

propperspot, znw. de. Ouderwets speeltuig van vliertakken waaruit de zachte kern verwijderd was. Met deze takken werden gekauwde proppen papier afgeschoten d.m.v. samengeperste lucht, opgewekt door een ingeduwde stamper.

proppie, znw. 't. 1. Propje. 2. Kort, gezet persootje. 3. Borreltje.

prosse, w.w. 1. Protsen. 2. Pronken. | Hai mag graag mit z'n joôs prosse.

prôttestans, prôttestants, bn., in de zegsw. *'n prôttestants bed*, schertsend voor een lits-jumeaux. Deze aanduiding werd vooral gebezigd door rooms-katholieken die veelal grotere gezinnen hadden dan protestanten.

prouk, znw. de. 1. Koperen haakje of opwaarts gebogen pennetje waaraan iets opgehangen kan worden. 2. (Versierde) knop of ring aan een haam, waardoor de teugel gaat. Vgl.

haamprouke. 3. Knop waaraan het koord wordt vastgemaakt. Het woord is verwant met oostned. preukel = doorn, puntig voorwerp van ijzer of been, en met het w.w. preukelen = herhaaldelijk prikken of steken. Vgl. Boek. onder prook.

prouw, znw. de. Visser (vero.). Zegsw. *kleid as 'n prouw*, in het zwart gekleed (zoals een visser) (vero.).

pruik, znw. de. Ook: 1. De gezamenlijke wortels van een bessestruik. 2. Dikke plantenmassa in de sloot met omhoogstekende bloemen of bladeren. 3. Worteltjes aan bolgewassen, b.v. aan tulpebollen.

pruim, znw. de. in de zegsw. *die zoit gien pruim voor 'n mandvol*, gezegd van een vrouwspersoon die stijf, trots, uit de hoogte is. Eig.: ze zou het woord 'pruim' niet (op commando) willen zeggen al zou ze er een mandvol met pruimen mee kunnen verdienen. Vgl. Boek.

pruime (I), znw. mv., in de zegsw. *'t is van dat soort tussen pruime en krente*, het zijn kinderen die te klein voor tafellaken en te groot voor servet zijn, het zijn echte pubers.

pruime (II), w.w. Ook: 1. Eten. kauwen. 2. Een pruimemondje trekken.

pruimesas, znw. 't. Sas of vocht van een tabakspruim of uitgespogen speeksel van een tabakspruimer.

pruimig, bn. en bw. Olijk, verleidelijk. | Ze ken zô'n pruimig snoetje trekke. Ze ken zô pruimig koike.

pruise, w.w. Vero. var. van *skere, skeresse*. Zie aldaar (Genoteerd te Oosterblokker).

pruk, znw. de. Var. van pruik. {p.283}

prus, znw. de. Afl. van prusse = prutsen, in de zegsw. *an de prus weze*, 1. aan het prutsen zijn, onhandig bezig zijn. 2. sukkelen met zijn gezondheid. | Hai is de leste toid puur an de prus.

prusse, w.w. 1. Prutsen, tobben, onhandig of dom bezig zijn. 2. Sukkelen met zijn gezondheid.

prusser, znw. de. 1. Prutser, tobber, onhandig of dom persoon. 2. Iemand die met zijn gezondheid sukkelt.

prussjouwtje, znw. 't. Pietepeuterig karweitje, karweitje waar veel gepruts en geduld aan te pas komt.

prut (I), znw. de. 1. Bagger, modder. 2. Drab. Vgl. *koffieprut*. Zegsw. *van prut*, waardeloos. | 't Is 'n kirrel van prut. – 't Wordt *prut darse en water kneppele*, 1. het wordt een zwaar, smerig karwei. 2. het is onbegonnen werk.

prut (II), bn. en bw. 1. Deftig, mooi (vero.). | Ze weunt deer wát prut. 2. Fijn van postuur, in de zegsw. *prut en driel*, zeer fijn en popperig, nuffig (vero.). – *Prut en priebel*, zie de vorige zegsw. (vero.). Misschien mag men het woord vergelijken met eng. proud, trots, angelsaksisch prut. Zie het N.E.W. onder prat.

prut (III), uitroep, var. van proost!

prutbiene, znw. mv. Modderige, smerige voeten of modderig, smerig schoeisel.

prutboel, znw. de. Modderige, smerige boel.

pruthôzer, znw. de. Houten schop met opstaande rand om bagger of water uit de schuit te hozen.

prutklompe, znw. mv. Modderige, smerige klompen.

prutleerze, znw. mv. Modderige, smerige laarzen.

prutlip, znw. de. Pruillip, neerhangende lip.

prutnet, znw. 't. Zie *moddernet*.

prutpôte, znw. mv. Zie *prutbiene*.

prutpraat, znw. de. Geleuter, gezwam.

prutskoene, znw. mv. Modderige, smerige schoenen.

prutskuit, znw. de. Baggerschuit, modderschuit.

prutslôot, znw. de. Moddersloot, vervuilde sloot.

prutsokke, znw. de. Modderige, vuile sokken.

prutte, w.w. Baggeren, modderen.

pruttekollig, bn. Ontstemd, mopperig. Lett. 'protocollig', zich teveel aan het protocol houdend, dus overdreven precies en vormelijk.

pruttelboertje, znw. 't. Keuterboertje, klein boertje.

pruttele, w.w. Ook: mopperen.

pruttelig, bn. en bw. Mopperig.

prutter, znw. de. 1. Baggeraar. 2. Zie *melkprutter*.

pruttig, bn. Modderig, smerig.

pruvele, w.w. Var. van prevelen.

pruvelementje, znw. 't. Var. van prevelementje.

pudding, znw. de, in de zegsw. *ik geef 'm toe op 'n pakkie pudding*, je kunt hem van mij cadeau krijgen, ik vind hem waardeloos.

puddingpap, znw. de. Pap van puddingpoeder.

puf, znw. de, in de zegsw. *d'r gien puf op hewwe*, er niet de kracht, de lust, de moed voor hebben.

puffe, w.w. Ook: vertrouwen (vero.). | Ik puf die boel niet.

puffie, znw. Klein beetje. | Doen d'r maar 'n puffie melk bai.

puinpadje, znw. 't. Paadje met puin verhard.

puist, znw. de. Ook: massa, grote hoeveelheid. | Hai het nag 'n puist wortele lègge. Zegsw. *d'r 'n puist an* {p.284} *hewwe*, er een hekel aan hebben.

puiteël, znw. de. Puitaal.

pukkel, znw. de. Ook: druppel. | De pukkels sweit stinge op z'n voorhoufd.

pukkelig, bn. Met veel pukkels, pokdalig.

pukkie, znw. 't. Klein persoontje of diertje.

pul, znw. de. 1. Kuiken. Vgl. fra. poule = kip. 2. Baby, kind.
pultje, znw. 't. Verkleinvorm van pul.
pullehok, znw. 't. 1. Hok voor kuikens. 2. Schertsend voor kleuterschool.
pulleke (I), znw. mv. Kinderen (vero.).
pulleke (II), w.w. 1. Peuteren. | Zit niet in je neus te pulleken. 2. Gretig of onmatig drinken (vero.).
pumperremunt, znw. de. Dial. var. van pepermunt.
puntdreid, znw. 't. Prikkeldraad. Vgl. fri. punttrie(d).
puntgrippelgraaf, znw. de. Spade om greppels te steken (in weiland).
puntje-bedek, in de zegsw. *puntje-bedek doen*, beloning voor het schillen van een vrucht. Als een kind de vrucht geschild had, kreeg het een stukje daarvan toegestoken op de punt van het mes, welke punt dus bedekt was.
pup, znw. de. Var. van pip, kippeziekte. Zegsw. *Kroig de pup*, verwensing.
puppere, w.w. Var. van bubbere = bibberen, rillen.
puppie, znw. 't. Beetje, kleinigheidje. | D'r is nag 'n puppie over.
purig bw. Behoorlijk, vrij veel of erg. | Hai loikt z'n oigen purig bezeerd te hewwen. D'r was nag purig over.
purk, znw. de. 1. Klein kind. 2. Schelm, deugniet. Eig. varken of varkensvlees. Vgl. eng. pork.
purmerénte, w.w., in de zegsw. *te purmerénte gaan*, naar de veemarkt te Purmerend gaan.
Purmereutel, znw. Schertsvariant van Purmerend.
putter, znw. de. Kant van een bikkel waarin een putje, een kuiltje zit (vero.).
puul, znw. de. Zie *pul*.
puulke, znw. 't. Penisje (vero.).
puur, bw. Ook; flink, behoorlijk erg, veel e.d. | Hai loikt puur te verdienen. 't Is nag puur zô'n end loupén. Ze is de leste toid weer puur pittig. Vgl. fri. pur.
puus, znw. de. 1. Var. van poes (vero.). 2. Rietpluim (vero.). 3. Zachte bontkraag (vero.).
puusie, znw. 't. 1. Pluimpje (vero.). 2. Klein bosje haar (vero.). 3. Pluisje van de paardebloem (vero.). 4. Haarstrikje.
puuske, znw. 't. Klein beetje (vero.).
puust, znw. de. Haarlok. Zegsw. *z'n puust kamme*, een gedeelte van zijn haar kammen (vero.).
puustig, bw. Piekerig. | Puustig heer.
puut, znw. de. Geld, portemonnee, geldbakje. Vgl. fri. pûde, bargoens poet.
puutje, znw. 't. in de zegsw. *'n pittig puutje hewwe*, een aardig spaarcentje hebben. Vgl. *puut*.

{p.285}

R

raag, znw. 't. Spinrag, herfstdraden. Vgl. fri. reach.
raaie, w.w. 1. Rijden. 2. Dekken. | Die koe moet reden worre.
raaier, znw. de, in de comb. *rooie raaier*, ruis- of rietvoorn.
raam, znw. 't. Ook: vierkante bouw van een koe. | D'r loit 'n goed raam in dat beisie. Zegsw. *ientje in 't raam hewwe* 1. iemand in de gaten hebben (vero.). 2. iemand zeer verlegen maken (vero.).
raampos, **raampost**, znw. 't. De raampost, met name de onderste drempel van een raamkozijn.
raartje, znw. 't. Raar, zonderling persoontje of dingetje.
rabberig, bn. Zie *rabbig*.

rabbig, bn. Rafelig, ruw, oneffen. | 'n Rabbige jas. 'n Rabbig wegdek. Zegsw. *z'n eigen rabbig zoeke*, zich een ongeluk zoeken.

Rabohoek, znw. de. Recent ontstane spotnaam voor een deel van het verkavelde gebied tussen De Streek en Andijk. De naam zinspeelt op de omstandigheid, dat veel (jonge) tuinders zich diep in de schulden hebben gestoken bij het opzetten van hun nieuwe woon- en bedrijfsruimte.

Rabostal, znw. de. Spottend voor grote loopstal (gefinancierd door de Rabobank).

Radboudveste, znw. de. Bijnaam voor Medemblik waar het kasteel Radboud staat.

rachel, znw. de. Ellendeling, hufter.

radder, znw. de. in de zegsw. *an de radder weze*, dun schijten, diarree hebben.

raddere, w.w. Dun schijten, diarree hebben. Het woord hangt wsch. samen met rad = snel. Vgl. de spottende zegsw. *an de reeskak weze*.

rage, w.w. 1. Spinrag wegnemen. 2. Spinrag of herfstdraden vormen, door de lucht zweven van herfstdraden. | 't Het vennacht puur raagd. 3. Zich stoffig of vuil maken (vooral van kleding en haren). | Weer hei je nou weer in zitte te ragen. Zie het N.E.W. onder rag en ragen.

rager, znw. de. Ragebol.

ragge, w.w. Met het lichaam op of tegen iets heen en weer schuiven, schurken. | Zit toch niet zô op die stoel te raggen. Wsch. is het woord ontleend aan het fra. *raquer* = slijten door wrijven. Zie het N.E.W. onder ragen.

rak, znw. 't. 1. Deel van een weg of water dat in rechte lijn voortloopt. 2. Af te leggen afstand. | 't Is nag 'n heel rak voor we d'r benne. 3. Lange tijdsruimte. | 't Is 'n heel rak van soches vroeg tot seives laat. 4. Rek. | Hang de klere maar over 't rak. 5. Kapstok (vero.). | M'n pet hangt an 't rak. Vgl. fri. rak.

rake, w.w., in de zegsw. *'m rake* 1. hem van katoen geven. 2. goede zaken doen. | Hai het 'm van 't jaar raakt mit de bloemkool. 3. flink drinken.

rakkerd, znw. de. Var. van rakker.

rame, w.w. Waggelend, onzeker lopen. | Die koe lout puur te ramen. Het woord is wsch. vergelijkbaar met eng. *to roam* = rondzwerven. Dit eng. woord is afgeleid van de naam Rome. Zie Skeat.

rammele, w.w., in de zegsw. *'t rammelt er van*, het wemelt ervan.

rammeltje, znw. 't. Rammelaartje.

rammenasse, w.w., in de zegsw. *deur {p.286} mekaar rammenasse*, door elkaar rammelen, schudden. | Lilleke hufter, zel ik je deres goed deur mekaar rammenasse.

ramp, znw. de, in de zegsw. *ientje 'n ramp ofwinne*, iemand onverwacht pijn doen of verraderlijk aanvallen (vero.). Vgl. fri. *rampoai*. Mog. is ramp hier hetzelfde woord als *rampu*. Zie aldaar.

rampelement, znw. 't. Zie *rappelement*.

ramplezánt, znw. de. Remplacant, plaatsvervanger. Zegsw. *ientje 'n ramplezant verkoupe*, iemand een standje geven dat eigenlijk voor een ander bestemd is (vero.).

rampu, bn. Stuk, gehavend. Vgl. fra. *rompu*.

randekeis, znw. de. Zie *randjeskeis*.

randjeskeis, de. Kaas gemaakt van de randen welke weggesneden worden, als de Edammers uit de pers komen.

rappelement, znw. 't. Standje, berisping. Vgl. fra. *rappeler* = tot de orde roepen.

rappig, bn. Zie *rabbig*.

rapzak, znw. de. Rap, kwiek persoon(tje).

rasp, znw. 't/de. Ook: kortweg voor geraspte kaas. | Geef moin maar 'n stik mit rasp.

rátsmedee, in de zegsw. *nei de ratsmedee*, kapot, in de vernieling. Zie voor de oorsprong het bargoens ratsmodee, ontstaan uit Aschmedaj, naam van een koning der demonen.

raze, w.w., in de zegsw. *'t raast meer as 't wint*, er is wel veel drukte en ophef, maar het resultaat of de winst valt tegen. – *'t Raast ervan*, het wemelt ervan. | *'t Raast deer van de rotte*.

razend, bn., in de zegsw. *de wirreld is niet razend!*, niet zo haastig, hoor! – *Razend bloed*, razernij t.g.v. een hersenontsteking, veel voorkomend bij mest- en graskalveren.

rebat, znw. 't. Rabat, sponning, opstaande rand (b.v. van een kolfbaan), geplooid strook boven een gordijn. Uit fra. rabat, afl. van rabattre = omslaan, terugslaan. Zie het N.E.W. onder rabat-2.

rechtevoort, bw. Tegenwoordig, heden (vero.). | *'t Is rechtevoort 'n rare wirreld*.

rechtlègge, w.w. Het bed opmaken zonder af te halen.

rechse, rechtse, bn. Rechter. | *Z'n rech(t)se bien is korter as z'n linkse*. Zegsw. *twee rech(t)se hande hewwe*, zeer handig zijn.

rechtuit, bn. en bw., in de zegsw. *'t zit niet bai rechtuit*, het is geen zuivere koffie, niet eerbaar of toelaatbaar. – *Zô rechtuit as 'n kloinekinderekous*, zeer oprecht of openhartig.

rechtuiters, znw. mv. Schaatsen bestemd voor het hardrijden, (Friese) doorlopers, Vgl. *rondraaiers*.

redde, w.w. Ook: 1. Regelen, verzorgen. 2. Opruimen. Vgl. *opredde*.

reddere, w.w. Zie *redde*.

reddig, redderig, bn. Handig, vindingrijk. Vgl. fri. reddich.

redút, znw. 't, in de zegsw. *op redút weze* 1. boos zijn. 2. overstuur zijn. 3. de straat, de hort op zijn. | *Die sjouwer is weer op redút*. Het woord is mog. ontstaan uit fra. reduit of redoute, dat o.a. schans betekent. Vgl. ook fra. redouter = duchten, bang zijn voor.

ree, bn. en bw. Zie *rei*.

reed (I), bn. en bw. Zie *reid*.

reed (II), znw. de. Afl. van rijden, in de zegsw. *an de reed*, er op uit (met een voertuig). | *Ze benne net op de fiets an de reed gaan*. We benne (hewwe) de hêle middag an de reed weest. – *De reed er in hewwe*, de gang er in hebben (met een voertuig of {p.287} met zijn werk).

reef, znw. de. Bundel gedorst stro. Vgl. *reuf*.

reep, znw. de. Touw(ladder), in de zegsw. *bij de reep neerskoite*, zijn woorden intrekken (vero.)

reeskak, znw. de, in de zegsw. *an de reeskak weze*, diarree hebben. Men moet a.h.w. racen om tijdig het toilet te bereiken. – *Kroig de reeskak!*, loop naar de bliksem!

reêuw, bn. Rauw. | *Ik lus gien reêuwe rijpe*.

reg, znw. de. Var. van rug. Vgl. fri. rech. Zegsw. *'n breie reg hewwe*, tegen een stootje kunnen, veel kunnen verdragen. – *Op z'n reg weze*, uit zijn humeur zijn (vero.). – *Ze zitte me niet op m'n reg*, ik heb er geen last van, ik maak me er niet druk om. | *Die bolle komme de grond wel in, 'oor, ze zitte me niet op m'n reg*. – *'t Is 'm lillek bai de reg opwaaid*, het is hem slecht vergaan. – *Ientje bai z'n (de) reg ophale*, kwaad van iemand spreken. – *Z'n reg stik houwe*, angstig wachten op naderend onheil (vero.). – *Deer loit puur zô'n reg in*, die heeft een brede rug. – *'t Is 'n man mit 'n reg*, hij is rijk. Vgl. fri. in man mei in rech. – *'n Stok in de reg hewwe*, trots rechtop lopen.

regel, znw. de. Ook: 1. Rij te velde staande gewassen. | *Ik hew m'n tulpe op regels bouwd*. 2. Deel van de koestal, waarbij men de lange en de korte regel onderscheidt. Zegsw. *op de lange regel (laag) lègge (sleipe)*, ledikant aan ledikant liggen of slapen. – *Azze we op de nuwe regel benne*, als we het oude afgewerkt hebben. – *Op regel weze*, klaar zijn met opruimen, ordenen, inrichten enz.

regele, w.w. Ook: zichtbaar regels of rijen vormen. | *De piepers beginne al te regelen*.

regelhaalder, znw. de. Werktuig om een regel of vore in de grond te trekken waarin men o.a. erwten of bonen kan zaaien.

regelhale, w.w. Een regel of vore in de grond trekken.

regels, znw. mv., in de zegsw. *de regels hewwe*, menstrueren (vero.).

regen, znw. de, in de zegsw. *we kroige 'n handje regen en 'n zak mit noordewind*, oude weerspreuk.

regene, w.w., in de zegsw. *as 't regent bai de boer, droppelt 't bai pestoor*, als het de boer(en) goed gaat, profiteert de pastoor daar ook van. – *'t Moet hard regene, as ik staande drinke ken*, ik laat me niet zo gauw afschrikken door een regenbui.

regenig, bn. Regenachtig. Vgl. fri. reinich.

regge (I), w.w. Zie *rugge*.

regge (II), znw. mv. Ruggen. Zie voor een zegsw. onder *regknokkels*.

reggig, bn., in de zegsw. *reggig werk*, werk waarbij het op de rug aankomt. | Bloemekoppe is reggig werk.

regknokkels, znw. mv., in de zegsw. *twei regknokkels (regge) uit ien varken snaaie wulle*, het onmogelijke willen. Vgl. fri. twa regen ut ien baerch snije = dubbel voordeel behalen.

rei (I), bn. en bw. Var. van gereed. Zegsw. *rei staan*, klaar staan (vero.). – *Ik wul reie sente zien*, ik wil kontant betaald worden.

rei (II), znw. de. Het gereed zijn. Zegsw. *over de rei hale*, overhoop halen. – *Over de rei lègge*, overhoop, in de war liggen. Vgl. fri. ré.

reid (I), znw. de. Raad, advies. Zegsw. *reid ten end*, ten einde raad (vero.).

reid (II), bn. en bw. Var. van gereed. Hiernaast de verbogen vormen rei(d)er en rei(d)st. Zegsw. *mit reid geld betale*, kontant betalen. – *'t Is reid werk*, het is gemakkelijk werk, het is snel gereed, het gaat vlot. – {p.288} *Reid mit de mond weze*. 1. ad rem zijn. 2. alles er maar uitflappen. – *Reid mit de mond, maar niet mit de kont*, gezegd van een vrouwspersoon die wel vlot en lichtzinnig is in haar uitlatingen, maar niet in haar gedragingen. – *Reid eten*, eten dat snel gereed is, dat snel klaar te maken is. – *Reid en kleid weze*, gereed staan om uit te gaan. Lett. gereed en gekleed zijn. – *Dut loupt reid an*, dit loopt het vlugst, het gemakkelijkst. – *De rei(d)ste weg*, de kortste weg. – *Dat zit niet reid*, dat is niet zo gauw of gemakkelijk op te lossen.

reide, w.w. Raden. Zegsw. *'t is reiden*, het is naar de zin. – *'t Is slecht reiden*, het is helemaal niet naar de zin.

reig, reidig, bn. en bw. Gereed, voor de hand liggend, gemakkelijk, kort. | Deuze weg is rei(d)ig, maar die is de rei(d)igst(e).

reighoid, reidighoid, znw. de, in de zegsw. *voor de rei(d)ighoid*, voor het gemak, om tijd te winnen, om snel gereed te zijn. | Hai had voor de rei(d)ighoid 't geldkissie maar op de greip zet. We moste voor de rei(d)ighoid maar an deuze kant beginne.

reip, znw. de. 1. (Kool)raap. 2. Hoofd. 3. Kont. | Hai kreeg 'n skop voor z'n reip.

Reipefreters, znw. mv. Vero. spotnaam voor de inwoners van Heiloo. Lett. rapenvreters.

reisel, znw. 't. Raadsel.

rekenderaai, znw. de. Rekenwerk, gereken. Vgl. fri. rekkenderij.

rekene (I), w.w. Rekenen. Zegsw. *je moete rekene (moet je rekene)*, je moet bedenken (moet je bedenken). Veel gebruikte formule aan het begin of aan het einde van allerlei zinnen. | Je moete rekene, ik had nag niks eten. Ik kwam deer voor 't eerst, moet je rekene. – *D'r voor rekene*, er op rekenen. | Ik reken d'r voor, dat je meegane.

rekene (II), w.w. Een aangeglommen turf of een kooltje vuur in de doofpot onder de as bewaren (vero.).

rekening, znw. de, in de zegsw. *ientje leig (niet houg) in de rekening hewwe*, weinig respect voor iemand hebben, geen hoge verwachtingen van iemand koesteren. – *Dat hei je niet in de rekening te hewwen*, daar hoeft je niet op te rekenen. – *'t Ken gien rekening veule*, het is niet zoals het behoort; o.a. gezegd als een kind binnen 9 maanden na de trouwdag der ouders wordt geboren.

rekenturf, znw. de. Aangeglommen turf die in de doofpot onder de as wordt bewaard (vero.).

rek- en trekdokter, znw. de. Schertsend voor: fysiotherapeut.

rel, znw. de, in de zegsw. *van de rel weze* 1. uitgelaten zijn. 2. uit zijn normale doen zijn. 't *Weer is van de rel*, het weer is van de kook. Wsch. is dit rel vergelijkbaar met eng. rail, fra. raille, dat evenals ned. regel teruggaat op lat. regula.

relle, znw. mv. Afgeronde houten klossen waar de wieg op stond en waarop deze heen en weer bewogen werd.

rellig, bn. en bw. Zie **rullig**.

rem, znw. 't. 1. Houten hek met openingen waardoor de beesten hun kop kunnen steken om te eten. 2. Rij, regel gerooide produkten. | We moste de wortele maar op remme lègge.

remedie, znw. de, in de zegsw. 'n *dolle remedie*, een paardemiddel, een noodoplossing, een vreemde oplossing.

rémel, znw. de. 1. Iemand die snel en onafgebroken praat, babbelkous. 2. Iemand die ijlt, onzin uitkraamt. {p.289}

rémele, w.w. 1. Snel en onafgebroken praten. 2. IJlen, onzin uitkramen. Vgl. Boek. onder remelen.

remelkoors, remelkoorts, znw. de. IJlende koorts.

remelkous, znw. de. Zie **rémel**.

reménte, w.w. Ravotten, stoeien (vero.).

remombránse, znw. Tulpesoort met de eng. naam 'Remembrance'.

rentenikse, w.w. Schertscontaminatie van renteniëre en nikse = niets doen. | Die rentenikst al puur zô'n toidje.

repállie, znw. 't. Var. van rapaille, geboefte, tuig.

repás, znw. in de zegsw. 't *is van repas op repas*, het is herhaaldelijk hetzelfde, het is van het een op het ander, het ene (ongeluk) voor het andere na. Boek. brengt de zegsw. in verband met 'rapas', een woord dat in de 16e eeuw in Vlaanderen bekend was in de zin van 'vlek, gehucht'. Karsten oppert ook de mogelijkheid uit te gaan van fra. repasser = herhalen.

rep-je-de-brui, znw. de. 'Meeltroet' (zie **troet**) die op een rep, zeer rap of snel klaar gemaakt was.

reppie, znw. 't. Jan-in-de-zak, vroeger zo genoemd i.v.m. de verpakking (van het bakmeel) waarop stond 'rept U of roer om'.

resepsie, znw. de. Receptie, in de zegsw. 't *is gien staande resepsie*, aansporing om te gaan zitten.

retrét, znw. de. Retraite, in de comb. *op retrét weze*, in retraite zijn.

retrétte, w.w. In retraite zijn of gaan. | Hai is te retrétten nei Bergen.

rettét, znw. de, in de zegsw. *van de rettét weze*, in de war zijn (vero.). Mog. is het woord een var. van **redút**, zie aldaar.

reuf, znw. de. Zie **reef**.

reure, w.w. 1. Licht beroeren, licht bewegen. | Die bal was raak, hai reurde. 2. Roerig, druk, woelig, levendig zijn.

reurig, bn. Roerig, druk woelig, levendig zijn.

reuring, znw. de. 1. Beroering, opschudding. 2. Vertier, bedrijvigheid, leven.

reus, znw. de, in de zegsw. *je benne 'n reus*, je bent een bovenste beste.

reutel, znw. de. 1. Reutelend geluid. 2. Oud speeltuig, nl. een been uit een varkenspoot waarin een paar gaatjes werden gemaakt. Hierdoor werden een paar touwtjes gestoken, zodat de kinderen met het bot een reutelend, snorrend geluid konden maken. Zegsw. *over de reutel(s) gaan*, failliet gaan – *Over de reutel gaan*, over de tong gaan, beroddeld worden. – *Kroig de reutel(s)!* verwensing. – *De reutel!* aju!

reutemeteut, znw. de, in de zegsw. *de hêle reutemeteut*, de hele boel, het hele zootje. | Hai het de hêle reutemeteut verkocht.

reve, w.w. Reven (van zeilen). Zegsw. *nergés voor reve*, nergens voor terugdeinzen.

ribbe, w.w. Naaïen (vero.).

ribbesmeer, znw. in de zegsw. *ribbesmeer kroige*, er van langs krijgen (genoteerd te Zuidermeer). Vgl. fri. ribsmoar.

richtig, bn. en bw. Juist, op de juiste wijze, passend. Uit het du. richtig. Mog. is het via de 'poepentaal' in het wfri. beland. | Dat zit niet richtig. Dat doen je niet richtig.

ridde, znw. mv. Var. van (molle)ritten.

riddenasie, znw. de. Redenering.

ridder, znw. de. Ook: 1. Komiek, grapjas. 2. Deugniet. Zegsw. 'n *Mooie ridder*, 1. een komiek, grapjas 2. een {p.290} deugniet. – 'n *Ruige ridder*, een ruw, ontuchtig persoon, een wildebras.

riebel, znw. de. 1. Var. van ribbel (vero.). 2. Rilling, huivering. | De riebels liepe over m'n reg. Zegsw. *an de ribel gaan*, het op een lopen zetten, op hol slaan. – *An de ribel weze*, diarree hebben.

riebele, w.w. 1. Ratelend, schokkend rijden. | Hai riebeld de bai de doik benier. 2. Rillen, huiveren. Zegsw. *dat riebelt wel*, dat loopt wel los, dat zal wel gaan.

riede, znw. de. Var. van riet, netplanten. Vgl. fri. de reiden.

riedebosk, znw. 't. Vero. vorm van rietbos.

riedel, znw. de. 1. Deun, snel nummertje muziek op de accordeon of de piano. | Kom op, geef naggars 'n riedel. 2. Snelle prater. Zegsw. *an de riedel weze*, diarree hebben. – *An de riedel gaan*, er snel van door gaan, op hol slaan. – *Op de riedel koupe*, op de lat kopen.

riedele, w.w. 1. Een snel nummertje muziek spelen of zo maar op de toetsen slaan. 2. Snel praten.

riedepuze, znw. mv. Rietpluimen (vero.). Vgl. fri. reidepûske.

riedig, bn. Rietachtig, vol riet. | 't Is riedig land. Vgl. fri. reidich.

rieme, w.w., in de zegsw. 't *riemt zô maar deur*, het sukkelt zo maar verder (vero.).

riethen, znw. de. Waterhoentje (soms ook meerkoet). Vgl. fri. reidhin.

rietkip, znw. de. Waterhoentje (soms ook meerkoet).

rietkraag, znw. de. Wal van riet om een stuk land, strook riet langs een water. Vgl. fri. reidkraech.

rietkrag, znw. de. Zie *rietkraag*.

rietskok, znw. de. Rietplag of-zodde, strook riet om een stuk land.

rietskoôt, znw. de. Rietrand die de oevers tegen de aanslag van het water beschermt.

rietspier, znw. de. Rietwortel.

rietteugel, znw. de. Zie *riettogel*.

riettogel, znw. de. Losse, harde rietstengels en wortels die boven komen drijven. Vgl. fri. reidtûgel(s).

riettokel, znw. de. Zie *riettogel*.

rieuwers, bn. Zie *ruwers*.

rif, znw. de. Reef (in het zeil), in de zegsw. 'n *rif in 't zoil hewwe*, dronken zijn.

rik, bn. Vero. var. van rijk, o.a. in het rijmpje: *en toe Andik deer binne ze rik, deer ete ze koâl mit krente*.

rikketik, znw. de. Hart. | Denk maar om je rikketik.

rimmetiek, znw. de. Reumatiek.

rimmetiekig, **rimmetiekerig**, bn. Reumatisch. Vgl. fri. rimmetikich.

rimmetiekerighoid, znw. de. Reuma, reumatische pijnen. | Hai het puur last van rimmetiekerighoid.

ring, znw. de, in de zegsw. *om de ring gaan*, zich verloven. – *Moin vinger past maar in ien ring*, ik wil alleen met jou trouwen.

ringenét, znw. de. Zie *goudringenet*.

rinkie, znw. 't. Ringetje. Vgl. overeenkomstige verkleinvormen als: dinkie, herinkie, palinkie, krenkie, kettinkie enz.

rinkiesstiek, znw. de. Soort (fop)speen met een ringetje.

rinnewere, w.w. Ruïneren, vernielen, Vgl. fri. rinnewearje.

rippe, w.w. Naaien, slordig bijeen naaien, (vero.). Vgl. fri. rippe, ripje.

rippeteer, znw. in de zegsw. *an de rippeteer gaan*, aan de haal gaan, op hol slaan.

ris, znw. de. Rist, rij. | D'r sting 'n hêle ris auto's.

riske, w.w. Wijken (vero.).

rit, znw. 't. De rit, in de zegsw. *dat rit ging an*, zo gezegd, zo gedaan. – *Dat {p.291} rit gaat niet deur*, dat gaat niet door, daar zullen we een stokje voor steken. – *'t Rit weer anneme*, de reis vervolgen, weer opstappen of vertrekken. – *'t Rit niet uitloupe*, het (financieel) niet volhouden.

ritte, w.w. Ritten graven (van mollen).

ritterére, w.w. Retiréren, terugtrekken, ophoepelen.

rizzelevére, w.w. Resolveren, een besluit nemen. Uit fra. résoudre. Vgl. fri. risselwaerje.

robbe, w.w. Stoeien, ravotten. Zie het N.E.W. onder robben.

robbedoes, znw. de. Ook: ruw, gehard mens. Vgl. het N.E.W. onder robbedoes.

robbekluite, znw. mv. Dikke, klonterige pap van in melk gekookt meel (vero.). Mog. heeft robbe hier de betekenis van ruw, grof. Vgl. **robberig**.

robber, **robberd**, znw. de. Robbedoes, gezonde deugniet.

robberig, bn. 1. Ruw, oneffen. Vgl. fri. robberich. 2. Van ravotten houdend.

robbert, znw. de. Laatste en beslissende partij (bij het kaartspel). Vgl. het N.E.W. onder robber.

roddelderaai, znw. de. Geroddeld.

rôde (I), w.w. 1. Rooien. | Ze benne te piepers roden. 2. Opruimen, schoonmaken. | We gane murgen zolder rode. Vgl. middelned. rōden. Zie het N.E.W. onder rooien. Zegsw. *poppies (popkes) rôde*, als vroedvrouw fungeren, assisteren bij bevallingen. Vgl. *poppies roeie*.

rôde (II), w.w. Afl. van rood, in de zegsw. *de koe begint te rôden*, gezegd als een koe voor het kalven bloed afscheidt.

rôdeer, znw. 't. Zie **rôdeersel**.

rôdeersel, znw. 't. Rode schuurklei (vero.).

rôder, znw. de. Man die rooiwerk verricht.

rôdére, w.w. Schuren met rode schuurklei (vero.).

rôdersskoppie, znw. 't. Schopje waarmee men rooit.

rôderstoid, znw. de. Rooitijd.

rôdersvurkie, znw. 't. Plattandig vorkje waarmee men rooit.

rôdertje, znw. 't. Schopje of vorkje waarmee men rooit.

roed, znw. de. 1. Twijg om takkenbossen te binden. 2. Trap- of gordijnroe(de). 3. Landmaat, roede. | Hai stak 'n baal eerappele van de roed.

roeie, w.w. Zegsw. *te roeien gaan*, als vroedvrouw gaan fungeren, gaan assisteren bij een bevalling. Vgl. *poppies (popkes) roeie*.

roek, znw. de. Ook: ruw, wild persoon. Zegsw. *'n wilde roek*, een wildebras, een ruw onbesuisd persoon.

roem, znw. de. Cichorei, koffiestroop (vero.). Volgens Boek. was roem eig. lof van cichorei uit de fabriek van Frans Roem te Alkmaar (eerste helft 19e eeuw).

roeperd, znw. de, in de zegsw. *gaat 't deur de roeperd, den gaat 't deur de poeperd*, als voedsel (of iets anders) via de mond naar binnen kan, kan het als ontlasting het lichaam weer verlaten. – *Rooie, rooie roeperd, geel is je poeperd, swart is je gat, ra-ra wat is dat?* Oud raadseltje met als antwoord: een peen of wortel, waarbij geel op de kleur van de wortel slaat en zwart op de kleur van de grond.

roer, znw. 't, in de zegsw. *zelf z'n roer ofskiete*, zichzelf redden of bedruipen. – 't *Roer is van 't skip*, er is geen leiding meer.

roere, w.w., in de zegsw. *ze kenne deer roere en klusse* (= klutsen), ze kunnen daar doen wat ze zelf willen.

roerig, bn. Ook: nerveus, onrustig. | {p.292} Wat bé je roerig, is er wat?

roeroizertje, znw. 't. Lepeltje.

roes, znw. de, in de zegsw. *op de roes (of)*, op de gis, op goed geluk, op de bonnefooi. Vgl. fri. op e rûs. – *Bai de roes*, op de gis, op goed geluk. | Je moete nooit bai de roes koupe. Vgl. fri. bij de rûs. Zie ook het N.E.W. onder roezen.

roeste, w. w. in de zegsw. *dat zel moin an m'n kont roeste*, dat zal mij een zorg zijn.

roesterig, bn. 1. Roestig. 2. Druilerig, regenachtig (vero.).

roetel, znw. de, in de zegsw. *an de roetel weze*, op route, onderweg zijn. | As je zes keer verkasse moete, wat bè je den toch allemaal an de roetel.

roetele, w.w. Zie *ruttele (II)*.

roetrouker, znw. de. Schelm. Zegsw. *ouwe roetrouker*, ouwe jongen. | Hallo ouwe roetrouker, hoe is 't er mee?

roeze, w.w. 1. Rumoor maken, onstuimig zijn (van het weer). 2. Schatten, taxeren. | Ik weet 't niet persies, ik roes 't maar zòn beetje. 3. Ongeschat, op goed geluk kopen. | Zuks moet je nooit roeze.

roezeboeze, w.w. 1. Roezemoezen. 2. Stormen.

roezeboezig, roezeboezerig, bn. 1. Roezemoezig 2. Onstuimig, stormachtig (van het weer).

roezig, bn. 1. Rumoerig, woelig, druk. | Wat benne de joôs toch roezig. 2. Onstuimig (van het weer).

roffels, znw. mv. Kreuken, plooien, oneffenheden.

roffelig, bn. Ruw, oneffen, vol kreuken of plooien. Zie het N.E.W. onder roffel 1.

roffelskaaf, znw. de. Roffel, schaaf waarmee het ruigste van de plank afgeschaafd wordt. Vgl. het N.E.W. onder roffel. 1. Zegsw. *wat is 't toch 'n roffelskaaf*, wat werkt hij toch ruw, slordig. – 't *Gaat mit de roffelskaaf*, het gaat ruw, slordig, onbesuisd.

roffelzak, znw. de. Iemand die ruw, slordig werkt.

rog, znw. de. Rogge.

roggeboitertjes, znw. mv. Schertsend voor uitwerpselen tussen de gewassen op het veld. | As je mit de broek of moete, kruip je maar in de wal, ik wul gien roggeboitertjes rôde.

roggebroôdkrummels znw. mv. Roggebroodkruimels, in de zegsw. *de roggebroôdkrummels beginne te steken*, gezegd van iemand die zich voor zijn eenvoudige afkomst gaat schamen, die verbeelding krijgt.

roggebroôdrentenier, znw. de. Spottend gezegd van een renteniertje dat maar net rond kan komen.

roggeteunis, znw. de. Roggebrood (vero.). Mog. hangt teunis samen met de feestdag van Sint Teunis of Antonius (17 januari).

roggie, znw. 't. Roggebroodje of sneetje roggebrood.

roigie, znw. 't. Rijgseltje.

roik, bn. en bw. Rijk, in de zegsw. *'t is roik of an de doik*, gezegd van een speculant die afwisselend rijk en arm is. – *Hai is roik van rekene(n), maar arm van telle(n)*, gezegd van iemand die optimistische verwachtingen koestert van zijn bedrijfsresultaten, maar bij het opmaken van de balans bedrogen uitkomt.

roikelui's, znw. mv. in de zegsw. *roikelui's ziekte en armelui 's pankoek stinke 't ve(e)rst*, als rijke lieden ziekte of tegenslag ondervinden, wordt daar uitvoerig (met leedvermaak) over gesproken, evenals men schande spreekt van arme lieden die boven hun stand leven.

roime, w.w. Rijmen, in de zegsw. *wat roimt, mà-je zegge*, reactie op iemands vraag: mag ik ook eens wat zeggen. {p.293}

roine, uitspraak van fra. reine = koningin, o.a. in namen van bepaalde appel- en peresoorten, b.v. roinedor = reine d'or; roineklaude = reine Claudia; roinefikke = reine Victoria.

roip, znw. de. Dial. var. van rups.

Roip, De, plaatsnaam De Rijp, in de zegsw. *vertel 't maar in De Roip*, maak dat de kat maar wijs. Soms krijgt de zegsw. de toevoeging: *in Graft, in de Goorn wete ze 't al*.

roipectreteraai, znw. de. Door rupsen aangevreten plekken.

rois, znw. de. 1. Reis. 2. Keer. Zegsw. *deuze rois*, deze keer. | Ik denk da'k deuze rois maar thuis bloif. In de betekenis 'een keer' heeft 'een reis' in allerlei koppelingen de vorm (d)er(e)s, b.v. alder(e)s, maarder(e)s, nagger(e)s, nieter(e)s, welder(e)s. – 'n *Hêle rois had hewwe*. 1. een zware ziekte gehad, doorstaan hebben. | Ze het van die operasie 'n hêle rois had, maar ze is nou weer pittig. 2. behoorlijk beschadigd, aangetast zijn. | Die jas het deur al die nattighoid 'n hêle rois had.

roize (I), w.w. Reizen. Dikwijls wordt dit w.w. sterk vervoegd, dus: ik rees mit 'm nei Hoorn, ik ben mit 'm meerezen.

roize (II), w.w. Rijzen, in de zegsw. *moelijk roize*, moeilijk of met tegenzin opstaan (uit bed, uit een gemakkelijke stoel). | Ik loik zô maar moielek roize te kennen, ik zit zô lekker an. – *Die ken van z'n oigen wel roize*, die heeft geen (financiële) hulp nodig.

ròk, znw. de. Var. van ruk. | Geef es 'n rok an die loisels.

ròkke (I), w.w. 1. Var. van rukken. 2. Afdingen op de prijs.

rokke (II), znw. mv. Rokken, in de zegsw. *in de rokke komme*, 1. gezegd van een klein kind (jongetje of meisje) dat niet meer 'in 't pak' zat, niet meer werd ingebakerd. 2. uitlopen, weer blad krijgen. | As de wilg komt in z'n rokke, ken de boer weer plòkke.

ròkkie (I), znw. 't. 1. Rukje. 2. Poosje. | Nag 'n ròkkie, den benne we der.

rokkie (II), znw. 't. Rokje, in de zegsw. *ze het puur zô'n rokkie (zô'n jassie) uitrokken*, ze is (t.g.v. een ziekte of van het baren) behoorlijk vermagerd of verzwakt.

rokus, znw. de. Rakker, robbedoes. Mog. is rokus hier de mansnaam Rokus, var. van Rochus.

rol, znw. de. Ook: 1. Wentel, wals om het land vlak te maken. 2. Grove zeef, o.a. voor het ziften van erwten en bonen, van kriel, van modder enz. Zegsw. *deur de rol valle (gaan)*, te licht bevonden worden.

rolberoerte, znw. de, in de verwensing: *ik wou dat je 'n rolberoerte kreghe alle boume raak!*

rolle, w.w. Ook: 1. Met de rol of wentel vlak maken. 2. Zeven met de rol. Vgl. **rol 2**. 3.

Failliet gaan, van het bedrijf afraken. Zie o.a. **boer-rolle**, **bouwer-rolle**.

rollebol, znw. de. Zeker hasardspel (vero.). Vgl. Boek.

rommelderaai, znw. 1. Gerommel. | Stil es, wat is dat voor rommelderaai op zolder? 2. Rommel. | Gooi die rommelderaai maar weg.

rommele, w.w., in de zegsw. *'t rommelt wel*, het gaat wel, ik mag niet mopperen.

rommelkont, znw. de. Rommelmaker, slordig (werkende) persoon, iemand die niets opruimt.

rommelnacht, znw. de. Rommelige, slapeloze nacht. | D'r staat 'n koe op kalve(n), dat 't zei wel weer 'n rommelnacht worre. {p.294}

rommelwagen, znw. de. Zie **rommelkont**.

rompie, znw. 't. Ouderwets wollen onderkledingstuk voor vrouwen en kinderen, kort jakje zonder mouwen dat alleen het bovenlijf bedekte.

rond, in de zegsw. *je kenne rond of vierkant*, 1. je kunt het krijgen zoals je het hebben wilt. 2. je kunt kiezen of delen.

ronde, znw. mv. Geld. Eig. ronde muntstukken. | 't Gaat allegaer om de ronde.

rondjese, w.w. Bij elkaar komen voor een kaart-, koffie- of theerondje. | We doene alle weke rondjese.

rondom, vz. en bw. Ook: overal. | Hai ken rondom teugen. D'r is rondom an docht. Ze benne op heden rondom voor in staat. Zegsw. *rondom is wat*, overal is wat, lief en leed.

rondraaiers, znw. mv. Schaatsen voor het schoon- of kunstrijden.

rondte, znw. de, in de zegsw. *de rondte zoene*, de kring aanwezigen (die deelnemen aan een feestje, een spel e.d.) zoenen. – *In de rondte*, in het rond.

rondting, znw. de. Var. van rondte. | Hai draaide allemaal in de rondting.

ronge, znw. mv. Stukken in de schamel van een rijtuig die tot steun dienen. Vgl. het N.E.W. onder rong.

Roôdjies, znw. mv. Bijnaam voor de bewoners van Schagen. Vgl. Skager roôdjies, ouderwetse appelsoort.

rooi, znw. de. Raming, schatting, rooilijn, streep. Uit oud fra. roie. Zegsw. *d'r (gien) rooi op hewwe*, er (geen) kijk op hebben, er (geen) slag van hebben. – *Hei je d'r 'n beetje rooi op?* 1. heb je er min of meer goede hoop op? | *Hei je d'r 'n beetje rooi op*, dat je slage? 2. heb je er zin in? | *Hei je 'n beetje rooi op de brulleft?* – *Op de domme rooi (of)*, op de gis, op goed geluk. | Je moete zuks niet op de domme rooi koupe. Vgl. fri. op e roai (ôf).

rooie (I), w.w. 1. Op een regel schikken, richten, passen en meten. | Ik ken 't zô net rooie. Rooi 't maar niet zô nauw. Vgl. het N.E.W. onder rooien 1 = in de rooilijn zetten, berekenen, in orde brengen. 2. In orde schikken, redden, klaarspelen | Ik ken 't allien wel rooie, 'oor. 3. Goed overweg kunnen, kunnen samenwerken. | Die twee kenne 't goed mit mekaar rooie. 4. Lijken op, eig. op een regel schikken, zodat het een met het ander overeenkomt. | Hai rooit op z'n vader. Zegsw. *dat rooit er op*, dat ziet er goed uit, dat lijkt erop, dat is dik in orde. – *Dat rooit nerges op*, dat lijkt nergens op, dat is geen manier van doen. – *'t Rooit kat nach varken*, zie de vorige zegsw. – *Ze rooie d'r op of ze aarde d'r nei*, ze zijn van hetzelfde soort of slag. Vgl. fri. roaije.

rooie (II), znw. mv. Roodharigen, in de zegsw. *rooie en vale benne donderstrale*, ouderwetse rijmspreuk die aangaf, dat men moest oppassen voor roodharigen en voor lieden met een bruine, donkere huid.

rooms, bn. Rooms-Katholiek. De aanduiding is gangbaarder dan 'katteliek' of 'rooms-katteliek'. | Wurvesouf is 'n rooms durp, deer weune 'n zoôt roomse. Zegsw. *roomse durpe*, *gezellige mense*, subjectieve uitspraak die aangeeft dat er op roomse dorpen meer gezelligheid en vertier is dan op niet-roomse dorpen.

roôs, znw. de. Haar- of hoofdros, in de zegsw. *roôs mit poôtjes*, schertsend voor hoofdлуizen. | Hei je soms last van roôs mit poôtjes datje zô zitte te krabben.

Roôstien, znw. 't, in de zegsw. *'n plaas (spul) op Roôstien*, een gunstig, in het {p.295} centrum van het dorp gelegen boerderij, bedrijf of woning. | Hai het 'n spul op Roôstien kocht. Lett. duidt de zegsw. op het Rode Steen, plein in het centrum van Hoorn. Te Noord-Scharwoude noteerde ik de var. *op de Rooie Stien lêgge*. | Z'n spul loit op de Rooie Stien.

rore, w.w. Schreeuwen, gillen (vero.). Vgl. eng. to roar = blaffen.

ros, znw. 't. 1. Paard. 2. Plat voor hoofd, lichaam. | Wou je 'n tik voor je ros? Hai kreeg 'n skop voor z'n ros. Vgl. het ned. w.w. afrossen, lett. voor het roskammen van een paard, fig. voor aftuigen, een pak slaag geven.

rosbaaier, znw. de. Rakker, wilde, fikse of levenslustige knaap. Lett. ros Beijaart, het paard dat de vier Heemskinderen droeg. Vgl. fri. rosbeijer.

rosse, w.w., in de zegsw. *'m rosse*. 1. goede zaken doen. | Hai het 'm van 't jaar rost mit de bloemkool. 2. het er goed van nemen, uitbundig feestvieren. – *Den ros je 'm ok*, dan ben je ook in de weer! | Hai het 'm rost op de brulleft. Mog. is rosse hier een var. van rotsen = wild, woest rijden. Vgl. het N.E.W. onder rossen.

rossebosse, w.w. 1. Wild, woest rijden. 2. Ruw, slordig en gehaast werken. De vorm is ontstaan uit rotsen = wild, woest rijden (zie het N.E.W. onder rossen) en botsen.

rot, znw. de. Rat. Vgl. fri. rô. De bruine rat wordt ook wel gèle of vale rot genoemd.

rotduur, bn. Peperduur, onredelijk duur.

rotstrukke, znw. mv. Rottende koolstruiken.

rotte (I), znw. mv. Ratten, in de zegsw. (*Klornder*) *rotte*, scheldnaam voor de inwoners van Kolhorn. – *De rotte lègge deer doôd voor de kas(t)*, het is daar armoe troef, er valt daar niets te halen of te erven.

rotte (II), w.w. Winden laten, stinken. | Zit niet zô te rotten!

rotter, rotterd, znw. de. 1. Rot of rottend exemplaar. | Mag 'k 'n are appel, dut is 'n rotterd. 2. Rotzak. | Wat bè je toch 'n rotterd.

rotterèl, znw. de. Onderaardse gang van ratten. Vgl. *mollerèl*.

rottig, bn. en bw., in de zegsw. *jij benne ók niet rottig, al beurs je wat*, jij durft nogal wat te vragen, een hoge prijs te bedingen.

rottigerd, znw. de. 1. Rot of rottend exemplaar. | D'r zitte 'n zoôt rottiger(d)s in de uiens. 2. Rotzak.

rottigig, bn. Enigszins rot(tend). | Deuze loikt rottigig, maar is 't niet.

rotzoôt, znw. de. Rotzooi.

rouf, znw. de. Roof, wondkorst.

roufgoed, znw. 't, in de zegsw. *'t is gien roufgoed*, je komt er niet zo gemakkelijk aan.

rouk (I), znw. de. Rook, in de zegsw. *as de rouk*, heel erg. | Hai speulde op as de rouk.

rouk (II), znw. de. Hooihoop of stapel. Zie het N.E.W. onder *rook* 2. Zegsw. *an de rouk zette*, (hooi) op hopen zetten. | Is 't achterstik al an de rouk zet? Vgl. *fri. reak*.

rouke, w.w. Roken, in de zegsw. *deer roukt 't*, daar hebben ze ruzie.

roukenig, bn. Var. van *rokerig*.

roukie, znw. 't, in de zegsw. *om 'n roukie komme*, even op bezoek komen voor een (buur)praatje en het roken van een pijp of sigaar (vero.).

roukiesgast, znw. de. Iemand die even 'om 'n roukie' komt. Zie **roukie**.

rouvertjese, w.w. Róvertje spelen. | Kom op, we gane rouvertjese.

rouw, znw. de. Rouw. Men onderscheidde voorheen 'lichte rouw' en {p.296} 'swere rouw', hetgeen o.a. tot uiting kwam in de kleding die men droeg.

rouwdouw, znw. de. Ruwe, ongemanierde kerel. Vgl. eng. *row-dow*.

rouwhul, znw. de. Speciale hul die bij rouw gedragen werd.

rouwtjes, znw. mv., in de zegsw. *alle rouwtjes en trouwtjes baihouwe*, d.m.v. krante-advertenties op de hoogte blijven van alle sterfgevallen en trouwpartijen in de omgeving.

rôze, znw. mv. Rozen, in de zegsw. *hai rekende voor rôze, maar 't wiere peerdebloeme*, hij meende winst te maken, maar kwam bedrogen uit.

rôzig, bn. 1. Een gloeierig en tegelijk rillerig gevoel hebbend, nadat men een tijd in de kou heeft gewerkt, geschaatst e.d. 2. Slaperig, gaperig, door langdurig verblijf in de buitenlucht. Het woord is een afl. van *roos* in de zin van een kleur als een roos hebbend.

rub, znw. de. Var. van *rib*.

rubbelig, bn. Var. van *ribbelig*, *ruw*, *oneffen*.

ruft, znw. de. Veest, scheet.

rufte, w.w. Een wind laten, stinken. Het woord is kennelijk een klanknabootsing.

rugge, w.w. Volhouden, klaarspelen. | Ik ken 't wel rugge, 'oor. Vgl. *fri. it wol rêgje*, *rugje kinne*.

Ruggeklimmers, znw. mv. Vero. bijnaam voor Grootebroekers, met name voor Grootebroekse vechtersbazen die hun slachtoffers onverhoeds van achteren besprongen.

rugger, znw. de. Min of meer bolle zijde van een bikkell (vero.).

ruiggig, bn. Zie **reggig**.

ruig, bn. en bw., in de zegsw. *zô ruig as 'n aap*, erg behaard. – *Zô ruig as hooi*, zeer ruw, bandeloos. – *'n Ruig leven*, een vrij, aantrekkelijk, zorgeloos leven. – *Ruig worre*, driftig, kwaad worden. – *Ruig vrieze*, licht vriezen bij mistig weer zodat alles met een laagje rijp bedekt wordt.

ruip, znw. de. Dial. var. van *rup*s.

ruite, znw. mv., in de zegsw. *deur ruite en roeie gaan*, door dik en dun gaan om zijn doel te bereiken.

ruitele, w.w. Ruien (van gevogelte) (vero.). Zie het N.E.W. onder ruien.

ruiter, znw. de. Ook: uit zes dunne palen bestaand rek voor het drogen van hooi, erwten e.d.

ruitere, w.w. Op ruiters plaatsen. | Wanneer zelle we de urte ruitere?

ruiterére, w.w. Zie *ritterére*.

rul, znw. de, in de zegsw. *van de rul weze*, zie van de rel weze. – 't Weer is van de rul, zie onder *rel*.

rulig, bn. Zie *rullig*.

rulle, znw. mv., in de zegsw. *bai de rulle*, bai vlagen, bij buien. | Hai ken bai de rulle zô giftig worre.

rullig, bn. 1. Nogal rul. | 't Is rullige grond. 2. Buiig, wispelturig. | 't Is 'n rullige kîrrel.

runnik, znw. de. Buurt, openbare weg (vero.). Zegsw. *de runnik op weze*, de hort op zijn, op straat zwalken.

rup, znw. de. Dial. var. van rups. Vgl. fri. rûp.

rups, bn., in de zegsw. *rups heer*, ruw, stug, glansloos haar t.g.v. de kou of van een minder goede gezondheid. – *Rups van de koud*, verstijfd van kou. Vgl. fri. rûpsk.

rust, znw. de, in de zegsw. *effies op rust lègge*, even uitrusten, een dutje doen. – *Rust is voer*, (op tijd) rusten of laten rusten is net zo belangrijk als (op tijd) eten of voer krijgen.

rustenburg, znw., in de zegsw. *nei Rustenburg gaan (ofroize)*, naar bed gaan. Mog. een woordspeling op de naam Rustenburg, buurtschap onder Ursem. {p.297}

rutjepoep, bn., in de zegsw. *rutjepoep weze*, rut zijn, niets meer bezitten.

ruttelaar, znw. de. Kleinhandelaar, sjacheraar, iemand met twaalf ambachten en dertien ongelukken.

ruttele(I), w.w. Van alles opkopen en weer verkopen, scharrelen, sjacheren. Zegsw. *dat ruttelt wel*, dat loopt wel los.

ruttele (II), w.w. Ratelen, ritselen, rommelen, rommelend bezig zijn.

ruttem, bn. Var. van rut, blut.

ruul, znw. de, in de zegsw. *an de ruul weze*, aan de rol, de zwier zijn.

ruwaan, znw. de. Ruw, onbeschoft, onbesuisd persoon.

ruwanig, bn. Ruw, onbeschoft, onbesuisd.

ruwers, bn. Razend (vero.). Zie de var. *rieuwers*.

{p.298}

S

sabbelaar, znw. de. Iemand die sabbelt, visje dat aan het aas sabbelt, maar niet toehapt.

sabbeltje, znw. 't. Extraatje. Eig. schnabbeltje, uit du. Schnabbel.

sachs, bw. Zachts, allicht. Vgl. fri. sachs. | Je kenne 't sachs perbére.

sadder, bn. Rijkelijk, volop. Zie ook *zadder*.

saggele, w.w. Slenteren, sleepvoeten. Vgl. fri. sjaggele.

saggeroin, znw. 't/de. 1. Chagrijn, verdriet, ellende. | Deer het ie 'n zoôt saggeroin van had.

2. Chagrijnig persoon. 3. Gierigaard. | Zegsw. *wat 'n stuk saggeroin*, 1. wat een mispunt. 2. wat een gierigaard.

saggeroine, w.w. 1. Chagrijnig, vervelend doen. | Lèg toch niet zô te saggeroinen. 2. Gierig, te zuinig doen.

saggeroinig, bn. en bw. 1. Chagrijnig, vervelend. 2. Gierig.

saggeroinighoid, znw. de. 1. Chagrijnigheid, balorigheid. 2. Gierigheid.

sallemander, znw. de, in de zegsw. *'n pak op z'n sallemander kroige*, een pak op z'n duvel krijgen.

sallemandere, w.w. 1. Tuimelen, vallen. | Hai sallemanderde te water. 2. Smijten. | Hai wou de hêle rotzoôt te water sallemandere.

sámpere, w.w. Var. van schamperen, licht raken of kwetsen.

santemekraam, znw. de, in de zegsw. *de hêle santemekraam*, de hele boel. Lett. santekraam = kraam met 'santen' of heiligenbeelden.

sântepetie, znw. de, in de zegsw. *de hêle sântepetie*, de hele boel. Lett. santenboetiek = winkel met 'santen' of heiligenbeelden. Vgl. fri. santeptyk.

sappelaar, znw. de. Ploeteraar, tobber, voortdurende zwoeger.

sas, znw. 't. 1. Urine, vloeibare vuiligheid. 2. Uitgespogen speeksel. Vgl. *pruimesas*.

sasse, w.w. 1. Ophitsen door het maken van sis-geluiden. 2. Urineren. 3. Hard regenen.

sáteres, bw. 's Zaterdag.

sáteresse, bn. Zaterdagse. | Moet je nag nei de sateresse mar(k)t?

saus, znw. 't/de. 1. De saus, jus. 2. Regen.

sauslokkie, znw. 't. Juskommetje.

sausies, znw. mv. Pinda's. Eig. Curaçaosjes = Curaçaose aardnootjes.

sauze, w.w. Ook: hard regenen.

sch-, wordt in het wfri. – evenals in het fri. – konsekvent als sk- uitgesproken. Opvallend is echter, dat dialectsprekers die 'beschaafd' willen spreken, soms algemeen gangbare woorden met sk- hypercorrect met sch uitspreken, b.v. schieë = skieën, schoeter = scooter, schore = scoren, schripsie = scriptie, schelét = skelet, bioschoop = bioscoop, bishwietje = biscuitje, neutemeschaat = nootmuskaat, Heemscherk = Heemskerk, Schandinavië = Scandinavië enz. **schiebes**, zie *skiebes*.

-se (I), vero. meervoudsuitgang van een aantal zelfst. naamwoorden, zoals: knechse, neefse, nichse, oumse, manse, vrouwse enz.

-se (II), achtervoegsel ter vorming van w.w. Het grondwoord is meestal een verkleinwoord of in enkele gevallen een znw. eindigend op een klinker, b.v. blindemannetje, koppiese, skoôltjese, rondjese, domeniese, ketrielese, tillevisiese enz.

sebiet, bw. 1. Subiet, plotseling. | Hai {p.299} sting sebiet vóór m'n. 2. Terstond. | Je moete sebiet thuiskomme.

seebéetje, znw. 't. c.-b.-tje, afkorting van citroenbrandewijntje. | Geef moin maar 'n seebeetje.

sees, znw. de. Var. van sjees. Uit fra. chaise = stoel, voorheen ook tweewielig voertuig met een zitplaats in de vorm van een stoel. Zie het N.E.W. onder sjees.

sef, znw. de. Var. van chef. Mv. sefs en sefse.

segáre, znw. mv. Sigaren, in de zegsw. *as segare en vrouwe allemaal uitgane, (den) deuge ze niet*, zegsw. die voor zichzelf spreekt en waarin uitgaan een dubbele betekenis heeft. De zegsw. luidt ook wel: *segare en vrouwe, as ze allemaal uitgane, den deuge ze niet*.

segarepenje, znw. 't. Sigarenpijpje (vero.).

segeunder, znw. de. Var. van zigeuner.

seives, bw. 's Avonds.

sekel, znw. de. Var. van sikkel, o.a. voor het afsnijden van graan en riet.

sekje, znw. 't. Ouderwetse, korte nachtjapon.

sekkie, znw. 't. Zie *sekje*.

sekreet, znw. 't. 1. Geheim gemak, plee. Uit fra. secret. 2. Mispunt, ellendeling. Zegsw. *wat 'n stuk sekreet*, wat een ellendeling.

sekurig, bn. en bw. 1. Nogal secuur, precies. 2. Nogal langzaam, bedachtzaam. | Hai praat puur sekurig.

sekurighoid, znw. de, in de zegsw. *voor de sekurighoid*, voor alle zekerheid. | Je moste voor de sekurighoid maar 'n jas meeneme.

selaai, znw. de/'t. Dial. var. van gelei.

selétje, znw. 't. Snoepje, zuurtje. Misschien uit fra. select = uitgelezen (snoepje).

sellavié, in de zegsw. 'Sellavie', *zee tante Merie*, schertsend: zo is het leven nu eenmaal. Uit fra. c'est la vie.

selón, znw. de. Salon, in de zegsw. *nei de selón*, kapot, vernield. | M'n vloerkleed is hillegaar nei de selón.

sels, selsk, bn. Op gezelschap gesteld, niet tegen het alleen zijn kunnend. | Oma is nag altoid puur sels. Oôs die hond is verlegen sels. Zegsw. 'n *selse kip*, iemand die zeer op gezelschap gesteld is. Het woord hangt samen met gezel en gezelschap.

selsig, selskig, bn. Zie *sels, selsk*.

selsighoid, selskighoid, znw. de. Behoeftte aan gezelschap.

selskip, 't. Vero. vorm van gezelschap.

semaaie, uitroep in de zin van: lieve help. | O semaaie, wat kroige we nou!

semier, znw. de. Zie *slemier*.

semoos, znw. 't. Zie *kepersemoos*.

senee, znw. 't. Zin, lust. Uit fra. génie. | Moin senee is van 't boere(n) of.

seneeighoid, znw. de. Zin, lust, liefhebberij. | Deer hew ik nou seneeighoid in.

senere, senere 'm, senere z'n oigen, w.w. Zich generen. | Ik seneerde m'n doôd.

sent, znw. de. Cent, in de zegsw. *gien sent in de mars hewwe*, straatarm zijn. De mars is hier de koffer of kist met koopwaar. Vgl. marskramer. – *Gien sent op zak hewwe*, geen geld bij zich hebben. – *Je zouwe 'm 'n sent geve*, spottend gezegd van iemand die armoedig of haveloos gekleed is, die misplaatst misbaar maakt of misplaatst medelijden tracht op te wekken. – *Voor gien sent*, totaal niet. | Ik vertrouw 'm voor gien sent.

sentekeis, znw. de. Minder goede kaas (vero.). De laatste wrongel uit een tobbe geeft een inferieur produkt. Voorheen werd in de fabriek bij het 'doeken' van deze kaas op de kaasdoek een cent gelegd. Na het persen bleef er op de kaaskorst {p.300} een afdruk van deze cent achter.

sentje, znw. 't, in de zegsw. *gien sentje poin*, helemaal geen moeilijkheden of problemen.

sentrefu, znw. de. Centrifuge.

serét, znw. 't. Kar(retje) (vero.). Uit fra. charette. Vgl. *hondeseret*.

seretélze, znw. mv. Var. van jarretelles.

serme, w.w. Zachtjes kermen of schreien.

serp, znw. de. Var. van sjerp.

serzánt, znw. de. Var. van sergeant.

sesóisie, znw. 't. Saucijsje.

sestig, telw. Zestig. Zie ook *tsestig*.

seuventig, telw. Var. van zeventig.

setoindeloin, znw. 't. Satijn van wol gemaakt (vero.). Uit fra. satin de laine.

seze, w.w. Var. van sjezen, zakken voor een examen.

Siemen, mansnaam, in de zegsw. 'n *makkeleke Siemen*, een gemakzuchtig of laconiek persoon.

siep, znw. de. Ronde, rieten mand, o.a. in de samenst. besseplokkerssiep, theesiep. Het woord is verwant met sijpelen = vocht door laten, en met zeef. Het oudste type zeef was een soort vlechtwerk of mand. Vgl. du. Sieb. Mogelijk is het woord via de 'poepen' in West-Friesland beland.

sienéé, znw. 't. Zie *senee*.

sieneeighoid, znw. de. Zie *seneeighoid*.

sienére, w.w. Zie *senere*.

siering, znw. de. Var. van sering. | Sieringe luchtte lekker.

sierseltje, znw. 't. Versierseltje, versierinkje.

siesing, bw. Zie *siesink*.

siesink, bw. 1. Ongeveer, bijna (vero.). | Hai is al siesink 'n uur vort. 2. Zo meteen, aanstonds (vero.). | Hai zel zô siesink wel thuiskomme. Het woord is ontstaan uit fra. six-cinq = zes-vijf, een dobbelterm die aangaf dat men *bijna* de hoogste worp had, nl. zes-zes.

sieto, bw. Aanstonds, zo meteen; onmiddellijk. | Hai zel zô sieto wel komme. As je niet zô sieto oprotte, knoip ik je an pent. Het woord is het lat. cito = snel.

-sig, achtervoegsel, var. van -ig, dat soms gebezigd wordt na woorden eindigend op een klinker, b.v. ik ben niet zô koffiesig, ik houd niet zo van koffie.

sikkeneur, znw. de. Chicaneur, vitter, lamlendeling, chagrijn.

sikkeneurig, bn. Chicaneurig, vitziek, lamlendig, chagrijnig.

sikkeneurigheid, znw. de. Chicaneurigheid, vitterij, lamlendigheid, chagrijnigheid.

sikkerig, bn. Var. van sikker, dronken.

sikkie, znw. 't. Ook: geitje.

Simbreg, var. van Sint Maartensbrug.

Simmersebrég, Var. van Sint Maartensbrug.

singel, znw. de. Ook: heg, heining (Opperdoes). | Wulje efkes de singel knippe?

singelier, bn. Vreemd, zeldzaam. Uit fra. singulier.

sis, znw. 't. 1. Sits, bontgekleurde katoenen stof. 2. Voorheen ook: gekleurd glinsterend papier, o.a. gebruikt om er figuren uit te knippen.

sisterremoin, znw. de. Soort stoofpeer. Verbastering van Saint Rémy. Ook komt de uitspraak 'sinteremié' voor.

sjaggele, w.w. Aflopen, slenteren, op straat zwalken. Mog. is het woord een contaminatie van sjouwe en saggele.

sjeu, znw. de, in de zegsw. *de sjeu is er* {p.301} *of*, het mooie, de aardigheid is er af. Wsch. staat sjeu hier voor fra. jeu = spel, dus in de zin van: het gaat nu niet maar alleen om het spel. Doordat men dit verband niet meer voelde, kon de var. *de sju is er of* ontstaan, kennelijk met de bijgedachte: de jus is op, en zonder jus is het eten niet smakelijk meer.

Sjiekágo, schertsnaam voor Schagen.

sjoere, w.w. Bonjour zeggen, goedendag zwaaien met de handjes. | Doen maar effies sjoere nei tante. Vgl. fra. jour en bonjour.

sjouw (I), znw. de/'t. 1. Vero. vorm van schouw, controle, inspectie. 2. Sein, teken (vero.). Vgl. fri. sjeau, eng. show, du. Schau. Zegsw. 'n *sjouw zette*, een lege mand op een hoge stok plaatsen, hetgeen diende als een sjouw of teken voor de 'bullouper' die in aantocht was.

sjouw (II), znw. de/'t. Afl. van sjouwen. 1. Sjouwwerk, zwaar werk. 2. Karwei, klus. 3. Het op straat sjouwen of zwalken. Vgl. fri. sjou. Zegsw. *d'r puur zô'n sjouw an hewwe*, er zwaar werk mee hebben. – 't *Sjouw is plat*, het karwei is af. – *Z'n sjouw of hewwe*, ontslagen zijn, zijn congé krijgen als vrijer. – *Op (an de) sjouw weze*, de hort op zijn, op straat zwalken, er op uit zijn. | Ze is nooit thuis, ze is altijd an de sjouw.

sjouwe (I), w.w. Vero. vorm van schouwen. Zie *sjouw (I)*.

sjouwe (II), w.w. Ook: 1. Zwaar lopen, voortzeulen. | Ik hew de hêle dag deur de blubber loupe te sjouwen. 2. Raak lopen, vertrappen. | Niet allemaal deur de tuin sjouwe, 'oor! 3. Bevuilen door het naar binnen lopen met vuile voeten. | Niet zô sjouwe, 'oor, ik hew pas skrobd. 4. De hort op zijn, er op uit zijn. | Ik hew er weer in Hoorn zien sjouwe. Vgl. fri. sjouwe.

sjouwer (I), znw. de. Grof, groot onkruid dat al van verre zichtbaar is. Het woord is een afl. van sjouwe = schouwen, (zich) laten zien. | D'r staan puur sjouwers tussen de iresse.

sjouwer (II), znw. de. Ook: 1. Iemand die log, zwaar, onelegant loopt. 2. Iemand die maar raak loopt, de boel vertrappt. 3. Iemand die geregeld (met vuile voeten) binnenloopt. 4. Iemand die geregeld de hort op is, er op uit is. 5. Kledingstuk dat helemaal wordt afgedragen.

sjouwer (III), znw. de. Zware regen- of hagelbui met veel wind of windstoten. Vgl. du. Schauer, eng. shower. Zie ook *schoer*.

sjouweraai, znw. de. Gesjouw, afl. van sjouwe (II) in de aldaar vermelde betekenismomenten.

sjouwerig, bn. 1. Waar veel aan te sjouwen, te tillen valt. | Dat sjouwerige werk is niks voor ientje die 't in z'n rug het. 2. Zwaar en vermoeiend, waarbij veel gelopen, gezeuld moet worden. | Ik hew 'n sjouwerige dag had. 3. Geregeld in en uitlopend (met vuile voeten). | Ik hew 'n mooi stel sjouwerige joôs. 4. Geregeld de hort op zijnde, er op uit zijnde. | Wat is 't toch 'n sjouwerig woif, ze is nooit thuis.

sjouwerman, znw. de. Man die vrachten versjouwt.

sjouwtje, znw. 't. Karweitje, klusje. Vgl. fri. sjoutsje.

sjouwtjese, w.w. Allerlei klusjes doen, vooral het stoppen van sokken en kousen, het herstellen van kleding.

sjouwtjesmand, znw. de. Mand met spullen die gestopt of hersteld moeten worden.

sju, znw. de. Jus, in de zegsw. *de sju is er of*, zie *sjeu*.

sjulpe, w.w. Sjlpen, tjilpen. {p.302}

skaad, znw. de. Vero. vorm van schade, in de zegsw. *eerst de skaad, den de baat*, men moet eerst onkosten maken, voor men aan verdienen toe is. – *De skaad gaat vóór de baat*, zie de vorige zegsw.

skaabutter, znw. de. Scheiboter, gemaakt als de koeien pas weer in de wei zijn.

skaaie (I), w.w. Scheiden. Het w.w. wordt sterk vervoegd, nl. skaaie – skee – (ge)skeeën. | Ik hew hoord datte ze geskeeën benne.

skaaie (II), w.w. Struinen, rondsnuffelen. Mog. etymologisch hetzelfde woord als skaaie (I).

skaaimart, skaaimarkt, znw. de. Laatste markt van het seizoen.

skaaktoid, znw. de. Zie *skakerstoid*.

skaal, znw. de. Schaal, in de zegsw. *mit de skaal loupe*, in de kerk rond gaan met de collecteschaal.

Skaambrég, plaatsnaam, var. van Schagerbrug.

skaartel, znw. Schaarde, kerf of breuk in het scherp van een of ander snijdend gereedschap.

skabbegâre, w.w. Verzamelen, bijeenbedelen. Een 'schabbe' is een oude lap, een vod, een versleten jas e.d., zodat men a.h.w. gekleed als bedelaar iets vergaart.

skabbelakke, znw. mv., in de zegsw. *ientje in z'n skabbelakke pakke*, iemand in zijn lurven pakken. Een 'schabbe' is een oud, versleten kledingstuk, terwijl 'lakke' hier mog. een vervorming van 'lappen' is. Een andere suggestie is, dat het woord een var. is van schabbernak = schabrak, paarde- of zadelkleed. Vgl. fri. skabbelabben. Zie ook het N.E.W. onder schabrak.

skabbeleur, znw. 't. Patroon, model voor handwerkjes, schablone.

skabbelier, znw. 't. Zie *skappelier*.

skabbeliermedallie, skabbeliermedalje, znw. de. Zie *skabbelier*.

skabbig, skabberig, bn. en bw. Sjofel, haveloos, slordig. Vgl. fri. skabberich, eng. shabby. Vgl. het N.E.W. onder schabbe.

skabbernakke, znw. mv. Zie *skabbelakke*.

skad, znw. de. Vero. vorm van schaduw. Vgl. fri. skâd.

skadelek, bn. en bw., in de zegsw. *skadelek lache*, overdreven luid lachen. – *Skadeleke worst, keis* enz., worst, kaas enz. die gemakkelijk brokkelt, gauw op is.

skaft, znw. de. Ook: modderschacht of -bult opgeworpen uit de modderschuit, 6 à 7 schuiten. Vgl. *skaftmoddere*.

skafte, w.w. Var. van schaffen. | We zelle wel reid skafte. Ik hew mit jou niks te skaften.

skaftmoddere, w.w. Het opwerpen van een modderschacht of -bult. Zodra de uit de schuit op de wal geworpen modder stijf genoeg was, werd een kaai of dam langs de kant gemaakt (zie *opkaaie*), zodat er weer een nieuwe schuit modder overheen kon worden gehoosd. Dit 'opkaaie' ging net zo lang door tot de schacht hoog genoeg was.

skaggerrôde, znw. mv. Ouderwetse appelsoort, ook ‘roôdjes’ genoemd.

skaggere, w.w. Zie *beskaggere*.

skake, w.w. Een tussentijdse schoonmaakbeurt geven, met name in de herfst. Vgl. oostfri. schaken = stoten, verplaatsen, verzetten en angelsaksisch scacan = schudden, zich bewegen (eng. to shake).

skakerstoid, znw. de. Tijd voor de tussentijdse, kleine (herfst)schoonmaak.

skale, znw., in de zegsw. *over z’n skale kroige*, een pak rammel krijgen. {p.303} Mog. staat skale hier voor schaliën = leien dakpan. Vgl. de ned. zegsw. op z’n dak krijgen.

skamel, znw. de. Houten driepoot waarop een kaastobbe, een wastobbe e.d. werd geplaatst. Uit lat. scamellum = voetbankje.

skammerottig, bn. en bw. 1. Haveloos, verwaarloosd, bouwvallig. | Wat zag ie d’r skammerottig uit. Wat ’n schammerottig huis. 2. Laaghartig, gemeen. Het woord is wsch. een vervorming van skabberottig, waarin skabbe een vod, een versleten kledingstuk aanduidt. Zie ook *skaverottig*.

skandaal, znw. ’t, in de zegsw. *voor skandaal loupe*, slordig, haveloos of aanstootgevend gekleed gaan.

skande, znw. de, in de zegsw. *de skande bedekke*, zich zodanig kleden, dat men geen aanstoot geeft of dat men scheurtjes, vlekjes e.d. bedekt.

skandelezére, w.w. Zie *beskandelezére*.

skappelier, znw. ’t. Het/de scapulier, gewijde medaille.

skapseljoen, znw. ’t. Patroon, model, schablone. Uit oud fra. escantillon, fra. échantillon. Zie het N.E.W. onder sjablone.

skar (I), znw. de. 1. Schaarde, hak of kerf in het scherp van een mes, een bijl, een zeis e.d. 2. Stagnatie, oponthoud, pauze (vero.).

skar (II), znw. de, in de zegsw. *’n skar make*, hooi, of stobalen in de lengte en breedterichting op de wagen laden, zodat er een steun ontstaat. Mog. is het woord ‘skar’ hier verwant met schoren = steunen, stutten.

skarn, znw. de. Schelf, hoop. Vgl. fri. skarne. Zegsw. *an de skarn zette* = op een schelf zetten (van erwten, bonen).

skarp, bn. en bw. Var. van scherp.

skarrel, znw. de. 1. Omgang, verkering. | Ze het ’n beetje skarrel mit ’r buurjoôn. 2. Vrijer. | Ze het ’n pittige skarrel. Zegsw. *’n losse skarrel hewwe*, min of meer vrijblijvende omgang of verkering hebben, een ‘losse’ vrijer hebben.

skarrelderaai, znw. de. 1. Losse handel. 2. Gestruin. 3. Verkering.

skarrele, w.w. 1. Losse handel drijven. 2. Rondstruinen of -neuzen. 3. Vrijen, (oppervlakkig) met elkaar verkeren.

skarreltje, znw. ’t. 1. Handeltje. 2. (Tijdelijke) vrijer of vrijster, vrijpartijtje. Zegsw. *’n skarreltje make*, een potje vrijen.

skarremaaie, w.w. 1. De benen in buitenwaartse richting bewegen. 2. In het wilde weg zwaaien, schermen. Het woord is een koppeling van skarre = schuifelen, slingeren (vgl. ned. scharen, b.v. van een oplegger) en maaie = maaiende bewegingen maken. Vgl. het N.E.W. onder scharmaaien.

skarremaaier, znw. de. Paard dat ‘skarremaait’, soms ook gezegd van een zodanig lopende persoon.

skarring, znw. de. Oponthoud, pauze (vero.). Zie ook *skar (I)*.

skartje, znw. ’t, in de zegsw. *’n skartje make (bakke)*, spijbelen. Wsch. is skartje hier de verkleinvorm van skar = oponthoud, pauze, in de zin van: pauze die men zich ‘illegaal’ toemeet. Doordat men zich deze betekenis niet meer bewust was, heeft men skartje kennelijk opgevat als scharretje (vis), zodat de var. *’n skartje bakke* kon ontstaan. – *Ientje ’n skartje bakke*, iemand beetnemen, bedotten.

skats, znw., in de zegsw. *da's niet veul skats*, dat is niet veel soeps, dat is niet veel waard. Het woord is wsch. de {p.304} tweede naamvalsform van schat = iets waardevols of kostbaars. Vgl. de vorm soeps.

skatte, w.w. Ook: denken, vermoeden. | Hai zel wel gauw komme, skat ik.

skaverottig, bn. en bw. Zie *skammerottig*.

skeef, bn. en bw. Scheef, in de zegsw. *skeef staat groô(s)k*, o.a. gezegd van een hoed die schuin, zwierig op het hoofd staat of in het algemeen: het hindert niet dat een ding wat scheef is, omdat het toch wel aan zijn doel beantwoordt. – 'n *Beetje skeef dat juffert wel*, zie de vorige zegsw. – *Ientje skeef ankoike*, iemand lelijk of argwanend aankijken. – *Skeef thuiskomme*, dronken thuiskomen. – *Zô skeef as Anke's gat (as oôtje's gat, as 'n skietkuit)*, drie varianten voor: zeer scheef.

skeef, **skeeft**, znw. 't. 1. Scheefte. 2. Effect (biljartterm). | Die bal had teveel skeef(t).

skeel, bn. en bw. Scheel, in de zegsw. *skeël koike van de arremloed*, straatarm zijn. – *Skeël koike van de honger*, rammelen van de honger.

skeer (I), znw. de. Schaar, in de zegsw. *in de skeer loupe*, in de val lopen, tegen de lamp lopen.

skeer (II), znw. de. 1. Vero. vorm van schare, menigte. 2. Kinderspel. Zie *skerese*.

skeerder, znw. de. 1. Barbier. 2. Iemand die zich scheert.

skeerwinkel, znw. de. Scheer- of kapsalon.

skeerzoen, znw. de. Schertsend voor een zoen die een man ontvangt of geeft nadat hij zich geschoren heeft.

skeet, znw. de. 1. Scheet. 2. Troetelwoord. | Lekker skeet van m'n! Zegsw. 'n *skeet geve*, een wind laten. – *Voor 'n skeet (drol) en drie knickers*, voor een prik, vrijwel voor niets of gratis. – *Skeet nach drete zègge*, geen stom woord zeggen. Drete is een afl. van drijten = schijten. Vgl. *drit* en *dritte*. Doordat men hier het tweede deel van de zegsw. ook kan opvatten als 'geen draad', is de var. *skeet nach dreid zègge* ontstaan. – *Gien skeet*, geen bliksem. | Ik vond er gien skeet an. – 'n *Skeet zonder ofzender*, een geluidloze (maar wel stank veroorzakende) veest. – 'n *Skeet op je keël, den bè je winddroug*, hoepel maar op, je krijgt je zin toch niet (Opperdoes). – *Van 'n skeet een donderslag make*, van een mug een olifant maken. – 'n *Skeet is je dank en stront is je loôn*, je krijgt stank voor dank. – *An de skeet weze*, dun schijten, diarree hebben. – *D'r zit 'n skeet dwars voor 't gat*, er zit hem iets dwars. – *Je kenne wel 'n skeet geve wulle, maar je moete eerst wind hewwe*, je kunt wel wat willen maar je moet er dan wel de (geld)middelen voor hebben. – *Weet je 't al? ... 'n Skeet geeft 'n knal!* schertsende rijmaanvulling op de niet serieus bedoelde vraag: weet je het al?

skeg, znw. de. 1. Scherpe vooruitstekende kin. 2. Grote, scherpe neus. 3. Bijbol of -scheut van o.a. een tulpebol. Zegsw. 'n *skeg make*, hooi- of strobalen zodanig op de wagen laden, dat ze in verband liggen en enkele balen iets uitsteken. Vgl. het N.E.W. onder scheg.

skeggig, bn. en bw. Onregelmatig, gezegd van opkomend zaad. | 't Gras komt puur skeggig op. Vgl. eng. shaggily = ruig, borstelig.

skeip, znw. 't. Schaap. Zegsw. 'n *skeip het ien gouwen bek en vier gouwen poôtjes*, (dijk)schapen houden door het grazen het gras kort en zorgen er met de poten voor, dat er een stevige grasmat ontstaat. – *Arm skeip*, arm kind (uiting van medelijden). {p.305}

skeipe, znw. mv. Schapen, in de zegsw. *bai swarte skeipe hei je negen domenies en ien pestoor*, bij zwarte schapen heb je veel meer magere dan vette exemplaren.

skeipebek, znw. de. Schapebek, in de zegsw. 'n *skeipebek hewwe*, zeer kieskeurig zijn met eten.

skeipeboet, znw. de. Schuur(tje) waarin ('s nachts) de schapen verblijven.

skeipebougard, znw. de. Erf achter of rondom de boerderij met oude, verspreid staande vruchtbomen. Op dit erf laat men dikwijls schapen grazen. Lett. schapenboomgaard.

skeipebutter, znw. de. Boter gemaakt van schapemelk.

skeipehok, znw. 't. 1. Hok of schuur(tje) waarin ('s nachts) de schapen verblijven. 2. Spotnaam voor de lagere school.

skeipekeis, znw. de. Schapekaas.

skeipekeisies, znw. mv. Schertsend voor kleine (ronde) vrouwenborsten.

skeipekonteskeerderstoid, znw. de. Schertsend voor de tijd waarin de schapen worden geschoren.

skeipeneet, znw. de. Schapenluis.

skeipeprol, znw. de. Meelpap aangemaakt met schapemelk.

skeipeskeer, znw. de. Schaar waarmee men restanten schapewol wegnipt.

skeipeskeerderstoid, znw. de. Tijd waarin de schapen worden geschoren.

skeipespeulderstoid, znw. de. Schertsend voor oktober, de tijd waarin de schapen 'speels' zijn en gedekt (moeten) worden door de ram.

skeipeteek, **skeipeteekt**, znw. de. Schapeteek of -luis.

skeipetelle, w.w. Schapentellen, een bezigheid die vooral noodzakelijk blijkt gedurende de periode dat de ooien hoogdrachtig zijn, daardoor vaak 'verwenteld' of op hun rug liggen, zodat ze in glooiend of hobbelig weiland moeilijk van ver af zichtbaar zijn. Zo'n 'verwenteld' dier kan doorgaans niet op eigen kracht overeind komen, zodat de assistentie van de 'skeipeteller' hard nodig is om erger te voorkomen.

skeipetikke (I), znw. mv. Var. van schapeteken of -luizen.

skeipetikke (II), znw. mv. Hard geworden schapestront gehecht aan de wol van het achterlijf. Deze mestdeeltjes maken bij onderlinge aanraking a.h.w. een tikkend geluid.

skeipewoid, znw. de. Weide die door schapen wordt afgegraasd. Zegsw. *op de skeipewoid weze*, 1. ongetrouwd zijn 2. gescheiden zijn.

skeipewoidje, znw. 't, in de zegsw. *op 't skeipewoidje bedare*, ongetrouwd blijven, een oude vrijster worden.

skeipie, znw. 't. 1. Schaapje. 2. Dubbeltje (vero.).

skeipies, znw. mv., in de zegsw. *je kenne je skeipies niet altoid op stal houwe*, je kunt je kinderen, met name je dochters, niet altijd thuis houden. Vroeg of laat gaan ze de deur uit, gaan ze trouwen.

skelde, **skelden**, znw. 't, in de zegsw. *skelde(n) kroige*, berispt worden, uitgescholden worden.

skêle (I), znw. mv. Lieden die scheel zijn, in de zegsw. *skêle benne de mooiste niet en mooie skêle benne d'r niet*, reactie op het gezegde: het kan me niet(s) schelen.

skêle (II), w.w. Ook: verschillen. | Ze skêle mekaar 'n jaar. Zegsw. *'tskeêlt zô veul nag niet*, understatement in de zin van: het gaat (behoorlijk) goed, het ziet er (behoorlijk) goed uit. – 't *Ken me niks skêle, al skoitje op de rand* {p.306} *van m'n bord (as 't maar niet spat)*, grove reactie in de zin van: je gaat je gang maar, als ik er maar geen last van ondervind. – 't *Skeelt me gien bos wortele (bos uiens)*, het scheelt me geen sikkepit. – *Ken moin dat skêle? ... Je magge gien knoine stêle!* schertsende rijmreactie op iemands gezegde: wat kan mij dat schelen!

skêlig, bn. en bw. (Nogal) scheel, in de zegsw. *skêlig as 'n otter*, erg scheel. Vgl. fri. skilich.

skêlighoid, znw. de. Scheelheid.

skellevis, znw. de. Schelvis.

skelling, znw. de. Oude munt ter waarde van f 0,30.

skep, znw. de. Ook: grote hoeveelheid. | Hai verdient 'n skep geld.

skepe, znw. mv. Schepen, in de zegsw. *d'r skepe werk van hewwe*, er volop werk aan hebben, het er razend druk mee hebben.

skeppe, znw. mv., in de zegsw. *'t komt er mit skeppe in*, 't gaat er mit emmers weer uit, het geld stroomt binnen, maar het wordt nog harder en royaler weer uitgegeven.

skere (I), w.w. Scheren, in de zegsw. *hai skeert ze mit 'n houtje zonder zeip*, hij oogst wat hij oogsten kan en kijkt daarbij niet nauw, hij gaat grof te werk.

skere (II), w.w. Foppen, beetnemen (vero.).

skere (III), w.w. Zie *skerese*.

skerese, w.w. Kinderspel, waarbij met een skere of schare of groep kinderen die elkaar bij de hand vasthielden een ander moest zien aan te tikken. Lukte dat, dan moest de 'getikte' bij de rij aansluiten. Het spel ging net zo lang door tot het laatste kind getikt was. Deze wijze van spelen heette 'vaste skeer'. Bij een z.g. 'losse skeer' moest je in je eentje een ander zien te tikken (Wervershoof). Vgl. Boek. onder herrie.

skeresliep, znw. de. Scharensleep of -slijper.

skerp (I), bn. en bw. Ook: 1. Schrander, goed wakker. 2. Hatelijk. Vgl. fri. skerp.

skerp (II), znw. 't. Iets dat scherp is, scherpe uitsteeksels heeft e.d. Zegsw. *skerp in hewwe*, gezegd van vee dat bij het grazen of vreten scherpe voorwerpjes als spijkertjes, glasdeeltjes enz. naar binnen heeft gekregen. – *Op skerp staan*, 1. voorzien zijn van ijsbeslag, vooral van paardehoeven en van klompen die met z.g. scherpnagels zijn beslagen. 2. scherp opletten, op zijn hoede zijn.

skerpklompe, znw. mv. Met spijkertjes beslagen klompen om uitglijden te voorkomen.

scherpnagels, znw. mv. Spijkertjes onder hoeven of klompen om uitglijden tegen te gaan.

skerpst, in de zegsw. *niet op z'n skerpst weze*, niet oplettend genoeg zijn, iets niet op tijd door hebben.

sket, znw. Var. van schut, beschutting, o.a. bij krijgertje spelen gebezigd. | Hout was sket, den kò je niet tipt worre (Wervershoof). Wie dus bijtijds iets van hout aanraakte, was (voorlopig) in veiligheid.

sketig, bn. en bw. Aardig, leuk. | Dat staat je sketig.

skeule, w.w. Var. van schelen, verschillen (vero.).

skeur, znw. de. Ook: plat voor grote mond. | Hai had z'n skeur weer open.

skeure, w.w. Ook: 1. Grasland omploegen. 2. Sterk trekken bij biljarten. | Hai skeurde die bal d'r op.

skeure, skeuren, znw. 't, in de zegsw. *mit skeure(n) en breke(n)*, met veel grof geweld of moeite.

skeutelamp, znw. de. Gelegenheidsformatie voor de infrarode lamp die {p.307} pijnscheuten moet bestralen.

skeuvels, znw. mv. Schaatsen (De Bangert bij Wervershoof). Het woord is verwant met schuiven, schuifelen. Vgl. fri. skeuvelje = zich schuifelend of glijdend voortbewegen.

skeváák, znw. de. Scharminkel, mager dier.

skevig, bn. en bw. 1. (Nogal) scheef. 2. Een beetje dronken. | Hai kwam skevig thuis.

skiebes, in de zegsw. *skiebes gaan*, 1. ervandoor gaan (vero.). 2. naar bed gaan (vero.). J. de Vries die dit woord (dat via het bargoens aan het hebreuws is ontleend) vermeldt in zijn boekje 'Westfriesche Woorden', tekent er bij aan, dat het werd uitgesproken als 'schiebes'. Enkele oude zegslieden uit Nieuwe Niedorp verzekerden mij echter, dat ook de uitspraak 'skiebes' gangbaar was.

skienstere, w.w. Zie *skinstere*.

slienstertje, znw. 't. Zie *skinstertje*.

skier, bn. Grijs, griuw (vero.). Het woord komt o.a. nog voor in schieraal. Vgl. fri. skier.

skiete, w.w., in de zegsw. *niet skiete is altoid mis*, als je het niet probeert, niets onderneemt, bereik je zeker niets.

skieter, znw. de. 1. Plant die doorschiet, te snel groeit, zoals sla, kool rabarber, wortelen. 2. Lang, uit zijn krachten gegroeid persoon.

skietje, znw. 't. Gemakkelijke stoot bij het biljarten.

skietskuit, znw. de. 1. Schuit van 8 á 10 ton. 2. Lang, mager persoon.

skietskuite, znw. mv. Schertsend voor lange, grote schoenen of voeten.

skietskuivers, znw. mv. Zie *skietskuite*.

skiettent, znw. de. Ook: kamer met enorm veel pronkerige spullen.

skiftig, bn. en bw. 1. Schiftig (van melk). 2. Schichtig, schrikachtig. | 't Is 'n skiftig peerdje. 3. Boos, driftig. Vgl. giftig.

skik, znw. de. 1. Schik, plezier. 2. Het schikken. Zegsw. *mit skik*, 1. met fatsoen, gevoeglijk, op normale wijze. | Ik kon 'm mit skik niet wakker kroige. 2. goedschiks, in der minne. | We hewwe de zaak mit skik regeld. 3. Bijna. | Hai het mit skik de halft op eten. – *Mit goed skik*, zie de vorige zegsw. – *Skik had, broek nat*, gezegd als men het a.h.w. in zijn broek gedaan heeft van het lachen. – *Skik en klucht hewwe*, dubbelzegging voor plezier hebben. – *Wulje skik, kietel je oigen*, lett. als je zo graag plezier wilt hebben, kittel jezelf dan maar. Vaak een reactie die als een dooddoener wordt gebezigd. – *Skône skik hewwe*, op een fatsoenlijke manier plezier hebben.

skil, znw. 't. Verschil, in de zegsw. 't *skil dêle*, het verschil tussen het bedrag van bieder en koper samen delen. – *Skil deur doen*, zie de vorige zegsw.

skilderaais, znw. mv. Var. van skilderaaie = schilderijen.

skilp, znw. de. Dial. var. van schelp.

skimblik, znw. 't. Geassimileerde vorm van skinkblik = schenkblad.

skimmelig, bn. en bw. 1. Beschimmeld. 2. Bleu, bedeesd (vooral van kinderen). Vgl. het onder 'beskimmeld' opgemerkte.

skinkblik, znw. 't. Schenkblad.

skinke, w.w. Dial. var. van schenken.

skinstere, w.w. 1. Schitteren, glinsteren. 2. Platte keitjes over het water laten scheren, zodat ze steeds (glinsterend) opspringen (Noord-Scharwoude).

skinstertje, znw. 't. Schilvertje, zeer dun schijfje, b.v. van kaas, zeep enz. {p.308}

skip (I), znw. 't. Schip, in de zegsw. 't is 'n *skip van baileg*, er moet geregeld geld bij, het is een kostbare geschiedenis. – 't *Kost 'n skip mit geld*, het kost enorm veel geld. – 't *Skip in gaan*, verliezen, aan het kortste eind trekken. – 'n *Skip mit drie maste*, een lastig, druk kind dat steeds de aandacht opeist.

-skip (II), var. van het achtervoegsel -schap, b.v. in *bòskip*, *bloi(d)skip*, *gereed(d)skip*. Vgl. fri. -skip. Jongere dialectsprekers gebruiken steeds vaker de vorm -skap.

skipperdevoet, in de zegsw. *skipperdevoet weze*, arm zijn, er slecht aan toe zijn, aan lager wal zijn geraakt. Lett. schipper te voet zijn, gezegd van een schipper die niet kan varen en daardoor tot armoede vervalt. Vgl. *skopperdevoet*.

skippere, w.w. Ook: met de kloet varen. | Stop maar, zoet, leit moin maar skippere (Opperdoes).

skit, znw. 't. Schijt, stront, drek, in de zegsw. *skit en drit*, schorem, gepeupel. Lett. schijt en drek. Vgl. eng. shit.

Skittendrit, oude spotnaam voor het dorp Schermerhorn. Zie voor de verklaring de zegsw. onder *skit*.

skittele, w.w. (Dun) schijten (vero.).

skittelig, bn. en bw. in de zegsw. *d'r skittelig uitzien*, er 'bescheten', slecht, ziekelijk uit zien.

skitteljacht, znw. 't. 1. Klein, jong en beweeglijk grut, kleine kinderen; soms ook opgeschoten jeugd. 2. Jonge diertjes. | Koik deer, wat pittig zô'n skitteljacht pultjes. 3. Kriel, zeer kleine aardappelen. 4. Gestoei, geravot van kinderen. Men kan het woord eig. omschrijven als jacht = gejacht, druk gedoe van skittels = kinderen die zich (nog) beschijten, het (nog) in hun broek doen. Doordat men het woord niet meer doorzag, konden varianten ontstaan als skritteljacht, skutteljacht en kitteljacht. Vgl. Boek. onder schitteljacht. Zegsw. *skitteljacht moet loere*, kleine kinderen moeten op tijd slapen, op tijd naar bed.

skitteljachte, w.w. Ravotten, stoeien.

skittere, w.w. (Dun) schijten (vero.). Vgl. *skittele*.

skitterig, bn. en bw. Met stront, vuiligheid besmeerd, vooral gezegd van koeien en schapen. | As zô'n beisie 'n toid op stal staat, wordt ie puur skitterig.

skobber, **skobberd**, znw. de. Schooier, armoedzaaier, haveloos gekleed, zielig persoon. Vgl. fri. skobbert. Zie het N.E.W. onder schobber.

skobberdebonk, znw. de, in de zegsw. *skobberdebonk weze*, er slecht aan toe zijn, aan lager wal geraakt zijn. – Voor *skobberdebonk loupe*, er armoedig, haveloos gekleed bij lopen. – Op de *skobberdebonk loupe*, klaplopen, op andermans zak teren. Zie het N.E.W. onder schobberdebonk, waar men het meest aannemelijk acht, dat het woord bestaat uit schobberd = schooier en bonk = ruwe bonk of kerel.

skobberig, bn. en bw. Armoedig, sjofel, haveloos gekleed. | Wat lout ie d'r toch skobberig bai.

schoeks, bn. en bw. Schuin, wat schuiner (vero.). | Je moete die kas(t) schoeks zette. (Vermeld in 'Onze Krant', 23-9-'82).

schoen, znw. de. Schoen, in de zegsw. *mit de grote schoen loupe*, trots de geboorte van een kind gaan aangeven.

schoene, znw. mv. Schoenen, in de zegsw. *buiten (naast) z'n schoene loupe (van verbeelding)*, zeer trots, hooghartig zijn, zich zeer veel verbeelden.

– As je op de *schoene van 'n dooie* {p.309} wachtte, kè je lang op blôte *biene loupe*, als je voorbarig en demonstratief op een erfenis gaat zitten wachten, kan het wel eens lang duren voor de erflater overlijdt, voor je wat krijgt.

schoenflik, **schoeneflik**, znw. de. Schoenmaker, schoenlapper. Uit du. flicken = lappen, verstellen. Vgl. ned. flikken in een zin als: dat heeft hij handig geflikt.

schoenklomp, **schoenklomp**, znw. de. Klomp met lage, platte kap en met een riempje over de voet.

schoenlappe, **schoenelappe**, w.w., in de zegsw. *al zit je in z'n bek te schoenelappen, je verstane 'm niet*. Gezegd van iemand die zeer zacht, onduidelijk binnensmonds spreekt.

schoenlepel, znw. de. Schoenlepel.

schoenemuiltje, znw. 't. Ook: driekleurig viooltje (vero.).

schoenepoes, znw. de. Schoenpoets.

schoenepoeskissie, znw. 't. Kistje waarin de spullen bewaard worden die nodig zijn voor het schoenpoetsen.

schoenesmeer, znw. de. De/het schoensmeer.

schoenster, znw. de. Schoenlapper (vero.). Vgl. du. Schuster.

schoer (I), znw. de. Schouder (vero.).

schoer (II), znw. de. Zie *sjouwer (III)*. | D'r hangt puur zô'n schoer om de noord.

schoerleer, znw. 't. Zie *skouwerleer*.

schoffel, znw. de. Ook: houten schop met opstaande randen. Vgl. *boezemskoffel*.

schoffelaar, znw. de. Onbesuisde voetballer die bewust of door gebrek aan vaardigheid tegenstanders onderuit schopt of glijdt.

schoffele, w.w. Ook: 1. Schuivend voortbewegen. 2. Onbesuisd voetballen en tegenstanders onderuit schoppen of glijden. 3. Gulzig eten, haastig naar binnen werken. Het woord schoffelen is verwant met schuifelen.

schoffie, znw. 't. 1. Tijdje, poosje, deel van de werkdag. | 't Eerste schoffie van de brulleft was 't gezelligst. We moste nag maar 'n schoffie werke. 2. Klein stukje, kleine afstand. | We liepe nag 'n schoffie om. Vgl. *schoft (I)*.

schoft (I), znw. de/'t. 1. De schaft, rustperiode tijdens het werk. 2. Bepaalde periode van een (werk)dag (¼ deel), een bijeenkomst, een feest e.d. Zegsw. *an de ('t) schoft weze*, aan het schaften zijn. Het woord is verwant met het w.w. schuiven. Zie het N.E.W. onder schoft 3.

skoft (II), znw. de, in de zegsw. *op de skoft gaan*, 1. gezegd van een jongeman die op visite ging naar een meisje met wie hij bruiloft had gevierd. 2. uit vrijen gaan. Vgl. *skooi 2*.

skofte (I), w.w. Schaften. Vgl. fri. skoftsje. Zie het N.E.W. onder schoften.

skofte (II), w.w. Onbeschofte geluiden produceren, onbeschoft eten, zich onbeschoft gedragen.

skofterig, bn. en bw. Onbeschoft.

skoftig, bn. en bw. 1. Onbeschoft. | Eet toch niet zô skoftig. 2. Buitengewoon. | 't Is skoftig koud. 't Smaakt skoftig lekker. Hai ken skoftig biljarte.

skofstik, skoftstik, znw. 't. Boterham voor tijdens het schaften.

skofttoid, znw. de. Schafttijd. Vgl. fri. skofttiid. Voorheen de tijd waarop men een of meer boterhammen met een kop koffie gebruikte, t.w. 's middags half zes.

skoidelpad, znw. 't. Pad dat twee erven of twee percelen land scheidt.

skoidelsloôt, znw. de. Scheisloot, sloot die twee erven of twee percelen land scheidt. Deze sloot moet door {p.310} de beide eigenaren worden onderhouden.

skoidelstik, znw. 't. Akker die voor een groot deel doorsneden wordt door een slootje, zodat er a.h.w. twee gescheiden percelen liggen.

skoidelvet, znw. 't. Scheelvet, het van de darmen van een geslacht dier afgescheiden vet.

Vgl. fri. skeidelsmoar.

skoine, w.w. Schijnen. In de betekenis van 'de schijn wekken van' wordt dit w.w. in het wfri. zelden gebezigd, maar vrijwel altijd vervangen door lijken, vgl. hij schijnt gestolen te hebben 't loikt dat ie stolen het'; het schijnt, dat hij z'n huis verkoopt 't loikt dat ie z'n huis verkoopt'; het schijnt dat hij failliet is 'hai loikt ferliet te wezen'. Zelfs kan men opvangen: je loike wel ziek, of loikt 't maar zô?

skoit, znw. Zie *skoiten*.

skoitberg, znw. de, in de zegsw. *de skoitberg opgaan* 1. Aftakelen, sterven. 2. Het onderspit delven.

skoite, w.w. Schijten, in de zegsw. *ik moet van je skoite*, ik walg van je, ik heb maling aan je. – *Op de spoorstok skoite*, tegenstribbelen, niet willen. – *Iederien skoit welder(e)s op de spoorstok*, iedereen doet wel eens iets ongepasts. – *Tien kleure stront skoite*, doodsbang zijn. – *Bagger skoite*, doodsbang zijn. – *As je lekker skoite, hei je stront tekort*, het doen van zijn behoefte (vooral in de baas zijn tijd) kan een aangename bezigheid zijn. – *Hai skoit niet vóór elve(n) en vóór twaalf uur nag dun*, hij is zeer traag met betalen, zeer gierig. – *Hai skoit niet vóór elve(n), as ie 't tot twaalve(n) ophouwe ken*, zie de vorige zegsw. – *Je moete niet vóór elve(n) skoite, as je (pas) om twaalf uur moete*, je moet je geld niet voorbarig uitgeven. – *Die ken deer op tafel skoite*, die kan en mag daar alles doen, die heeft daar een wit voetje. – *Skoite as 'n roiger*, buitengewoon veel of veelvuldig schijten. – *'n Moid skoit in de pruimetoid meer as 'n mig in eêuwighoid*, een vulgaire vergelijking die er o.a. op duidt, dat men door het overmatig eten van pruimen aan de diarree raakt. – *Je moete niet op 'n aâr z'n naam skoite*, je moet je eigen kritiek of roddelpraat niet uit de mond van een ander laten komen, niet een ander in de schoenen schuiven. | 'Jaap zou wel zègge: as ik zukke gaste mit van die lange here zien, lus ik m'n soep gien meer ...' 'Jaap?! ... Je miene je oigen! Je moete niet op 'n aâr z'n naam skoite'. – *Je moete niet in mekaars bek skoite*, je moet elkaar bij het werk niet hinderen, niet te dicht bij of achter elkaar liggen bij b.v. rooiwerk. – *Z'n oigen met op z'n kop skoite leite*, zich niet laten kisten of laten bedotten. – *As jij skoite, stink je ók!* jij bent bent niets beter dan een ander, heb maar niet zo veel verbeelding. – *As die lui jou in je hande skoite, wordt 't nag 'n wafel*, jij kunt van die lui alles hebben, praat van die lui alles goed.

skoitebroek, znw. de. Bangerik, lafaard.

skoite, skoiten, znw. 't, in de zegsw. *d'r skoite(n) an hewwe*, er zich totaal niets van aantrekken. – *Ik hew skoiten an dronken Naatje*, zie de vorige zegsw. – *Ik hew skoiten an 'n aâr z'n speulsighoid*, ik heb maling aan wat anderen mooi of interessant vinden.

skoiteraai, znw. de, in de zegsw. *an de skoiteraai weze*, dun schijten, diarree hebben.

skoiterd, znw. de. Bangerik, lafaard.

skoiterig, bn. en bw. 1. Kinderachtig bang. | Wees toch niet zô skoiterig. 2. Bleek, mager. | Wat ziet ze d'r toch {p.311} skoiterig uit. 3. Gierig, overdreven zuinig of bekrompen. | Wat is ie in zukke dinge toch skoiterig. 4. Zelig, kinderachtig. | Wat 'n skoiterig kloin beetje.

skoitjedoôd, znw. de. Bangerik, lafaard.

skoitzindelek, bn. Overdreven zindelijk, schoon. Vgl. fri. skytsindlik.

skokke (I), w.w. Betalen, afrekenen. Vgl. bargoens schokken, dat ontstaan is uit Jiddisch schochad = hij heeft gegeven. Zie het N.E.W. onder schokken 2.

skokke (II), w.w. Electriseren (vero.). || Hai leit z'n oigen alle weke kokke.

skokke (III), znw. mv. Rechthoekig afgespitte stukken gedroogde koemest vermengd met stro, voorheen wel als brandstof gebruikt (o.a. te Hauwert en Oostwoud). Een oud gezegde luidde: *stro op stront en stront op stro loit op de kolk te branden*. Vgl. voorts de spotnaam *Hauwerter kokke* voor de bewoners van Hauwert. Zie het N.E.W. onder schok -4.

skokkers, znw. mv. Ouderwets soort (groene) erwten. Zie het N.E.W. onder schok -3 = bonepeul, hauw. Vgl. fri. skokker.

skolk, znw. de. Zie *skulk*.

skolper, skolperd, znw. de. Ei zonder kiemkracht dat tijdens het bebroed worden bederft, vuil ei, stinkei. Het woord is een afl. van scholpen = klotsen, kabbelen. De inhoud van een 'skolper(d)' klotst bij sterk schudden hoorbaar tegen de schaal. Vgl. Boek. onder scholfer en zie het N.E.W. onder scholpen. Zegsw. *elk nest het wel 'n skolper(d)*, in elk gezin of in elke familie komt wel een zwart schaap voor.

skólstere, w.w. Ploeterend voortgaan (vero.). | We moste deur dikke sneibanke skólstere. Mog. hangt het woord samen met schol = ijsschots; dikke aardkluit. Zie het N.E.W. onder schol 1.

skolver, skolverd, znw. 1. Zie *skolper, skolperd*. 2. Zwerver; kwajongen.

skòmmake, w.w. Schoonmaken.

skòmmakerstoid, znw. de. Schoonmaaktijd (in het voorjaar).

skommel, znw. de. Ook: 1. Dikke, schommelend lopende vrouw. Vgl. fri. skommel = dikke vrouw. 2. Wasgoed dat gedurende een bepaalde tijd in de wasmachine 'geschommeld' heeft. | De eerste skommel ken er bedát wel uit.

skommelaar, znw. de. Zie *skolper, skolperd*.

skommeleskuit, znw. de. 1. Schommelschuit (op de kermis). 2. Dikke, schommelend lopende vrouw.

skompel, znw. de. Var. van schommel.

skompele, w.w. Var. van schommelen, op een schommel heen en weer zweven.

skompes, in de zegsw. *z'n oigen 't skompes frete*, overdadig veel en lekker eten. – *Z'n oigen 't skompes lache*, zich doodlachen. De herkomst van het woord is onduidelijk. Misschien moet men het zoeken in de bargoense sfeer.

skooi, znw. de, in de zegsw. *op skooi weze*, 1. aan het schooien zijn. 2. op het vrijerspad zijn.

skooie, w.w. 1. Schooien. 2. Vrijen, op het vrijerspad zijn.

skooierig, bn. en bw. 1. Armoedig, haveloos. 2. Gemeen, laaghartig. 3. Onbeschoft.

skoôl, znw. de/'t. De school, in de comb. *de ('t) grôte skoôl*, de lagere school, de basisschool.

skoôlbord, znw. 't. Ook: kistje met schuif waarin de kinderen hun schoolboeken, prentenboeken e.d. bewaarden. Het kistje was doorgaans {p.312} thuis aan de wand bevestigd.

skoôlhermen, znw. Vero. spotnaam voor onderwijzer of 'schoolbok' (Andijk).

skoôlloupe, w.w. Op school lopen. | Ik hew nag skoôlloupe bai meester Appelman.

skoôlloupertje, znw. 't. Schoolgaand kind.

skoôlpad znw. 't. Weg naar school, afstand tussen huis en school. | Wai hadde vroeger puur zô'n skoôlpad.

skoôlskurft, znw. de, in de zegsw. *skoôlskurft hewwe*, een gruwelijke hekel aan school, aan studeren hebben en daarom spijbelen of thuisblijven (en een ziekte simuleren).

skoôltjese, w.w. Schooltje spelen.

skoôn, bn. en bw. Schoon, helder, zindelijk. (Schoon in de zin van 'mooi' is voor de wfri. een (zuidned.) boekenwoord). Zegsw. *skoôn weze*, 1. proper, zindelijk zijn 2. klaar zijn met de schoonmaak. – *Skoôn en op stel weze*, klaar zijn met de schoonmaak en met het weer opstellen van het meubilair e.d. of klaar zijn met het schoonmaken en inrichten van een ander huis (na verhuizing). – *Skoôn zitte*, een bedrijf of woning zonder schulden of lasten hebben. – *Skoôn vóór weze*. 1. vrij van schulden of lasten zijn. 2. gereed zijn met het werk, geen achterstand hebben, met een schone lei beginnen. – *Skoôn op de plaas komme*, zonder schulden op de boerderij komen. – *Zó skoôn as sulver*, zeer schoon of proper. – *As 't maar skoôn en heel is*, gezegd van kleding die wel oud mag zijn, maar niet vuil of kapot.

skoônhandig, bn. Lui, traag. Eig. er een hekel aan hebbend de handen vuil te maken. | Ze is heêl niet skoônhandig.

skoônhans, **skoônhands**, bn. Zie *skoônhandig*.

skoônouwelui, znw. mv. Schoonouders.

skoônraaie, w.w. 1. Schoonrijden op de schaats. 2. Meedoen aan een wedstrijd waarin het gaat om het schoonste geheel van paard en wagen en inzittende(n).

skoônraaiers, znw. mv. Zie *rondraaiers*.

skoorstien, znw. de, in de zegsw. *de skoorstien roukende houwe*, aan het werk blijven, de kost blijven verdienen.

skoôt (I), znw. de. Deel van een vrouwenrok.

skoôt (II), znw. de. Dik touw waarmee het zeil van de 'veldersskuit', de schuit van de tuinder, met een halve steek werd vastgezet.

skoôtje, znw. 't. Een schoot wittebrood, eertijds de eenheid van het broodgewicht, nl. ½ pond of 2½ hg. Het schootje was een wittebrood bestaande uit tien aan elkaar gebakken laagjes die men gemakkelijk van elkaar kon trekken. Het woord schoot is een afl. van schieten, hier: brood dat in de oven werd geschoten. Zegsw. 'n *oudbakken skoôtje*, 1. fig. voor een oud, verschrompeld vrouwtje. 2. fig. voor een temerig, flauw persoon.

skoôtjesbroôd, znw. 't. Zie *skoôtje*.

skop, znw. de, in de zegsw. *op de skop zitte*, op de schopstoel zitten, de kans lopen ontslagen te worden. – *Op de skop neme*, grondig wijzigen door ruilverkaveling. | Ze zalle ankomd jaar de leste vaarpolder op de skop neme.

skoppe, w.w. Schoppen, in de zegsw. *nei de leste vonke skoppe*, bijna failliet zijn. – *Skop ze, maar vertrap ze niet*, woordspeling gebezigd bij het kaarten als men met schoppen uitkomt.

skoppe, **skoppen**, znw., in de zegsw. *skop-{p.313}pe(n) hewwe de honde niet graag*, woordspeling gebezigd bij het kaarten als men met schoppen uitkomt (terwijl dit de tegenpartij niet goed past).

skoppel, znw. de. Vero. var. van schommel.

skoppele, w.w. Vero. var. van schommelen.

skoppespoep, znw. de. Schoppenboer. Vgl. du. Pik-bube.

skopperdevoet, zie *skipperdevoet*.

skóreme, bn. Afl. van schorem, in een comb. als 'n *skoreme troep* = een armoedige, haveloze troep.

skors, znw. de, in de zegsw. *op skors gaan*, uit bedelen of schooien gaan, op route gaan.

Mog. is het woord verwant met schorten = ontbreken, in de zin van: het ontbrekende bijeen bedelen of -schooien.

skorsie, znw. 't. Var. van (ijs)schotsje, in de zegsw. *skorsie trappe*, schotsen kapot trappen. Ook: skorse trappe.

skorteldoek, znw. de. (Voor)schoot (vero.).

skorting, znw. de, in de zegsw. *deer zit de skorting niet*, daat schort het niet aan, daar zit de fout niet (vero.).

skos (I), znw. de, in de zegsw. *d'r 'n mooie (rare) skos uitgooie*, een verrassende of rare opmerking maken. Eig. een schotse = scheve, verkeerde opmerking maken. Vgl. de zegsw. onder *kruier*.

skos (II), znw. de. IJsschots.

skos (III), znw. de. Schotse dans.

skos (IV), znw. de. (Vee)koopman, (paarden)handelaar, scharrelaar.

skosse (I), znw. mv. IJsschotsen, in de zegsw. *skosse loupe (trappe)*, van schots op schots springen, het ijs gammel of kapot lopen of trappen. – *De skosse in de keël hewwe*, 1. verkouden zijn o.a. als gevolg van het schaatsenrijden. 2. iets in de keel hebben dat het spreken bemoeilijkt.

skosse (II), w.w. De z.g. Schotsedrie dansen; ook in het algemeen: dansen.

skosse (III), w.w. Vee en pluimvee opkopen en weer verhandelen.

skosse (IV), znw. mv. Schotse muizen (aardappelsoort).

skosser, znw. de. Zie *skos (IV)*.

skossie, znw. 't. Zie *skorsie*.

skoswal, znw. de. Zie *skotwal*, *skotswal*.

skot (I), znw. de. Zie *skotter (II)*.

skot (II), znw. 't. Ook: 1. Houten wand, beschietzel. 2. Spit. | Hai het skot in de reg. Zegsw. *skot zette*, opschieten, flink doorstappen of -werken. – *Op skot hewwe*, in de gaten hebben, dóór hebben. – *Mit grof skot*, met geweld, plompverloren. | Hai kwam mit grof skot de kamer binnen.

skôtel, znw. de. 1. Grendel, ijzeren schuifbout tot afsluiting van een deur. 2. Balk die in horizontale stand wordt gelegd om inrijdeuren vast te zetten. 3. Ovenpaal, platte schop om o.a. brood in de oven te schieten of om het er weer uit te halen. Het woord is een afl. van het w.w. schieten. Zegsw. *de skôtel is deur de oven*, de zaak is verbruid, de zaak is failliet.

skôten, volt. deelw. Geschoten, in de zegsw. *dat hei je goed skôten*, dat heb je goed gezien of doorzien. Ook: *dat is goed skôten*.

skotje, znw. 't. Ook: 1. Houten wandje. 2. Vakje, afgeschoten ruimte. Zegsw. *d'r 'n skotje voor skiete*, er een stokje voor steken.

skotjes, znw. mv. Vakjes, afgeschoten ruimten, in de zegsw. *de skotjes benne nag vuld*, er is nog voorraad, er is nog geld in de portemonnee.

skotjespan, znw. de. Aarden schotel met tussenschot, voorheen gebruikt {p.314} om twee soorten groenten tegelijk te verwarmen.

skottepisser, znw. de. Smeerlap, viezerik.

skotter (I), znw. de. 1. Iemand die onvast, waggelend loopt. 2. Iemand die gehaast loopt, flink doorstapt. Zegsw. *an de skotter weze*. 1. er flink de pas in hebben. 2. aan de wandel zijn. Het woord is verwant met schieten.

skotter (II), znw. de. 1. Koe die op haar derde jaar nog maar één keer gekalfd heeft. Vaars die niet na ± 2 jaar maar na $\pm 2\frac{1}{2}$ jaar kalft. 2. Koe die bij het kalven een jaar overslaat. 3. Soms ook: schaap dat niet vóór haar tweede jaar lammeren werpt. Zegsw. *'n dubbel(d)e skotter*, koe die tot haar derde jaar geld, niet drachtig blijft. Het woord is evenals skotter (I) verwant met schieten, overschieten.

skotteraar, znw. de. Zie *skotter (I)*.

skottere (I), w.w. 1. Onvast, waggelend lopen. 2. Gehaast lopen, flink doorstappen.

skottere (II), w.w. Een jaar overslaan met kalven. Soms ook schertsend voor: een jaar overslaan met het baren van een kind. | Je woif mag welder(e)s skottere.

skotters, znw. mv. Uitschot, inferieure produkten die er 'uitgeschoten', uitgegooid worden. | D'r zitte puur skotters in de bloemkoël.

skotveers, znw. de. Schotvaars. Zie *skotter (II)*.

skotwal, skotswal, znw. de. 1. Grond die bij het graven van een sloot op de wal werd 'geschoten' of gegooid. 2. Fig. voor gestampde witte of bruine bonen met aardappelen en vet, een zeer voedzaam en snel te bereiden maal, dat voorheen op drukke dagen (b.v. op wasdag) werd gegeten.

skotwalle, skotswalle, w.w. Een 'schotwal' maken. Zie *skotwal 1, skotswal 1*.

skouf, znw. de. Schoof, schelf.

skouw, znw. de. 1. Schouw, controle op het onderhoud van sloten, rietwallen e.d. 2.

Onderzoek naar het geslacht van jonge konijnen, jonge eenden e.d.

skouwe, w.w. 1. Schouwen, controle uitoefenen op het onderhoud van sloten, rietwallen e.d.

2. Het geslacht van jonge konijnen, jonge eenden e.d. onderzoeken.

skouwer, znw. de. Schouder.

skouwerleer, znw. 't. Schouderleer, plaat leer die baggerlui droegen om kleren en huid te beschermen, tevens als bescherming tegen nat worden en kou vatten.

skouwreid, bn. Gereed om geschouwd, gecontroleerd te worden. Zie *skouwe 1*.

skove, w.w. 1. Var. van (af)schuiven, betalen. 2. Geld ontvangen.

skovel, znw. de. Werktuig om sloten te reinigen. Het woord is verwant met schuiven.

skraaiersend, znw. 't. De minste plaats aan tafel. Lett. schreierseinde.

skrabbers, znw. mv. Centen, geld. Eig. wat men bijeengeschrabd of -geschraapt heeft. | Hai zit goed in z'n skrabbers.

skram, znw. de. Gesneden niet volwassen varken, (gesneden) big van ± een halfjaar. Het woord is een afl. van een oude woordwortel *(s)krem = schrammen, snijden. Zie het N.E.W. onder schram.

skrambering, znw. de. Var. van schrobbering.

skrans, znw. de. 1. Schrab, kras. 2. Gulzige eter.

skranse, w.w. Schrabben, krassen, met een scherp voorwerp beschadigen of beschadigd worden.

skrap, bw. in de zegsw. *skrap komme*, {p.315} klaarkomen met het werk (vero.). Lett. een schrap = een streep, een steunpunt of houvast krijgen. Vgl. ned. zich schrap zetten. Zie het N.E.W. onder schrap 1.

skrape, w.w. 1. Schrapen. 2. De grond los schrapen, wieden. 3. Krabben. | Zit toch niet zô op je reg te skrapen. 4. Verzamelen uit hebzucht. Zegsw. *hai staat te skrapen as 'n (vurige) knol*, 1. hij is zeer ongeduldig, wil graag beginnen. 2. hij is zeer trouwlustig of zeer wellustig.

skraper, znw. de. 1. Krabber; scheermes met houder. 2. Schoffel waarmee men de grond los schraapt en het onkruid wiedt. 3. Gierigaard, hebzuchtige verzamelaar.

skras, znw. de. Var. van kras, schrab. Vgl. fri. skras.

skrasse, w.w. Var. van krassen, schrabben. Vgl. fri. skras.

skravel, znw. de, in de zegsw. *an de skravel weze*, kwakkelen, sukkelen met zijn gezondheid. Zie *skravele*.

skravele, w.w. Kwakkelen, sukkelen met zijn gezondheid, met moeite vooruit krabbelen. Het woord is een var. van schraven = bijeschrappen, met de poot krabben. Zie het N.E.W. onder schraven.

skredig, bn. en bw. Flink, stevig of grof gebouwd (van personen) (vero.). Vgl. fri. skredich = grof gebouwd (en mager). Mog. behoort het woord etymologisch bij schrijden. Zie het N.E.W. onder schrede en schrijden. Zie ook wfri. skrid en skriddig.

skreêuwe, w.w. Ook: schreien, (luidkeels) huilen.

skreêuwillek, znw. de. Schreeuwlelijk, huilebalk.

skremánt, bn. en bw. Geweldig, frappant (vero.). Misschien is het woord een verbastering van sacrament.

skrid, znw. 't. Kruis van een lichaam of broek. Eigenlijk de plaats waar de benen uiteengaan. Het woord is een afl. van schrijden.

skriddig, bn. en bw. Zie *skredig*. Vgl. fri. skriedich.

skriebel (I), bn. en bw. Zie *skriebelig*. Vgl. ned. schrevel = schriel, schraal, mager.

skriebel (II), znw. de. Zie *skriebeltje*.

skriebelig, bn. en bw. 1. Klein, schriel, verschrompeld. 2. Zwak, bleek, ziekelijk. | Wat ziet dat koind er skriebelig uit.

skriebeltje, znw. 't. Klein, schriel, min persoontje of diertje.

skriel (I), bn. en bw. 1. Schriel, schraal, mager. 2. Bekrompen, gierig.

skriel (II), bn. en bw. Var. van schrill, akelig, griezellig. | 't Was 'n skriel gezicht.

skriem, znw. de. 1. Iemand die 'skriemt'; zie *skrieme*. 2. Inhalig, schraperig persoon. Zegsw. *Op (de) skriem gaan*, gaan juttten, op schooi gaan met de bedoeling het opgeschooide weer te verkopen.

skrieme, w.w. 1. Juttten, schooien en het opgeschooide weer verkopen. 2. Inhalig, schraperig te werk gaan. In het fri. betekent skrieme 'schreien, kermen, klagen', te vergelijken met eng. to scream = schreeuwen, gillen, gieren. Hieruit kon zich de betekenis ontwikkelen van klagen dat men te kort heeft, inhalig te werk gaan, er op uitgaan om van alles en nog wat op te schooien.

skriemer, znw. de. Zie *skriem*. Vgl. fri. skriemer.

skriemersgeld, znw. 't. Geld dat men verdient met de verkoop van opgeschooide spullen.

skrien, znw. de. Zie *skriem*.

skriene, w.w. Zie *skrieme*. {p.316}

skriewel (I), bn. en bw. Zie *skriebel* en *skriebelig*.

skriewel (II), znw. de. Zie *skriebeltje*.

skriebelig, bn. en bw. Zie *skriebelig*.

skriebeltje, znw. 't. Zie *skriebeltje*.

skrikkeldreid, znw. 't/de. Var. van schrikdraad. De vorm is kennelijk o.i.v. prikkeldreid ontstaan.

skrikkelek, bn. en bw. Var. van verschrikkelijk. | 't Is skrikkelek duur.

skriks, bn. en bw. Schuin, diagonaalswijze. Vgl. fri. skriks. | De strepe van die jurk komme skriks over mekaar. Het woord is mog. een afl. van schrikken, dat o.a. ook verspringen, uiteengaan kon betekenen. Zie het N.E.W. onder schrikken.

skril, bn. en bw. Zie *skriel*. Vgl. fri. skril.

skrillap, znw. de. Ooglap als deel van het paardetuig dienende om het paard niet te doen schrikken. Het woord is ontstaan uit 'skriklap'.

skrimpeljeus, bn. 1. Schroomvallig, verlegen, onnozel (vero.). 2. Lelijk, onaanzienlijk (vero.). Het woord is een verbastering van scrupuleus. Vgl. Boek onder schrimmeljeus.

skritteljacht, znw. 't. Zie *skitteljacht*.

skrobbe, w.w. Ook: krabben, schrapen. | Zit toch niet zô op je reg te skrobben. Zegsw. *uie(ns) skrobbe*, uien oogsten (met de hand). – *Z'n nest skrobbe*, plat voor: zijn bed opmaken.

skrôde (I), znw. mv. Schroten. Zie *skroôd*.

skrôde (II), w.w. 1. Stotend glijden (vero.) 't Skip zat mit de kimmen(d) op de stiene en skroôdde mit 't vallende water d'r bai neer. 2. Rommelend zoeken of struinen (vero.). Zie ook het N.E.W. onder schrooien.

skrôdielder, znw. de. Landmeter die aanwees hoeveel roeden of voeten dijk of weg ieder moest onderhouden. Het woord is ontstaan uit skroôddielder, waarin skroôd de betekenis heeft van 'afgesneden stuk, strook' (afl. van schrooien = stuk- of afsnijden) en diel, een oude

vorm van deel, gedeelte. Hij die het skroôd-diel aanwees, was dus de skrô(od)-dielder. Vgl. nog middelned. schrodunge = verdeling van dijken m.b.t. de onderhoudsplicht.

skroei, znw. de. (Hevige) honger, (vero.). Vgl. fri. skroei. Het woord is mog. een afl. van schroeien in de zin van ineenschrompelen (van honger). Zie ook het N.E.W. onder schroeien. **skroffelig**, bn. Ruw van huid of van schil. | Wat hei je skroffelige hande. Wat benne dat skroffelige pere. Het woord is wsch. verwant met w.w. als schrompelen en schroeien. Zie het N.E.W. onder schrompelen en schroeien.

skroifie, znw. 't. Potloodje, pen (kindertaal).

skroôd, znw. de. Schroot, smalle plank, smalle strook gezaagd hout. Het woord is een afl. van schrooien = besnoeien, fjnsnijden, ronde stukken hout met een beitel afwerken. Zie ook het N.E.W. onder schrooien.

skroôdje, znw. 't. 1. Schrootje. 2. Rond uitgesneden strookje gaas of tulle dat vóór aan de hul werd gezet om deze te verlengen en waarlangs ter versiering een Brabants kantje werd aangebracht.

skroôdjesgaas, znw. 't. Gaas om 'skroodjes' voor de hul van te maken, i.t.t. kappegaas.

skrooi, znw. de, in de zegsw. *op skrooi gaan*, var. van op schooi gaan.

skrooie, w.w. 1. Var. van schooien, trachten een extraatje te verdienen. 2. Ploeteren, hard werken. Mog. is {p.317} de vorm skrooie o.i.v. skrieme ontstaan.

skrooier, znw. de. 1. Iemand die van alles opschooit, die een extraatje tracht te verdienen. Vgl. *skriemer*. 2. Ploeteraar, harde werker.

skrot, znw. 't. Afval, uitschot, o.a. van vruchten. Het woord is een afl. van schrooien of schroden dat oorspr. besnoeien, fijn- of stuksnijden betekende. Wat na het schrooien overbleef was het schrot. Vgl. ned. schroot = ijzerafval. Zie het N.E.W. onder schrooien en schroot.

skrotters, znw. mv. Uitschot, waardeloze produkten.

skronkig, bn. Var. van schonkig.

skrouk, znw. de. Zie *skroukie*. Zegsw. 'n lilleke skrouk, een naar onaangenaam persoon.

skrouke, w.w. 1. Schroeien en daardoor ineenschrompelen. 2. Schuren, schurken. | De varkes kenne zô lekker teugen 't hek skrouke. Zie het N.E.W. onder schroken.

skroukig, **skroukerig**, bn. Schraal, mager, verschrompeld. | Wat 'n skrouk(er)ig beisie, 'n skrouk(er)ig woifie. Skrouk(er)ig gewas.

skroukie, znw. 't. Schraal, mager, min persoon(tje) of dier(tje). Eig. wat er 'geschrookt' of verschrompeld uitziet.

skuddeldoek, znw. de. Zie *skutteldoek*.

skuddele, w.w. 1. Zacht schudden. 2. (Herhaaldelijk) schudden. | Jij moete kaarte skuddele.

skuifies, znw.mv., in de zegsw. *op de skuifies loupe*, klaplopen, bedelen. Mog. herinnert de zegsw. – die ook elders bekend is – aan de gewoonte dat landlopers en bedelaars eten werd verstrekt in de kloosters. Dit gebeurde aan een soort loket dat geopend en gesloten werd met een schuif. Boek. vat 'skuifies' op als de laatste kruimels die van tafel werden geschoven, een m.i. minder aannemelijke verklaring.

skuifieslouper, znw. de. Klaploper, bedelaar.

skuiframe, znw.mv. Schertsend voor ogen, in de zegsw. *ientje in de skuiframe hewwe*, iemand in de gaten hebben of (door)zien.

skuilder, bw. Meer of beter schuil. | Je hadde 't skuilder douwe moeten.

skuildouwe, w.w. Opschuilen, wegstoppen.

skuilhoekese, **skuilhoekiese**, w.w. Zie *skuilhokkiese*.

skuilhokkie, znw. 't, in de comb. *skuilhokkie doen (speule)*, schuilhoekje spelen.

skuilhokkiese, w.w. Schuilhoekje spelen.

skuilhonkie, znw. 't. Zie *skuilhokkie*.

skuilhonkiese, w.w. Zie *skuilhokkiese*.

skuierkop, znw. de. (Hoofd met) kort, borstelig haar.

skuim, znw. 't. Schuim, in de zegsw. *'t skuim van de handel is beter as't vet van de arreboid*, men verdient d.m.v. de handel – ook al wordt dit door sommigen als een minderwaardige of minder oorbare broodwinning beschouwd – dikwijls gemakkelijk en snel meer geld, dan in een 'normale' betrekking waarin men hard moet werken.

skuimkop, znw. de. Schertsend voor pilsje.

skuins over, bw. Var. van schuin tegenover. | Hai weunt skuins over de kerk.

skuit, znw. de. Schuit, in de zegsw. *ze hewwe de skuit op (an) de wal en de kloet in de boet, maar klage doene ze evegoed*, gezegd van lieden die alles hebben wat hun hartje begeert, maar toch {p.318} nog klagen. – *Ze moet in de skuit*, ze moet weldra bevallen. – *Ze het de skuit ôm zoild*, ze heeft een miskraam gehad.

skuitepik, znw. de. Schuitenbouwer, hellingbaas.

skuive, w.w. Ook: (Zijn portie) betalen. Vgl. ofskuive.

skuld, znw. de. Schuld, in de zegsw. *oigen skuld wordt niet beklaagd*, als men zich iets door eigen schuld aandoet, mag men geen medelijden verwachten. – *Oigen skuld plaagt de mens 't meist*, men maakt zichzelf de meeste verwijten, als men zich door eigen schuld iets heeft aangedaan.

skulderai, znw. 't. Var. van schilderij, ook: alles wat ingelijst is.

skulfer, znw. de. Var. van schilfer. Vgl. fri. skulfer.

skulfere, w.w. Var. van schilferen. Vgl. fri. skulferje.

skulk, znw. de. Schort, boezelaar (vero.). Vgl. fri. skelk.

skulp, znw. de. 1. Var. van schelp. 2. Voorste deel van een bakwagen. Vgl. fri. skulp.

skulp-aai, znw. 't. Onbevruucht ei. Zie *skolper*, *skolperd*.

skulpdoôsie, znw. 't. Met beschilderde of geglazuurde schelpen versierd doosje of kistje.

skume, w.w. Var. van schuimen.

skurft (I) bn., in de zegsw. *skurft weze*, bang zijn, geen zuiver geweten hebben. *Wie skurft is, vreist de roskam*, wie geen zuiver geweten heeft, is bang voor de gevolgen van zijn misstap.

skurft (II), znw. de. Schurft, in de zegsw. *skurft leert krabbe(n)*, wie problemen of tegenslagen ondervindt, leert zich er tegen harden. – *Erges de skurft an hewwe*, ergens een gloeiende hekel aan hebben.

skurfte, w.w. Schurken, schuren.

skurftig, bn. Ook: bang, geen zuiver geweten hebbend.

skurfpaal, **skurftpaal**, znw. de. Paal waartegen het vee zich schurkt of schuurt.

skut, znw. 't. Schot, houten wand, afschieting. Zie ook *spatskut*. Zegsw. *Niereper skut*, voorheen tweede kermis in Nieuwe Niedorp, eind augustus, mog. zo genoemd om het seizoen af te schutten, af te sluiten.

skutte, znw. mv. in de comb. *skutteloupe*, jongensvermaak dat bestond uit het lopen op of overstappen op in de sloot drijvende 'spatskutte' die daar na de staltijd een tijdje moesten schoon weken.

skuttel znw. de. (Etens)schotel, (voorheen doorgaans van grof aardewerk). Uit lat. scūtella = platte schotel, schaal. Vgl. fri. skûtel.

skutteldoek, znw. de. Vaatdoek. Vgl. fri. skûteldoek.

skutteldoekie, znw. 't. Vingerdoekje.

skuttele, w.w. Afl. van skuttel, in de zegsw. *deer skuttelt 't niet ruim*, het is daar een arme boel, ze hebben het daar niet ruim.

skuttelegoed, znw. 't. Schotels en borden.

skuttele- en skaaltjesgewag, znw. 't. Het geheel aan schotels en schaaltes.

skuttelewater, znw. 't. 1. Water waarin de schotels, borden en ander eetgerei worden afgewassen, afwaswater. 2. Slappe thee of koffie. Vgl. fri. skûtelwetter.

skuttewagen, znw. de. Zie *bakwagen*.

skuum, znw. 't. Var. van schuim.

skuur, znw. de. Schuur, in de zegsw. *in moin skuur past maar ien deur*, jij bent de enige vrouw die bij mij past, ik wil alleen met jou trouwen.

skuurwerk, znw. 't. Werkzaamheden die in de schuur worden verricht in tegenstelling tot op de akker. Vgl. fri. skuorrewurk. {p.319}

skuw, bn. en bw. 1. Schuw. 2. Buitengewoon. | 't Is skuw koud. Hai lout wel zô skuw hard!

slaai (I), znw. de. Slegge, sleg, grote houten hamer, vooral gebruikt voor het inslaan van palen. Vgl. fri. slaei. Het woord is een afl. van slaan.

slaai (II), znw. 't. Slijmachtig schedevocht dat afgescheiden wordt voor de koe kalft. Zie het N.E.W. waar slij 'zeelt' betekent, eig. de slijmerige vis. Wfri. slaai is mog. verwant met dit slij. Zie ook Boek. onder slei (II).

slaaië, w.w. Slijmachtig schedevocht afscheiden. Zie **slaai (II)**. | 't Beisie begint te slaaien.

slaaiër, znw. de. Hoopje taai slijm, snot of lijm (vero.).

slaaiersflab, znw. 't/de. Slijmerige, brijachtige, plantaardige massa in sloten.

slaan, w.w. Slaan. Dit w.w. wordt doorgaans als volgt vervoegd: slaan – sloeg – sloegen. In oudere teksten treft men ook de volgende vormen aan: slaan – sleig/slein – sleigen/slein. Zie ook onder **slein**. Zegsw. *je moete slaan, deer(weer) je mee sloegen worre*, laat je door tegenslag niet ontmoedigen, maar vecht terug, vooral in de zin van: je moet het komende jaar juist die produkten verbouwen welke het afgelopen jaar weinig of niets opleverden.

slaander, znw. de. Onbetrouwbaar paard dat plotseling kan 'slaan' of achteruittrappen.

slachdoôd, slachtdoôd, znw. de, in de zegsw. *slach(t)doôd houwen*, slachten tijdens de herfst (vero.).

slachte, w.w. Van hetzelfde slag zijn, gelijken op. Zegsw. *slacht moin wat*, zo denk ik er ook over, zo sta ik er ook voor, zo is het mij ook vergaan.

slachtig, bn. en bw. Er slag van hebbend, handig, | 't Is 'n slachtige werkmán.

slag, znw. de, in de zegsw. *op slag*, terstond. | Je moete op slag thuiskomme.

slage, znw. mv. Slagen, klappen, in de zegsw. *de slage valle weer leig*, er wordt weer flink geroddeld. Kennelijk is de zegsw. ontleend aan de bokssport.

slaggerig, bn. Mistig druilerig. | 't Is slaggerig weer. Vgl. ned. neerslag = wat o.a. in de vorm van regen neerslaat.

slaggie, znw. 't. Plank onder het raamkozijn of tegen de wand. Op deze plank werden allerlei spulletjes neergelegd of -gezet. | M'n poip loit op 't slaggie. Mog. behoort het woord bij slaan, in de zin van: plank die onder het kozijn of tegen de wand is geslagen, of moet men denken aan een var. van slechie?

slagloive, w.w. Hevig hijgen, zodat het lijf of lichaam heftig meebeweegt. | De hond lag te slagloiven van de louvighoid (Lutjebroek).

slagsweerd, znw. 't. Ook: 1. groot soort sabel o.a. gebruikt om het riet van de walkanten te slaan. 2. Extra grote snijboon waarvan de peul de vorm van een slagzwaard heeft.

slagsekel, znw. de. Sikkkel met lange stok waarmee men sloten zuivert van riet, biezen e.d.

slak, znw. de, in de zegsw. *'n slak en 'n haas viere g'loik nuwjaar*, advies om het kalmer aan te doen, daar men met al zijn gejacht uiteindelijk toch niet veel opschiet.

slakkepikker, znw. de. 1. Schedemes waarmee men in de tuin of op de akker slakken doorprikt. 2. Schertsend voor bajonet.

slakvet, bn. Zeer vet, dik. | Die moid wordt slakvet.

slank, bn, in de zegsw. *zô slank as 'n {p.320} den*, zeer slank.

slapbandig, bn. Slappe kruisbanden, hebbend (van een koe). Vgl. fri. slopbannich.

slapdarm, znw. de. Slappeling, luiwammes, ellendeling.

slappie (I), znw. 't. Pijp met een slap roer (vero.).

slappie (II), znw. 't. Slabbetje.

slaraak, znw. de. Soort van hark waarvan de vier tanden met een ijzeren mes verbonden zijn. De slaraak wordt gebruikt bij het opmaken der kanten van het land. Zegsw. *ientje om 'n dubbeltje slaraak sture*, iemand om een fopboodschap sturen.

slebákke, w.w. 1. slabakken, treuzelen traag werken. Zie het N.E.W. onder slabakken. 2. Overslaan, verstek laten gaan. | Moet je weer te vergâren! Je slebakke maarders 'oor!

slebónje, znw. de. Sloddervos (Heerhugowaard).

slechie, znw. 't. Het geslachte of geëffende deel van de weg, trottoir, stoep, looppad (vero.) | Mooi op 't slechie bloive, 'oor. Vgl. Boek. onder slechtje.

slecht, bn. en bw., in de zegsw. *slecht oppasse*, zich slecht, immoreel gedragen. – *Zô slecht as ketoen van 'n sent 'n el*, 1. van zeer slechte kwaliteit. 2. zeer immoreel.

slechtighoid, znw. de. Slechtheid.

slee, bn. en bw. Lusteloos, traag (bij ongesteldheid) (vero.). Zie het N.E.W. onder slee = traag, stomp, wrang, en de var. sleeuw. Vgl. eng. slow. Zie Boek. onder sleeuw.

sleef, znw. de. Pollepel (vero.). Vgl. fri. sleef.

sleep, znw. de, in de zegsw. *mit ientje an de sleep gaan*, iemand op slinkse wijze voor zijn karretje spannen, met iemand een loopje nemen. – *Erges mee an de sleep gaan*, iets (gaan) verslepen. Zie ook *woidesleep*.

sleepie, znw. 't. Oude inhoudsmaat voor natte waren, t.w. 1 of ½ l. Vgl. Boek. onder sleepje.

slees (I), bn. Sleets.

slees (II), znw. de. Var. van slede.

slein, w.w. Vero. vorm van slaan. De vervoeging was: slein – sleig – sleigen.

sleip(I), znw. de. Oude grondmaat. Brander noteert de vorm slijp.

sleip (II), znw. de. Slaap, in de zegsw. *efkes de sleip deur z'n loif gaan leite*, even een slaapje doen (om weer op krachten te komen).

sleipe, w.w. Slapen, in de zegsw. *licht sleipe*, niet vast slapen. *Droug sleipe*, tijdens het slapen niet (meer) bedwateren. – *Nat sleipe*, tijdens het slapen (nog) bedwateren.

sleipers, znw. mv. Slapers, in de zegsw. *sleipers worre niet roik*, wie te lang slaapt, wie lui is of wie geen acht op zijn zaken slaat, zal het niet ver brengen.

sleipig, bn. en bw. Var. van slaperig.

sleipjak, znw. 't. Nachtjapon (vero.).

sleipmussie, znw. 't. Slaapmutsje. Ook naam voor oude boerendans.

slem (I), bn. 1. Niet gaar, niet doorbakken. | 't Brood is puur slem. 2. Taai, moeilijk te bewerken. | De grond is puur slem. Vgl. Boek. onder slemmen.

slem (II), bn. en bw. Zie *slim (II)*.

slemiér, znw. de. 1. Slamier, slungel. 2. Leep, listig persoon. Vgl. fri. slemier.

slempád, znw. 't. Zie *slimpad*.

slempig, slemperig, bn. Slempig, gemakkelijk dichtslibbend. | 't Is van die slemp(er)ige grond. Vgl. fri. slimpich.

slemtócht, znw. de. Zie *slimtócht*.

sleng, znw. de. Slenk, geul, spoor van {p.321} een oude waterloop.

sletje, znw. 't. Zie *selétje*.

sleze, w.w. 1. Sleeën. 2. Sleepvoeten. 3. Aanlopen van een wiel. | 't Voorwiel sleest.

sliere, w.w., in de zegsw. *'t sliert nag wel*, het gaat nog wel, het loopt nog wel los.

slierpeul, znw. de. Lange, uit zijn krachten gegroeide persoon, slungel.

sliertetik, znw. Zie *skerese*.

sliet, znw. de. 1. Lange, buigzame, dunne tak, loot of lat, wilgetak. 2. Lang, mager persoon. Vgl. het N.E.W. onder sliet.

slieter, znw. de. Zie *sliet*.

slieterig, bn. Lang en mager.

slik, znw. de. Var. van lik. Vgl. fri. slik.

slikbekke, w.w. Likkebaarden, watertanden.

slikke (I), w.w. Var. van likken. Vgl. fri. slikje.

slikke (II), w.w. Baggeren. Afl. van slik of slijk.

slikke (III), w.w. Stenen kopen bij het dominospel.

slikkie, znw. 't. Likje, klein beetje. | Doen d'r maar 'n slikkie butter op.

slikkoekie, znw. 't. Likkoekje.

sliknat, bn. Kletsnat.

slikpoes, znw. de. Troetelwoord. | Je benne m'n lekkere slikpoes.

slikvingere, w.w. Smullen.

slikvingerend, bw., in de zegsw. *'t ging slikvingerend op*, gezegd van een spijs die zo smakelijk is, dat men, als ze op is, a.h.w. de vingers nog aflikt.

slim (I), bn. Zie *slem (I)*.

slim (II), bn. en bw. Ook: 1. Scheef, schuin toelopend. 2. Slecht, droevig. | 't Is slim oflouten. Zegsw. *slim slecht weze*, doortrapt, geraffineerd slecht zijn.

slimpad, znw. 't. Pad dat de gewone weg schuin afsnijdt en bekort. Vgl. nog de straatnaam Slimpad te Heiloo.

slimpig, slimperig, bn. Zie *slemperig*.

slimtócht, znw. de. Tocht of sloot die schuin toeloopt en daardoor een kortere (vaar)weg biedt. Vgl. o.a. nog de waternaam Slimtócht te Hoogkarspel.

slinger, znw. de, in de zegsw. *z'n slinger hewwe*, zijn draai hebben. – *An de slinger weze*, aan de zwier zijn.

slingerbille, w.w. Schertsend voor dansen, met name waar het modern dansen betreft met veel gedraai van het achterwerk. | Noem je dat danse wat die jongelui opheden doene, kom nou, dat noem ik slingerbille.

slingerdeslankie, znw., in de zegsw. *slingerdeslankie speule*, vero. spel, waarbij een lange rij kinderen zich slingerend als een slang voortbewoog.

slinger-om, znw. de. Omweg. | We hewwe puur zo'n slinger-om maakt.

slob, znw. de. Boezelaar, wollen voorschoot die men omdeed bij de was, werkboezelaar van grauw linnen of van katoen.

slobbe, w.w. 1. Met vuile voeten binnenlopen. | Niet zô slobbe, 'oor, je slobbe de hêle boel onder. 2. Vuil worden. | 't Slobt zó mit dat natte weer, je kroige al die slobberaai in huis.

slobband, slobbeband, znw. de. Band, bovenrand van een slob(be) of boezelaar (vero.).

slobber (I), znw. de. Iemand die (geregeld) met vuile voeten binnenloopt.

slobber (II), znw. de. 1. Iemand die slurpend drinkt of iets vloeibaars eet. 2. Halfvloeibare spijs, in het algemeen dat wat men 'opslobbert' zoals thee en koffie. | Hei je nag 'n {p.322} bakkie slobber?

slobberaai, znw. de. 1. Het (geregeld) naar binnenlopen met vuile voeten. 2. Smerigheid, vuil t.g.v. het 'slobben'. | Ik moet vezelf die slobberaai weer ofboene.

slobbere (I), w.w. Var. van slobbe.

slobbere (II), w.w. Slurpen.

slobbere (III), w.w. Te wijd zijn van kleding. | Die jas slobbert efkes. Etymologisch zijn slobber (I en II) en slobbere (I, II en III) dezelfde woorden. Vgl. het N.E.W. onder slobberen.

slobberig, bn. en bw. 1. Vuil, smerig t.g.v. het inlopen met vuile voeten. | Wat ziet die mat toch slobberig. 2. Nat, regenachtig. | 't Is echt van dat slobberige weer. 3. Te wijd vallend (van kleding). | Ik doen die slobberige jas niet an. Vgl. fri. slobberich.

slobberkoôl, znw. de. Soort groene kool, o.a. gebruikt voor '*ketelkost*'. Zie aldaar.

slobbroek, znw. de. Broek van zeildoek die men over de werkbroek aantrekt, o.a. bij landwerk dat men kruipend verricht.

slobkiel, znw. de. Kiel die de boer over zijn andere kleren aan trok als hij moest melken, moest mestrijden e.d.

slochter, znw. de. Zie *slufter*.

sloeber, znw. de. Zie *slobber (I)* en *slobber (II)*. Zegsw. *arme sloeber*, arme stakker, armoedzaaier.

sloebere w.w. Zie *slobbere (I)*, *slobbere (II)* en *slobbere (III)*.

sloef, bn. Zie *sloeg*.

sloeg, bn. Beslagen, klam, klef. || De glaze benne sloeg. Vgl. fri. slûch.

sloeiërd, znw. de. Locale uitspraak van Slootgaard, weg in de polder bij Waarland.

sloere, w.w. 1. Sleuren, slepen, sleepvoeten | Wat sloer je toch, je kenne je biene toch wel optille. 2. Slijten, slordig behandelen.

sloerie, znw. de. 1. Slordig persoon, iemand die veel kleren of andere spullen verslijt. 2. Slet, smerig of ontuchtig wijf. Vgl. het N.E.W. onder sloerie.

sloerig, bn. Slordig, sleets.

slof (I), bn. Traag, laks, nalatig. Vgl. fri. slof. Zie het N.E.W. onder slof-2. Vgl. ned. uit zijn slof schieten dat eig. betekent: uit zijn laksheid ontwaken. Zegsw. *'t raakt in de slof*, het wordt vergeten, nagelaten.

slof (II), znw. de/'t. Var. van slop, vaargeul door het ijs. Vgl. *slofter* en *slufter*.

slof (III), znw. de. Slof, ruime, hakloze pantoffel, in de zegsw. *'t is 'n zaak van slof en skoentje*, het is geen zaak om je er druk om te maken, zo belangrijk is het niet.

slof (IV), bn. Var. van sloef. Zie *sloeg*.

sloffie (I), w.w. Laks, nalatig te werk gaan, uitstellen. | Zuks moet je niet sloffe leite.

sloffie (II), w.w. Boffen, de dans ontspringen. | Je sloffe wél dat je gien bekeuring kreges.

sloffie, znw. 't. Ook: kruintje van het brood.

sloffig, bn. (Nogal) laks, nalatig.

sloffigheid, znw. de. Laksheid, nalatigheid.

slofgat, znw. de. Traag, laks persoon. Vgl. fri. slofgat.

slofkouker, znw. de. Zie *slofgat*. Eig. iets dat zeer langzaam gaar kookt.

slofkont, znw. de. Zie *slofgat*.

slofter, znw. de. Zie *slufter*.

sloike, w.w. Baggeren.

sloiker, znw. de. Baggeraar (vero.).

sloime, w.w. 1. Irritant vleien. 2. Kwezelachtig praten, zeuren.

sloimerd, znw. de. 1. Irritante vleier {p.323} 2. Kwezel, zeurkous.

sloitazie, znw. de. Slijtage.

sloiteraai, znw. de. Ook: slijtage. | Ik hew al puur last van sloiteraai.

slokke, w.w. Ook: slikken. Vgl. fri. slokke.

slokkie, znw. 't. Ook: glaasje sterke drank. Zegsw. *'n zoet slokkie*, een likeurtje.

slokkie-ophaalder, znw. de. 1. Iemand die tijdens de kermis bij familie of kennissen een borreltje komt drinken. 2. Vaste cafébezoeker.

slomp, znw. de. Modderpoel. Het woord hoort bij slempen in de dial. betekenis van dichtslibben.

slons, znw. de. Ook: onderste gedeelte; rand van een rok of japon.

slooi, znw. de. Zie *slaai (I)*.

slooie, w.w. 1. Moeilijk of onvast lopen, sleepvoeten. 2. Slenteren, doelloos heen en weer lopen. Vgl. fri. sloaije. Zie het N.E.W. onder slooien.

slooiër, znw. de. Iemand die 'slooit'. Zie *slooie*.

sloôswater, znw. 't. Var. van slootswater. De vorm is ontstaan uit sloôtswater. Vgl. fri. sleatswetter. Een soortgelijke dubbelvorm treft men in goôsgat (goôts gat) en goôtgat.

sloót, znw. de. 1. Sloop. | Hai lag in sloót. Hai sprong over sloót. 2. Grote hoeveelheid (al dan niet van iets vloeibaars). | D'r is vennacht 'n sloót water vallen. Hai het 'n sloót pils op. Hai

verdient 'n sloót geld. Zegsw. *deur sloót en slomp*, recht toe recht aan, via de kortste weg dwars door het land. Lett. door sloot en (modder)poel, plas.

slot, znw. 't. in de zegsw. *op slot*, tot slot, tenslotte. | Ik was er op slot dik mee an. Ik ben op slot maar allien te kermis gaan. – *Per slot (van zake)*, per slot van rekening. | Per slot is hai de baas.

slóte, w.w. Sloten graven of bestaande sloten uitbaggeren of reinigen. Vgl. fri. sleatsje.

slóter, znw. de. Man die sloten graaft, uitbaggert of reinigt. Vgl. fri. sleater.

slótersleerze, znw. mv. Soort lieslaarzen die men o.a. aan heeft bij het 'sloten'.

sloumpie, znw. 't. Sloom, laks persoon(tje). || Wat bè je toch 'n sloumpie.

sloup, znw. de/'t. (Kussen)sloop, in de zegsw. *de ien trekt an 'n sloup*, *de aar an 'n laken*, een ieder tracht datgene te krijgen wat van zijn gading is, een ieder heeft zijn eigen voorkeur.

slouper, znw. de. 1. Sloper. 2. Huis, bouwsel dat gesloopt moet worden of dat eigenlijk rijp is voor de sloop. | Je zouwe wel gek weze as je zó'n slouper koupe zouwe.

slubber, znw. de. Zie *slobber (I)* en *slobber (II)*.

slubbere, w.w. Zie *slobbere (I)*, *slobbere (II)* en *slobbere (III)*.

slubberkool, znw. de. Zie *slobberkoôl*.

sluchter, znw. de. Zie *slufter*.

slufter, znw. de. 1. Slop, vaargeul, nauwe doorgang door het ijs. 2. Menigte mensen die achter elkaar lopen (vero.). Vgl. du. Schlucht = kloof tussen twee rotsen, en de var. Schluff, afl. van schliefen of schlüpfen = sluipen. Zie het N.E.W. onder sleuf. Vgl. fri. slufter.

sluik, znw. 't. Zie *sluk*.

sluik, w.w. Stiekem bezig zijn, clandestien slachten. Vgl. het N.E.W. onder sluiken.

sluikholtje, znw. 't. Verborgen, geheim, donker plekje of holletje. Sluik heeft hier de betekenis van 'in het geheim'. Vgl. ned. tersluiks.

sluikstro, znw. 't. Zie *slukstro*. {p.324}

sluis, znw. de. Ook: brug(getje) (als deel van een doorlopende weg).

sluisland, znw. 't. Land gelegen tussen twee bruggen.

sluiswâl, znw. de. Wal bij een sluis of brug. | Hai weunt op sluiswâl.

sluiterstoid, znw. de. Sluiterstijd.

sluiteratuur, znw. 't. Sluiteruur.

sluiterdoine, znw. mv. Overgordijnen.

sluk, znw. 't. Sluik, uitgezocht lang stro, met de hand gedorst stro. De eig. betekenis van sluik is slap. Vgl. ned. sluik haar. Zie het N.E.W. onder sluik. Vgl. fri. slûk.

sluker, bn. Schraal, armetierig. | Wat 'n sluker moidje. Mog. is het woord een var. van slu(u)k of sluik = slap.

slukke, w.w. Zie *sluik*.

slukstro, znw. 1. Zie *sluk*. 2. Dunne schootjes stro, o.a. dienend als bedstro.

sluppe (I), w.w. Var. van sluipen, stiekem binnendringen.

sluppe (II), w.w. 1. Var. van slippen, weg- of uitglijden. 2. (Stilletjes) wegblijven.

slupper, znw. de. Iemand die (stilletjes) wegblijft, verstek laat gaan.

sluppers, znw. mv. Var. van slippers, muilen, pantoffels. Eig. schoeisel waar men gemakkelijk in slipt of glijdt.

sluppertje, znw. 't, in de zegsw. *'n sluppertje make*, 1. var. van een slippertje maken. 2. (stilletjes) wegblijven, verstek laten gaan.

slurve, w.w. Sloffend lopen, sleepvoeten.

sluuf (I), bn. en bw. 1. Sluik, rechtaf, vlak neerhangend. | Wat zit je heer sluuf. Die jurk staat sluuf. 2. Dun, smal, slank. | 't Is 'n sluuf moidje. 3. Smal, spits toelopend. | 't Is 'n sluve akker, hai lout sluuf toe. 4. Met slechts een dun laagje teelaarde. | 't Is sluuf land, 'n sluve wal. 5. Slecht, verkeerd. | 't Liep sluuf of. Het woord sluuf is de dial. var. van ned. sluw,

waarvan de oorspr. betekenis verwant is met de woordgroep sluik, sluiken en sluipen. Zie het N.E.W. onder sluw. Vgl. du. schlau.

sluuf (II), znw. de. Lange, smalle reep wol die opgewonden is of tot een dun strengetje bijeen gebonden. Het is hetzelfde woord als sluuf (I), maar hier als znw. gebezigd.

sluufkont, znw. de. 1. Vrouw met smalle heupen. 2. Lang, schraal persoon.

sluuk, bn. en bw. Var. van sluik, in de vero. zegsw. *sluke here*, *sluke zinne*, *ruig van buiten*, *ruig van binnen*, lieden met sluik haar zijn onbetrouwbaar, lichtzinnig, slecht.

sluw, bn. en bw. Zie *sluuf*.

smacht, znw. de. Massa. | Ik hew nag 'n smacht wortele lègge.

smak, znw. de. Ook: massa. | Ik hew nag 'n smak wortele légge.

smakbord, znw. 't. Zie *koeksmakkersbord*.

smakke, w.w. Ook: 1. Naar binnen gooien, met name pepernoten of surprises op sinterklaasavond of op een andere avond in de sinterklaastijd. | Pieterman komt veneivend te smakken. 2. Zie *koeksmakke*.

smakker, **smakkerd**, znw. de. Ook: stevige knaap, robbedoes, rakker.

smakkersbord, znw. 't. Zie *koeksmakkersbord*.

smakkerseivend, znw. de. 1. Sinterklaasavond of avond in de sinterklaastijd waarop o.a. pepernoten en surprises naar binnen werden gegooid. 2. Zie *koeksmakkerseivend*.

smart, znw. 't. Taai, kleverig, geelachtig oorvuil. Het woord is verwant met smeer = vettigheid. {p.325}

smeerbol, znw. de. 1. Oliebol(vero.). 2. Vleier, mooi-prater.

smeerhoorn, znw. de. Vleier. Zegsw. *mit de smeelhoorn loupe*, vleien.

smeerkanis, znw. de. Smeerpoets.

smeer-oor, znw. de. Vleier.

smeerpriet, znw. de. Smeerpoets.

smeerproest, znw. de. Smerige, vuile boel of massa. | Ruim jij die smeerproest zelf maar op.

smekke, w.w. Var. van smakken, hoorbaar of smakkend eten.

smere, w.w. Ook: 1. Dik worden van de lucht, naar regen staan. | De lucht smeert. 2. Vleien. Vgl. *opsmere*. Zegsw. *smeer 't in je heer en roep 'oranje'*, reactie op een vraag als: wat moet ik er mee doen, waar moet het overschot naar toe? – *Smeer 't in je heer, den kroig je krultjes*, zie de vorige zegsw.

smeren, znw. 't. Smeersel. | Weer is dat potje mit smeren?

smeui, bn. Smeu, smeug, aangemengd, gebonden.

smeulke, znw. 't. Zie *smulke*.

smidderaaï, znw. de. Var. van smederij. Mv. smidderaaïs.

smiddes, bw. 's Middags.

smiecht, znw. de. 1. Smuiger, smeerlap. | Lilleke smiecht dat je d'r benne! 2. Bleek, zwak persoon-tje. Vgl. fri. smycht. Zie het N.E.W. onder smiecht, waar gewezen wordt op de vorm smiegen naast smuigen = sluipen.

smiechtig, bn. en bw. 1. Gemeen, schurkachtig. 2. Vuil, slordig. 3. Bleek zwak, tener.

smient, znw. de. 1. Soort (fluit)eed. 2. Stommeling. Zie het N.E.W. onder smient.

smiespele, w.w. Smoezen, fluisterend spreken. Vgl. *miespele*.

smiestere, w.w. Motregen. Vgl. *miestere*.

smiesterig, bn. en bw. Miezerig, vochtig nat en smerig. | Wat 'n smiesterig weer. Wat ziet de kat er smiesterig uit. Vgl. *miesterig*.

smieze, w.w. Schransen, smullen (vero.). Vgl. Boek. onder smiezen.

smikkele, w.w. Smullen, snoepen. Zegsw. *dat wordt smikkele mit de deur dicht en 't houtje op de klink*, dat wordt een (niet gestoorde) smulpertij.

smikkelderaai, znw. de. 1. Gesmul, gesnoep. 2. Wat gesmikkeld wordt. | Is er nag wat smikkelderaai over?

smoek (I), bn. en bw. Behaaglijk (warm), gezellig, knus. Vgl. fri. smûk. | Wat zitte we weer smoek an. Zie voor de herkomst het N.E.W. onder smukken.

smoek (II), bn. en bw., in de zegsw. *z'n oigen smoek houwe*, zich stil, koest houden (om niet te worden opgemerkt). Dit smoek (var. smok) hangt evenals ned. smokkelen samen met o.a. oostfri. smukkeln = zich sluipend, stiekem bewegen. Zie het N.E.W. onder smokkelen.

smoît, znw. de. Massa. | Hai het 'n smoît piepers teêld.

smoite, w.w. 1. Smijten. 2. Dorsen (vero.). | Wanneer moete we te haver smoiten?

smok (I), bn. en bw. Zie **smoek (II)**. Vgl. Boek. onder smoks.

smok (II), znw. de. Smakzoen, zoen. Vgl. gronings smok, fri. smok.

smok (III), znw. de. Stijve meelkost in melk gekookt (vero.).

smokke, w.w. (Smakkend) zoenen.

smoorpan, znw. de, in de zegsw. *van z'n hart gien smoorpan make*, van zijn hart geen smoorkuil maken.

smoorvodde, znw. mv. Lappen die men op een pan met warme spijzen legde om deze warm te houden.

smorte, w.w. Pruttelen, met name van koffie. {p.326}

smortig, bn. Pruttelend (van koffie).

smouker, znw. de. 1. Smoker, roker. 2. Rietsigaar.

smouwe, w.w. Van iemand of iets houden, er vertrouwen in hebben. Zegsw. *'t smouwt m'n*, het bevalt me, ik heb er vertrouwen in. Smouwe is een var. van bargoens smouten in de zegsw. 't niet smouten, het niet vertrouwen. Mog. is dit smouten een afl. van smout = vet, smeer. Vgl. het WNT dat smoutje = voordeeltje opgeeft. Zie Enno Endt onder smouten.

smuiger, znw. de. Ook: schoorsteentje in een hoek van het achterhuis (vero.).

smulke, znw. 't. Kort, zwart of bruin beroekt pijpje (vero.). Het woord is verwant met oudned. smullig = smerig, vuil, en oudned. besmullen = vuil maken. De var. smeulke is mog. ontstaan o.i.v. smeulen.

snaaie (I) w.w. 1. Snijden. 2. Met opzet een slag bij het kaarten laten gaan.

snaaie (II), w.w. Snoepen. Deze betekenis heeft zich ontwikkeld uit die van snaaien = kapen, wegnemen. Zie het N.E.W. onder snaaien. Zegsw. *van snaaie(n) komt spaaie(n)*, te veel snoepen leidt tot spuwen, braken.

snaaier, znw. de. Snoeper, snoeplustig persoon.

snaaieraai, znw. de. 1. Gesnoep. 2. Snoep, snoepgoed.

snaaierig, bn. 1. Inhalig. 2. Snoeplustig.

snaaiing, znw. de. Snijdende pijn, pijnscheut. Lett. snijding. | Ik hew altemetteres van die snaaiings in m'n buk.

snaaikoek, znw. de. Snijkoek, soort zoete koek, ontbijtkoek.

snaaipap, znw. de. Dikke meelpap, die men a.h.w. kan snijden (vero.).

snaarderaai, znw. de. 1. Snuisterij, prulleboel. 2. Snoeperij, snoepgoed. 3. Malligheid, dwaas gedoe. Het woord is een afl. van snarren, var. van snorren in de zin van gappen, wegkapen. Vgl. Boek. onder snaarderij, snarren en snorren.

snaar, znw. de. Zie **snaartje**.

snaartje, znw. 't. 1. Schoonzuster. 2. Meisje, liefste. Zie voor de herkomst van snaar(tje) het N.E.W. onder snaar 1.

snakker, bn. Hartig, zoutachtig, soms ook: zuurachtig. Het woord hoort bij het w.w. snakken, dat voorheen ook de betekenis had van 'gretig happen'. Vgl. eng. snack.

snakkerig, bn. en bw. 1. (Nogal) hartig, zoutachtig. | 't Smaakt snakkerig. 2. Trek hebbend in een lekker of hartig hapje. | Ik loik wel efkes snakkerig.

snakkerighoidje, znw. 't. Lekker, hartig hapje. Vgl. eng. snack.

snarig, bw., in de comb. *snarig koud*, bitter koud, snerpend koud.

snark, znw. de. 1. Zeurpiet, janker. 2. Stekelige opmerking, sneer. 3. Pijnscheut.

snarke, w.w. 1. Zaniken, janken. 2. Stekelige opmerkingen maken. 3. Snerpen, tintelen. 4. Pijnscheuten hebben. Het woord is een intensieve vorm van snarre = brommen, kibbelen, de tanden laten zien. Zie het N.E.W. onder snarren.

snarker, znw. de. Zie **snark**.

snarkerig, bn. en bw. 1. Bits, snauwerig, op hoge toon. 2. Snerpend. | 't Is snarkerig koud.

snarre (I), w.w. Zie **snarke** (vero.).

snarre (II), w.w. Zie **snorre (II)** (vero.).

snarsig, bn. Smerig, vies, beroekt (vero.). | Wat 'n snarsig weer. Zo'n {p.327} snarsig woif. Vgl. Boek. onder snarsig.

sneed, znw. de. 1. Snede, scherpte. | D'r zit gien sneed in dut mes. 2. Oogst van produkten die afgesneden worden. | Dut is bloemkoôl van de eerste sneed.

sneer, znw. de. Zie **sneers**.

sneers, znw. de. Vleugje, lichte aanval. | Hai het 'n sneers van de flens (= influenza) had. Het woord is een var. van ned. snars. Zie het N.E.W. onder snars.

snees (I), znw. de. Sjacheraar, handelaar van verdacht allooi. De herkomst van dit bargoense woord is onzeker. Enno Endt oppert de mogelijkheid dat snees via de tussenvorm sinees ontstaan is uit Chinees, aangezien men onder Chinezen veel sjacheraars vond. Het N.E.W. vraagt zich af of er verband kan bestaan tussen snees en snaaien = gappen, wegkapen.

snees (II), znw. de. Landmaat (soms 20, soms 12 roeden), gebruikelijk in westelijk West-Friesland. Het woord is een afl. van snijden. Zie het N.E.W. onder snees-2.

sneetje, znw. 't. Sneetje, snee(tje) brood. In het wfri. is het woord boterham niet gangbaar. Het wordt konsekwent vervangen door snee(tje) of (voorheen) stik. Zegsw. *'n sneetje in 't oor (in de neus) hewwe*, dronken zijn. – *Koik deer, ien kedétje mit 'n sneetje*, schertsend gezegd van een (meisjes)achterwerk (in een strak gespannen broek).

sneêuw, znw. de. Dial. var. van sneeuw.

sneêuwe, w.w. Dial. var. van sneeuwen.

snei, znw. de. Dial. var. van sneeuw. Zegsw. *swarte snei zien (valle)* 1. armoede, ellende meemaken. 2. pessimistisch, zwaartillend zijn. 3. Spoken zien, fantaseren. – *Van snei hei je drie keer arremood: as 't komt, as 't loit en as 't weer gaat*, sneeuw kan veel overlast bezorgen.

sneibaltje, znw. 't. Ook: glaasje jenever of brandewijn met suiker. Vgl. fri. sniebal(tsje).

sneie, w.w. Dial. var. van sneeuwen.

sneijachte, w.w. Dicht sneeuwen bij harde wind. | Koik 't es sneijachte!

sneijage, w.w. Zie **sneijachte**.

sneiproest, znw. de. 1. Sneeuwrij, vuile boel t.g.v. dooiende sneeuw. 2. Sneeuwlopen of banken die last veroorzaken voor voetgangers en voor het verkeer.

snerk, znw. de. 1. Zeurpiet, janker. 2. Stekelige opmerking, sneer. 3. Korte, felle vorst. | Ik hew 't niet op zô'n sneerk. 4. Korte ervaring. | De bloemkoôl dee vedaag wel 'n pittige prois, maar dat is maar 'n sneerk. 5. Snerping, pijnscheut. Vgl. **snark**.

snerke, w.w. Zie **snarke**.

snert, znw. de. Snert, in de zegsw. *van snert*, waardeloos. | 't Is 'n kirrel van snert. Met het element 'snert' worden talrijke gelegenheidssamenst. gevormd met een ongunstige, geringschattende gevoelswaarde, b.v. 'n snertvent, 'n snertboek, 'n snertzeumer, 't is snertweer enz. enz.

snerte, w.w., in de zegsw. *je kenne m'n snerte*, loop naar de bliksem, mij niet gezien. Eig. door gaar koken zacht worden (van erwten). – *An 't snerten weze*. 1. stoetelen. 2. (in de stad) rondsnoeffen naar koopjes.

snert-endje, znw. 't. Klein stukje, kleine afstand of oppervlakte. | Ze kregen maar 'n snert-endje worst bai deboerekoôl. Je neme voor zô'n snertendje toch niet de auto! Hai het van dat snert-endje tulpe nag 'n zoôt haald. {p.328}

snerthoekie, znw. 't. Klein of waardeloos hoekje land; kleine, onbeduidende oppervlakte. | Hai bouwt maar 'n snerthoekie tulpe.

snertzoôtje, znw. 't. 1. Hoeveelheid kluiven voor de snert. 2. Kleine of waardeloze hoeveelheid.

snier, znw. de. Sneer, schampere opmerking. Zie het N.E.W. onder sneer. Vgl. eng. sneer.

sniere, w.w. Schampere opmerkingen maken.

snik, znw. de. 1. Soort sikkel met smal snij-ijzer, o.a. gebruikt bij het rietsnijden. 2. Zie *snip*. Vgl. het N.E.W. onder snik 1.

snip, znw. de. Snebbeschuit, jaagschuit. Eig. schuit met een spits toelopende voorsteven. Zie het N.E.W. onder snip-2.

snippie, znw. 't. Extraatje, buitenkansje. Het woord is wsch. Verwant met snappen in de zin van: toehappen, grijpen naar.

snirt, znw. de. Var. van snert.

snisse, w.w. Snijden, in de zegsw. *snisse en snaaie*, dubbelzegging voor: maar raak snijden. | Geef hier dat broôd, jij zitte maar wat te snissen en te snaaien.

snitte, w.w. Afsnijden of -maaïen (vero.). | Hai is te walle snitten. Vgl. fri. snitte.

snobbe, w.w. Var. van snoepen. Vgl. fri. snobje. Zie het N.E.W. onder snoepen.

snobber, znw. de. Var. van snoeper. Vgl. fri. snobber.

snobberaai, znw. de. 1. Snoeperij, gesnoep. 2. Snoepgoed. Vgl. fri. snobberij.

snobke, znw. 't. Var. van snoepje.

snobsente, znw. mv. Var. van snoepcenten, centen of geld om snoep te kopen. Vgl. fri. snobsinte.

snobs, genitief van snob = snoep, in de zegsw. *niet veul snobs*, niet veel soeps, van weinig waarde of betekenis.

snoeie, w.w. Var. van snoepen. Zie het N.E.W. onder snoeien, waar zowel aansluiting bij snoeien = snoeien (van bomen) als bij snaaien = weggappen, maar ook weggappen, wordt gezocht.

snoeier, znw. de. Var. van snoeper.

snoeieraai, znw. de. 1. Snoeperij, gesnoep. 2. Snoepgoed.

snoek, znw. de. Snoek, in de zegsw. 'n *snoek (vange)!* uitroep als iemand in het water valt.

snoekduik, znw. de. 1. Steile duik. 2. Onverwacht bad doordat men in het water tuimelt.

snoepers, znw. de, in de zegsw. *snoepers worre steêlders*, wie veel snoept, vervalt gemakkelijk tot stelen (om aan geld voor nog meer snoep te komen).

snoeps, bn. en bw. Naar verhouding te klein (vero.). | Dat hultje staat je wat snoeps.

snoet, znw. de, in de zegsw. *ientje snoet op skuttel geve*. 1. iemand uitschelden, iemand met gelijke munt betalen. 2. iemand afwimpelen, een blauwtje laten lopen.

snoetere, w.w. 1. Zoenen; de gezichten speels tegen elkaar wrijven. 2. Licht motregen (zodat men de spatjes op zijn snoet of gezicht voelt). 3. Zeer koud en guur zijn (zodat men een koude snoet krijgt). | 't Snoetert pittig, ik zel bloid weze as 'k binnen ben.

snoeterig, bn. Guur en regenachtig. | 't Is snoeterig weer.

snoffe, w.w. 1. Var. van snuffen. 2. Snuivend of snotterend snikken.

snoffie, znw. 't. Var. van snufje. | Ik houw niet van die medérne snoffies.

snok (I), znw. de. Schat, liefste. | {p.329} Wat wou je, m'n snok? Wsch. is snok een verkorting van snokker = lief, aardig. Zie *snokker 2*.

snok (II), znw. de. Ruk, schok (vero.) | 't Peerd sting mit 'n snok stil.

snokke, w.w. Rukken, trekken, schokken, (vero.). Het woord hoort tot de groep van snikken en duidt dus eig. op de schokkende bewegingen bij het snikken. Zie het N.E.W. onder snokken.

snokkelaar, znw. de. Snoepen (vero.).

snokkele, w.w. Snoepen (vero.).

snokkeltje, znw. 't. Snoepje (vero.).

snokker, bn en bw. 1. Snugger, vaardig, bij de tijd. | Hai loikt m'n niet erg snokker. 2. Aardig, lief, netjes. | Wat 'n snokker moidje. Dat jurkie staat je snokker. 3. Fijn, gezellig. | Hai vond 't snokker, zó'n jong moidje as help. Klaas is 'n snokkere prater. 4. Lekker, smakelijk. | 't Is 'n beetje snokker. Zie over de herkomst en de betekenisvarianten van snokker het N.E.W. onder snugger.

snokkerig, bn. en bw. (Nogal) snokker. Zie **snokker**.

snokkers, genitief van snokker, in de zegsw. *niet veul snokkers*, niet veel soeps.

snokkertje, znw. 't. 1. Lief, schattig uitziend kind. 2. Snoepje, lekkertje.

snol (I), znw. de. Ook: troetelwoord. | Wat wou je, m'n lekkere snol?

snol (II), znw. de, in de zegsw. *in de snol zilte*, in de war zitten. | Je heer zit in de snol.

snolle, w.w. Vrijen, zoenen, de gezichten speels tegen elkaar wrijven.

snollebol, znw. de. Schatje, lieverd.

snolleballe, w.w. Zie **snolle**.

snoôd, bn. en bw. Ook: onvervaard, gevat (vero.).

snor, znw. de. 1. Wagentje (waarvan de wielen een snorrend geluid maken), (vero.). Vgl.

hondesnor, **melksnor**, **poppesnor**. 2. Snorrebot, reutel (vero.). Zie onder **reutel**.

snorke, w.w. Var. van snurken.

snorre (I), w.w. Rijden met de snor (vero.). Zie **snor**.

snorre (II), w.w. Opsnorren, opscharrelen. Zegsw. *'n duitje snorre*, een extraatje (trachten te) verdienen.

snorrebot, znw. Zie **reutel**.

snorrel, znw. de. Zie **snorrelwind**.

snorrele, w.w. Snorrend ronddraaien of wervelen, gezegd van een draaiwind. | De wind snorrelde om 't huis. Het woord is een frekwentatief bij snorren.

snorrelgat, znw. 't. Open plaats tussen bouwsels waar een draaiwind staat, winderige open ruimte.

snorrelhoek, znw. de. Hoek waar een draaiwind staat, winderige hoek.

snorrelwind, znw. de. Draaiwind, wervelwind.

snortje, znw. 't. Snorretje. | Wie is dat knultje mit dat swarte snortje?

snot, znw. 't/de. 1. Het snot. 2. Schimmelziekte in bepaalde (bol)gewassen. | D'r zit puur snot in de tulpe, in de witlof. Zegsw. *snot en kwoil huile*, erbarmelijk huilen. – *Puur snot in 't neuske hewwe*, heel wat verbeelding hebben – *Puur snot hewwe*, zie de vorige zegsw. – *'t Is deer snot op broôd*, het is daar armoe troef. – *Hai freet snot op broôd*, hij is bar gierig. – *De joôs moete in hullie snot trouwe*, de kinderen behoren op jeugdige leeftijd te trouwen.

snotbeukertje, znw. 't. Klein kind, snotneus, kleine deugniet.

snotbriebel, znw. de. 1. Snotpegel, snotneus. | Veeg die snotbriebel es of. 2. Klein kind, snotneus, deugniet. | Ik was nag maar 'n snotbriebel toe ik al mee most te eerappele opzoeken. Houw je mond, lilleke snotbriebel! {p.330}

snotdolver, znw. de. 1. Snotneus. 2. Zakdoek. 3. Deugniet. Het woord is wsch. een var. van snotolf = slijmerig soort roofvis. Zie het N.E.W. onder snotolf.

snotdoôsie, uitroep.

snotdorrel, znw. de. Hard gewordensnot of neusvuil. Zie ook **dorrel**.

snotdorie, uitroep.

snotje, znw. 't, in de zegsw. *ientje in 't snotje hewwe*, iemand in de gaten hebben, doorzien. Vgl. fri. *ean yn 't snotsje hawwe*. – *Ientje voor 't snotje houwe*, iemand voor de gek houden.

snotkiekel, znw. de. Zie **snotkukel**.

snotkoker, znw. de. Plat voor neus. Zegsw. *hou je snotkoker!* Hou je mond, bemoei je er niet mee. Eig. steekje neus er niet in.

snotkukel, znw. de. Klein kind, snotneus, kleine deugniet.

snottere, w.w. 1. Snot lozen. 2. Herhaaldelijk hoorbaar de neus ophalen. 3. Snuivend huilen. 4. Licht motregen.

snotterig, bn. 1. Snotachtig. 2. Enigszins verkouden. 3. Guur, regenachtig. Vgl. *snoeterig*.

snottig, bn., in de zegsw. 'n *Snottig zootje*, een waardeloos, of veel te klein zootje.

snottod, znw. de. Zakdoek, smerige lap.

snotverdee, bastaardvloek. Varianten zijn o.a. snotverdikkie, snotverdikkempie, snotverdomme, snotverdubbe.

snotvod, znw. de. Zie *snottod*.

snoeven, volt. deelw. van snuiven, in de zegsw. *erges op snoeven weze*, ergens op gesteld zijn. Eig. iets aangenaams gesnoeven hebben.

snoffe, w.w. 1. Snuffelen, snuiven. 2. Snotterend huilen. Vgl. *snoffe*.

snuiterig, bn. en bw. Snaaks, olijk.

snuitertje, znw. 't. Ook: snaak, olijkerd. | Wat een snuitertje.

snukkelaar, znw. de. Zie *snokkelaar*.

snukkele, w.w. Zie *snokkele*.

snukkeltje, znw. 't. Zie *snokkeltje*.

snurker, znw. de. 1. Iemand die snurkt. 2. Snuiter. | Wat 'n rare snurker. Vgl. *hapsnurker*.

soches, bw. 's Ochtends, 's morgens.

sodeflikker, zie *sodemerakel*.

sodeflikkere, w.w. Zie *sodemerakele*.

sodemeknetter, bastaardkrachtterm.

sodemeknorhaan, bastaardkrachtterm.

sodemerakel, bastaardkrachtterm en znw. | Sodemerakel, wat is 't hier 'n troep! Hai kreeg 'n pak op z'n sodemerakel. Wat bè je toch 'n lastig sodemerakel. 't Skeêlt m'n gien sodemerakel. Gaan as de sodemerakel uit m'n ouge.

sodemerakele w.w. 1. Met geweld vallen of tuimelen. | Hai sodemerakelde te water. 2. Smijten, gooien. | Hai sodemerakelde alles te water. 3. Lastig, vervelend doen. | Leg toch niet zô te sodemerakelen!

sodemerakels, bw. Heel erg. | 't Is sodemerakels koud.

sodemieter, zie *sodemerakel*.

sodemietere, w.w. Zie *sodemerakele*.

sodemieters, bw. Zie *sodemerakels*.

soebel, bn, in de zegsw. *halfsoebel weze*, aangeschoten zijn, lichtelijk verheugd zijn.

soep, znw. de., in de zegsw. *hai is voor de soep*, hij is goedgekeurd voor militaire dienst (vero.). – *Soep moet springe*, soep moet goed doorkoken wil het echt smakelijk worden.

soepig, **soeperig**, bn. 1. Soepachtig. 2. Op soep gesteld. | Ik ben niet zo soep(er)ig.

soepskepper, znw. de. 1. Grote lepel om soep op te scheppen. 2. Schertsend voor een sik onder de kin. | Hai laat 'n soepskepper staan. {p.331}

soibel, znw. de. Zeurkous, ouwehoer. Zie *soibele*.

soibelaar, znw. de. Zie *soibel*.

soibele, w.w. Zeuren, zaniken, ouwe hoeren. Enno Endt ziet in het woord een afl. van jiddisch seibel = drek, rommel en veronderstelt dat o.i.v. een w.w. als zeveren de betekenis 'zeuren' ontstond. Men kan m.i. ook in soibele een var. zien van soipele = sijpelen, druppelen, temeer daar zoike = zeiken in dezelfde betekenis (n.l. zeuren) kan worden gebezigd.

soibeltje, znw. 't. Extraatje, buitenkansje. Het woord is mog. een var. van wfri. sabbeltje, ontstaan uit du. Schnabbel. Zie *sabbeltje*.

Soimen, mansnaam, in de zegsw. *Zeg maar Soimen, den vloek je niet*. 1. gebezigd als reactie wanneer iemand niet zo gauw op een bepaalde (persoons)naam kan komen. 2. je kunt me nog meer vertellen, ik geloof je toch niet.

sok (I), aanw. vnw. Zulk. Vgl. **zok**.

sok (II) znw. de, in de zegsw. *an m'n sok*, kom nou, hoepel maar op. – 'n *Ouwe sok*. 1. (vervelende) oude man. 2. zeurkous, – 'n *Saaie (zaaien) sok*, lijzige prater, kwezel. Woordspeling met *saaie* en *zaaien* = zijden.

sokke (I), aanw. vnw. Zulke. Vgl. **zokke**.

sokke (II), znw. mv. in de zegsw. *Ruk maar in mit je zaaien sokke*, schiet maar op, je kunt nog wel meer willen, bent te veeleisend. – *Van de sokke slaan*, verorberen. – 'm *Van de sokke geve*, erg zijn best doen (vero.). – *De sokke d'r in zette*, het op een lopen zetten. – *De sokke d'r in hewwe*, de gang er in hebben. – *Niet goed bai z'n sokke weze*, niet goed snik zijn, zonderling zijn.

sokkewater, znw. 't. Spottend voor slechte of slappe koffie of thee.

soksem, znw. de. 1. Log, lomp, dom persoon. 2. Log, lomp dier. Vgl. fri. sokses = sul. Misschien behoort het woord bij sjokken.

sok-sok, var. van. Sjok-sjok, in de zegsw. *dat gaat sok-sok*, dat gaat traag, langzaam, sjokkend.

soks, aanw. vnw. Zulks. Zie ook **soks**.

soldaat, zwn. de. Ook: ouderwetse kolomkachel.

soldaatjese, w.w. Soldaatje spelen.

solle, w.w. 1. Schommelen, wiegen. 2. Knuffelen. Zie het N.E.W. onder *sollen*.

solo, znw. Pandoerterm.

solo-zonder, znw. Pandoerterm.

somwoilen, bw. Soms (vero.).

sond, bw. en vz. Dial. var. van *sinds* (vero.). Vgl. fri. *sont*.

soor, bn. Zie **zoor**.

soortig, bn. en bw. 1. Soortement. | Hai sting op 'n soortig beuntje. 2. Fijn, heerlijk. | 't Was 'n soortig daggie. 3. Fideel, fijn. | 't Is 'n soortige kirrel. 4. Van goede kwaliteit, van goed postuur of formaat. | 't Is 'n soortig beisie. 't Benne mooie, soortige eerappele. Vgl. fri. *soartich*.

sop, znw. 't. Ook: 1. Sap. 2. Regen. Vgl. fri. *sop*. 3. Broodsop.

soper, bn. en bw. Vero. var. van *sober*. Zegsw. *soper koike*, sip, benauwd kijken, – *D'r soper uitzien*, er slecht, ziekelijk uitzien.

sop-ete, w.w. Voorheen: middagmaal, bestaande uit wittebrood met melk. Het was eertijds ook traditie om op de tweede Kerstdag dit 'sop-eten' op te dienen.

soppe, w.w., in de zegsw. 't is *dun soppe*, het is geen vetpot. – 't Is *gien vet soppe*, zie de vorige zegsw.

soppere, w.w. Soppende geluiden maken. | De grond soppert hillegaar. Wat loup je te soppere, hei je water in je leerze?

sopperig, bn. en bw. 1. Soppende {p.332} geluiden makend. 2. Drassig, doorweekt.

soppersdag, znw. de. Oogstfeest voor arbeiders en hun vrouwen, waarbij getrakteerd werd op wittebrood gekookt in melk met suiker (Andijk).

soppersskoôtje, znw. 't. Schootje of wittebrood gebruikt voor broodsop.

Souf, plaatsnaam, drastische verkorting van *Wurve(r)souf* = *Wervershoof*.

sôze, w.w. Een soos bezoeken.

spaaie, w.w. Spuwen, braken.

spaiers, znw. mv., in de zegsw. *spaiers benne daaiers*, zuigelingen, kleine kinderen die vaak spuwen, gedijen doorgaans goed.

spaaisel, znw. 't. Spuwsel, braaksel.

spaanders, znw. mv., in de zegsw. *Dat benne spaanders buiten moin mand*, dat gaat mij niet aan, daar bemoei ik mij niet mee.

spake, w.w. Beide handen aan de spaken van een wiel slaan om zo de wagen in beweging te krijgen. | Help ers spake, aars komt die kar nooit uit de prut.

span, znw. 't. 1. Gespan. 2. Spantouw. 3. Tweetal, paar. | 't Ouwe span is of. Zegsw. *in 't span moete*, hard moeten werken. Eig. gezegd van een paard dat in het gareel moet, dat moet leren naast een ander paard te worden ingespannen.

spanbotte, w.w. Oud jongensspel. Men trok een streep op \pm één meter van een muur en ketste hiertegen met een cent, zodat deze naar de streep toe spette. Wiens cent het dichtst bij de streep belandde was winnaar. Ook bij het knikkeren en rinkeltoeren werd dit spel gespeeld. 'Span' duidt op het met de hand bespannen van de afstand tussen de cent (voorheen wsch. een botje, middeleeuwse munt) en de streep.

spandere, w.w. Spenderen.

spánkere, w.w. Hard lopen of weglopen. Vgl. middelned. spenkeren, noordfri. spanken, met trots de benen neerzetten. Zie het N.E.W. onder spankeren.

spanne, w.w. Spannen. Naast de volt. deelwoordvorm spannen is de vorm spand gebruikelijk. Zegsw. *Koeie spanne*, de achterpoten van een koe aaneenbinden, voordat men gaat melken. – 't *Spant er an*, het spant er om, het zal er om gaan.

spansére, w.w. Wandelen (vero.). Vgl. middelned. spacéren, spa(e)tséren, spacieren, du. spazieren. Zie het N.E.W. onder spanceren.

spantouw, znw. 't. Touw waarmee men de achterpoten van een koe aaneenbindt, voordat men gaat melken.

sparzieboôn, znw. de. Var. van spersieboon.

spat (I), znw. 't. De spat, paardeziekte, beenwoekering aan de voorkant van het spronggewricht.

spat (II), znw. de, in de zegsw. *de spat opneme*, aan de haal gaan. Het woord hoort bij spatten in de oude betekenis van wegspringen, weglopen. Elders zegt men: de spat zetten. Vgl. fri. de spat sette.

spatskut, znw. 't. Schot op de rand van de 'groep' in een koestal, dienende om de spatten op te vangen van de vloeibare en vaste ontlasting der dieren.

spatte, w.w. Ook: 1. *Spanbotte*. Zie aldaar. 2. Te sterk groeien en in schijfjes uiteenspatten. Zie *spatters*.

spattere, w.w. 1. Spetteren. 2. Het spatten der eerste regendruppels, licht regenen. | 't Loikt wel efkes te spatteren.

spatters, znw. mv. 1. (Tulpe)bollen die te sterk groeien en in schijfjes {p.333} 'uiteenspatten'. 2. Erwtten die niet gaar te koken zijn. Zegsw. *d'r zitte altoid wel spatters in de (groene) urte*, in iedere familie is wel een losbol, iemand die niet deugt.

speat, znw. de. Houten pijltje waaraan men haring spietst om te roken. Zie het N.E.W. onder spit 1.

speie, w.w. Zie *spaaie*.

speige, w.w. Var. van spugen, spuwen.

speit, znw. de. Krachtige straal melk. Vgl. fri. speet. Zie het N.E.W. onder spit. 1.

speite, w.w. Met krachtige stralen melken. Vgl. fri. speetsje.

speitgat, znw. 't. Tepelopening. Vgl. fri. speetkanael.

spek, znw. 't/de. 1. Het spek. 2. Varkens(vlees). | Ik moet nag spek markte. D'r was puur spek an de mar(k)t. Zegsw. 't *is alles spek an dek*, gezegd van een dikke, schaars geklede vrouw. – *Ik ben 't zô zat as uitspougen spek*, ik ben het meer dan zat. – *Spek an maai toe en 't was Vrouwedag al op (en 't was pas Vrouwedag)*, gezegd van lieden die zich rijker voordoen dan ze zijn, die opscheppen. Vrouwedag = (feestdag van) Maria Lichtmis, 2 februari.

spekdam, znw. de. Los opgeworpen dam in de sloot. Men kan deze dam weer gemakkelijk doorsteken. Vgl. middelned. specke, spick(e).

spekhok, znw. 't. 1. Zie *spekkas*, *spekkast*. 2. Cachot, arrestantenverblijf in (onder) het raadhuis (vero.). | Pas op 'oor, aars moet je in 't spekhok.

spekkas, **spekkast**, znw. de. Kast waarin o.a. spek en ham werden bewaard.

spekkouper, znw. de, in de zegsw. 't *Is 'n hêle spekkouper* 1. hij zit er warmpjes bij. 2. hij voelt zich sterk, gezond. – *Den bé je spekkouper*, dan heb je 't voor elkaar, sta je er goed voor.

spekmof, znw. de. Soort vliegend insect.

speknek, znw. de. 1. Dikke nek. 2. Rijke boer, rijkaard.

spekpankoek, zwn. de. Spekpannekoek.

spekraaieraaï, znw. de. Hardrijderij op de schaats om spek (vero.).

spekvet, bn. 1. Zeer vet en dik. | Ze wordt spekvet, ze groeit temet dicht. 2. Zeer modderig, nat en glibberig. | De bouw is nag spekvet.

speld, znw. de. Ook: broche.

spelde w.w. Spelden. Dit w.w. wordt vaak sterk vervoegd, dus: spelde – spold – spolden.

speldeknop, znw. de, in de comb. *Gien speldeknop*, totaal niets.

spelde- en neêdegeld, znw. 't. Geringe ontvangsten of inkomsten. | Je denke toch niet, dat ik voor spelde en neêdegeld an 't werk gaan!

spers, znw. de/'t. Amandelpers, spijs. Mog. is het woord een contaminatie van spijs en (amandel)pers.

spes, bn. En bw. Bijzonder, parmantig (vero.). | 't *Is 'n spes kirreltje*, hai ken zô spes loupe. Het woord is wsch. een verkorting van speciaal.

spesiaal, bn. en bw., in de zegsw. *Ze benne puur spesiaal mit mekaar*, ze zijn zeer bevriend, gaan intiem met elkaar om.

speulder, znw. de. Var. van speler. Vgl. fri. spylder.

speuldinkies, znw. mv. (Allerlei) speelgoed.

speule, w.w. Spelen. Zegsw. *den bè je slecht speuld*, dan ben je slecht klaar.

Speulmakkers, znw. mv. Oude bijnaam voor de bewoners van Benningbroek.

speulnoôt, znw. de. 1. Speelgenoot (vero.). 2. Bruidsjonker of -meisje (vero.).

speuls, bn. en bw. 1. Speels, dartel. {p.334} 2. Tochtig (van dieren).

speulsig, bn. en bw. (Nogal) speels.

speulsighoid, znw. de. 1. Speelsheid, dartelheid. 2. Het tochtig zijn (van dieren).

speultjes, znw. mv. Zie *speuldinkies*.

speulwagen, znw. de. Speelwagen, ouderwets plezierrijtuig voor uitstapjes.

speure, w.w. Ook: in het oog lopen, afsteken (van kleuren en kleding).

speurig, bn. en bw. Opzichtig van kleur of van kleding.

speurtje, znw. 't. Opvallend kleurtje of kledingstuk.

spier, znw. de. Ook: rietwortel. Vgl. fri. spier. Zegsw. *in 't spier weze*, zwaar werk verrichten (dat veel spierkracht vereist). Vgl. fri. yn 't spier.

Spierdoikers, znw. mv. Inwoners van Spierdijk, in de zegsw. *ziezô, nou gane we maar, alle Spierdoikers mit(bai) mekaar*, schertsend voor: we zullen maar weer eens opstappen, vertrekken.

spiere, w.w. Spier, rietwortels uittrekken.

spierewuppe, w.w. Oud jongensspel waarbij een stukje hout op een steen werd gelegd en met een stok zodanig op het uiteinde werd geslagen, dat het opwipte en een eind verder terecht kwam.

Spieringkoppe, znw. mv. Oude spotnaam voor de inwoners van Enkhuizen.

spiernakend, bn. en bw. Var. van spiernaakt.

spikkel, znw. de., in de zegsw. *Erges (de) spikkel op hewwe*, ergens zin in hebben, iets graag willen zien of bezitten. | Ik hew nou al de spikkel op de eerste skoônraaieraaï. Het woord is een afl. van spikkelére = speculeren.

spikkelaas, znw. de. Speculaas.

spikkeld, bn. Gespikkeld, gestippeld. || 'n Spikkelde koe.

spikkelére, w.w. 1. Speculeren. 2. Vlassen op, zin hebben in.

spikkeling, znw. de, in de zegsw. *Erges spikkeling van hewwe*, zie **spikkel**.

spikker, znw. de. Vero. var. van spijker (Andijk).

spitgraaf, znw. de. Spade, schop om te spitten.

splint, znw. de. Geld, bruidsschat (vero.). Het woord is een var. van splinter, bargoens voor geld. Zie Enno Endt onder splinter.

spoelderskom, znw. de. Grote kom waarin de kleren voor de was werden gespoeld.

spoikerboor znw. de. 1. Boor om spijkergaten te maken. 2. Gebruikt als benaming voor sommige sloten die de vorm van een spijkerboor hebben.

spoikerhard, bn. en bw. IJskoud, gevoelloos. Vgl. fri. spikerhurd.

spoin, znw. 't. Vero. voor spinde of spijskast.

spoor, znw. 't. Ook: 1. De Spoorwegen. || Hai werkt bai 't spoor. 2. De (spoor) trein. | Hai komt mit 't spoor van tiene(n). 3. Spoorlijn. | De koeie loupe over 't spoor (= aan de overzijde van de spoorlijn). 4. Station. | Hai weunt recht over 't spoor.

spoorbiels, zwn. mv. Spoorbiel, dwarsligger. Vgl. fri. spoarbyls.

spoorbómmels, znw. mv. Spóórbomen.

spoorbóngels, znw. mv. Spóórbomen.

spoorbóume, znw. mv. Spóórbomen.

spoorlóin, znw. de. Spóórlijn.

spoormandje, znw. 't. Reismandje (vero.).

spoorstok, znw. de. Het draaibare, met een bout aan de dissel bevestigde dwarshout waaraan de {p.335} strengen werden vastgemaakt.

spoortoid, znw. de. Tijd om naar het station, naar de trein te gaan.

spoorwagen, znw. de. Ook: inhoudsmaat (10 ton). | Hai het nag 'n paar spoorwages koôl légge.

spore, w.w. Ook: met de trein rijden. | Hai moet alle dage 'n uur spore. Zegsw. *niet goed spore*. 1. niet goed bij zijn verstand zijn. 2. niet op dreef zijn, niet gedijen. – *Die spoort voor gien meter*, die is stapelgek.

spot, znw. de. in de zegsw. *spot het lange biene*. 1. men wordt gemakkelijk het slachtoffer van spot. 2. Een ieder wordt wel eens bespot.

spotters, znw. mv., in de zegsw. *Spotters kroige spottersloôn*, wie graag spot, zal daar op den duur de nare gevolgen van ondervinden.

spoug, znw. de. Wat men in één keer uitspuwt, in de zegsw. *gien spoug water voor 'n aâr over hewwe*, totaal niets voor een ander over hebben.

spouk, znw. 't. 1. Spook. 2. Onuitstaanbaar, verwaand meisje of vrouwspersoon. 3. Iemand die graag ravot, gek doet of plaagt.

spouke, w.w. 1. Spoken. 2. Ravotten, gek doen, plagen.

spoukie, znw. 't. Stoeipartijtje.

spoukvarken, znw. 't. Iemand die graag stoeit, gek doet of plaagt.

spouwe, w.w. Var. van spuwen, braken.

spouwer (I), znw. de. Iemand die (vaak) spuwt, braakt.

spouwer (II), znw. de. 1. Spaander. 2. Kleine beschuitbolder die middendoor gesneden (gespouwd of gespleten) wordt. Vaak wordt er anijszaad in gebakken. Meestal worden spouwers gegeten met boter, suiker en kaneel.

spouwers, znw. mv. in de zegsw. *spouwers benne houwens*, zuigelingen, kleine kinderen die vaak spuwen, groeien voorspoedig, 'houden het' of zal men behouden.

sprage (I), w.w. Zich genoeglijk uitrekken onder het spreiden van armen en benen, uitgespreid en ontspannen in de zon liggen. | Hei je légge te spragen, je worre al pittig vaal! De kat lag op 't raampos(t) te spragen. Mog. is het woord verwant met spreiden.

sprage (II), w.w. Pronken, bluffen, pralen. Mog. is het woord een var. van prachen. Zie het N.E.W. aldaar.

sprager, znw. de. Kale pronker.

spreed, znw. 't. Het uitgespreide, (op een zeil) uitgespreide produkten. | Hai had net 't leste spreed bône uitstommeld. Het woord is een afl. van spreiden.

spreedje, znw. 't. Tijdje, deel van een dag, een feest e.d. | Ik vind op zô'n brulleft 't eerste spreedje 't gezelligst. Het woord behoort bij spreiden.

spreek, znw. de, in de zegsw. *Gien spreek geve (kroige)*, geen woord zeggen (krijgen). Vgl. fri. gjin sprek sizze. – *D'r gien spreek van misse*, er geen woord van missen.

spreeuw, znw. 1. Spreeuw. 2. Kwetteraar, schreeuwlelijk.

Spreêuwe, znw. mv. in de comb. Winkelder Spreêuwe, oude spotnaam voor de bewoners van het dorp Winkel.

sprekel, znw. de. Zie *sprinkel*.

spriecht, znw. Klein, tener, zwak persoontje.

spriet, znw. de. Ook: lang, mager, spichtig persoon.

spriete, w.w. Tegen wind en stroom opwerken, veel moeite doen (vero.).

sprietig, bn. Spichtig, dun, mager.

sprietloupe, w.w. Over een smalle balk of plank lopen of balanceren. {p.336}

sprietplank, znw. de. Smalle plank of balk.

spring-om-de-heerd, znw. Etenstrestjes (Oterleek).

sprinkel, znw. de. Langwerpige val of klem voor hazen, konijnen, bunzings e.d. Het woord is een afl. van springen.

sprinkeld, bn. Gespikkeld. | 'n Sprinkelde koe. Vgl. fri. sprinkeld.

spris, znw. de. Sprits, uit du. Spritzkuchen.

sproide, w.w. 1. Spreiden. 2. Korenschoven uitspreiden voor het dorsen.

sprong, znw. de. 1. Sprong. 2. Zie *sprinkel*. Vgl. *mollesprong*. Zegsw. *op sprong*, elk moment, direct. | Ze kenne op sprong komme.

sproôs (I), bn. Ruw, gebarsten door de kou, gezegd van lippen, handen en dijen. || Ik hew zukke sprôze lippe. Het woord is wsch. Verwant met sproeien dat voorheen ook spatten, barsten betekende. Zie het N.E.W. onder sproeien.

sproôs (II), znw. 't. Zie *sprôzighoid*.

sproôsk (I), bn. Var. van sproôs (I).

sproôsk (II), znw. 't. Var. van sproôs (II).

sproôskig, bn. Zie *sprôzig*.

sproôskighoid, znw. de. Zie *sprôzighoid*.

sproute, w.w. Zie *sprute*.

sprouw, znw. de. Spruw, ontsteking van het slijmvlies in de mondholte, vooral bij zuigelingen en stervenden. Zie het N.E.W. onder spruw.

sprouwe, w.w. Tikkertje spelen met aanhaken (Venhuizen). Vgl. Boek. onder herrie, waar o.a. voor Wijdewormer het spel 'errie-errie-sprouw' wordt vermeld.

sprouwgoed, znw. 't. Oud medicijn tegen spruw, doorgaans een mengsel van honing en glycerine.

sprôzig, bn. Last hebbend van 'sproos'. | Ik ben gauw sprôzig. 2. Met 'sproos' bezet. | Ik hew puur zukke sprôzige bille.

sprôzighoid, znw. de. Ruwe, door de kou gebarsten plekken op lippen, handen of dijen.

spruchtel, znw. de. Zie *spruitel*.

spruit, znw. 't. Zie *spruut*.

spruite, w.w. 1. Zie *sprute*. 2. Van spruiten ontdoen. | We magge de wintereerappele welders spruite.

spruitel, znw. de. Spruit, jong kind (vero.) (Westelijk West-Friesland).

sprute, w.w. Van spruut of kweekgras zuiveren. | Hai is te walle spruten.

spruut, znw. 't. Kweekgras.

spruuthermen, znw. de. Geit (vero.). (Andijk).

spuge, w.w. 1. Spuwen. | Je moet niet in de asbak spuge. 2. Braken, overgeven. | Ze moet allemaal spuge. De vervoeging is zowel zwak als sterk, dus: spuge – spuugde/spoug – spuugd/spougd. Zegsw. *hai spuugt in de pan deer (weer) ie zelf uit eten het*, hij spreekt smalend over zijn afkomst, zijn familie, zijn vorige baas enz., kortom over mensen aan wie hij veel te danken heeft of van wie hij profiteerde.

spui, bn. Regenachtig en winderig (vero.). | 't Is spui weer.

spuiig, bn. Zie *spui*.

spukele, w.w. 1. Spetteren. | Niet zô mit dat water spukele. 2. Rommelen, rumoeren, heen en weer lopen. | Wat doene ze toch allemaal op zolder te spukelen? 3. Lichte bewegingen maken. 4. Scharrelen, losse verkering hebben. | 't Is niet mienes, ze spukele maar zô'n beetje. 5. Stoeien, samen dartelen (in bed, in het hooi e.d.). Het woord is mog. Verwant met spoken = stoeien, ravotten, gek doen. {p.337}

spukelderaai, znw. de. Het 'spukelen'. Zie *spukele*.

spul, znw. 't. 1. Var. van spel. | Weer is dat spul kaarte bedaard? 2. Woning, bedrijf. | Hai weunt in 'n mooi spul. Hai zit op 'n mooi spul. 3. Bijgerecht, groente, al dan niet eetbare substantie of waar. 4. Last, moeite. | Ik had er puur spul mee. Zegsw. *mit veul spul en moeite*, met veel moeite. – *Of 't spul sprak*, of het afgesproken werk was, of het zo hoorde. | We hadde 't net over ounge Dirk en – of 't spul sprak – deer kwam ie 't pad op. Vgl. fri. spul. – *Spul hewwe*, ruzie hebben. | Ze hewwe vast weer puur spul had.

spultje, znw. 't. 1. Spelletje. | We doene nag ién spultje kaarte. 2. Huis(je), bedrijf(je). | Hai het 'n mooi spultje. Vgl. fri. spultsje.

spuug, znw. Speeksel.

spuugzat, bn., in de zegsw. 't *spuugzat weze*, het meer dan zat zijn.

staal, znw. de. Var. van steel, stengel, stok. | De staal van de boil is stikkend. Vgl. samenst. als *bezemstaal*, *keneêlstaal*, *zuurstaal* enz.

staan, w.w. Staan. De vervoeging toont de volgende varianten: staan – stond(stong) sting – staan. Zegsw. 'm *staan hewwe* 1. dronken zijn. 2. Woedend zijn. 3. verbeelding hebben. – *D'r voor staan*, voor een moeilijke keus staan. | Ik stáán d'r voor wat ik antrekke zel. – *Mit ientje stáán*, aan iemands kant staan, iemands partij kiezen. | Hai staat vezelf mit z'n broer. Vgl. fri. mei immen stean. – *D'r nei stáán*, er naar uitzien. | 't Staat er nei, dat de tulpe goed worre. – *Ientje niet stáán*, iemand niet kunnen weerstaan, tegenhouden, in toom houden. | Ik stáán je vader niet, as ie hoort dat je stolen hewwe. – *Je stane (kleure) goed mit grois, blauw, roôd, die jurk*, grijs, blauw, rood die jurk enz. staat (kleurt) je goed. Opmerking: Als woordspeling op een opmerking als 'Ik staan niet mit die jurk', wordt soms schertsend gezegd: 'Gaan d'r den maar op zitte'.

staander, **staanderd**, znw. de. Zie *stalhout*.

staanderstoid, znw. de, in de zegsw. (*gaan zitte*) 't is *gien staanderstoid*, uitnodiging een stoel te nemen, te gaan zitten – *Pas mit staanderstoid in de kerk komme*, te laat in de (r.k.) kerk komen, n.l. op het moment dat men staande naar het voorlezen van het evangelie luistert.

staan-uit, znw. Verbeelding, kouwe drukte | Wat 'n staan-uit het die kirrel.

stad, znw. de, in de comb. *nei stad gaan*, naar de (dichtstbijzijnde) stad gaan. – *In de stad*. in een stad | Ik weun liever in de stad as op 'n durp.

Stadje, znw. 't. Bijnaam voor een deel van de dorpsweg (de Streekweg) te Hoogkarspel.

stagge, w.w. 1. Rijden, dekken. | De stier stagt de koe. 2. Het springen van een koe op de rug van een andere koe die tochtig is. Het woord is verwant met stijgen en steigeren.

staggerig, bn. Tot 'staggen' geneigd. Zie *stagge*.

stake, znw. mv. Ook: lange, dunne benen.

staker, znw. de. Ook: paard dat niet wil lopen of aantrekken.

stakere, w.w. 1. Met een walmende punt branden, b.v. een olielamp. 2. Hard, gehaast lopen. Het woord is een afl. van staak = piek, lange stok.

stakker, **stakkerd**, znw. de, in de zegsw. 'n *stakker(d) het gien gat*, reactie op de opmerking, 'wat een stakker' om aan te geven, dat men het gebruik van 'stakker' wat overdreven vindt.

stal, znw. de. De gehele stalruimte. Doorgaans wordt het gezamenlijk {p.338} onderdak van de koeien aangeduid als 't koejes of de koegang.

stal, znw. 't. Stalgedeelte voor twee koeien.

stale, w.w. Van de steel ontdoen. | Wanneer moete we de uie(ns) stale?

stalhout, znw. 't. Richel waarop het vee met de achterpoten staat.

stalig, bn., in de comb. *stalige plekke*, vergeelde plekken in weiland waar te lang een hoop hooi, gras e.d. heeft gestaan of waarop te lang een hoop mest heeft gelegen. Vgl. fri. Stealige plakken. Zie ook *staling*.

staling, znw. de. 1. Vergeelde plek in weiland. Zie *stalig* en stalige plek. 2. Onderlaag van takkenbossen waarop de hooiklamp komt te staan. Het woord is verwant met stellen.

stalledrovers, znw. mv. Zware regen- of hagel- of sneeuwbuien waardoor men genoodzaakt is het vee tijdelijk of voortijdig op stal te zetten.

stallig, bn. Stijf t.g.v. langdurig staan. | Ik hew zukke stallige biene.

stalling, znw. de. Zie *staling*.

stalpôte, znw. mv. 1. Zwakke poten t.g.v. het langdurig op stal staan. 2. Vermoeide voeten.

stalamig, bn. en bw. 1. Ramend of waggelend van gang (zie *rame*), zwak op de poten na een lange staltijd of zwak ter been na langdurige bedlegerigheid. 2. Duizelig. 3. Dronken.

staltje, znw. 't. Zomerwoning op de koegang. Over een gedeelte van de stal wordt een losse houten vloer gelegd.

staltoid, znw. de. 1. Tijd waarop het vee gewoonlijk op stal wordt gezet. | 't Wordt dut jaar 'n vroege staltoid. 2. Tijd gedurende welke het vee op stal staat. | 't Het 'n veuls te lange staltoid weest deur al die nattighoid.

stammers, znw. mv. Stamslabonen.

standhouwe, w.w. Ook: stil houden, stoppen (vero.).

stap, znw. de., in de zegsw. *hier en deer 'n stap geve (hêle stikke overslaan)*, met zeer grote passen lopen. | Hai geeft hier en deer 'n stap.

stape, znw. mv. Var. van stappen. | Neem niet zukke grôte stape. Zegsw. *grôte stape, gauw thuis*, gezegd als men hard doorwerkt, zo spoedig mogelijk klaar wil zijn.

stap-in-de-karn, nw. de. Bazig vrouwspersoon (vero.).

stapke, znw. 't. Opstapje bij de bedstee, dwarsplankje bij een hek dat het overstappen of -klimmen vergemakkelijkt.

star, znw. de. 1. Var. van ster. 2. Stervormig middenstuk van een haakwerk. Zegsw. 'n *star hewwe*, dronken zijn (vero.). – *De molen loupt in 'n star*, gezegd als de wieken zeer snel draaien.

stark, bn. en bw. Var. van sterk.

start, znw. de, in de zegsw. 'n *Kouwe start hewwe*, niet gemakkelijk op gang komen met het werk. | Hai het maandesoches altoid last van 'n kouwe start.

stas, bn. en bw. Stads, met stadse manieren. Zegsw. *stas prate*, deftig, (overdreven) beschaafd spreken.

statte, w.w. De (dichtstbijzijnde) stad bezoeken (voor inkopen). | Moet je nag te statten?

statter, znw. de. Stedeling. Vgl. fri. stedsjer.

statterstaal, znw. de. Niet dialectische of deftige taal of spraak.

stedekop, znw. de. Opstoker, dwarsdrijver.

stedig, bn. Vol 'stede' of rotte plekken.

stee, znw. de. 1. Plaats, onderkomen, werkkring. | Ze het nag gien âre stee. 2. Zie **steed**. {p.339}

steed, znw. Rotte plek (van een vrucht), zere plek (op het hoofd).

steeg, bn. 1. Stug, stijf, koppig. Vgl. fri. steech. | Ik vind 't 'n steeg durp. 'n Stege kirrel. 2. Gestadig, strak, stijf. | D'r staat 'n stege bries. Steeg is te zien als een samentr. van stedig, een afl. van 'stad' in de zin van: plaats waar men staat. Zie het N.E.W. onder steeg-2.

stee, bn. Zie **stedig**.

steek, znw. de. Ook: 1. Afgestoken diepte of hoeveelheid. | Je moete ien steek diep spitte. Gooi d'r maar 'n steek grond over. 2. Grote kokkin of stroopbal in de vorm van een steek (hoofddeksel). De katholieken gebruikten ze o.a. in de vastentijd.

steekind, znw. 't. Kind dat onder curatele staat (vero.). Zegsw. *ze is steekind maakt*. 1. Ze is onder curatele geplaatst (vero.). 2. Ze heeft het echtscheidingsproces verloren (vero.).

steêldief, znw. de. Kinderwoord voor dief.

steêlderig, bn. Met lange steel. | 't Benne steêlderige besse.

steeman, znw. de. Stedeling. Mv. steelui.

steert, znw. de. 1. Staart. 2. Iemand die bedrijvig heen en weer loopt of nieuwsgierig rondsnuffelt. Zegsw. *z'n steert hange leite*, de moed opgeven, achterblijven. – *D'r 'n steert van kroige*, er een punthoofd van krijgen. – *Mit ('n) staande steert*, kwaad, nijdig. | Ze kwam mit 'n staande steert op m'n of. – *Ientje an z'n steert hewwe*, iemand te grazen hebben, in de val hebben gelokt. – *Ze sukkelt mit de derde steert*, ze is in de menopauze.

steertbuisie, znw. 't. Ouderwets, kort, nauwsluitend jasje met staartvormige panden.

steertdêling, znw. Ver doorgevoerde deling waardoor er op het papier a.h.w. een staart van getallen ontstaat. | Waai kreges in de vierde klas al steertdêlings.

steerte, w.w. 1. Met de staart heen en weer gaan van een koe die op kalven staat. | 't Beisie zal nou wel gauw kalve, want hai staat puur te steerten. 2. Met de staart omhoog lopen om aandacht te vragen. | Koik poes es loupe te steerten. 3. Bedrijvig heen en weer lopen zonder veel tot stand te brengen, nieuwsgierig rondsnuffelen. | Wat loup je toch te steerten, gaan ers effies rustig zitte. 4. Overeind helpen, ondersteunen. Eig. bij de staart omhoog helpen. | De ouwe ziel stroffelt altemet en dan moetje d'r effies steerte. 5. Uien van staart of steel, van lof ontdoen. 6. Ruilen zonder geld toe te geven (vero.).

steert-end, znw. 't. Uiteinde van een smal toelopende akker.

steerter, znw. de. 1. Zie **steert** (2). 2. Zie **steertmesien**.

steertje, znw. 't. Ook: restantje. | D'r zit nag 'n steertje in de fles. Zegsw. *mit 'n steertje thuiskomme*, aangeschoten thuiskomen.

steertloin, znw. de. Lijn waaraan de koestaart omhoog gehouden wordt zodra het dier op stal gaat liggen.

steertmesien, znw. de. Machine om uien van het lof te ontdoen.

steertnommer, znw. 't. Staartnummer, nummer met zevens en negens.

steg, znw. de. 1. Smal paadje. 2. Vonder, bruggetje. 3. Houten overstapje. Het woord is een afl. van stijgen. Zie het N.E.W. onder steg.

stek, znw. Ook: 1. Visstek, plaats in het algemeen, werkkring. 2. Uitschot van boomvruchten en tuinbouwprodukten. Het woord is een {p.340} afl. van steken.

steke (I), w.w. 1. Steken. De vervoeging luidt: steke – stak/stook – stoken. 2. Rooien (met een schopje of vork). | Hai stak 'n baal eerappele van de roed. Zegsw. *steke en breke*, stekelige opmerkingen maken, afkraken. | Je moete niet allemaâr zô zitte te steken en breken.

steke (II), znw. mv. Breisteken, in de zegsw. *grôte steke die breke*, neem niet te veel hooi op je vork, want dat gaat op den duur mis.

stekel, znw. de. Ook: distel (in allerlei variëteiten). Mv. stekels en stekele. Vgl. fri. stikel.

stekele, znw. mv. Distels, in het oude volksrijm: *stekele trekke is stekele wekke, stekele maaie is stekele zaaie, maar stekele steke is stekele breke*, alleen door het uitsteken van distels raakt men er van verlost. Bij het uittrekken blijft vrijwel altijd een deel van de wortel over en schiet de distel toch weer op, terwijl bij het maaïen het distelzaad vrijkomt met als gevolg, dat er na een tijdje nog meer distels groeien.

stekele, w.w. Distels uit het land steken. Vgl. fri. stikeje.

stekelepikke, w.w. Zie *stekele*.

stekelepikker, znw. de. Voorwerp om distels uit het land te ‘pikken’ of te steken.

stekeleskouw, znw. de. Schouw of controle op het bestrijden van distels.

stekeletang, znw. de. Lange, houten tang om distels uit het land te trekken.

stekeletrekker, znw. de. Zie *stekeletang*.

stekeltoet, znw. de. Stekelbaarsje (vero.).

steker, znw. de. 1. Zie *steek* (2). 2. Diamanten sierspeld. Zie *poôtheersteker*. 3. Besmette (tulpe)bol die andere aansteekt.

stekings, znw. mv. Pijnlijke steken, pijnscheuten.

stekkere, w.w. Zie *stakere*.

stel, znw., in de zegsw. *Op stel weze*, alles in orde hebben, gereed zijn met het werk, met de schoonmaak enz. Vgl. fri. op stel wêze.

stêle, w.w. Stelen. De vervoeging luidt doorgaans: stêle – stoël – stôlen. Zegsw. *wie niet steêlt of erft, werkt tot ie sterft*, het is moeilijk om alleen door hard te werken rijk te worden en te kunnen rentenieren.

stelle, w.w., in de zegsw. *Puur wat te stellen hewwe*, heel wat te regelen, te verzorgen hebben. – *Puur mit ientje te stellen hewwe*, heel wat moeite of last met iemand hebben.

stelt, znw. de. Ook: (aanleg)steiger, losplaats, boenstoep. Vgl. fri. stalt. Het woord is een afl. van stellen.

stelte, znw. mv. Ook: lange, dunne benen.

steltje, znw. 1. Stelletje, paartje, jongen en meisje. 2. Kooktoestelletje. Zegsw. *’n steltje op de kas(t) hewwe*, een zoon en een dochter hebben. Wsch. werd lett. bedoeld, dat men een Jozefbeeldje en een Mariabeeldje op de kast had staan.

stemmig, bn. Ook: goed gestemd, vrolijk, vriendelijk. | ’t Is ’n stemmige baas.

stengstokke, znw. mv. Lange stokken die o.a. werden gebruikt om er schoven mee te verplaatsen. Steng is een var. van stang.

sten, bw. Vol, bezaaid met. Vgl. *stenvol*. | ’t Zit sten onder de vlekke.

stenne, w.w. Steunen, kreunen. Zegsw. *stenne en penne*, steunen en kreunen. – *Stenne as ’n poep die gort eten het*, hevig steunen of zuchten, met name na een overvloedig maal.

stentel, znw. de. Verstapping, o.a. {p.341} door duizeligheid of dronkenschap.

stentele, w.w. Stuntelen; stuntelig, wankel lopen.

stentje, znw. ’t. Zuchtje. Zie *stenne*.

stenvol, bw. Overvol. | ’t Stadion zat stenvol. Eig. zo vol, zo op elkaar gepakt, dat men er van stent of steunt.

sterfkamer, znw. de. Opkamer in een oud boerenhuis waar een gestorvene werd opgebaard.

sterk, bn. en bw., in de zegsw. *ik maak me sterk, dat ...*, ik acht het zeer waarschijnlijk, dat ... | *Ik maak me sterk, dat ie de kluit belazert*. – *Sterk? ... ’n Ons thee in ’n kloin keteltje, da’s sterk*, schertsreactie en woorspeling op de opmerking ‘da’s sterk’.

sterkerd, znw. de. Mens, dier of ding dat sterk is.

sterkers, znw. mv. Die sterk in hun soort zijn. | *Dat benne sterkers, die tulpe, die worre niet gauw ziek*.

steur (I), znw. de. Leven, lawaai, herrie (vero.). Het woord is een afl. van steure = storen.

steur (II), znw. de. 1. Hoeveelheid eten (dat gekookt moet worden of gekookt is). 2.

Voorraad, massa. | Hai het nag 'n steur biete legge. Het woord is een afl. van **steure (II)**. Zie aldaar. Vgl. eng. store.

steure (I), w.w. Vero. voor storen.

steure (II), w.w. Koken, stoven, eten bereiden. Zie het N.E.W. onder steuren dat in zijn oorspr. Betekenis teruggaat op lat., instaurare = herstellen, verbeteren.

steurtje, znw. 't. Hoeveelheid (opgewarmd) eten.

stiefele, w.w. 1. Met grote stappen lopen. 2. Onzeker, onvast lopen. Uit du. stiefeln.

stiefels, znw. mv. Schoenen. Uit du. Stiefel = schoen.

stiefmoersstik, znw. 't. Armzalige, niet belegde boterham.

stieg, znw. de. Zweetje op het ooglid. Vgl. fri. stiich. Vgl. **stoig** en stoiger. De herkomst van het woord – dat men wel afleidt van het w.w. stijgen – is onzeker. Zie het N.E.W. onder stijgen-2.

stiek (I), znw. de. 1. Vereniging. | Je hadde in de oorlog de 'Westfriesche Stiek', 2. Rayon.

Vgl. bullestiek. 3. Betrekking. | Het ie al 'n âre stiek vonden? 4. Karwei, koude, lange tocht. | Ik vind 't maar 'n kouwe stiek. Het woord is zeer wsch. Een var. van stek, verwant met het w.w. steken. De oorspr. betekenis van stek is: (spits toelopende) paal, pin, stok die in de bodem werd gestoken ter afbakening van een bepaald gebied. Vgl. mog. visstek: uitgezochte, min of meer afgebakende plek om te vissen.

stiek, znw. de. 1. Elastiek, elastieken band. 2. (Fop)speen, o.a. in de samenst. flessestiek, rinkiesstiek. Vgl. fri. styk.

stieke, w.w. Betalen.

stiekeband, znw. de. Elastieken band, kouseband.

stiekemig, bn. en bw. (Nogal) stiekem of achterbaks.

stiekemighoid, znw. de. Stiekem, achterbaks gedoe.

stiekemweg, bw. Ongemerkt, geleidelijk. | 't Was zô stiekemweg puur laat worren.

stiekje, znw. 't. Elastiekje.

stiem, znw. de. Warmte, walm. Vgl. fri. stym, eng. steam. Het woord is een var. van stoom. Zie het N.E.W. onder stoom.

stieme, w.w. Warmte uitstralen, walm verspreiden. Zegsw. *gaar stieme*, gaar stomen, stoven. Vgl. fri. stymje.

stien, znw. de. Steen. Vgl. fri. stien. Zegsw. *ien stien maalt gien meel*. 1. {p.342} alleen kun je weinig beginnen. 2. één voorbeeld is nog geen afdoend bewijs.

stienbok, znw. de. Driepoot van palen met in de mik een katrol. De 'stienbok' werd voorheen gebruikt door de 'stienezetters' aan de dijkglouing.

stienegoed, znw. 't. Verglaasd aardewerk, Keuls of Makkumer aardewerk (grijs of rood), i.t.t. diggelegood = porselein en dun wit aardewerk. Vgl. fri. stienguod.

stienezetter, znw. de. Man die stenen zette in de dijkglouing.

stientje, znw. 't. Steentje, in de zegsw. *hai draait op 'n stientje*, gezegd van een opschepper, een 'showbink'. (Ursem).

stientjes, znw. mv. Steentjes, in de zegsw. *op de kloine stientjes loupe moete*, gedwongen zijn zuinig(er) aan te doen.

stiere, w.w. (Wild) heen en weer lopen, ijsberen. Eig. als een stier heen en weer lopen. | Wat loup je toch te stieren!

stiffie, znw. 't. Zie **stijfe**, **stiftje**.

stijfe, **stiftje**, znw. 't. Zilveren of gouden plaatje dat de vrouwen die de kap droegen op het voorhoofd hadden.

stik (I), bn. en bw. Stuk, kapot. Zegsw. *'t ken stik nach doôd*, het kan niet mis gaan, het blijft maar goed gaan.

stik (II), znw. 't. 1. Stuk, brok, perceel. | Geef es 'n stik touw. Geef moin maar 'n stik keis. Op dat stik stane biete. 2. Boterham. Vgl. fri. stik. Zegsw. *op stik zette*, uitdunnen. | Ze moete nag wortele op stik zette. – *Bedankt voor je koppie en stik*, schertsende woordspeling waarin stik als 'boterham' en als de stam van het w.w. stikken kan worden opgevat, – 'n *Stik of wat is 36, verskaaie is 72*, schertsreactie op de vage bepaling 'n stuk of wat'.

stikhelpe, w.w. (Per ongeluk) kapot maken. | Wie het dat koppie stikholpen?

stikke, znw. mv. 1. Stukken, in de zegsw. *hai slaat hêle stikke over*, gezegd van iemand die zeer grote stappen neemt. 2. Boterhammen, in de zegsw. *op stikke gaan*, brood meenemen voor de middagschaft op het land. | Gane julle op stikke of komme julle thuis te middegen?

stikkebak, znw. de. Broodbak.

stikkebordje, znw. 't. Broodbordje.

stikkebuul, znw. de. Boterhammenzak(je).

stikkedief, znw. de. Boterhammendief, in de zegsw. *geve en veróm neme is erger as 'n stikkedief*, het is stijlloos om iets dat weggegeven is weer terug te nemen of te eisen.

stikkekaas, znw. de. Broodkistje in de vorm van een rechthoekig trapezium (vero.). Zie *kaas*.

stikkele, w.w. in de zegsw. *d'r nei stikkele*, ernaar streven, het trachten te bemachtigen (vero.). Misschien is het woord een frekwentatief van stikken, verwant met steken, hier in de zin van: er herhaaldelijk de hals naar uitsteken. Of dient men het als een toevallige var. van 'spikkele' op te vatten? Zie *spikkele*.

stikkend, bn. en bw. Dial. var. van stuk, kapot. | Moet je die stikkende broek an?

stikkenig, stikkendig, bn. en bw. Dial. var. van stuk, kapot. | Niet die stikkendige skoene antrekken, 'oor.

stikkeniger, stikkendiger, bn. Nog erger stuk of kapot.

stikkenigerd, stikkendigerd, znw. de. Kapot voorwerp. | Gooi die stikken(d)igerd maar weg. Mv. stikken(d)igers.

stikkesnaaie, w.w. Broodsnijden.

stikketrommel, znw. de. Broodtrom-{p.343}mel, trommeltje waarin de boterhammen voor de middagpauze werden bewaard. Zegsw. *weer mit de stikketrommel gaan*, weer knecht of ondergeschikte zijn.

stikkezak, znw. de. Broodzak, boterhammenzakje.

stil, bn. en bw., in de zegsw. *stil leve gaan*, gaan rentenieren, zich uit het bedrijf of de zaak terugtrekken. – *Stil en bestendig, maar de kneep inwendig*, stille wateren hebben diepe gronden.

stilhouwe w.w. 1. Stoppen met praten of lawaai maken. 2. Verzwijgen, vóór zich houden. | Zuks moet je stilhouwe, 'n aâr het er niks mee nôdig.

stille, w.w. Stiller worden, in de zegsw. 't *stilt 'n vak in 'n huis*, het wordt aanmerkelijk stiller, dat scheelt een boel lawaai.

stillig, bn. en bw. (Nogal) stil. | Ze is stillig van netuur.

stiltjes, bw. Stilletjes, stiekempjes.

stinke, w.w., in de zegsw. 'n *uur in de wind stinke*, vreselijk stinken. – 't *Stinkt as 'n piek in de wind*, het stinkt vreselijk (vero.).

stinkend, bw. Heel erg, buitengewoon. | Hai is stinkend roik. 't Is hier stinkend heit. Wat bè je stinkend verveulend.

stinkenig, stinkendig, bn. en bw. Stinkend, stinkerig.

stinkerd, znw. de. Viezerik, smeerlap. Ook scheldwoord in het algemeen. Zegsw. 'n *roiike stinkerd*, een rijkaard.

stip, znw. de/'t. Saus, sju. Vgl. fri. stip. Eig. waar men in stipt of doopt.

stodde, znw. mv. 1. (Bloed)stolsels of proppen. | D'r kwamme hêle stodde bloed uit z'n neus. 2. Klonters in de melk t.g.v. een zieke uier. Het woord is wsch. verwant met stollen, of

stolten. Zie het N.E.W. onder stollen en stolten. Vgl. eng. stodge = zware, onverteerbare kost en het w.w. to stodge = volproppen.

stoddig, bn. Klonterig.

stoeie, w.w. Ook: tochtig zijn. | As 'n koe stoeit, moet ie dekt worren. Zegsw. *van stoeie(n) komt knoeie(n)*, een stoeipartijtje kan gemakkelijk ontaarden, zodat men elkaar 'knoeit' of pijn doet.

stoeier, znw. de. Ook: tochtige koe. | D'r is 'n stoeier in 't bon.

stoeis, bn. Stoeiziek, tochtig. | Die koe is stoeis.

stoel, znw. de. Ook: gehele aardappelplant, inclusief de aardappelen. Vgl. de vorm *stul* voor koolplant. | Van 'n beste stoel kè je wel 'n kilo eerappele kroige. Zegsw. *erges 'n goeie stoel treffe*, ergens welkom zijn en lang blijven praten. – *Ientje 'n stoel zette*, iemand een poets bakken (vero.). Wsch. eig. voor iemand een stoel neerzetten en deze dan snel wegtrekken als het slachtoffer wil gaan zitten.

stoele, znw. mv., in de zegsw. *alle stoele kasse (kaste) en alle kasse (kaste) vol*, gezegd van een grote troep, een rommelig interieur, een slordig huishouden (vero.). De stoelen fungeren a.h.w. ook als kast.

stoelermatten, znw. de. Soort gestreepte onderrok (vero.).

stoelermatters, bn., in de comb. *'n stoelermatterse rok*. Zie *stoelermatten*.

stoeltjese, w.w. Stoeltje zetten op de avond van 5 december, vóór het feest van St. Nicolaas.

stoep, znw. de. Ook: 1. Trottoir. | Mooi op de stoep loupe bloive, 'oor. 2. **Boenstoep**. Zie aldaar.

stoepe, w.w. Stijven, sterken, aanzetten tot (iets kwaads). Zegsw. *Kwaad stoepe*, tot kwaad aanzetten. Boek. merkt op, dat het woord vroeger ook {p.344} stoten, steken betekende. Voorts wijst hij o.a. nog op oostfri. stöpen, dat de betekenissen stoten, steken en aansporen, aanhitsen verenigt. Zie Boek. onder stoepen.

stoepele, w.w. Zie *stoepe*.

stoepstampie, znw. 't. In de wal aangestampt afzetplekje bij het slootjespringen. (Nibbixwoud).

stoer, bn. en bw. Ook: 1. Stuurs. | Hai ken toch zô stoer koike. 2. Moeilijk, lastig, zwaar. | Hai het 't er stoer mee. We hewwe 'n stoere dag had.

stoerdoener, **stoerdoender**, znw. de. Iemand die zeer stoer, dapper of opschepperig doet.

stoet, znw. de. Brood gebakken van gebuild tarwe- of roggemeel of van een mengsel daarvan. Zegsw. *Je kenne in 'n kloin trommeltje gien grôte stoet bakke*, je kunt niet het onmogelijke doen. Ook schertsend gezegd van een klein echtpaar waarvan je niet mag verwachten, dat het grote, lange kinderen krijgt.

stoetel, znw. de. 1. Stuntelaar, stakker, iemand die moeilijk loopt. 2. Onhandig persoon, lummel, stommerd. De herkomst van het woord is onzeker. Mog. bestaat er verband met stoten of stuiten. Zie het N.E.W. onder stoethaspel.

stoetele, w.w. 1. Stuntelen, moeilijk lopen. 2. Met moeite of met een zacht lijntje verrichten. | Ik most 'm te bed stoetele. Ik wist 'm op slot de deur uit te stoetelen. 3. Dom, onhandig bezig zijn. | Wat bè je toch weer an 't stoetelen.

stoetelig, bn. en bw. 1. Stuntelig, sukkelend. | Hai begint puur stoetelig te loupén. 2. Met moeite, moeilijk | Ik hew 'm de deur uit wete te kroigen, maar 't ging wel puur stoetelig. 3. Dom, onhandig. | Wat bè je toch weer stoetelig in de weer.

stoffele, w.w. Strompelen. | Hai stoffelde weer deur op z'n klompies. Vgl. *stroffele*.

stofmolen, znw. de. Zie *stoofmôlen*.

stoif, bn. en bw. 1. Stijf. 2. Stout, boud | 't Is 'n stoive zègger, hai flapt er alles uit. 3. Minstens, zeker. | Dut pad is stoif zô lang. Hai verdient stoif zô veul as moin. 4. Vol. | Je jurk zit stoif onder de vlekke. Zegsw. *zô stoif as 'n plank*, zeer stijf. | Ik hew weerders voebald, maar ik ben nou zô stoif as 'n plank.

stoifsteerte, znw. mv. Uien.

stoig, znw. de. Zie *stieg*.

stoigere, w.w. Stijf worden, stollen. | Vet stoigert gauw. Mog. is het woord een var. van stoivere = stijf worden, stollen. Vgl. fri. stiverje.

stoil, bn. en bw. Steil, in de zegsw. *Hai sloeg stoil achterover*, hij was hoogstverbaasd of -verrast.

stoile, znw. mv., in de zegsw. *die het flinke stoile onder 't skoithuis*, die heeft een paar stevige, dikke benen.

stoiltjes, znw. mv, in de zegsw. *Koik deer, de stoiltjes van 't huisie (= plee) benne witteld*, spottend opgemerkt m.b.t. een meisje dat lange, witte kousen droeg.

stoisel, znw. de. Het stijfsel, in de zegsw. *flink in de stoisel zitte*, een gesteven boord en een gesteven overhemd dragen.

stoivere, w.w. Stijf worden, stollen (vero.). Vgl. fri. stiverje.

stok, znw. de, in de zegsw. *'t is stok en bal*, gezegd van een rake opmerking. De zegsw. is ontleend aan het kolfspel. – *Op stok weze*. 1. naar bed zijn, slapen. 2. op stang zijn, kwaad zijn. – *Z'n stok te ve(e)r zette*, te veel risico nemen, teveel hooi op zijn vork nemen. Stok = polsstok, vandaar de var. *z'n pols (= polsstok) te ve(e)r zette*. – *'t Vriest stok en stien*, het vriest dat {p.345} het kraakt.

stokkepent, znw. de. Scherts aanduiding voor rabarberpap (Nibbixwoud).

stoktrekke, w.w. Spel om elkaars krachten te meten. Twee deelnemers, in tegenover elkaar zittende houding met de voetzolen tegen elkaar en met gestrekte knieën, trachten met gestrekte armen en de handen om een stok geklemd, elkaar op te trekken. Wie het eerst de knieën buigt of omhoog wordt getrokken, is verliezer.

stokouwerwis bn. Oerouderwets.

stokselhout, znw. 't. Zoethout (vero.). Stoksel = stokje.

stokvoil, znw. de. Dweil aan een stok, voorheen o.a. in gebruik bij bakkers die de oven dweilden.

stokvurf, znw. de. Var. van stopverf.

stollestére, w.w. Var. van solliciteren.

stolp, znw. de. Var. van stelp, o.a. in de samenst. stolphoeve.

stommighoid, znw. de. Stomheid, domheid.

stomp (I), bn, en bw. Ook: heel erg, helemaal. | Dat is stomp pittig. Ze was stomp allien. Ik ben 't stomp vergeten.

stomp (II), znw. de. Massa. | Hai het nag 'n stomp wortele lègge. Zegsw. *ientje op stomp zette*, iemand in verlegenheid brengen, met name door als gast zoveel te eten, dat de gastheer of -vrouw niet meer kan opdissen.

Stompetuut, schertsnaam voor Stompetoren, ontstaan o.i.v. de algemeen gangbare schertsnaam Warmetuut voor Warmenhuizen.

stond, znw. de, in de zegsw. *op stond*, terstond. | Ik most op stond vertrekke. – *Op (voor) 'n stond*, voor een moment. | Ik was op (voor) 'n stond hillegaar de klu(t)s kwoit. – *Uit de stond*, terstond (vero.).

stonde, znw., in de zegsw. *van stonde of an*, van nu af (aan), van het begin af (aan.).

stoofmôlen, znw. de. Wanmolen, stofmolen met een inwendig schoepenrad om kaf uit zaad te doen stuiven. Vgl. *stove*.

stoôt, znw. de. Ook: 1. Grietje, vrouw. | Da's 'n beste stoôt! 2. Massa. | D'r was guster weer 'n stoôt volk op de kermis.

stoôtband, znw. de. Band aan de binnenzijde van een rok om het slijten van de zoom tegen te gaan.

stoôtkarn, znw. de. Ouderwetse karnton waarin de melk met behulp van een stok, de z.g. karstel of karsel, tot boter werd bereid.

stoôtkant, znw. de. Zie *stoôtband*.

stopneild, znw. de. 1. Stopnaald. 2. Lang, dun, mager persoon.

stoppers, znw. mv. Minder goede bloemkool die de gaatjes in de volgeladen schuit moesten stoppen. Zie ook *kanTERS* en *pronkers*.

stort, znw. 't. Stortplaats voor grint, zand e.d. (langs een kanaal).

storte, w.w. Oud knikkerspel, waarbij twee spelers een gelijk aantal knikkers bijeen legden. Een der spelers stortte ze in een kloet, kluut of kuiltje en wanneer het aantal dat er uitsprong even was, mocht de speler alles houden, zo niet, dan waren de knikkers voor de tegenpartij.

storting, znw. de. Sterke bloedvloeijing na een normale bevalling of na een miskraam.

stortje, znw. 't. Beetje, scheutje.

stortwagen, znw. de. 1. Vuilniswagen. 2. Rommelboel. Zegsw. *ik ben gien stortwagen*, ik ben geen vuilnisvat, geen alleseter, ik maak niet alle restjes op.

stos, znw. De. 1. Verbeelding, pronk-{p.346} zucht. 2. Persoon met veel verbeelding, pronker. Uit du. Stolz.

stôter, znw. De. Oude munt ter waarde van 12½ cent. Vgl. fri. stoater.

stouf (I), znw. De. Stoof. Het woord is een afl. van stoven in de betekenis van verwarmen. Zie het N.E.W. onder stoof.

stouf (II), znw. de. Stobbe, boomstronk. Zie het N.E.W. onder stoof-2.

stoufknarre, znw. mv. Stoofperen.

stouk, znw. de. Ook: brandstof, brandhout.

stouke, w.w. Stoken.

stoukele, w.w. 1. Opstoken, oprakelen (van een kolenvuur). 2. Opstoken, ophitsen. Vgl. fri. stokelje.

stokelhaak, **stoukelhaak**, znw. de. Zie *togelhaak*.

stoukie-make, w.w. Een vuurtje stoken.

stoukiese, w.w. Zie *stoukie-make*.

stoum, znw. de. Stoom.

stoumend, bw. Heel erg, buitengewoon. | Hai liep stoumend hard weg (Wervershoof).

stoumfiets, znw. de. Motorfiets (vero.).

stoup, bn. en bw. 1. Stuurs, nors, nijdig. | Wat koik je stoup. 2. Stijf, uit de hoogte. Vgl. Boek. onder stoop (II). Mog. is het woord verwant met stoof, stobbe. Zie het N.E.W. onder stoof-2.

stoupekop, znw. de. Stijfkop.

stoups, bn. en bw. Zie *stoup*. Vgl. Boek. onder stoops.

stout, bn. en bw. Ook: gedurfd, boud. | Hai ken 't soms stout zégge. Zegsw. 'n *stoute zègger*, iemand die een gedurfde, boute uitspraak doet, iemand die geen blad voor de mond neemt. Een var. is: 'n *stoive zègger*.

stoutighoid, znw. de. Het stout zijn, het ondeugend of ongehoorzaam zijn. | Je moete voor stoutighoid vandaag vroeg te bed.

stove, w.w. Doen stuiven, kaf uit zaad laten waaien.

stoven volt. deelw. van stuiven, in de zegsw. *erges op stoven weze*, ergens gek op zijn, iets zeer graag lusten, iets graag willen hebben. Vgl. *erges op snoven weze*.

stoverd, bw., in de zegsw. *stoverd lègge*, gezegd van een bikkel die op de bolle kant ligt (vero.).

straaier, znw. de. Tobber, iemand die veel narigheid moet incasseren. Lett. strijder.

strabánt, bn. Gestreng, krachtig (vero.). Het woord is eig. het deelwoord van oudfra. destorber = hinderen, belemmeren, ontleend aan lat. disturbare = in verwarring brengen. Zie het N.E.W. onder strabant.

strak (I), bw. 1. Var. van straks. | Dat komt strak wel. 2. Zoëven, zeer kort geleden. | Strak was ie hier nag.

strak (II), bn. en bw. Strak, gespannen. Zegsw. *strak z'n mening zègge*, kortaf zijn mening zeggen.

strakken, bw. Var. van straks (vero.).

strakken-an, bw. Var. van straks (vero.).

strakkies, bw. Strakjes. Zie *strak*.

strande, w.w. Ook: dichtslibben van de grond t.g.v. zware regenval. Zegsw. *we zelle wel zien weer 't skip strandt*. 1. We zullen wel zien wanneer het spaak loopt. 2. Als het spaak loopt, zien we wel verder.

strandig, bn. Snel dichtslibbend of dichtgeslibd t.g.v. zware regenval. | 't Is strandige grond.

streeksel, znw. 't/de. 1. Wat na het afstrijken overblijft. 2. Wetsteen, later ook lat met aan beide zijden amarylpoeder om de zeis te scherpen.

streepgooie, w.w. Oud spel waarbij {p.347} men van een bepaalde afstand een cent zo dicht mogelijk bij een op de grond getrokken streep trachtte te gooien.

streit, znw. de. Straat.

streitdangel, znw. de. Iemand die geregeld op straat zwalkt.

streitflodder, znw. de. Zie *streitdangel*.

streitje, znw. 't. Straatje, bestraat pad naar de woning.

streitje skrobbe, w.w. Het bestrate pad naar de woning schrobben.

streitstiene, znw. mv. Straatstenen, in de zegsw. *ze an de streitstiene niet kwoit kenne*, gezegd van produkten waarvoor geen enkele koper of liefhebber te vinden is. – *Jij doene niks as streitstiene sloipe en zon kruie*, jij voert niets uit, jij leidt maar een gemakkelijk en zorgeloos leventje. 'Straatstenen slijpen' moet men hier opvatten als: het slijpen of afslijten van de straatstenen door het slenteren.

strekel, znw. de. Zie *streeksel-2*. Het woord is een afl. van strijken.

stroken-of, bn. Afgestreken vol (vero.).

stroken-vol, bn. Afgestreken vol (vero.).

strem, znw. en w.w. -stam. Var. van stremsel. Zegsw. *in strem zette*, laten stremmen.

stremme, w.w. Stremmen. Het w.w. wordt zowel zwak als sterk vervoegd, hoewel de sterke vervoeging min of meer verouderd is. Vgl. stremme – stremde/strom – stremd/strommen.

stremmeles, znw. de/'t. Vero. Vorm van stremsel.

strepe, w.w. Zie *streepgooie*.

streun, znw. de. Zie *struun*.

streunder, znw. de. Zie *struun*.

streune, w.w. Zie *strune*.

strieming, znw. Vero. var. van striem. | Hai had de striemings op z'n gezicht.

strik, znw. de. Ook: stropdas. | Doen die âre strik maar om, deus is smerig.

strikke, w.w. Ook: de stropdas strikken.

string, znw. de. Var. van streng, touw van het paardetuig.

strippe, w.w. Plooien maken in het kantje van de hul. Het woord is verwant met streep.

strips, bn. en bw. 1. Mank, kreupel, slecht ter been. 2. Ruw, gebarsten door de kou. Vgl.

sproôds. Het woord is een afl. van strippen, dat ook de betekenis had van 'trekkende of strijkende bewegingen maken'. Zie het N.E.W. onder strippen. Vgl. Boek. onder strips.

stripserighoid, znw. de. 1. Kreupelheid, stramheid. 2. Het ruw, gebarsten zijn van de huid.

stro, znw. 't, in de zegsw. *lang stro en gien urte*, gezegd van lieden die zich voornamer of rijker voordoen dan ze in werkelijkheid zijn. – *Hai is an 't stro slepen* 1. hij heeft trouwplannen. 2. zijn vrouw moet weldra bevallen.

Strobosse, znw. mw. Oude spotnaam voor de inwoners van De Zijpe.

stroele (I), w.w. Het stralen van de melk in de emmer tijdens het melken. Zie het N.E.W. onder stroelen en struilen. Vgl. schots strule = urineren; water uitgieten van een vat in een ander.

stroele (II), w.w. Var. van strelen, liefkozen. Zie het N.E.W. onder strelen.

stroffele, w.w. Struikelen, strompelen. Het woord is mog. vergelijkbaar met ned. strubbelen, dat verwant is met stroef. Zie het N.E.W. onder strubbelen. Vgl. fri. stroffetje.

stroffelderaai, znw. de. Gestruikeld, gestrompel. {p.348}

stroffelig, bn. Gemakkelijk struikelend. | Dat peerd is stroffelig op de voorbiene. Vgl. fri. stroffelich.

stroid, znw. de. Strijd, in de zegsw. *d'r stroid van hewwe*, in tweestrijd staan, het er moeilijk mee hebben. | Ik had er stroid van, maar ik hew de hond toch wegdein.

stroidig, bn. en bw. 1. Tegenstrijdig, wispelturig. | Ze benne deer puur stroidig in de weer. 2. Onbestendig sterk wisselend. | 't Weer is puur stroidig.

stroike, w.w. 1. Strijken. 2. Vleien. Zegsw. *ze hewwe puur mit 'm te stroiken*, ze ondervinden veel last van hem. | Ze hewwe deur mekaar pittige joôs, alliendig mit de jongst hewwe ze puur te stroiken. – *Ientje achter de kam stroike* 1. iemand vleien. 2. iemand omhelzen. Vgl. fri. strike.

stroiker, znw. de. Ook: 1. Strekel. 2. Vleier. 3. Bestrijker, masseur. | Ze komt alle weke bai zô'n soortement stroiker in Hoorn.

stroikersgeld, znw. 't. Var. van strijkgeld.

stroikerig, bn. en bw. Vleierig. | Je moete niet zô stroikerig doen.

stroikmôlen, znw. de. Molen die het water uit de boezem op het buitenwater slaat.

stroikstok, znw. de. Ook: 1. Stok om waren af te strijken (vero.). 2. Vleier. Zegsw. *d'r blijft nag wel wat an de stroikstok hange*, er blijft nog wel wat over, er valt nog wel een extraatje te verdienen.

stront, znw. de, in de zegsw. *van stront*, waardeloos. | 't Is 'n kirrel van stront. Ik vind 't 'n verhaal van stront. – *Je hewwe toch gien stront in je hande*, gezegd als iemand treuzelt of aarzelt met het aanpakken van iets dat hem wordt toegereikt. – *Je hewwe toch gien stront in je ouge*, je bent toch niet blind, zoiets moet je toch zien. – *Ientje alle houpe stront luchte leite*, iemand er danig van langs geven, danig in het nauw drijven. – *Die ken van stront was kauwe*, die is verbazend handig en vindingrijk. – *'t Is stront en darne*, het is een sul, een slappeling. – *Die freet z'n oigen stront*, die is bar gierig. – *De rouk van z'n stront ken er gieniens of*, gezegd van iemand die bar gierig is, niets kan missen. – ('*Wat moete we ete?*' ..); *Stront mit streepies, lange reepies* (*stront mit stientjes, hard en zacht*), schertsreacties op de vraag wat er op het menu staat. – *Stront roukt 'n poipie*, gezegd als een kind of jonge knaap (voor het eerst) rookt (en het daardoor a.h.w. in zijn broek doet). Opmerking: 'stront' wordt als graduele of affectieve bepaling in allerlei gelegenheidsformaties en krachttermen gebezigd, b.v. strontmakkelek, strontmazzel, strontnat, strontoigenwois, strontkirrel, strontweer, strontverdomme, strontverdorie enz.

strontboer, znw. de. Scheldwoord voor boer of scheldwoord in het algemeen. | Til je biene op, je slobbe alles vol, lilleke strontboer.

stronte, w.w. Mest karren. De joôs benne te stronten.

stronterighoid, znw. de Stront, strontachtige substantie. | Koik uit, trap niet in die stronterighoid.

stronthaak, znw. de. Haak met drie tanden om mest van de kar te trekken.

strontkar, znw. de. Mestkar.

strontkarre (I), znw. mv., in de zegsw. *je worre nooit van eerleke wage(n)s overeeën, wél van strontkarre*, je kunt vooral kritiek of een onheuse bejegening verwachten van lieden die zelf heel wat op hun kerfstok hebben of onbetrouwbaar zijn. {p.349}

strontkarre (II) w.w. Mest per kar vervoeren.

strontkroôd, znw. de. Mestkruiwagen. Vgl. fri. strontkroade.

strontmig, znw. de. Zie *poepemig*.

strontslechte, w.w. Koevlaaien of mesthopen op het land slechten, uiteenslaan.

strontslechter, znw. de. Zware, drietandige vork die schuins aan een lange steel is gezet en waarmee de op het land gereden meshopen geslecht, uiteengeslagen worden.

strontvurk, znw. de. Mestvork.

strooie, w.w. Ook: (onder het voortgaan) verliezen, kwijtraken. | Ik hew m'n portemennee strooid. Zegsw. *die strooit z'n óigen naggeres*, gezegd van iemand die (door zijn verstrooidheid) geregeld onderweg iets verliest. – *Die zel je niet gauw strooie in de krukkels van 't laken*, schertsend gezegd van een zeer lange vrijer of partner.

strootje, znw. 't, in de zegsw. *nag over gien strootje heen stappe kenne*, 1. Nog zeer zwak zijn na een ernstige of langdurige ziekte. 2. Overdreven nauwgezet of zwaartillend zijn.

strootjes, znw. mv., in de zegsw. *bè je al an 't strootjes zoeken*, heb je al trouwplannen?

strootjesbokkem, znw. Strobokking.

strop, znw. de. Ook: 1. Stropdas. 2. Touw waarmee de spriet d.m.v. twee ogen aan de mast werd bevestigd.

stroppe, w.w. Stagneren, teruglopen. | De mar(k)t stropt.

strot, znw. de. Ook: 1. Doordringende stem. | Wat het die kirrel 'n strot! 2. Massa. | Die kachel geeft 'n strot warmte. Zegsw. *'n strot opzette*, erbarmelijk schreeuwen, te keer gaan, huilen.

strotte, w.w. De strot dichtknijpen, wurgen. | Pas op lilleke hufter, ik zel je naggeres strotte.

strotvol, bn en bw. Mudvol, stampvol. | De skuur loit strotvol mit uien.

strouke, w.w. 1. Strelen, strelend liefkozen. 2. Vleien. Zie het N.E.W. onder stroken, dat o.a. strijken, strelen betekende.

strouker, znw. de. (Strelende) vleier.

stroukerig, bn. en bw. Vleierig.

stroup, znw. de. Stroop.

stroupe, w.w. Ook: 1. Scheuren van grasland (vero.). 2. Struinen.

stroupig, **strouperig**, bn. en bw. 1. Langzaam moeizaam, zonder veel voortgang. | 't Gaat stroup(er)ig. 2. Stroopachtig. 3. Van stroop houdend. | Ik ben niet zô stroup(er)ig.

stroupsmeerder, znw. de. Strooplikker, vleier.

stroupsmeerdereai, znw. de. Vleierij.

stroupsmere, w.w. Strooplikken, vleien.

strowe, w.w. 1. Met stro afdekken. | We magge de iresse welders strowe, want we kroige vorst. 2. Het stro dat gedurende de winter bepaalde gewassen afdekt, in het voorjaar weer verwijderen. | De manne benne te strowen, want de iresse komme d'r al puur uit.

struffele, w.w. Zie *stroffe*.

struikravenig, bn. Half dronken (vero.). Mog. lett. struikroverig. Vgl. fri. stelle en rave = stelen en roven. Vgl. echter ook zuidned. ravelen = zich dwaas aanstellen wild heen en weer lopen. Zie Van Dale.

struk, znw. de. 1. Struik. 2. Koolstronk, vooral de z.g. poot van de kool. Vgl. fri. strûk.

strukkehakker, znw. de. Hakmes waarmee men koolstronken of rotte kool stuk slaat.

strukketrekke, w.w. Koolstronken uit de grond trekken met de z.g. strukketrekker. {p.350}

strukketrekker, znw. de. Stok met drie tanden. De middelste was iets korter en kon daardoor beter in de koolstronk worden geslagen.

strukketrekkershaak, znw. de. Zie *strukketrekker*.

strule (I), w.w. Zie *stroele (I)*.

strule (II), w.w. 1. Uitglijden, struikelen. | Hai struulde van de doik. 2. Onhandig bezig zijn.

strune, w.w. Struinen, rondsuffelen, zoeken naar iets dat van zijn gading is. Vgl. fri. strune. | Wat zit je toch in die laad te strunen.

strunkele, w.w. Vero. var. van struikelen, strompelen (Dorpspraak, 54).

struul (I), znw. de. 1. Mannelijk lid (vero.). Het woord behoort bij struilen = ruisend stromen. Vgl. schots *strule* = urineren. Zie het N.E.W. onder struilen en stroelen. 2. Stommeling.

struun, znw. de. Iemand die struint. Zie *strune*. | Wat bè je toch 'n struun!

struunder, znw. de. Zie *struun*.

struwe, w.w. Struikelen, vallen (vero.).

studder, znw. de. Iemand die allerlei klusjes verricht (zonder veel voortgang). Zegsw. *an de studder weze*, zie *studdere*.

studdere, w.w. 1. Koken, braden, eten bereiden. | Moeder is in de keuken an 't studderen. 2. Alleen kleine klusjes verrichten (zonder veel voortgang). | Hai is altijd in z'n skuurtje 'n beetje an 't studderen. 3. Ploeteren, druk bezig zijn. | We benne puur an 't studderen om de kamer op toid skoôn en op stel te hewwen. 4. Rangschikken, ordenen. Het woord behoort wsch. bij *steure*. Zie aldaar.

studie, znw. de, in de zegsw. *op studie weze*, op het seminarie zijn. | Hai het 'n toid op studie weest, maar hai is toch gien priester worren. – *Studie make*, intens belangstelling tonen (voor een meisje). | Hai maakt puur studie van Annie, maar ze moet 'm niet. – *Deer loupt z'n hêle studie op*, dat neemt hem helemaal in beslag, daar is al zijn belangstelling op gericht.

stug, bn. en bw. Ook: stil, lusteloos, achteruitgaande in gezondheid. | Ze is de leste toid puur stug. Zegsw. *dat loikt m'n stug*, dat lijkt me sterk. – *Stug en stoups*, stuurs en koppig.

stuggig, bn. en bw. (Nogal) stug, stil, lusteloos.

stuif, znw. de, in de zegsw. *d'r mit 'n stuif op of gaan*, er vliegensvlug op afaan, er op afstuiven.

stuipe, znw. mv., in de zegsw. *ik kreeg de stuipe*, ik werd doodsbang, ik werd bar zenuwachtig.

stuipekop, znw. de. Klier, opstoker, stiekeme dwarsdrijver.

stuit, znw. de. Ook: hoeveelheid, massa. | Ik hew er 'n stuit mis op gooid. Hai verdient 'n stuit geld. Zegsw. *op dat stuit*, op dat moment (vero.) Vgl. fri. op dit stuit.

stuive, w.w. Ook: van stof of kaf schonen. Vgl. *stove*.

stuiver, znw. de, in de zegsw. *hai het gien stuiver te wisselen*, hij is straatarm, heeft helemaal geen geld (bij zich).

stuiversdoôsje, znw. 't. Doosje waarin men stuivers bewaarde. Zegsw. *hai kon wel in 'n stuiversdoôsje*, hij was doodsbang.

stuiverstonje, znw. 't. Cilindervormig stuiversdoosje, (vero.) Lett. stuiverstonnetje.

stuk, znw. 't, in de zegsw. *bai 't stuk of werke*, één voor één de onderdelen afwerken. | Nou niet wat aârs doen gaan, eerst moet dit dein, we werke bai 't stuk of. – 't *Stuk*, per stuk. | Zô'n touverbal kostte vroeger 'n sent 't stuk. – *Wortele op stuk zette*, te velde {p.351} staande wortelen uitdunnen.

stukkend, bn. en bw. Zie *stikkend*.

stukkenig, stukkendig, bn. en bw. Zie *stikkenig, stikkendig*.

stukkenigerd, stukkendigerd, znw. de. Zie *stikkenigerd, stikkendigerd*.

stukkje, znw., in de zegsw. *'n stukkje doen*, een voordracht doen (op een bruiloft, een verjaardag, een fuif e.d.).

stukkig, bn. Mooi, flink van stuk. | 't Benne mooie stukkige eerappele.

stul, znw. de. Koolplant die in de herfst wordt uitgezet om het volgend voorjaar zaad te leveren. Het woord is verwant met stal, afl. van staan. Zie het N.E.W. onder stul.

stullebuul, znw. de. Opbrengst van de stullen. Het geld werd door de zaadhandel met Kerstmis uitbetaald (Andijk).

stullehok, znw. 't. Hoop rijpe stullen met 'stullestokken' verzwaard als bescherming tegen storm.

stullestokke, znw. mv. Stokken ter verzwarende van een 'stullehok'.

stullestoppele, znw. mv. Uitgedorst stro van stullen.
stullestrukke, znw. mv. Afgesneden 'poten' of stronken van de stullen na de oogst.
stullezeid, znw. 't. (Kool)zaad van stullen.
stulp, znw. de. Ook: stolphoeve.
stult, znw. de. Onhandig persoon, lummel (vero.).
stumpere, w.w. Onhandig, primitief bezig zijn.
stunneke, w.w. Struinen, rondsnoeffen.
stunte, znw. mv. Benen (vero.). | Haal je stunte binnen.
stuntel, znw. de. 1. Iemand die gebrekkig loopt. 2. Onhandig persoon.
stuntele, w.w. 1. Gebrekkig lopen. 2. Onhandig bezig zijn. Zie het N.E.W. onder stuntelen.
stuntelig, bn. en bw. Gebrekkig (lopend), onhandig.
sturm, znw. de. Storm, in de zegsw. *'t is sturm en onweer*, ze staat op het punt te bevallen.
sturmpale, znw. mv. Gekookte grauwe erwten (vero.).
stúrmwéér, znw. 't. Stormachtig weer.
stutte (I), w.w. Ook: stuiten, tegenhouden.
stutte (II), znw. mv. Benen, stelten, in de zegsw. *de zaak op stutte zette*, de zaak op stelten zetten.
stuut, znw. de. Var. van stuit. | Ik viel op m'n stuut.
suddere, w.w. Zachtjes gaar koken. Het woord is wsch. verwant met zieden = koken.
Sudétegebied, znw. 't. Oude spotnaam voor het westelijk gedeelte van Hoogkarspel (tussen de Tolweg en Westwoud), zo genoemd, omdat de overwegend boerenbevolking van dit dorpsdeel zich meer oriënteerde op Westwoud dan op Hoogkarspel. Kerkelijk behoorde dit gebied bij Westwoud, gemeentelijk tot Hoogkarspel.
suikerdinkies, znw. mv. Suikersnoepjes.
suikergoed, znw. 't, in de zegsw. *ze is mit suikergoed behongen*, ze is rijk.
suikerlessie, znw. 't. Suikerrestant op de bodem van een drankglasje.
suikers, znw. mv., in de comb. *Franse suikers*, Franse suikerperen.
suikerskeppie, znw. 't. Ook: hoofdtooi, sieraad in de vorm van een suikerschepje (vero.).
suikerstikke, znw. mv. Boterhammen met suiker bestrooid, in de zegsw. *ze moet an de suikerstikke*, ze is in verwachting, moet binnenkort bevallen. – *Om de suikerstikke moete*, op kraamvisite gaan, waarbij voorheen {p.352} o.a. getraakteerd werd op 'suikerstikke'.
suikerpene, znw. mv. Zie *suikerworstele*.
suikerworstele, znw. mv. Suikerbieten.
sukke, w.w. Zuigen, sabbelen.
sukkel, znw. de, in de zegsw. *an de sukkel weze*, sukkelen met zijn gezondheid.
sukkelaad, znw. de. Dial. var. van chocolade.
sukker, znw. de. Vero. var. van suiker.
suksendére, w.w. Sussen, bijleggen, minder worden van pijn of koorts. Zie Enno Endt onder sussendéren die het woord een 'geleerde' vorming noemt o.i.v. suspenderen.
sullebutter, znw. de. Sul, onnozele hals.
sulver, znw. 't. Dial. var. van zilver.
summele, w.w. Sukkelen (vero.).
sund, vz. en bw. Dial. var. van sinds. Vgl. fri. sunt.
sundeg, znw. en bw. Dial. var. van zondag.
suns, vz. en bw. Zie *sund*.
Sundebankeras, znw. Uitspraakvar. van de plaatsnaam Sint Pancras.
Suntereip, znw. Schertsnaam voor Sint Pancras, lett. Sint raap.
sunteremaarte, w.w. Met lampions langs de huizen gaan op de avond van het feest van St. Maarten (11 november). | We magge murge lekker te sunteremaarten.

Sunterklaas, znw. Sinterklaas, in de zegsw. *Sunterklaas het z'n poot broken*, Sinterklaas komt (van het jaar) niet.

sunterklaze, w.w. 1. Het sinterklaasfeest vieren. || Oma komt bai oôs te sunterklazen. 2. Sinterklaasinkopen doen. | Ik moet murgen nei Hoorn te sunterklazen. 3. Voor sinterklaas spelen. Vgl. fri. sinteklaezje.

swaad, znw. 't. Zie *swad*.

swaaltje, znw. 't. Var. van zwaluwtje, Vgl. fri. swealtsje.

swaanwit, bn., in de zegsw. *swaanwit weze*. totaal nuchter zijn, geen sterke drank gedronken hebben. 2. Totaal onschuldig zijn.

swabber, znw. de. Ook: 1. Zwerver, zwalker. 2. Pierewaaier. 3. Pandoerterm. Zegsw. *an de swabber weze*, aan de zwier zijn. Vgl. fri. op 'e swabber.

swabbere, w.w. Ook: 1. Zwerven, zwalken. 2. Pierewaaien. 3. Zwaaiend, onvast lopen.

swad, znw. 't. 1. Hoeveelheid gras die met één zwaai van de zeis wordt afgemaaid. 2. Rechte rij waarop het afgemaaid gras komt te liggen, strook afgemaaid gras. Hoewel men geneigd is het woord te verbinden met het w.w. zwaaien, is de herkomst onzeker. Zie het N.E.W. onder zwad. Zegsw. *voor swad (swaad) gaan*, naar bed gaan. – *Voor swad (swaad) lègge*, slapen, rusten. – *'n Goed swad geve*, een goede grasoogst opleveren. – *Op swad hale*, onkruid en afgevallen bladeren onder een hoopje aarde (tussen de bessestruiken) bedekken. Dit deden voorheen sommige fruitkwekers gedurende de herfst. – *Van swad hale*, hoopjes onkruid en afgevallen bladeren weer tussen de struiken verspreiden (in het voorjaar).

swadhaalder, znw. de. Houten steel met breed metalen blad waarmee men in de herfst onkruid en afgevallen bladeren 'op swad' haalde.

swadhale, w.w. Zie op swad hale (onder *swad*).

swadkeerder, znw. de. Machine die stroken gemaaid gras keert.

swadkere, w.w. (Met de machine) stroken gemaaid gras keren.

swager, znw. de. 1. Zwager. 2. Manne-{p.353}lijk lid, in de zegsw. *z'n swager 'n hand geve*, urineren. | 'Weer is Piet?' .. 'Die most efkes z'n swager 'n hand geve'.

swalk, znw. de, in de zegsw. *an de swalk weze*, rondzwalken, zwerven.

swalker, **swalkerd**, znw. de. Zwerver, stakker.

swammer, znw. de. Zie *swummer*.

swart (I), bn. Zwart, in de zegsw. *swart vange*, geld of loon ontvangen dat niet aan de belasting wordt opgegeven. – *Swart zien van magerte*, zeer mager zijn. – *Swarte arremloed*, zeer grote armoede.

swart (II), znw. de. 1. Zwart paard. | Wul jij de swart efkes inspanne? 2. De bouw, de akker. Zegsw. *de swart uitgaan* 1. naar de akker gaan. 2. tuinder worden.

swartekousekerk, znw. de. Oude spotnaam voor een streng orthodox kerkgenootschap.

swat, bw. Var. van zowat.

swavel, znw. de. Vero. voor zwaluw.

swavelejas, znw. de. Jas met zwaluwstaartpandjes (vero.).

swavelkje, znw. de. Vero. voor zwaluwtje.

swavelstok, znw. de. Houtspaander met een zwavelkop, de voorloper van de lucifer.

Swavelstokke, znw. mv. Oude spotnaam voor de 'fijnen', de afgescheidenen, o.a. te Andijk.

swavelstokkebakkie, znw. 't. Bakje waarin men de zwavelstokken bewaarde.

sweef, znw. de. Zweefmolen (op de kermis).

sweêlhark, znw. Hark om (restanten) gras of hooi bijeen te harken.

sweêlt, znw. 't. Bijengeharkte (restanten) gras of hooi.

sweêlvurk, znw. de. Extra grote vork voor het versjouwen van hooi of gras.

sweer (I), bn. en bw. 1. Zwaar. 2. Heel erg. | Hai was in de oorlog sweer fout. Hai had er sweer de pest in. Zegsw. *sweer weze (loupe)*, zwanger zijn (in een vergevorderd stadium). | Ze is (loupt) sweer van de derde.

sweer (II), znw. de. 1. Schoonvader (vero.). 2. Zwager (vero.). Zie het N.E.W. onder zwager.

sweerdenkend, bn. Zwaartillend, zwaar op de hand.

sweerderaaï, znw. de. 1. Het zweren, etteren. 2. Zwerende of etterende plekken. | Hai het allegaâr sweerderaaï in z'n nek.

sweit, znw. 't. Zweet, in de zegsw. *'t luie sweit komt er uit*, schertsend opgemerkt als iemand hevig transpireert als gevolg van het (zware) werk.

sweite, w.w. Zweten. Het volt. deelw. luidt: sweiten.

sweitje, znw. 't, in de zegsw. *'n sweitje hale*, transpireren t.g.v. het werk of t.g.v. warm weer. – *'t Sweitje d'r uit hewwe*, bezweet en doodmoe zijn.

sweiter, znw. de, in de zegsw. *'t zel 'n sweiter worre*, het zal een zwaar karwei worden waarbij je behoorlijk zult transpireren. Vgl. fri. in (hie) switter. – *'t Was deer 'n sweiter*, het was daar bloedheet.

sweitskakke znw. mv. Zie *sweitpôte*.

sweitpôte, znw. mv. Zweetvoeten.

sweitsokke, znw. mv. Sokken die nat zijn t.g.v. het transpireren of die naar zweet ruiken.

swel, znw. de. Gezwel, zweer.

swelderaai, znw. de. Zie *sweerderaaï*. Vgl. fri. swolderij.

swêle, w.w. Bijeenharken van (restanten) gras of hooi of het versjouwen daarvan met de 'sweêlvurk.' Ook: verzamelen in het algemeen. De oorspr. betekenis van het woord is: doen drogen, verdorren, smeulen. Zie het N.E.W. onder zwelen. {p.354}

swelle, w.w. Zweren (van een wond). Vgl. fri. swolle.

sweltje, znw. 't. Zweertje, gezwelletje.

swerinne, znw. de. Schoonmoeder (vero.). Vgl. *sweer (II)*.

swesse, w.w. Zwetsen, opscheppen.

swesser, znw. de. Zwetser, opschepper.

swesseraai, znw. de. Gezwets, opschepperij.

swichte, w.w. Ook: zeil minderen bij een windmolen.

swiebel (I), bn. en bw. Nerveus, opgewonden. | Maak je niet zô swiebel.

swiebel (II), znw. Ui. Vgl. fri. sipel. Hiernaast de vormen siepel en siebel.

swiebere, w.w. Heen en weer zwiepen, slingeren. Het woord is een afl. van zwiepen.

swiep, znw. de. Zie *swuup*.

swiet, znw. de. Deftigheid, pronk, bluff (vero.). Vgl. fri. swiid = prachtig, luisterrijk, groots.

swietekamers, znw. mv. Kamers en suite.

swietslaan, w.w. De gebraden haan uithangen, deftig doen, bluffen (vero.). Vgl. fri. swéslaen.

swietslaander, znw. de. Praalhans, opschepper. Vgl. fri. swéslaender.

swikbiene, w.w. Door de enkels zwikken tijdens het lopen | Je loupe op zukke houe hakke allemaal te swikbienen.

swikke (I), w.w. Verzwikken, door de enkels gaan.

swikke (II), w.w. Zoenen (vero.) Vgl. Boek. onder zwikken.

swikkie, znw. 't. Zootje. | Zegsw. *hai het 't hêle swikkie verkocht*.

swikswak, znw. de, in de zegsw. *de hêle swikswak*, de hele mikmak. – *Bai de swikswak*, bij de vleet (vero.).

swilk, znw. 't. Tafelzeiltje; wasdoek. (vero.). Vgl. fri. it swilk. Uit du. zwilch dat lett. tweedradig betekent. Zie het N.E.W. onder zwilk.

swing, znw. de. Glimp. Eig. vleugeltip. Vgl. fri. swing. Zegsw. *d'r 'n swing van zien*, er een glimp van zien. – *'n Swing regen*, regenbuitje.

swinge, znw. mv. Schuine verbindingsstukken om de vierkantspalen en het vierkant (van een stolphoeve) bijeen te houden.

swingel, znw. de. Var. van zwengel.

swinke, w.w. Var. van zwenken. De vervoeging luidt: swinke – swénkte/swonk (vero.) – swinkt/swonken (vero.). Vgl. fri. swinke, dat eveneens sterk en zwak wordt vervoegd.

swirrele, w.w. Rondzwermen, wemelen (vero.). Het woord is verwant met zwieren. Zie het N.E.W. onder zwirrelen.

swisselke, znw. 't. Wittebroodje (vero.).

swisser, znw. de. Zie *swissebroôd*, *swisserbroôd*. Vgl. fri. switser.

swissebroôd, **swisserbroôd**, znw. 't Wittebrood, plaatbrood met ronde bovenkorst (vero.). Eig. Zwitser(s) brood. Vgl. fri. switse(rs)brea.

swoenses, **swoeneses**, bw. 's Woendags.

swoinjak, znw. de/'t. Smeerlap, viezerik, zwijn.

swoord, znw. 't. Zwoerd. Zegsw. *zô taai as swoord*, zeer taai, (van b.v. vlees).

sworrele, w.w. Zie *swirrele* (vero.).

swumme, w.w. 1. Zwemmen. 2. Bevuilen. Vgl. *volswumme*.

swummer, znw. de. 1. Zwemmer. 2. Koe die geregeld door sloten waadt, via de sloot naar een ander weiland gaat.

swummeraai, znw. 1. Het bevuilen met smerige voeten. 2. Vuil, modder e.d. dat door het binnenlopen in huis komt. | Je skrobbe die swummeraai zelf maar weg, 'oor!

swupe, w.w. Zwiepen. {p.355}

swurf, znw. de, in de zegsw. *an de swurf weze*, rondzwerven.

swurm, znw. de. Zwerm.

swurme, w.w. Zwermen.

swurve, w.w. Zwerven.

swurver, znw. de. Zwerver.

swuup, znw. de. Zweep.

swuuphard, bn. en bw. 1. Gezegd van een paard dat gevoelloos blijkt voor zweepslagen. 2. IJskoud, gevoelloos. | Hai houdt swuuphard vol, dat ie 't niet dein het. {p.356}

T

't, soms gebezigd i.p.v. per. | 't Kost 'n knaak 't stuk.

taai, bn. en bw., in de zegsw. *'t taai hewwe*, het moeilijk hebben. – *Taai in de kouk weze*, lang van stof, langdradig zijn.

taaie, znw. mv. Tijden, in de zegsw. *alle taaie hewwe wéértaaie*, goede en slechte tijden wisselen elkaar af.

taaiielek, bn. en bw. 1. Tijdelijk. 2. Tijdig, bijtijds. | Ik zel je taaiielek roepe.

taaiheer, znw. 't. Zie *langheer*.

taaiig, bn. (Nogal) taai.

taaiighoid, znw. de. Taaiheid.

taat, znw. de. Vero. voor vader.

tad, znw. de. Var. van tod, vod, lap.

tadder, znw. de. Slons, viezerik.

tafel, znw. de, in de zegsw. *kouwe tafel*, koud buffet. – *De meeste piepers worre om de ronde tafel roôd*, in het café worden (rondom de ronde tafel) de sterkste verhalen verteld.

tafelbroer, znw. de. Zoon van iemands stiefvader of -moeder.

tafelkassie, znw. 't. Kastje dat bij de tafel geschoven kon worden.

tafelzuster, znw. de. Dochter van iemands stiefvader of -moeder.

takke (I), w.w. Var. van (aan)tikken, beetpakken. Vgl. oudned. taken, eng. to take.

takke (II), znw. mv. Plat voor handen. | Bloif er of mit je takke!

takkebezem, znw. de. Bezem van op maat gesneden takken.

takkepôter, znw. de. Soort grondboor voor het maken van pootgaten voor takken of stokken waartussen rietmatten werden aangebracht.

takkerôder, znw. de. Soort klem met punten waarmee dikke takken of stokken uit de grond werden gewrikt.

takkertjes-doen, w.w. Zie *takkie-de-man*.

takkertjese, w.w. Zie *takkie-de-man*.

takkie-de-man, in de zegsw. *takkie-de-man doen (speule)*, aantikkertje, krijgertje spelen.

takkiese, w.w. Zie *takkie-de-man*.

taks, takst, znw. de. Portie, het wettig toekomende deel. Uit fra. taxe. | Je kroige gien meer, je hewwe je taks(t) had. Zie het N.E.W. onder taks-2.

tal, znw. 't. Aantal, in de comb. 'n *Tal herings* = 200 stuks haringen (in één mand).

talie, znw. de. Grote, sterke vrouw. | 't Is 'n talie van 'n woif. Lett. Betekent talie: takel, touw. Zie het N.E.W. onder talie.

talhout, znw. 't. 1. Hout dat bij tal (meestal 100 stuks) werd verkocht. 2. Ronde, op maat gezaagde houtjes voor de vuurpot of kachel. Zegsw. *wie talhout stoukt en roggies eet, het arremoed vóórdat ie 't weet*, zegsw. die aangaf dat men het stoken met talhout en het eten van roggebrood(jes) een kostbare en verkwistende zaak vond. Voor Enkhuizen wordt de volgende var. opgegeven: *wie talhout stookt en beskwietjes eet, is arm veurd dat ie 't weet*.

talje, znw. de. Var. van taille.

tallie, znw. de. Var. van taille. | Ze is wat smallig in de tallie.

tand, znw. de, in de zegsw. *de kloine tand nag in de bek hewwe*, nog zeer jong, onvolwassen, onervaren zijn.

tandeklouker, znw. de. Zie *klouker*.

tante, znw. de, in de zegsw. *as m'n tante 'n snor had, was ze m'n oum(e)*, spotreactie in de zin van: het is nu eenmaal niet zoals het had kunnen {p.357} zijn, aan loze veronderstellingen heb je niets.

tantezègger, znw. de. Neef of nicht, kind van broer of zuster.

tantezègstertje, znw. de. Nichtje.

tante-zuster, znw. de. Tante die non is.

tarf, znw. de. Tarwe.

tarfie, znw. 't. Tarwebrood (je) of sneetje tarwebrood.

tarfsmoite, w.w. Tarwe dorsen (vero.). Vgl. haversmoite.

tas, znw. de. Ook: 1. Vestzak. 2. Binnen- of buitenzak van een jas. | Haal je hande es uitje tas. Zegsw. 't is in de tas, de winst is binnen, het is voor elkaar.

tashaak, znw. de. Drie- of viertandige haak waarmee afgestoken walzoden worden opgetast of waarmee de mest van de wagen wordt getrokken.

tassie, znw. 't. Tasje, in de zegsw. *puur in 't tassie hewwe*, flink wat geld hebben, behoorlijk rijk zijn.

tater, znw. de. 1. Mond. | Houw je tater nou es. 2. Iemand die schel, snel en onophoudelijk praat. | Wat bè je toch 'n tater! 3. Oplawaai.

tatere, w.w. Schel, snel en onophoudelijk praten.

te, vz. en bw. Te. In zeer veel gevallen wordt het vz. 'te' in afwijking van het ned. gebezigd, met name vóór een znw., b.v. te bed gaan, lègge, bloive enz.; te kerk, te kermis, te brulleft gaan enz. en vóór een infinitief, b.v. ik hew zitte te wachten; ik zag 'm staan te praten; hai bloift bai oôs te eten; hai is te vissen; hai is te voeballen nei A.Z.; hai is te deurlichten; ik hew m'n auto te deursmeren brocht enz. enz. In het wfri. wordt de comb. 'te + aardrijkskundige naam' zelden of nooit gebezigd; vgl. hai weunt in Hoorn, op Andoik, an de Binnenwoizend enz. In uitroepen als te droelie! Te weerskoen! enz., is 'te' een verscherping van 'de', dat weer een verzwakking is van 'die' (vgl. die donder! Die weerlicht!). In 'te barsten' herinnert 'te' aan gotisch twis = in tweeën, tussen, uiteen.

tebak, znw. de. Tabak, in de zegsw. *wat 'n zak tebak*, wat een stommerd!

teddik, znw. de. Zie *toddik*.

teek, znw. de. Tijk, overtrek van een beddekussen, van een veren bed e.d.

teek, **teekt**, znw. de. Teek, mijt, (schape)-luis.

teêltbewoïs, znw. 't. Voorheen: bewijs dat men een bepaalde oppervlakte bloembollen mocht verbouwen. Het bedrag dat men voor dit bewijs moest betalen, was afhankelijk van de te bebouwen oppervlakte.

teems, znw. de. Zie *témes*.

teerlak, znw. de/'t. Soort zwarte lak, zwart vernis.

teerlakke, w.w. Met teerlak bestrijken.

Teêuwes, mannennaam, in de zegsw. *van Teêuwes nach Meêuwes wete*, nergens van weten, onnozel zijn.

tegeltje, znw. 't, in de zegsw. *op 't zelfde tegeltje danse bloive*, er (financieel) niets mee opschieten.

teize, w.w. 1. Talmen, treuzelen, langzaam werken. 2. Met lange tanden eten. 3. Pluizen van wol. Lett. Betekent het woord plukken, pluizen. Zie het N.E.W. onder tezen. Vgl. het verwante wfri. tisse = verwarren, fri. tiizje.

tekke, w.w. Minderen met melk geven (van koeien). Vgl. middelned. tucken = optrekken, tijgen.

tekstiel, znw. de, in de zegsw. *de tekstiel hikt nag wel op punte*, schertsend gezegd m.b.t. iemand die zeer {p.358} schaars gekleed is. Eig. wordt bedoeld, dat de textiel nog op de distributiebon verkrijgbaar lijkt.

tel, znw. de, in de zegsw. *niet tel weze*, niet in tel zijn. | Ik ben zeker weer niet tel. – *Uit de tel*, ontelbaar, zeer veel. | Wat 'n volk, 't is uit de tel – *Uit de tel weze*, de tel kwijt zijn.

telle, w.w. (Mee)tellen, in de zegsw. *niet teld worre*, niet in tel zijn, niet meetellen. | Oô's soort mense wordt vezelf niet teld.

telmandje, znw. 't. ½ Kaakmand. Zie *kaakmand*.

temee, bw. Straks, aanstonds. Lett. Te mee.

témes, znw. de. Grote zeef om melk of wrongel te ziften. Uit fra. tamis.

tentwagen, znw. de. Ouderwetse boerenwagen, soort huifkar met een overdekking van zeildoek.

tepoit, znw. 't, in de zegsw. *in 't tepoit*, deftig aangekleed. Wsch. is de zegsw. ontstaan uit 'in 't habijt'.

terecht, bw., in de zegsw. *'t bed terecht hale*, de dekens recht leggen, het bed opmaken (vero.).

terf, znw. de. Var. van tarwe.

termult, znw. 't. Var. van tumult.

ternei, bw. Daarna. De vorm is alleen gangbaar na een voorafgaand woord. | Efkes ternei kwam Piet ok opperdan.

t'ruggen, bw. Var. van terug.

t'rugkomme, w.w. Ook: tochtig blijven, niet drachtig worden. | Die koe komt allemaal t'rug. Zegsw. *die komt temet al weer t'rug*, gezegd van iemand die reeds lang overleden is, met name als een ander dat niet weet, meent dat een bepaalde persoon nog in leven is.

t'rugturve, w.w. Met gelijke munt betalen.

tessig, bn. Tetsig, klef, niet goed doorbakken.

testementére, w.w. Bij testament beschrijven.

testementeur, znw. de. Exécuteur-testamentair.

Ted, mannennaam, in de zegsw. *deer gane Ted en Tois*, gezegd van tweelingbroers. – *Ted en Tois, even wois*, ironisch gezegd van ruziënde kinderen of ouders.

tet, znw. de. Op de grond getrokken cirkel (vero.). Mog. uit fra. tête.

tetje-pikke, w.w. Knickers, tollen e.d. uit een 'tetje' mikken. Zie *tet*.

tet, **tets**, znw. de. Klap, oplawaai.

tetter, znw. de. Zie *tater*.

tettere, w.w. Zie *tatere*.

teuge, w.w., in de zegsw. *'t niet teuge kenne*, het niet kunnen tegenhouden, keren, verhinderen. – *'t Teugt*, het gaat stroef, moeilijk. Vgl. *teuve*.

teugen, vz. en bw. Tegen.

teugenabbelére, w.w. Contaminatie van een w.w. als tegensputteren en appeleren. Vgl. fri. tsjinabbelearje.

teugenan dat, vz. uitdr.. Tegen de tijd dat. | Teugenan dat ie twintig is, zel ie wel woizer weze.

teugendaai, w.w. Tegenlopen of -zitten. | As 't teugendaait hewwe we murgen nag gien klaar werk.

teugendaai, znw. de. Tegenvaller.

teugenkwatte, w.w. Tegenspreken, tegensputteren.

teugenlouper, znw. de. Tegenslag, tegenvaller.

teugenopziender, znw. de. Iets waar men tegen opziet, zware opgave.

teugenopzienderswerk, znw. 't. Werk waar men tegen opziet, lastige opgave.

teugenspruttele, w.w. Tegensputteren.

teugenskeef, **teugenskeeft**, znw. 't. Tegeneffect (o.a. biljartterm).

teugenspukele, w.w. Tegensputteren.

teugenstompeling, znw. de. Tegen-{p.359}slag, moeilijkheid (vero.).

teugenvalder, znw. de. Var. van tegenvaller.

teugenweer, znw. 't. Ongunstig weer, met name voor het werk.

teugenwere, w.w. Tegenzitten met het weer. || 't Het de leste week puur teugenweerd. Vgl. fri. tsjinwaerje.

teugeswoordig, bw. Var. van tegenwoordig, heden.

Teunis, mannennaam, in het schertsrijmpje: *Teunis, zit er nag wat in de zeunis, want in de boet loup nag 'n toet die ok wat hewwe moet*.

teut (I), bn., in de zegsw. *teut weze*, dronken zijn (zodat men teut, zeurt of onzin uitkraamt).

teut (II), znw. de. 1. Treuzelaar. 2. Zeurpiet, kletskous. 3. Lapje met rozijnen waarop men een baby liet sabbelen. 4. Stuit (vero.).

teute, w.w. 1. Talmen, treuzelen. 2. Zeuren, lijsig praten. 3. Kletsen, zwammen. 4. Gezellig babbelen. Zegsw. *jij teute of je gien vel om je gat hewwe*, jij praat als een kip zonder kop, jij kraamt onzin uit. Zie het N.E.W. onder teuten.

teutebel, znw. de. Zie *teutkous*.

teutelig, bn. Fijn, pietepeuterig. | 't Is 'n teutelig werkie.

teuteraai, znw. de. Gezeur, gezanik, geklets, gezwam.

teutje, znw. 't. 1. Kind dat teut. 2. Peukje sigaar.

teutkont, znw. de. Zie *teutkous*.

teutkous, znw. de. Zeurkous, kletskous, zwamneus.

teutsok, znw. Zie *teutkous*.

teuve, w.w. Tegenhouden, stroef lopen. | Die wagen teuft efkes. Die leren kussens teuve. Het woord is verwant met ndl. toeven.

tevreed, bn. en bw. Var. van tevreden, uitsluitend predikatief gebruikt. | Hai is tevreed. Hai roukte tevreed z'n poipke.

tevreên, bn. en bw. Var. van tevreden.

teze, w.w. Zie *teize*.

thee, znw. de, in de zegsw. *om de thee gaan*, op theevisite gaan. – *Op de thee gaan*, even een kopje thee gaan drinken.

theegaste, znw. mv. Mensen die op theevisite komen.

theerandjes, znw. mv. Ouderwetse koeksoort.

Theekiste, znw. mv. Oude spotnaam voor de bewoners van Binnenwijzend.

theesiep, znw. de. Biezen mandje waarin men de theepot of -ketel meenam, naar de akker.

Vgl. *siep*.

theestouf, znw. de. Houten komfoortje onder de trekpot. Het komfoortje had de vorm van een stoof.

thuishaalder, znw. de. Pleegkind, vreemd kind (vaak van familieleden) dat men in zijn huis, zijn gezin opneemt.

thuishale, w.w. Ook: een vreemd kind in zijn huis, zijn gezin opnemen.

thuishouwe, w.w. Ook: zich ophouden, uithangen. | Weer zou die donderse joôn nou weer thuishouwe?

thuislegger, znw. de. Kostganger (vero.).

tiedale, w.w. Zie *diedele*.

tieme, w.w. Hooi d.m.v. een z.g. tiemtuig op hopen trekken. Mog. is het woord verwant met tijgen = trekken, middelned. tien. Vgl. Boek. onder tiemen.

tiemhaak, znw. de. Haak met twee of drie tanden waarmee men hooi uit een hoop of uit een schuit trekt.

tiemloin, znw. de. Lijn of touw waaraan de tiempaal wordt bevestigd.

tiempaal, znw. de. Dikke, ronde paal {p.360} waarmee het hooi 'getiend' wordt.

tiemtuig, znw. 't. Door een paard getrokken tiempaal.

tiendalf, telw. Negen en een half. Eig. de tiende half. (vero.).

tiend, znw. de. Vero. var. van teen, wilgetwijg. Mv. tiende.

tiende, znw. Tienden, oude belasting: 10% van de oogst was bestemd voor de heer of voor de kerk. Zegsw. *tiende geve*, door ziekte achteruitgaan (vero.).

Tientône, znw. in de zegsw. *Tientône en Elfribbe*, boeman (ter afschrikking voor het donker) of ook wel bullebak, watergeest om kleine kinderen af te schrikken die te dicht bij het water kwamen. | Niet te dicht bai sloot, 'oor, denk om de Tientône en Elfribbe!

Tientôners, znw. mv. Boemannen, watergeesten (vero.).

tierlejanus, znw. de. Minachtende aanduiding voor een oud, gebrekkig mens of dier.

tiet, znw. de. 1. Vrouwenborst. 2. Tepel, speen. 3. Smerig wijf, smerig voorwerp. Zegsw. 'n *kladdige tiet*, een smerig wijf. – 'n *Groôske tiet*, een verwaand nest. – 't *Louptas 'n tiet*, het loopt gesmeerd.

tietje, znw. 't, in de zegsw. 'n *tietje taptemelk*, 1. verwijfd mannetje. 2. sulletje.

tikkertjese, w.w. Zie *takkertjese*.

tikkiese, w.w. Zie *takkie-de-man*.

tikkieseman, znw. Zie *takkie-de-man*.

til, znw. de. Ook: houten brug, houten stellage in het water. Mog. Is het woord een var. van deêl = plank. Vgl. fri. tille. Het woord komt o.a. voor in de Alkmaarse straatnaam Houttil.

tillevisiese, w.w. Naar de t.v. kijken. | Hulle zitte alle eivende te tillevisiesen.

timpe, w.w. Zie *uittimpe*.

Tinus, mannennaam, in de zegsw. 'n *drouge Tinus*, een droge, nuchtere, laconieke persoon. – 'n *Gore Tinus*, een smerige, laaghartige kerel. – 'n *Zekere Tinus*, een overdreven nauwgezet persoon. 2. Iemand die zeer lijsig of afgemeten praat. – 'n *Makkeleke Tinus*, iemand die zorgeloos is, zich niet gauw druk maakt, zeer slordig of gemakzuchtig is. – 'n *Rare Tinus*, een rare sinjeur. – Wat 'n *Tinus*, wat een rare sinjeur.

tipke, znw. Drupje. | D'r zit nag 'n tipke in de fles.

tippe, w.w. Ook: aantippen of -tikken.

tippesie-doen, w.w. Zie *takkertjes-doen*.

tippetjese, w.w. Zie *takkertjese*.

tippiese, w.w. Zie *takkiese*.

tis, znw. de, in de zegsw. *in de tis*, in de war (van haar, touw, garen, vissnoerene.d.). | Je heer zit puur in de tis. Vgl. fri. yn'e tiis.

tisboel, znw. de. Warboel, o.a. gezegd van haar, garen, vissnoeren.

tiskam, znw. de. Grove haarkam waarmee men het haar ontwart.

tisse, w.w. Warren, in de war raken. Zie het N.E.W. onder tezen.

tiste, w.w. Zie *tisse*.

tit, znw. de. 1. Tiet, vrouwenborst. 2. Tepel of speen. Zegsw. *van de tit houwe*, graag (sterke drank) drinken. – *Van de tit of weze*, geen sterke drank meer drinken.

titelezére, w.w. Zie uittitelezére.

titte, w.w. 1. Zuigen aan een tepel of speen. 2. (Sterke drank) drinken.

tittere, w.w. 1. Een stevige borrel drinken. 2. Zuigen aan een tepel of speen.

tjad, bn. en bw. Vero. voor vlug, flink, kras. Zegsw. *rad en tjad*, snel en kwiek (vero.). Vgl. Boek. onder tjad.

tjent, bn. en bw. Vero. voor netjes, {p.361} bevallig. Uit fra. gent.

tnegentig, telw. Vero. voor negentig. Zo ook tsestig, tseuventig.

tochie, znw. 't. 1. Tochtje. 2. Poosje, klein tijdje (vero.).

tochtig, bn. Paarlustig (van koeien). Vgl. Van Dale.

tod, znw. de. 1. Tod, vod. 2. Smerig wijf. 3. Met suiker gevuld lapje waarop men een baby liet zuigen.

todde, znw. mv., in de zegsw. *todde en belle*, voden en lorren.

toddik, znw. de. Viespeuk, smerig wijf.

toddoekie, znw. 't. Doekje om vuiligheid op te nemen.

toe (I), vero. vz. en bw. In vero. wfri. werd 'toe' ook als vz. gebezigd. | De tong hong toe z'n bek uit. Hai kwam toe de achterdeur binnen. Toe Andoik, deer benne ze roik. Je zoile toe de wal op. 'n Akker toe gras gooie. Wat hei je kregen toe je verjaring. Vgl. Boek. onder toe.

toe (II), voegw. en bw. Toen. | Nou, toé was de boôt an. Daarnaast komt vóór een klinker of voor h de vorm toen voor. | Toen ie me zag, zee ie niks. Toen het ie m'n holpen.

toe dat, toe datte, verzwaring van het voegw. toen | Toe dat ie me zag, ging ie an de loup. Toe datte we thuiskwamme, was moeder nag op.

toedoen, w.w. Ook: zijn gang gaan zonder zich ergens aan te storen (vero.). | Jij doene maar toe.

toegroeid, bn. Volkomen vervuild. | Je biene loike wel toegroeid.

toehokkele, w.w. Toedekken, instoppen.

toekocht, bn., in de zegsw. *toekocht weze*, leergeld betaald hebben.

toekomme, w.w. Ook: tot volle wasdom of rijpheid komen. | De biete benne van 't jaar niet toekommen.

toemake, w.w. Vuilmaken (vero.).

toereide, w.w. Zich voorbereiden op, zich gereed maken voor het kalven, gezegd van koeien. | 't Beisie het 'm goed toereid. Het woord bestaat uit toe + reide, afl. van reid = gereed.

toertje, znw. 't, in de zegsw. 'n *toertje braaie*, een stukje breien. – 'n *Toertje dreige*, een zware last dragen, ellende meemaken (vero.).

toésjoer, bw. Steeds, aldoor. Uit fra. toujours. | Hai zit toésjoer te janken.

toeskeppie, znw. 't. Extra schepje, schepje toe, nagerecht.

toet (I), znw. de. 1. Gezicht. 2. Mond.

toet (II), znw. de. Jong varken, zeug.

toetaai, znw. de. Zie *toetoid*.

toeteboet, znw. de. Varkensschuur(tje).

toetelefét, bw. Geheel en al, helemaal. Uit fra. tout a fait.

toeter, znw. de. Ook: 1. Hoorn, trompet. 2. Fluitekruid, schermbloemige plant. 3. Meisje, grietje. | 't Is 'n lekkere toeter. 4. Gezicht, toetje. | Ze het 'n pittige toeter. Zegsw. *as 'n toeter weze*, stomdronken zijn.

toetertoid, bw. Toentertijd.

toethoorn, znw. de. Blaasinstrument, hoorn waarop de 'bullouper' blies om zijn komst aan te kondigen.

toetoid, znw. de. Lust, trek, begeerte. | Hai kreeg er nag gien toetoïd in.

toevalle, w.w. Ook: meevallen (vero.). Vgl. Boek. onder toevallen.

toezitte, w.w., in de zegsw. *d'r toe zitte*, verlegen zitten (vero.).

toffels, znw. mv. Var. van pantoffels.

toge, w.w. Met de toog sleeën, de toog voortduwen. Zie **toog**.

togel (I), znw. de. Vero. var. van teugel. Het woord is een afl. van tijgen = trekken.

togel (II), znw. de. 1. Oude rietstengels en -wortels die in het najaar boven komen drijven en daardoor de sloot versperren. 2. Riet op {p.362} akkers, kweekgras. Ook dit woord is wsch. een afl. van tijgen = trekken.

togele, w.w. 'Togel' uit de sloot trekken met de heinhaak of slaraak.

togelhaak, znw. de. Lange houten steel met ijzeren tanden om o.a. togel uit te trekken.

toid, znw. de. Tijd. Mv. toide en taaie. Zegsw. *uit de toid weze*, overleden zijn. – *Hai het de toid, hai komt van Hoorn*, gezegd van iemand die zich nooit haast, graag blijft plakken. – *Azze we toid van leven hewwe*, als ons de tijd wordt gegund, als we het mogen beleven. – *Op z'n toid*, van tijd tot tijd, af en toe. | Je magge 'm op z'n toid welders opzoeken. – *Van toid en woil*, bij tijd en wijle (vero.). – *Om deuze toid*. 1. omstreeks deze tijd. 2. In deze periode. | De troin moet om deuze toid ankomme. 't Is om deuze toid altoid harstikke drok.

toidkalver, znw. de. Koe die in de 'normale' tijd, d.w.z. tussen 1 maart en 1 mei kalft.

toil, znw. de. Lange, uitstekende grashalm. Vgl. fri. teil = staart, eng. tail. Vgl. Boek. onder teil.

toim, znw. de. Var. van **toin**. Zie aldaar.

toin, znw. de. Tijn, lage tobbe met twee oren en los deksel. In deze tijn werden de koppen boter geplaatst en naar de markt vervoerd. Zie voor de herkomst uit Westromaans tina = wijnvat het N.E.W. onder tijn.

toize, w.w. Zie **teize**.

tok (I), znw. de. 1. Tuk, beet. 2. Tuk, slaapje. | Ik hew 'n beste tok dein.

tok (II), znw., in de zegsw. *van tok weze*, van dezelfde soort of familie zijn, dezelfde streken als zijn familie hebben (vero.). Mog. is de zegsw. ontstaan uit *van 't hok weze* = van hetzelfde hok zijn of komen.

tokke (I), w.w. 1. Tuk of beet hebben. 2. Een tukje doen, slapen.

tokke (II), w.w. Kakelen (van kippen).

tokkele, w.w. Ook: tintelen van kou of pijn. | M'n vingers tokkele.

tokkere (I), w.w. 1. Steeds tuk hebben, steeds op en neer gaan (van de dobber). 2. Voortdurend steken of trekken van een wond of zweer.

tokkere (II), w.w. Kakelen (van kippen).

tokkie, znw. 't. Tukje, slaapje.

tokkiese, w.w. Een tukje doen. | Ze loit efkes te tokkiesen.

tokkiestoid, znw. de. Tijd om een tukje te doen.

tol, znw. de. (Speel)tol, in de zegsw. *z'n tol droive (draaie) kenne*, zich kunnen redden, kennis van zaken hebben, het klaar kunnen spelen.

tolletje, znw. 't. Rolletje, in de comb. *'n tolletje zaai*.

ton (I), znw. de. Ook: 1. Regenton 2. Ouderwetse kinderstoel in de vorm van een ton.

ton (II), znw. de. Bedrag van f 100.000. Vroeger onderscheidde men: herenton = f 100.000,-; boerenton = f 10.000,-; burgerton = f 1000,-.

tône, znw. mv. Tenen, in de zegsw. *z'n tône krom houwe*, in angstige of geïrriteerde spanning verkeren. – *Mit z'n tône krom zitte*, zie de vorige zegsw. – *Z'n tône knippe*, de nagels van zijn tenen knippen. – *Je moete 't voor je tône vedaan zoeke*, je moet het met hard werken verdienen.

tônekeis, znw. de. Schertsend voor vuil tussen de tenen.

tônepieler, znw. de. Schertsend voor pedicure.

tong, znw. de, in de zegsw. *ientje de tong ofskrape*, iemand een geheim ontlokken.

toog, znw. de. Ouderwetse trek- of {p.363} duwslee. Het woord is wsch. een afl. van *tijgen* = trekken.

toôn, znw. de. Teen. || M'n grôte toôn doet zeer.

toônling, znw. de. Teenbandje van een schaats.

toônopgnapper, znw. de. Schertsend voor pedicure.

top, znw. de. Ook: kuif (van een paard).

top-end, znw. 't. Uiteinde van een hengel.

tor, znw. de. 1. Tor. 2. Kever. Zegsw. *'n kwaai tor*, een kwaad, nijdig of driftig persoon.

tornmessie, znw. 't. Mesje voor het lostornen van naden.

torntje, znw. 't. Rukje, poosje. | We zelle nag maar 'n torntje doen.

tot ... toe, vz. uitdr. Tot aan. | Hai liep tot huis toe mit 'r mee.

tot ... an toe, vz. uitdr. Tot aan | Hai liep tot huis an toe mit 'r mee.

totte (I) vz. Verzwaarde vorm van 'tot' vóór een meervoudig onderwerp. | We gane deur totte we d'r bai neervalle.

totte (II), w.w. 1. Op een tod zuigen (zie *tod 3*). 2. Duimzuigen.

toug, znw. de. Zie *toog*.

touge, w.w. Zie *toge*.

toum, znw. Toom. | Hai het 'n mooie toum kippe.

touw, znw. 't, in de zegsw. *an 'n goed touw staan*, zie *zeêl*. – *'t Touw is stik tussen die twee*, die twee hebben ruzie. – *Ze trekke an 't zelfde touw*, ze hebben dezelfde mening. – *An 'n dik touw staan*, rijk getrouwd zijn.

touwse, vero. mv. vorm van *touw*. | Houw de touwse goed vast.

traktement, znw. 't. Ook: vero. Voor tractatie.

transport, znw. de. Transportafdeling (van een veiling). | Hai werkt al jare bai de transport.

trap, znw. de, in de zegsw. *'t is 'n hêle trap*, het is een lange of zware fietstocht.

trapjéétje, znw. 't. (Driepotig) voetbankje. Uit fra. *trépied*.

trappebreggie, znw. 't. Zie *kippebruggetje*.

trappelborde, znw. mv. Zie *treeborde*, *treedborde*.

trappel-end, znw. 't. 1. Wendakker, plaats waar het ploegpaard wendt of keert. 2. Spottend voor afgelegen plaats of ligging. | Hai weunt an 't trappel-end van 't durp.

travalje, znw. de. Zie *travállie*. Zegsw. *halje travalje*, hals over kop (vero.).

travállie, znw. de. Travalje, hoefstal, noodstal waarin de hoefsmid het paard vastzette dat hij wilde beslaan. Uit fra. *travail*.

trawáffel, znw. de. Klap, oplawaai.

tred, znw. de, in de zegsw. *uit de tred*, zie *uiteréd*. – *De tred anneme*, aan de haal gaan.

trede, w.w. Zie *oftrede* en *uittrede*.

treed, znw. de. Trede, stap. | Hai kwam gien treed ve(e)rder.

treeborde, **treedborde**, znw. mv. 1. Klompen die vastgezet zijn op een plankje om wegzakken in rulle grond te voorkomen of om kluitjes fijn te trappen. 2. Spottend voor grote, lompe voeten of voor platvoeten.

treefie, znw. 't. Zie *treef*, *treeft*.

treef, **treeft**, znw. de. Treeft, rooster of onderzettertje op drie pootjes. Uit fra. *trépied*.

treelder, znw. de. Var. van *trailer* (vrachtauto).

treender, znw. de. Var. van trainer.

treile, w.w. Zie *truleke*.

trekgat, znw. 't. 1. Plaats waar het erg tochtig is. 2. Wak of zwakke plek in het ijs t.g.v. een sterke stroming.

trekkassie, znw. 't. Broeikasje voor het trekken van bolbloemen. Zie {p.364} *trekke* 2.

trekke, w.w. Ook: 1. Tochten. | 't Loikt hier wel te trekken. 2. Bepaalde bolbloemen vervroegd in bloei brengen. | Wai doene al jare tulpe trekke voor de floor.

trekkerig, bn. en bw. 1. Tochtig, winderig. | Doen de deur es dicht, 't is hier trekkerig. 2. Lui, traag. | De handel was vedaag puur trekkerig.

trekking, znw. de. Ook: tocht. | Gaan toch niet in (op) de trekking zitte.

tremme, w.w. 1. Produkten met behulp van een éénwielige kruiwagen naar de wal of de wagen rijden. | Doen jij die piepers maar nei de wal tremme. 2. Slaan, trappen. | Hai wou de hêle boel in mekaar tremme.

trémmiss, znw. de. Mest die afkomstig was van paarden die voor de tram liepen. Voorheen werd deze mest, die vooral uit Amsterdam en Rotterdam kwam, o.a. verkocht aan tuinders in De Streek.

trens, znw. de. Klap, slag. | Hai kreeg 'n trens voor z'n kanis. Zie het N.E.W. onder trens, dat o.a. touw, boei betekende.

tretter, znw. de. Zie *troiter*.

treure, w.w., in de zegsw. *treur maar niet*, 'n waaie broek die skeurt niet, maak je maar geen zorgen, het loopt heus wel goed af.

triem, znw. de. Treem, sport van een stoel of ladder. Zie voor de herkomst het N.E.W. onder treem 1.

trilderig, bn. en bw. Var. van trillerig, rillerig.

trildersstik, znw. 't. Schertsend voor een schaftboterham die men om ± 9 uur eet om het trillen van de honger tegen te gaan.

trillere, w.w. Met trillers of met trillerige stem zingen.

trimmetane, znw. de, in de zegsw. *van z'n trimmetane rake*, zijn tramontane kwijtraken, in de war raken, het spoor bijster raken. Het italiaanse 'tramontane' betekent lett. over of aan de andere zijde van de bergen, hier: de over de Alpen schijnende poolster (waarop men zich kan oriënteren). Zie het N.E.W. onder tramontane.

tripke, znw. 't. Zie *tipke*.

troel, znw. de. Scheld- of schertswoord voor: malle, idioot, stommerd.

troela, znw. de. Zie *troel*. Zegsw. 'n dikke troela, een dik, mollig vrouwspersoon.

troeperig, bn. en bw. Rommelig. | 't Ziet er deer in huis troeperig uit.

troet, znw. de. 1. Meel in water, melk of wei gekookt. 2. Dikke pap van karnemelk met veel meel.

troethen, znw. de. Uilskuiken.

troetlip, znw. de. Dikke, enigszins hangende onderlip.

troffel, znw. de. Ook: ijzeren blad met twee handvatten. Met deze troffel werden op lichte, zanderige grond bollen gerooid die op bedden waren gebouwd.

trog, znw. de. Ook: 1. Bak waarmee baggeraarde over het land werd gebracht. 2. Ouderwetse arreslede in de vorm van een trog.

trogge, w.w. Met een (door een paard getrokken) trog de baggeraarde over het land brengen (vero.).

Troin, vrouwennaam, in de zegsw. *troffen Troin*, dat heb je getroffen, wat een geluk, dat valt in goede aarde. – *Troffen Troin*, 'n man mit ruige bientjes, dikwijls gebezigde uitbreiding van de vorige zegsw.

troiter, znw. de. 1. Treiteraar, plaaggeest. 2. Gezicht, smoel, kop. | Hai kreeg 'n klap voor z'n troiter.

trollder, znw. de. Var. van trawler.

trommel, znw. de. Zie *trommelbuk*. {p.365}

trommelbol, znw. de. Wittebrood dat in een blikken trommel werd gebakken.

trommelbuk, znw. de. Dikke, bolle buik.

trompetter, znw. de. Ook: 1. Schertsend voor neus. 2. Schertsend voor iemand die luid en langdurig de neus snuit.

trompettere, w.w. Luid en langdurig de neus snuiten.

trosk, bn. en bw. Vero. vorm van trots.

troskighoid, znw. de. Vero. vorm van trots, trotsheid.

trouwbaar, bn., in de zegsw. *da's gien trouwbare waar*, gezegd van iemand die men niet geschikt acht om te trouwen.

trouwd, bn., in de zegsw. *trouwd en dein weze*, getrouwd zijn en op zijn bestemming zijn. | Alle joôs benne trouwd en dein.

trouwe, w.w. Trouwen, in de zegsw. *trouwe op gimpies*, overhaast (moeten) trouwen. – *Trouwe op rolskaase*, zie de vorige zegsw. – *As je trouwe gane, moet je je ouge in je hande neme*. 1. Wie trouwplannen heeft, moet niet teveel afgaan op uiterlijk schoon, op schoonheidsfoutjes of op andere tekortkomingen. 2. Wie trouwt, moet er rekening mee houden dat hij of zij, eenmaal getrouwd, niet teveel aandacht aan uiterlijk schoon van anderen kan of mag schenken. – *As je trouwe, moetje 'n grôte doufpot hewwe*, huwelijkspartners moeten in staat zijn hun ruzietjes snel bij te leggen, moeten veel kunnen vergeven en vergeten, moeten niet met hun (onderlinge) problemen te koop lopen. – *Trouwe, da's voer zoeker voor 'n aâr z'n goit*, voor een jongeman betekent (betekende) trouwen, dat hij andermans dochter moet (moest) onderhouden. – *Trouwe is gien klompe passe(n)*, je hebt niet zo maar een passende huwelijkspartner gevonden, trouwen is een serieuze zaak. – *Trouwe(n) is houwe(n)*, trouwen betekent: voor altijd bij elkaar blijven. – *De eerste (trouw je) uit genegenhoid, de tweede uit verlegenheid*, de eerste trouw je uit liefde, de tweede (met name als je weduwe of weduwnaar bent geworden en (jonge) kinderen hebt) uit noodzaak, uit verstandelijke overwegingen.

trouwen, znw. 't, in de zegsw. *in z'n (d'r) trouwen*, gedurende de tijd dat hij (zij) getrouwd is. | Hai is in z'n trouwen puur aârs worren.

trouwersgeld, znw. 't, in de zegsw. *'t trouwersgeld nag wel waard weze*, nog een acceptabele huwelijkspartner zijn.

trouwerskerkboek, znw. 't. Kerkboek dat aan de bruid en/of bruidegom op de trouwdag cadeau werd gegeven.

trouwerspak, znw. 't. Trouwcostuum.

trouwreid, bn. Gereed, rijp om te trouwen.

trouwtje, znw. 't. 1. Sluiting of inzegening van een huwelijk. | Pestoor had van 't jaar puur trouwtjes. 2. Huwelijksadvertentie. | Staan er nag trouwtjes in de krant?

truleke, w.w. Het vanaf de wal voortduwen van een schuit d.m.v. een vaarboom die in de steven is vastgezet. Vgl. de var. treile en druile die, evenals truleke, teruggaan op oudfra. trailler, vulgair latijn *tragulare = trekken, slepen. Zie het N.E.W. onder treilen.

trumesant, znw. de. Losbandig persoon (vero.). Het woord is mog. Een verbastering van fra. tremoussement = geschud, gespring, gedraai.

trumult, znw. 't. Var. van tumult. {p.366}

truste, trusten, verkorting van welterusten. | Truste(n), sleip lekker.

trut, znw. de. 1. Treuzelaar, laks persoon. 2. Ouderwets, stijf, saai vrouwspersoon. 3. Vrouwelijk schaamdeel. Zegsw. *trut van Keulen*, aanduiding voor een laks (vrouws)-persoon (vero.).

trutsjouwte, znw. 't. Peuterwerkje.

trutte, w.w. Treuzelen, niet vorderen met het werk.

truttig, trutterig, bn. en bw. 1. Treuzelachtig, laks. 2. Ouderwets, stijf, saai.
truukie, znw. 't. Konijntje (Dirkshorn).
tsestig, telw. Vero. vorm van zestig.
tuf, znw. de. Auto. | Gaan je mit de tuf?
tuig, znw. 't. Zie *ontuig* = onkruid.
tuik, bn. en bw. Zie *tuuk*.
tuil, znw. de. Zie *tuul*.
tuin, znw. de. Ook: fruittuin, groentetuin.
tuine (I), w.w. 1. De fruittuin of groentetuin bekijken. 2. In de groentetuin werken.
tuine (II), w.w. Hollen, hardlopen. Zegsw. *d'r in tuine*, in de val lopen.
tuintje, znw. 't, in de zegsw. *je moete eerst je oigen tuintje wude*, verbeter eerst de tekortkomingen van jezelf en de jouwen, vóór je kritiek op anderen hebt.
tuitelig, bn. en bw. Wankel (Noord-Scharwoude). Zie het N.E.W. onder tuitelen = wankelen.
Tuitjeffluit, znw. Spotnaam voor Tuitjenhorn.
Tuitjetuut, znw. Spotnaam voor Tuitjenhorn. Vgl. *Warmetúút*.
tuk (I), bn. en bw. Zie *tuuk*.
tuk (II), in de zegsw. *ientje tuk hewwe*, iemand beetgenomen hebben, in de val hebben laten lopen.
tukkiese, w.w. Zie *tokkiese*.
tule, w.w. Zie *uittule*.
tulleband, znw. de. Tulband.
tulpekoppe, w.w. Het koppen van de tulpen. Met de hand, een mesje of een machine worden de bloemen van de steel gescheiden.
tulpekopperstoid, znw. de. Periode gedurende welke de tulpen gekopt worden.
tulpepelder, znw. de. Iemand die tulpebollen pelt.
tulpepelderstoid, znw. de. Periode gedurende welke de tulpen worden gepeld.
tulperol, znw. de. Grove zeef voor het uitzeven van de modder uit de tulpebollen.
tuntele, w.w. Beuzelen, knutselen (vero.).
turfslees, znw. de. Ouderwetse grote slede o.a. voor het vervoer van turven.
turve, w.w. Het op een lat aanstrepen van een bepaald aantal (vero.). Zegsw. *ientje t'rug turve*, iemand die te keer gaat, met gelijke munt betalen. – *Op je nek (ge)turfde, den hei je gien zolder nôdig*, afwimpelende reactie op een verzoek.
tusken, vz. en bw. Vero. voor tussen. Vgl. fri. tusken.
tussenrok, znw. de. Vrouwenrok die tussen de andere werd gedragen.
tut, bn. Zie *teut (I)*.
tute, w.w. Var. van tuiten.
tutere, w.w. Zie *tute*. | M'n ore tutere d'r van.
tutteltjes, znw. mv. Titteltjes, puntjes, streepjes.
tutter, znw. de. Zie *tod 3*.
tuuk, bn. en bw. 1. Tuk, begerig naar. | Hai is tuuk op 'n verzetje. 2. Glad, slim. | 't Is 'n tuke knaap. 3. Bekwaam, netjes. | 't Is 'n tuke bouwer. Vgl. fri. tuk. Zie het N.E.W. onder tuk – 2.
tuukie, znw. 't. 1. Portemonneetje. | {p.367} Hei je nag wat in 't tuukie? 2. Extraatje. | Hai het nag alders 'n tuukie.
tuul, znw. de. Tuil, in de zegsw. *z'n tuul uittule*, zijn lusten botvieren, zijn hart ophalen.
tuur, znw. de, in de zegsw. *erges tuur op hewwe* 1. ergens lust, trek in hebben. 2. ergens kijk op hebben.
tuut, znw. de. 1. Var. van tuit. 2. Politieagent, smeris.
tuutemmer, znw. de. Emmer met tuit, o.a. gebruikt om (pas gepote) planten te begieten.
tuutje, znw. 't. Tuitje, in de zegsw. *d'r mee op 't tuutje van z'n tong loupe*, ermee te koop lopen, er vol van zijn.

tuutjesmelk, znw. de. Drank gekookt met zeer fijne gortkorrels en suiker (vero.).

tuutlampie, znw. 't. Tuitlampje.

tuutpot, znw. de. Tuitpot, in de zegsw. *o here m'n tuutpot*, uitroep van schrik of verbazing.

tweerne, w.w. 1. Zeuren, zaniken (vero.). 2. Mopperen, ruzie zoeken (vero.). Vgl. middelned.

twernen = twijnen, garen dubbelen. Zie ook het N.E.W. onder tweern = gedubbeld garen.

twei, telw. Twee.

tweibiend, bn. Met twee benen of poten (vero.).

tweidammig, bn., in de zegsw. *tweidammig weze*, uithuizig zijn. Eig. via de eigen dam naar andermans dam gaan.

tweidbest, bn. Op één na de beste. | Hai was tweidbest.

tweidiepe, w.w. Twee steken diep spitten.

tweidreids, bn. Uit twee draden bestaande. | Tweidreidse wol.

tweids, bn, en bw. (Als) tweede. | Ik ben tweids an de beurt. Ik ben tweids.

tweierlaai, bn. Tweeërlei, in de zegsw. *'n huis van twaaierlaai volks*, een dubbel bewoond huis (vero.).

tweihans, **tweihands**, znw. de. Boterham die zo dun is, dat men hem a.h.w. met beide handen moet vasthouden. Vgl. *ienhans*, *ienhands*. Vgl. fri. twahans(k).

tweikes, telw. Var. van tweetjes (vero.). || We ginge mit oôs tweikes.

tweilicht, znw. 't. Schemer (vero.). Het woord is een samenst. van oudsaksisch tweho = twijfel, en licht. Vgl. fri. twiljocht.

tweilichtig, bn. Schemerig (vero.). Vgl. fri. twiljochtich.

twei-oord, bn. Met twee oren (vero.). | 'n Twei-oord kompie.

tweiponder, znw. de. Groot (ongegist) brood van 2 pond (vero.).

tweise, telw. Vero. voor tweeën. | We ginge mit z'n twice.

tweivachs, **tweivachts**, bn. Van de tweede vacht of oogst, o.a. gezegd van late bloemkool die geplant is na het oogsten van een ander produkt op dezelfde akker.

tweiwield, bn. Met twee wielen (vero.).

tweiwielder, znw. de. Voertuigje met twee wielen.

twenter, znw. de. Zie *twinter*.

twinter, znw. de. Twenter, tweejarig dier. Het woord is een samentr. Van 'twee winter(s)' (oud).

twisken, vz. en bw. Vero. voor tussen.

twoil, bw. en voegw. Terwijl, ondertussen (vero.). | Jaap was twoil nei de winkel deur loupn.

twois, bw. en voegw. Terwijl (vero.). | Twois ie z'n houfd omdraaide, griste ze wat uit de laad.

twoist, bw. en voegw. Zie *twois*.

Twuiver, znw. 't. Zie *Wuiver* en Weiver.

twuntig, telw. Var. van twintig.

{p.368}

U

uiehoep, znw. de. Hoepel of band met vier omhoogstekende pennen. Om de band en de pennen kwam riet en daar omheen weer een band. De aldus ontstane ruimte werd volgestort met uien waarna er weer een wat kleinere kraag van riet met een band omheen kwam. Zo ontstond een enigszins taps toelopende koker die van boven werd afgedekt met een 'hoedje' van riet of stro. De 'uiehoepe' stonden op de akker.

uiehok, znw. 't. Hok van (denne-) stokken en rietmatten waarin de zaadbollen van de uien werden bewaard.

uiehuis, znw. 't. Zie *uiekeet*.

uiekeet, znw. de. Rechtopstaande bewaarplaats voor uiezaad, soort 'uiehok' bestaande uit 'rieden hekke en anbinders' (P. Kistemaker, Andijk).

uiekoppe, w.w. Het afsnijden van de uiezaadbollen.

uien, znw. de. 1. Ui. 2. Uien, geogoste uien. | De uien is duur. De tuinder onderscheidt uien = gewas dat om de bol wordt gekweekt, dus als voedsel, en 'zetuien' = om het zaad gekweekte ui. Zegsw. *'n bolle uien* 1. zachte ui. 2. Halve gare, zonderling.

uiens, znw. mv. Uien.

uiepoip, znw. de. Holle stengel van het uiegewas. Bovenaan de pijp komt de zaadbol.

uier, znw. 't/de. De uier. Zie ook **uur** en **jaar**.

uieskrobbe, w.w. Uien oogsten, waarbij de omgetrokken uien aan 'waaltjes' of walletjes, rijtjes worden gelegd.

uiestaal, znw. de. Steel van het uiegewas.

uiestale, w.w. Uien van de steel, van het gewas ontdoen.

uiesteert, znw. de. Steel of staart van het uiegewas.

uiesteerte, w.w. Uien van de staart of steel, van het gewas ontdoen.

uiesteertmesien, znw. de. Zie **steertmesien**.

uile, znw. mv. Korenschoven toegedekt met omgekeerde bossen of bundels koren (vero.).

uilevliegerstoid, znw. de, in de zegsw. *'t wordt al weer uilevliegerstoid*, het wordt al weer donker.

uit, vz. en bw. Opvallend is het gebruik van uit in o.a. de volgende gevallen: *uit skoël*, *uit de kerk enz.* na schooltijd, na de kerkdienst enz. | Ik kom uit skoël, uit de kerk mitien thuis. – *'t Land*, *de bouw*, *de woid*, *de weg uit weze*, naar het bouw- of weiland zijn, de straat op zijn. – *De koeie benne uit*, de koeien zijn (na de staltijd) weer naar de wei. – *Ze kenne d'r uit*, gezegd van produkten die gerooid kunnen worden. – *D'r niet over uit kenne*, er niet over uitgepraat kunnen raken, het niet kunnen geloven of begrijpen. | Ik ken d'r nag niet over uit, dat ie stolen het. – *D'r over uit weze*, iets uitlokken, iets in zijn schild voeren. | Je benne d'r zeker weer over uit om ruzie te maken. – *Uit z'n oigen*, uit zichzelf, uit eigen beweging. | Zuks doet ie g'rust niet uit z'n oigen.

uitbanne, w.w. Wegjagen.

uitbestede, w.w., in de comb. *z'n oigen uitbestede*, zich als arbeider verhuren.

uitbiede, w.w. Aanbieden. | Ik hew 't 'm zelf uitbôden.

uitbiene, w.w. Uitbenen, in de zegsw. {p.369} *'t niet uitbiene kenne*, het niet kunnen betalen of opbrengen.

uitdêle, w.w., in de zegsw. *dat deêlt uit*, dat is voordelig om te delen.

uitdoen, w.w. Ook: 1. Voordelig zijn bij uitdelen, inschenken e.d. | 't Loikt 'n klein potje, maar hai doet echt wel pittig uit. 2. Schoonmaak houden.

uitdoenderstoid, znw. de. Zie **huisuitdoenderstoid**.

uitdondere, w.w. Uitsmijten, uitgooien. | Ik hew 'm de zaal uitdonderd.

uitdouwens, znw. mv. 1. Overdreven drukte in woord en gebaren. 2. Rare of geestige uitvallen. | Hai het soms van die leuke uitdouwens.

uitdouwings, znw. mv. Zie **uitdouwens**.

uite, w.w. Uitgaan, een uitje hebben. | We doene altemetteres uite.

uitelemoite, bw. 1. Buiten bereik, buiten schot (vero.). 2. Ver weg, afgelegen (vero.). | Hai weunt puur uitelemoite. Lett. uit (buiten) de limieten.

uitemuiterig, bn. en bw. Zie **uiteremuitig**, **uiteremuiterig**.

uiten, samentr. van uit den, o.a. in: uiten oôsten, uiten westen; uiten goeie = met goede bedoelingen, uiten kwaai = met kwade bedoelingen.

uitenreid, bw. Ten einde raad (vero.).

uiter (I), znw. de, in de zegsw. *'t is gien uiter*, hij of zij uit zich niet gemakkelijk, is introvert.

uiter (II), znw. Iemand die er graag op uitgaat. | Ik ben niet zô'n erge uiter.

uiteréd, bw. Buitensporig, buitengewoon, heel erg (vero.). | Wat ging ie er te keer, 't was uiteréd! Lett. uit de tred. Zie bij Karsten de vorm uit 'n red.

uiterdoiksland, znw. 't. Buitendijksland.

uiteremuitig, uiteremuiterig, bn. en bw. Uitgelaten, aanstellerig.

uitig, uiterig, bn. Graag uitgaande. | Ik ben niet zô uit(er)ig.

uiterneid, bw. Uit de naad, heel erg. | Ik liep m'n oigen uiterneid. Lett. Uit de bilnaad, zodat de bilnaad scheurt.

uitflickere, w.w. Uitsmijten, met geweld verwijderen. | Ze hewwe 'm de zaal uitflickerd.

uitfrete, w.w. 1. Uitvoeren. | Hai freet de hêle dag niks uit. 2. Uithalen. | Wat het ie nou weer uitfreten?

uitgaan, w.w. Ook: overlijden. Zegsw. *deer gaat m'n poip van uit*, nu barst mijn klomp.

uitgaander, znw. de. Zie *uiter*.

uitgaanderig, bn. Zie *uitig, uiterig*.

uitgaste, w.w., in de zegsw. *wie uitgast, moet ok ingaste*, wie te gast gaat, moet t.z.t. als tegenprestatie de gastheer en/of -vrouw als gast uitnodigen.

uitgeve, w.w. Ook: 1. Uitvoeren. | Wat geve julle deer uit, joôs? 2. Vochtig worden van de grond en de gewassen na een heldere nacht. Vgl. *opgeve*. | 't Het vennacht puur uitgeven.

uitglisse, w.w. Uitglijden.

uitgooie, w.w., in de zegsw. *'t uitgooie*, de verkering verbreken. – *De boel d'r weer uitgooie*, overgeven, braken.

uithale, w.w. Ook: 1. Uitwijken met een of ander vaar- of voertuig. 2. Leegdrinken. | Haal uit, den zel ik naggeres intappe. 3. Overdadig eten en drinken (opdissen) of feestvieren. 4. Leegmelken. | Zel je die koe goed uithale? Zegsw. *je hâle wat uit*, je haalt je wat op je nek.

uitheems, bn. en bw. Gek, zonderling, vreemd. | Doen niet zo uitheems.

uithoinig, bn. en bw. Buitennissig, gek, uitgelaten. | Wat 'n uithoinige {p.370} kirrel. Doen niet zó uithoinig. Mog. is de oorspr. vorm uitheimig = uitheems geweest.

uithoinigerd, znw. de. Gek, zonderling, uitgelaten persoon.

uitkenne, w.w. 1. Toekunnen, rondkomen. | Deer kenne we lang niet mee uit. 2. Tussen andere(n) herkennen. || Hai droeg wel 'n beard, maar ik kon 'm er zô uit.

uitkleie, uitkleide, w.w. Ook: een lijk afleggen, (vero.) Zegsw. *ik leit m'n niet uitklei(d)e vóór ik te bed gaan*, ik laat me niet verleiden om mijn geld of bezit te vroegtijdig, vóór mijn dood, weg te geven.

uitkleier, uitkleider, znw. de. Lijkaflegger (vero.).

uitklouke, w.w. Uitwroeten, b.v. van een pijp. Vgl. *klouke*.

uitknikkere, w.w. 1. Weggooien. | Knikker die slechte piepers d'r maar uit. 2. Uitsmijten. | Ze hewwe 'm de zaal uitknikkerd.

uitkuiere, w.w. Ergens heen kuieren. | Hai is 't land uitkuierd.

uitkuite, w.w., in de zegsw. *d'r tussen uitkuite*. 1. er tussen uitknijpen, 2. overlijden.

uitkunste, w.w. Zie *uitkure*.

uitkure, w.w. Rare of verkeerde streken uithalen. | Wat kure julle nou weer uit? Vgl. fri. uitkuere.

uitlazere, w.w. 1. Wegsmijten. 2. Uitsmijten, hardhandig verwijderen.

uitlazerstrale, w.w. Uitsmijten, hardhandig verwijderen.

uitlègge, w.w. Ook: het in de regel leggen van bollen in een plantbed. | Ik hew de hêle dag lègge te uitlèggen.

uitloupershuis, znw. 't. Pas leegstaand (bouwvallig of verwaarloosd) huis.

uitlouperspak, znw. 't. Net costuum dat men aantrekt als men er even op uitgaat; even een loopje gaat maken.

uitloupie, znw. 't. Wandelingetje. | As je om 'n uitloupie verlegen benne, breng den efkes deuze brief nei de bus.

uitmake, w.w., in de zegsw. 't *uitmake*, de vriendschap of verkering verbreken.

uitmisse, w.w. Uitmesten.

uitneme, w.w. Ook: stof afnemen. | Doen jij effies de kamer uitneme? Vgl. fri. útnimme.

uitpakke, w.w., in de zegsw. *skeef uitpakke*, verkeerd uitpakken.

uitpoese, w.w. 1. Uitpoetsen. | Wul je effies m'n skoene uitpoese. 2. Uitvlakken. | Dat moet je niet uitpoese.

uitpoipe, w.w., in de zegsw. *d'r tussen uitpoipe*, zie *uitkuite*.

uitponde, w.w. Per pond verkopen (vero.).

uitpotteretère, w.w. Portretteren, uittekenen of -schilderen.

uitpurmereutele, w.w., in de zegsw. *dat moet je niet uitpurmereutele*, dat moet je niet uitvlakken.

uitrechte, w.w. Vero. var. van uitrichten.

uitregene, w.w. Door regen genoodzaakt zijn de (land)arbeid te staken. | We benne deuze week al twei keer uitregend. Vgl. fri. útreine.

uitrôde, w.w. 1. Uitrooien. 2. Opruimen, schoonmaken.

uitskiete, w.w. Ook: door het noorden naar het oosten gaan (van de wind). Zegsw. *erges op (over) uitskiete*, ergens over beginnen, op inhaken, op zinspelen. | Ik ben benuwd of ie d'r nag over uitskiet.

uitskieter, znw. de. Ook: wind die plotseling omloopt (van het noorden naar het oosten.).

uitskoiter, znw. de. Uitbrander. | Hai kreeg m'n toch 'n uitskoiter! {p.371}

uitslechte, w.w. Uitkleden van een dode, afleggen (vero.).

uitslikke, w.w. Uitlikken. Vgl. fri. útslikje.

uitslouve, w.w. Ook (en vooral!): zich overdreven inspannen, zich aanstellen, de aandacht trekken. | Doe gewoôn, man, slouf je niet zô uit.

uitslouver, znw. Iemand die zich in ongunstige zin uitslooft.

uitslouverig, bn. en bw. Zich uitslovend (in ongunstige zin).

uitsneie, w.w. Door sneeuw genoodzaakt zijn de arbeid te staken.

uitsodemerakele, w.w. Zie *uitlazerstrale*.

uitsteke, w.w. Zie *omsteke*.

uitstoeie, w.w. Niet drachtig worden, opnieuw tochtig worden (van koeien).

uitstommele, w.w. Uitdorsen (vero.).

uitstôte, w.w. Ook: afstoten (biljartterm.) Zegsw. *de was uitstôte*, de eerste wasbehandeling geven (vero.).

uitsweite, w.w. Uitzweten, in de zegsw. 't *niet uitsweite kenne*, het niet kunnen uit- of volhouden. – *Ientje uitsweite kenne*, iemand gemakkelijk de baas zijn (vero.).

uitsudde, w.w. Zie *uitsuddere*.

uitsuddere, w.w. 1. Goed door of gaar laten koken. 2. Bedaren (vero.) 3. Wegkwijnen, in kracht verminderen (vero.).

uit-te-gast, in de zegsw. *uit-te-gast gaan*, er op uitgaan om te gast te gaan.

uittimpe, w.w. Voor de gek houden door het uitsteken van de tong(punt) of door een handgebaar. Het woord 'timpe' is een afl. van timp = spits toelopend einde, hier het spitse van de tong. Zie het N.E.W. onder timp.

uittisse, w.w. Uit de 'tis', de war halen. Vgl. *tisse*. Vgl. fri. úttizje.

uittiste, w.w. Zie *uittisse*.

uittrappe, w.w. Door herhaalde stappen vertrappen (b.v. van een slootkant). Vgl. fri. útraepje.

uittuile, w.w. Zie *uittule*.

uittule, w.w. Uitvieren, zijn hart ophalen. Vgl. fri. úttúlje.

uitval, znw. de, in de zegsw. *da's net bai uitval van zake*, dat is net hoe het uitvalt, hoe het loopt.

uitvarse, w.w. Ontzouten van vlees, vis en andere spijzen door deze enige tijd in het water te leggen.

uitvarske, w.w. Vero. var. van uitvarse.

uitverdán, bw. 1. Uitwaarts, naar voren, dichterbij de weg dan de belendende huizen. 2. Achteraf geplaatst. (Zie Kuiper, die de vorm uitwardan geeft). Opmerking: de omschrijvingen onder 1. en 2. zijn afhankelijk van de plaats van waar men iets bekijkt. 3. Achteruit, aan de kant. | Ze sprong uitverdan. 4. Weg, van je af. | Ze wazze al gauw puur zo'n end uitverdan. 5. Er op uit, op reis. | Ze gane murgen uitverdan. Het woord is te herleiden tot 'uitwaard aan'.

uitvetere, w.w. Uitschelden, uitkafferen. Zegsw. *ientje uitvetere voor honderd en tien*, iemand danig uitschelden, de les lezen.

uitvlosse, w.w. Zie *vlosse*.

uitvluchte, w.w. Vero. voor uitkammen. | Ik gaan m'n heer uitvluchte. Vgl. Boek. onder uitvluchten.

uitvrage, w.w. Uitnodigen, vragen aan een meisje of jongen mee uit te gaan, o.a. naar een bruiloft, een fuif, een dansavond enz. | Hei jij Annie nou al uitvroegen? Vgl. Van Dale die onder uitvragen alleen de betekenis 'ten eten vragen' geeft.

uitvrieze, w.w. Door vorst genoodzaakt zijn het werk (in de open lucht) {p.372} te staken. Vgl. fri. útfrieze.

uitvuisie, znw. 't. Boterham uit het vuistje. Stukje kaas uit het vuistje.

uitweze, w.w., in de zegsw. *dik uit weze*, volop pierewaaien, drinken. | Ze wazze dik uitweest.

uitzakke, w.w. Ook: 1. Uitrusten. | Hè, hè, ik moet eerst effies uitzakke. 2. Doordrogen, doorlaten van water. | 't Land moet nag 'n dag of wat uitzakke vóór we bouwe kenne.

uitzette, w.w. Ook: uitvoeren, doen. | Wat zet jij uit voor de kost?

uitzoekeraai, znw. de. Uitzoekwerk. | Da's nag 'n hêle uitzoekeraai.

uitzoige, w.w. 1. Zie *uitzakke* (2). 2. Uitwaaien (van natte kleding).

uitzuinige, w.w. Door zuinigheid besparen. Vgl. fri. útsunigje.

uitzulle, w.w. Uitglijden.

ulk, znw. de. Zie *wulk*.

umber, znw. de. 1. Tros kurken. 2. Harde ontlasting (vero.). Eig. bruinkleurig zoals een Umbrische aardsoort. Zie het N.E.W. onder omber. Vgl. eng. umber.

unjer, znw. de. Kattestaart, soort onkruid. Vgl. het N.E.W. onder eunjer.

ure, w.w. Een zwellende uier krijgen vóór het kalven. Vgl. *óp-ure*.

urf, znw. 't. Erf.

urgel, znw. 't. Orgel.

urve, w.w. Var. van erven.

urt, znw. de. Erwt. Zegsw. *op 'n urt*, tot in de finesses.

urtestro, znw. 't. Stro van gedorste erwten.

urtezak, znw. de. Erwtenzak, in de zegsw. *familie mit de urtezak*, verre familie.

urtje, znw. 't. 1. Erwtje. 2. Klein persootje of diertje.

uur, znw. 't. Speen van een koeie-uier.

uurs, afl. van uur. 1. Als bw. | Uurs voor z'n doôd hew ik 'm nag zien. 2. Als bn. in samen koppelingen als de zeuvenuurse kerk, de tienuurse kerk enz.

Uxum, znw. de. Ouderwets theemerk, in de zegsw. *da's âre thee as Uxum*, dat is een ander praatje.

{p.373}

V

vaal, bn. en bw. 1. Vaal, vuil, smerig, verkleurd. | De gerdoine worre puur vaal. 2. Lelijk, kwaad. | Hai ken bar vaal koike. 3. Bruin, bruingebrand door de zon | D'r benne hier 'n zoôt vale rotte. Je ziene al pittig vaal, hei je zitte te spragen?

vaar, bn. Niet drachtig. | 'n Vare koe.

vaat, znw. de, in de zegsw. *er de vaat van weg hewwe*, het gevat, begrepen hebben, er de slag van te pakken hebben. (vero.) Het woord is verwant met vatten.

vaatbutter, znw. de. Tegenstelling van boerenboter; margarine (vero.).

vader, znw. de. Ook: 1. Aanspreekvorm voor echtgenoot. | We moste opstappe, vader. 2. Min of meer spottende of minachtende aanspreking van een (jonge) man. | Je hewwe puur babbels, vader. Zegsw. *vader is 't hoofd, maar moeder is 't nekkie*, in werkelijkheid is de vrouw dikwijls degene die het huishouden bestiert. – *Vader het de galge, maar moeder het de broek an*, zie de vorige zegsw.

val, znw. de, in de zegsw. *an de val toe weze*, aan de bevalling toe zijn (vero.) – *Erges de val op kroige*, ergens zin in krijgen.

valle, w.w., in de zegsw. *vlak valle*, schuld bekennen. – *Verkeerd valle*, 1. gezegd van spijzen of dranken die iemand niet goed bekomen. 2. niet in goede aarde vallen, verkeerd opgevat worden.

valletje, znw. 't. 1. Voile, kleine voile. 2. Kort gordijntje.

vandein, bw. Zie *vedein*.

vandaan, bw. Zie *vedaan*.

van dat, bw. uitdr. Wat dat betreft. | 't Is van dat persies z'n vader.

vang, znw. de, in de zegsw. *de mōlen loupt deur de vang*, gezegd van iemand die malende, gek is.

vange, ww. 1. Vangen. 2. Geld ontvangen. De vervoeging luidt: vange – vong – vongen. Zegsw. *'t op vange(n) anhouwe*, liever geld ontvangen dan uitgeven.

vangersgat, znw. 't. Ruimte op de hooiberg waar het opgestoken hooi wordt opgevangen.

vansgeloike, bw. Insgelijks. | 'Gelukkig nuwjaar'. 'Vansgeloike'.

vanzelf, bw. Zie *vezelf*.

varken, znw. 't. 1. Varken. 2. Smeerlap. 3. Deugniet. Zegsw. *vierdalf varken, zeuven zaaie spek*, gezegd als iemand een gemakkelijk sommetje oplost. Zie *vierdalf*. – *As 't op 'n varken sting, zou je zégge: 't beisie is ziek*, gezegd van lelijk, borstelig, glansloos haar. – *Sunte Varken viere*, schertsend voor: feestelijk eten als in het najaar het varken geslacht was.

varkes, znw. mv. Varkens, in de zegsw. *doen varkes goed, den kroig je spek*, ironisch gezegd wanneer iemand ondankbaar is.

varkesboet, znw. de. Varkensschuur(tje).

vars, bn. 1. Var. van vers. 2. Als tegenstelling van zout.

varsk, bn. Vero. var. van *vars*. Zie aldaar.

Vast, znw. de. Vasten(tijd). | Azze we in de Vast 'n snoepie krege, moste we dat in oôs vaste(n)trommeltje doen.

vast, bn. en bw. 1. Vast. 2. Op slot. | De deur is vast. Zegsw. *an de vaste deur komme*, niemand thuistreffen, geen gehoor krijgen. – *De vaste deur treffe*, zie de vorige zegsw. – *Zô vast as Haarlem*, absoluut zeker. {p.374}

vasteldag, znw. de. Vero. voor vastendag.

vasteleivend, znw. 't. Vero. voor vastenavond.

vastebussie, vastenbussie, znw. 't. Busje voor het bewaren van snoepgoed dat een kind tijdens de Vasten kreeg.

vastetrommeltje, vastentrommeltje, znw. 't. Trommeltje voor het bewaren van snoepgoed dat een kind tijdens de vasten kreeg.

vastighoid, znw. de. Vastheid. Zegsw. *vastighoid wulle*, 1. zekerheid willen hebben. 2. vaste verkering willen hebben. | Hai wil wel mit Annie te brulleft, maar hai wul gien vastighoid.

vastloupe, w.w. Vastlopen, in de zegsw. *deer loupt 't zontje vast*, gezegd van een zonnig, luw plekje.

vastmake, w.w. Ook: op slot doen. | Hei je de deur al vastmaakt?

vast-of, bw. Vast en zeker (vero.) | Hai komt vast-of weer te laat.

vastzette, w.w. Ook: vastzetten of -binden aan een touw of ketting. | Wul jij efkes 't peerd vastzette.

vat, znw. 't. Vat, in de zegsw. *deer moet ik van op 'n vat*, daar heb ik lak aan, daar moet ik om lachen. Eig. daar moet ik van op een vat schijten.

vate, znw. m.v. 1. Vaten. 2. Var. van vatten, b.v. in handvate = handvatten.

vatte, znw. mv. Var. van vaten, b.v. in waaivatte = weivaten.

vaterak, znw. 't. Rek waaraan melkbussen en -emmers werden gehangen.

ve-, vaak gebezigd i.p.v. van, o.a. als eerste element van familienamen, b.v. Ve-Diépen (Van Diepen), Ve-Kámpen (Van Kampen).

vedaag, bw. Vandaag. Zegsw. *vedaag an de dag*, vandaag de dag, tegenwoordig.

vedaan, bw. Vandaan. Zegsw. *hier, deer vedaan*, van hier, van daar uit gerekend. | Hier vedaan ké je niks zien, deer vedaan wel. Hai weunt hier vedaan deuze Kant Tolweg.

Uit ... vedaan, uit; afkomstig van. | Ik kwam net uit skoôl vedaan. Z'n moeder komt uit Lutjebroek vedaan.

vedder, bw. Var. van verder.

vedein, bw. Vero. voor vandaan.

veer (I), bw. Ver. Eveneens in allerlei verwante vormen als: veerder, van veren, in de veerte, veeruit, omveer enz.

veer (II), znw. de. Veer (van een vogel), in de zegsw. *hai het gien veer van z'n gat te bleizen*. hij is straatarm. – *Gien veer van z'n neus bleize kenne*, zeer zwak zijn. – *Ientje 'n veer in z'n gat (kont) steke*, iemand ophemelen.

veeders, bw. Zie *verders*.

veers (I), bn. Var. van vers. | 'n Veerse poip opsteke.

veers (II), znw. de. Vaars.

veert, znw. de. 1. Vaart, gang. 2. Vaart, sloot. Zegsw. *mit dezelfde (dezelvende) veert*, tegelijkertijd. | Je moete toch die kant op, doen mit dezelfde veert efkes deuze brief op de bus. – *An de veert weze*, aan de gang zijn, bezig zijn. – *'t Goed an de veert hewwe*, goede zaken doen, vooruitboeren. – *An de veert gaan*, vertrekken, aan de gang gaan.

veerte, znw. de. Var van verte.

veeruit, bw. Var. van veruit, verreweg.

vel, znw. 't Vel, huid, in de zegsw. *in gien goed vel steke*, niet sterk zijn, altijd ziek of ziekelijk zijn.

veldersboetje, znw. 't. Schuurtje op de akker. Vgl. *bouwersboetje*.

veldersbuis, mw. de. Werkjasje voor op de akker (vero.).

veldersjas, znw. de. (Dikke) oude {p.375} overjas voor op de akker.

velderskruik, znw. de. Kruik met thee of koffie voor tijdens de schaft op de akker.

veldersklompe, w.w. Werkklompen voor op de akker.

velderslok, znw. de. (Oorloos) kopje waaruit men op de akker koffie of thee dronk (vero.).

veldersmes, znw. de. Oud groot mes dat men o.a. gebruikte om de klompen schoon te schrapen voor men in de schuit of naar binnen stapte.

velderspot, znw. de. Oude thee of koffiepoteet waaruit men schonk tijdens het schaften op de akker.

veldersskuit, znw. de. Schuit waarmee men naar de akker voer, waarmee men akkerprodukten vervoerde.

veldersstikke, znw. mv. Boterhammen voor tijdens de schaft op de akker.

Veltemer, bn. en znw. 1. Van of uit 't Veld. | Ik gaan nei de Veltemer Kermis. 2. Inwoners van 't Veld. | Hai is 'n geboren Veltemer.

veldtoid, znw. de. Periode gedurende welke men op de akker werkt.

veld-uite, w.w. Er (met de schuit) op uitgaan om de te veld staande gewassen te bekijken. | De manne benne te veld-uiten.

velling, znw. de. Vero. voor velg.

vemiddeg, bw. Vanmiddag.

Vene, Venen, znw. de. In De Streek gebruikelijke aanduiding voor Roelofarendsveen e.o. Met kwekers uit dit gebied werden vaak zaken gedaan.

veneivend, bw. Vanavond.

Venés, znw. Locale uitspraak van de dorpsnaam Wijdenes.

venilie, znw. de. Vanille.

venland, znw. 't. Land dat wel beweide, maar niet gehooïd wordt.

vennacht, bw. Vannacht.

vennôden, bw. uitdr. Nodig. Lett. van noden. | Hei je nag wat vennôden.

venochend, bw. Vanochtend, vanmorgen.

vent, stam van het w.w. venten, in de comb. *te vent gaan*, uit venten gaan.

venten, volt. deelw. Gevent. | Hai had jare mit groente venten.

ventje (I), znw. 't. Ventje, in de zegsw. *'t ventje worre*, carrière maken, in goeden doen komen.

ventje (II), znw. 't. (Veen)weide of weidje. Vgl. fri. fintsje.

Vnuize, Venuize, Venuizen, znw. Locale uitspraak van Venhuizen.

Vnuizneder, Venuizender, bn. en znw. 1. Van of uit Venhuizen. 2. Inwoner van Venhuizen.

ver, bn en bw. Ver, in de zegsw. *dat was ver te halen (zoeken)*, gezegd van een voorstel dat resoluut wordt afgewezen of van een handelwijze die geenszins op prijs wordt gesteld.

verachies, bw. Zie *werachies*.

veráchtig, bn. en bw. Var. van waarachtig.

verassére, w.w. Contaminatie van verzekeren en assureren.

verbaai, bw. Var. van voorbij.

verbarrele, w.w. Verbrassen.

verbeêlde, w.w., in de veel gebruikte comb. *moet je verbeêlde*, moet je je voorstellen. | Ik was nag maar 'n ukkie, moet je verbeêlde.

verbeêlding, znw. de, in de zegsw. *verbeêlding is erger as de derdedaagse koor(t)s*, verbeelding hebben is een zeer lelijke eigenschap. – *Erges verbeêlding van hewwe*, ergens zin of trek in hebben. | Ik loik wel wat verbeêlding te hewwen van 'n stik mit keis.

verbeld, bn. Haveloos, gescheurd, afgedragen. Vgl. bel = lor, vod.

verbelle, w.w. Telefoonkosten maken. | Ik hew al voor 'n kaptaal verbeld. {p.376}

verbetere, w.w., in de zegsw. *erges van verbeterere*, ergens beter van worden.

verbeurte, w.w., in de zegsw. *mekaar verbeurte*, elkaar beurtelings vervangen, iets om beurten doen.

verblikke, w.w. Verbleken, bleek worden. Zegsw. *d'r niet van verblikke (of verblôze)*, er niet heet of koud van worden, totaal geen emotie tonen.

verboefd, bn. bw. Met hoogrode kleur door de warmte, door de koorts, door opwinding of inspanning. | Wat zie je d'r verboefd uit. Het element 'boef' is evenals ned. bof (kinderziekte) te herleiden tot fra. bouffer = de wangen opblazen. Vgl. fra. bouffée de chaleur = opstijging van warmte naar het hoofd.

verboeese, w.w. Verkopen d.m.v. een boelhuis of publieke verkoping.

verboere, w.w. Verspelen, verkwisten (vero.). Mog. is het woord een var. van verbeuren.

verbond, znw. 't, in de zegsw. *'t is 'n heêl verbond*, het is een hele verplichting, een hele onderneming.

verbrande, w.w. Ook: 1. Branden. | Hai het z'n hand verbrand an de kachel. 2. Afbranden. | D'r is 'n boereplaas verbrand.

verbreëuwe, w.w. Van kleur verschieten, zijn gelaat vertrekken, zijn emoties laten blijken. | Hai verbreëuwde d'r niet van, toe ie hoorde, dat ie zitte bleven was. Lett. duidt het woord erop dat men de 'breëuwe' of wenkbrauwen optrekt. Vgl. middelned. verbruwen.

verbuisd, bn. Oververhit, opgewonden, ontdaan. | Wat zien je d'r verbuisd uit. Vgl. Boek. onder verbuisd. Zie het N.E.W. onder buis-5, waar o.a. op het w.w. buizen = onmatig drinken, wordt gewezen. De eig. betekenis van verbuisd is dronken, zat van eten en drinken.

verdaaid, bw. Var. van vermaledijt. | 't Is verdaaid verveulend. Vgl. fri. fordyd.

verdaaie, w.w. Vermaledijen, vervloeken. | Je zouwe 't verdaaie!

verdangele, w.w. Verdoen, verbeuzelen. | Z'n toid verdangele. Vgl. fri. fordangelje.

verdeige, w.w., in de comb. *z'n oigen verdeige*, zich vervelen. Vgl. deige als var. van daaie = gedijen, tieren.

verdeiger, znw. de. Zie *wéerdeiger*.

verdêle, w.w. in de zegsw. *dat zel z'n oigen wel verdêle*, dat zal wel loslopen, dat lost zichzelf wel op.

verder, bw. in de zegsw. *verder lere*, doorstuderen.

verders, bw. Var. van verder, voorts. | Verders hew ik niks te zèggen.

verdiene, w.w. Ook: winst maken. | Ik verdiende op ien koe honderd golden. Zegsw. *hai verdient vraai licht as 't dag is*, hij verdient zo goed als niets, heeft een hongerloontje.

verdiep, znw. 't. Vero. var. van verdieping, etage. | Ze weunt op 't eerste verdiep.

verdiepe, w.w., in de zegsw. *'t ken me niks verdiepe of verdrouge*, het kan me totaal niet schelen (vero.).

verdieping, znw. de, in de zegsw. *alles zit 'n verdieping te leig*, gezegd van een (dikke) vrouw met een slecht, 'afgezak't' figuur.

verdiffendére, w.w., in de comb. *z'n oigen verdiffendére*, zich verdedigen (vero.). Contaminatie van ned. verdedigen en fra. défendre.

verdifferdéring, znw. de, in de zegsw. *voor de verdifferdéring*, voor een verzetje (vero.) (Noord-Scharwou). In het woord schuilt het fra. divertir = vermaken, afleiding geven.

verdocht, bn., in de zegsw. *d'r niet op verdocht weze*, er niet op verdacht {p.377} zijn, er geen idee van hebben.

verdoen (I), w.w. Ook: overdoen, herhalen van een bezoek of visite. | 't Was gezellig, jullie verdoene' t maar weerders.

verdoen (II), znw. 't, in de zegsw. *tot z'n verdoen hewwe*, tot zijn beschikking, voor eigen gebruik hebben.

verdoktere, w.w. Geld uitgeven aan doktersvisites of -behandelingen. | Ik hew al voor 'n vermogen verdokterd. Vgl. fri. fordokterje.

verdol, znw., in de zegsw. *mit alle verdol*, met alle geweld, per se. | Hai wou mit alle verdol te draven.

verdommenére, w.w. Vloeken, schelden.

verdonderjage, w.w. Verbrassen, verkwisten. Vgl. fri. fordonderjeije.

verdosse, w.w., in de comb. *z'n oigen verdosse*, zich verkleden (vero.).

verdrouge, w.w. Ook: een droge, schone luier aandoen (vero.) | Ik moet efkes de pop verdrouge.

verdubbe, uitroep in de zin van verdomme. | Wat verdubbe, weer bloift ie zô lang!

verdul, znw. Zie *verdol*.

verdulleme, zie *verdubbe*.

verdulpme, zie *verdubbe*.

vere, znw. mv. in de zegsw. *z'n vere hange leite*, 1. er slecht, ziekelijk uitzien. 2. de moed opgeven. – *Op de nuwe vere weze*, hersteld zijn na een ziekte of bevalling, – 't Benne

veugeltjes van ien vere, ze zijn van hetzelfde soort. – *As de jonge vere d'rwat ofvliege*, als ze wat ouder worden.

vereisd, bn. Oververzadigd, onlekker door overmatig eten.

vereize, w.w., in de comb. *z'n oigen vereize*, te veel eten, overmatig eten zodat men er hinder van ondervindt. Vgl. *eize*.

verémpeld, bw. Var. van waarempel.

verenen, bw. in de comb. *van verenen*, van verre (vero.).

veréntig, bw. Waarachtig.

verergere, w.w., in de comb. *z'n oigen verergere*, zich doodergeren.

verfrikke, w.w. Door wrikken in beweging brengen of verplaatsen. | D'r is gien verfrikken an, de kar zit muurvast in de modder. Zegsw. *d'r was gien verfrikke(n) of verfreke(n) an*, er was totaal geen beweging in te krijgen.

vergane, bn. Zie *vergange*.

vergange, bn. Voorbije (vero.) | De vergange week was 't skitterend weer.

vergâre, w.w. Ook: vergaderen. | Ik moet veneivend te vergâren. Vgl. fri. *forgearje*.

vergaring, znw. de. Vergadering. Vgl. fri. *forgearring*.

vergémie, bastaardvloek. | Vergémie, weer bloift ie toch. Vgl. fri. *forgémy*.

vergerve, w.w. Ruien (van gevogelte) (vero.). Het woord is een afl. van vero. gerven = gereedmaken, in orde maken, later ook: kleden, uitdossen. Zie Boek. onder gerven.

vergetelek, bn. Vergeetachtig. | Ik wor de leste toid puur vergetelek.

vergis, znw., in de zegsw. *bai vergis*, per vergissing (vero.).

verglas, znw. 't. Verglaassel, glazuur (vero.).

vergooie, w.w. Ook: een verkeerde kaart opgooien. | Ik ken wel uitskaaie kaarten as jij je allemaal vergooie.

vergriezele, w.w., in de comb. *z'n oigen vergriezele*, zich ergeren, verbijten (vero.).

verguldd, znw. 't. Verguldsel (vero.). Vgl. fri. *forguldd*.

verhanse, **verhandse**, w.w. Van de ene in de andere hand nemen. | Wat is die koffer sweer, ik moet 'm allemaal verhan(d)se {p.378}

verhapskere, w.w., in de zegsw. *wat te verhapskeren hewwe*, iets te behandelen, te bespreken, te verhandelen hebben.

verhekke, w.w. 1. Verplaatsen van hekken. 2. Verweiden, in een andere wei brengen.

verhenewére, w.w. Zie *verrinnewére*. Kennelijk is de vorm ontstaan onder o.i.v. heen en weer schuiven en daardoor vernielen of beschadigen. | Zit toch ers stil, je verhenewére zô alle stoele.

verhippe, w.w. Verrekken. | Je kenne van moin verhippe! Zegsw. 't *verhippe*, het vertikken, ervoor bedanken. | Ik verhip 't voor jou de boel op te rôden. – *Verhip!* verrek, wat hebben we nu! | Verhip deer hei je Arie ók. Verhip, ik hew m'n knip strooid.

verhieptéke, **verhiepetéke**, w.w. Met een of meer hypotheek bezwaren.

verhiepetéke, w.w. Zie *verhieptéke*, *verhiepetéke*.

verhipt, bn. Buitengewoon, heel erg. | 't Is verhipt jammer, 't Is verhipte koud.

verhokke, w.w. In een ander hok plaatsen.

verhouwen, bn, en bw. Katterig, verlept, vermoeid. | Wat zien je d'r verhouwen uit; bé je soms te feisten weest? Lett. verkeerd of kapot gehouwen.

verhuize, **verhuizen**, w.w. en znw. in de zegsw. *verhuize(n) kost bedstro*, verhuizen is dikwijls een kostbare aangelegenheid.

verjaarsfeist, znw. 't. Verjaarsfeest, verjaardag. Zegsw. *op verjaarsfeist gaan*, naar een verjaarsfeest gaan.

verjaring, znw. de. Ook: verjaardag.

vekánsie, **verkánsie**, znw. de. Var. van vakantie.

verkeer, znw. 't, in de zegsw. *vast verkeer hewwe*, vaste verkering hebben (vero.).

verkeerd, bn. en bw., in de zegsw. 'n *verkeerd jaar*, een onklare, zieke uier, – *Verkeerde melk*, ondeugdelijke melk met 'stodde'.

verkeerd-om-om, bw. Verkeerd om, op of aan de verkeerde kant, achterstevoren, ondersteboven. | 't Skulderaai hangt verkeerd-om-om. Je hewwe je onderbroek verkeerd-om-om an, 't split zit op je gat.

verkeize, w.w. Tot kaas maken. | Hai kocht en verkeisde de melk van de kloine boere.

verken, znw. 't. Var. van varken.

verkeurdhoid, znw. de. Voorkeur, kieskeurigheid (vero.). | Je moete niet zôveul verkeurdhoid hewwe.

verkladde, w.w. 1. Verknoeien. | Je moete niet zôveul pepier verkladde. 2. Verkwisten, verbrassen. | Hai zel al 'n kaptaal verklad hewwe.

verkleiderse, bn., in de comb. 't *verkleiderse pak*, het nette costume voor na het werk.

verkleidersgoed, znw. 't. Nette kleren voor na het werk.

verkleidersjas, znw. de. Nette jas voor na het werk.

verkleidersjurk, znw. de. Nette jurk voor na het werk.

verkleiderskleidje, znw. 't. Zie *verkleidersjurk*.

verkleiderspak, znw. 't. Net pak voor na het werk.

verkleiderstoid, znw. de. Tijd om zich te gaan verkleiden.

verknoerse, w.w., in de zegsw. 't *niet verknoerse kenne*, het niet kunnen verwerken of zetten. Vgl. Tessels: ferknoeze. Het element knoerse is een var. van knarsen. Zie het N.E.W. onder verknoersen.

verknoffeld, bn. Verkleumd door de kou. Vgl. het N.E.W. onder knuffe-{p.379}len. Zie ook wfr. knoffelig.

verknolle, w.w. Var. van verknallen, verknoeien, verpesten, verloren laten gaan. Zeer wsch. is de vorm verknollen de oorspronkelijke. Vgl. Boek. onder verknollen. Vgl. ook oostfri. ferknullen.

verkoupe, w.w. Ook: kopen, geld uitgeven om iets te verkopen. | Ik mocht sundes altoid voor voif sent verkoupe.

verkouwenis, znw. de. Verkoudheid (vero.).

verkure, w.w. Het verzetten van een dier dat aan een kuur of ketting staat. Zegsw. *ik moet efkes de goit verkure (verpenne, verzette)*, ik moet (buiten) even een plas doen.

verlamd, bw. Var. van verdomd, heel erg. | 't Is verlamd waar! 't Is verlamde koud.

verlamme, w.w., in de zegsw. je *zouwe 't verlamme*, uitroep in de zin van: verdomme, je zou gaan vloeken, kwaad worden e.d. | Je zouwe 't toch verlamme, nou is die donderstien nâg niet thuis.

verlamme, bw. Vero. var. van *verlamd*, zie aldaar. | 't Is verlamme waar!

verlankie, znw. 't. Verlengstukje, strook aan een rok.

verlangst, znw. 't. Verlangen (naar huis, naar het weerzien van personen) | Ik had zô'n verlangst nei huis. Ik had weerders verlangst nei Stointje. Vgl. fri. forlangst.

verlebbere, w.w. Verleppen, verflenzen.

verlegen, bn, en bw. Ook: buitengewoon, heel erg. | 't Is verlegen koud. Je worre verlegen bedankt. Wat 'n verlegen troep! Vgl. fri. forlegen. Zegsw. 't *is verlegen werk*, het is werk dat tot niets leidt. – *Beter d'r méé verlegen as d'r óm verlegen*, je kunt beter iets teveel hebben waar je geen plaats voor weet, dan dat je er om verlegen bent, het hard nodig hebt. – *D'r verlegen mee weze*, er geen raad mee weten, er geen weg mee weten, er mee opgescheept zitten.

verlegene, verbogen vorm van *verlegen*. Zie aldaar. | Wat 'n verlegene troep. Hai het 'n verlegene zoôt segarebandjes.

verlegense, zie *verlegene*. | 't Is verlegense koud.

verlegenworrenswerk, znw. 't. Hopeloze zaak, werk dat tot niets leidt.

verleite, w.w. Laten, verkopen. | Ik had ze maar voor voiftien gulden verleite moeten.

verlendig, bn. en bw. Var. van *vuiléndig*, zie aldaar.

verlet, znw. 't. Oponthoud.

verlette, w.w. Tijd kosten.

verliedere, w.w. Var. van verloederen. Vgl. *lieder*.

verliet, bn. Var. van failliet.

verliete, w.w., in de zegsw. 'n *poepie verliete*, een windje laten (vero.).

verliezement, znw. 't. Var. van faillissement. De vorm is kennelijk ontstaan o.i.v. verlies(lijden).

verloid, znw. 't, in de zegsw. *erges verloid bai hewwe*, iets kunnen gebruiken als afleiding, als tijdspassing (vero.).

verloup, znw. 't. Een bui met veel wind, een plotselinge windvlaag.

verloupe (I), w.w. Ook: afdrijven (van een bui). | Gelukkig, de bui verloupt alweer. 2. Verbasteren, onzuiver van ras worden (van planten).

verloupe (II), znw. mv., in de zegsw. *bai verloupe*, bij vlagen, zeer ongeregeld. | 't Is mit de prois van de bloemkoôl erg bai verloupe.

verlouter, znw. de. Bastaardplant. | Ik hew puur verlouters in de tulpe.

verloren, bn., in de zegsw. *verloren* {p.380} *broôd*, oudbakken brood dat in melk geweekt wordt en daarna in boter en eieren wordt gebakken. – *An ientje verloren hewwe*, vinden dat iemand er minder goed uitziet, harder ziek is dan de keer dat men hem voor het laatst zag. | Ik ben nei 't ziekenhuis weest Bets te bezoeken en ik moet zégge, da'k puur an 'r verloren hew.

verlos, znw., in de comb. *diefie-mit-verlos*, oud kinderspel.

vermarkte, w.w. 1. Op de markt verkopen. 2. Verkeerd, slecht markten.

vermeppe, w.w. in de zegsw. *je zouwe 't vermeppe!* zie *verhippe*. – 't *Vermeppe*, het vertikken.

vermept, vermepte, bw. Buitengewoon, heel erg. | Wat gaat 't toch vermept langzaam! 't Is vermepte koud!

vermêring, znw. de. Vermeerdering, in de zegsw. *wel gefieleseteerd mit de vermêring van je verjaardag*.

vermoffele, w.w. Wegmoffelen, verbergen (vero.).

vermoofd, bn. Verrot en daarna verdroogd (o.a. gezegd van bonen), vermolmd (van hout). Mog. is het woord verwant met muf. Zie het N.E.W. onder muf.

vernaggele, w.w. Verkleumen. | Ik staan te vernaggelen van de koud. Mog. is het woord hier een var. van vernagelen, in de zin van: vastgespijkerd worden (door de kou) en niet het bargoense vernachelen.

vernere, w.w., in de zegsw. 't *niet vernere kenne*, het niet kunnen, niet kunnen verwerken, verteren. – *Is er nag wat ter verneren*, is er nog wat te verteren, te eten of te drinken? Uit du. nâhren. Vgl. fri. forneare.

verniele, w.w., in de zegsw. *je zouwe 'm verniele*, je zou hem vermoorden! | Je zouwe 'm verniele, nou het ie alle plantjes weer stik trapt.

vernieling, znw. de, in de zegsw. *in de vernieling weze*, er lichamelijk zeer slecht aan toe zijn.

vernietze, w.w. Zie fe(r)nietze en *fnietze*.

vernôden, bw. uitdr. Zie *vennôden*.

vernuvere, w.w. in de zegsw. *z'n oigen vernuvere*, zich gemakkelijk schikken, zich graag en met plezier aanpassen (vero.). Vgl. fri. fornuverje.

veróm, bw. Weerom, terug.

veromstuit, znw. de. Weersomstuit.

verpenne, w.w. De ijzeren pen verzetten waaraan een touw of ketting is bevestigd voor een grazend dier. Zie voor een zegsw. onder *verkure*.

verpeutere, w.w., in de comb. 't *verpeutere*, het verbruïen, verkoeien.

verpondere, w.w., in de zegsw. 't *voer verpondere*, een zaak anders aanpakken. Lett. de ponder op een andere wijze op het voer leggen. – *Je magge welders verpondere*, je mag wel eens anders te werk gaan.

verraad, znw. 't. Ook: onraad (vero.).

verrekke, w.w., in de zegsw. *je zouwe 't verrekke*. Zie **verhippe**.

verrekkeling, znw. de. Lamstraal, hufter. Vgl. fri. forrekkeling.

verrekkenis, znw. in de zegsw. *gien verrekkenis*, geen barst, totaal niets. | 't Skeêlt m'n gien verrekkenis. – *Loup nei de verrekkenis*, loop naar de hel!

verrekte, verbogen bw. Heel erg. | 't Is verrekte koud.

verrel, znw. 't. Zie **vurrel**.

verrimmetieke, w.w. Door reumatiek zwakker worden, achteruitgaan. Zegsw. *je kenne van moin verrimmetieke*, grove verwensing. Vgl. fri. forrimmetrykje.

verrinnewére, w.w. Contaminatie van vernielen en ruïneren. | Hai het de hêle boel verrinneweerd.

verroeste, verbogen bw. Heel erg. | 'Is {p.381} verroeste donker.

verroisd, bn. Vermoeid. Eig. vermoeid of verformfaaid door het reizen (zie Van Dale). In het wfri. heeft verreisd een ruimere betekenis, dan in het ned. daar men ook 'verroisd' kan zijn door het werk, door een wandeling enz.

verroisderighoid, znw. de. Vermoeidheid.

verrot, bw. Heel erg. | 't Is verrot koud. Hai skold m'n verrot. Ik zel je verrot slaan.

verrotte, verbogen bw. Zie **verrot**. | 't Is verrotte koud.

verruttele, w.w. Verkwanselen.

vers, bn. Ook: 1. Nog niet bebouwd geweest zijnde met een bepaald gewas. | Je moete voor je tulpe allejare vers land hewwe. 2. Nieuw. | Hai stak 'n verse poip op.

versaggeroine, in de zegsw. *z'n oigen zitte te versaggeroinen*, zich totaal overgeven aan zijn verdriet, zijn eenzaamheid, zich stierlijk zitten vervelen.

versiere, w.w., in de zegsw. 't *mooi versiere*, het mooi zeggen of doen. – *Jij versiere 't 'm ok*, jij bent toch ook raar bezig.

verskaaie, telw. Var. van verscheidene(n).

verskêle, w.w. Var. van schelen. | Dat ken me niks verskêle!

verskeure, w.w. Ook: scheuren. | Hai had z'n broek verskeurd an 't prikkeldreid. Zegsw. *jij verskeure je jurk naggeres an 'n ronde keis*, gezegd tegen een (zeer onhandig of slordig) meisje dat (zogenaamd) altijd pech heeft.

verskiete, w.w. Ook: schrikken, doen schrikken. Lett. van kleur verschieten. | Ik verskoôt m'n oigen 'n hoedje. Je moete me niet verskiete, 'oor! Zegsw. *deer zou je nag van verskiete*, dat zou je nog lelijk tegenvallen.

verskil, znw. 't, in de zegsw. 'n *puur verskil bai ...*, een heel verschil met, in vergelijking met. | 't Is 'n puur verskil bai guster. – *Dat maakt puur zô'n verskil*, dat is een heel verschil, dat scheelt heel wat.

verskoôndersgoed, znw. de. Verschoning, schoon ondergoed.

verskoônderstoid, znw. de. Tijd om zich te gaan verschonen, tijd waarop men zich verschoont.

verskrouke, w.w. Verschroeien, ineenschrompelen. Vgl. **skrouke**.

verslaan, w.w. Ook: verdampen.

verslabberézere, w.w., in de comb. *z'n oigen verslabberézere*, 1. per abuis iets doen, zich vergissen, zich verpraten. 2. zich ergens aan te buiten gaan. Het woord is mog. een contaminatie van zich vergalopperen en abuseren. De Vries geeft als voorbeeld van zich te buiten gaan of misbruik maken van: vet gebruiken op een vastendag.

versleipe, w.w., in de comb. *z'n oigen versleipe*, zich verslapen.

versloere, w.w. Door onachtzaamheid verslijten (van kleding), verwaarlozen. Vgl. fri. forsloerje.

versloffte, w.w. Verwaarlozen, op een onverantwoorde manier maar op zijn beloop laten. | Zuks moet je niet versloffte leide. Vgl. fri. forslofje.

verslokke, w.w., in de comb. *z'n oigen verslokke*, var. van zich verslikken. Vgl. fri. forslokje.

versmakke, w.w. Ontijdig kalven, een kalf dood ter wereld brengen.

versmakker, znw. de. Koe die ontijdig gekalfd heeft, een dood kalf ter wereld heeft gebracht.

versnaaie, w.w. Versnoepen. Vgl. *snaaie*.

versneuvele, w.w. 1. Sneuvelen, kapot raken. | D'r benne 'n zoôt kop-{p.382}pies versneuveld. 2. Vernietigen (van onkruid) (vero).

versnobbe, w.w. Versnoepen. Vgl. *snobbe*. Zegsw. *alles versnobbe en versnaaie*, dubbelzegging voor: alles versnoepen, alles verkwisten.

verstelle, w.w. Ook: uitstellen. | De bruid is ziek worren, dat ze moete de brulleft verstelle. Vgl. fri. forstelle.

verstand, znw. 't, in de zegsw. *z'n verstand vortsture*, onbezonnen, rare of onverantwoorde dingen doen.

verstoukt, volt. deelw. van verstoken, in de zegsw. *verstoukt worre*, grof schertsend voor: gecremeerd worden.

vertisse, w.w. Zie *tisse*. Vgl. fri. fortiizje.

vertuit, znw. 't, in de zegsw. *dat doet gien vertuit*, dat heeft geen nut, geen zin (vero.) Uit lat. virtutis = deugd.

vertuite, znw. mv., in de zegsw. *dat geeft gien vertuite*, dat geeft niets (vero.) Vgl. *vertuit*.

vertutte, znw. mv. Zie *vertuite*.

vervettekonte, w.w., in de zegsw. *'t ken me niks vervettekonte*, het kan me niets schelen.

verveule, w.w. Vervelen.

verveulendighoid, znw. de. Verveling, balorigheid, lamlendigheid. | Hai ging van verveulendighoid maar vroeg te bed.

verveulens, znw. in de comb. *tot verveulens an toe*, tot vervelens toe.

vervoile, w.w. Via de veiling verkopen.

vervongen, bn., in de zegsw. *vervongen van de koud*, bevangen door de kou.

verwatere, w.w. Door teveel water wegrotten. | De tulpe benne verwaterd.

verweer, znw. 't, in de zegsw. *'n mooi verweer*, een aangename bezigheid of tijdspassing.

verweerd, bn. en bw., in de zegsw. *verweerd rake*, door slecht weer de reis niet kunnen voortzetten. – *Niet gauw verweerd weze*, niet gauw uit het veld geslagen of in een hoek gedrongen zijn.

verwege, **verwegen**, w.w. en znw., in de zegsw. *d'r is gien verwege(n) nach verwikke(n) an*, er is niet de minste beweging in te krijgen. Vgl. fri. forwege.

verwén, znw. 't, in de zegsw. *in z'n verwen weze*, verwend zijn. – *Die het puur in z'n verwen*, die wordt behoorlijk in de watten gelegd.

verwenning, znw. de. Ongewoonte, moeilijke overgang (vero.) Zegsw. *in de verwenning rake*, in moeilijkheden raken (vero.).

verwenst, znw. Verwenning, genot (vero.) | Dut nuwe pad is 'n groôt verwenst.

verwenteld, bnw., in de zegsw. *verwenteld lègge*, onderste boven liggen zodat het dier niet zonder hulp kan opstaan (van schapen). | 't Skeip had 'n toid verwenteld loid.

verwére, w.w., in de comb. *'m verwere*, zich weren, zijn best doen, zich inspannen. | Hai het 'm verweerd, moet ik zègge.

verwikke, w.w. Zie *verwege*, *verwegen*.

verwin, znw. 't, in de zegsw. *d'r is gien verwin op*, het wint niet, het gaat niet vooruit, er is niets aan te doen. Vgl. fri. der is gjin forwin op. – *D'r is gien verwin in te kroigen*, zie de vorige zegsw.

verwissele, w.w. Ook: wisselen. | Ze hewwe heel wat woorde verwisseld.

verwoide, w.w. Verweiden.

verwulf, **verwulft**, znw. 't. 1. Gehemelte (vero.). 2. Gewelf van een regenbak, een put, een gebouw e.d. (vero.). Het woord is verwant met welven.

verzègge, w.w. 1. Toezeggen. 2. Opnemen van boodschappen. | De {p.383} kruienier komt alle weke boskippe te verzèggen. De slager kwam alle dingesdagge vlois te verzèggen.

verzêle, w.w. Een aan een zeel of touw grazend dier verplaatsen.

verzin, znw. 't, in de zegsw. *'t bai verzin doen*, het doen zonder na te denken. – *'t Bai verzin zègge*, het per ongeluk of vergissing zeggen.

verzoigseltjes, znw. mv. De door de zeef zijgende melkdruppeltjes, in de zegsw. *de leste verzoigseltjes*, *deer zet de boer z'n dochter 't gouwen oizer van op*, lett. door ook de laatste melkdruppeltjes op te vangen, is de boer in staat aan zijn dochter een gouden oorijzer te geven; in algemene zin: door op de kleintjes te letten, kan je een behoorlijk kapitaal bijeensparen.

verzuipstok, znw. de. Gelegenheidsformatie voor reddinghaak.

vessie, znw. 't. Vestje. Zie voor een zegsw. onder *kwatte*.

vessiestassie, znw. 't. Vestzakje.

vet (I), znw. 't. Ook: jus.

vet (II), in de zegsw. *vet weze*, 1. Ontslagen zijn 2. Dronken zijn. – *'n Vette slag*, slag die veel punten oplevert (kaartterm). – *'t Is altoid vet in 'n aâr z'n skuttel*, men denkt altijd dat een ander het beter heeft. Vgl. fri. it is altyd fet yn oarmans skûtel. – *'t Vet is van de ketel*, de rijke, royale tijd is voorbij. – *Vet in z'n toid weze*, voorheen gezegd van een knecht of meid die vóór de beëindiging van het dienstverband ontslag had gekregen of weggelopen was.

vetdoffer, znw. de. Vieze vetzak.

vetjanus, znw. de. Vetzak.

vetkees, znw. de. 1. Vetzak. 2. Smeerpots.

vetleren, bn., in de zegsw. *'n vetleren medalje*, ironisch voor een onderscheiding. | As je veertig jaar vulllesman benne, kroig je van de burrie 'n vetleren medalje.

vetlokkie, znw. 't. Zie *douplokkie*.

vetmeiste, w.w. Vetmesten, in de zegsw. *we zelle je vetmeiste!*, ironisch voor: je krijgt geen eten meer, je denkt toch niet dat we je zullen vetmesten.

vetterik, znw. de. Vetzak.

veugel, znw. de. Vogel. Zegsw. *de veugel over 't touwtje hippe leite*, zijn kans voorbij laten gaan. De zegsw. herinnert aan het beroep van vogelvanger. – *As de veugel in de fles skoit*, als Pasen en Pinksteren op één dag vallen, bij hoge uitzondering.

veugele, w.w. Met de handen betasten, morrelen, peuteren. | Zit toch niet zô án m'n te veugelen. Wie het er an dut slot zitte te veugelen? Zie het N.E.W. onder veugelen, afl. van veugel = vogel.

veugelaar, znw. de. Iemand die 'veugelt'. Zie veugelen bij v. Dale.

veugele-aai, znw. 't. Vogelei.

veugeledrit, znw. 't. Vogelstront.

veugelekooi, znw. de. Vogelkooi. Het eerste element veugele – i.p.v. ned. vogel – komt o.a. nog voor in: veugelenessie, veugelestront, veugeleverskrikker.

veugels, znw. mv. Vogels, in de zegsw. *de veugels brenge 't over*, een gerucht is er voor je 't weet.

veul, telw. en bw. 1 Veel. | Ik hew niet veul toid. 2. Vaak. | Hai komt hier veul. Hai nam veul 'n zak mit anmaakhoutjes mee. Zegsw. *dat is nou even zô veul*, zo is het nu eenmaal (vero.).

veule, w.w. Velen, verdragen. | Hai ken 't niet veule, dat jij beter speule.

veuls, bw. Veel, in comb. als: veuls te veul, veuls te kort, veuls te lang enz.

veures, znw. de. Zie *vóóres*. {p.384}

vezélf, bw. 1. Vanzelf, automatisch. | Zuks gaat niet vezélf. 2. Vanzelfsprekend (zeer frekwent gebruikt wfri. stopwoord). | Zuks gaat niet vezélf. 'Is Arie thuis?' ... 'Nei, vezélf niet, die most te voetballen vezélf.'

vier, telw., in de zegsw. *op vier en acht staan (op vierewacht staan)* 1. Wijdbeens staan. Eig als de wijzers van de klok die resp. op de vier en op de acht staan. 2. Rustig en voor iedereen te zien ergens staan. 3. Ergens staan waar men in de gaten loopt. | We stane hier zô erg op vier en acht, leite we maar effies deurloupe. 4. Scherp staan opletten.

vierdalf, telw. Drie en een half. Eig. de vierde half.

vierduisdoôsie, znw. 't. Doosje waarin men vierduiten of 2½ centstukken bewaarde. Zegsw. *Hai kon wel in 'n vierduisdoôsie*, hij was doodsbang.

vierduisstik, znw. 't. Zie *vierduit*.

vierduit, znw. de. Oude munt ter waarde van vier duiten of 2½ cent.

vierenveertig, telw., in de zegsw. *op vierenveertig lègge*, zodanig met je partner in bed liggen, dat de lichamen (met opgetrokken knieën) ineenvoegen en a.h.w. de vorm van twee vieren (dus het getal 44) hebben.

vierenveertige, w.w. Op 'vierenveertig' (gaan) liggen. | As 't koud is, doene we lekker vierenveertige.

vierewacht, in de zegsw. *op vierewacht staan*. Zie 'op vier en acht staan' onder **vier**. De vorm 'vierewacht' of zelfs de var. 'fiere wacht' kon ontstaan, doordat men de oorspr. betekenis niet meer voelde.

vierkánt (I), znw. 't. Het vierkante, zware houten geraamte midden in een (stolp)hoeve waarin het hooi wordt bewaard.

vierkant (II), bn., in de comb. 'n *vierkante koe*, een koe die uit alle vier spenen evenveel melk geeft.

vierkántsbalke, znw. mv. De vier dikke, rechtopstaande balken die het eigenlijke vierkant vormen. Zie *vierkánt (I)*.

vierkántsladder, znw. de. Ladder die tot in de nok van het vierkant reikt, waarlangs men dus altijd op het hooi kan komen.

vierkántsleer, znw. mv. Zie *vierkántsbalke*.

vierkántsstoile, znw. mv. Zie *vierkántsladder*.

vierspeend, bn. Met vier spenen.

viérkemis, bw. Samentr. van vierkant mis (vero.). | Je groipe vierkemis. As je denke, dat je nag wat in 't puutje hewwe 't is op.

vies, bn. en bw., in de comb. *vies bai weze*, zeer goed bij de tijd zijn, zeer uitgeslapen zijn.

viesk, bn. en bw. Vero. voor vies.

vieskerd, znw. de. Vero. voor viezerd.

vigelant (I), bn. en bw. 1. Waakzaam, oplettend (vero.) 2. Flink, kranig (vero.). Uit fra. vigilant.

vigelant (II), znw. de. Ouderwets, deftig soort rijtuig.

vigelére, w.w. Azen op, begerig zijn naar, streven naar. Uit fra. vigiler. Vgl. fri. figelearje. | Hai vigeleerde nei (op) 't baantje van gemeentebôde.

vilder, znw. de. Viller, degene die een kalf dat niet geboren kon worden, in het lichaam van de koe wilde en zo de stukken naar buiten haalde.

ville, w.w. Zie *ofville*.

vinger, znw. de, in de zegsw. *moin vinger past maar in ien ring*, ik wil alleen met jou trouwen. – *Je kenne gien vinger in de as steke*, je kunt niets doen of het komt vroeg of laat uit.

vingere, w.w. Gemakkelijk (smerige) {p.385} vingerafdrukken krijgen of tonen. | Die keukenkassies vingere zô.

vingerig, bn. en bw. 1. Koud (zodat men koude vingers krijgt). | 't Is puur vingerig in buiten, 't Is vingerig weer. 2. (Smerige) vingerafdrukken krijgend of tonend. | 't Benne vingerige kassies. Die kassies ziene puur vingerig.

vinke (I), znw. mv. Kanen, uitgebraden vetklompjes. Zegsw. *vinke moete kouke op je stik en sisse (suize) in je bek*, kaantjes zijn het lekkerst als ze gloeiend heet op je boterham komen, gloeiend heet gegeten worden. – *Z'n vinke uitbreide*, zijn hart luchten.

vinke (II), w.w. Eten. | Is er nag wat te vinken?

vinkepan, znw. de. Pan waarin men kanen braadt.

vinkeskuttel, znw. de. Schotel waarin men de kanen opdient of bewaart.

vinnig, bn. Ook: flink, met pit. | ' Is 'n vinnig joô(n)je.

viôle, w.w. Maken, bevestigen. | Ik zel 't er wel efkes an viôle.

viôlemaker, znw. de. Druktemaker.

vioël, znw. de, in de zegsw. *'t is 'm mit gien vioël in z'n donder te stroiken*, het is hem met geen mogelijkheid bij te brengen.

visentére, w.w. Vero. voor visiteren.

visk, znw. de. Vero. voor vis. Vgl. fri. fisk.

viske, w.w. Vero. voor vissen. Vgl. fri. fiskje.

viskerman, znw. de. Vero. voor visser(man). Vgl. fri. fiskerman.

vissepikker, znw. de. Meeuw, sterntje.

vlaai, znw. de. Door de natuur gevormde del of geul in weiland. De herkomst van het woord is onzeker. In de vakliteratuur wordt o.a. gewezen op de mogelijkheid in vlaai een var. van vallei te zien (Zie Boek. onder vlaai I), een woord dat verwant zou zijn met vlaai = platte koek (Zie Boek.) of een var. van vlije = geul, kreek, misschien behorend bij het w.w. vlijen (Zie M. Schönfeld 'Nederlandse Waternamen', blz. 218).

vlaaie, w.w. Passen, behoren, moeten. | Dat vlaait wel, Die beêlde vlaaie skilderd = moeten geschilderd worden. Vgl. fri. flije = vlijen, schikken, gelegen komen. Vgl. Boek. onder vlijen. Zie ook het N.E.W. onder vlijen.

vlaar, znw. de. Var. van vlier(boom).

vlagge, w.w. Ook: het uitsteken van een korte onderbroek onder een korte bovenbroek, of van een onderrok onder een rok. | Haal je onderbroek es op, je vlagge.

vlaggie, znw. 't. Vlaggetje.

vlais, znw. 't. Dial. var. van vlees. Vgl. vleis, **vlois**, vlôs. Zegsw. *wie (die) 't vlais het, zel ok de bientjes neme*, wie de lusten heeft moet ook de lasten dragen.

vlaizak, znw. de. Schertsnaam voor hemd. Vgl. fri. flesksek.

vlaizig, bn. Ook: van vlees houdend. | Ik ben niet erg vlaizig.

vlaizighoid, znw. de. Vlees of wat er op lijkt.

vlak, bn. en bw., in de zegsw. *vlak valle*, schuld bekennen. – *Vlak gaan*, naar bed gaan.

vlakke, w.w. Egaliseren, vlak maken.

vlak-of, bw. Gewoonweg (vero.) | Je loupe vlak-of te spragen.

vlam, znw. de. Ook: 1. Liefste, meisje. | Hai het weer 'n nuwe vlam. 2. Vrijer. | Ze het weer 'n nuwe vlam. 3. Mist, in de comb. *'n kouwe vlam*, een koude, kille mist.

vlareboum, znw. de. Vlierboom. Vgl. fri. flearebeam.

vlarehoining, znw. de. Heg van vlier-{p.386}struiken. Vgl. fri. flearehage.

vlaremuïs, znw. de. Vleermuis. Vgl. fri. flearemûs.

vleden, bn. Verleden. | Vleden maandag hew ik 'm nag zien.

vlekkerig, bn. Vlekkig, met vlekken bedekt.

vles, znw. de. Var. van fles.

vlete, znw. mv. van vleet, in de zegsw. *hêle vlete*, hele boel, bij de vleet. | De kerk had vroeger hêle vlete land. Zie het N.E.W. onder vleet I.

vleul, znw. de. Zwaarste deel van de dorsvlegel (vero.).

vlieg, znw. de. Vlieg. Door ouderen meestal 'mig' genoemd.

vliegerbot, znw. 't. Vliegertouw.

vlint, znw. de. Zie *flint*.

vloer, znw. de, in de zegsw. *ientje over de vloer hewwe*, iemand (als hulp) in huis hebben. Vgl. fri. immer oer de flier hawwe. – *Van de vloer weze*, naar bed zijn, weg zijn. | As de kloine joôs van de vloer benne, stilt 't al puur op. – *Erges over de vloer komme*, ergens geregeld in huis (op visite) komen.

vlois, znw. 't. Zie *vlais*.

vlooi, znw. de. Vlo.

vlooie, w.w. Slaan (vero.) | Je moete raak vlooie.

vlooeibunker, znw. de. Spottend voor (smerig) bed.

vlooeipik, znw. de. Steek van een vlo, plekje waar een vlo gestoken heeft. | Z'n loif zat onder de vlooeipikke.

vloôt (I), znw. de. 1. Botervloot. 2. Lage bak waarin de kaaskoppen onder de pers staan.

vloôt (II), znw. de. Vloot (van schepen), in de zegsw. *de vloôt niet volge kenne*, het tempo van de anderen niet kunnen volgen.

vlook, bn. Zie *flouk*.

vlos, znw. de. Zie *flos*.

vlosse, w.w. Zie *flosse*.

vlouk, bn. Zie *flouk*.

vloukte, znw. de. Zie floukte.

vlotbrugge, w.w. Alternatief biljartspel dat gespeeld wordt met een zg. vlotbrug, een rechthoekig houten bord met drie opstaande randen en aan de voorkant een schuinaflopend vlak. Op het bord zijn genummerde holtes waarin men na elkaar een aantal biljartballen moet stoten. Wie na een bepaald aantal stoten de meeste punten heeft gescoord, is winnaar.

vlottertje, znw. 't. Iets dat vlot verloopt of moet verlopen, o.a. gezegd van een kort spelletje kaarten.

vlug, bn. en bw., in de zegsw. *niet erg vlug weze*, zich niet erg goed voelen. – *Vlug skroive*, met veel tussenruimte schrijven (zodat het blad vlug vol is). – *Die jas (jurk e.d.) is m'n te vlug*, die jas (jurk e.d.) is mij te wijd (ik schiet er te vlug in). – *Ze benne deer zô vlug as dikke stront deur 'n zeifie (as dikke stront langs 'n ketting, as stroup in de winter)*, ironisch voor: ze zijn daar zeer traag, laks.

vlugger, bn., in de zegsw. *weer vlugger weze*, weer wat beter, levendiger zijn (van een patiënt).

vluggig, bn. en bw. (Nogal) vlug. | Hai was vluggig t'rug.

vlugte, znw. de. Vlugheid.

vluil, znw. de. Zie *vleul*.

vluus, znw. de/'t. 1. Het vlies. 2. Vlies op gekookte of andere vloeistoffen, dun laagje ijs in de sloot. Vgl. fri. flues.

vluzig, bn. Met een (dik) vlies. | De melk is vluzig.

voebalder, znw. de. Var. van voetballer.

voeballe, w.w., in de comb. *te voeballen gaan*, 1. gaan voetballen 2. gaan kijken naar een voetbalwedstrijd.

voeballand, znw. 't. Vero. voor voetbalveld. {p.387}

voddebaal, znw. de. Slordig, zeer onelegant gekleed (vrouws)persoon.

voede, voeden, w.w. en znw., in de zegsw. *'t is voede(n) of spaaie(n)*, gezegd van een vrouw die weer een kind aan de borst heeft of weer in verwachting is (en vaak misselijk), dus van een vrouw die veel kinderen baart.

voeg, znw. de, in de zegsw. *in dezelfde voeg*, op dezelfde wijze. – *In die voeg*, in dier voege, op die wijze.

voelder, znw. de. Lett. voeler, in de zegsw. *wie voor 'n voelder uitgaat, komt as 'n knoffelaar thuis*, wie met meisjes uitgaat om oneerbare handelingen te verrichten, komt van kwaad tot erger (vero.).

voer, znw. 't. Ook: een wagenvracht. | 'n Voer hooi. Zegsw. *goed voer en 'n warme stal hewwe*, in elk opzicht een goede verzorging hebben. – *Hai is z'n voer kwoit vóór ie an de zeunis is*, hij komt (door eigen schuld of domheid) niet toe aan het profiteren van een voordeeltje. 2. hij is zeer verkwistend, heeft het geld dat voor andere zaken bestemd was al besteed. 3. hij heeft zijn boterhammen al op voor het schafttijd is. – *Goed in 't voer zitte*, krachtig gevoed zijn. – *'t Voer loit in de breg*, het ongeluk is geschied.

voerbiete, znw. mv. Voederbieten.

voerderstoid, znw. de. Var. van voertijd. Vgl. fri. fuorrerstiid.

voere, w.w. Vee voe(de)ren.

voerelegge, w.w. Hooi in lagen op de wagen tasten.

voerelegger, znw. de. Iemand die de lagen hooi deskundig op de wagen tast.

voerskuttel, znw. de. Voerschotel of -schaaltje.

voert, znw. 't. Vaarsloot.

voester, znw. de. Voedster, vrouwel. konijn.

voet, znw. de, in de zegsw. *voor de voet of werke*, zie: *voor de laag of werke* onder **laag**. – *Dat zit op gien goeie voet*, dat deugt niet, daar zit een luchtje aan. – *'t Is 'n voet van je elleboug*, je hebt het nog lang niet (vero.).

voete (I), w.w. Zeker jongensspel (vero.).

voete (II), znw. mv., in de zegsw. *in gien voete of vame*, bij lange niet. Vgl. fri. op gjin fuotten en fiemen.

voetbadje, znw. 't. Voetbadje (bij kop en schotel).

voétenénd, znw. 't. Voet(en)eind(e) (van het bed).

voeting, znw. de. Fundering. Mv. voetings.

voetpog, znw. de. Met vocht en slijm gevuld vlies dat bij het kalven na de waterpog breekt.

voetskuttel, znw. de. Aarden schotel met een voet, voorheen gebruikt als deksel op verwarmde pijpen.

voifkop, znw. 1. IJzeren maat (5 liter) (vero.) 2. Hoge hoed met het model van een 5 litermaat (vero.) 3. Iemand die zeer lelijk is (vero.).

voifraaier, znw. de. Plant- of zaaimachine waarmee vijf rijen of regels tegelijk geplant of gezaaid worden.

voifskachte, voifskachten, bn. Zie **voifskafte, voifskaften**.

voifskafte, voifskaften, bn. Met vijf schaften. | 'n Voifskaften jurk.

voiftalf, telw. Vier en een half (vero.). Eig. de vijfde half. Zo ook: voiftalfhonderd = 450; voiftalfduzend = 4500.

Voige, znw. mv. Oude spotnaam voor de inwoners van Enkhuizen.

voigeben, znw. de. 1. Vijgemand. 2. Grote rieten hoed met brede rand.

voigedaalders, znw. mv. Zie **voigedale**.

voigedale, znw. mv. Dadels (vero.).

voigekiep, znw. de. Ouderwetse rieten mannenhoed. {p.388}

voil, znw. de. Dweil. Verkleinvorm voiltje.

voilder, znw. de. Afslager op een (publieke) veiling.

voile, w.w. Dweilen.

voilingbordje, znw. 't. Tweedelig, scharnierend bordje waarop met witte letters de naam van de aanvoerder stond en waarop met krijt aan weerskanten het soort en het aantal produkten werden genoteerd.

voizelberg, znw. de. Bewaarplaats van hooi gesloten door een kap die hoger en lager kan worden gesteld.

voinde, w.w. Vero. voor vinden.

voinster, znw. 't. Vero. voor venster.

vol, bn. en bw., in de zegsw. *vol weze*, 1. Verzadigd zijn. 2. Vol in het hoofd zijn, vol op de borst zijn, verkouden zijn. – *Vol worre*, ontroerd raken, vol schieten.

volder, bn. en bw., Var. van voller, oneigenlijk gebruikte vergrotende trap. Hiernaast de overtreffende trap: 't volst.

vôle, w.w. Een veulen werpen. Vgl. fri. fôlje.

vôlevlais, znw. 't. Veulenvlees, in de zegsw. 't *vôlevlais loit er nag op*, gezegd van iemand die er voor zijn of haar leeftijd nog jong en kwiek uitziet.

volge, w.w. Ook: biljartterm; het opnemen tegen de uitdager of tegen de winnaar van de vorige partij (tijdens het 'kermisbiljarten').

volger, znw. de. Ook: 1. Iemand die bij het kermisbiljarten 'volgt', zie *volge*. 2. Deksel van de kaaskop waarop de pers drukt.

Volgersbône, znw. mv. Ouderwets soort slabonen zonder draad, voor het eerst gekweekt door Egbert Volgers Bz. te Enkhuizen.

volk, znw. 't. Ook: 1. Huisgenoten, familie. | Doen je volk de groete. Hai is nag volk van m'n. 2. Personeel. | Hai ken gien volk kroige. 3. Visite, bezoek. | We kroige volk veneivend. Zegsw. 'n *beetje volk*, 'n *lekker leven*, gezegd als een smakelijk gerecht met slechts weinigen gedeeld hoeft te worden. – *Deer is volk thuis*, daar weten ze hun weetje, daar laten ze niet met zich sullen.

volgooie, w.w. Ook: volspuwen of -braken.

volsjouwe, w.w. Ook: door het binnenlopen met vuile voeten zeer smerig maken. | Ze hewwe mit hulle prutpôte de hêle gang volsjouwd.

volspuge, w.w. Zie *volgooie*.

volswumme, w.w. Zie *volsjouwe*.

vongen, volt. deelw. van vangen, in de zegsw. *deer is niks an vongen*, daar is niets aan, dat stelt niets voor.

vonke, znw. mv. in de zegsw. *nei de leste vonke skoppe*, 1. het einde zien naderen, gaan sterven 2. bijna failliet zijn.

voël, znw. 't. Veulen. Verkleinvorm voôltje. Vgl. fri. fôlle en fôltsje.

voor, vz. en bw., in de zegsw. *op voor werke*, vooruit werken. – *De klok loupt op voor*, de klok loopt voor. – *D'r voor in staat weze*, er toe in staat zijn.

voorbeêld, znw. 't, in de zegsw. *deer is gien voorbeêld ván*, erger kan het niet, zoiets zie je nergens of maak je nergens mee.

vóórbint, znw. 't. Touw waarmee de ponder aan de voorzijde van de hooiwagen op het hooi wordt vastgesjord.

voordám, znw. de. Dam of toegangshek aan de voorzijde van de (boeren)woning. Zegsw. *allemaar de voordám uitgaan*, steeds er op uitgaan en zijn eigenlijke werk verwaarlozen.

voordeur, znw. de, in de zegsw. *hai is deer deur de voordeur inkommen*, hij is daar met open armen ontvangen, {p.389} heeft daar een wit voetje.

vóórend, znw. 't. Voorste deel van de (boeren)woning.

vóóres, znw. 't. Vóórhuis. In de wfri. stolphoeve bestond dit doorgaans uit de z.g. pronkkamer. Zie ook fóóres.

vóórgende, bw. Voorgaande, vorige. | Vóórgende week.

vóórhaal, znw. de, in de zegsw. *an de voorhaal weze*, 1. iets op voor hebben t.o.v. anderen. 2. verder zijn met het werk dan men verwachtte. Vgl. Boek. in de voorhaal zijn.

vóórjaar (I), 't, in de comb. *van 't voorjaar*, 1. het afgelopen voorjaar. 2. het komende voorjaar. Dezelfde betekenismomenten hebben successievelijk: *van de zeumer*, *van de herrest* *van de winter*.

vóórjaar (II), 't. Voorste gedeelte van een koeie-uier.

vóórjaars, bw. In het voorjaar. | We hewwe 't voorjaars 't drokst. Vgl. fri. foarjiers.

vóórjarig, bn. Voorjaarsachtig.

voorín (I), bw. Vooringang, voordeur. Zegsw. *voorin komme allien(d)ig de kat en de bruid*, alleen de kat en de bruid komen via de voordeur of pronkdeur binnen (vero.).

voorín (II), znw. 't. Voorste gedeelte van de (boeren)woning.

vóórkomme, w.w. Ook: voor de dag komen. | Je komme maar deftig vóór, moid.

vóórkommen, znw. 't. Ook: busten. | Ze het puur zô'n vóórkommen.

vóórlachers, znw. mv., in de zegsw. *alle voorlachers benne gien neilachers*, iemand die van te voren plezier in iets heeft, heeft er soms na afloop verdriet van.

voorlekig, bn. (Nogal) voorlijk. | 't gewas is voorlekig.

vóórneild, znw. de. Voornaald, een platte reep goud, soms met edelstenen versierd, die op het voorhoofd van de boerin ligt en op zij aan de kap wordt bevestigd (vero.).

voors, bw. Voorts, overigens. Zegsw. *en zô voors en zô verders*, enzovoort(s).

vóórskot, znw. 't. Houten voorgevel.

vóórspoen, znw. 't, in de zegsw. *an 't voorspoen légge* de beste positie innemen, voorgetrokken worden.

voorst, znw. 't, in de zegsw. *in 't voorst*, in het begin. | In 't voorst van de week. – *Nou weet je 't voorst en 't achterst*, nu weet je alles tot in de finesses.

vóórtein, znw. 't. Veterband waarmee men een schaats van voren vastbindt. Vgl. *achtertein*.

vóórtoid, znw. de. 1. Voorjaar. 2. Tijd voor de drukste werkzaamheden op het land weer beginnen.

voren, bw., in de zegsw. *in 't voren werke*, vooruit werken.

vorenen, bw. in de comb. *van vorenen*, var. van 'van voren'.

vors, bn. Vero. var. van vers.

vort, bw. 1. Vooruit. | Vort, knol! 2. Weg, vertrokken. | Hai is net vort. Vgl. fri. fuort. Zegsw. *'t gaat in ien moeite (drokte) vort*, het gaat tegelijkertijd, het kost geen extra moeite. Opmerking: i.p.v. de ned. constructie al rijdend(e), al werkend(e), al slapend(e) enz. bezigt men in het wfri. de constructie: raaiende vort, werkende vort, sleipende vort enz.

vortgaan, w.w. Weggaan, vertrekken. Vgl. fri. fuortgaan.

vorthelpe, w.w. Zoek maken. | Hei jij die kam soms vortholpen?

vortsture, w.w. Wegsturen. Vgl. fri. fuortstjûre.

vortsuddere, w.w. Blijven sukkelen, lijdend blijven. {p.390}

vossig, bn. Voskleurig, roodbruin. | Ze het vossig heer.

vouw, znw. de, in de zegsw. *op de vouw légge*, op de naad, in de plooi leggen. | Zel je je broek op de vouw légge!

vouwe, w.w. Vouwen. Het volt. deelw. is vouwd of vouwen.

vraai, bn. en bw. Vrij. Zegsw. *vraai loupe*, 1. niet zwanger raken. 2. niet besmet worden of ziek raken. – *Ientje vraai houwe*, voor iemand de verteringen betalen. – *Erges vraai (van) kenne*, 1. iets niet hoeven doen. | Je kenne wel vraai ramelappe(n). 2. ergens buiten kunnen. | Je hewwe nou wel 'n auto, maar je kenne d'r best vraai van.

vraaibank, znw. de. Verkoop van vlees afkomstig van noodslachting of van ten dele afgekeurde dieren waarvan het vlees gesteriliseerd is. | D'r is ankomde woensdeg vraaibank.

vraaidoôs znw. de. Vrijlustig meisje.

vraaie, w.w. en znw. Vrijen. De vervoeging is: vraaie – vraaide/vree – vraaid/ vreeën. Zegsw. *ze is glad te vraaien*, ze is zeer vrijlustig. – *Vraaie(n) is bedriege(n)*: 't is zachies prate(n) en hard liege(n), tijdens het vrijen worden vaak allerlei loze beloftes gedaan of allerlei leugens verteld.

vraaier, znw. de. 1. Vrijer. 2. Sinjeur, knaap | Da's ok 'n rare vraaier. Ik vertrouw die vraaier voor gien sent. Zegsw. *mit 'n kouwe vraaier zitte*, met een koude stoof zitten (vero.).

vraaigevighoid, znw. de. Ook: toegeeflijkheid (vero.).

vraaiig, bn. en bw. (Nogal) vrij, vrijpostig.

vraaiighoid, znw. de. 1. Vrijheid. 2. Vrijpostigheid.

vraaireid, bnw. Gereed om te vrijen (vero.).

vracht, znw. de. Ook: massa in het algemeen. | Hai het nag 'n vracht piepers legge. Zegsw. *de vracht hewwe*, 1. volgeladen zijn (van een schuit), 2. dronken zijn. – *An de vracht legge*, volgeladen zijn (van een schuit). – *Al puur an de vracht weze*, 1. bijna volgeladen zijn (van b.v. een auto), zodat er vrijwel niemand of niets meer bij kan, 2. al heel wat sterke drank gedronken hebben. | Je benne puur an de vracht.

vrachtman, znw. de. Vrachtrijder die voorheen allerlei vrachtjes ophaalde of ook wel boodschappen. Zijn klanten zetten een kaart voor de ramen als zij een vrachtje of een boodschap voor hem hadden.

vrak (I), bn. Wrak, ondeugdelijk. | 'n Vrakke koe. Vrakke keis.

vrak (II), znw. 't. Wak, wrakke plek in het ijs (vero.).

vrage, w.w. Vragen. De vervoeging luidt: vrage – vroeg – vroegen/vraagd.

vrageboek, znw. 't. Catechismusboek (vero.).

vragering, znw. de. Catechismusles (vero.).

vrage, znw. mv. Wrakke, beschadigde spullen (vero.).

vrakstikke, w.w. Verhakstukken, verhandelen, bedisselen.

vrassel, znw. de. Iemand die nooit stil zit.

vrassele, w.w. Voortdurend heen en weer bewegen (op een stoel).

vrassele, w.w. Zie *vrassele*.

vredig, bn. Vero. voor tevreden. | Ik was deer toch niet vredig.

vree, znw. de. Var. van wreef. | Ik moet 'n skoen mit 'n houe vree.

vreeë, ww. Freewheelen.

vreemd, znw. 'n. Iemand die ergens niet bekend is, niet ingewijde. | 't Is voor 'n vreemd meist niet te vinden. 'n Vreemd zou d'r niks van begroipe. {p.391}

vrege, w.w. Vero. voor vragen. De vervoeging luidde: vrege – vroog – vrogen.

vreid, bn. 1. Wreed. 2. Ruw, hard voor het gevoel.

vreie, bn. Verbogen vorm van vreid. | Vreie hande. 'n Vreie skil.

vreike, w.w. Wrikken, met geweld wringen.

vreiker, znw. de. in de zegsw. *hai is gien vreiker*, hij doet niet meer dan een gewoon man.

vriezerig, bn. Vriezend, vorstig. | 't Is vriezerig weer.

vrind, znw. de. Var. van vriend.

vrinde, znw. mv., in de zegsw. *vrinde hewwe*, niet tegen kittelen kunnen (vero.).

vroeg, bn. en bw., in de zegsw. *vroeg bai de werke weze*, 1. Vroeg aan het werk zijn. 2. Vroeg aanwezig zijn (op het werk of elders). – *Vroeg in de woid*, *vroeg vet*, een meisje dat al jong een vrijer of verkering heeft, trouwt doorgaans vroeg. – *Vroeg an de mar(k)t*, *vroeg verkocht*, zie de vorige zegsw. – *Vroeg bai vroeg*, zeer vroeg, vroeg genoeg. | Je hewwe niet zô te jagen, 'oor, 't is nag vroeg bai vroeg. – *Vroeg dag*, zeer vroeg (op de dag). | 't Is nag vroeg dag. Hai kwam vroeg dag opperdan.

vroeger, bn, in de zegsw. *vroeger is nou niet*, het heeft geen zin altijd over vroeger te praten, de tijden zijn nu eenmaal veranderd.

vroegkalver, znw. de. Koe die vóór 1 maart kalft.

vroegkerk, znw. de. Vroege kerkdienst, vroegmis.

vroegopperstoid, znw. de. Tijd waarin men zeer vroeg opstaat om aan het werk te gaan (op de akker).

vroegspouk, znw. de. Iemand die zeer vroeg op is, 's morgens zeer vroeg bij de hand is.

vroete, w.w. Wroeten. Zie voor een zegsw. onder *moltje*.

vroides, bw. Vrijdags. | Hai komt enkeld vroides.

vroidesweer, znw. 't, in de zegsw. *vroidesweer*, *zundesweer*, oude weerspreuk die aangaf dat het weertype op vrijdag bepalend zou zijn voor dat op zondag.

vroideswerke, w.w. Allerlei werkzaamheden in en om huis verrichten op de vrijdag.

vroiflap, znw. de. Wrijfdoek.

vroive, w.w. Wrijven.

vrollie, znw. mv. Samentr. van vrouw lie(den), vrouwlui (vero.).

vrongel, znw. de. Dot, samengebonden bundel. Het woord is wsch. verwant met wroeten.

vrotje, znw. 't. Dotje. | Je beffie zit hillegaar op 'n vrotje.

vrouke, w.w. 1. Kokhalzen. 2. Oprispen, rochelende geluiden maken. 3. Kwaken (van kikkers). 4. Wrokken, mopperen. Mog. is het woord als klanknabootsing ontstaan.

vrouw, znw. de. Ook: aanspreekvorm van een (eenvoudige) getrouwde vrouw. | Hei je vrouw Knol nag spoken?

Vrouwedag, znw. de. Kerkelijke feestdag van Onze Lieve Vrouw, t.w. Maria Lichtmis, 2 februari. Zegsw. *vrouwedag donker: de boer 'n jonker*, *vrouwedag helder de boer nei de kelder*, oude rijmspreuk die aangaf dat een donker, nat begin van februari voor de boeren beter zou zijn dan een begin met helder, vorstig weer.

vrouwehand, znw. de, in de zegsw. *'n vrouwehand en 'n peerdetand magge nooit stilstaan (weze)*, oude volksspreuk die aangeeft dat vrouwen en paarden altijd aan het werk dienen te zijn.

vrouwehemd, znw. 't, in de zegsw. *die {p.392} is in 'n vrouwehemd doupt*, gezegd van een verwijfde knaap of man, van een jan hen.

vrouwe-nut, znw. 't. Nutsavond speciaal voor vrouwen. Vgl. manne-nut.

vrouwereid, znw. de, in de zegsw. *vrouwereid en peerdestront benne wel goed, maar je moete ze drek(t) gebruike, aars verskrake ze*, ouderwetse volkswijsheid die aangeeft dat men advies van een vrouw direct moet opvolgen, wil het effect sorteren, zoals men paardemest terstond moet gebruiken, wil het werkzaam zijn.

vrouwmoid, znw. de, in de zegsw. *as vrouwmoid diene*, als dienstbode werkzaam zijn met de bedoeling of met de hoop t.z.t. de baas te trouwen. (vero.).

vrouwse, znw. mv. Vero. vorm van vrouwen.

vrullie, znw. mv. Zie *vrollie*.

vrund, znw. de. Var. van vriend.

vrundelek, bn. en bw. Var. van vriendelijk.

vuik, znw. de. Var. van fuik, Zie ook *fuk*.

vuil (I), bn. en bw., in de zegsw. *vuil koike*, kwaadaardig, gemeen kijken. – *'n Vuile zègger*, iemand die het (te) boud zegt.

vuil (II), znw. 't. Ook: onkruid.

vuile, znw. mv. Grote exemplaren onkruid. | D'r stane puur zukke vuile in de wortele.

vuilbouwer, znw. de. Tuinder die weinig of niets doet aan onkruidbestrijding.

vuiléndig, bn. en bw. Boos, kwaadaardig (vero.). | Vuilendige ooge (W.F.O.N. 7, 14, 7).

Mog. schuilt in het woord het fra. vilain = gemeen, laag, slecht, en is de wfri. vorm ontstaan o.i.v. vuil = gemeen. (Vgl. een vuile streek). Vgl. middelned. vileinich = gemeen, laaghartig. Vgl. fri. fûleindich = fel, hevig, krachtig.

vuiltje, znw. 't. Ook: (klein)onkruid. Mv. vuiltjes. | D'r staat hier en deer nag wel 'n vuiltje. Vgl. *kwaadjes*.

vuiltjese, w.w. Onkruid uittrekken (met de hand). Vgl. *kwaadjese*.

vuiltjeszak, znw. de. Zie *kwaadjeszak*.

vuiltoid, znw. de. Vochtige, warme periode, hondsdagen, tijd waarin het onkruid weelderig groeit.

vuilzak, znw. de. Zie *kwaadjeszak*.

vuiste, znw. mv., in de zegsw. *vuiste slaan en daalders skoite*, schertsreactie op iemands vraag, wat hij moet doen.

vul, telw. en bw. Dial, var. van veel.

vulles, znw. 't/de. Het vuilnis.

vullesblik, znw. 't. Blik om vuil op te vegen.

vullesboer, znw. de. Vuilnisman.

vullesemmer, znw. de. Vuilnisemmer.

vullesman, znw. de. Vuilnisman.

vullesvat, znw. 't. Vuilnisvat, in de zegsw. *ik ben gien vullesvat*. 1. houd je rommel maar. 2. ik maak niet alle etensrestjes op.

vulleswagen, znw. de. Vuilniswagen, in de zegsw. *ik ben gien vulleswagen*, zie de vorige zegsw..

vunsterig, bn. Donker, regenachtig, slecht. | Vunsterig weer. Vgl. ned. vuns = vuil, en du. Finster.

vurf, znw. de. Verf.

vurg, znw. de. Vore (gemaakt door de ploeg).

vrk, znw. de. 1. Vork. 2. Hooivork, mestvork. Zegsw. *mit 'n vrk skroive*, veel te hoge rekeningen schrijven.

vrk- en lepelebak, znw. de. Bak of lade waarin de vorken en lepels bewaard worden.

vrnm, znw. de. Var. van vorm.

vrrel, znw. 't. Vierendeel, kwartier van een uier. | Die koe het 'n hard vrrel. {p.393}

vrreljaar, znw. 't. Kwartjaar (vero.).

vrreljaars, bw. Een kwart jaar geleden (vero.).

vrst, znw. de. Var. van vorst, het vriezen.

vrst, bw. Zie *vort*.

vrve, w.w. Verven.

vrver, znw. de. (Huis)schilder.

vrur, znw. 't, in de zegsw. *je zelle wel zien wat er van over 't vrur komt*, je zult wel zien, wat er van terecht komt.

vrurduvel, znw. de. Ook: ketel om veevoeder te koken, om vuil wasgoed uit te koken.

vrurmand, znw. de. Rieten mand, ongeveer 1½ m hoog en 75 cm breed. In de mand was een soort rooster waarop een komfoor stond met een dove kool of briket erin.

vrurpolkes, vrurpolukes, znw. 't. Zie *pokes*.

vrurze, w.w. Heel licht omspitten (vero.). (Noord-Scharwoude).

vrurzie, znw. de. Spirit, energie om iets tot stand te brengen (vero.). (Noord-Scharwoude). Mog. is het woord een contaminatie van vuur en energie.

{p.394}

W

waag, znw. de. Smalle ruimte tussen twee huizen waar nog juist een rijtuig kan worden geplaatst (vero.). Misschien is het woord een var. van weig of weeg = wand, fri. waech. Zie het N.E.W. onder weegluis.

wáái (I), pers. vnw. Geaccentueerde vorm van wij. | As húllie gane, gane wáái ok.

waai (II), znw. de/'t. Wei, hui. Zegsw. *ze hewwe bai dezelfde boer waai haald*, gezegd van lieden die beweren, dat bepaalde personen nog (verre) familieleden van hen zijn. – *We hewwe*

nag uit 't zelfde nappie waai dronken, gezegd als men na jaren een ouddorpsgenoot of een oude schoolmakker ontmoet. – *Veul waai maar gien toete*, schertsende woordspeling in de zin van: wat waait het hard. Lett. veel wei maar geen biggen of varkens.

waaibutter, znw. de. Schrale boter gemaakt van wei.

waaie, bn. Wijde, brede. | Da's puur zô'n waaie sloôt.

waaile, pers. vnw. Wij lui, wij lieden (vero.).

waainap, znw. de. Napje om wei uit een vat of emmer te scheppen.

waaivat, znw. 't. Vat waarin wei wordt bewaard. Mv. waaivate.

waal, znw. de. Rij gerooide produkten. | Die waal uiens zelle we murgen thuishale. Het woord is wach. een dial. var. van wal.

waan, bn. Kantig en spintig, gezegd van balken, planken, latten e.d. (vero.). | Hai het 'n pertaai wane skrôde kocht. Het woord is verwant met het voorvoegsel wan-. Vgl. Boek. onder waan. (I).

waar, bn., in de zegsw. *waar of leugen*, waar of niet?

waar, znw. de. Zegsw. *alle waar is nei z'n geld*, de prijs van een produkt wordt bepaald door de kwaliteit. – *Z'n waar thuis kroige*, de onaangename gevolgen van zijn verkeerde daden ondervinden. – *'t Is drouge waar*, gezegd van droog vuil dat gemakkelijk is af te borstelen.

waard, znw. de. Laag liggend land, ingepolderd land. Zie het N.E.W. onder waard – 3.

waarsman, **waardsman**, znw. de. Lid van dijk- of polderbestuur (vero.).

waarskap, znw. de. Zie *waarskip*.

waarskip, znw. de. Vóór 1864 de naam van de heemraden in Drechterland. Het eerste element is de stam van het w.w. waren in de oude betekenis van: in acht nemen, zorg dragen voor.

waarskouwe, w.w. Waarschuwen.

wabber (I), in de groetformule *de wabber*, aju, tot ziens, het beste. Vgl. de *wapper*.

wabber (II), znw. de, in de zegsw. *de wabber hewwe*, flink ziek of katterig zijn Vgl. *wap* en *wapper*.

wachtende, tegenw. deelw., in de zegsw. *dat was ik wachtende*, dat verwachtte ik, daar rekende ik op.

wàffer, vrag. vnw. Wat voor (een) welk(e), hoedanig(e). | Waffer auto hei je kocht? Waffer is 't? Waffer soorte bouw je?

wàffere, vrag. vnw., zelfst. gebruikt. Hoedanige, welke. | Waffere benne 't. Dut benne moines, maar waffere benne nou jouwe(n)s?

wage, w.w., in de zegsw. *an mekaar te wagen weze*, aan elkaar gewaagd zijn. Het woord is een var. van wegen. Vgl. ned. tegen elkaar opwegen. {p.395}

wagen, znw. de, in de zegsw. *los voor de wagen (de kar) weze*, lichtzinnig zijn. – *De wagen lout an*, de zaak loopt spaak. – *Achter de wagen rake (weze)* in de problemen geraken of zijn, er beroerd aan toe zijn. – *An de gouwen wagen vasthouwe*, een royaal en verkwistend leven leiden. – *Gien wagen zô recht of hai stoôt welder(e)s*, niets is volmaakt.

wagebint, znw. 't. Lang, dik touw waarmee de ponder op de hooiwagen wordt vastgesjord.

wagenknip, znw. de. Wagenspoor (vero.).

wagenwup, znw. de. Krik voor het 'opwippen', opvijzelen van een wagen. Vgl. fri. weinwip.

wak (I), bn. Nat, vochtig (van het weer) (vero.). | 't Is al dagelang wak weer. Vgl. het N.E.W. onder wak – 2.

wak (II), znw. 't. Wak in het ijs. Zegsw. *ientje in 't wak reide*, iemand een totaal verkeerde raad geven.

waker, znw. de, in de zegsw. *'t zei wel 'n waker worre*, er zal wel gewaakt moeten worden, zodat het een slapeloze nacht wordt. | D'r staat nag 'n veersie op kalve(n), dat 't zel vennacht wel 'n waker worre.

wal, znw. de. Ook: 1. Kant van opgestapelde kool. 2. Boenstoep. 3. Verdikking onder het oog. Zegsw. *ze droive niet om de wal*, ze zijn schaars, ze zijn niet gemakkelijk (in de buurt) te verkrijgen. – *Je moete bouwe wat om de wal droift*, je moet het komende seizoen juist die produkten verbouwen welke nu weinig of niets opbrengen, die nu a.h.w. in de sloot belanden en voor de wal drijven. – *Weer bai de wal opkreêuwe (opkrabbele)*, 1. herstellen van een ziekte. 2. er financieel weer boven op komen.

walhanger, znw. de. 1. Luiard. 2. Iemand met een sober bestaan.

walle, znw. mv., in de zegsw. *weke walle zoeker*, tegenwerpingen maken.

walling, znw. de/'t. Gras dat langs de slootkanten van bouwland groeit of afgemaaid gras van de begroeide walkant van een stuk bouwland.

walridder, znw. de. Soort onkruid.

wamele, w.w. De eerste voortekenen van zwangerschap tonen, hetgeen zich met name uit in misselijkheid (vero.). Zie voor de herkomst van het woord het N.E.W. onder wamelen.

wand, znw. de, in de zegsw. *weer bai de wand op kreêuwe (opkrabbele)*, 1. herstellen van een ziekte. 2. er financieel weer boven opkomen. – *Bai de wand opvliege*, 1. ten einde raad zijn, doordat men zich opgesloten voelt. 2. enthousiast werken, met name tijdens de schoonmaak. | Ik hew 'n beste help, ze vliegt bai taaie bai de wand op.

wandele, w.w., in de zegsw. *deer kè je beter mee wandele as handele*, gezegd m.b.t. een uitgekookte of onbetrouwbare handelaar of zakenman.

wángunst, znw. de. Afgunstig persoon (vero.).

wángunstig, bn. Afgunstig (vero.).

wanhavig, wanhavenig, bn. Haveloos, slordig (vero.).

wantjes, znw. mv. Gebreide wollen handschoentjes, in de zegsw. *wantjes an de handjes*, *maar gien broek an*, gezegd van lieden met verbeelding, van lieden die meer tonen dan ze zijn of bezitten.

wantouw, bn. Ongebonden, losbandig, uitgelaten (vero.). Vgl. eng. wanton = losbandig, lichtzinnig.

wap, bn. Misselijk, onlekker (vero.). Vgl. eng. wape = bleek.

Wap, mannennaam, in het oude volksrijmpje: *skêlige Wap, hoe kouk je je pap, van water en meêl, koik je deerom* {p.396} *zô skeêl?*

wapele, wapelen, znw. de. Zie *wapeling*.

wapelig, bn. Waterig, schraal, niet vet (vero.). | Ik vind 't maar een wapelig soppie.

wapeling, znw. de. Hete zeepsop, heet afwaswater (vero.). Het woord behoort bij oosfri. wapul, wapel, wepel = water. Zie Boek. onder wapeling.

wapening, znw. de. Zie *wapeling*.

wapper, znw. de, in de groetformule: *de wapper*, aju, tot ziens, het beste.

wappere, w.w., in de zegsw. *z'n hande wappere leide*, flink aanpakken, ijverig werken.

wappie, in de zegsw. *voor wappie weze*, uitgeteld zijn, er (lichamelijk) slecht aan toe zijn. Vgl. *wap* en *wabber (II)*.

warm-éte, w.w. De warme maaltijd gebruiken.

warméter, znw. de. Iemand die een warme maaltijd gebruikt. | Ik ben gien erge warméter, ik hew liever broêd.

warméterstoid, znw. de. Tijd voor de warme maaltijd.

Warmetúút, znw. Spotnaam voor Warmenhuizen, vandaar dat de (autochtone) bewoners Warmetuters worden genoemd.

warrig, bn. en bw. Ook: twistziek (vero.). Afl. van warren = in verwarring brengen, twisten. Zie het N.E.W. onder warren.

warsig, bn. en bw. Vies, smerig, afkerig. Het woord is verwant met dwars. Zie het N.E.W. onder wars.

warskip, znw. de, in de zegsw. *te warskip*, uit logeren (vero.) | Ik was vroeger oftig te warskip bai oume Hoin en tante Anne. Het woord is de wfri. versie van ned. waardschap, in de zin van: functie, hoedanigheid van waard of gastheer.

warskippe, w.w. Logeren (vero.).

warskipper, znw. de. Logé(e) (vero.).

warskippers, znw. mv., in de zegsw. *warskippers en vis bloive drie dage fris*, na drie dagen is de aardigheid van het logeren eraf, doet men er als logé(e) goed aan weer te vertrekken.

warskippersbed, znw. 't. Logeerbed (vero.).

warskipperstoid, znw. Tijd voor het uit logeren gaan, tijd gedurende welke men logeert (vero.).

warskipperszakkie, znw. 't. Zakje waarin de logé(e) zijn of haar spullen meenam.

Doorgaans was het rood of blauwbont. Een deftige logé(e) had een zwart zakje met een zwart bandje voor het dichtrijgen.

wartel, znw. de. Draaiende schakel in een ketting van geiten of koeien, waardoor er geen kink in de ketting komt. Zie het N.E.W. onder wartel.

warzoeker, znw. de. Twist- of ruziezoeker.

wasborde-ois, znw. 't. Ribbelig ijs. | 't Is gien skaase(n) op zuk wasbordeois.

wasdom, znw. de. Ook: snelle groei van een kind, vaak gepaard gaande met een pijnlijk gevoel. | Ik had puur last van wasdom. Vgl. fri. waeksdome.

washuis, znw. 't. Wasbetrekking (vero.).

wasjij, retorische vraag, eig. wat zeg jij er van! Vgl. *zei'j*. | We hewwe mooi anzeten, wasjij!

wask, znw. de. Vero. voor was. Vgl. fri. waske.

waske, w.w. Vero. voor wassen. Vgl. fri. waske.

waskersdag, znw. de. Vero. voor wasdag. Vgl. fri. waskersdei.

waskip, znw. de. Zie *warskip*.

wasnet, znw. 't. Net waarin men o.a. bospeen spoelde in de sloot.

wasse, w.w. 1. Wassen 2. Groeien. De {p.397} vervoeging luidt: wasse – wos – wossen.

wassers, znw. mw. Opgeslagen uien die gaan leven, gaan uitlopen.

wassie, znw. 't. Klein stokje van was met een bruin (zwavel)kopje, voorloper van de lucifer.

wassiesdoôsie, znw. 't. (Zilveren) doosje met aan het boven einde enige kerfjes om daaraan de 'wassies' te strijken (vero.).

wasskamel, znw. de. Houten driepoot waarop de wastobbe werd geplaatst. Zie ook *skamel*.

wastommed, **wastommend**, znw. de. Var. van wastobbe.

wat, vnw. Wat 1. Als onbep. vnw. staat 'wat' altijd in de plaats van iets. | Hei je nag wat kocht? 2. Als vrag. vnw. staat 'wat' dikwijls in de plaats van welk(e), wat voor (een). | Wat man het dat zoid? Op wat skoôl zitje? Wat boek lees je deer? Wat jas wou je antrekke? 3. Als betr. vnw. staat 'wat' vaak i.p.v. dat. | Hoe hiet 't boek wat je deer leze? Dat peerd wat ie kocht het, is 'n slaander. Zegsw. *wat jou!* Zie *wasjij*. Mog. is de comb. ontstaan uit: wat is jouw mening. – *Zô maar wat weze*, van lagere stand zijn, tot het mindere soort behoren. | Bovenkarspelders zegge welders van Groôtebroekers: da's zô maar wat.

water, znw. 't, in de zegsw. *water en poest*, pap van een zeer goedkoop recept. – 't Is alles water dat verbai jouw goôt loupt, dat gaatje niets aan. – *D'r komt water in de kelder*, er komen problemen, het begint er slecht uit te zien, je dreigt het spel te verliezen. – *Water in de kelder kroige*, zie de vorige zegsw. – *Water op je land, skade in je hand*, wateroverlast op je bouw- of weiland betekent vaak een grote schadepost. – 't Is houg water 1. ik moet nodig een plas doen. 2. schertsend gezegd van te korte broekspijpen. – 't Is kwaad water mit die twee, die twee hebben flink ruzie. – *As 't water zakke gaat, begint 't ois te kraken*, als het plasje komt, gaat dat gemakkelijk vergezeld van een windje. – 't *Liep m'n of as water*, gezegd als men hevig last van diarree heeft. – *Hai drinkt 't as water*, gezegd van iemand die veel sterke

drank gebruikt. – *Z'n water weer ophale*, zijn gelofte niet nakomen, zijn koop niet gestand doen.

watere, w.w. Ook: water geven aan het vee.

waterig, bn. en bw. Waterig. Zegsw. *ze ziet zô waterig en roisterig*, ze ziet er uit of ze (weer) in verwachting is.

waterkoud, znw. de. Kou die regen voorspelt, waarop regen volgt.

watermesien, znw. 't. Watergemaal, stoomgemaal.

waterpog, znw. de. Het met water gevulde vlies dat bij het kalven aan de voetpog voorafgaat.

waterwulp, znw. de. Hozer met langwerpige, snavelvormig blad, o.a. voor het natgooien van koolplanten.

watte, vnw. Verzwaarde vorm van wat. | *Watte? ... Moet ik nou al te bed? Weet jij watte ze deer uitvoere?* Zegsw. *Watte?! ... Swarte katte die in't water spatte*, schertsreactie op iemands vraag: 'watte?'.

wauwelaar, znw. de. 1. Treuzelaar, 2. Lijzige prater, zeurpiet.

wauwele, ww. 1. Treuzelen, dralen, spelend talmen. | *Deurloupe en niet zô wauwele onderwe(e)g*, 'oor! 2. Lijzig praten, zeuren.

wauwelkont, znw. de. Treuzelaar.

wauwelkonte, w.w. Treuzelen, spelend talmen.

wà'ver, vrag. vnw. Zie *wàffer*.

wedderai, znw. de. Het wedden, weddenschap.

wedderasie, znw. de. Het wedden, weddenschap. {p.398}

weddingskap, znw. de. Var. van weddenschap.

wédenaar, znw. de. Weduwnaar. Zegsw. *'n levende wedenaar*, man wiens vrouw gedurende kortere of langere tijd afwezig is.

wéduw, znw. de. Var. van weduwe.

wéduwe, znw. de, in de zegsw. *'n levende weduwe*, vrouw wier man gedurende kortere of langere tijd afwezig is.

weduwekermis, znw. de, in de zegsw. *'t loikt hier wel weduwekennis*, gezegd als men een kamer binnenkomt waar het half donker is.

weduwvrouw, znw. de. Weduwe.

weeg, znw. de Oude naamvalsform van weg, o.a. in: uit de weeg, onderweeg.

weeks, bw. in comb. als *weekstevoren*, *weeksternei* enz.

weêl, znw. de. 1. Waal, draaikolk. 2. Binnenmeertje, plas ontstaan na een overstroming of dijkdoorbraak. Zie het N.E.W. onder waal.

weênaar, znw. de. Vero. voor weduwnaar.

weer (I), znw. 't. Gezamenlijke landerijen die tussen dezelfde twee sloten zijn gelegen. Mog. is het woord identiek met ned. weer = afgeschutte, omheinde plaats. Vgl. Boek. onder weer (II). Vgl. de plaatsnaam De Weere, en de oude vorm Blocweere (= beloken, omsloten weren) voor Blokker.

weer (II), znw. de. Gesneden ram. Vgl. fri. wear.

weer (III), znw. 't. Weer, in de zegsw. *'n mooie dag wéér*, een dag met mooi weer. – *'t Weer is koupman*, het slagen van de oogst, van een openluchtevenement, van een vakantie enz. is vaak afhankelijk van het weer. – *Deur 't weer*, door het onweer, de bliksem (vero.). | *Die boum is deur 't weer hillegaâr spleten*.

weer (IV), znw. Afl. van (zich) (ver-)weren, in de zegsw. *wat 'n weer!* wat een opmerking, dat is nogal logisch! Eig. wat een verweer. | *'Hai het toch maar 'n mooi spul' ... 'Wat 'n weer, as je 'n vader hewwe die stinkend roik is.'* – *In de weer hewwe*, in gebruik hebben. | *Ik hew twee butternvloôjtjes in de weer*.

weer (V), bn. Vero. voor waar. | *Da's weer ok!*

weer (VI), bw. Weer, wederom, in de zegsw. *as 't wéér es zô komt*, als de gelegenheid zich weer voordoet.

weer (VII), bw. Waar. | Weer hei je weest? Ik weet niet, weer ie weunt. Zegsw. *weer ik van weet*, voor zover ik mij herinner. | 'Het ze alders eerder verkering had?' .. 'Weer ik van weet niét. Niet weer ik van weet'.

weeran, bw. 1. Steeds weer. In deze betekenistoepassing heeft wéér hoofdaccent. | Hai teut alle kere wéér an over opslag. 2. Opnieuw. In deze betekenistoepassing heeft án hoofdaccent. | Hai begon weerán te teuten.

weerbaar, bn. Ook: ijverig, flink, handig. | 't Is 'n weerbare kirrel.

weerd, bn. Vero. voor waard. | 't Is niet veul weerd.

wéerdeiger, znw. de. Dier of kind dat slecht gedijt. Het woord bestaat uit weer en deiger, afl. van deige = gedijen. Vgl. *misdaaier*.

weerlicht, uitroep in de zin van drommels. Zegsw. *de (die, te, wat) weerlicht!* wel alle donders! – *Om de weerlicht niet*, om de drommel niet. – *Malle weerlicht!* malle bliksem. Van weerlicht komen o.a. de volgende var. voor: weerlim, weelim, weernicht. Ook vormen met -s zijn gangbaar, b.v. weerlichse joôn! Vgl. fri. wearlich en wearlichs. Zie voor de {p.399} herkomst van weerlicht het N.E.W.

weero, bw. Waar. Vgl. *weertzô*. | Weero weunt-ie?

weers, znw. de. Lange, hoge strook hooi gevormd door de met het tiemtuig bijeengesleepte zwaden. Uit de weerse of weerze worden de 'rouke' opgezet. Vgl. Boek. onder weerzing. Zie ook het N.E.W. onder wiers.

wéerskoen, uitroep, in de comb. *wat weerskoen*, wel alle donders!

weervóór, bw. Vaak gebruikt i.p.v. waarom. | Weervoor doen je dat? Weer doen je dat voor? Weervoor most je skoôlbloive?

wéerwerk, znw. 't. 1. Geregeld werk, werk dat steeds terugkeert. | Je hewwe mit zô'n hok mit joôs de hêle dag weerwerk. 2. Werk tegen verveling, bezigheid om de tijd te verdrijven. Zegsw. *leit je kippe los, den hei je weerwerk*, schertsreactie op iemands opmerking dat hij geen weerwerk heeft, niets te doen heeft, zich verveelt.

wéerwerkje, znw. 't. Karweitje als tijdverdrijf.

wéerwoest, znw. de. 1. Robuuste, onverschrokken knaap die weer en wind trotseert. 2. Werker die zich danig weert.

wéerzeerte, znw. de. Weerpijn.

weertzô, bw. Waar. | Weertzô weunt ie?

weêuw, znw. de. Vero. voor weduwe.

weezie, znw. 't. Wezeltje.

weg (I), bw. Weg, in de zegsw. *weg en weer*, overal, rondom. | Ze wazze weg en weer bedaard. – *Van weg en weer*, van heinde en verre, overal vandaan. | De gaste wazze van weg en weer opperdan kommen. Mog. is 'van weg en weer' ontstaan uit: van (ver)weg of waar ook vandaan. – 't *Weg kroige*. 1. het te pakken krijgen, verliefd worden. | Hai het 't puur weg kregen. 2. Verkouden worden, ziek worden. | Hai het 't lillek weg kregen. – *D'r veul van weg hewwe*, er sterk op lijken. | Hai bet veul weg van z'n vader, 't Het er veul van weg, dat de brand anstoken is. – *Ik was zô weg*, ik was zo in slaap, zo buiten westen.

weg (II), znw. de, in de zegsw. *de weg uit weze*, de weg op zijn, er (in de buurt op uit zijn). | Arie is effies de weg uit. – *Alle dage bai de weg weze*, er steeds op uit zijn | Je benne as roiziger vezelf alle dage bai de weg. – *De langste weg (nei huis) is de kennisweg*, gezegd m.b.t. een paartje dat na de kermis huiswaarts gaat en uiteraard ruimschoots de tijd neemt om te vrijen. – *Bai de weg*, langs de weg. | 't Is pruttig bai de weg.

wegbedare, w.w. Afgeleverd worden. | Wanneer benne jouw wortele weg bedaard? Vgl. *bedare*.

wegbesjoere, w.w. Wegjagen, wegsturen, afwimpelen. Lett. wegbonjouren.

wegbochele, w.w. Wegwerken, met zachte drang verwijderen. | We wiste 'm op slot toch weg te bochelen.

wegbrande, w.w., in de zegsw. *niet weg te branden weze*, er niet vandaan zijn te slaan, er niet van verlost raken. | Hai is deer niet weg te branden. 't Raast deer van de rotte, ze benne meist niet weg te branden.

wege, w.w. Wegen. De vervoeging luidt: wege – woog/woeg(vero.) – wogen/woegen(vero.).

wegflickere, w.w. Wegsmijten.

wegfluppe, w.w. Wegslippen.

weggabbere, w.w. Wegkapen.

weggeverskissie, znw. 't, in de zegsw. *'t is er ien uit 't weggeverskissie*, spottend gezegd van een goedkope, slechte sigaar die men gekregen heeft. {p.400}

weggevertje, znw. 't. Iets dat gewild of ongewild wordt weggegeven. | Wat 'n rot segaar, zeker 'n weggevertje. Dat tweede kooltje (= goaltje) was 'n weggevertje van de kieper.

weggie (I), znw. 't. Weggetje.

weggie (II), znw. 't. Zie *wiggie*.

wegglisse, w.w. Wegglijden.

weghelpe, w.w. Zoek maken, verliezen. | Hei jij m'n kam wegholpen?

wegkladde, w.w. Weggooien, onder de prijs verkopen.

wegkiepere, w.w. Weggooien of -smijten.

wegkloukinge, w.w. Het ondermijnen van een weg door het water, (vero.) Zie *klouke*.

weglazere, w.w. Wegsmijten.

wegmoffele, w.w. Ook: met moeite opeten, o.a. doordat men een slecht gebit heeft of een tandeloze mond.

wegrake, w.w. Ook: 1. Vertrekken. | Hoe laat bè je guster wegraakt? 2. Afgeleverd worden. | De biete benne guster wegraakt. 3. Het bewustzijn verliezen, onder narcose raken. | Je kroige 'n spuitje en je rake in drie telle weg.

wegskeip, znw. 't. 1. Schaap dat in de wegberm graast. 2. Meisje dat steeds op straat zwalkt.

wegskoffele, w.w. 1. Door schoffelen verwijderen (van onkruid). 2. Snel, gulzig naar binnen werken (van het eten).

wegskoite, w.w. Onder de prijs verkopen.

wegskottere, w.w. Snel weglopen.

wegsallemandere, w.w. Wegsmijten.

wegslokke, w.w. Wegslikken.

wegsodeflickere, w.w. Wegsmijten.

wegsodemerakele, w.w. Wegsmijten.

wegsodemietere, w.w. Wegsmijten.

wegstoetele, w.w. 1. Met een zacht lijntje weg krijgen, het huis uit krijgen. 2. Met moeite wegbergen, met moeite afgeleverd krijgen.

wegtrokken, bn., in de zegsw. *d'r wegtrokken uitzien*, er bleek, slecht, magertjes uitzien.

weg-woid, bw. Ver weg (vero.). | Ze zatte weg-woid.

wegzet, znw. de. Ruimte waarin men iets wegzet. | Zô'n diepe kas(t) is 'n mooie wegzet.

wegzulle, w.w. Wegglijden.

weie, w.w. Vero. voor waaien.

weig, znw. de. Houten wand, wand in de bedstee tegenover de beddeplank. Zegsw. *in de weig sleipe (lègge)*, achter in de bedstede (tegen de wand) slapen (liggen). Vgl. fri. yn 'e weach sliepe. Zie het N.E.W. onder weegluis.

weigluis, znw. de. Wandluis.

weik, bn. en bw. Week, zacht.

weike, w.w. Weken.

weikloivig, bn. Gevoelig, aangedaan (vero.).

weis, znw. de. Wees(kind).

wè-ja, var. van welja.

wejaat, weljaat, var. voor welja.

wekker, znw. de, in de zegsw. *haal op je wekker, snot smaakt lekker*, spottend gezegd als iemand onsmakelijke snuitgeluiden maakt. – *Goed bai de wekker weze*, goed bij de tijd zijn, pienter zijn. – *Pas op je wekker*, denk om je hart, maak je niet dik.

weldaaie, weldaaien, znw. 't, in de zegsw. *op 't weldaaie(n) of*, ik wens je veel geluk, veel voorspoed. Vgl. fri. it woldijen.

welders, welderes, bw. Wel eens. Lett. wel een reis of keer. | Hai komt welder(e)s te kaarten.

welkomthuisie, znw. 't. Presentje dat men na een uitstapje of reisje voor de huisgenoten meebrengt. Vgl. fri. wolkomthús.

wenke, w.w. Wenken. De vervoeging luidt: wenke – wenkte/wonk (vero.) – wenkt/wonken (vero.). {p.401}

wense, w.w. Wensen. De vervoeging luidt: wense – wenste/wons (vero.) – wenst/wonsen (vero.). Zegsw. *ik wens je je hemd vol skeipeteke*, je kunt wat mij betreft naar de bliksem lopen.

wensers, znw. mv. in de zegsw. *wensers en wouwers benne slechte huishouders*, vooral gezegd m.b.t. veeleisende huisvrouwen. De vorm wouwers is hier een afl. van wouwe = wilden, zouden graag willen.

wens, wensk, bn. Zie *wins, winsk*.

werachies, bw. Var. van waarachtig(jes).

werémpel, werémpeld, bw. Var. van waarempel.

weréntig, bw. Waarachtig (vero.).

werig, bn. Door het weer aangetast of bedorven (van kleren, van spiegels e.d.). Vgl. fri. warich.

werk, znw. 't., in de zegsw. *hai het er licht werk van*. 1. het gaat hem vlot, handig af. | 't Is 'n beste rôder, hai het er licht werk van. 2. Hij ziet er niet tegen op, doet het zonder gewetensbezwaren. | Die leraar het er licht werk van oôs de klas uit te skoppen. – 't Is wel *zúk werk*, het is wel zo iets. – *Klaar werk make*, iets gedaan maken, afhandelen. – *Hai maakt puur werk van heur*, gezegd van een jongeman die erg zijn best doet een meisje te veroveren. Opm. Na de zegsw. 'drok werk hewwe' wordt het vz. mit vaak weggelaten, b.v. 'Hai had drok werk leze(n). Hai had drok werk handtekenings zette(n)'.

werkbuis, znw. de. Werkjas(je) of -bloes.

werke (I), werken (I), w.w. in de zegsw. *werke(n) is ók kerke(n)*, zegsw. die als excuus wordt aangevoerd als men door drukke werkzaamheden geen tijd heeft om (op zondag) naar de kerk te gaan.

werke (II), werken (II), znw. de, in de zegsw. *bai de werke(n)*. 1. Bij de hand zijn, voorhanden zijn. | Ik hew altijd 'n mes bai de werke(n). 2. Thuis, in de buurt. | Is je man ok bai de werke(n) of is ie 't land uit? – *Vroeg bij de werke(n) weze*, vroeg op zijn, vroeg aan het werk zijn. – *Uiten werke(n) weze*, niet werkende zijn door ziekte of werkloosheid. | Hai is al 'n maand uiten werke(n). Uiten is een samentr. van uit den.

werkelouf, bn. Lett. werkmoe, vermoeid van het werken, maar meestal gebruikt als woordspeling met werkeloôs. | As je 't moin vrage is ie niet werkeloôs maar werkelouf.

werkersdag, znw. de. Var. van werkdag. Zo ook de var. werkerskiel, -broek, -pak, -klere enz.

werkersweer, znw. 't. (Geschikt) weer om te werken. | 't Is mooi werkersweer.

werkhuis, znw. 't. Dienstbetrekking (als werkster). | Ze het twei werkhuiuze.

werkpeerde, znw. mv. Werkpaarden, in de zegsw. *je hewwe werkpeerde en raaipeerde* (of: raaipeerde en werkpeerde), je hebt apostelen en martelaren.

werkpet, znw. de. Pet die men tijdens het werk draagt.

worm, bn. en bw. Vero. var. van warm.

westernatter, znw. de. Regenbui bij westenwind.

westerst, bn. en bw. Westelijkst (vero.).

wete, w.w., in de zegsw. *jij wete allemaal wat âârs, maar zelden wat goe(d)s*, jij komt iedere keer weer met andere problemen of wensen aan. – *Die (wie) niet beter weet, lacht om z'n oigen skeet*, vermaning aan het adres van iemand die (met opzet) een wind laat {p.402} en er zelf het meeste plezier in heeft. – *Dat wéét (toch) wat*, wat heeft dat veel voeten in de aarde, wat is dat toch een ellende. – *Je moete wete*, vaak gebruikt 'stopzinnetje' als men iets vertelt. | Je moete wete, ik had gien raai bewois bai m'n, dat ik zat niet lekker achter 't stuur.

wetig, bn. in de zegsw. *d'r wetig van weze*, er van af weten, er van op de hoogte zijn (vero.). | Deer was ik niet wetig van.

weune, w.w. Wonen.

weuning, znw. de. Ook: woongedeelte, woon- of huiskamer.

weze, w.w. Wezen. In het wfri. wordt 'zijn' als infinitief konsekwent vervangen door 'weze'. | Weer moete jullie weze? De persoonsvorm 'zijn' wordt konsekwent vervangen door 'benne'. | We benne te laat. De vervoeging van weze (= zijn of wezen) luidt:

ik ben – was/waar – weest.

je benne – wazze/ware – weest.

hai is – was/waar – weest.

we benne – wazze/ware – weest.

jullie benne – wazze/ware – weest.

ze benne – wazze/ware – weest.

De enkelvoudsvorm, 'waar' of 'ware' kan zowel gebruikt worden in zinnen waarvan de inhoud als werkelijk wordt voorgesteld (de z.g. realis) als in zinnen waarvan de inhoud als niet-werkelijk wordt voorgesteld, b.v. Ik waar d'r zelf bai. Jij ware d'r toch ok bai. As ik jou waar, zou ik thuis bloive. Zegsw. *nou benne we, weer we weze wulle*, dat is de kern van de zaak, daar gaat het juist om, dat is het eigenlijke doel.

wezeling, znw. de. Var. van wezel (vero.). Vgl. fri. weesling, wezeling.

wichet, uitroep. Vero. var. van weerlicht (vero.).

wicht, znw. de, in de zegsw. *goed an de wicht weze*, een goed gewicht hebben, behoorlijk zwaar zijn. | Ze is kloinig, maar goed an de wicht.

wie (I), vnw. Wie. De verbogen vormen wiens en wier zijn in het wfri. niet gebruikelijk, wel: wie z'n (ze), wie d'r, wie's, wie hulle, b.v. wie z'n (ze), wie d'r, wie's, wie hulle huis is dat? Ned. vormen als met wie, op wie, van wie, voorafgegaan door een persoonsaanduiding, worden altijd vervangen door: weermee, weerop, weervan enz. (of door: deermee, deerop, deervan enz), b.v. 't moidje weer (deer) ie an trouwd is; hoe hiet die kirrel, weer (deer) je die auto van kocht hewwe? Bovendien worden deze voornaamw. bw. in het wfri. doorgaans gescheiden.

wie (II), in de zegsw. *bai wie en waai omgaan*, iets zeer uitvoerig of langdradig vertellen of uitleggen.

wiebel, znw. de. Iemand die steeds wiebelt, niet stil kan zitten.

wiebeldeweerlicht, uitroep van schrik of verbazing.

wiebelkont, znw. de. Zie **wiebel**.

wiedekie, znw. 't. Kleine schelvis (vero.).

wiedes, bn. in de zegsw. *wiedes weze*, slim zijn (vero.). (Noord-Scharwoude). – *Wiedes worre*, nijdig, kwaad worden (vero.).

wieg, znw. de, in de zegsw. *an de wieg stôte*, 1. een heildronk uitbrengen op de pasgeborene (vero). 2. drinken, klinken met de glazen.

wiel, znw. 't, in de zegsw. *op 't wiel slepe*, 1. moeilijkheden ondervinden die het werk vertragen. 2. traag zijn met het werk en daardoor een rem voor anderen zijn. 3. sukkelen met zijn gezondheid. | Opa begint de leste toid puur op 't wiel te slepen. {p.403}

wiemele, w.w. Wiebelen.

wiep, bn. Misselijk, o.a. in de dubbelzegging *wiep en wap*. Vgl. **wap**.

wier, znw. de. Reep of strook bijengesleept hooi. Vgl. **weers**.

wiere, w.w. Zie **wierhale**.

wierhale, w.w. Het hooi op lange, evenwijdige repen slepen.

wiering, znw. de. Zie **wier** en **weers**.

wieringe, w.w. Zie **wierhale**.

wies, bn. Var. van wis, zeker, sekuur (vero.). | 't Is 'n wies werkie.

wiggie, znw. 't. Klein geribd wittebrood. Eig. broodje in de vorm van een wig (vero.). Zie ook **weggie**. Zie het N.E.W. onder wegge.

wik (I), znw. de. Sloot, haventje bij huis, doodlopend slootje, inham. Het woord is een var. van wijk, afl. van wijken. Zie het N.E.W. onder wijk – 2. Zie ook **wikkie**.

wik (II), znw. de. Werkkring, bestemming. | Ik hew nag gien âre wik. Het woord is mog. een var. van wijk = (stads)wijk, woongebied. Uit lat. vicus = dorp, woonplaats, hofstede. Zie het N.E.W. onder wijk 1.

wik (III), znw. de. Afl. van het w.w. wikken = overwegen, in de zegsw. 't is 'n eerleke wik, het is een eerlijke overweging, een eerlijk argument, een eerlijke zaak.

wikkie, znw. 't. Slootje, haventje. Zie **wik (I)**.

wil, znw. de, in de zegsw. *je wil zit (allien) op de bril*, je hebt niets te willen. Eig. je hebt alleen op de w.c. iets te willen. – *Je wil staat achter de bril*, zie de vorige zegsw. – *Erges wil van hewwe*, ergens plezier aan beleven.

wild (I), bn. en bw., in de zegsw. *erges wild op weze*, ergens gek op zijn. | Hai is wild op urte mit spek. Hai is wild op voetballe(n). – *Zô wild as hooi weze*, zeer wild, druk, vurig zijn. – *Wild en woeg weze*, wild, druk en beweeglijk zijn. Woeg is een afl. van (be)wegen.

wild (II), znw. 't, in de zegsw. 't wild in de tulpe hewwe, verwilderde exemplaren in een baan met tulpen hebben. Zo'n verwilderd exemplaar is herkenbaar aan een z.g. kantige bol, een bol met één platte zijde. – 't Wild in de biene hewwe, 1. jakkeren (met het werk). 2. telkens er op uit willen. 3. uitgelaten zijn, losbandig zijn. – *Op wild weze*, zie de vorige zegsw. – *Ientje op wild jage*, 1. iemands (sexuele) hartstochten aanwakkeren. 2. iemand razend maken.

wildemanswerk, znw. 't, in de zegsw. 't is gien wildemanswerk, niet zo haastig, gun je de tijd wat rustiger en sekuurder te werken.

wildemensehout, znw. 't. Slecht, knoestig hout.

wildhoen, znw. 't. Wild, vrijlustig meisje.

wilg, znw. de, in de zegsw. *de wilg in z'n rokke*, *de boer ken weer plokke*, als de wilg weer in blad is, als het weer voorjaar is, kan de boer weer gaan verdienen.

wilgepôte, znw. mv. Wilgehout (van 4-6 jaar oud) dat uitgepoot wordt.

wille w.w. Willen. De vervoeging luidt: enk. wille – wou – wild/willen; mv. wille – wouwe – wild/willen. Zegsw. 't zô niet hewwe wille, het niet kunnen geloven. Vgl. fri. it sa net hawwe wolle.

wind, znw. de, in de zegsw. *gien wind deur de hekke waaie leite*, zijn kansen niet voorbij laten gaan. De zegsw. is ontleend aan het molenaarsvak. Hekken is hier het mv. van hek = raamwerk van latten aan een molenroede. Vgl. fri. de wijn net troch de hekken waeije litte. – *Voor de wind of*, voor de wind. – *Voor de wind of droift 'n bos stro ók*, als je geluk hebt, is {p.404} zaken doen geen kunst, met zoveel geluk kan iedereen wel wat bereiken. – *D'r is harde wind*, de bevalling is nabij. – *Bai de wind op*, tegen de wind (in) – *Mit de wind mee*, voor de wind. – *De wind mee (teugen) hewwe*, de wind in de rug (tegen) hebben, de wind in de rug (tegen) hebben. – *Vóór de wind hewwe*, de wind in de rug hebben. | Had je vóór de wind? – 'n Dikke wind, een sterke, straffe wind. – *De wind staat don*, de wind is straf, stevig. – 'n Dichte wind, een gelijkmatige wind (zonder vlagen). – *Deer waait teveul wind onder deur*, gezegd van een paard dat of van een koe die te hoog op de poten staat. – *Niet teugen de*

wind op gooie kenne, krachteloos, onmachtig zijn. – *Je ziene d'r uit of je 'n week in de wind hongen hewwe*, je ziet er verwaaid, verfomfaaid, vermoeid uit. – *Ientje in de wind staan leite*, iemand aan zijn lot overlaten.

winder, znw. de, in de zegsw. *dat is je winder*, dat is net je winst, dat is alvast meegenomen.

winderig, bn. Geregeld winden latend. | Je loike wel puur winderig; hei je an de bruine bône weest.

winderige, bn., in de zegsw. *an de winderige deur komme*, niet welkom zijn, afgescheept worden.

winderighoid, znw. de. Buikrommeling.

windje znw. 't, in de zegsw. *da's nèt z'n windje*, dat is een kolfje naar zijn hand. – 't *Iene windje wakkert 't âre an*, het ene woord haalt het andere uit.

windjewaai, znw. de. 1. Wispelturig persoon. 2. Pretmaker, pierewaaier. Zegsw. *bai winjewaai omgaan*. Zie **winje**.

windjewaai, bn. 1. Wispelturig. 2. Lichtzinnig, losbandig.

winje, verzonnen plaatsnaam, in de zegsw. *bai winje en waai (wanje) omgaan*. 1. een grote omweg maken. 2. iets zeer uitvoerig of langdradig vertellen of uitleggen.

winjewanje, verzonnen plaatsnaam, in de zegsw. *bai winjewanje omgaan*, zie **winje**. – *Die komt uit winjewanje*, gezegd als men niet weet of niet wil zeggen waar iemand woont of vandaan komt. – *Nei winjewanje om lepelehoutjes*, schertsreactie op de vraag: waar gaat u (of: waar ga je) naar toe?

winke, w.w. Var. van wenken.

winkeltjese, w.w. Winkeltje spelen (kinderspel).

winne, w.w. Ook: 1. Verdienen | Ze winne van negendalf tot twaalfdalve gulden. 2. Opschieten, vorderen. | 't Wint al pittig. 3. Bereiken. | Deer win je niks mee. 4. In dienst nemen, aantrekken. | Volk winne.

wins, **winsk**, bn en bw. Wins, scheef, schuin. Vgl. middelnd. winsch.

winse, w.w. Var. van wenssen.

winterdags, bw. In, gedurende de winter. | Winterdags hewwe de bouwers niet veul te doen. Vgl. fri. winterdeis.

winterig, bn. Winters, vorstig.

winterjan, znw. de. Soort stoofpeer.

winterknar, znw. de. Soort stoofpeer.

winterlaag, znw. de, in de zegsw. *op de winterlaag lègge (weze)*, gezegd van akkers en tuinen die in orde gemaakt worden of zijn voor de komende winter. – 't *Huis is op de winterlaag*, het huis is gereed voor de winterbewoning, o.a. door het plaatsen van de kachel en het verwisselen van gordijnen en vloerbedekking.

winterlage, w.w. Akkers en tuinen in orde maken voor de komende winter.

wintersneed, znw. de. Wintersnede (ploegterm). Vgl. **zeumersneed**.

wintersuiker, znw. de. Zie **winterjan**. {p.405}

wintervarken, znw. 't. Iemand die veel onrijp fruit eet.

wirreld, znw. de. Wereld. Zegsw. 't is 'n *kloine wirreld*, het is (zeer) mistig.

wis (I), bn. en bw., in de zegsw. *wis en drie*, wis en waarachtig.

wis (II), znw. de. Het gewisse, het zekere of nauwkeurige, in de zegsw. *z'n werk in de wis neme*, zijn werk nauwgezet verrichten.

witblik, znw. de. Iemand die erg wit of bleek ziet. Eig. witte blik (= soort witvis).

witkas, **witkast**, znw. de. Kast met wit porselein.

witlof, znw. de. Het witlof.

Wit-Rusland, znw. Oude spotnaam voor Zuid-Spierdijk.

Wit-Russe, znw. mv. Oude spotnaam voor de bewoners van Zuid-Spierdijk, die eigenlijk niet echt bij Spierdijk behoorden.

witskeet znw. de. Zie *witblik*.

wittebônebal, znw. 't. Voorheen schertsend gezegd van een dansfeest of -avond te Bovenkarspel, waar de familienamen De Wit, Boon en Visser veelvuldig voorkomen.

wittedonderdegzaam, znw. 't. Onbevucht ei (vero.). Een op witte donderdag gelegd ei waaraan het volksgeloof geneeskrachtige waarde hechtte.

wittelboender, znw. de. Boender waarmee men wit.

wittele, w.w. Witten, met kalkblauw en krijtwit bomen en muren bestrijken.

witteles, znw. 't/de. Het witsel, mengsel van kalkblauw en krijtwit.

witteleskalk, znw. de. Zie *witteles*.

witteleskwast, znw. de. Witkwast, kwast gebruikt voor het witten.

witvis, znw. de. Ook: iemand die erg wit of bleek ziet.

witvissies, znw. mv. Ook: meisjes in de puberleeftijd.

witvrieze, w.w. Door lichte vorst met een laag rijp bedekt worden. Vgl. fri. wijtfrieze.

witzeid, znw. 't. Witzaad, kanariezaad.

woeg, bn. en bw. Beweeglijk, woelig, druk. Het woord is verwant met bewegen.

woelderig, bn. en bw. Woelig, steeds woelend. | Ik hew 'n woelderige man, hai loit in bed allemaal te woelen.

woenesdag, znw. en bn. Woensdag.

woeneses, **woenesdes**, bw. en bn. Woensdags.

woest, bn. en bw. Ook: in hoge mate. | 't Smaakt woest lekker. Zegsw. *d'r woest op weze*, er gek op zijn.

Woggelum, znw. Vero. uitspraak van de plaatsnaam Wognum.

woid (I), znw. de. Weide, weiland. | Hai is effies de woid uit.

woid (II), bn. en bw. Wijd, breed. Zie ook: *waai*.

woid (III), znw. 't. Het wijde, brede deel van een sloot. | Je moete meer in 't woid visse gaan.

woide, w.w. Ook: vetweiders houden.

woider, znw. de. 1. Vetweider. 2. Boer die vetweiders houdt.

woidesleep, znw. de. Werktuig waarmee men mest of bagger over het weiland sleept, verspreidt.

woidkoeie, znw. mv. Vetweiders.

woidopenig, bn. en bw. Vero. voor wijd open, wijdgeopend.

woidte, znw. de. Wijde, breedte.

woid-uit, bw. Ver weg, afgelegen.

woidwagen, bw. Var. van wagenwijd. Vgl. fri. wijdwaech. | De deur sting woidwagen open. {p.406}

woid-weg, bn. Ver weg, o.a. in de allitererende spreuk: *wie weet weer Wullem Wouters weunt? ... Wullem Wouters weunt woid-weg*.

woif, znw. 't. Wijf, vrouw. Ook als troetelnaam voor een vrouw of (klein) meisje. | Gaan maar lekker sleipe, me woif.

woifie, znw. 't. Wijfje. Ook als troetelnaam. | Wat is er, me woifie.

woil, znw. de, in de zegsw. *onder de woil*, onderwijl (vero.).

woinbreêuw, znw. de. Vero. voor wenkbrauw.

woind, znw. de. Vero. voor wind.

woinde, w.w. Vero. voor winden.

woinkoup, znw. de. Traktatie op wijn door degene die op een publieke verkoping iets gekocht had.

woinsel, znw. de/'t. Het windsel (vero.).

woins, **woinsk**, bn. en bw. Vero. var. van wind. Vgl. fri. wijnsk.

wois (I), znw. de, in de zegsw. *erges wois op stelle*, orde op zaken stellen, iets regelen.

wois (II), bn. en bw. Wijs. Zegsw. *bè je wois*, kom nou, wees wijzer! – *Erges niet wois van weze*, ergens van bezeten zijn.

woishouwe, w.w. De wijs of melodie vasthouden, zuiver zingen. | Ik wul wel meezinge, maar ik ken gien woishouwe.

woiver, znw. 't. Werver, historische naam van verschillende buurten, meestal aan het eind van het dorp, dwars van de hoofdweg, en de verbindingsweg vormend naar een naburig dorp. Het woord is verwant met middelned. weiven, ned. weifelen in de zin van wankelen, slingeren. Zie M. Schönfeld 'Nederlandse Waternamen', blz. 29. Vgl. Boek, andere Weiver. Zie ook **Wuiver**.

woivig, bn. 1. Typerend voor een wijf, een vrouw. | Zuks is wat je noemt echt woivig. 2. Gek op wijven, vrouwen. | Hai is al dik zestig, maar nog zô woivig as de pest.

woizend, znw. de. Wijzend, historische naam voor verscheidene wfri. waterlopen die doorgaans een grensaanwijzende functie hadden. Ook de dijk of het dorp langs zo'n waterloop werd 'woizend' genoemd.

woizer, bn. en bw., in de zegsw. *ik wou je woizer hewwe*, ik had je wijzer, verstandiger gedacht; ik hoop dat je wijzer bent, je verstand gebruikt.

wonderbig, znw. de/'t. Wonderlijke figuur. | Jij benne toch 'n wonderbig.

wonnen, volt. deelw. van winnen, in de zegsw. *ik hew an je wonnen*, ik vind dat je er sinds de laatste keer (dat ik je ontmoette of bezocht), beter uitzielt. Vgl. *ik hew an je verloren*. Zie **verloren**. – *Erges wonnen en geboren weze*, ergens geboren en getogen zijn.

woord (I), znw. de. Woerd, mannetjeseend.

woord (II), znw. 't, in de zegsw. *'t houe woord komt er uit*, men zegt eindelijk, wat men op het hart heeft. – *'t Gaat erin as go(d)s woord in 'n ouderling*, gezegd van iemand die graag een borrel drinkt.

woorde, znw. mv., in de zegsw. *hai gebruikt woorde as worste (maar niet zô vet)*. 1. hij bluft, tracht indruk te maken. 2. hij gebruikt te pas en te onpas 'geleeerde' woorden. – *Je moete de woorde uit z'n tône trekke*, gezegd van iemand die zeer zwijgzaam is. – *Hai het woorde as 'n wurmedokter*, 't is een opschepper.

woort, znw. de. Vero. voor wrat. Verkleinvorm: woortje.

worre, w.w. Worden. De vervoeging {p.407} luidt meestal: worre – werd/wier/worde (vero.) – worren. Zegsw. *mit mekaar worre kenne*, met elkaar kunnen opschieten. | Die twee kenne goed (mit mekaar) worre. – *Erges niet mee worre kenne*, ergens niet mee overweg kunnen. | Geef es 'n aâr mes, hier ken ik niet mee worre. – *'t Wort alders wat*, zo is het wel genoeg. | Drie skeppe suiker, ik zou zègge, 't wort alders wat.

worst, znw. de, in de zegsw. *of je worst (koek) luste*, spotreactie op de vraag hè of wablief.

wortele, w.w. Wortelen plukken of rooien. | Ze benne te wortelen.

wortelegieter, znw. de. Gieter die men o.a. gebruikte voor het besproeien van wortelakkers.

wortelehôzer, znw. de. Soort spaan om de te velde staande wortelen nat te hopen (vero.).

wortelekanteplemper, znw. de. Een onder de klompen bevestigd bord om de kanten langs de wortelakker aan te plempen of te stampen (vero.).

worteleprak, znw. de. Stampot van wortelen en aardappelen.

woud, znw. de. Weide, o.a. in de samenst. peerdewoud. De hoge, licht golvende weilanden tussen Westwoud en Binnenwijzend worden ook wel als 'woude' aangeduid, evenals die in Oosterblokker tussen de Dorpsstraat en de spoorlijn. Zie het N.E.W. onder woud.

Woudape, znw. mv. Spotnaam voor de bewoners van Westwoud.

wous, bn. en bw. Gek, idioot. | Doen niet zô wous.

wreed, bn. en bw. Zie vreed.

wude, w.w. Wieden. Zegsw. *wuud eerst je eigen tuintje*, verbeter eerst je eigen fouten, voor je kritiek uit op die van anderen.

wuder, znw. de. 1. Wiedwerktuig. 2. Man die wiest.

wuiterig, bn. en bw. 1. Vrolijk, uitgelaten, druk. 2. Wuft, lichtzinnig.

wuive, w.w. Wuiven. De vervoeging luidt: wuive – wuifde/woof – wuifd – woven.

Wuiver, znw. 't. Zie *woiver* en *Twuiver* (ontstaan uit 't wuiver).

wuke (I), w.w. Wieken, vliegen.

wuke (II), znw. mv. 1. Wieken. 2. Vleugels. 3. Uitslaande zijkanten van een hul (vero.).

wukele, w.w. Molenwiekend, gebrekkig schaatsen, lopen e.d. Vgl. fri. wjukkelje.

wulle, w.w. Var. van willen.

Wullem, mannennaam, Willem.

Wum, mannennaam, Wim.

wulk, znw. de. Weekdier, kinkhoren. Zie het N.E.W. onder wulk.

wullie, pers. vnw. Samentr. van we lie(den), wij lui (vero.).

wumpel, znw. de. Wimpel.

wup (I), znw. de. 1. Wip, sprong. 2. Wiplank. 3. Wipbrug. Zegsw. *de wup niet kroige kenne*, zie *hip*.

wup (II), znw. de. Wesp.

wuppe, w.w. Wippen.

wuppele, w.w. Herhaaldelijk wippen, op de wiplank wippen.

wuppeledeêltje, znw. in de comb. *wuppeledeêltje speule*, zie *wuppeledêle*.

wuppeledêle, w.w. Op de wiplank wippen. Ook: spelletje van vader en kind dat op vaders knie heen en weer of op en neer wipt.

wuppenest, znw. 't. 1. Wespennest. 2. Groot, druk, bedrijvig gezin.

wupper, znw. de, in de comb. *gêle wupper*, wesp.

wuppertje, znw. 't. Opwippertje, borreltje.

wuppie, znw. 't. 1. Wipje. 2. Borreltje.

wupsteertje, znw. 't. 1. Kwikstaartje. {p.408} 2. Borreltje. Vgl. fri. wipsturt.

wuptem, gezegd als men iets opwipt of een borreltje achteroverslaat. | Wuptem, deer gaat ie!

wup-wap, znw. de. 1. Slappe kost. 2. Lichte, dunne, gemakkelijk verslijtbare kleding. 3. Iets van slechte kwaliteit, iets onbeduidends, loze opschik. Vgl. fri. wipwap. Zegsw. *de hêle wupwap*, de hele mikmak.

wupwappe, w.w. Druk bewegen, zwaaien, zwieren enz.

wurf, znw. de. Werf, erf rondom de boerderij.

wurft, znw. de. Var. van werf. Mv. wurfte.

wurm (I), znw. 't. De wormt, steunbalk van de dakstoel.

wurm (II), znw. de/'t. 1. Worm. 2. Klein kind. | 't Arme wurm het de hêle nacht skreêuwd.

wurme (I), znw. mv., in de zegsw. *wurme hewwe*, zorgen hebben. – *De wurme in de kop kroige*, gek of seniel worden. – *De wurme beginne te krewelen*, gezegd van iemand die graag iets wil zeggen.

wurme (II), w.w. Last van houtworm krijgen. | De kas(t) wurmt.

wurme (III), w.w. in de comb. 't *wurmt*, het dak (van de boerderij) is stevig gebouwd. Zie *wurm (I)*.

wurmedokter, znw. de. Kwakzalver die o.a. medicijnen tegen lintwormen verkocht.

wurmstekelig, bn. Wormstekig.

wurmstekenig, bn. Wormstekig.

wurp, znw. de. 1. Worp. 2. Bepaalde hoeveelheid: één worp was 4 bos wortelen.

wurpe, w.w. Var. van werpen.

wurpele, w.w. Vóórmelken, eerst wat melk uit de spenen trekken, daarna de spenen bevochtigen, vervolgens de uiers licht wrijven en dan pas begint het eigenlijke melken. Het woord is een afl. van wurpe = werpen, dat voorheen ook de betekenis had van wrijven, opspannen. Zie het N.E.W. onder werpen.

wurvel, znw. de. 1. Wervel. 2. Deurwervel. Zegsw. *de wurvel in de kop hewwe*, 1. dol zijn (van schapen) 2. gek zijn.

Wursouf, znw. Var. van Wervershoof.

Wurvesouf, Wurversouf, znw. Var. van Wervershoof.

wuuk, znw. de. Wiek, vleugel, in de zegsw. *ientje in z'n wuuk skoppe*, iemand uit het veld slaan. Vgl. fri. wjuk.

{p.409}

Z

zaad, znw. de. Verzadiging, in de zegsw. *de zaad er in hewwe*, verzadigd zijn. – *Z'n eigen er de zaad an ete*, er zoveel van eten dat men (meer dan) verzadigd is.

zaagsel, znw. de/'t. Het zaagsel.

záái (I), pers. vnw. Geaccentueerde vorm van zij.

zaai (II), znw. de/'t. zijkant, zijde, in de zegsw. *ientje op zaai komme*, iemand evenaren. – *Over zaai valle*, op zij vallen. – *An 't zaai*, aan kant, voorbij. | Zie *zô*, da's weer an't zaai. – *De boel an't zaai doen*, de boel opruimen, verkopen. – *Nou alle gekkend an zaai*, nu alle gekheid op een stokje.

zaai (III), znw. 't./de. Zijde (stofnaam), in de zegsw. *deer is gien zaai mee te bespinnen*, daar is niets mee te beginnen.

zaaid, znw. de/'t. Zie **zaai (III)** (vero.).

zaaien, bn. Zijden. | 'n Zaaien doek.

zaaienhempie, znw. 't. Ouderwetse appelsoort, fijn geel appeltje met dunne schil. Volgens Karsten zou de appel genoemd zijn naar de Engelse kweker Dr. Sydenham (zie 'Het dialect van Drechterland' II, blz. 191), volgens het N.E.W. naar de plaats Sydenham, voorstad van Londen.

zaaiers, znw. mv. Zie **zeider**.

zaaineêld, znw. de. Zijnaald, gouden naald die opzij van het voorhoofd aan de kap werd gestoken.

zaaistikkie, znw. 't. Zijstukje, zilveren of gouden, soms met juwelen bezet zijstukje van een boôt(je). Zie **boôtje**.

zaak, znw. de. in de zegsw. *in de zaak weze*, in orde zijn, er netjes uitzien. – *Ientje in de zaak stelle*, iemand vooruithelpen door allerlei dingen te geven.

zabel, znw. de. Var. van sabel, groot (hak)mes. Zie **koôlsabel**.

zachies, bw. Zachtjes, langzaam.

zachieser, bw. Zachter. | Kenne jullie niet 'n beetje zachieser prate?!

zachs, bw. Zie **sachs**.

zacht, bn. en bw., in de zegsw. *zô zacht as Immetjes buk*, zeer zacht, aangenaam zacht of donzig.

zachtighoid, znw. de. Zachtheid, zachtaardigheid. | Je beroike mit zachtighoid meer as mit hardighoid.

zadder, bw. Meer dan zat, volop (vero.). | Van zuks kè je zadder kroige.

zage, w.w. Ook: zagende geluiden maken o.a. gezegd van astma- on bronchitispatiënten.

Zegsw. *te zagen gaan*, zie: de week deurzage.

zageles, znw. 't./de. Vero. voor zaagsel.

zagerseivend, znw. de. De woensdagavond, de avond waarop een vrijer naar zijn meisje ging 'om de week door te zagen'.

zak, znw. de, in de zegsw. *ientje de zak (mit bande) geve*, iemand ontslaan. De zak met banden was de reis- of plunjezak waarin de knecht of arbeider zijn belangrijkste spullen bewaarde. Reikte de baas hem deze zak aan, dan was dat een teken dat hij kon vertrekken, dat

hij ontslagen was. – *De zak (mit bande) kroige*, ontslagen worden. – *Dat het niks op zak*, dat heeft niets te betekenen, dat sorteert geen effect.

zake, znw. mv., in de zegsw. *per slot van zake*, per slot van rekening. – *Da's net bai uitval van zake*, dat is net hoe het loopt, dat hangt er maar van af. – *Dat benne zake die jou niet rake*, dat gaat je niets aan. – *De zake hewwe*, menstrueren (vero.).

zakelek, bn., in de zegsw. *bè je al* {p.410} *zakelek*, menstrueer je al? (vero.). (opgave uit Hoogwoud).

zakke, w.w. Ook: minderen, afnemen. | De poin zakt al. Vgl. fri. sakje.

zakkepisser, znw. de. Vleier, mooiprater.

zakkewasser, znw. de. 1. Stommeling. 2. Rare sinjeur.

zaksloôtje, znw. 't. Afgesloten of doodlopend slootje tussen akkers, dienend voor afwatering in natte tijden en als reservoir in droge tijden.

zalle, w.w. Zie *zelle*.

zand, znw. 't, in de zegsw. *je moete gien zand nei duin slepe*, je moet geen water naar de zee dragen. – *Zand skuurt de maag*, zie onder *maag (II)*.

zande, w.w. Zand kruien, zand verspreiden.

zandhappertje, znw. 't, in de comb. *zandhappertje speule*, oud jongensspel. Zie *landverovertje*.

Zandpissers, znw. mv. Oude spotnaam voor de inwoners van de polder De Zijpe.

Zandtrappers, znw. mv. Oude spotnaam voor de bewoners van Spierdijk.

Zandwurve, Zandwurven, znw. Zandwerven, buurtschap tussen Spierdijk en Spanbroek. Zegsw. *allang al nei Zandwurve(n) weze*, reeds lang dood en begraven zijn.

zang, znw. de. Ook: zangvereniging. | Ze zit al jare op de zang.

zangere, w.w. 1. Zengen, aanbranden. 2. Schrijnen, aanhoudend kloppen van een wond, prikkelen van de huid o.a. door vermoeidheid. | Die sweer zangert zô. M'n biene zangere. Het woord behoort bij ned. zengen. Zie het N.E.W. onder zengen. Vgl. fri. sangerje.

zangerig, bn. 1. Licht aangebrand. | De soep is zangerig. 2. Schrijnend, aanhoudend kloppend of prikkelend. | Kiespoin is 'n zangerige poin. Ik hew zukke zangerige biene.

Zantemer, bn. en znw. 1. Van of uit 't Zand. | De Zantemer kermis. 2. Inwoner van 't Zand. | Hai is 'n geboren Zantemer.

zat, bn. en bw. 1. Genoeg, meer dan voldoende. | Ik hew toid zat. Dat gaat hard zat. 2. Vaak, dikwijls. | Ik ben deer zat weest. Zuks beurt zat genoeg.

zaterdeg, znw. en bw. Zaterdag. Zegsw. *zaterdag werke*, schoonmaakwerk dat men op zaterdag in en om het huis verricht. – *Zaterdeg houwe*, 1. op vrijdag reeds het huishoudelijk werk voor de zaterdag doen. 2. een vrije zaterdag(middag) nemen.

zedes, zedens, znw. mv. Vero. vorm van zeden.

zeêl, znw. 't. Zeel, touw, streng van het paardetuig die aan de spoorstok wordt bevestigd. Zie voor de herkomst het N.E.W. onder zeel. Zegsw. *die staat an 'n goed zeêl*, die heeft vermogende ouders.

zeêlketting, znw. de. Pen met een ketting waaraan een grazend dier, b.v een geit vaststaat.

zeêlt, znw. de. Massa, grote hoeveelheid. Mog. lett. dat wat men 'zeelt', dat wat met een zeel of touw saamgebonden is. | Hai het nag 'n hêle zeêlt wortele lègge.

zeemdelap, znw. de. Var. van zeemleren lap.

zeen, znw. 't. Zenuw in 't vlees (dat men eet). Vgl. fri. sine.

zeer, znw. 't, in de zegsw. *ientje op z'n zeer trappe*, een opmerking maken die voor iemand pijnlijk is, iemand beledigen of kwetsen.

zeerdoen, znw. 't, in de zegsw. *'t is over 't zeerdoen heen*, het is meer dan erg. {p.411}

zeerte, znw. de. Zeer, pijn, verdriet.

zeet, bn. afl. van zitten, in de zegsw. *zeet rake*, (eindelijk) kunnen gaan zitten en uitrusten.

zeg, znw. de, in de zegsw. *deer is gien zeg van*, dat valt niet te zeggen, te voorspellen.

zegen, znw. de, in de zegsw. *alle zegen komt van boven*, schertsend gezegd als men zelf of een ander onverwachts iets nats op het hoofd krijgt, of als het (plotseling en hard) regent.

zegene, w.w., in de zegsw. *'m zegene*, goede zaken doen.

zègge, w.w. Zeggen. De vervoeging luidt: zègge – zoi/zoid/zee – zoid. Zegsw. *'t mooi zègge kenne*, het mooi, geestig kunnen vertellen. – *Wa'k zègge wou (en liege niet)*, wat ik eigenlijk (nog) wilde zeggen, voor ik het vergeet (te zeggen). | *Wa'k zègge wou*, moete jullie ok te bruiloft? – *'t Stout (stoif, bot) zègge*, het boud zeggen, geen blad voor de mond nemen.

zègger, znw. de, in de zegsw. *ik wul er de zègger niet van weze*. 1. ik durf dat niet te beweren. 2. je moet niet vertellen, dat ik dat gezegd heb. – *'t Stout (stoif, bot) zègge*, iemand die iets boud, zonder franje durft te zeggen, iemand die geen blad voor de mond neemt.

zei, znw. de. Var. van zee. Zegsw. *gien zei ken 'm te houg*, hij deinst nergens voor terug, het kan hem niet gek genoeg gaan.

zeid (I), znw. de. Zie *zaad*.

zeid (II), znw. 't. Zegsw. *hai het teveul zeid (teveul plantgoed) en tekort teëltbewois*, schertsend gezegd van een man die aan zijn eigen vrouw niet genoeg heeft.

zeide, w.w. 1. Zaad vormen. 2. Zaad verspreiden.

zeider, znw. de. 1. Zaadplant. 2. Plant die genakkelijk zaad verspreidt.

zeidjeskeis, znw. de. Zie *kruikeis*.

zeidkamer, znw. de. Kamer, ruimte waar het zaad wordt bewaard.

zeidtoid, znw. de. Tijd waarin het zaad rijpt, waarin het zaad geoogst wordt.

zeië, w.w. Vero. var. van zaaien.

zei'j, wat zeg je er van, is het niet zo. | *We hewwe mooi anzeten, zei'j*.

zeif, znw. de. Zeef.

zeip, znw. de/'t. De zeep.

zei-spreuken, ook wel apologische spreekwoorden genoemd. Het zijn (veelal ouderwetse) spreuken, die beginnen met een citaat, vervolgens een zegsman of -vrouw noemen en tenslotte een toevoeging bevatten die (vaak als woordspeling) het citaat belachelijk of bespottelijk maakt. In een aantal gevallen vormt de toevoeging het vervolg van het citaat. Uit verschillende wfri. bronnen en uit de volksmond heb ik de volgende 'zeispreuken' verzameld, waarbij ik de kanttekening plaats, dat vele spreuken ook elders (vaak in gevarieerde vorm) gangbaar zijn of waren. Daar de inhoud van de meeste zeispreuken voor zichzelf spreekt, heb ik slechts incidenteel uitleg of commentaar gegeven. *'Ik kroig al pittig anloup'*, *zei de bakker, en hij skopte z'n hond de deur uit (en hai wisselde z'n bu(ur)man 'n kwartje sente)*. *'De hemel bewaar m'n' zee de dokter, en hai gooide 't drankie in sloôt*, (schertsreactie op de uitroep: de hemel beware me!).

't Is in de emmer,' zee de boer, en toe viel er 'n katje van de goôt.

'Beter wat as niks,' zee de hond, en hai hapte nei 'n mig.

'Alle zegen komt van boven', zee de boer, en hai kreeg 't dak op z'n kop. {p.412}

'Da's zuinig werk', zee Oôtje, en ze ging piete zoeker bai de keers.

't Bloift in de familie', zee de boer, toe de hond z'n skof(t)stik opfrat.

'Wat hew ik an geld', zee de boer, 'm'n hond wil 't niet frete'.

'Goddank', zee Jan Plank, 'gien geld, toch 'n mooi woif'.

't Is ienmaal wel', zee Harmen Kramer (en hij gaf z'n knecht 'n lam mit voif pôte, maar toe boôd ie nag 'n golden). De spreuk betekent eig.: zo is het voldoende, meer wil ik niet bieden. De langere versie no. 1 is een spotreactie op het krijgen van een waardeloos geschenk.

Harmen of Herman Kramer was een wfri. groothandelaar wiens geijkte gezegde *'t Is ienmaal wel'* alom bekend werd. Van hem wordt ook verteld, dat hij in 1867 aan de hervormde kerk te Koedijk het orgel schonk.

'Je hewwe je leste himd nag niet an', zee Oôtje, en ze beet 'n dubbeltje stik.

'Zuinig, zuinig', zee Bessie, en ze at bolle koek mit butter.

'Ik zel je helpe', zee de smid, en hai had oizer nach kôle.
'Deer hoor ik je', zee douve Jaap en toe liep er 'n luis (muis) op zolder (op de balk).
'Kalm an', zee Gorter, en hai riebelde bai (de) doik beneer.
'Da's 'n kluchie voor iens', zee peet Troin, en toe gong ze doôd.
'Ouwe knolle moete 't eerst of', zee groffader, en hai nam z'n zeun 't werk uit hande.
'Da's âre koren', zee de boer, en hai beet op 'n muizekeutel.
'Deer volk is, is nering', zee de heringventer, en hai kruide z'n kar de kerk binnen.
'Loufken lang an', zee de poep en hai gooide z'n woif over 't dak.
'Elk z'n meug', zee de boer, en hai at voige mit stroup (en hai zoende z'n varken).
't Is niet om moin', zee de hond, 'maar 't kalf moet vild worre'. (je bent bij mij aan het
verkeerde adres).
'Dat past persies', zee de moid en ze maakte d'r vaders broek om d'r hals vast.
'Alles zucht (= wind, opgeblazenheid)', zee Griet, en ze kreeg 'n drieling. (Reactie op een
bagatelliserende opmerking).
't Is niet zô miend', zee Pieter, en hai kreeg 'n drieling.
'Swoig zôlang 't stinkt', zee Oôtje 'den zel ik 't wel muffle (= ruiken)'.
ze'j, zie **zei'j**.

zeker, bn. en bw. Ook: bijna zeker, mogelijk, misschien. | Je gane niet mee, zeker? Hai het 't weer dein, zeker? Je bloive thuis zeker?

zêle, znw. Mv. van **zeêl**. Zie aldaar. Zegsw. *over de zêle slaan*, uit de band springen, niet in het gareel lopen. – *Buiten de zêle springe*, zie de vorige zegsw.

zelf, aanw. vnw., in de zegsw. *ze ging van d'r zelf*, ze ging van haar stokje, ze viel flauw.

zelfd, znw. 't, in de zegsw. *'t gaat voor 't zelfd*, het gaat zonder extra moeite of kosten.

zelle, w.w. Zullen. De vervoeging luidt: enk. zelle – zou, mv. zelle – zouwe. Het volt. deelw. is niet gangbaar.

zelles, bw. Var. van **zelfs**.

zellevende, aanw. vnw. Var. van **zelfde**.

zêlleweg, znw. de. Vero. voor **zelfeg**, **zelfkant**, neg. Zie het N.E.W. onder neg.

zels, **zelsk**, bn. Zie **sels**, **selsk**.

zels, znw. 't. in de comb. *wat zels*, iets zeldzaams, bijzonders (vero.).

zelskip, znw. 't. Zie **selskip**.

zemeláp, znw. de. 1. Zeemleren lap. 2. Schertsend voor zenuwlijder.

zemeláppe, w.w. 1. Met de zeemleren {p.413} lap bewerken. 2. Zaniken. | *Lég niet te zemelappen*.

zemeláppig, bn. en bw. Schertsend voor zenuwachtig. | Doen toch niet zô zemelappig.

zemeleknoup, znw. de. Zeurpiet.

zemeleknoupe, w.w. Zeuren, zaniken.

zeneleknouperaai, znw. de. Gezeur, gezanik.

zemelereláp, znw. de. Zeemleren lap.

zénewelaaier, znw. de. Zenuwlijder.

zénewepees, znw. de. Zie **zenuwpees**.

zenewewerk, znw. 't. Haastwerk, werk waarbij men gemakkelijk zijn hoofd kan verliezen.

zenig, bn. Met veel zenuwen, taai (van vlees). Vgl. fri. *sinich*.

zenings, znw. mv. Zie **zenuwzinkings**.

zenuwpees, znw. de. Zenuwlijder.

zenuwzinkes, **zenuwzinkens**, znw. mv. Zie **zenuwzinkings**.

zenuwzinkings, znw. mv. Zenuwzinkingen.

zeper, **zeperd**, znw. de. 1. Hevige regenbui. 2. Oplawaai, pak slaag, nederlaag.

zerig, bn. 1. Vatbaar voor zweren. 2. Zweren of wondjes hebbend.

zerighoid, znw. de. Zweertjes, wondjes.

zes, telw., in de zegsw. *in de zes weke loupe*, gezegd van iemand wien ontslag was aangezegd, waarbij hij zes weken de tijd kreeg een andere baas te zoeken.

zestander, znw. de. Zestandige vork.

zestalf, telw. Vijf en half (vero.). Eig. de zesde half.

zet, znw. de, in de zegsw. *'n zet make*, in korte tijd flink groeien of vooruit gaan. | De tulpe hewwe de leste week puur zô'n zet maakt.

zet-in-de-weg, znw. de. Obstakel, iets dat in de weg staat. | Ik moet zô'n grôte kas(t) niet hewwe, da's in moin kamer 'n zet-in-de-weg.

zetje, znw. 't. | Hai is puur zô'n zetje ouwer as z'n vrouw.

zetkoôl, znw. de. Kool die voor het zaad gezet of geplant wordt.

zetmes, znw. 't. Aan een plankje bevestigd mes om brood te snijden (vero.).

zette, w.w. Ook: 1. Op eieren zetten, laten broeden. | We moste die grôte bruine kip maar zette. 2. Vrucht zetten. | De pere hewwe goed zet.

zettelborde, znw. mv. Twee losse houten wanden waarmee een stuk van de modderschuit werd afgescheiden. De bagger werd tussen deze 'borden' gedeponneerd, zodat ze niet naar achteren of naar voren kon uitvloeien.

zetter, znw. de. Vorm waarin de kaas te zouten wordt gezet.

zet-uiens, znw. mv. Uien die om het zaad worden gezet of geplant.

zetwortele, znw. mv. Wortelen die om het zaad worden gezet of geplant.

zeug, znw. de, in de zegsw. *wat de zeug doet moete de bigge laaie*. 1. de kinderen moeten dansen naar het pijpen van de ouders. 2. de kinderen zijn de dupe van datgene wat de ouders misdoen.

zeugepakkie, znw. 't. Schertsend voor priesterstoog (met talrijke knoopjes). | Je ziene meist nooit gien priester meer in zo'n ouwerwis zeugepakkie.

zeugespeulderstoid, znw. de. Schertsend voor de tijd waarin de zeug 'speels' is, naar de beer moet.

zeumer, znw. de. Zomer. Zegsw. *hèi, de zeumer komt er niet in*, doe de deur achter je dicht.

zeumerbrand, znw. de. Zomerbrandstof die bestond uit gedroogde schapekeutels.

zeumerdag, zeumerdags, bw. Gedurende de zomer. Vgl. fri. simmerdeis.

zeumerflap, znw. de. Fikse zomerse regenbui. {p.414}

zeumerig, bn. Zomers, warm. | 't Is zeumerig de leste dage.

zeumerkalver, znw. de. Koe die in de zomer kalft.

zeumersneed, znw. Zomersnede (ploegterm).

zeumerveugels, znw. mv. Schertsend voor zomersproeten. Zegsw. *de zeumerveugels benne weer op 't nest*, ik krijg weer zomersproeten.

zeumerweuning, znw. de. (Achterste) gedeelte van de woning waar men des zomers huisde.

zeun, znw. de. 1. Zoon. 2. Vertrouwelijke of licht spottende aanspreking voor een knaap of man. | Alles goed, zeun? Je hewwe puur babbels, zeun.

zeunis, znw. de. 1. Varkenstrog. 2. Schertsend voor tapkast. | Hai zit meist alle dage an de zeunis. Vgl. Boek. onder zeunie en zeunis. Vgl. middelned. sonie, soenie, zoenie = trog.

zeure, w.w. Ook: zeurende pijn hebben. | M'n biene zeure zô. Zegsw. *'t wordt zeure(n)*, er komen problemen, het zal niet vlot gaan. – *'t Is zeure(n) mit de bloemkoôl*, het gaat niet zo goed. – *Je zeure om soep en je kroige bietewater*, je krijgt wat anders, wat minder dan je vraagt of dan je verlangt.

zeurderig, bn. Ook: zeurend van pijn. | Ik hew zô'n zeurderig gevoel in m'n biene.

zeuven, telw. Zeven.

zeuvenuursgoed, znw. 't. Kleine kinderen, klein grut (dat eigenlijk om zeven uur naar bed moet).

zicht (I), znw. de. Korte, kleine zeis. Vgl. het N.E.W onder zicht 1.

zicht (II), znw. 't, in de zegsw. *niks in 't zicht brenge*, wel werken, maar geen resultaat zien. | Hai mag den puur z'n best doen, maar hai brengt niks in 't zicht.

zichte, w.w. Met de zicht afsnijden.

zichtig, bn. Doorzichtig, helder (vero.). | 't Water is zichtig.

ziek, bn. en bw., in de zegsw. *ziek is nag niet doôd*, de zaak is nog niet verloren, het kan nog goed komen. – *Veul ziek en zeer hewwe*, veel ziekte en andere narigheid hebben. – *Zô ziek as 'n krab weze*, doodziek zijn. – *Die is altoid ziek of onderwe(e)g*, gezgd van een ziekelijk persoon, die geregeld ziek is of 'onderweg' is ziek te worden. – *Die is altoid ziek, maar nooit doôd*, die blijft maar leven, ondanks het feit dat hij altijd sukkel met zijn gezondheid. Ook wel gezegd van iemand die bij het zaken doen steeds verlies lijdt en desondanks niet failliet raakt.

zieltje, znw. 't, in de zegsw. *'n zieltje zonder erg*, een onnozel persoontje.

zien (I), w.w., in de zegsw. *'t er niet an of zien*, gezegd van een artikel waaraan men niet ziet dat het zo duur is. – *Ik zien't niet an 'm (an'r) of*, ik kan niet aan hem (aan haar) zien, dat hij (zij) zo oud is, die functie bekleedt, iets dergelijks zou doen enz, enz. – *Nou kenne we temenste weer zien watte we zègge*, gezegd als het licht is aangegaan.

zien (II), znw. 't, in de comb. *an 't zien*, zo te zien. | 't Is an 't zien 'n best huis. Soortgelijke combinaties zijn: an 't horen, an 't voelen, an 't luchten enz.

zien (III), zinsafsluitend (stop)woord in de betekenis van: zie je, snap je. | We wazze te laat, want we hadde pech, zien.

zienst, bn. en bw. Waarschijnlijkst (vero.).

zift, znw. de/'t. Maat. Afl. v. zeven Bij het sorteren van b.v. bollen van een bepaalde maat, spreekt men o.a. van zift 10, 11, 12, 13 enz.

zin, znw., de/'t. De zin. Vgl. fri it sin. Zegsw. *erges zin an hewwe*, ergens zin, {p.415} trek in hebben. Vgl. fri. sin oan. | Ik hew zin an m'n eten. – *Erges mee in 't zin weze*, ergens mee in zijn schik zijn, ergens tevreden over zijn. – *Nei 't zin*, nar de zin. | Was 't 'n beetje nei 't zin? Is 't allegaâr nei 't zin gaan. – *Teugen 't zin*, tegen je zin, met tegenzin. | Je moete 't niet teugen 't zin doen, 'oor. – *In moin zin*, naar mijn smaak of mening (vero.). Vgl. *immóizen*. – *Ik hew er net zôveul zin an as 'n dief an hange(n)*, ik heb er totaal geen zin in. – *De ('t) zin is er of*, ik heb er geen zin, geen aardigheid meer in.

zinkes, zinkens, znw. mv. Zie *zinkings*.

zinkers, znw. mv. Bollen die diep verzonken zijn en bij het uitploegen problemen opleveren.

zinkings, znw. mv. Zie *zenuwzinkings*. Vgl. fri. sinkings.

zinne, w.w. Zinnen, behagen. De vervoeging luidt: zinne – zinde/zon – zind/zonnen.

zinnighoid, znw. de. Zin, aardigheid. | Deur hew ik gien zinnighoid an.

zit, znw. de, in de zegsw. *alles op z'n zit doen*, alles op zijn gemak doen.

zitte, w.w., in de zegsw. *'t zit te kommen*, het is onderweg, het komt er aan. – *Weer hei je 't zitte!* hoe haal je het in je hoofd, doe niet zo gek. Eig. waar heb je je verstand zitten. – *Die het 't houg zitte*, die heeft veel verbeelding. Opmerking: zitten wordt in het wfri., vaak gebruikt in de zin van: lid zijn van, spelen bij e.d. | Ze zit al jare op de zang. Hai zit op V.V.W.

zittelbank, znw. de. Vero. voor zitbank (in een schuit of zeilboot).

zittend, znw. 't. Zie *zoidewind*.

zittersgeld znw. 't. Geld dat men voor een (vaste) zitplaats in de kerk betaalde.

zô as, voegw. bw. Op hetzelfde moment dat. | Zô as ie de deur dicht dee, zag ie 'n kirrel wegskiete.

zoeke, w.w. Ook: rapen. | Ze benne te iresse zoeken. Zegsw. *loupe te zoeken as 'n hen nei z'n aaiere*, gejaagd lopen te zoeken.

zoeke, zoeken, znw. 't, in de zegsw. *da's toch je zoeke(n)*, daar heb je toch je zin(nen) op gezet.

zoeker, znw. de. Ook: raper. | Piet is 'n beste zoeker. Vgl. een samenst. als: tulpezoeker.

zoenderig, bn, in de zegsw. *ze is puur zoenderig*, ze zoent graag of ze wordt graag gezoend.

zoene, zoenen, w.w. en znw. in de zegsw. *zoene(n) is maar stof, as je ze niet hewwe wulle, veeg je ze maar of*, je moet je niet zo druk maken als je (tegen je zin) wordt gezoend.

zoentjese, w.w. Zoenen geven of ontvangen.

zoet (I), bn. en bw., in de zegsw. *'t staat zoet*, het staat zo te gebeuren, het scheelt niet veel. | *'Is je huis al klaar?' 't Staat zoet'*. *'t Sting zoet of ik had de leste troin mist*.

zoet (II), znw. de. Schat, lieverd. | *Zô m'n zoet was je deer?* (Opperdoes).

zoetbek, znw. de. Iemand die graag zoetigheid eet.

zoete, znw. de. in de comb. *'n halve zoete*, een halve gare, een zonderling.

zoete, zoeten, znw. in de zegsw. *'t niet uit de zoete(n) kenne*, het niet op kunnen door de grote hoeveelheid, vóór het bederft. Vgl. fri. eat net út swiet kinne.

zoeterd, znw. de. 1. Zoet kind, schat. 2. Zoete vrucht, zoet snoepje e.d.

zoeteveen, znw. de. Ouderwetse appelsoort.

zoetmondig, bn., in de zegsw. *zoetmondig weze*, veel van zoete spijzen of versnaperingen houden.

zog, znw. de. Var. van zeug.

zoid, znw. de. Var. van zijde (stof). {p.416}

zoid-an, vz, en bw. Terzijde, vlak naast. | *Hai weunt zoid-an de kerk*.

zoidewind, znw. de. Historische naam voor een binnendijk of kade die ter zijde van een landstreek loopt. De oorspr. (middelned.) vorm was: sidewende. Vgl. de plaatsnaam Zijdewind en 't Zittend (eveneens ontstaan uit sidewende), naam van een weg in Oosterblokker.

zoid-of, bw. 1. In zijwaartse richting (vero.). | *Je moete efkes meer zoid-of koike*. 2. Terzijde, afzijdig (vero.). | *Hai sting 'n beetje zoid-of en zee niks*.

zoidsetoin, znw. 't. Satijn van zijde (vero.).

zoid-uit, bw. Opzij (vero.). | *Hai sprong inienen zoid-uit*.

zoige, w.w. Tochten, trekken. De vervoeging luidt: zoige – zeeg – zegen. | *'t Zeeg er puur*. Vgl. fri. sige. Zie het N.E.W. onder zijgen.

zoigerig, bn. Tochtig.

zoiging, znw. de. Zuigwind, tocht trek. Vgl. fri. siging.

zoik, znw. de/'t. 1. Pis. 2. Nattigheid. Zegsw. *ientje in de zoik zette (drukke)*, iemand voor schut zetten. – *'n Nat zoik hewwe (kale)*, natte voeten hebben (krijgen) door het trappen in plassen, het beproeven van de ijslaag in de sloot enz.

zoike, w.w. 1. Zeiken, pissen. 2. (Hard) regenen. 3. Zeuren, zaniken. De vervoeging luidt: zoike – zeek – zeken. | *Hai had weer in z'n broek zeken*, 't Zoikt van de lucht. *Lèg toch niet zô te zoiken*.

zoikerd, znw. de. Zeurkous.

zoil, znw. 't. Zeil, in de zegsw. *mit 'n nat zoil thuiskomme*, dronken thuiskomen. – *D'r mit 'n staand zoil op ofstuive*, er met een opgestoken zeil op afgaan.

zoilbank, znw. de. Zitbank in een zeilboot of schuit.

zoildoeken, bn. Van zeildoek. | *Zoildoeken broeke en sokke*.

zoildoeks, bn. Zie **zoildoeken**.

zoile, w.w. Zeilen, in de zegsw. *te zoilen gaan*, uit bakeren gaan (vero.). Vgl. roeien in: poppies roeie.

zoin (I), znw. de. Zeis. Vgl. fri. seine.

zoin (II), bez. vnw. Zijn. Zegsw. *hai voor zoin*, hij zelf (vero.). | *Hai voor zoin had nag nooit in 'n vliegtuig zeten*.

zoinen, bez. vnw. Het zijne. | *Dat is zoinen en dut is moines*.

zoinen, zoinens, bez. vnw. De zijne(n). | *Dat benne zoine(n)s*.

Zoip, znw. de. Locale uitspraak voor De Zijpe.

zok, aanw. vnw. Zie **zuk**.

zokke (I), aanw. vnw. Zie **zukke (I)**.

zokke (II), w.w. Zie **zukke (II)**.

zokkes, zokkens, aanw. vnw. Zie **zukkes, zukkens**.

zokkers, aanw. vnw. Zie **zukkers**.

zoks, aanw. vnw. Zie **zuks**. Vgl. fri. soks.

zolder, znw. de/'t. 1. De zolder. 2. De zoldering. | Koik es wat 'n zoôt migge teugen 't zolder zitte. Zegsw. *op zolder in 'n leeg vaatje*, schertsreactie op de vraag waar iets ligt.

zô maar, bw. Onbewust, zonder aanleiding of reden. | Hai gaf me zô maar 'n klap. Ik was zô maar efkes ofzakt.

zô'n, aanw. vnw. Zo'n, zo een. Ook zelfst. gebruikt. | Moet je zô'n hewwe?

zon, znw. de, in de zegsw. *de zon haalt water*, gezegd van een waterig zonnetje, er is dus regen op komst. – *De zon in 'n nest, murgen de wind west*, als er een kring om de zon komt, gaat de wind draaien naar het westen en komt er regen (en storm).

zonde, znw. de, in de zegsw. *'t is zónde géld*, het is zonde van het geld. – *'t Is {p.417} zonde da'k 't zeg*, het is erg dat ik het zeg, moet zeggen.

Zonderdoik, znw. Schertsnaam voor Onderdijk, ontstaan toen de dijkweg door het dorp werd afgegraven.

zonders, znw. 't. Vero. voor bijzonders. | Is d'r nag wat zonders beurd?

zônet, bw. 1. Zojuist, zoeven. 2. Juist, net wat je zegt.

zô'n ien, aanw. vnw. Zo een, een dergelijke. | Zô'n ien wul ik ok koupe.

zonnerak, znw. 't. Rek van smalle latjes om zon (en hagel) te weren.

zô'ntje, aanw. vnw. Zo een, een dergelijke. | Zô'ntje hew ik ok.

zontje, znw. 't. Zonnetje. Zegsw. *'t zontje pakt 'm gien meer*, hij haalt het voorjaar niet meer, hij wordt niet meer beter. – *In 't zontje valt 't mooiste moidje teugen*, vooral gebezigd om aan te geven dat men niet teveel op (gebrek aan) uiterlijk schoon moet letten.

zoôd, znw. de. Graszode.

zoôl, znw. de. Zie graszoôl.

zoor, bn. 1. Droog, dor, schraal (van grond). 2. Schraal, ruw, gebarsten door de kou. | Ik hew zore lippe en zore hande. 3. Schraal, koud (van het weer). Vgl. fri. soar. Zie het N.E.W. onder zoor.

zoôt, znw. de. Zooi, massa, rotzooi. Vgl. fri. soa, middelned. sode 'kooksel'. Het woord is een afl. van zieden = koken. Zie het N.E.W. onder zode 1. Zegsw. *'n zoôt laad je op 'n boerewagen*, reactie op het gebruik van 'zoôt', met name als men veel eten wil opgeschept krijgen.

zoôtje, znw. 't Zootje, troep, rotzootje. Zegsw. *loup nei je zoôtje*, hoepel op. Eig. loop naar je familie, naar je eigen (minderwaardig) soort. – *Al deêl je 'n hêle houp deur 'n pittig beetje, den hou je evegoed nag puur zô'n zoôtje over*, wfri. scherts-deelsom.

zoôtjese, zoôtjesen, znw., in de zegsw. *mit z'n zoôtjese(n)*, met z'n allen, met de hele bende. | We benne mit z'n zoôtjese(n) te kermis gaan. Beter weelde allien as armoed mit z'n zoôdjesen (W.F.O.N. 7, 166).

zot, gezegd als bij een vrouw de onderste rokken langer waren dan de bovenste. Zie De Vries 'Westfriesche Woorden', blz. 106.

zôtje, znw. 't, in de zegsw. *wie 't zotje trouwt om 't knotje, verliest 't knotje en houdt 't zotje*, var. van de oude rijmspreuk (van Jacob Cats): wie een wijf trouwt om het lijf, verliest het lijf en houdt het wijf.

zout, znw. de/'t. Het zout, in de zegsw. *je magge wel 'n pond zout opete, wul je zin (dorst) an 'm kroige*, gezegd m.b.t. een zeer lelijke vrijer of man. – *Gien zout trekke*, dezelfde blijven, geen spier van zijn gezicht vertrekken, er zich niets van aantrekken. Eig. geen gezicht trekken

alsof men iets zeer zouts eet of drinkt. | Je kenne nag zô teugen 'm angaan, maar hai trekt gien zout. – *Ze gaat in 't zout*, ze gaat trouwen.

zoutig, bn. 1. Zoutachtig, flink zout. 2. Op zout gesteld. | Niet zôveul zout in de soep, 'oor, ik ben niet zô zoutig.

zoutigig, bn. Zie **zoutig**.

zoutkamer, znw. de. Deel van de boerderij waar de kaas werd gezouten.

zoutlokkie, znw. 't. Zoutkommetje of -vaatje (vero.).

zoutte, znw. de. Zouthed, zoutgehalte. | De soep is goed van zoutte.

zouwe, verl. tijd van zullen, in de zegsw. *je zouwe 'm!* je zou hem een pak slaag willen geven, willen vermoorden e.d.

zôveulste, bw. Hoe, des te. | Zôveulste meer hooi, zôveulste minder koeiekoeke zelle d'r nodig weze. {p.418}

zôvoors, bw. Zie **zôvort**.

zôvoort, bw. Zie **zôvort**.

zôvort, bw. Zo dadelijk, zo meteen onmiddellijk (vero.). Vgl. du. sofort. | As je niet zôvort weggane, bel ik de pliesie. Hai zel zôvort wel komme.

zôvul, bw. en telw. Var. van zoveel.

zucht, znw. de. in de zegsw. *bai 'n zucht of 'n skeet*, om het minste of geringste. | Hai bloift bai 'n zucht of 'n skeet thuis. – 't *Gaat in 'n zucht en 'n skeet*, het gaat heel gemakkelijk, het is zo gedaan.

zuid, znw. de, in de comb. *om de zuid*, naar het zuiden, zuidwaarts gelegen (land, akker). | Arie's tulpe stane om de zuid. – *Om de zuid vedaan (uit de zuid) komme*, gebruikelijke aanduiding voor: afkomstig uit de bollenstreek, met name uit Hillegom, Lisse en Sassenheim. | In Breezand en Julianadurp zitte 'n zoôt bollebouwers die uit de zuid vedaan komme.

zuidwest, znw. in de zegsw. *zuidwest, regennest*, de meeste regen valt bij zuidwesten wind.

zuielek, bn. en bw. Zuidelijk.

zuieleke, w.w. Naar het zuiden draaien. | De wind zuielekt.

zuien, znw., in de comb. *uiten zuien*, uit het zuiden.

zuienaar, znw. de. Gebruikelijke aanduiding voor: bollenkweker of -handelaar afkomstig uit de bollenstreek. Zie ook onder **zuid**.

Zuierdoik, znw. de. Zuiderdijk, gedeelte van de IJsselmeerdijk tussen Broekerhaven en Enkhuizen, in de zegsw. *bai de Zuierdoik omgaan* op zeer omslachtige wijze vertellen of uitleggen. Deze zegsw. is gebruikelijk in De Streek, o.a. te Bovenkarspel. Normaal gesproken gaat men vanuit Bovenkarspel via de dorpsweg recht-toe, recht-aan naar Enkhuizen en niet via de omweg Broekerhaven en de Zuiderdijk.

zuierst, bn. en bw. Zuidelijkst (vero.).

zuierzontje, znw. 't, in de zegsw. *mooi in 't zuierzontje zitte*, aangenaam in het warme zonnetje zitten.

zuiker, znw. de. Var. van suiker.

zuinig, bn. en bw. Ook: 1. Onaangenaam. | Ik vind 't 'n zuinig klussie. 't Is zuinig weer. 2. Onsympathiek, gemeen. | Ik vind 't 'n zuinige kirrel. Zegsw. *zuinig lègge*, zeer ziek zijn, op sterven liggen.

zuinighoid, znw. de. in de zegsw. (*zuinighoid mit vloit bouwt huize as kestêle*), maar wie z'n oigen niet verskoënt, *kroigt luize as kemêle* (= kamelen), schertsende reactie op of toevoeging aan het tussen haakjes geplaatste spreekwoord.

zuipe, **zuipen**, znw. 't. Ook: dunne karnemelkse pap (vero.). Vgl. fri. sûpen.

zuipskuit, znw. de. Zuiplap.

zuipziel, znw. de. Zuiplap.

zuivel, znw. 't, in de zegsw. *zuivel op zuivel, den haalt je de duivel*, oude rijmspreuk die verkwisting aan de kaak stelt en waarschuwt voor de gevolgen. Vroeger werd het beleggen met kaas van reeds met boter gesmeerd brood als ongepast en verkwistend beschouwd.

zuiver, bn. en bw. Ook: eerlijk, werkelijk. | 't Is zuiver waar, 'oor!

zuk, aanw. vnw. Zulk, zulks, zoiets. | Zuk werk loit m'n wel. Zuk angaan dat ie dee! Zuk wul ik ok wel hewwe. Hei je nag meer van zuk? Zegsw. *van zuk of zuk (zoin)*, van dergelijke dingen. | Hei je nag meer van zuk of zuk? – 't *Is altoid zuk of zuk*, het is altijd wat (maar zelden iets goeds).

zukke (I), aanw. vnw. Zulke. | Zukke kwaaltjes hew ik ok. Heije nag meer van zukke?

zukke (II), w.w. Zuigen. Zie ook *zokke* {p.419} (**II**) en *sukke*. Vgl. fri. sukje.

zukkes, zukkens, aanw. vnw. Zulke. | Zukke(n)s hew ik ok.

zukker, znw. de. Var. van suiker (Andijk).

zukkers, aanw. vnw. Zulke | Zukkers hew ik òk.

zukkies, aanw. vnw. Zulke. | Zukkies hew ik òk.

zuks, aanw. van. Zulks, zoiets | Zuks ke je niet doen, vezelf.

zulder, znw. de. Zie *zuldertje*.

zuldertje, znw. 't. Vet stukje vlees (dat gemakkelijk bij het eten naar binnen 'zult' of glijdt), dik vlies van de melk.

zulle, w.w. Glijden.

zulle, pers. en bez. vnw. Zie *zullie*.

zullie, pers. en bez. vnw. 1. Zij | Zullie gane ok heen. 2. Hun | Ik hew nag bai zullie vader werkt.

zuldertsstik, znw. 't. Zie *zulstik*.

zulstik, znw. 't. Schertsend voor een smakelijk belegde, verse boterham die gemakkelijk naar binnen 'zult' of glijdt.

zulver, bn. en znw. Dial. Var. van zilver. Vgl. *sulver*. Vgl. fri. sulver.

zulverens, znw. mv. Zilveren voorwerpen | 't Benne echte zulverens.

zulverzand, znw. 't. Zilverzand, zeer fijn, wit zand, in de zegsw. 't *zulverzand komt van de lucht*, gezegd van zeer fijne sneeuw die vorst voorspelt.

zummer, znw. de. Dial var. van zomer.

zundeg, znw. en bw. Zondag.

zundes, bn. en bw. Zondags.

zundesse, bn. || Weer hangt m'n zundesse pak? Zegsw. 't *skoôt in m'n zundesse keelsgat*, het schoot me in het verkeerde keelgat. – *Zundesse klere, zundesse praat*, spottend gezegd van deftige geklede lieden die deftig of (quasi) geleerd converseren 2. Op zondag praatje over andere dingen dan door de week.

zundessente, znw. mv. Geld dat kinderen op zondag kregen en dat ze (doorgaans) op hun manier mochten besteden.

zudessteek, znw. de. in de zegsw. 'n *zundessteek houdt gien week*, oude rijmspreuk die aangaf dat het ongepast was op zondag te breien.

zurezoin, znw. de. Vero. Voor chirurgijn.

zurg, znw. de. 1. Zorg. 2. Grote leunstoel. | Vader zat altoid in de zurg.

zurge, w.w. Zorgen.

zurig, bn. en bw. (Nogal) zuur. | 't smaakt zurig.

zurigig, bn. en bw. (Nogal) zuur. | 't smaakt zurigig.

zus, znw. de. 1. Zuster || M'n ou(d)ste zus weunt op Spanbroek. 2. Aanspreking van een dochter(tje) een meisje | Wat is er, zus?

zussie, znw. 't. 1. Zusje 2. Jongste dochttertje | Zussie loit al te bed. Zegsw. 't is 'n *zussie mit 'n broertje*, het is lood om oud ijzer.

zuster, znw. de, in de zegsw. *je zuster op 'n draaibord*, mij niet gezien, hoepel maar op.

zuur, znw. 't, in de zegsw. (*ik hew 't zuur*), *den hei je 't zoet te wachten*, reactie op de opmerking ik heb het zuur (last van het maagzuur). – 't *Zuur in de tulpe*, zieke, besmette tulpebollen die een onaangename zure lucht verspreiden – *Zuur weze*, gesnapt zijn.

zuurkel, znw. de. Var. van zuring (plant).

zuurkoôltrappe, w.w. Het met de voeten aantrappen van een reservoir kool dat tot zuurkool moet worden.

zuurstaal, znw. de. Zuursteele of -stok. | Je magge op de kermis 'n zuurstaal koupe. {p.420}

zuurtjeswater, 't. Schertsend voor niet-alcoholhoudende dranken.

zuurwaai, znw. de/'t. Zuurwei, zure wei, in de zegsw. *zuurwaai en kerremelk zelle mekaar onderrechte*, gezegd van twee lieden die praten of redeneren over zaken waarvan ze beiden geen verstand hebben. – *Zuurwaai is kouwman en kerremelk (is) burg*, reken er maar niet op, dat men je betaalt of kan betalen.

zuurwaaienpent, znw. de/'t. Meel in zuurwei gekookt, zodat het geheel een dunne pap wordt, doch iets stijver dan 'zuurwaaien' zuipen (vero.).

zuurwaaienwup, znw. de/'t. Zie *zuurwaaienpent*.

zuurwaaienzuipen, **zuurwaaienzuipen**, znw. 't. Een weinig meel in zuurwei gekookt, zodat het een zeer dunne pap is.

zuut, bn. en bw. Var. van zoet (Andijk).

zuutjes, bw. Var. van zoetjes (Andijk).